תלמוד בבלי · אחרונים

# מנחת נתנאל

רבי יעקב נתנאל ווייל

**ספריית אור ברסלב** · or-breslev.co.il

# מנחת נתנאל

רבי יעקב נתנאל ווייל

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מנחת-נתנאל/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

# תוכן העניינים


**שבת** ..... 7
דף ב: ..... 7
דף ג: ..... 9
דף ד ..... 10
דף יח ..... 13
דף כט ..... 13
דף לו: ..... 13
דף לח ..... 16
דף לט ..... 16
דף מב ..... 16
דף מג ..... 17
דף מד: ..... 22
דף מז: ..... 23
דף נא ..... 23
דף נג ..... 25
דף ע ..... 25
דף קא ..... 26
דף קכ ..... 27
דף קלו ..... 35
דף קמג ..... 35
**עירובין** ..... 40
דף כב ..... 40
דף לח: ..... 40
דף מא ..... 43
**פסחים** ..... 44
דף ה ..... 44
דף י: ..... 47
דף יא ..... 48
דף יב ..... 50
דף יג ..... 51
דף כא: ..... 53
דף כו: ..... 56
דף כז ..... 58
דף כח ..... 60
דף כט ..... 60
דף ל ..... 61
דף לא ..... 63
דף לה ..... 66
דף לה: ..... 69
דף לו ..... 70
דף לו: ..... 76
דף לח ..... 77
דף מב ..... 78
דף מג ..... 79
דף מד ..... 81
דף מה ..... 85
דף מו: ..... 86
דף סו ..... 88
דף ע ..... 89
דף עא ..... 92
דף פ: ..... 93
דף פד: ..... 93
דף צט ..... 94
דף ק ..... 94
דף קא ..... 96
דף קב ..... 96
**ראש השנה** ..... 98
דף ז: ..... 98
דף יא ..... 98
דף יט ..... 99
דף לא ..... 99
דף לג ..... 100

דף לג: ..... 106
**יומא** ..... 110
דף ב. ..... 110
דף כו. ..... 111
דף כט: ..... 111
דף לב: ..... 111
דף לג. ..... 111
**סוכה** ..... 114
דף לד. ..... 114
דף לד: ..... 118
**ביצה** ..... 120
דף ב. ..... 120
דף ב: ..... 121
דף ד. ..... 122
דף ו. ..... 123
דף יח: ..... 126
דף כא. ..... 126
דף כב. ..... 127
דף כד. ..... 127
דף כט. ..... 128
דף ל: ..... 132
דף לג. ..... 136
**מגילה** ..... 138
דף ד: ..... 138
דף כב. ..... 139
דף כב: ..... 140
דף כד. ..... 140
**יבמות** ..... 142
דף ב. ..... 142
דף ד. ..... 142
דף ה. ..... 143
דף מו. ..... 145
**כתובות** ..... 145
דף ב: ..... 145
דף ג. ..... 146
דף ד. ..... 148
דף יא: ..... 153
דף טז. ..... 153
דף יח: ..... 155
דף יט. ..... 155
דף כב. ..... 157
דף כג. ..... 157
דף כז: ..... 158
דף כט. ..... 159
דף ל. ..... 160
דף לה. ..... 161
דף לו. ..... 162
דף לז. ..... 163
דף לח. ..... 164
דף לט. ..... 164
דף מג: ..... 165
דף מז. ..... 166
דף מז: ..... 167
דף נח: ..... 171
דף סג. ..... 171
דף עג. ..... 173
דף עה: ..... 174
דף עו. ..... 176
דף פד: ..... 177
דף פז: ..... 177
דף פח. ..... 181
דף צא. ..... 181
דף צג: ..... 182
דף צד. ..... 183

דף צד: 184
דף צה. 185
דף צו. 186
דף צז. 186
דף צח. 187
דף צח: 187
דף קי. 188
דף קיא: 188
דף קיב. 190
**נדרים** 193
דף ב: 193
דף ג. 193
דף ג: 193
דף ד: 193
דף ה: 194
דף ו. 194
דף ח. 194
דף ט: 194
דף י. 195
דף יב. 195
דף טז. 195
דף כד. 196
דף כח. 196
דף לא. 196
דף לב. 197
דף לד. 197
דף לה. 198
דף לט: 198
דף מא: 198
דף מז. 198
דף נב: 199
דף נג: 199
דף נח. 199
דף עא. 200
**גיטין** 200
דף ב: 200
דף ג: 203
דף ד. 203
דף ה. 204
דף ח: 204
דף ט. 205
דף י. 206
דף יג. 209
דף יז. 215
דף יח. 216
דף יט. 217
דף כב: 218
דף כג. 219
דף כה: 220
דף כז. 224
דף כט. 225
דף לב. 225
דף לה: 228
דף לט. 229
דף מ. 230
דף מח. 231
דף מט. 233
דף סד. 237
דף סז. 240
דף ע. 242
דף עב: 243
דף עה. 246
דף פ. 248
דף פב: 252

**קידושין** ..... 253
דף ג: ..... 253
דף ה: ..... 253
דף כג: ..... 254
דף כה: ..... 256
דף כז: ..... 257
דף לו. ..... 258
דף מג: ..... 259
דף מד. ..... 260
דף נג. ..... 261
דף סג. ..... 261
דף סו. ..... 262

# שבת

## דף ב:

הקדמה:

ישמחו החריפים ויגילו הלומדים השמים מעינם בחקר הלכה ולמוד תוה"ק בהגלות נגלות עליהם אור נוגה בהיר היא בשחקים ומבהיק חידושי תורתו של הגאון בצד קרבן נתנאל החכם מכל אדם אמר לכל עת וזמן לכל חפץ הכתבים האלה הי' טמונים זה מאה ושבעים שנה ולא ראו אור ועתה נתגלגל הזכות ע"י כי הקרה ד' לפני מקרה טהור בהיותי בק"ק מארינבאד בשנה העברה אשר אני נוסע שם מידי שנה בשנה לשתות ממעיני הישועה אשר שם למחלתי אשר אני חולה מחלת הלב ל"ע. השם ישלח לי מהרה רפו"ש בתוך שח"י ופגשתי שם את הרב המאוה"ג גברא רבא ויקירא הגאב"ד דקרלסרוא ואמר לי שנמצא אצלם בהביבלוטפק כתבים על הש"ס מהגאון בעל קרבן נתנאל אבד"ק דקהלתם ואם הי' מי שירצה להדפיסם נכונים המה לתתנם לו במתנה ע"מ להחזיר להדפיסם וגם שו"ת הרבה מבנו ר' ידידי' טיאה זלה"ה כרך גדול ובתוכם ג"כ כמה תשובת מהגאון בעל קרבן נתנאל שלא נדפסו עוד וגם הרבה תשובת הגאוני עולם כמו ר' מאיר ר' פישלס בומסלא זלה"ה ראב"ד דק"ק פראג בימי הגאון הנוב"י ומחותנו של הנוב"י וכתב עליו בהספידו אשר דפסתי בספר מדרש יהונתן כי נתגלה לו מן השמים שבמות ר' מאיר הנ"ל נאמר לו ושלחתי רעב בארץ וכו' כ"א לשמוע דבר ד' ומהגאון ר' יצחק שפירא אבד"ק פראג ומהגאון ר' ארי' לייב קאסעוויטץ ושלחו לי גבאי הקהלה הכת"י הקדושים וגם סייעו לי בתמיכה שיש בה ממש ע"כ תגל לבי ותעלוזנה כליותי אשר זכיתי לזה: והנה העבודה הקשה אשר הי' לי היא מהעבודת קשות במקדש כי הכת"י ישן נושן וכמה אותיות אשר לא ניתנו לקרות וכמה פעמים אשר הייתי יושב שעות רצופות עד אשר יכולתי לבוא על הכוונה וגם היא נכתב בקיצור נמרץ כי לרוב גאונו וחריפתו סמך על המעיין ודבריו המה עמקות גדול וכאשר בעצמו כתב לבנו בהתשובות אשר תח"י כי הוא אוהב את הקיצור וכותב בקיצור והרבה שגיאות המה בהכת"י ולא רציתי לתקן כ"א היכא דהיא טעות דמוכח כי יראתי לשלוח ידי בו כי כפי הנראה היא כת"י הגאון ר' טיאה זלה"ה ואם אינו כת"י ממש עכ"פ זאת ברור כי ראה והגי' את הכת"י כאשר נראה מהגהות אשר בתוך הכת"י חתם עצמו טיאה ווייל לכך לא רציתי לשנות ע"כ אבקש מאת הקוראים שידוני לכף זכות כי הרבה פעמים המה דבריו קשי ההבנה וזכות הגאון הקדוש יגן עלי שאזכה בזכותו לזכות בכתרה של תורה ושלא ימוש התורה והיראה מפי זרעי ואזכה לבנים ובני בנים עוסקים בתורה לשמה

ושאשיב בתשובה שלימה לפני השי"ת ובטח כד שכיבנא יצא הגאון הקדוש לקראתי כי שמעתתא יהי' מדבבן בבתי מדרשות כבקשת דוד המלך ע"ה אגורה באהליך עולמים ואתם אחינו בני ישראל חו'שו' גו'שו עו'שו וקחו ברכה דתוך בתיכם למען אוכל להוציא לאור גם החלק השני על נזיקין קדשים ועל ש"ע יו"ד וחו"מ וגם התשובת מהגאון ר' טיאה זלה"ה וגם החדושים נפלאים מהגאון ר' זרח אייידליטץ זלה"ה אשר תח"י כרך גדול מחדושיו ועוד ועוד אם יזכה השי"ת אותי בחיים: הכותב לכבוד התורה למען יגדיל תורה ולמען כבוד המחבר הגאון הקדוש זלה"ה:

הק' שלמה עהרליך דומ"ץ:

ואפריון נמטי להבחור המופלג בתורה יניק וחכים כמו משולם קלויבענפעלד שיחי' אשר טרח הרבה וסייע אותי בהעתקות הכת"י תהי' משכורתו שלימה יעלה בתורה מאד נעלה:

מנחת נתנאל על שבת דף ב/ב:

בתוס' ד"ה והא יציאות קתני ולא פריך אלא אמתניתין דשבועות וכו' עכ"ל יש לדקדק אמאי לא פריך בלא מתניתין דהכא אמתניתין דשבועות והא יציאות קתני וכ"ת מהן לחיוב ומהן לפטור והא דומיא דמראות נגעים קתני. וי"ל דודאי לא מכח סברא פריך והא דומיא דמראות נגעים קתני. אלא דמוכח הכי מדתני מראות נגעים שתים שהן ארבע אבות ותולדות. וא"ת כיון דיכול למצוא על צד שתים שהן ארבע אפי' עם תולדות א"כ גבי שבת ליתני עוד שתים שהן ארבע עם הכנסות א"ו ש"מ דבמתכוון תני מראות נגעים להורות דכולה מתני' אירי כולהו לחיובא דומיא דמראות נגעים וא"כ בלא מתניתין דהכא לא הוה ידענא דחייב אהכנסות. וא"כ לא הוי מצי למיפרך והא דומיא דמראות נגעים דהא אין להוכיח דדומי' דמראות נגעים קתני ודוק:

בא"ד אבל במתניתין דהכא משכחת להו כולהו ביציאות וכו' עכ"ל. לפי מה שמפורש המהרש"א קושיית תוס' לקמן ד"ה פטורי דאתי לידי חיוב חטאת. ועוד דלא חשיב תרתי לפטור דעני באחת ועשיר באחת ר"ל דאינו רק אחת כיון דתרווייהו הכנסות נינהו בעני וכן תרתי הוצאות לפטור בעשיר דאינו רק אחת כיון דתרווייהו הוצאת נינהו בעשיר. א"כ לפ"ז קשה מה שפירשו לפי' ריב"א ניחא דמשכחת להו כולהו ביציאות א"כ קשה עדיין לפי' למה למחשבינהו בשמונה הוצאות הלא לא הוי אלא אחת גבי עני ועשיר. ונראה דר"י בעל התוס' לא חש להאי קושיא והא דהסכים לפי' ריב"א דפרש"י דחוק דלא חשיב תרתי לפטור בעני בבא אחת וכן בעשיר לא חשיב תרתי לפטור דידי' בבא אחת. וליכא לתרץ דניחא לי' למיתני בקצרה ולא להאריך הרבה ולא ס"ל לר"י הך סברא דלא

רצה להאריך אמנם הריב"א שהוא הפי' בעצמו בשבועות שתים דהוצאה דחיוב והוצאה דפטור שהן ד' הכנסה דחיוב והכנסה דפטור לבעל הבית העומד בפנים וכן לעני העומד בחוץ. והקשו שם בתוס' למה לא מפורש מתניתין הוצאה והוצאה הכנסה והכנסה וצריך לומר דניחא לי' למנקט הכי כדי לקצר. והוצאה והוצאה הי' צריך להאריך וא"כ ע"כ צ"ל דניידי הריב"א מפ' הקונטרס כפי' המהרש"א ע"ז קשה כקושיית הבעל המאור. ועפ"ז אבין לך מה שכתבו התוס' בשבועות ריב"א לא גרים לאלתר דבלאו לאלתר מוכח שפיר דלא מצינו לאשכוחי שנים שהן ארבע בפנים וכן בחוץ בלא הכנסות. ומיהו לפי מה שפ' לעיל אתיא שפיר כ"ל שם ר"ל כמו שכתבו תוס' דמשכחת להו כולהו ביציאות לפי' ריב"א והנה ע"ד שכתבתי מיושב היטב דריב"א בעצמו לא ניחא לי' לפרש כולהו ביציאות מכח קושיית בעל המאור שמכח זה נאיד מפי' הקונטרס. אמנם ר"י בעל התוס' לא חש לקושיית בעל המאור ונאיד מפי' רש"י ז"ל ליתני בתרתי דעני או דב"ה בחד בבא אף דצריך להאריך. משא"כ ריב"א לא ס"ל הכי אלא דניחא למינקט בקצרה וכדאמרן ודוק:

**דף ג:**

בגמרא ואיב"ע אידי ואידי בשוגג והכא בקנסו שוגג אטו מזיד קמפלגי וכו' מקשין העולם, א"כ תפשוט דרב ביבי דמדקנסו בשוגג ש"מ דלא התירו קודם שיבא לידי חיוב חטאת וא"ת הא מדאידך ברייתא דלא קניס שוגג אטו מזיד ש"מ דהתירו קודם שיבא לידי חיוב חטאת מ"מ קשה תפשוט ממ"נ בעי' דרב ביבי כמו שפשוט בהך שמעתתא בעי' דאביי דקאמר מאי לאו בהא קמפלגי מ"ם ככרמלית דמיא ומ"ס לאו ככרמלית דמיא. ונראה בזה דל"ק דודאי בעי' דאביי נפשוט לחומרא כיון דבהך ברייתא קתני מותר להחזירו ובהך ברייתא קתני אסור להחזירו דהוי ככרמלית פשטינין לחומר' כהברייתי' דהוי ככרמלית וכן משמע בהמהרש"א ובמהר"ם אבל בעי' דרב ביבי אם התירו לו איסור שבות קודם שיבא לידי חיוב חטאת יש פנים לכאן ולכאן אם מחמרינן שלא להתיר שבות, או מחמת חומרת שבת נתיר לו שבית כדי שלא יבא לידי איסור חטאת וא"כ בחד ברייתא קתני דקנסינן שוגג אטו מזיד ולא נתיר לו קודם שיבא לידי איסור חטאת ובחד ברייתא קתני דלא קנסינן ונתיר לו כדי שלא יבא לידי חיוב חטאת וא"כ בכל צד יש קולא וחומרא וא"כ האבעי' במקומה עומדת ווה פשוט:

ואם זה ישבתי מה שהקשה אחד מן המשכילים. לפי מה שכתב הרא"ש אם הטעינו חבירו על ידו ולא עקר גופו ועמד במקומו והושיט ידו לחוץ פטור דלא חשוב עקירת היד כעקירת חפץ וא"כ לפי נדון זה ה"ה אם נטל הוא בעצמו החפץ מבעוד יום והוציא

ידו משחשיכה לא אתי לידי חיוב חטאת דעקירת היד לא הוי כעקירת חפץ אף שהחפץ בידו וא"כ מאי פריך אדרבא איפכא מסתברא וכו' משחשיכה דאי שדי לי' לא אתי לידי חיוב חטאת לא ליקנסיה. אימא משום הכי לא משני הכי דניחא לי' לאוקמי' השני ברייתות בחד גוונא דנטל החפץ מבע"י אלא דהך ברייתא איירי שהוציאו ג"כ מבע"י ואידך ברייתא איירי שהוציאו משחשיכה ולא אתי לידי חיוב חטאת כיון דנטל החפץ בידו מבע"י ולפי מה שכתבתי מיושב שפיר דהכי פריך אדרבא איפכא מסתברא וכו' והוי לי' לאוקמי' תרווייהו ברייתות שנטל החפץ בידו משחשיכה והוציא ג"כ משחשיכה ומחולקים אי נתיר לו חזרת היד קודם שיבא לידי חיוב חטאת או לא נתיר לו איסור דרבנן ומ"מ לא איפשוט איבעי' דרב ביבי כמו שכתבתי כיון דאיכא בכל צד קולא וחומרא וא"כ אין בידינו הכרע כאיזה ברייתא ודוק:

ובזה מיושב מה שלכאורה תמי' קיימת מה שהביא הרי"ף והרא"ש לפי המסקנא דבמעוד יום קנסינן ומשחשיכה לא קנסינן א"כ קושיית המקשן במ"ע איפכא מסתברא וה"ל עכ"פ לאוקמי חדא מבע"י קנסינן אבל במשחשיכה לא קנסינן אבל לפי מה שכתבתי מיושב דודאי וה לא ניחא לאוקמי הברייתא בכה"ג דניחא לי' לאוקמי בחד גוונא דכלהו איירי שנטל החפץ בידו מבע"י וא"כ לשיטת הרא"ש לא אתי לידי חיוב חטאת והאי דפריך אדרבא איפכא מסתברא אינו אלא דפריך דה"ל לאוקמי תרווייהו שנטל החפץ בידו משחשיכה וגם הוציא משחשיכה וכדאמרן ודו"ק:

**דף ד.**

בתוס' ד"ה אבל למעלה מעשרה ד"ה פטור יש להוכיח קצת דמושיט חייב נמי למטה מעשרה עכ"ל עיין במהרש"א שהקשה אכתי יש הוכחה דע"כ למטה מי' חייב כמושיט וכו' ויש לומר דלא ניחא לי' למבעי' אי ד"ה קלוטה לאו כמו שהונחה דמיא דא"כ מתניתין דהכא דאית לי' קלוטה כמו שהונחה דמי לדעת רבה דלא כמאן עיין במהרש"א. ואני אומר דקושיית מהרש"א במק"ע דהא דאמרי רב ושמואל לא מחייב רבי אלא ברשות היחיד מקורה אומר הרשב"א דמשמע להו מדלא נקט מהר"י לרשות היחיד ורה"ר באמצע כמו בפלוגתא דר"ע ורבנן עכ"ל ונראה בהבנת דבריו דליכא למימר דאי תני הכי ה"א דפליגי אי ילפינן מושיט מזורק דא"כ הוי רבי דלא כר"ע ודלא כרבנן דהדר איפשטא דר"ע ורבנן פליגי למטה מעשרה בקלוטה כמי שהונחה דמי מההיא בריתא דפשוט ר' המנונא לקמן בפי' הזורק אבל למעלה מי' ד"ה לא ילפינן מושיט מזורק כמו שהקשה מהרש"א בסוגין זה בד"ה אבל למטה מי' תקשי לי' הכי רבנן מני ע"ש וזה פשוט:

ולפי הנחה זו קושית מהרש"א במק"ע וליכא למימר דא"כ מתניתין דהכא דאית להו קליטה כמי שהונחה לדעת רבה דלא כמאן דהא נוכל לומר דהמתניתין הא מני רבי היא דסבר קלוטה כמי שהונחה דמי דהא מסתמא ידע רבה מההיא ברייתא דאיירי רב ושמואל ורב יהודא וכמו שהקשה מהרש"א בעצמו דתקשו להו הכי רבנן מני וליכא למימר כדדחי דלא מחייב רבי אלא ברה"י מקורה מדלא נקיט מרשות היחיד לרשות היחיד ורה"ר באמצע יש לומר דאי הוי תני הכי הו"א דפליגי למעלה מעשרה אי ילפינן מושיט מזורק דהא בהך גופי' דמבעי' לו לרבה דר"ע ורבנן פליגי דלמעלה מעשר' אי ילפינן מושיט מזורק א"כ עדיין קשה לימא אבל למטה מיו"ד ד"ה פטור דקלוטה לאו כמי שהונחה דמי אלא ש"מ מושיט למטה מיו"ד נמי חייב וצ"ע:

בתוס' ד"ה דאמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיא וקשה לר"י דמאי פריך למימרא דפשיטא וכו' דרע"ק מח"נ אית לי' קלוטה כמי שהונחה דמיא עכ"ל ולבי אומר לי ליישב קושית התוס' דלפי מ"ש התוס' סברא זו דאי יליף זורק ממושיט לא אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיא לא דמי זורק למושיט הך סברא אינו אלא לפי סברתם דכשהחפץ ביד עני או ביד בעה"ב לא אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיא אבל אי אמרינן דאף כשהחפץ ביד שייך נמי קלוטה מצינו למימר שפיר דיליף זורק ממושיט וקלוטה כמי שהונחה וליכא למימר דלא דמי דהוי כזורק מרה"י למקום פטור וממקום פטור לרה"י דהא במושיט שייך נמי הך סברא וכיון שכן היתה עבודת הלווים שפיר ילפינן זורק ממושיט ומעתה מצינו דהצעת המקשן כך היא ואמאי חייב והא בעינן עקירה והנחה ע"ג מקום ד' וליכא ובודאי ידע מהך מתניתין דר"ע ורבנן אלא דסבר דר"ע ורבנן פליגי למעלה מעשרה מדקתני כיצד שתי גזוזטראות כמו שכתבו לקמן בהזורק וא"כ בלמטה מיו"ד לא פליגי ר"ע ורבנן וא"כ ממ"נ אי למטה מיו"ד ד"ה פטור דקלוטה לאו כמו שהונחה דמיא א"כ שפיר פריך והא עקירה והנחה ע"ג מקום ד' ואי למטה מיו"ד ד"ה חייב דקלוטה כמי שהונחה א"כ קשה האיך ילפינן זורק ממושיט ועכצ"ל דלגבי מושיט אף שהחפץ ביד שייך נמי קלוטה וא"כ פשיטא קשה הא בעינן וכו' דהא כשנותן בה תוך ידו להוציא לא מחייב בסיפא וליכא למימר דר"ע ס"ל לא אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיא ורבנן ס"ל דאמרינן קלוטה כמו שהונחה וא"כ מתניתין אתי' כרבנן דהם לא ילפי זורק ממושיט דא"כ פליגי בתרתי בלמעלה מעשרה אי ילפינן זורק ממושיט ובלמטה אי אמרינן קלוטה כמו שהונחה דמושיט למטה מי' לא חייב כיון שלא מצינו כן במשכן וע"ז משני אמר רבה הא מני ר"ע דר"ע סבר אמרינן קלוטה כמו שהונחה ורבנן סברי לא אמרינן קלוטה כמו שהונחה ופשיטא לי' בלמטה מעשרה פליגי מהאי ברייתא דפשוט לקמן בהזורק

ולמעלה מעשרה לא ילפינן זורק ממושיט וא"כ לא קשיא מידי מסיפא דמתניתין דס"ל כסברת התוס' כיין דהחפץ ביד עני או בע"ה לא אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיא ולקמן בהזורק לא גרסינן במתניתין כיצד כמו שכתבו התוס' וע"ו פריך למימרא דפשיטא והא מבעי' לי' לרבה וא"כ איכא למימר דפליגי בלמעלה מעשרה אבל בלמטה מי' ד"ה קלוטה כמי שהונחה דמיא א"כ ע"כ צריכין לומר דבמושיט אף שהחפץ ביד אחד שייך קלוטה א"כ קשה מסיפא כשנותן בה לתוך ידו של עני אמאי לא מחייב ומשני בתר דאבעי' הדר אפשטי. ונראה לתרץ דלא ניחא לתוס' לפרש הכי דא"כ קשה קושיית התוס' האיך ס"ד לומר דבלמטה מי' כ"ע לא פליגי דקלוטה כמי שהונחה דמיא א"כ הך ברייתא דס"ל דבעינין הנחה ע"ג מקום ד' הך ברייתא מני ואין לתרץ כתירוצם שיעמוד רבי עקיבא ורבנן כמתניתין ולא כהך ברייתא דניחא לי' להעמיד מתניתין ככולא עלמא דהא אכתי מתניתין לא אתי' כוותי דא"כ קשיא מסיפא. ועפ"ז אמרתי דזה כוונת התוס' ושני דיבורים בדיבור אחד נאמרו דתוס' ד"ה אבל למטה מי' החליטו מסברה דכשהחפץ ביד אחד לא שייך קלוטה רק ע"ז יש להקשות דילמא לגבי מושיט שייך ג"כ קלוטה ושפיר יליף ממושיט ולא תקשי א"כ סיפא דמתניתין כשנותן ב"ה ביד העני אמאי לא מחייב דלפי הך גירסא לא אתי' מתניתין כר"ע וע"ז סמכו דבריהם תימא לר"י אם ברייתא וכו' א"כ האי ברייתא מני וצריך לומר דניחא לי' להעמיד המתניתין ככ"ע וא"כ ע"כ צריכין לומר דזה סברא מחליטס דכשהחפץ ביד א' לא שייך קלוטה וע"ז אמרי וקשה לר"י דאמאי פריך למימרא דפשיטא לי' בל"ז ה"א כדאמרן אבל השתא הקשה שפיר וק"ל וכ"ז לפי מה שאמרינן דקושיית מהרש"א במ"ע דבלא"ה ע"כ צריך לומר דסיגנון תוס' לא כן היא דא"כ. הי' להתוס' להוכיח דניחא לי' להעמיד המתני' ככ"ע מכח קושיית מהרש"א מדלא קאמר אבל למטה מיו"ד ד"ה פטור דלא אמרינן קלוטה כמו שהונחה דמיא אבל השתא לפי מה שכתבתי בהתחלה דקושיית מהרש"א במ"ע א"כ צדקי דברי התוס' כפי הסגנון שכתבתי ודו"ק. אמנם עדיין חל עלינו לבאר קושיית מהרש"א אמאי לא הקשו בפשיטות טפי דקאמר הא מני רבי ורבנן פליגי עליו בהדיא בברייתא וכו' א"כ תקשה לי' הכי רבנן מני וע"כ צריכין לומר דפסיקי להו לתוס' דרבה ידע נמי מהאי ברייתא דאחרים אבל האי ברייתא דרבי ורבנן יש לנו לומר דלא ידע וא"כ קושיא ראשונה שהקשתי על המהרש"א ל"ק ולא מידי דרבה לא ידע מהאי ברייתא דרבי ורבנן. אמנם יש לאלקי מילין לתרץ קושיית מהרש"א דלא הקשו התוס' בהשיטי מהך ברייתא דרבי הא רבנן מני דיש לומר דהא דקתני וחכמים פוטרין היינו מתרתי דמחייב רבי על עקירה והנחה אבל חדא מחייבי רבנן על הנחה ולא על עקירה וא"כ לא פליגי רבנן על ר"ע ורבנן דר"ע ורבנן לא

סברי דלא בעינן מקום ארבע אלא לענין הנחה אבל לא לענין עקירה וכן מצינו בפ' הזורק (דף צ"ז) דקתני ר"י מחייב וחכמים פוטרין דלא פטרי רבנן לגמרי והכא נמי מוכח דלא פטרי לגמרי דא"כ הא רבנן מני ומעתה כל דברי שרירין וקיימין ודו"ק:

**דף יח.**

בתוס' ד"ה לימא מר וא"ת לרבה וכו' וי"ל דרבה סבר ברייתא דשביתת כלים אתי' כב"ש ע"כ כוונת התוס' לאפוקי בית הלל דאודאי לית להו שביתת כלים מכל הני מתניתין דשרי ב"ה אבל ב"ש נוכל לומר דאית לי' שביתת כלים היכא דעביד מעשה ורבה דאוקי טעמ' דמצודות משום גזירה ולא משום שביתת כלים דמתניתין בלחי וקוקרי אבל באמת יוכל להיות שהך ברייתא אתי' כשאר תנאי אלא שלא מצינו לאסור כ"א ב"ש וק"ל:

**דף כט.**

תוס' ד"ה והא דרב וכו' דרב אסור נולד כר' יהודא מכרכי דזוזי עכ"ל וקצת קשה דטפי ה"ל לאותי' משמן של בדדין דאסור רב לעיל בסוף פ"ק משום נולד כמ"ש התוס' שם אבל כרכי דזוזי לאו משום איסור נולד נגעי בה אלא משום איסור מוקצה וע"ש בתוס' עכ"ל המהרש"א ולי לק"מ דודאי אסקי תוס' אדעתייהו דנולד דהתם עדיפא דמעיקרא זיתים והשתא שמן אבל תמרים דמעיקרא גרעינין והשתא גרעינין. אלא שקשיא להו דהתם גבי כרכי דזוזי אסור רב אפילו מוקצה. ונולד דהכא עכ"פ לא גרע ממוקצה דהתם ותירצו דמייתי ראי' אגרעינין דס"ד דנולד גרוע כי האי גריעה ממוקצה דהתם ודוק גם בחדושי מהר"ם יש גמגם עפ"ז ע"ש:

**דף לו:**

בתוס' ד"ה חמין ותבשיל נראה לר"י דסתם חמין ותבשיל כו' עד דמודה רבי דמשהין ע"ג כירה שאינה גרופה וקטומה עכ"ל התוס' וקשה אמאי לא ניחא להו להוכיח דע"כ תבשיל אפילו בלא בישול כל צרכו דאל"כ מתניתין דלא כחנניא דמתיר נמי לא בשול כל צרכו ומה שתירץ מהרש"א דאיכא למימר דתנא במתניתין תני בתבשיל כל צרכו לרבות דלא יחזור באינו גרוף אבל שהי' באמת מותר לתנא דמתניתין כחנני' בבישל כמאכל בן דרוסתאי אף בשאינו גרוף לא נראה לי דהך רבותא נשמעין מרישא דמתני' כירה שהסיקו בקש ובגבבא נותנין עליו תבשיל היינו בבישול כל צרכו בקש ובגבבא כשאינו גרוף היא דמתניתין עליו היינו חזרה דייקינן מנה הא בגפת ועצים כשאינו גרוף אין מחזירין ואם כן הקושיא במקומה עומדת לחנניא הל"ל דמותר לשהות כשאינו גרוף וקטום אפילו בלא בישול כל צרכו ונראה ליישב קושיית מהרש"א באופן אחר מ"ה תני בתבשיל כל צרכו משום סיפא דקתני ב"ה אומר מחזירין ובתבשיל שלא בישול כל

צרכו מודה ב"ה דאין מחזירין אפילו בגרוף וקטום וק"ל ומעתה לפי הנחה זו מיושב אידך קושיית מהרש"א ומהר"ם שהקשו על מה שכתבו תוס' דמודה רבנן שמשהין ע"ג כירה שאינו גרופה בבישול כל צרכו הא ר"מ ור"י אסרו אפילו בבישול כל צרכו שאינהו רבנן דחנניא וכמו כאן דילמא לשהות תנן ותבשיל דמתניתין איירי נמי בתבשיל כל צרכו ודוקא גרוף וקטום הא אינו גרוף וקטום אסיר לרבנן ע"ש. איכא למימר דכוונת תוס' דע"כ ר מי' מודים לחנני' בתבשיל כל צרכו דהא לשיטת תוס' ד"ה ז"ב דלחנני' מותר להשהות אפילו תוכו וק' אמאי לא תני רבותא דמותר להשהות כשאינו גרוף אפי' תוכו וצ"ל דתנא דברייתא נקט על גבי לאשמיעינן לחנני' היא דשרי הא ת"ק פליג עליו אפילו בעל גבו וקשה א"כ לאשמועינן דת"ק פליג עליו אפילו בבישול כל צרכו ואמאי תני בברייתא דחנני' בבישול כמאכל בן דרוסתאי אע"כ צ"ל דרבנן לא פליגי על חנני' בבישול כל צרכו אלא שעל הוכחה זו יש לבטל הדין לחלוק אימא דלא תני בברייתא לאשמועינן דרבנן פליגי עליו דחנני' אלא משום הכי תני תוכו דהא בכה"ג מתיר חנני' לשהות כשאינו גרוף וקטום ואוסר בחזרה הא על גבו מתיר חנני' אפילו חזרה מ"ה תני על גבו בשהי' לדייק מיני' הא חזרה אוסר חנני' אפילו עליו כשאינו גרוף וקטום. אלא דאם נפשך לומר כך מעתה נולד הוכחה אחרת דע"כ תבשיל איירי אפילו בלא בישול כל צרכו דאל"כ מתניתין דלא כחנני' כמו שהקשה מהרש"א. ומה שתרצו מ"ה תני נתבשל כל צרכו משום סיפא דקתני ב"ה אומרים מחזירין ובתבשיל שלא נתבשל כל צרכו מודה ב"ה דאין מחזירין אפי' בגרוף וקטום א"כ תו לא מצי למימר דהתנא דברייתא דחנני' תני על גבו משום חזרה דאסור על גבו כשאינו גרוף וקטום משמע הא בגרוף וקטום מותר להחזיר הא לתנא דמתניתן איסור חזרה אפי' בגרוף אלא ע"כ צ"ל דתני ע"ג ולא תוכו לאשמועינן דרבנן פליגי אפילו בלשהות על גבו א"כ תו קשה ה"ל למתני אפילו בתבשיל כל צרכו לאשמועינן דרבנן פליגי עליו דחנני' אפילו בנתבשל כל צרכו אלא ש"מ דרבנן מודי דמשהין ע"ג כירה שאינו גרופה וקטומה א"כ ממ"נ מוכח תוס' דסתם תבשיל אפילו בתבשיל כל צרכו כהוכחתם או כהוכחת קושיית מהרש"א ודו"ק כי דרך חריף היא:

בגמרא וב"ה אמרין אף מחזירין הא תו ל"ל הקשו בתוס' ישינים אימא מש"ה תני הך בבא יתירא להורות דב"ה סבר דמחזירן אפי' בשבת כדייקי התוס' מדקתני נוטלין דבחול לא הוי צריך למתני נוטלין ונראה ליישב ע"פ מה שמדקדק עוד מהרש"א על מה שכתבו התוס' דבחול לא הוי איצטרך למתני נוטלין דהא לקמן בשמעתין אמרינן דקתני נוטלין משום מחזירין וישבי' בדוחק ע"ש ופשוט בעיני דכוונת תוס' לפרש לפי מה דמשני

להחזיר תנן וחסורא מחסרא כו' עד והך חזרה דאמרינן לאו ד"ה היא אלא מחלוקת ב"ש וב"ה א"כ דהתנא כל כוונתו אתי אלא לפ' דהך חזרה דתני ברישא בגפת ובעצים לא יחזיר עד שיגרוף ב"ה היא ולא ב"ש מה האי דקתני נוטלין. לא הוי למתני כי אם לא מחזירין דברי ב"ש אלא ע"כ להורות לנו דבשבת איירי וק"ל ומעתה מיישב היטב קושית התוס' ישינים דהא לפי ס"ד דהמקשין אין לנו הוכחה דהך בבא נוטלין אבל לא מחזירין דבשבת מיירי והא דקתני נוטלין משום מחזירין כמו שהקשה מהרש"א ודו"ק:

אלא דעדיין יש לבעל דין לחלוק א"כ לפי הצעה זו אין לנו הוכחה דבשבת מחזירין כ"א למ"ד להחזיר תנן והאר' אושעיא ור' חייא קאמר לקמן בשמעתין שהמה ג"כ סוברין מחזירין אפילו בשבת והמה סוברים לשהות תנן וא"כ מנ"ל דמתניתין מחזירין אפילו בשבת אמנם כי דייקת שפיר לק"מ דודאי מן הסתם אית לן למימר דמחזירין אפילו בשבת מדלא הבדיל בין שבת לחול וקתני סתמא אלא למ"ד להחזיר ודאי איכא למימר דהתנא ל"צ למתני דבחול איירי דהא מדקתני רישא עד שיגרוף או שיתן את האפר ואי לא יתן לא יחזור בשבת הוא איך יגרוף ויקטום בשבת כמו שהוכיחו התוס' דה"ל למתני אא"כ גרף וקטם ע"כ צריכא תוס' לפ' דלמ"ד להחזיר דייקינן מדקתני נוטלין וכדאמרן אבל למ"ד לשהות תנן ל"ק האיך יגרוף דהא להשהות אי אפשר להשהות כ"א בערב שבת כמ"ש מהרש"א למ"ד לשהות תנן לק"מ וא"כ לדידי' כפשוטו הא דמחזירין אפי' בשבת מדקתני מחזירין סתמא ודו"ק:

בתוס' ד"ה חמין כו' מדקאמר ור' אושעיא סבר עיין מהרש"א שמקשה דאכתי מנ"ל מד"ר אושעיא דמחזירין אפילו בשבת דאימא שהוחם בכירה שהוסק בקש וגבבא ופי' בדוחק והלשון משובש ונראה דרב ששת דייק מחזירין אפי' בשבת כמ"ש התו' מדקתני נוטלין ואהא קמייתי התלמוד סייעתא מדר' אושעיא דדייק נמי לשון נוטלין דהא עכ"פ ר' אושעיא העיד דמחזירין בקש ובגבבא אפילו בשבת ומנ"ל אלא דס"ל כמ"ש הרמב"ם בפי' המשניות דב"ש דאמר נוטלין אבל לא מחזירין פליג נמי אקש וגבבא ומדקתני נוטלין משמע אפילו בשבת ואהא קאמר ב"ה מחזירין אפי' בשבת והתנא כלל בגפת ובעצים שמחזירין ג"כ בשבת וק"ל. תו מקשה מהרש"א דאימא דהך דר' אושעיא איירי בחזרה בהוחם ע"י סמיכה ע"ש ולפי מ"ש הרמב"ם דלמ"ד לשהות האב"ע מה לסמוך קאי בע"ש אבל בשבת אפילו סמיכה אסור לק"מ דר' אושעיא ור"ח סברי כמ"ד לשהות תנן וק"ל:

### דף לח.

בגמ' אלא לאו לסמוך וקתני הרי היא כתנור ואסור משמע הא בכירה מותר לסמוך. ויש לדקדק ה"ל למפשט בעיא דלעיל מה לסמוך בכירה ולפשוט מהכא עכ"ל מהרש"א ונ"ל דה"א הא דקתני הכא הרי היא כתנור ואסור לסמוך היינו כגון שני כירות המתאימו' שמותר לסמוך על הכירה שגרופה וקטומה כיון דמדלי שליט בה אוירא כדדחי לעיל אבל לסמוך בכירה שאינו גרוף אסור ובתנור מתאימות אסור לסמוך אפילו בתנור שאצלו גרוף וקטום ושליט בי' אוירא ומ"ה כופח הרי היא כתנור וק"ל:

### דף לט.

בתוס' ד"ה שמא יטמין ברמץ ואטו סודרין שנתחממו באור לא בעי ר"י למגזר דאין דרך לחממין עכ"ל ויש לדקדק דהא מדקתני אין נותנין ביצה בצד המיחם בשביל שתתגלגל ולא תני דחייב חטאת אלא ש"מ דהתנא אשמועינן אפי' לר"י ולר' יוסי אינו חייב חטאת בתולדות האור ומתניתין שהדהחתן גמר מלאכתן אתי' לרבנן. ומ"ה אומר בתולדות האור כ"ע ל"פ דאסור ולא אמר דחייב חטאת. וא"כ זה טעם פלוגתתן דרבנן גזרינין תולדות חמה אטו תולדות האור דחייב חטאת ור"י סבר לא גזרינן דהוי גזירה לגזירה וא"כ אין מקום לק' התוס' וצ"ע ועפ"ז אמרתי ליישב הא דפריך מתחילה מדרשב"ג ושבק תיובת' ממתני' ממעשה דאנשי טבריא משום דמתחילה ידע לתרץ דארישא קאי ור"י סבר דחמי טברי' תולדות האור היא אבל השתא בתר דמשני סתם גג לית בי' עפר אדמפלג בין תולדות חמה לתולדות האור בתולדות חמה גופי' ה"ל לפלוג בין גג דאית בי' עפר ובין גג דלית בי' עפר כקושית התוס' וצ"ל דאתי לאשמועינן דתולדות חמה אסור לגלגל א"כ ה"ל לאשמועינן רבותא דאפילו חייב חטאות וצ"ל דלרשב"ג באמת אינו חייב חטאות וס"ל כר"י דלא גזר תולדות חמה אטו תולדות האור א"כ פריך שפיר ממעשה דאנשי טברי' ואי משום דס"ל דתולדות האור מ"מ לא הוי לאסור בשתי' אלא ש"מ דר"י ס"ל דתולדות האור חייב חטאת ומעשה שבת דאורייתא מ"ה אסור בשתי' א"כ ק' מדרשב"ג במ"ע ומשני דר"י סבר תולדות האור היא ומ"מ ס"ל דאסור בשתי' דהחמירו בזה ודו"ק:

### דף מב.

בגמ' א"ל אביי תני ר' חייא ספל אינו כאמבטי וא"ת א"כ לא הוי לי' למנקט בברייתא כוס אלא ספל שהיא לרחיצה דומיא דאמבטי וי"ל דאתי לארוי דאמבטי כלי שני היא ומ"מ אסור כמ"ש תוס' מדנקט אמבטי ולא קתני מיחם שהוא לשתי' דומא דכוס אבל אי הוי תני ברישׁ' ספל ה"א דאמבטי כלי ראשון איירי והאי דלא קתני מיחס ה"ט כיון דרישא בספל הוא שהיא כלי רחיצה תני נמי בסיפא אמבטי וק"ל. ועפ"ז אמרתי שזהו

שסבר ר' יוסף למימר ספל הרי היא כאמבטי דר"י סבר אמבטי דתני בברייתא כלי ראשון היא כההוא דאמבטי דלעיל והי' קשה לי' אמאי לא נקט בברייתא מיחם שהיא לשתי' דומיא דכוס אלא ש"מ דספל הרי היא כאמבטי וזה הודיע לנו התנא בברייתא מדתני שריותא בכוס ולאפוקי ספל ואי הוי תני מיחם ה"א ספל הרי היא ככוס והא דלא תני התירא בספל דכולה בכלי שתי אפליג מ"ה תני אמבטי ואי ספל ככוס טפי ה"ל לאפלוגי כולה בכלי רחיצה ועפ"ז אמרתי שזהו כוונת התוס' ד"ה אבל כאמבטי שהוכיחו דאמבטי כלי שני הוא מדתני ר' חייא ספל אינה כאמבטי ואח"כ הוכיחו דא"כ ה"ל למתני מיחם להוכחה זו מברייתא גופא הוא עצם וראשונה אמנם עם דברינו ניחא דמברייתא גופי לא הוי מצי למידק מדלא תני מיחם ה"א איפכא דאמבטי כלי ראשין ואתי' לאורי דספל הרי היא כאמבטי איברא בברייתא דר"ת דספל אינו כאמבטי לדידי' נולד לנו ג"כ הוכחה שני' דאמבטי כלי שני היא מדלא תני מיחם ודו"ק. ועם זה ישבתי היטב קושיית מהרש"א שהקשה בד"ה מי סברת מה פריך אביי מדתני ר"ח ספל אינו כאמבטי לר"ש בן מנסיא אלא צונן לתוך חמין היא דאסיר וחמין לתוך צונן שרי בספל ע"ש דהכי פריך אדתני ר"ח ספל אינו כאמבטי א"כ ס"ל דאמבטי כלי שני כמו שהוכיחו תוס' וא"כ מהיכי תיתי לומר אליבא דב"ה ספל כאמבטי דהא אמבטי קתני ולא ספל אלא שהוכחת ר' יוסף הוא דהוי סבר דאמבטי כלי ראשון הוא וכדאמרן ופריך לי' אביי הא תני ר"ח ספל אינו כאמבטי אפילו את"ל דאליבא דר"ש בן מנסיא תנא לי' עכ"פ נשמע מן הדא דתניא דאמבטי כלי שני ודו"ק: ע"ב בגמ' דתניא לכל אילפיסין הוא נותן לכל הקדרות רותחין וכו' מקשין על רש"י בפסחים (דף ע"ב) ברש"י ד"ה לכל היא נותן לכל מיני מאכל היא נותן תבלין בכלי שני וכו' והא נגד מסקנא דהכא ולי לק"מ דעכצ"ל דר' חסדא הי' מפרש הברייתא דמוללין בכלי שני דאי קדירה כלי ראשון מדקאמר מאן י"א הוא ר' יהודא משמע דרבנן פליגי הא בכהנ"ל אם יש חומץ בתבשיל הת"ק דר"י נמי ס"ל דמבשל ועדיף מיני' קאמר אפילו בלא חומץ מבשל. לכך פירש"י דר"ח לא ידע מהך ברייתא דהכא והי' סבר ר"ח דר"י אסיפא קאי ולחומרא ש"מ דשמע לת"ק דבכלי שני אפי' יש בו חומץ וציר אינו מבשל ודו"ק:

## דף מג.

ועוד בגמרא איתיבי' אביי חבית של טבל והא דלא פריך אביי אגופי דמתני' דאין נותנין כלי תחת הנר תירץ מהרש"א דהוי מפרש למתני' בטעמא דר' יצחק דאין כלי ניטל אלא לדבר הניטל והוי משני כל הני תיובתא בצריך למוקמו ולכך לא פריך אלא לטעם דידהו עכ"ל והנה יש כאן מקום לתמוה אכתי תקשי לי' לאביי קושיית תוס' מאי צריך כל

הני משניות להשמועינן דצריך למקומו שרי ומה שתרצו התוס' בד"ה בסמוך עדיין אינו מספיק תרוצו בהך מתני' דכופין את הסל כיון דכבר תנן בנצוצות דשרי בצריך למקומו אע"ג דאיכא למיחש דאתי לכבויי מכ"ש בכפיית הסל דליכא למיחש להכי. וע"כ צ"ל לאביי דהך מתני' כופין את הסל מוקי לה כר"ש דלית לי מוקצה כלל אפילו מוקצה דבע"ח ולא ס"ל לדוחק כל זה לאוקמי מתני' דלא כר"י ולומר אליבא דר"ש דלית לי' אפילו מוקצה ב"ח א"כ עדיין מה מותיב לי' אביי לר' יוסף מהך דכופין הסל אליבא דר' יוסף נמי אית לן לאוקמי המתני' כר"ש דלית לי' מוקצה דבע"ח וא"כ אין כאן ביטל כלי מהיכנו כלל וכלל וליכא למימר דר"ש ס"ל מוקצה בע"ח ומ"מ כופין הסל אע"ג דאין כלי ניטל אלא לצורך דבר הניטל היינו אליבא דר"י דמחמיר במקצה אבל לר"ש דמקיל במוקצה מקיל נמי לטלטל כלי אף לדבר שאינו ניטל כמו שהסכים בעה"מ לסברא זו. דהא תוס' מפ' דלכולהו מ"ד אוקי מתני כר"ש וא"כ אש לך לר' יצחק דמפורש טעמא דמתני' משום דאין כלי ניטל לא אתי' מתני' כר"ש לסברא זו והא שכתבו התוס' אם נאמר דל"ל לרבה דלסברת ר' יוסף אתי' מתני' כר"ש אפרש בסמך. אלא ע"כ צ"ל דלתירץ מהרש"א ס"ל לר"ש דאין מוקצה אפילו בבע"ח כמו שכתבו תוס' לקמן דף (מ"ה) בד"ה הכי במאי עסקינן:

ואמרתי ליישב דברי החכם וזהו די"ל דלאביי אגופי' דמתני' ליכא למפרך מהך מתני' דכופין את הסל דהכא בסל הפסד מרובה היא כן כתב הרשב"א סברא זו שאם לא יעלו לקינהם מתפזרו אילך ואילך ויאבדו אלא בהך מתני' דנצוצות ואינך משניות ליכא הפסד מרובה וצריך מהרש"א לאוקמי הני מתני' בצריך למקומו וא"כ לר' יוסף מותיב אביי שפיר מהך דכופין הסל דס"ל לדוחק לאוקמי מתני' דלא כר"י ומה גם לר"ש מודה ג"כ במוקצה בע"ח ושפיר הוי ביטל כלי מהיכנו דבביטל כלי מהיכנו לא שרי הפסד מרובה כמ"ש בעל המאור ושאר גדולי המחברים וא"ת א"כ בסמוך לר"י מי הוכיח להחכם הנ"ל ליישב בדוחק דס"ל לר"ש לית לי' מוקצה אפילו בבע"ח ה"ל ג"כ לתרץ דמשום הפסד מרובה כלי ניטל אפילו לדבר שאינו ניטל כמ"ש ר"י בסמוך וי"ל דלר"י ליכא לתרץ הכי דהוא ס"ל אפילו בהפסד מרובה אין כלי ניטל אלא לצורך דבר הניטל כדמוכח בפ' משילין ומכסין את הפירות אמר ר"י דווקא פירות הראויין אבל טבלא לא ומוכח התם דפירות הוי הפסד מרובה אפ"ה אין כלי ניטל אלא בראויין אמנם יש לאלקי מילין א"כ קשה מה שמקשין העולם לתי' מהרש"א מה פריך אביי לרבה לשיטת רש"י דהצלה שאינה מצויי לא התירו דוקא בדבר שאינו ניטל רבה נמי מוקי כל הנך משניות בצריך למקומו:

ותירצתי בזה דהוכחת אביי דע"כ לרבה אליבא דר' חסדא ס"ל לדוחק לאוקמי כל הני משניות בצריך למקומו דאל"כ מנ"ל לחלק דבהצלה מצויי' התירו אפילו בדבר שאינו ניטל וע"כ צ"ל דהוכחת ר"ח מהך מתני' דכופין דהצלה מצויי' היא מש"ה שרי לכפות את הסל ומנ"ל הא אימא הך מתניתין איירי בצריך למקומו אבל השתא עדיין הקשי' במ"ע והא דלא ניחא לי' לאוקמי הך מתני' דכופין בצריך למקומו דא"כ משנה שאיני צריכה היא דכ"ש היא מהך מתני' דנצוצות ור"ח ורבה ס"ל אין כלי ניטל אלא לדבר הניטל אפילו בהפסד מרובה וס"ל לר"ש דאית לי' מוקצה בע"ח א"כ מתניתין דכופין אמאן תרמיי' ומש"ה מחלק בהצלה מצויי' והך דס"ל הצלה מצויי היא אבל אינך משניות דמותיב אביי מהם שפיר לרבה אוקי לאוקמי בצריך למקומו וצריך להשמועינן כל הני משניות כמו שכתבו התוס' בסמוך ד"ה שנה לה וע"ש וצ"ע. ולבי אומר לי ליישב קושיית מהרש"א בדרך אחר לשיטת רש"י וזה תחילה נבין מה שכתבו התוס' בד"ה ושנה לה בצריך למקומו וכו' ואם נאמר דלר"י לא אתי' מתניתין כר"ש כו' האיך ס"ד דלר"י אתי' מתני' כר"י הא מדקתני אין נאותין הימנו משמע דאיסור טלטול אין בו ולר"י דאית לי' מוקצה מחמת איסור אפילו טלטול אסור. ומה שתרצו העולם בזה איידי דתנא רישא אין נותנין כלי תחת הנר לקבל בו את השמן דהיינו שהיא חס על השמן להנות תני נמי בסיפא ההיתר נמי לענין איסור הנאה זה דוחק דבשלמא אם אתי' מתני' כר"ש א"א למתני' אין נותנין כלי תחת הנר להציל שלא ינטוף על השלחן ומה שעליו ואינו חס על השמן דא"כ אינו מבטל כלי מהיכנו אפילו לפי שעה דהא שרי לטלטל דאין בו משום הוקצה למצותו דבידו לנער השמן מיד כמו תרנגולין מש"ה תני לקבל בו אח השמן וחם עליו לכך הוי ביטול כלי כלי מהיכנו לפי שעה דאם ינער לתוך כלי אחר הוי ביטול אותו כלי מהיכנו כמו שכתב מהרש"א אבל אי אתי' מתני' כר"י באמת ברישא הוי לי' למתני' אין נותנין כלי תחת נר כדי שלא יטפטף ואם נתנהו מבעוד יום מותר ואסור לטלטל אלא נראה דודאי לר"י אתי' מתני' כר"ש דהוי ביטול כלי מהיכנו לפי שעה כפי' התוס' לעיל ולא כתבו דלא אתי' כר"ש אלא לרבה דאם נאמר דל"ל לרבה דלסברת ר"י אתי' מתני' כר"ש דלית לי' ביטול כלי מהיכנו לפי שעה איכא למימר נמי דרבה סבר מבטל כלי מהיכנו ובעי לפרש טעמא דמתניתין בהצלה שאינה מצויי' כדי לאוקמי כר"ש וא"ש דלא פריך אביי אגופי דמתני' דס"ל ג"כ טעם ביטול כלי מהיכנו והיינו דוקא בביטול כל היום ומוקי מתני' כר"י ואליבי' אפשר לטלטל כל היום אפילו לצורך מקומו דהוי בסים לדבר היתר דעל השמן אין תורת כלי כלל ובהכי ניחא דלא פריך אביי אגופי דמתניתין דאין נותנין כלי תחת הנר דאביי ס"ל ג"כ טעם ביטול כלי מהיכנו דווקא בביטול כלי מהיכנו

כל היום ומוקי לה מתני' כר"י ולדידיהו אף לאחר שכבה אסור וכל הני משניות איירי בביטול כלי מהיכנו לפי שעה שדעתו לנער משם לאחר שעה וכמו שכתב הר"ן פ' מי שהחשך על בעה"מ וא"ת חבית של טבל מא"ל אם ינער לתוך כלי אחר א"כ מבטל אותו כלי מהיכנו י"ל דידע אביי דטבל מוכן היא מה"ט שאם עבר ותיקנו מתוקן אבל לר"י פריך שפיר דמפורש טעמא דר"ח משים ביטול כלי מהיכנו ע"כ ס"ל אפילו לפי שעה אין רשאי לבטל כלי מהיכנו דאי ר"י אמר מלתי' דווקא כשדעתו להניח שם ביצה בכלי בכל היום ור"ח דהיא אמורא ה"ל לפרש דבריו ולומר אין נותנין כלי תחת התרנגולת לקבל ביצה להניח שם כל היום דוקא וכן כתבו ספרי סיגות דמוכח בכמה מקומות דאמורא צריך לפרש אי נמי אמאי תני כופין עליו את הכלי ה"ל לאפלוגי מני' ובי' בין דעתו להניח שם כל היום הביצה או לפי שעה ומדלא מפליג בהכי ש"מ דס"ל לר"ח אפילו ביטול כלי מהיכנו אפילו לפי שעה פריך שפיר מכל הני משניות ומהך ברייתא דחביות של טבל ואף אם ת"ל טבל מוכן אם עבר ותקנו מ"מ ביטול כלי מהיכנו לפי שעה היא דהא עדיין אינו מתוקן לר"י מ"מ משני לי' בדוחק ואפי' ביטול כלי לפי שעה לא דהא אם בא אדם תיכף ומיד ותיקנו מתוקן ודו"ק:

ועפ"י דרך זה שזכרתי לתרץ לפירש רש"י אמרתי ליישב עוד בקושיית תוס' ק' ראשונה שהקשה לפירוש רש"י דס"ל דהצלה שאינו מצויי לא התירו היינו לדבר שאינו ניטל וגרס בהאי ברייתא דפריך אביי מנה נשברה החבית של טבל דטבל אינו ניטל א"כ אמאי פריך אביי לר"י מברייתא אחרת מהך דהכא ה"ל לאקשוי' עכ"ל ולק"מ דלקמן בפ' כל כתבי כתבו תוס' בשם ר"ת דהך דנשברה בראש גנו ממש אבל נסדקה ועושה טיף טיף מותר להביא כלים לקלוט ולצרף דאינו בהול כל כך להביא כלים דרך ר"ה כמו בנשברה ולפי זה אביי לא מצי פריך לר"י מהך ברייתא דהוי הפסד מרובה ואיסור בישול כלי מהיכנו שרי היכא דאיכא הפסד מרובה ולהכי פריך אביי לר"י מברייתא אחרת דלא תני בסיפא שאסור לקלוט ולצרף וכן משמע לשון הברייתא דתני' מביא כלי אחר משמע אפילו לקלוט ולצרף דע"כ איירי בנסדקה ועושה טיף טיף והוי הפסד מיעוט וא"ת לענין איסור ביטול כלי מהיכנו לא שרינן אפילו בהפסד מרובה דאל"כ אמאי מוקי לה בפ' מי שהחשיך הך דרב הונא בשליפי זוטרי דהא התם בכלי זכוכית איירי והוי הפ"מ וי"ל היינו באיסור ביטול כלי מהיכנו כל היום דחמיר והא ראי' שכל האמוראים אית להו בכה"ג דאסיר לבטל כלי מהיכנו אבל ר"י לפי מה שאמרנו ועניני ס"ל אפי' איסור ביטל כלי מהיכנו לפי שעה ובזה איסור קל ודאי שפיר יש לחלוק בין הפסד מרובה למיעוט כמו שחילק ר"י בסמוך לענין איסור אין כלי ניטל אלא לדבר הניטל והקשי' שני' שהקשו

דמשמע בהדיא דלא בשל טבל איירי דקתני סיפא נזדמן לו וכו' והשתא א"ל שפיר דלא גזרו באם נזדמנו לו אורחים דטבל מוכן הוא אם עבר ותקני מתוקן וחזי להם ואין לומר שקושתם אזלי אליבא דאביי דלא אסיק אכתי דטבל מוכן היא אמנם ע"פ מה שפירשתי לעיל דגם אביי פי' טעמא דמתניתין משום שמבטל כלי מהיכנו לכל היום שפיר ידע דטבל מוכן היא וכ"ז היא יישב נכון ליישב שיטות רש"י ודוק:

אבל הריב"א דלא גרם בברייתא דכל כתבי טבל מדפריך לר"י מברייתא אחרת ולא פריך מהך ברייתא גופי' דפריך לרבה ולא ניחא לי' למימר דהוי מחלק בין הפסד מרובה למיעוט דס"ל לסברא פשוטה דהך דכופין את הסל הוי הפסד מרובה שאם לא יעלו לקניהם מתפזרין אילך ואילך לקניהם וא"כ עדיין קשה לסברא זו מה פריך אביי לר"י מהך דכופין את הסל התם שאני דמקרי הפסד מרובה ושרינין איסור ביטול כלי מהיכנו לפי שעה אבל רש"י לא חשיב הך דכופין הסל להפסד מרובה וכאידך שיני' דהרשב"א לקמן בפ' מי שהחשך וכ"ת דע"כ מוכח דחשיב הינו כמו שפרשתי בתחילה עפ"י תירץ מהרש"א הא דלא פריך אביי אגופי דמתני' לק"מ דהא אמרנו וענינו תירץ אחר בשיטת רש"י הא דלא פריך אביי גופי ממתני' ובהא פליגי רש"י והריב"א ודוק היטב כי קצרתי:

בתוס' ד"ה ושני לי' בצריך למקומו וכו' עד וא"ת מאי צריך בכל הני משניות לאשמיעינן דבצריך למקומו שרי עכ"ל וקשה הלא כבר תירצו התוס' לעיל דר"י נמי אית לי' דאסור לבטל כלי מהיכנו ואיצטריך כולה לאשמועינן דלאו מבטלו כלי מהיכנו הם כמו שצ"ל לר"י ומה שתירץ מהרש"א דקושיא זו קאי לתרוצא קמא ואין זה מספיק לכל מבין שאין זה מסדר לשון התוס' שלדבריו מה להסמיך הך וא"ת ותירוצו אחר תירץ קמא ואח"כ לקבוע ולתרץ אי נמי דר"י אית לי' נמי דאסור לבטל כלי מהיכנו ויש להבין שקאי ואזיל הך אי נמי לתרץ קושיית קמאי ובתראי. איברא לפי מה שפרשתי לעיל עולה דבריהם יפה שהקשה כל הני משניות ל"ל אף לתירץ בתרא דר"י נמי אית לי' דאסור לבטל כלי מהיכנו דהא ר"י ע"כ לא ס"ל כל הני שני' דר"י מדקאמר איתיבי' כל הני תיובתא ושני לי' בצריך למקומו הה"ל נמי וכדשני לי' ר' יוסף אלא שמה שכתבו דר"י נמי אית לי' דאסו' לבטל כלי מהיכנו היינו ביטול כלי מהיכנו כל היום אבל ביטול כלי מהיכנו לפי שעה לית לי' לר' יצחק ומעתה לר"י לא קשה כל הנהו משניות דאיכא לאוקמי שאיירי בביטל כלי מהיכנו לפי שעה שדעתו לנער משם לאחר שעה כדתרצנו להו לעיל לאביי ולפ"ז הקשו תוס' שפיר מה צריך להשמועינן בכל הני משניות דצריך למקומו שרי וכ"ת דאיצטרך כלהו לאשמועינן דלאו מבטל כלי מהיכנו הם כמו שצריך לומר לר"י הא ליתא דלר' יצחק צריך לאוקמי כל הני משניות בביטל כלי מהיכנו לפי שעה

א"כ אבל קשה שמשנה שאינה צריכה דכל הני משניות למה לי' לאשמועינן דביטל כלי מהיכנו לפי שעה מותר וקשיא זו לק"מ לשיטת רש"י דאליבא דרש"י ע"כ צריך לתרץ הא דלא פריך אביי אגופא דמתני' דהוי מוקמי כל הני משניות בביטל כלי מהיכנו לפי שעה א"כ קשה אליבא דאביי נמי כל הני משניות למה לי וע"כ צ"ל איזה סברא דצריך מ"מ כל הני משניות דה"א דזה יותר ביטל לפי שעה מאידך וא"כ לא קשה מידי כמו כן לר' יצחק אמנם קושיתם אזיל במה שכתבו התוס' ואם נאמר דלר"י לא אתי מתני' כר"ש א"כ מעתה לפ"ז ה"ל לתוס' לקיים פרש"י דהצלה שאינה מצויי' לא התירו כ"א בדבר שאינו הניטל וכדאמרן ומה שכתבתי להליץ בעדם דס"ל דכופין הסל הוי הפ"מ מי הכריחו לסברא זו אלא ע"כ צ"ל דהוי קשה להו אמאי לא פריך אביי אגופי דמתני' וע"כ צ"ל כמו שתירץ המהרש"א דליכא לקיים תירץ זה כ"א שנאמר דכופין הסל הוי הפ"מ כמו שכתבתי אמנם עדיין קשה דה"ל לתרץ הא דלא פריך אגופי דמתניתין דהוי מוקמינן המתניתין כר"י והוי ביטל כלי מהיכנו כל היום וכל הני משניות בביטל כלי לפי שעה וכמו שכתבתי לפי' רש"י אלא ע"כ לא ניחא להו בהכי דא"כ כל הני משניות למה לי לאשמועינן דביטל כלי מהיכנו לפי שעה מותר על זה סמכו קושייתם א"כ לר' יצחק קשה מה צריך כל הני משניות לאשמועינן דבצריך למקומו שרי ומה צריך לאשמועינן דביטל כלי מהיכנו לפי שעה מותר ודו"ק:

בגמ' איתבי אביי והצלה וכו' והא תני' נשברה לו חבית וכו' איתבי' נותנין כלי וכו' וצריך ביאור אמאי לא פריך תיכף ממתניתין דהכא קודם שהקשה מברייתא אחרת:

**דף מד**:

ברש"י ד"ה מותר לטלטלה ואע"ג דהניח עליו מעות בחול והקשה המרש"א דרבותא טפי ה"ל לפרש אפי' הניח עליו מעות בשבת אך שלא הי' עליו בין השמשות ע"ש ונראה לישב דבריו דלא ניחא לרש"י לפרש הכי דא"כ מוכח מדברי רב דאין מוקצה לחצי שבת וה"ל למפשט מהכא בפ' אין צדין לכך פירש"י דמדרב לא מוכח מידי דאיכא למימר דאתי לאשמועינן אפילו הניח עליו מבעו"י. אבל הניח עליו בשבת יש לומר דס"ל דאסור דיש מוקצה לחצי שבת ומה שכתבו תוס' דיש לאוקמי כגון שהניחם לדעת ישראל להסירם אחר שעה והוי כגמרו בידי אדם לא ס"ל לרש"י הך סברא דכל שאין ביד אדם עצמו לא מקרי גמרו בידי אדם וא"ת אמאי תני יש עליו מעות אסור לטלטלו אפילו אין עליו מעות אסור לטלטלו אם הי עליו בשבת אם יש מוקצה לחצי שבת וי"ל דרש"י מפרש לדרב בשכח. ולנער באמת מותר והא דאמר אסור לטלטלו היינו טלטול גמור וקמ"ל דאפילו ע"י ככר או תינוק אסור לטלטל כדאמר ר' אשי לקמן (דף קמ"ב) דלא התירו ככר או תינק

אלא למת בלבד. אלא שהתוס' מפרשים מימרא דרב במניח דאי בשכח ובטלטול גמור מאי קמ"ל וכי תימא דלא מהני ככר או תינוק איך נשמע זה איכא לפרש מימרא דרב במניח הנכרי התינוק לדעת כדי להסירם אחר שעה והוי כגמרו בידי אדם אבל רש"י לא חשיב ע"י גוי ותינוק כגמרו בידי אדם א"כ אי אפשר לפרש מימרא דרב במניח כי היכי דלא נפשוט בעי' ל מוקצה לחצי שבת וע"כ אייריר רב בשכח וטלטול גמור ומאי קמ"ל אלא ע"כ אפילו ע"י ככר ותינוק אסור לטלטלו כ"ז לפי' רש"י אבל על הרב המחבר בסי' ש"ו סעיף ד' קשה דה"ל למנקט רבות' טפי אפילו שהי' עליו מעות בשבת דהא השתא קיי"ל אין מקצה לחצי שבת וצ"ל דזה הוי רבותא יותר אפילו יחדו והניח עליו כמה פעמים בחול משהניח עליו בשבת דרך אקראי ע"י תינוק וגוי לדעת ישראל וק"ל. בגמרא הנ"ל מסתברא דרב כר"י ס"ל ויש לדקדק מאי אולמא הך דרב מהך דהכא שאמר והוא שלא הי' עליו בין השמשות הא אם יש עליו אסור לטלטלו ש"מ דכר"י ס"ל ויש ליישב דהא דמוקי הא דמוכני כר"ש הא מודה ר"ש בכוס וקערה ועשישת ותי' הרשב"א דה"נ דעתו עליו ומצפה מתי יפול או ינטלו המעות מעליו וזה דוחק וא"כ מצינו לאוקמי דרב כר"ש ס"ל ואם יש עליו בין השמשות אפילו ר"ש מודה דהוי ככוס וקערה ומתני' דמוכני בשלא הי' עליו כל בין השמשות כדמשני בדף מ"ו שלא לשכוח דבריו של ר' יוחנן ומ"ה הכי נמי מסתברא בלאו האי מימרא מוכח דרב כר"י ס"ל לכך עדיף לן לאוקמי רב כר"י ומוכני אפילו הי' עליו בהש"מ וכר"ש דדמי לכוס קטן דמצפה ודו"ק:

**דף מז**:

בגמ' לימא תנן סתמא כר"י דאמר גורם לכיבוי אסור ובמרדכי פ' כל כתבי בשם ר' יואל אינו מתיר גרם כיבוי אפי' ביו"ט אלא במקום פסידא וכן פסק בש"ע סימן של"ד וקשה לדידי' מסוגי' דהכא דא"כ כרבנן נמי אתי דהא הכא ליכא פסידא ותרצתי בזה דאיכא למימר דהא דאוסר ר' יואל במקום דליכא פסידא מטעם דאסיק היכא דמקום כיבוי אסור אע"פ דאינו אלא גרם כיבוי לפר"ת וגזרינן הא אטו הא אבל המקשה דאכתי לא ס"ד הך סברא אפילו בלא פסידא ס"ל דרבנן שרי גרם כיבוי ודו"ק. בתוס' ד"ה מפני שמקרב את כיבוי' וכו' ור"ת גרס כפי' ר"ח מפני שמקרב כיבוי כן היא הגרסא ממשמעות חדושי מהרש"א ונכון:

**דף נא**.

ונ"ב בגמ' פ' במה בהמה כ' לא למעוטי נאקה באפסר וקשה הא לא צריכא לתנא למעוטי כי קאמר נאקה באפסר לא תבעי' לך כיון דלא מינטרא בי' משאוי הוא ובחדושי הרשב"א ישבו בדוחק ולי נראה דבתחילה לא ידע מהך ברייתא וודאי נאקה באפסר לא מבעי'

להו כיון דלא מינטרא בי' הוי משאוי אבל השתא דתני בברייתא דר' יוסי דסוס וחמור יוצאין באפסר ומתניתין דתני חמור לובא יוצא בפרומבי' וסוס בשיר הוי אמינא דשמירה מעליא שלהן בפרומבי' ושיר מ"מ יוצאין באפסר כמו כן דשמירה פחותה היא וס"ד אמינא דנאקה באפסר נמי יוצאת דשמירה פחותה היא מ"מ מש"ה תני ארבע בהמות למעוטי נאקה באפסר ועכצ"ל דסוס וחמור אורחי' בפרומבי' בשיר ואפסר ולא הוי משאו כמו שכתבו תוס' ודוק:

תוס' ד"ה קשרה בעלה במוסרה הוי מצי לשנויי הא מני חנני' היא ע"כ לפי מה שכתב הרמב"ן בספר המלחמות אין מקים לקי' זו שכתב לפי המסקנא דס"ל לשמואל להדיא לנוי אסור לשמר מותר ע"כ והחליפו לפני רבי של זו בזו מה שאלתם הי' על נאקה באפסר דא"ל דלא הו' משאוי דעכ"פ שמירה פחותה היא ועל זה השיב ר' ישמעאל בר"י כך אמר אבא ד' בהמות יוצאת באפסר לאו למעוטי נאקה באפסר והביאו לזה כדי שלא תקשי שמואל אדשמואל ע"ש באריכות. ומעתה איכא לאוקמי פלוגתא דחנני' ורבנן בחי' גדולה ופליגי אי שמירה פחותה משאוי היא או לא והא דקאמ' לעיל אילמא בחי' גדול' מי סגי לה סוגר הייני בה"ד דשאלה דמחליפין ותשובות ר' ישמעאל הי' הכל בגמל בחטם אבל נאקה באפסר פשיטא לא תבעי' להו כאן דלא מינטרה בי' משאוי היא פריך שפיר מי סגי לי' סוגר דהא לא מבעי' להו לבני הישיבה דס"ל לסברא פשוטה דשמירה פחותה הוי משאוי וא"כ א"א לומר דלחלקו תנאי בהא אבל למסקנא דצריכין לומר דשאלתן הי' לענין נאקה באפסר ודאי מצינן לאוקמי פלוגתא חנני' ורבנן בחי' גדולה וא"כ פריך שפיר ממתני' דפרה קשרה בעלה במוסרה דליכא לשנויי דמתני' חנני' היא ורב ס"ל כת"ק אימא דת"ק נמי מודה דנטירתא יתירתא לא הוי משאוי אלא דת"ק פליג אחנני' בחי' גדולה לענין שמירה פחותה. ובזה ניחא דלא פריך תיכף אמימרא ר' ירמי' בר אבא דה"א הא מני מתניתין דפרה וחנני' היא אבל השתא דמאן דאמר לשמור מותר היא ניהו שמואל א"כ קשיא דשמואל אדשמואל וע"כ ל"ל דמחליפין לפני רבי ותשובת ר' ישמעאל בר יוסי הי' לענין נאקה באפסר וכדאמרן א"כ א"ל דפלוגתא חנני' ות"ק אייירי בחי' גדול' ונטורית' יתיר' ת"ק נמי מודה בי' דשרי פריך שפיר ודוק. שם בתוס' ד"ה קשרו בעלו במוסרה הוי מצי לשינוי' הא מני חנני' וחי' אימא דהכי קא פריך לרב ע"כ מתני' דפרה קשרה בעלה אתי' כחנני' א"כ מסתמא הא דקתני ולא ברצועה שבקרני' היינו לנוי אבל לשמור מותר כחנני' דלא תקשי סתמי אהדרי:

**דף נג.**

בתוס' ד"ה והיא שקשורה לו מע"ש רש"י פי' וכו' אבל באינה קשורה הוי משאוי ועוד וכו' מחזי כמתכוין להוצאת המרדעת עכ"ל עיין מהרש"א ומהר"ם שדחקו בפי' תוס' ול"נ באינו קשירה הוי משאוי משום רצועות התלוים במרדעת כיון דלא קשרו בהם מבע"י אינו צריכה להם והוי משאוי וק"ל:

בתוס' ד"ה מה ליתן מרדעת וכו' עד לגבי בהמה לא גזרו כדתניא בסמוך גבי זוג מטיילת עמו בחצר עכ"ל וקשה אימא מש"ה לא גזרו דבר"ה גופי לא הוי אלא מדרבנן כמאן דאזיל לחינגא כמו שכתבו התוס' לקמן (דף נ"ד ע"ב) דהזוג בטיל אצל ספסר לארוג דלא הוי כמשאוי ולא אתי לאתוי ד' אמות ברה"ר משא"כ מרדעת כשאינה קשורה יש לגזור בחצר אטו רה"ר דילמא אתי לאתוי ד' אמות ברה"ר ויש ליישב דסתמא קתני בזוג מטיילת עמו בחצר אפילו לא ארוג דמכ"מ לא גזרינן אטו רה"ר וצריכא טעמא דחיננא דאסו' לצאת לרה"ר אפילו כשהזוג אריג וק"ל:

**דף ע.**

בתוס' ד"ה יכול תימא א"כ וכו' מיהו קשה לר"י וכו' לא הוי פריך מידי עכ"ל ולי נראה לישב דשמואל דיליף חילוק מלאכות ממחלי' אימא כי רבתה תורה מיתות הרבה על מלאכות הרבה על מלאכה חשובה מנ"ל מלאכה גרועה וצריך לומר דסמיך נמי אמנינא דקרא דברים הדברים אלא אי לא כתיבא מחללי' הוי אמינא דקרא אתי לאשמועינן דלא חייב עד שיעבור כל ל"ט כל כמה דלא נפקא לן חילוק מלאכות בשום מקום ואכתי תקשי אימא צריך המנינא דכלהו הוי מלאכות להתחייב עליהן כל אחד בפני עצמו אפילו מלאכה גרועה אבל בהעלם אם עשה ב' מלאכות גרועות אינו חייב אלא אחת וקרא דמחללי' אתי למלאכות חשובות וצ"ל דשמואל לא ניחא לי' לאוקמי הקרא להכי דבזה סמכינן אסמיכת למלאכת המשכן שהי' שם כל הל"ט מלאכות אלא צריך המנינא או לחייב בו על כל ל"ט מלאכות ביחד חטאת אחד או לחייבו ל"ט חטאות וכיון דנשמט מקרא מחללי' חילוק מלאכות חשיבות ע"כ צ"ל דמנינא אתי לחייבי ל"ט חטאות וא"כ לפ"ז לקמן בפ' הזורק פריך שפיר דהא שמואל הוא דאמר דמחייב רבי שתים וע"ז פריך והתניא רבי אומר וכו' וליכא למימר דאתי מנינא דכלהו סברי מלאכות הא שמואל ס"ל דע"ז לא צריך המנין וכ"ת רבי לא ס"ל כשמואל וצריך המנין דכלהו חשיבי מלאכות וחילק מלאכות נפקא מלא תבערו זה איני דהא רבי ס"ל מלאכה שאיני צריכה לגופה פטור עלי' כדתנן לקמן (ק"ד) מחט של יד ליטול בו את הקוץ אפי' עשה חבורה דמלאכה שאצל"ג היא ובמקום צער שרי וא"כ צריך לא תבערו להורות דמקלקל בהבערה חייב

כדדריש ר"ש דף (ק"י) ומנ"ל חילוק מלאכות ע"כ ממחללי' כמו שכתבו תוס' שם וא"כ מנינא ע"כ להורות דאין חייב בתולדה במקום אב וכדאמרן לשמואל ודוק:

בגמרא ותיפוק לי' חילוק מלאכות מהיכא דנפקא לי' לר' נתן כו' סוגיא דהכא משמע דצריך קרא לחלק על שוגג אם עשה כולם בהעלם אחת אבל על המזיד שלא לחייב סקילה כי אם בעשותה כולם זה לא ס"ד ולא צריך קרא עליו וכפי' רש"י בסנהדרין (פ"ז) וביבמות (דף ו' ע"ב) פי' רש"י לחלק שלא תאמר אינו חייב סקילה עד שיחלל שבת בכל מלאכות לכך יצאתה הבערה וכו' שחייב כרת וסקילה בפני עצמו ע"ש מהרש"ל שנתקשה בזה וגם שמעתי שהמזרחי הקדימו בזה ונראה שהוכרח שם ברש"י לפרש דלחלק קאי אפי' אמזיד מדפריך שם מאי לאו ר' נתן הוא דאמר לחלק יצאת ולמה ס"ד שאתי' דוקא כר"נ אלא משום דהוי קשה לי' לר"נ מנ"ל לומר דלא תבערו לחלק יצא אימא לא יצאת אלא ללאו אלא ש"מ דר"נ ס"ל כדרשת ר' ישמעאל והוי קשה לי' באמת למה איני דוחה מיתת ב"ד לשבת הא קי"ל דאתי עשה ודחי ל"ת אלא ע"כ צ"ל דלא תבערו לחלק יצאתה דלחייב סקילה על כל מלאכה ומלאכה ומ"ה לא דחי' דאין עשה דוחה ל"ת שיש בה כרת ועל זה פשוט וטעמי' דכתבי' קרא כו' וכ"ז אם ר' נתן צריך קרא לחלק על מזיד אבל אם נאמר דלמזיד אין קרא ופשיטא דחייב סקילה על מלאכה אחת ולא צריך קרא אלא לחילוק חטאות א"כ מנ"ל למפשט דר"נ ס"ל כר' ישמעאל ודו"ק:

**דף קא.**

בתוס' ד"ה וזרק ונח ע"ג חייב למאי דס"ד השתא דאין חילוק כו' עכ"ל והנראה בזה כוונת התוס' דס"ל כשיטות רבותיו של רש"י ומשו"ה לפי המסקנא לק"מ אלא דלפי שיטות רבותיו קשה קושית רש"י מאי דוחקי' דר"י לשנוי' הכי נימא לי' הא מני ר' יוסא בר יהודא היא וצ"ל כמו שתירץ מהרש"ל דטרסקל גרע טפי מעמוד שאין לו מחיצות ראוית כל עיקר מש"ה פליגי רבנן עליו דריב"י משא"כ גבי עמוד יש לו מחיצות ראוית ואפי' במקום שהגדיים בוקעים עובי' ג' טפחים ומשו"ה חלקו תוס' בדיבור שאחר זה על רש"י וכתבו דהאי בקצר שלו היינו שיש בעובי הקצר ג' טפחים כו', אלא דעדיין לא פלטינין מחדא במ"ש התוס' וז"ל וס"ד נמי דלא פליגי רבנן עליו דר"י בר יהודא וקשה אף לפי המסקנא דאמר ר' יוסף דתני עלה וחכמים פוטרין מ"מ גבי עמוד לא פליגי רבנן עלה דריב"י ואמרי גיד אחית מחיצתא ואמאי הא תנן בפי' כיצד משתתפין גזוטרא וכו'. בשלמא לשיטת מהרש"א דס"ל סברת מהרש"ל לדוחק ומשו"ה אליבי' פליגי רבנן עליו דריב"י גבי עמוד כמו בטרסקל משו"ה כתב שפיר דאם ס"ל לתוס' כשיטות רבותיו א"כ שני קושית תוס' ל"ק לפי המסקנא אמנם לפי דרכי ע"פ שיטות מהרש"ל עדיין קשה

כמ"ש תוס' בקושי' שני' וס"ד נמי דלא פליגי וכו'. ולבי אומר לי ליישב דברי התוס' על אופנו כי מ"ש מהרש"ל לתרץ קושיא שני' של רש"י ועוד מאי דוחקי' דר' יוסף לשנויי' הכי נימא לי' הא מני ר' יוסי בר יהודא. אבל לקושי' שלישי של רש"י על אביי גופי מאי מותיב לי' ואת לא תסברא הא ודאי ר' יוסי בר יהודא היא דהא חזינין וחכמים פוטרין גבי טרסקל עכ"ל לא צריך לדברי מהרש"ל דודאי בשיטת רבותיו של רש"י נוכל לומר דהא אביי שהקשה מהך דעמוד ידע ג"כ לחלק בין מחיצה שהגדיים בוקעין בו ובין מחיצה שאין הגדיים בוקעין בו כמו שפי' רש"י כמו שאמרן בכולי' תלמודא דאם אין הגדיים בוקעין בו אמרינן גיד אחית ואם הגדיים בוקעין בו לא אמרינן גיד אחית וגבי עמוד אין דרך להתחכך בו ולעבור תחת השיפוע שאינו אלא מעט כמו בספינה וכמו שפרש"י. ומשו"ה פריך אביי מהך דעמוד אלמא אמרינן גיד אחית מחיצות משום דהוי מחיצה שאין הגדיים בוקעין ומ"ה לא פליגי רבנן עלי' דר"י ב"י הי' גבי עמוד וא"כ ה"נ גבי ספינה נימא גיד אחית מחיצה וע"ז משני ר' יוסף ומחלק בין מחיצה שהגדיים בוקעים בו כשיטות רבותיו של רש"י וצריכין לחלק בין טרסקל לעמוד כמ"ש מהרש"ל וצריך לחלק בין מחיצה תלוי' דאמרינן בעירובין דאמרינן דבקיעת גדיים לעכובי גיד אחית כמו שכתב מהרש"ל לתרץ קושית רש"י ומשו"ה כתבי תוס' וס"ד נמי דלא פליגי רבנן עלי' דר' יוסי בר יהודא ר"ל דלפי מאי דס"ד דאביי דלא פליגי רבנן עלי' דר' יוסי בר יהודא גבי עמוד כמ"ש קשה מהך דגזוטרא אמנם לפי מה דס"ל לר' יוסף ומחלק בין טרסקל לעמוד וכשיטות מהרש"ל בשיטות רבותיו לק"מ מהך דגזוטרא ודוק ובדברי תוס' זה נתחבטו כל בעלי תריסין וילאו למצוא פתח הנכונה:

**דף קכ.**

מיתבי' טלית שאחז בהן האור מצד אחד פושטה ומתכסה. פי' פושטה ומתכסה בה שלא במקום האש. כפי' הט"ז בסי' של"ד והכי פריך כיון דשלא במקום האש ה"ל למתני' רבותא טפי גבי טלית שמותר ליתן מיד שלא במקום האש וע"ש:

ע"ב בתוס' ד"ה מנער כו'. או כשיש אפר וגחלת אלא שכבה השלהבת. כלומר מעתה נוכל להשוות תלמודא דידן והירושלמי דתרווייהו בגוונא דא אירי שיש בו שמן אלא שכבה השלהבת ואם כבתה כבתה על הגחלת ולפי' הירושלמי נמי גרסי' לפי תי' זה כבתה וכן משמע בהרא"ש וק"ל:

בתוס' ד"ה פותח ונועל כדרכה כו' אבל אין לפרש משום כיבוי דרוח דאחורי הדלת כו' ול"נ דאין כוונת רש"י על הרוח בידי שמים אלא קאי על אותו רוח שעושה האדם בפתיחת או נעילת הדלת ועפ"ז מתורץ כל הקושית וכ"מ בהרא"ש ע"ש וק"ל:

בגמרא אי הכי ק' דרבנן אדרבנן קשה לי טובא דבשלמא גבי גרם מחיקה איכא למימר דרבנן גזרו אטו מחיקה עצמה. אבל גבי גרם כיבוי ליכא למגזר אטו כיבוי דהא כיבוי בעצמו מלאכה שאצ"ל היא ואינו חייב מה"ת לכך לא גזרינן גרם כיבוי אטו כיבוי וצ"ע דף קכ"ו ע"א:

בפירוש רש"י בד"ה אמר לי' ר' ירמי' אמאי פשוט לי' מר לקולא ע"כ דאי מדר' יוחנן פריך לי' ר' ירמי' א"כ מאי משני אנא דאמרי כהאי תנא אלא דר' כהנא הוי מצי לשנויי דמפ' המתניתין לענין איסור טלטול דלא שייך איסור בנין בפקק משו"ה מפ' לקולא המתני' משו"ה פריך לי' ר' ירמי' דהא ר' יוחנן כמחלוקת כאן כו' וע"ז משני כי האי תנא דאי כר' יוחנן ה"ל לתנא דמתניתין לאתויי' במשנה דעת שלישית של רשב"ג. אלא ע"כ צ"ל דהך דחכמים במתני' בין כך ובין כך פוקקין בו היינו רשב"ג ובין קשור ובין אינו קשור ודו"ק: דקל"א ע"א:

בתוס' ד"ה לא לכל כו' ותימא וכו' אבל ציצית ומזוזה אין במצותן דחיית שבת עכ"ל וקשה בציצית נמי במצותן דחיית שבת כגון שהי' כלאים בציצית דמותר מדאורייתא ואם יצא כך בר"ה אי לאו בגד מצוה הוי חייב משום משא ד' אמות בר"ה דהא אסור ללבוש כלאים ופושטו אפי' בשוק וכ"ת כיון דרחמנא שרי כלאים בציצת אין בלבישת ציצית דחיית שבת דמצותן כך היא והוי' לגבי כשאר בגדים ליתא דהא בידו להפקירין ולא אתי לידי דחיית שבת דהא אין חיוב ציצית עליו הואיל ובידו להפקירן ותדע דהא רב ור"ה בשמעתין דנתנו טעם לציצית הואיל ובידו להפקירן קשה א"כ דאמרינן בעלמא כלאים בציצית שרי אמאי לא לידחי הואיל בידו להפקירן וצ"ל דודאי התם שרי מחמת סמיכין וליכא למילף מהתם ה"ה לענין שבת לא נאמר הואיל בידו להפקירן כמו שאמרינן בעלמא התם לאו גרידא אבל שבת לאו שיש בו כרת וא"כ ה"ה בנידן דידן אף דשרינן כלאים בציצית בחול ולא אמרינן הך סברא הואיל בידו להפקירן אבל לגבי' חומרא דשבת קאי הך סברא הואיל בידו להפקירן ולא שרינן לצאת בכלאים ציצית בשבת וא"כ ודאי יש במצות לבישת ציצית גופא דחיית שבת לכך ה"א נילף ציצית ממילה לכך אמר ר"י לא לכך מדאצטריך ג"ש גבי שתי לחם. ונראה בדבריהם דקשייתו א"כ לפ"ז ע"כ צ"ל דר"י סבר נמי הך סברא הואיל בידו להפקירן א"כ פשיטא קשה ל"ל לר"י למילף מג"ש דשתי הלחם הא בלא"ה לא מצי למילף ציצית ומזוזה מחילה דהואיל בידו להפקירן. וע"כ צ"ל דלא ס"ל הך סברא הואיל ובידו והפקירן. וא"כ מעתה נולד התימה הא אין במצותן דחיית שבת דוק ותשכח. והשתא אתי שפיר מה דלא ניחא להתוס' להקשות בקיצור האיך שייך למילף ציצית ומזוזה ממילה הואיל ובידן להפקירן די"ל האי סברא

דחוקה היא הואיל כמו שאמרינן אלא מעתה כלאים בציצית לא לשתרי. ולא ניחא לר' יוחנן לחלק כמו שאמרנו ע"כ הקדימו התוס' באמרם תימא וכו' אבל ציצית ומזוזה אין במצותן דחיית שבת וע"כ צ"ל כמו שפרשתי וא"כ ע"כ ס"ל לר"י הך סברא הואיל ובידו להפקירן וא"כ פשיטא קשה האיך שייך למילף ציצית ומזוזה ממילה הואיל ובידו להפקירן ול"ל למילף מדאצטריך ג"ש גבי שתי לחם ומה שכתב מהרש"א היא דוחק גדול כאשר תראה ואפשר לומר דכונת ר"נ דאמר הואיל כו' נמי כוונתם הי' בממ"נ לא אפשר למילף ציצית ומזוזה ממילה או משום הואיל ובידו להפקירן או משום אין במצותן דחיית שבת כנעל"ד ודו"ק:

שם ע"ב:

בתוס' ד"ה תאמר בשתי לחם תימא מאי קפריך היא גופא נילף מיני' כו' ולי נראה דלק"מ דאדרב' דזה בעצמו כוונת המקשן מופנה איכא למפרך מה לעומר כ' וע"כ צריך לומר דזה גופא יליף מעומר ומעתה קשה אמאי אמר ר' יוחנן לא לכל אמר ר"א מכשירי מצוה דוחה שבת מדאיצטרך ג"ש גבי שתי לחם הא מצרכינן הג"ש למילף מעומר שאעפ"י שמצא קציר קיצר והא דיליף ר"א מכשירי שתי לחם מעומר ולא נילף ממילה ה"ה דהוי מצי יליף במה מצינו ממילה אלא דהשתא דגמרינן ג"ש לקצירה לשמה א"כ עדיף למיגמר נמי בג"ש דהא אין ג"ש למחצה ודאי אי לא אתי' הג"ש רק למכשירין ודאי קשה למה לא גמר במה מצינו ממילה ול"ל ג"ש אבל הקושיית הש"ס השתא ותסברא איכא למפרך מה לעומר וע"כ צ"ל דב' לחם נמי יליף מעומר דאע"ג דאם מצא קציר קוצר וא"כ מנ"ל להוכיח מב' לחם. ולכאורה יש ראי' לדברי שפריך מופנה איכא למיפרך וכו' משמע שהקשה על דברי ר' יוחנן. ובאמת בלאו ר' יוחנן קשה על ר' אליעזר גופא דיליף שתי לחם מעומר אלא ע"כ כמו שכתבתי דעל ר"א גופא ליכא למיפרך די"ל דהיא גופי' נילף נמי מעומר דאע"פ שאם מצא קציר קוצר אבל על ר' יוחנן פריך שפיר דא"כ מנ"ל למעט ציצית ומזוזה נילף ממילה והאי דמצריך ג"ש גבי שתי לתם מצרכינן למילף קצירה לשמה. ונ"ל עפי"מ שכתב המהרש"א למה לר"י דלא נילף ממילה מדאצטריך ג"ש גבי שתי לחם הל"ל בקיצור דמה למילה שכן נכרתו עלי' שלש עשרה בריתות כדמסיק משום דאי לאו ג"ש לשתי לחם והוי גמר לה ממילה ע"כ דלא פריך פירכא די"ג בריתות והוי גמרינן נמי ציצית ומזוזה ממילה. ומעתה הכי קאמר ר"י לא לכל אמר ר' אליעזר מכשירי מצוה דוחה שבת דלא נילף ממילה דמה למילה שכן נכרתו עלי' שלש עשרה בריתות כדמסיק. וא"ת שתי לחם מנ"ל דשתי לחם דוחה שבת דתני' נאמר הבאה הבאה וכו' וא"כ אף אם נאמר דקצירה נמי נילף מעומר לק"מ לר"י דלא נקיט הך ג"ש

דר"א הבאה הבאה רק כדי שלא תימא דיליף שתי לחם ממילה וע"כ י"ג בריתות לא הוי פירכא. וא"כ לפ"ז הק' תוס' שפיר היא גופי נילף מעומר דאם מצא קציר קוצר ודו"ק. ואני אומר דלק"מ דלפי האמת דבריהם אלו דוחק גדול דמשמעות דברי ר' יוחנן שאמר לא לכל אמר ר' אליעזר משמע דילפותא היא מדאיצטריך שתי לחם כאמרו שהרי שתי לחם חובת היום היא וכו' אלא משתי לחם הלכך אני אומר דמש"ה לא אמר ר' יוחנן בפשיטות דלא נילף ממילה דנוכרתו עליו ג' בריתות דאכתי איכא למילף ציצית ומזוזה במה הצד ממילה ומעומר ולמה אני אומר דוקא ממילה ועומר ולא משאר דברים כגון מלולב שופר וסוכה משום דהא דר"י לא ידע מזה שר' אליעזר לומד לולב שופר וסוכה מקרא דאל"כ למה לי' להוכיח משתי לחם הוי לי' להוכיח לא לכל אר"א מדאצטריך לולב ושופר וסוכה ריבויים וע"ז הביא ר"י ראי' לדבריו דע"כ איכא שום פירכא כל דהו דלא מצינו למילף ממה צד כמו שכתבו התוס' לקמן ד"ה אי מעומר וכו' ותירץ ראשון שהרי שתי הלחם חובת היום ולא למדן ר"א דמכשירין דוחה אלא בג"ש למה לי ג"ש נילף במה הצד מעומר ומילה ואהא קמקשי הש"ס איכא למיפרך מה לעומר שכן אם מצא קצור קוצר וע"כ צ"ל דהיא גופי נילף מעומר וא"כ ליכא להוכיח מג"ש דשתי לחם דלא נילף במה הצד דהא בלא מכשירין צריכין ג"ש לקצירה לשמן ומנ"ל לר"י דלא לכל אמר ר"א וא"כ אין מקום לתמיהת של תוס' ודוק. מהדורא תנינא אלא שיש לנו לישב דבריהם שקושיית תוס' אזלי לתי' שני בתוס' ד"ה אי מעומר דמילתא דאתי' במה הצד טרח וכתב לה קרא וא"כ לפי תירץ זה ליכא למימר דהא דלא קאמר ר"י בפשיטות דלא נילף ממילה דנכרתו עלי' י"ג בריתות דאכתי איכא למילף ציצית ומזוזה במה הצד ממילה ועומר דא"כ לא מייתי ראי' משתי לחם דאיכא למימר אף דנוכל ללמוד במה הצד טרח וכתב לה קרא וע"כ צ"ל הא דלא קאמר דלא גמר ממילה משום דנכרתו עלי' י"ג בריתות כמו שתי' מהרש"א וא"כ מקשין תוס' שפיר וכמו שפרשתי ובאמת לשיטת הרב פורת שם בתוס' באמת יש לתרץ קושיית תוס' אלא שקושיתם אזלו לתי' ב' בתוס' אבל קשה לי לפ"ז שתוס' מפרשי השמעתא כפי' מהרש"א שהכי קאמר ר' יוחנן לא לכל אמר ר' אליעזר מכשירי מצוה דוחה שבת דלא ילפינן ממילה משום פרכא די"ג בריתות וא"ת מנ"ל שתי לחם שדחי שבת היינו מנ"ש הבאה הבאה א"כ אין מקום לקושיית תוס' בד"ה לא לכל כי מה שהרב מהרש"א סובב והולך בדיבור זה על קוטב ששתי לחם עצמו דוחה שבת לפענ"ד סכין מהירות פולטתו כי מה דחיית שבת שייך בהבאת שתי לחם ולא הי' בהם כ"א תנופת חיים ושחוטים ואח"כ חלקו הכהנים כמבואר באריכות ברמב"ם ז"ל בפ"ו מתמידין ומוספין גם ש"ס ערוכה היא במנחות שלא יוכל למצוא דחיית שבת כ"א

באפיי' לרבי דס"ל דתנור מקדש וא"כ אין מקום לקושיית תוס' תימא מה שייך למילף ציצית ומזוזה ממילה וכו' באמת הכי קאמר ר"י לא לכל אמרר"א מכשירי מצוה דוחה שבת דציצית ומזוזה אין במצותן דחיית שבת אלא דאי לאו ג"ש והוי יליף שתי לחם במה מצינו ממילה ע"כ דלא פריך פרכא זו והוי גמרינן ציצית ומזוזה ג"כ ממילה ע"ז אמר ר"י דלא למדם שתי לחם אלא בג"ש ועוד קשה לפי שיטתו דשתי לחם עצמן אין בהם דחיית שבת ה"ל לתוס' להקשות על מה דפריך מה לעומר שכן אם מצא קציר קוצר ה"ל למפריך מה לעומר שיש בו דחיית שבת בהקטרת הקומץ משא"כ שתי לחם אין בו דחיית שבת עצמן ועוד לפי שיטתו קושיית מהרש"א במק"ע על התלמוד לקמן דלא פריך הך פרכא אלא פריך מה למילה שכן נכרתו עלי' שלש עשרה בריתות ומה שתירץ היינו משום דלא לייתי מיני עומר ושתי לחם דהן עצמן נמי דוחין שבת הא לפי מה שכתבתי אין בשתי לחם דחיית שבת וכ"ת משום דלא ליתי מיני' עומר ושתי לחם דיש בו דחיית שבת כיון דשתי לחם אין בו דחיית שבת לא מצי למילף ממילה צריך למכתב עומר כדי לגמור מיני' בג"ש שתי לחם אלא ששתי קושיות אלו יש לדחות דבאמת הוי מצי תוס' להקשות ב' קושיית אלו אלא שהעמידו דבריהם בתחילת הסוגי' ובכח קי' זו יש ג"כ שתי קושיית הללו וק"ל: אמנם יש לאלקי מילין לישב שיטות המהרש"א דכוונת על הכבשים ולא ס"ל כר"ע אלא כר"ש בן ננס (דף מ"ה) במנחות דהכבשין מעכבין את הלחם דהכבשים וודאי יש בהם דחיית שבת אבל שם במנחות קתני שתי הלחם והקרב עמהם משמע שבשתי הלחם עצמן יש בהן דחיית שבת מש"ה צריך לאוקמי דרבי ס"ל דתנור מקדש ומ"מ קשה דלא לייתי כלל שתי לחם בשבת דהא ר"ש ס"ל שתי לחם אינם מעכבין הכבשים אלא ע"כ צ"ל דס"ל כר"ע דשתי הלחם מעכבין הכבשים א"כ אין הכבשים מעכבין את הלחם וזה אי אפשר לומר דס"ל לר"א דיעה שלישית דהן מעכבין זה את זה חדא שהיא דלא כמאן ועוד לפ"ז הקושיית תוס' במ"ע ד"ה שכן טעונין ארבע מינים. שתי לחם ג"כ יש בהם ד' מינים וצ"ל דהכבשים אינם מעכבין הלחם או איפכא אבל אם מעכבין זא"ז קשה לא לכתוב ג"ש ויליף ב' לחם מסוכה וק"ל. ועוד דאי אפשר לפרש דכוונת תוס' שר"א ס"ל כר"ש בן ננס א"כ אין מקו' לתמיה' מהרש"א. ומיהו הך פרכא דקאמר לקמן תלמודא גבי ציצית ומזוזה הועיל בידו להפקירן. ה"מ התוס' נמי למנקט הכי וכו' ע"ש אי לאו ג"ש לשתי הלחם הוי גמר לה ממילה ע"כ לא פריך פרכא בידו להפקירן הא שתי לחם ג"כ יש בידו לסלק מעליו חייב שתי לחם דאין מעכבין הכבשים. אלא ע"כ כיון דלכתחילה רמי רחמנא עליו חיוב ומצות עשה היא הדין גבי מזוזה ג"כ חייב עליו מצות מזוזה וציצית כל יום ויום מעשיים התמידים לכך אמר ר"י

דשתי לחם לא ילפינן ממילה כ"א מג"ש וא"כ ודאי איכא למימר דציצית ומזוזה לא ילפינן ממילה מהך פרכא דיש בידו להפקירן ודו"ק:

והנה כל זה אי אפשר לפרש שזה כוונת מהרש"א על הכבשים דס"ל כר"ש בן ננס כדאמרן איברא לדידן יש לנו לקיים שיטות המהרש"א דיש בשתי הלחם דחיית שבת דס"ל כר"ש בן ננס דהכבשים מעכבין את הלחם ולפ"ז מעתה דברי התוס' מיסודין על הך ותימא היכא שייך למילף ציצת ומזוזה ממילה דאין במצותן דחיית שבת ואף גם שהוי יליף שתי לחם מחילה ולא מג"ש מ"מ לא הוי מצות למילף ציצת ומזוזה ממילה שגבי שתי לחם יש במצותן דחיית שבת דהכבשים מעכבין הלחם וא"ת דר"א ס"ל כר"ע דהכבשים אינם מעכבין את הלחם א"כ אינך ב' קושיית נולדו ע"י זה מהא דפריך אם מצא קציר קוצר ה"ל למפרך מופנה דשתי לחם אין במצותן דחיית שבת והתלמודא לקמן דקאמר מה למילה שכן נכרתו עלי) שלש עשרה בריתות הל"ל דמילה לא מצית למילף אפילו שתי לחם דאין במצותן דחיית שבת וא"כ קושיית תוס' ממ"נ ודו"ק: ברמב"ם פ' כ"א מהלכות שבת ופי' י' מה' טומאת אוכלין. דין ט"ו פירות שזבו מהם משקין בשבת אם זתים וענבים הם אסור לשתות אותן משקין גזירה שמא יתכוון ויסחוט אותן בשבת ואם תותים ורמונים אם הכניסן לאכילה משקין שזבו מהם מותרין וכו' ובה' טומאת אוכלין פי' דין ד' וז"ל אבל חלב האשה ובין שיצא לרצון ובין שיצא שלא לרצון סתמא משקה ומיתטמא או מכשיר מפני שהיא ראוי לתינוק והיינו כסוגי דכריתות דף י"ג דמסיק שם דהיינו טעמא שלא לרצון בסתמא דדעתו דתינוק קרובה אצל חלב אבל שלא לרצון לא ניחא לי' אפילו חלב אשה אינו מטמא דמקום חלב לאו מעיין היא דאי מעיין היא ליטמא חלב דזב טומאה חמורה בכ"ש ומה חלבו אינו מטמא אלא ברביעית כמשקין כמו שפסק רבינו בסמך בדין ה' אבל קשה בסוגי' דפ' חבית (דף קמ"ג וקמ"ד) דמסיק שם שלא לרצון דלא ניחא לי' דאי סתמא שלא לרצון ועלה קאמר סלי זיתים וענבים תוכיח שמטמא לרצון אבל שלא לרצון טהורין. הא קתני בברייתא דאפי' תותים ורמונים סתמא למשקה קאי בשלמא הסוגי' דחבית וכריתות ל"ק אהדדי וכמו שתמה בזה התוס' שם בריש פ' חבית דאיכא למימר דסוגי' דחבית ס"ל לאו כמעיין דמי אלא דכמשקין חשוב וגם בפי התינוק נמי חשוב משקה אע"פ שזה מאכלו של תינוק ס"ל סוגי' זו כמאן דאמר לקמן קמ"ה משקה הבא לאוכל לאו כאוכל היא וא"כ איכא למימר שלא לרצון דלא ניחא לי' מ"מ מטמא דמשקה חשוב ולא צריך הכשר ולק"מ מהך ברייתא ד"ט די"ל משקין בזוב חלב האשת מטמא ברביעית דחלב האשה כמשקין חשוב ולאו מעין היא מש"ה מטמא ברביעית ולא בכ"ש אמנם בכריתות ס"ל לרבא מקום חלב מעיין ממש היא דאי

כמשקין דמי מ"מ בפי התינוק חשוב אוכל ורבא ס"ל משקה הבא לאוכל כאוכל דמי ול"ל דס"ל כמ"ד לאו כאוכל דמי דא"כ מדקתני לרצון מטמא ה"ל למפרך א"ו מעין ממש חשיב לי' לרבא מקום חלב ומ"ה פריך שפיר התם ארבא מברייתא ד"ט משקין וק"ל. וסוגי דהתם בכריתות דמסיק שלא לרצון מטמא בסתמא. אבל לא ניחא לי' טהור. א"כ קשיא ברייתא דתני בסתם תותים ורמונים היוצא מהם אסור. ובמתניתן דמכשירין קתני גבי זיתים וענבים סתמא שלא לרצון לא הוי משקה. יש לישב ע"פ מה שכתבו תוס' דברייתא איירי במשך דוקא ומתני' איירי בלא משך. אבל סוגי דחבית אזלי אליבא דר"נ דאמר מילתא אליבא דשמואל דס"ל משך לאו דוקא והא דקתני משך לרבותא משא"כ סוגי דכריתות אזלי במאי דקיי"ל כר"י ואליבי' ע"כ צ"ל משך דוקא ודו"ק כל זה ניחא לתרוצי סיגות אבל על רבינו קשה טובא שפסק חלב אשה מטמא שלא לרצון אפילו בסתמא וחלב בהמה איני מטמא אכתי תיקשי לי' כמו שפריך ר"ע לרבנן וע"כ צ"ל סלי זתים וענבים יוכיחו דשלא לרצון סתמא מטמא. והא רבינו פסק דבזתים וענבים אפי' עומדים לאכילה משקי' הם והיוצא מהם אסורים בשלמא על סוגי דכריתות לק"מ דה"א מתני' דמכשירין אתי' כר"י דפליג אפילו בזתים וענבים בלא משך ואינו מודה בזתים וענבים אלא במשך. אבל רבינו שפסק בזתים וענבים אף בלא משך ועומדים לאכילה משקין היוצא מהם אסור דמשקין הם קשה דדבריו סתרי אהדדי. וע"ק הל"ל לרבינו לבאר דין זה דתותים ורמונים מותר כשעומדין לאכילה אפי' במשך דהא ברייתא ע"כ מוקי לה כשמשך דוקא ע"כ לבי אומר לי לישב דברי רבינו ע"פ דרך אחר והיא ע"פ מה ששמעתי בשם אדמו"ר מרן הגאון הגדול המפורסים מו"ה אברהם ברודא נ"ע לתרץ קושיית תוס' ד"ה שמשך לפרש"י א"כ הך ברייתא הוי תיובתא דרב ור"י דאמרי חלוק הי' ר' יהודא בזתים וענבים והכא משמע דבזתים וענבים מודה ע"כ והנה לרב לאו קושי' אלימתא היא דאיכא למימר רב תנא ופליג אלא שעיקר קושייתם אינו אלא לר' יוחנן ולר"י ג"כ לק"מ דרש"י אזיל לשיטתו שפירש ברישׁ ביצה האי דאין סוחטין מהפכין וצ"ל דתרי רבנן ואיכא רבנן דמתירן דהיינו רבנן דחבית דס"ל אוכלת דאפרת הוא ואיכא רבנן דאסרו בזתים וענבים אפילו כשעומדין לאכילה. והיינו הנך רבנן דעירובין ולהכי ל"ק הברייתא דהברייתא ע"כ מהופכת דר"י אוסר ורבנן מתירן וא"כ איכא למימר רבנן דברייתא דמודים בזתי' וענבים היינו רבנן דעירובין דאסרו ביצה אפי' ביו"ט שני דדמי לזתים וענבים. אבל רבנן דמתני' חולקים אפי' בזתים וענבים ע"כ שמעתי: אמנם לפי"ז קשה לי טובא מאי פריך מהך מתני' דמכשירין אימא הך מתני אתי' כרבנן דמתני' דשרי אפי' בזתים וענבים כשעומדין לאכילה ומשו"ה מקילין כמו כן בסתמא ובריייתא דאסרו

בסתם היינו רבנן דעירובין דמחמירין בזתים וענבים מחמירין גם כן בסתם וצ"ל דסוגי דהכא אזלי לשמואל דאומר מודים חכמים לר"י בזתים וענבים א"כ הך מתני' דמכשירין דזתים וענבים לאו משקה היא אמאן תרמיי'. ועפ"ז ניחא סוגי דכריתות דהתם אזלי בשיטת ר' יוחנן וא"כ הך ברייתא דמודה ר' יהודא בזתים וענבים הוי תיובת' וע"כ צ"ל מחולפת השיטה והך ברייתא אתי' כרבנן דעירובין. וא"כ אליבא דר"י שפיר אית לן למימר שלא לרצון בסתמא והך מתני' אתי' כרבנן דמתניתין דפליגי אפי' בזתים וענבים ודו"ק. וא"כ איכא למימר דרבינו מפרש הסוגי כפירש"י ומשך לאו דוקא ומשו"ה לא ביאר רבינו דין זה דבתותים ורמונים מותר כשעומדים לאכילה אף במשך דבמשך ס"ל לרבינו באמת אסורים ובריייתא איירי בלא משך וכדאמרן ובזה נמי יפה פסק רבינו דחלב אשה מטמא שלא לרצון דהיינו בסתמא וחלב בהמה אינו מטמא שלא לרצון וליכא למפריך כדאקשי לי' ר"ע לחכמים דאיכא למימר תותים ורמונים יוכיחו דמטמאין לרצון ובסתמא שלא לרצון אינו מטמא. ודאי מתני' דמכשירין אתי' כרבנן דמתני' דחבית דפליגי ומכשירי אפילו בזתים וענבים כשעומדין לאכילה ומשו"ה דחי לה לר"ע לרבותא אפי' בזתים וענבים אבל רבינו שפסק בזתים וענבים לאיסור א"כ אף דלא מצינן למדחי פרכת ר"ע לרבנן מזתים וענבים מ"מ פש לן למדחי פרכתו מתותים ורמונים. ומשו"ה דייק רבינו בלישנא בתותים ורמונים אם הכניסן לאכלן משקין שזבו מהם מותרין ואם הכניסן לדרכן משקין שזבו מהם אסורין וכעורה לו לשון המשנה אם למשקין היוצא מהן אסורין אלא להכי דייק בלישנא כל שלא הכניס לדרכן סתמא לאכילה קיימי ומותרים הם ודו"ק:

אלא שלפ"ז ע"כ צ"ל דרבינו ס"ל טעמא דביצה שנולדה ביו"ט משום משקין שזבו ומחלפת השיטה וכדאמרן וקשה הא רבינו בעצמו בהלכותיו בפ' ראשון מה' יו"ט פסק דטעמא דבביצה משום הכנה דרבה ע"כ המחוור שבכולן זה שהקשתי לשאול לפי מה שכתבו התוס' בפ"ק דחולין (דף י"ד) דלרבנן דר"י איכא למימר בזתים וענבים דאסרו אפי' הכניסן לאכילה דגזרינן לאוכלין אטו כשמכניסן למשקין וא"כ מאי פריך דר"י אדר"י אימא מתני' דמכשירין אתי' כחכמים ואליבייהו איכא למימר דזתים וענבים שלא לרצון לאו משקה הוא והא דאסרו בזתים וענבים אפי' כשעומדין לאכילה מטעם גזירה. אלא דאיכא למימר דשפיר פריך לשמואל דאמר מודה ר"י לחכמים בזתים וענבים. הך ברייתא הוי תיובתא דתני משך בזתים וענבים דוקא בכה"ג ר"י מודה אבל בלא משך לא. וכ"ת דס"ל לשמואל משך דתני לרבותא דסיפא הכל מנ"ל לשמואל אימא משך דוקא וצ"ל דזה ס"ל לשמואל מצד השכל והסברא כיון דלסחיטה קיימא יהיב דעתי'.

והוי לגבי דידי' משקין ואין סברא ששום אדם יחלוק בזה והך ברייתא דתני משך י"ל לרבותא דסיפא נקיט וע"ז תקע יתדו א"כ קשיא דר"י אדר"י וע"כ צ"ל דמתני' דמכשירין אתי' כחכמים דר"י ומטעם גזירה עכ"פ נשמע מזה דלחכמים לאו משקה הוא א"כ מנ"ל לשמואל דר"י מודה לחכמים בזתים וענבים אימא ר"י לא ס"ל כלל דגזרי עומדין לאכילה אטו עומדין למשקין. אבל הסוגי' דכריתות אתי אליבא דר"י ואליבא דר"י שפיר מצי לשנוי' דאתי מתני' דמכשירין כחכמים דר"י ומטעם גזירה. ואף לרבינו שכתב בזתים וענבים דאסורין בשבת מטעם שמא יסחוט ולא מטעם גזירה היינו דלידי' מ"מ יש לנו לומר תותים ורמונים יוכיחו אלא מתני דתני זתים וענבים יוכיחו אתי' כרבנן דר"י ומטעם גזירה וכדאמרן ודו"ק:

### דף קלו.

בתוס' ד"ה מימהל היכי וכו' עיין מהרש"א שכתב ז"ל ואביי דבעי למימר כתנאי כו' ומ"ד דשחיטתו מטהרתו בודאי בן ח' סבר דחי היא אין רצונו דתי היא ולא הוי בכלל נפל אלא דחי היא להך מלתא דאינו כמחתך בבשר והוי חבורה כסברת המקשה כו' ע"ש ונתקשו בזה רבים דא"כ מאי פריך לי' רבא אי הכי אדמיפלגי לענין טומאה וטהרה ליפלגי לענין אכילה וחזרנו על כל צידי צדדים וצריך לומר דרבא פליג בהך סברא אדאביי וס"ל כיון דהוי חי' לענין חבורה בשבת וחייב עליו א"כ מהני בי' שחיטה נמי להתירו באכילה ואהכי פריך לי' א"ה אדמיפלגי לענין טומאה וטהרה ליפלגי לענין אכילה וק"ל אבל לדידי לא צריכין לדחוקי מהרש"א דתוס' פירשו הך כתנאי דאביי קאי אדרשב"ג ודלא כפירש"י. אלא שבחידושי רשב"א הקשה על פי' זה דא"כ ר"י בר"י וראב"ש לכל הפחות דלא סברי להו מתה טפי מטריפה א"כ הק"ל דלדידהו היכי מהלינן ע"ש ולק"מ:

### דף קמג.

בתוס' ד"ה שמשך וכו' ולשמואל דאמר מודה הי' ר"י בזיתים וענבים נקט משך משום רבותא דתותים ורמונים דאפי' משך הכניסן לאוכלין היוצא מהם מותר עכ"ל והיינו שמואל הי' נראה לו לסברא כיון דלסחיטה קיימי יהיב דעתיה ולית לן למימר שר"י פליג אחכמים בזה ולא תקשי לי' מברייתא דתני משך דוקא דאיכא למימר משום רבותא דסיפא נקיט אי נמי י"ל דשמואל ס"ל ג"כ כר"י דביצה אסור ביו"ט ובשבת מטעם משקין שזבו ולא ס"ל מחלפת השיטה וא"כ קשה דר"י אדר"י ומשו"ה הוכרח לומר דמודה ר' יהודא בזיתים וענבים לחכמים וביצה כיון דעומדת לסחיטה דומה לזיתים וענבים וע"כ צ"ל דמשך דקתני בברייתא לאו דוקא דהא ביצה בלא משך היא וא"כ עדיין קשה דר"י אדר"י ודו"ק:

בתוס' ד"ה תאנים ורמונים תימא לי מאי קשה כו' ה"מ במשך דוקא והכא בלא משך. והקשה במהרש"א אימא דלשמואל פריך דסבר משך לאו דוקא. ומה שתירץ מהרש"א בזה יש לפרש על שני פנים הא' דאיכא למימר שמואל דאמר מודה ר"י לחכמים בזיתים וענבים היינו במשך ולא פליג עם רב ור"י דמר אמר חדא ומר אמר חדא או דכוונתו דודאי בזיתים וענבים משך לאו דוקא ונקיט משום סיפא בתותים ורמונים דסתמן אינם אסור אלא במשך מאי פריך תותים ורמונים לאו בני סחיטה לכ"ש וק"ל:

שייך לחנוכה ראיתי מי שמקשה למה לא עושין ט' ימים חנוכה כמו בפסח וסוכות ולי לק"מ דאנן בקיאין בקביעא דירחא אלא משום מנהג אבותינו בידינו כדאיתא במס' יו"ט (דף ד') היכא דלא הי' מגיעין השליחי ב"ד הי' צריכין לעשות מספק שני יו"ט אבל על כסלו מעולם לא עשו אבותינו שני ימים דהא יוצאין על כסלו משום חנוכה והי' יכולים השלוחים לצאת להודיע לכל הגולה בכ"ה ימים ודו"ק:

בש"ס דסוכה פרק לולב וערבה (דף מ"ו ע"א) בתוס' ד"ה הרואה נר של חנוכה צריך לברך. כשאר מצות כגון לולב וסוכה לא תקנו לברך על רואה אלא גבי נר חנוכה כו' ועוד יש לפרש דאין שייך לתקן לרואה ברכה שאין העושה מברך עכ"ל התוס' ולעשות סוכה או לעשות לולב אין שייך לרואה כמו שאין רואה מברך להדליק. וכתב מהרש"ל בחידושיו וברכת שהחיינו לא קשה מידי אע"פ שהעושה מברך בעשיית סוכה לא קשה כי אין שהחיינו היכא דלא שייך ברכה אחרת. ועוד העושה נמי יכול לסדר איתה על הכום עכ"ל. והנה ודאי בתירוץ בתרא לא מספיק לתרץ דהא בלולב נמי מברך שהחיינו בעשייתו וזה אינו יכול לסדר על הכוס ועל תירוץ א' קשה לי דא"כ לפי דבריו שאמר בשמעתין בלילה הראשון מדליק כו' מאי ממעט ממעט זמן ונמעט נס נס בכל יומא איכא וכו' קשה לי תפשוט דממעט זמן דהא בלילה ב' הרואה מברך אחת ואי ממעט נס א"כ המדליק מברך בלילה ב' מברך להדליק וזמן א"כ איך יוכל הרואה לברך אחת נס אי אפשי לברך דהא המדליק ג"כ אינו מברך כמ"ש התוס' ולהדליק ג"כ פשיטא דלא מברך ושהחיינו אין שייך הכא דלא שייך ברכה אחרת א"ו ממעט זמן וא"כ הרואה מברך נס וא"כ תפשוט דממעט זמן אלא ודאי דלא כמ"ש מהרש"ל בזה ועיין במהרש"א מה שתירץ בקושיתו והרציתי דברי לפני מחותני אדמו"ר מה"ר אברהם ברודא נר"ו ואמר לי שכבר קדמני רבנן מאיזה שנים:

בש"ע אורח חיים הלכות חנוכה סי' תרפ"ז סעיף ד' וזה לשונו ואם חל ר"ח בחול מוציאין ב' ספרים ובהג"ה ואם טעה והתחיל בשל חנוכה צריך להפסיק ולקרות בשל ר"ח אע"ג דאין מעבירין על המצות הכא מעכבות כמו בתפילין והיינו טעמא דתדיר ושאינו תדיר

תדיר קודם כך משמע באבודרהם הל' ברכות וגם במ"א. וקשה לי אדברי התוס' במס' יומא (דף ל"ג ע"א) דנשמע משם דהאי כללא דאין מעבירין על המצות עדיף מתדיר קודם שהקשו תוס' שם על הא דאמר ר"ל אין מעבירין על המצות מהא דאמרינן בפ' איזהו מקומן גבי שירי הדם הי' שופך על יסוד מערבי דכתיב אל יסוד מזבח העולה אשר על פתח אוהל מועד למה לי קרא תיפוק לי' דאין מעבירין על המצות וי"ל דלא שייך דר"ל אלא היכי דבעינן למעבד תרווייהו שיש להקדים האי דפגע בהו ברישא אבל הכא דלא עבדינן אלא חד ולא גמרי מיני' ונעבד לתדיר ולא נעבד לשאינו תדיר ע"כ ר"ל דשאר יסודי מזבח כגון יסוד דרומי הוא תדיר דכל קרבנות ציבור נשפכין שם ע"כ נקרא תדיר נגד יסוד מערבי כצ"ל וא"כ קשה לדברי רמ"א דהך כללא דתדיר דוחה כנ"ל ל"ל לתוס' לחלק בדר"ל בדוחק גדול כמו שהקשו תוס' על תירוץ זה בפ"ק דמגילה הלא מעיקרא דדינא לא מקשי תוס' מידי דצריך קרא דפתח אוהל מועד דאי מדר"ל נדחה מהך כללא דתדיר קודם אלא ודאי פשוט וברור דאדרבא ס"ל לתוס' דר"ל עדיף מכללא דתדיר לכך צריך לחלק בדר"ל כנלפע"ד ברור מבואר בספרו נתיב חיים בקצרה:

לחנוכה בתוס' ד"ה ובה הי' מסיים וקשה לריב"א וכו' א"כ גם השאר ידליקו ממנו ונראה לישב פירש"י דקמותיב מפעם הראשון שהדליק אהרן את הנרות מנר מערבי ודוק:

ברמב"ם בפ"ד מהל' מגילה וחנוכה ד"ט מותר להדליק נר חנוכה מנר חנוכה ובראב"ד א"א ע"י קינסא ולמדו מזה דהרמב"ם אוסר ע"י קינסא ומביאין ראי' לדבריהם ממה שכתב הרמב"ם בפ"ג מהל' תו"מ דנרות מקדש אינו יכול להדליק אחר משום בזיון והיינו דמפרש פלוגתא דרב ושמואל משרגא לשרגא אבל בקינסא מודה שמואל ואחר הנחה זו מתמיהים על הרמב"ם בפ' שלישי מהל' מעשר שני דין י"ט אין שוקלין כנגדו דינר זהב גזירה שמא לא יכוון משקלותיו הא טעם זה משני התלמוד ליישב ברייתא זאת למאן דאמר קינסא שרי אבל למ"ד קינסא אסור בלאו הכי אין שוקלין משום בזיון ועיין בלח"מ מה שנדחק הרבה בזה ולא כן עמדי דראב"ד שאמר ע"י קינסא אינו כמשיג על הרמב"ם אלא כמפרש שמ"ש ומותר להדליק נר חנוכה מנר חנוכה היינו אפילו ע"י קינסא והעד לזה מדייק הרמב"ם וכתב גבי נרות מקדש אין יכול להדליק מנר אחר משום בזיון ולא הוזכר מזה התנאי בהל' חנוכה אלא ש"מ דבמקדש שהיא לפני מלך מ"ה קפידא בזיון אבל לא בנר חנוכה והש"ס דפריך מנורות מקדש היינו דק"ו היא אם מתירין קנסא במנורת מקדש לכ"ש בנר חנוכה אבל להיפך לא משו"ה צדקי דברי הרמב"ם שכתב הטעם גבי מעשר שני שמא לא יכוון משקלותיו:

בתוס' ד"ה והא הכא כמ"ד בפ' שתי מדות במנחות דנר של פרקים הי' לפי' ראשון שפי' רש"י שם (דף פ"ח) שהי' קני המנורה דקים מאוד כדי שיוכל לנטותם מכל צד להטיב א"כ מאי פריך למ"ד בזוי מצוה הא יכול לנטות הקנים שיכול להדליק חד מחבירו הסמוך לו וצ"ל דלהאי פירש ס"ל דצריך להדליק כל הנרות מנר מערבי וזה אי אפשר אם לא ע"י פתילות אריכות וזה שכתב ד"ה רש"י בפתילות אריכות ומדליק ממנה הסמוכה לה והשאר זו מזו היינו לפי' אחר שפי' רש"י שם במנחות כמאן דאמר של פרקים הי' ע"ש ולפ"ז ניחא מה שמקשין העולם למה לא פריך ממשנ' שלימה פ"ד דתמיד מצאו שכבה דולק מן הדולקים דהוי אמינא דהטה הקנה לנר הסמוכין לה עד שהדליקו אבל מהך ברייתא פריך שפיר דקתני וממנה הי' מדליק רצ"ל כל הנרות וזה אי אפשר לנטות לכל הנרות פריך שפיר לפרשת בהעלותך דבר אל אהרן בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותי' כאשר צוה ד' את משה וצ"ב מה צריך המקרא לכתוב שעשה כן אהרן וביותר מה שפירש"י ויעשו כן אהרן שלא שינה ועוד מה דייק הכתוב כאשר צוה ד' את משה ויבואר עפ"י מה שפי' הרמב"ם בפי' המשניות במס' תמיד למאן דאמר מזרח ומערב הי' מונחים כולה שבעה נרות הי' מצדדים לבית קה"ק וזה דכתיב אל מול פני המנורה כלומר נגד קה"ק שהיא פני המנורה והי' נקרא נר מערבי השביעי הסמוך לקה"ק ולפי' רש"י שהי' נר שני מערבי השני שסובר למ"ד מזרח ומערב נמי מונחים הי' מצדד אצדודי מול נר האמצעי וכפי מה שתרצתי ב' בדברי רש"י בשבת ובמנחות שפעם פי' רש"י נר שני ופעם פי' רש"י נר שביעי והנה משה רבינו לא צוה לאהרן כ"א באותו לשון שצוה הקב"ה אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות ועשה אהרן שצידד מול נר האמצעי ולא כפי' הרמב"ם ולמה עשה כן מדכתיב בפ' תרומה שצוה ד' למשה על עשיית המנורה והעלה אל עבר פני' וזה כפי' רש"י וזה שבחו של אהרן ודו"ק:

לחנוכה הרמב"ם פ"ג מ"ה תו"מ דין י"ד מה היא דישון המנורה כל נר שכבה מסיר הפתילה וכל השמן שבנר ומקנחו ונותן פתילה אחרת ושמן אחר במידה והיא חצי לוג וזה שהסיר משליכו במקום הדשן אצל המזבח עם דישון מזבח הפנימי והחיצון ומדליק נר שכבה והדלקות הנרות היא הטבתו ונר שמצאו שלא כבה מתקנו והנה הרשב"א בשו"ת סי' ש"ט ומ"ט השיג שם בכמה קושיית ופי' הטבת הנרות אינו אלא תיקן הפתילות ולא הדלקה כפי' רש"י וראב"ד וכל האחרונים והנה בס' לח"מ מיישב שם קצת השגות על רבינו בזה אמנם צריכין לחפש ולתור דרך האתרים מאין לקח רבינו דרך זה לעצמו ומה הכריחו ונראה שהביא לזה ממה דאמרינן בפ"ב דשבת בענינא דחנוכה

בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהי' מונח בחתמו של כה"ג ולא הי' בו אלא להדליק אלא יום א' נעשה בו נס והדליקו ממנו ח' ימים א"כ לפי פי' הרשב"א וסייעתו דלא הוי בשחרית הדלקה רק תיקן הפתילות א"כ צ"ל הא דאמר ולא הי' בו אלא להדליק יום אחד והדליקו ממנו ח' ימים הכל לאו דוקא ואין הכוונה אלא שיעור מצות הדלקת יום אחד דהיינו חצי לוג כמידתו ללילות טבת וכ"ת דמצאו בפך שמן כדי להדליק יום שלם וא"כ ע"כ מה שמסיים להדליק ממנו ח' ימים נמי ת' שלמים והא ליתא דלא הי' נס אלא שמונה ימים. ובלא הכי דוחק לומר שבפך הי' שמן להדליק יום שלם בצמצם לא פחות ולא יותר כיון שלא הי' צריכים רק חצי לוג לשיעור הדלקת לילה אע"כ צ"צ דבבוקר נמי מדליק נר שכבה דהדלקת הנרות היא הטבתם ומסתברא לומר שהי' להם פכין הרבה שהי' מחזיקין שיעור שמן ליום ולילה כדי שלא למוד בכל יום רק כל יום הי' מוכן לו פך אחת להדלקת מנורה וכולן נטמאו רק פך אחד נשאר שלא נטמא ודו"ק ועפ"ז מ"ש בעל הלבוש בה' חנוכה סי' תר"ע שכתב שם שהי' הנס בלילה הראשונה שהיא מן הראוי לפי מנהג הטבעי שיהא נשרף שיעור חצי שמן יותר שהרי הלילה יתירה על היום ע"ש ונתקשו בזה גדולים כפי מה שהי' מוסכם אצלם שלא הי' מצות הדלקה רק בלילה כשיטות האחרונים ונעלמו מהם שיטות רבינו בפ"ז ודו"ק:

ועוד נראה שהביא לרבינו מהא שמקשין תוס' (דף כ"ב) ד"ה ובה הי' מסיים שאם אפשר להדליק מן הישנה א"כ גם השאר ידליק ממנה ומאי פריך לרב כיון שהוציא הפתילה הישנה מן הנר וכו' כו' והנה אם הדלקה הי' ג"כ בבוקר שעדיין נר מערבי דולק ע"פ הנס שפיר פריך לרב מהא דהדליק נרות המנורה בשחרית ש"מ דלא חייש לאכחושי מצוה וק"ל. ועוד נראה שהביא לרבינו מה שאמרו חכז"ל בספרי בהעלותך את הנרות שהי' מעלה לפני המנורה שעליו הכהן הי' עומד ומטיב את הנרות וקשה דהוי לי' למימר ומדליק וכ"ת דהדלקה היתה יכולה להיות בלי מעלה ע"י מקל ובראשו נר מ"מ קשה אף למה דמסיק בשיטות חנוכה דבקינסא פליגי מ"מ קשה הך ברייתא לרב דאוסר להדליק מנר לנר ע"י קינסא [ובספר שו"ת שערי אפרים סי' מ' טעה בזה דהרב בעל צידה לדרך צדקו דברי' דהך ברייתא מ"מ קשה לרב ע"ש) ומשו"ה מפורש רבינו דהטבת הנרות היא הדלקתן וז"ש ומטיב את הנרות כוונתו ומדליק הנרות ודו"ק:

# עירובין

## דף כב.

בתוס' ד"ה שהי' מונח בחותמו של כה"ג ואם כבר גזרו על הנכרים להיות כזבים צ"ל שהי' מונחים בחותם בקרקע שלא יסיטו הכלי. ובפיוט בשבת ב' דחנוכה פי' דהי' פך של שיש דאין מקבל טומאה ונכון הוא:

הרמב"ם פי' כ"ד מה' שבת אין עונשין בשבת אע"פ שהעונש מ"ע אין דוחה שבת כיצד מי שנתחייב מיתה או מלקות אין מלקין שנ' לא תבערו אש וה"ה לשאר עונשין עיין במ"א סי' של"ט ס"ק ג' וקשה לי' ע"ז דפריך ביבמות פ"ק ותהוי נמי דר' יוסי וגם בתחילה דפריך וטעמא דכתבה תורה הא לא"ה הוי אמינא אע"ג שיש בו כרת ולדברי הרמב"ם מה פריך הא צריך למלקות ולשאר עונשין וצ"ע:

## דף לח:

בגמ' מי אמר רב הלכה כארבעה זקנים כ' והאמר רב שבת ויו"ט נולדה בזה אסורה בזה. והקשה המהרש"א לפי מה דלא ס"ד השתא איסור הכנה אמאי לא תקשי לי' טפי למרמי דרב אדרב בדין עירוב גופא כו' ע"ש. ותפסו עליו לפי מ"ש תוס' ביצה ד' (ד') ד"ה מ"ט דיש לחלק בין הכנה דבידים ובין הכנה דבידי שמים שנעשי' מאלי'. א"כ הכא נמי נימא דר' חסדא נמי ס"ל הכנה דבידים אלא דלא ס"ד אכתי למימר הכנה דבידי שמים. ועוד הקשה בספר תורת חיים לאביי דלא ניחא לי' בטעמא דהכנה. א"כ מה יענה בהך פרכא דאיתיבי רבנן לר"א דאין מערבין בתחלה מיו"ט לשבת. ומה שתירצו דאביי ס"ל דאסור למקני שביתה ביו"ט ומשו"ה אין מערבין. וזה דוחק דא"כ ה"ל לאביי להקשות על רב דס"ל בביצה דמותר להקנות שביתה ביו"ט. ותי' הקשה מהרש"א בתוס' ד"ה הא קא מכין כו' ברייתא דלעיל קתני לה דפליגי בה ר"י ורשב"ג א"כ ה"ל למפרך מדר"י אדנפשי'. ומהשתו דממילתא דברייתא טפי ניחא לי' לאורויי אדרבה מלהקשות ממילתא דר"י אנפשי' זה דוחק גדול כמ"ש מהרש"א בעצמו בפ' במה אשה (דף נז) עיי"ש. וליישב כל זה אמרתי להוסיף עוד תימא. מה האי דפריך כמאן כר' יוחנן בן נורי ומה המעשה הגדול הזה אם סבר לה כר"י בן נורי הא לקמן (דף מ"ת) פסק ריב"ל כר' יוחנן בן נורי והכי קיי"ל בלי שום חולק. וצ"ל דהכי פריך כמאן כר"י בן נורי. דהא מילתא דר"י היא בבריתא דלעיל דאמר רבי עירב ברגליו ביום ראשון מערב ברגליו ביום שני ואליבא דר"א תנא לי' ולו' לא ס"ל ור' אליעזר לקמן (ד' מ"ז) פליג אר' יוחנן בן נורי במתני' וזהו כוונת התוס' דלא פריך מר' יהודא אדנפשי' דידע לתרץ דאזיל ושתיק וכר"י בן נורי ועפ"ז מדוקדק היטב לישנא דר' חסדא מי אמר רב הלכה כארבע זקנים ואליבא דר"א דאמר

שתי קדושות הן והא איתמר וכו' ה"ל למפרך בקצרה מי אמרי רב שתי קדושות הן והא אתמר ולפי דרכנו ניחא דבלאו הכי הוי משני דאזיל ושתיק ויתיב והא דאמר רבי עירב ברגליו ביום ראשון מערב ברגליו ביום שני לאו אליבא דר"א קאמר וס"ל כר' יוחנן בן נורי ומשו"ה מאריך בלישנא דאמר הלכה כארבע זקנים ואליבא דר"א וקשה ולחשוב נמי רבי וצ"ל דרבי תני לי' ולא ס"ל ואליבא דר"א אמר וא"כ פריך שפיר והא קא מכין מיו"ט לשבת ודו"ק:

ועפ"ז מתורץ קושיית תורת חיים דודאי אביי אית לי' נמי טעמא דהכנה אלא דהך הכנה לומר דסוף היום קונה עירוב וא"כ בהך דיו"ט קונה העירוב לשבת דהוי יו"ט מכין לשבת אע"ג דהוי ממילא דהא באותו פת שעירב אתמול מערב היום ואינו אומר כלום. וזה לא ס"ל לאביי דלהוי הכנה. ומשו"ה מותיב לי' לרבה דאמר גבי ביצה שנולדה ביו"ט דהוי הכנה דבידי שמים דלדידי' הוי הכנה א"כ קנין עירוב מיו"ט לשבת לא גרע מהכנה בידי שמים. רק ע"ז יש להשיב דאי ס"ל לאביי טעמא דהכנה א"כ הא דפריך מרב יהודא עירב ברגליו וכו' הא קא מכין הא ס"ד דאזיל ואמר א"כ הוי הכנה גמורה א"כ תקשי לי' לנפשי' דהא ע"כ אביי גופי' ס"ל לאסור הכנה מעלי' אבל לפי שהנחתי מיושב היטב דמדר"י ליכא למיפרך לאביי דהוי מקמונין כר"י בן נורי ואזיל ושתק ויתיב. אבל לרבה דמתרץ אליבי' דרב דע"כ ס"ל דברייתא דר"י אליבא דר"א אמר ור"א ס"ל לקמן כרבנן דפליגי אר' יוחנן בן נורי וק"ל, אמנם מעתה נולד לנו ק' עצומה הא דפריך ורבנן ופירשי אביי ורבה בר חנן אימא אביי נמי טעמא דהכנה ס"ל אלא דבהכנה דבידי שמים לא ס"ל וקנין דמכין מיו"ט לשבת הוי כהכנה דבידי שמים. ומדרב יהודא נמי לא קשה כלום לדידהו דבלא רב איכא לאוקמי כר' יוחנן בן נורי כדאמרן ואין לומר דאינהו מפרשי כפשוטו דפריך רבנן אדרבנן דר"א דאמרו לו אי אתה מודה שאין מערבין בתחילה מיו"ט לשבת ולא ס"ל טעמא דהכנה דא"כ מאי משני דלמא עצה טובה קמ"ל מכ"ש קשה טפי לר' אסי מנ"ל לדייקי ממתני' דבאותו פת עצמו ומשום הכנה דהא ע"כ רבנן ס"ל מטעם עצה טובה:

בתוס' ד"ה ר"א כו' דמשרי עירובי חצירות משמע דלית לי' הכנה וא"כ למה אין מערבין עירובי תחומין כו' עכ"ל ומקשין העולם ומהרש"א אימא טעמא דאין מערבין עירובי תחומין משום דיו"ט ושבת חדא קדושה היא וכ"ת דקושייתם אזלו אהא דלקמן לפי מה דפריך ולחשוב נמי רבי דהא ס"ד דרבי ס"ל שתי קדושות הם. זה אינו דמצינו למימר דהך דפריך הכי תני לי' לרבי לחומרא ע"ח וע"ת שניהם לאסור. ותירץ לי בני המופלא מהו' טיאה שיחי' דבלא"ה יש לדקדק מה פריך ולחשוב נמי רבי דאימא דרב ס"ל דרבי ספיקא מספקא לי' אי הוי חדא קדושא או תרתי קדושות וכן דייק לישני' דלא תני בשני

כבני עירו וכ"ת מאי איכא בין ר' לר"י דהא לרבי נמי חמר גמל היא אימא דבהך מילתא פליגי דלרבי עירב ברגליו ביום ראשון מערב ברגליו ביום שני דלא הוי הכנה דס"ל כר"י בן נורי דשתיק ואזיל ויתיב או אפי' לרבנן דבניעור מודי. אבל ר' יהודא לקמן במתניתין (דף מ"ד) ס"ל כרבנן ולא ס"ל הך סברא דאפילו בניעור ה"ז חמור גמל. וע"ק דאכתי לא ס"ד רב גמרא גמירא לה אמאי לא פריך טפי מנ"ל לרב דהנך ד' זקנים ס"ל דשתי קדושות הן לפי מה דאפכי להו אימא דספוקי מספקא להו וצ"ל דהך דפריך ולחשוב נמי רבי אזיל בס"ד דהתם דתני רבי לקולא מערבין עירובי חצירות וא"כ ליכא למימר ספיקא מספקא לי' אי חדא קדושת או שתי קדושות דא"כ למה מערבין עירובי חצירות מדרבי נשמע לארבע זקנים דשתי קדושות הן דהא תנא וכן הי' רשב"ג אומר ומשני רבי תני לי' ולו' לס"ל וגמרא גמירי לי' לכולהו דאפילו רבי ולא ס"ל וה"ה דהמ"ל דרבי סבר אין מערבין לא עירובי תחומין ולא עירובי חצרות אלא דהש"ס דהכא אכתי לא אסיק אדעתי' הא וגירסא דאיפוך רבי לרבנן ולפי הנחה זו הקשה התוס' שפיר דמדשרי עירובי חצרות משמע דכבר לית לי' הכנה וא"כ למה אין מערבין עירובי תחומין וליכא למימר מטעם דחדא קדושא דקושייתם לפי מה דפריך ולחשוב נמי רבי דהוי ס"ל לרבי דשתי קדושת הם וכ"ת דהך מקשין ס"ל לרבי תרתי לאיסור דהא כבר הוכחנו דהך מקשין ע"כ ס"ל דרבי אוסר עירובי תחומין ומתיר עירובי חצרות ודו"ק:

ועכשיו נחזור לראשונות לישב הא דפריך ורבנן לשיטת תוס' דהא בלא"ה צריכין לדקדק למה פירש"י ורבנן היינו אביי ור' חנן ושבקי' לר' חסדא ופשוט דכונת רש"י דלר' חסדא איכא למימר דאית לי' הכנה בידי אדם אלא הכנה בידי שמים לית לי' אבל אביי דפריך מדרב יהודא ע"כ אפי' הכנה בידי אדם נמי לית לי' וכמו כן ר' חנן ע"כ לית לי' הכנה כלל דאי יש איסור הכנה א"כ אפי' הילוך לחוד נמי הוי הכנה. וכל זה לפירש"י. אבל לתוס' דהכא ע"כ צ"ל דלא ס"ל לחלק בין הכנה להכנה דאם מחלקינן בין הכנות א"כ לא פריך מידי לאביי דאביי נמי אית לן למימר דס"ל טעמא דהכנה בידי אדם ולא תקשי לי' מהך ברייתא דר"י דאיכא לשנוי כר"י בן נורי א"כ ליכא למיפרך נמי לרב וכ"ת דרב מוקי הך דרבי תני לי' ולא ס"ל וא"כ אליבא דר"א פריך שפיר דהוא לא ס"ל כר"א דהא לפי מה שכתבתי אית לן למימר רבי תני לי' וסבירא לי' דספיקו מספקא לי' ומה פריך אביי לרבה אימא רבה ס"ל ג"כ כר"ח דרבי ס"ל דאין מערבין לא עירובי תחומין ולא עירובי חצרות וא"כ לרבי איכא למימר ספיקו מספקי לי' אלא ע"כ צ"ל דהך סוגיא דידן לא ס"ל לחלק בין הכנות וא"כ פריך שפיר לרבנן אאביי ור' חנן ואדרב חסדא אלא

דרש"י ס"ל לחלק בין הכנות ומשו"ה פי' דלא פריך אדרב חסדא ולפי הצעה זו קושית מהרש"א שפיר לשיטת תוס' דלא מחלק בין הכנה להכנה ודו"ק:
בגמרא דרב אדרב מי וכו' והא איתמר יש לדקדק אמאי לא תקשי לי' טפי מדרב אדרב מתרתי פיסקא בדין עירוב גופא כו' עיין במהרש"א ונעלם ממנו סוגיא בפ' שני דביצה דף (י"ז) דאמר ר' חסדא הלכה כרבי ולאסור ש"מ דת"ק לר' חסדא לקולא דמערבין עירובי חצרות ורב אמר הלכה כת"ק וא"כ ליכא למרמי תרתי פסקי דעירובין וק"ל:
בתוס' ד"ה ר"א אומר כו' ומיהו התם דקאמר רבי מערבין עירובי חצירות אבל לא עירובי תחומין מ"ט כו'. וקשה לי דעדיפי ה"ל לאקשוי דהא שמואל בשמעתין ס"ל איסור הכנה כדקאמר ובאותו הפת ואי בעירובי חצירות שייך הכנה והא שמואל פסק שם כרבי דמערבת עירובי חצירות מ"ט וניחא לי ע"פ מה שאמר שם בביצה דף (ט"ז ע"ב) כיון דמקלקי בה רבים היינו קלקולא וה"א מטעם זה מערבין עירובי חצירות כדי שלא יתקלקו בה רבים דהך איסור הכנה אינה אלא מדרבנן דהא מדאורייתא לא בעינן עירובי חצירות הם אמרו והם אמרו אבל התוס' כוונו לרב דאמר תחילת הוראה לקלקולא שפסק כרבי דמערבין עירובי חצירות ולא ס"ל הך סברא כיון דמקלקלי בי' רבים לכן קשה שפיר אמאי ס"ל לרבי דמערבין ערובי חצירות הא אית בי' הכנה וק"ל:

## דף מא.

בגמרא ומי עבדינן כר"י כו' והקשו העולם לפי' מהרש"א דלר"י אין צריך להשלים אם ירצה א"כ מאי פריך דלמא הא דאמר ר"ג אין משלימין ר"ל אין צריך להשלים והיינו כר"י וחכמים דאמרי מתענין ומשלימין ר"ל דצריך להשלים ואין כאן ג' מחלוקת בדבר דהא ת"ק דר"י הייני כחכמים דר"ג דסברי דצריך להפסיק ור"י כר"ג. ונראה לי לתרץ ע"פ מ"ש הרא"ש בשלהי פ"ב דתענית סי' ק"ו וז"ל וכיון שיכול להשלים אם ירצה והוא קיבל עליו התענית סתם וכל תענית שלא שקעה עליו החמה אינו תענית וצריך עד צ"ה אם לא שפירש בשעת קבלת התענית עד תשלום תפלתו עם הציבור עכ"ל ואמרתי אל לבי לפי מה שאיתא במ"א סי' רמ"ט ס"ק י' דבתענית ציבור לא מהני תנאי דלאו בדידי' תליא מילתא נמצא אם הדין בתענית רשות דאם ירצה להשלים שיכול להשלים צריך הוא בכל תענית ציבור להשלים דלא מהני בי' תנאה ומעתה ניחא קושית העולם דע"כ צריך לומר דאין משלימין היינו דאין רשאי להשלים דאלת"ה קשה א"כ היכי קתני דאין משלימין וכן תשעה באב שחל להיות בערב שכת' דאין משלימין הא כיון דרשאי להשלים צריך להשלים אלא ש"מ דפי' אין משלימין ר"ל דאין רשאי להשלים ודו"ק:

בגמרא והא תני' אר"א אני היתי כו' וקשה לי דמוכח במס' כלאים פרק שביעי דר"א ב"צ הי' בזמן ר' יוסי ור"מ דאיתא התם במשנה שני' ר' אליעזר בר צדוק אומר משמו דר"מ אף על גבי הגפן אסור עכ"ל ור"מ ור' יוסי בחד דרא הוי ואיתא בהרא"ש בערבי פסחים בס' זה בני סניף הי' נוהגין לעשות יו"ט שלהם אפילו אחר החרבן ע"ש א"כ מאי פריך הש"ס ובדורו של ר"ג כי דילמא זה המעשה דחל תשטה באב בשבת ונדחה. אירע בימי ר' יוסי ואז עבדינן כר' יוסי ולעולם בדורו של ר"ג עביד כר"ג וצ"ע:

תוס' בד"ה אי אתם וכו' ואין לפרש דה"ק דהיכי דהפסק סעודתו כו' הנה לפום ריהטא הי' נראה לפר דה"פ הש"ס אי אתם מודים כו' שאם הפסיק סעודתו מפסיק מבע"י דהוי כמו קבלת תענית בשבת ולאחר העיון אין מקום לפי' זה דא"כ קשה האיך דחה תוס' מהא דר"י בן בתירה הא לעולם איכא לקיים דאין לפרש היכי שקיבל עליו התענית בפירוש ולכך נ"ל דה"ק ודוק: הרמב"ם פי"ג דשבת דין ב' כיצד פותקין מים לגינה ע"ש עם חשיכה והיא מתמאלת והולכות כל השבת ומניחין מגמור תחת הכלים והם מתגמרין והולכין כל השבת כולה ונותן קילור ע"ז העין וכו' כל זה ברייתא בפ"ק דשבת דף (י"ח.) אלא שקשה טובא שלא הוזכר רבינו ליתן חיטין לתוך הרחיים שלמים סמוך לשבת לא לאיסור ולא להתיר והנה הריב"ש בתשובה ובב"י סי' רנ"ב מטין דברי רבינו שפסק כר' יוסף דשרי והטעם שלא הזכירו בהדיא הוא לפי שלא הוזכר בתלמוד בהדיא דלר' יוסף שרי דאין דרכו לכתוב אלא מה שהוזכר בתלמוד בהדיא דלר"י שרי וזה דוחק גדול ונראה בזה כמו שתירצו הם שרבינו פוסק כר"י דשרי דב"ה לית להו שביתת כלים ואין מן הצורך להזכיר דין זה בפי' שסמך עצמו אמאי שכתב בפ' י' שאין אנו מצווים על שביתת כלים והא דחשיב ואזיל כל הנך דינים דמוגמר ופותקין וקילור ולא סמך אמאי שכתב בפ' ו' וי"ל דצריכא דהוי אמינא אע"ג דאין מציווים על שביתת כלים מ"מ אסור משום גזירה דלמא אתי למעבד בשבת ואתי לידי חיוב חטאת. ונסייעה מן הדא למ"ש המג"א בסי' הנ"ל דרחיים של מים ליכא חיוב חטאת ומשו"ה אין מן הצורך לרבינו להביא שירותא ליתן חיטים לתוך הרחיים של מים סמוך לשבת דליכא למיגזר דלמא עביד בשבת דלית בי' חיוב חטאת ולא גזרינן ודוק:

## פסחים

### דף ה.

בגמרא רבא אמר לעולם לא תיפוך וארישא קאי שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה. אין לי אלא בנכרי שלא כיבשתו ואינו שרוי עמך בחצר נכרי שכיבשתו

ושרוי עמך בחצר מניין ת"ל לא ימצא כו' משום שנאמר לך לך תרי זימני כ"ל הגמרא (ואין לומר כמו שכתבו תוס' דכיון דגלי קרא הכא דנכרי שכבשו לא חשיב שלך בשום דוכתי' לא צריך תרי קראי דודאי לענין התירא כמו ביתך דגנך לא צריך תרי קראי דגלי לן קרא הכא גבי חמץ. אבל לענין איסור נימא דדי לנו בזה הא דלא כתב התירא דלך גבי בתים להורות אנכרי שכבשתו שאסור לקבל ממנו פקדונות) ויש לדקדק לרבא כשקיבל אחריות נימא אין לי אלא בנכרי שכבשתו נכרי שלא כבשתו מנ"ל לאיסורא ואי ס"ל כדרשת דאביי תמצא ימצא ה"ל לתנא דברייתא נמי למתני אין לי אלא בנכרי שכבשתו לאיסורא שלא כבשתו מנ"ל ת"ל ימצא תמצא ונראה ליישב דעוד קשה לרבא דמשני שנ' לך לך תרי זימני ושדי חד אלא ימצא א"כ קשה למה באמת לא כתבה התורה לך גבי לא ימצא. וצ"ל דאם נכתוב לך גבי לא ימצא ה"א דמותר אפי' לקבל פקדונות להכי לא כתב היתר גבי לא ימצא וכמו שפירש"י ד"ה לא ימצא ואסור לך של אחרים היינו לקבל פקדונות דהכא לא כתיב לך ואי אמרת בשקבל אחריות אין לי בנכרי שכיבשתו אכתי קשה ה"ל לכתוב לך גבי לא ימצא ושמעינן מיני' אפי' חמץ נכרי שכיבשתו ומצוי אצלך א"כ אייתר לך דגבי ראי' ועכצ"ל דלך דגבי ראי' מוקמינן אפי' בקיבל אחריות והיינו בנכרי שלא כיבשתו דלרבא עכצ"ל אי כתב חד קרא להתירא הוי מוקמינן לי' במסתבר בנכרי שלא כיבשתו. ומדלא כתיב הכי ש"מ דבשקיבל אחריות אסור אפי' בשלא כיבשתו דאלת"ה קשה לרבא דלכתוב לך גבי לא ימצא וכ"ת דה"א דמותר לקבל פקדונות אפי' באחריות הא מ"מ לא הוי מוקי לה רק בשלא כיבשתו. וזה באמת מותר אלא ש"מ דבקיבל אחריות אפי' בלא כיבשתו נמי אסור ואי הוי כתיב לך גבי לא ימצא ה"א לפחות כשלא כיבשתו אף שקיבל אחריות מותר וק"ל. ובהכי ניחא מה שהקשה מהרש"א בד"ה משום דכתיב לך וז"ל ואין להקשות מנ"ל לאסור הטמנה מלשון לא ימצא אימא דכתיב האי לישנא ימצא למדרש מיני' גוי שכיבשתו דאפי' במצוי בעינן לך ע"כ. ולכאורה אין מקום לקושיא זו דאי להאי דרשה לחוד ה"ל למכתב רחמנא לך גבי לא ימצא. אלא ע"כ למיסר הטמנה נמי אתי' אבל לפי הצעה זו מקשה שפיר:

ומעתה אין מקום לקושיית הרשב"א דמיתורא דלך גופי' אפי' בלא ימצא מצינו למיעוטי נכרי שכיבשתו עכ"ל די"ל דודאי שריותא נכרי שכיבשתו בדליכא אחריות שפיר ידעינן מיתורא דלך. אמנם עדיין פש לן מנ"ל בדאיכא אחריות לאיסורא בנכרי שלא כיבשתו לפי האמת על כן צריך לומר ת"ל ימצא וכתיב לך לך תרי זימנא ושדינן אלא ימצא קשה למה באמת לא כתבה התורה גבי לא ימצא אצ"ל דה"א אפי' באחריות פקדון שלא ברשותו שרי וכדאמרן ודו"ק, אמנם לפי מ"ש המהרש"א לתרץ מה דתמיהא לר"ן דמנ"ל

לאסור הטמנה מלא ימצא אדרבה נילף להתיר הטמנה מלא יראה דיש לומר דודאי לא ימצא משמע אפי' הטמנה וכדכתיב לא יראה לך לאשמועינן דאפי' ראי' שרי בשל אחרים ושל גבוה עכ"ל. ליכא לאקשוי למה באמת לא כתבה התורה לך גבי לא ימצא דאתי לאשמועינן בנכרי שכבשתו אפי' ראי' מותר וא"כ מקשין תוס' שפיר וא"ל דמשו"ה שדיין אלא ימצא כי היכי דלמידק מיני' כשקיבל אחריות אפי' בשלא כיבשתו וכדאמרן דהא קושיא מעיקרא ליתא דלכתוב לך גבי לא ימצא איברא למה שתירץ הר"ן בדרך אחר ולא ניחא לי' בסברת מהרש"א אין מקום לקושיית הרשב"א וק"ל:

תוס' ד"ה בא"ד אבל ע"ק לי כיון דשדינן אלא ימצא אמאי איצטרך לי' לעיל למדרש מה שאור האמור בגבולין וכ' אף שאור האמור בבתים שלך אי אתה רואה עכ"ל התוס' לפי סברת מהרש"א אין מקום לק' זו דמ"מ צריך למדרש מה שאור האמר בגבולין אף שאור האמור בבתים כי היכי דנילף בתים מגבולין דאפי' ראי' של אחרים ושל גבוה מותר. ועוד יש לדקדק שני דיקדוקים חדא במה שכתבו התוס' אבל ע"ק לי מה לשון אבל. ועוד מה שכתבו התוס' ותי' ר"י וכו' ודוחק. אם דוחק בעינו אין זה תירץ ומה כוונת התוס' בזה. ע"כ לבי אומר לי דהצעת דבריהם כך הוא וקשה לרשב"א דמיתורא דלך גופי כו' ואור"י דאי לאו מלא ימצא כו' רק ע"ז יש לומר אמאי לא מתרץ תוס' כמו שכתבתי דצריך לשדויי לך אלא ימצא כי היכי דלמדין מיני' באחריות אפי' בנכרי שלא כיבשתו אסור ע"ז כתבו התוס' ליישב זה באמרם אבל ע"ק לי כיון וכו' ותי' ר"י ודוחק ועכצ"ל ביושב קושיית שנ' של הרשב"א כמו שכתבתי ע"פ סברת מהרש"א ומפני כן צריך ר"י לתרוצי ביושב ק' ראשונה של הרשב"א ודו"ק:

אמנם יש לאלוקי מילין והיא מה שהקשה הר"י דאורלייניש בדיבור הקודם דהכא לא מצריך חרי קראי למעוטי נכרי לגבוה כו' לפי מה שהביא הרא"ש המכילתא דתני התם בבתיכם למה נאמר לפי שנאמר בכל גבולכם שומע אני כפשוטו ת"ל בבתיכם מה ביתך ברשותך אף גבולך ברשותך יצא חמצו של נכרי ברשות ישראל וא"כ בתחלת הברייתא דאמר שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה היינו מיתורא דתרי לך כתיבא גבי שאור חד למעוטי גבוה וחד למעוטי נכרי והדר קאמר א"כ דצריכין תרי לך אגבוה ונכרי אין לו אלא בנכרי שלא כיבשתו נכרי שכיבשתו מניין ת"ל לא ימצא בבתיכם מה ביתך ברשותך כו' וא"כ מיתורא נלמד נכרי שכיבשתו (דלא כהבנת העולם דתיבת בבתיכם קאי אלמטה בבתיכם אין לי אלא שבבתים אלא סיומא דלעיל היא) והפ' בגמרא האי תנא מהדר אהתירא ונסיב קרא לאיסורא דס"ד דאייתי מקרא לא ימצא דהא דרשת בתיכם צריך להיתר נכרי ולך צריך לגבוה ומשני תרי לך כתיבי חד

אגבוה וחד אנכרי ואייתר בתיכם לנכרי שכיבשתו ומעתה אין מקום לקושיית הרשב"א דמיתורא דלך גופי אפי' בלא ימצא מצינו למעוטי נכרי שכבשתו שבאמת הכי כוונת תלמודא דבבתיכם ותרי לך כתיבי ונלמוד מחד גבוה ומחד נכרי שלא כיבשתו ומחד נכרי שכיבשתו וע"ד שפרשתי:

ועוד לדקדק מה שהקשה ר"ת דבשום דוכתי' לא מצינו תרי קראי לכיבשתו ולא כיבשתו בראשית הגז כו' ה"ל להעמיד דבריהם תיכף על הברייתא גופי' דתני אין לי בנכרי שלא כיבשתו וכו' נכרי שכיבשתו ושורי עמך בחצר מניין הא בשום דוכתי' לא מחלקינן בין כיבשתו ללא כיבשתו. ע"כ נראה לומר דשייך קושית ר"ת בדיבור זה לתרץ זה מהקושיות הרשב"א הלא איכא לפרש השמעתין מכח דרשת המכילתא וכמו שפרשתי. ע"ז מתרץ התוס' הק' ר"ת וכו' ותי' הרשב"א כיון דגלי לן הכי דנכרי שכיבשתו כו' וכן יש לתרץ מה שהקשה הר"י דאורלייניש מעריסותיכם וא"כ לא צריך תרי קראי אנכרי וגבוה וא"כ אי אפשר לפרש כולה שמעתתא עפ"י דרשת המכילתא ודו"ק היטב כי דרך חריף הי':

בתוס' ד"ה משום דכתיב לך לך כו' עד אבל עוד קשה לי כיון דשדינן אלא ימצא עיין מהרש"א ודבריהם תמוהים מאוד דקושית תוס' אינו כ"א דלא צריך התנא דברייתא להזכיר בג"ש למילף בתים וגבולין היתר נכרים. וגם כיון דשדינן לך אלא ימצא דכתיב בבתים גופי' אבל הג"ש צריכין ללמוד גבולין מבתים לאסור פקדונות והטמנה א"כ אין מקום לקושיית מהרש"א:

## דף י:

ברש"י לאחר המועד משש שעות ולמעלה עד שתחשך עיין במהרש"א.

שכתב וביו"ט גופא למה יבדוק משום בל יראה מה תיקן בבדיקה על ידי הבדיקה נמי יראה על כרחך צריך לומר דס"ל לשיטת רש"י אף שמשהה אדעתא לבערו מכל מקום עובר בל יראה וזה דלא כדברי רש"י לעיל (דף ו' ע"ב) ד"ה ודעתו עליו וחס עליו לשרפו ונמצא משהה אפי' רגע אחד ונמצא עובר עליו בבל יראה משמע אי לאו דעתו עליו אינו עובר בשהייתו דהמשהה חמץ כדי לבערו אינו עובר ונראה שכוונת מהרש"א כאן בדברי רש"י ג"כ בזה האופן מאי מועיל ביו"ט הבדיקה שמא חס עליו לשרפו ונמצא בשהייתו רגע א' עובר בבל יראה וק"ל ובר"ן כ' תירץ דס"ל לרש"י דביו"ט אכילתו בכרת ובהאי רבנן נמי גזרו דילמא אתי למיכל מיני' עכ"ל ונראה לפי שיטתו הוכחה לזה שפריך בשמעתין וכל היכא דלא בדיל מיני' לא גזר והא תנן לא יקוב אדם ששפרת של ביצה וכו' וכ' רש"י דרבנן אדרבנן לא קשי' דהא אוקמני' טעם מחזיר עליו לשרפו וא"כ קשה לפי משמעות שמעתין דלא ידע רבא מהאי סברא מחזיר עליו לשרפו תקשי לי דרבנן

אדרבנן דשבת לא יקוב אצ"ל דס"ל כיון דשבת חמירה שהיא בסקילה גזרינן דילמא אתי למיכל מיני' והשתא ניחא שבמנחות פי' רש"י לאחר המועד משש שעות עד לאחר הפסח משום דהתם בסוגי' אלא אמר רבא דר"י אדר' ל"ק כדשנינן דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא הוא עצמו מחזיר עליו לשרפו משמע שכל זה דברי רבא וא"כ אינו מוכרח דרבנן מודים באכילת כרת דגזרינן שמא יאכל ודו"ק: בגמרא מר סבר מקמי' איסורא אין לאחר איסורא לא גזרינן דילמא אתי למיכל מיני' עיין במהרש"ל שמפורש דאיירי בביטלו דאי לא ביטלו וכי משום גזירה דשמא יאכלם יהי' עובר על בל יראה חמץ ע"ש ויש לדקדק לפי שיטתו הלא סיפא דמתני ע"כ איירי בלא ביטלו דגזרינן שמא תיטול חולדה בפנינו וספק עכבר אכלתי' ואין ספק מוצא מידי ודאי אבל אי איירי בביטלו הוה ספק דרבנן ומוציא מידי ודאי כמו שכתבו תוס' לעיל בד"ה כדי שתהי' בהמה אוכלת וא"כ אמאי ינחנו בצנעא אפי' חזינא עכבר דשקיל בפנינו ספק אכלתי' מוציא מידי ודאי. ויש לישב ע"פ מה שכתב הרא"ש על תשובת רש"י לבטל שוב בתחילת שעה ששית הטעם שלא ביטל בלילה אלא חמץ שלא ראה וגם מה שביטל בלילה הוא חוזר וזוכה בו ושמא ישאר ממנו כזית בבית ע"כ וא"כ לזה אמר ומה שמשייר לאכילתו שאינו מבטל ינחנו בצנעא וק"ל:

בתוס' ד"ה אבל לא גודשין כו' יש להתיר כמו משום פסידא עיין בפי' מהרש"ל ודבריו תמהים מאד לפי סברתו דמשום ביעור חמץ הוי כמו עולי רגלים אמאי פריך ממתניתן דקוצרין וגודשין הל"ל בקיצור קמח וקלי אמאי שרי. וצ"ל משום פסידא דעולי רגלים וא"כ משום מצות ביעור ג"כ להתיר וכ"ח דשרי ר"י קמח וקלי משום שינוי וא"כ סוף סוף קשה מה פריך מקוצרין דלמא לא ס"ל ר' יהודא פסידא דעולי רגלים וכמ"ש מהרש"ל גופא ויש לישב עפ"י הדוחק דודאי מקמח וקלי אין להקשות דה"א דשרי ר"י מטעם שינוי אלא מברייתא דקוצרין ע"כ מוכח דאין להתיר בחנם אלא משום פסידא דאל"כ אמאי לא גודשין נמי ע"י שינוי ודו"ק וכל זה כאן בשמעתין אבל במנחות שפריך והא בית השלחין דשרי קצירה ולא גזרינן כו' משמע דקושייתו מההתיר א"א שם לקיים פירש"י ודו"ק:

## דף יא.

בגמרא אמר רבא דר"י אדר"י קשיא אדרבנן אדרבנן ל"ק וכו' לכאורה משמע דרבא קשי' לי' לאביי דרבנן אדרבנן משא"כ לאקומתי' דידי' לא ק' איהני אהדדי. וזה צריך לפנים על מה ולמה הוא אדרבנן מדרבנן קשיא לרבא כמו לאביי. בשלמא התם במנחות דגרסינן אמר רבה שאני חדש מתוך כו' ואביי מותיב לי' מהא דגודשין. ומשני חדש בדיל מיני'.

והדר פריך רבא דר"י אדר"י קשיא דרבנן אדרבנן ל"ק מתיישבת שפיר כמו שמצינו סוגנין זו ממש רוב פעמים בש"ם דמהדר לתרווייהו לרבה כלאביי כלומר לתרווייהו לא שניתים אכתי דרבנן אדרבנן וצריכין לדידי דרבנן אדרבנן ל"ק הוא עצמו מחזיר עליו לשרפו. אמנם בסוגי' דפסחים דתירץ רבא בתחלה ואביי מותיב לי' ומשני' וע"ז בא רבא כמקשה על דבריו הלא תקשי רבא לנפשי':

ונראה לפרש ע"פ הצעה אחד במה שהם וחולקים אביי ורבא דרבא ה"ל דר"י ל"ק מהך דקוצרים דהתם שרי ר"י משום פסידא דמצות ביעור לא חשוב לר"י כמו פסידא וקמח וקלי דשרי משים עולי רגלים ג"כ לא שרינן אלא ע"י שינוי מכח זה שרי ר"י כמו משום פסידא ורבנן דאסרו גבי קמח וקלי שלא ס"ל הך סברא כיון שלא התירו רק ע"י קיטוף זכור היא ומשום מצות ביעור ס"ל לרבנן דיש להתיר כמו משום פסידא ועדיפות היא כיון דמשום לקיים מצות ביעור משא"כ משום עולי רגלים לא שרינן אלא דר"י מחיר כמו משום פסידא בצירוף הך סברא ע"י שינוי זכור היא ולא אתי למיכל. ואביי ס"ל אליבא דר"י דמצות ביעור היא כמו עולי רגלים וגבי חדש היינו טעמא דבדיל מיני' וע"ז הקשו לי' רבא לדידך אדר"י דר"י קשיא ורבנן אדרבנן לא קשיא בתמי' וע"כ צ"ל דלא ק' דרבנן אהדדי דס"ל מצות ביעור הוי כמו פסידא ומשום עולי רגלים לא התירו אף שהוא בדיל מיני' א"כ קשה מנא לך לומר לר"י קולא גדולה דמתיר קמח וקלי בלא שינוי די היא לומר שפליג אחכמים בזה ומתיר ע"י שינוי כתי' רבא וזה אין סברא לומר דפליגי רבנן ור"י בהך סברא חדש אי בדיל מיני' דהא ודאי בדיל מחדש אלא שס"ל לרבנן אף דבדיל מיני' מ"מ בחנם למה לנו לסמוך ע"ז אי לאו משום עולי רגלים ורבנן לא ס"ל כלל הך סברא דעולי רגלים א"כ מנ"ל לומר פלוגתא רחוקה בין ר"י לרבנן עכ"פ הי' לנו לומר אליבא דר"י דלא מתיר קמח וקלי כ"א ע"י שינוי ובהא פליגי ר"י ורבנן כיון דלא בדיל מיני' לא מהני שינוי שהיא לפי שעה דישכח השינוי וגזרינן שמא יאכל בשלמא אי ל"ק דרבנן אדרבנן ה"א דס"ל לאביי אליבא, דר"י לסברא פשוטה דמשום עולי רגלים היתירו לו בלא שיונו אבל מכח דקשיא דרבנן אדרבנן חזינן דאין סברא מחלוטת ופשוטה לכ"ע א"כ מנ"ל לומר לר"י דמתיר בלא שום שינוי משום עולי רגלים וכדחזינן דקאמר אלא אמר אביי משמע דחזר מתירוצו של רבא לגמרי וע"ז משני דרבנן אדרבנן נמי ל"ק היא עצמו מחזיר עליו לשרפו וא"כ אין לך שינוי גדול מזה והגע עצמך שר"י פליג במתניתין וגזר שמא יאכל אלא ש"מ דר"י לא ס"ל כלל הך סברא דשינוי שהוא סימן לפי שעה דמאי שנא קמח וקלי מבדיקת חמץ. אלא דכל כחו דר"י היינו טעמא דחדש בדיל מיני' וחמץ לא בדיל מיני' ודו"ק:

ומעתה אמרתי לישב בטיב טעם ודעת מה שפירש"י בשמעתין במתני' לאחר המועד משש שעות עד שתחשך. ובמנחות (דף ס"ז) פירש"י לאחר המועד בתוך הפסח עצמו דלפי הנחה שהנחתי קשה קושיא אלימתא דרבא לא ניחא לי' לומר הך סברא משום דמחזיר עליו לשרפו לא קאכל מיני' א"כ תקשי לי' רבנן אדרבנן מהך דלא יקוב אדם ששפרת ועכצ"ל כמו שתירץ רש"י דגבי חמץ הטעם דהיא עצמו מחזיר עליו לשרפו וכ"ת דגבי חמץ מקיימין מצות ביעור הא גבי הדלקת שבת נמי מקיימין מצוה מדרבנן היא כמו בדיקת חמץ ואיך התנא מסתם סתים אפי' היכא דליכא נר אח"ר כ"א ששפרת של ביצה. וצריך לומר תי' אחר כמו שכתב ר"ן כיון דשבת חמיר היא שהיא בכרת גזרינן דילמא אתי למיכל מיני' והשתא ניחא לפירוש רש"י כאן לאחר המועד משש שעות ולמעלה עד שתחשך אבל בתוך המועד אכילתו בכרת ובהא רבנן נמי גזרו דילמא אתי' למיכל מיני' משא"כ במנחות דגרסינן אמר רבה ואביי ורבא מקשי לי' לתרווייהו מ"מ רבנן ק' אהדדי וצ"ל מחזיר עליו לשרפי א"כ איכא למימר דרבה ואביי כולם ס"ל הך שינוי דרבא מחזיר עליו לשרפו. וא"כ אין מוכרחים לומר הך סברת הר"ן כיון דבכרת מודה רבנן דגזרינן שמא יאכל ומשו"ה פירש"י שם משש שעות ולמעלה עד סוף פסח ודו"ק היטב: שנת תפ"ז הי' חל י"ד בשבת ואין מצוי במדנתנו שהי' יותר מעשרים שנה ובירושלמי גבי עובדא דבני בתירה והלל אמר וז"ל הלא אין לך שבוע שאין י"ד חל בה שבת ולכאורה צ"ע. ברמב"ם ריש פ"א דהלכות חמץ ומצה כתב הרמב"ם בלאו בל יראה ובל ימצא אין לוקין עליו משום דהוי לאו שאין בו מעשה. ובפסחים (דף צ"ה ע"א) בסוגי' דמה בין פסח לראשון לשני משמע דאינו לוקה משום דהוי לאו הניתק לעשה ואח"כ הראני אחד שנדפס קושית זה בשם החכם צבי ע"ש:"ל:

## דף יב.

רש"י בד"ה מעשה כי הוי לא מבעי' אם הי' המעשה בסוף שתים כו' דאי נמי כי אמר כו' והאי נמי אמר כו' מהלשון זה משמע דס"ל לרש"י אליבא דרבא דתלינן הטעות בשתיהם. א"כ מה תירץ רש"י בכל קושיית תוס' ד"ה אלא אמר רבא וד"ה ור"י יהבינן להו וכו' ודוחק לחלק דס"ל לרש"י מה שאחד יוכל לטעות תלינן הטעות ג"כ בשתיהן ועוד מנ"ל לרש"י זה וצ"ע. בא"ד דלא תלינן הטעות בשתיהן ע"כ ולאביי ללישנא קמא דתלינן הטעות בשתיהם צ"ל דבאמת יהבינן להו כולהו טעותא מה שיכלו לטעות העדים והזוממים ובש"ס מפרש אליבא דרבא ופשוט:

ברש"י ד"ה אי הכי דהא בשש עדיין לא נטתה החמה לצד מערב אלא באמצע הרקיע כו' ותימא דהא לקמן בריש תמיד נשחט פירש"י בד"ה אלא אמר רבא דחצי שש וחצי

שבע חמה עומד בראש כל אדם וא"כ מאי פריך בשית נמי ניכול וצ"ע רב וי"ל דלפעמים בשנת העיבור יש שינוי במהלך החמה: בתוס' ד"ה אימתי כו' וקשה לר"ת איך נמתין עד שבע הא אסקינין לעיל אליבא דר"י דגזר ר"י בשעת אסורו לבדוק דניחוש שמא יאכל ואדמו"ר תירץ דקושיית הש"ס היא למאי דקי"ל כחכמים לא בדק בתוך המועד יבדוק לאחר מועד דלא גזרינן דילמא אתי למיכל מיני' וקיי"ל בהא מלתא כר"י דאוכלין כל ארבע ותולין כל חמש כמ"ש ר' נחמן אמר רב הלכה כר"י ואף רבי סבר להא דר"י וא"כ קשיא הלכתא אהלכתא לפי מאי דקיי"ל דלא גזרינן שמא יאכל נמתין עד שבע. ועם זה מיושב נמי מה שהשיג הבעל המאור על רש"י לקמן בפ' כל שעה שפסק רש"י כר"י דאין ביעור חמץ אלא שריפה ושבק לחכמים. דהוכחת רש"י מהא שמעתתא דתי' רבא רב"י לטעמי' דס"ל אין ביעור חמץ אלא שריפה ואי לא קיי"ל בהא מילתא כר"י וא"כ איך עלה על דעת רבא לומר הכי דהא אנן קיימא לן כר"י דאוכלין כל ארבע וס"ל דהשבתו בכל דבר אלא ש"מ דקים לי' לרבא דבהא דאין ביעור חמץ אלא שריפה ג"כ הילכתא כוותי' ודו"ק:

בגמרא איתבי' רבינא לרבא אמר ר' יהודא כו' מקשין העולם דעדיפא הל"ל אף אם נאמר דמשבע ולמעלה ג"כ בשריפה מ"מ קשה למה לי שעה חמש ללקט עצים מדאורייתא אינו אסור אלא מתחילת שבע ותהוי שעה ששית ללקט עצים. ולי לק"מ דפירש"י ואי שרית לי' כל חמש אינו נזכר אבל עכשיו דתולין שעה חמישית רמי אנפשי' ומדכר ללקט. והנה כל זה בשעה חמישית אבל בששית לא יזכור ללקט עצים והא דאסור באכילה משום דששית יומא בקרנתא קאי אבל בחמש חמה במזרח ולמה תולין אלא כדי ללקט עצים ונותן אל לבו וזה פשוט:

## דף יג.

בגמרא לימא מר הלכה כר"מ דסתם לן תנא כוותי'. מקשין התוס' בשבת דף (ל"ט ע"ב) לפום סוגנן דשמעתין דהתם דהלכה כר"י משום דמכריע הוא אע"ג דאית לי' לר"י הלכה כסתם משנה אין הלכה כסתם א"כ מאי פריך הכא ונימא מר הלכה כר"מ דסתם לן תנא כוותי' אע"ג דר"ג מכריע הוא דפריך בתר הכי ונימא מר הלכה כר"ג דמכריע הוא ותירצו שם בדוחק ולי נראה דלק"מ דהא במתני' קתני ר"ג אומר חולין נאכלין כל ארבע ותרומה כל חמש מדלא קתני חולין נאכלין כל ארבע ותולין כל חמש משמע דלית לי' תולין וא"כ ר"ג לאו מכריע הוא דלענין תולין פליג אר"מ ור"י וא"כ פריך שפיר ונימא מר הלכה כר"מ דסתם תנא כוותי' ובתר דמשני לי' האי לאו סתמא היא משום דקשי' מותר א"כ ס"ל לר"ג דתולין כל חמש ע"ז פריך לי' רבא לדבריך נימא מר הלכה כר"ג דמכריע וק"ל.

ועם זה ישבתי מה שהקשתי לשאול למה דאמרינן בב"ק (דף ע') דלא תקשי סתם מתני' לר"י דר"י כסתם יחידאי לא אמר. ומפורש תוס' אע"ג דבכמה מקומות משמע דאמרינן הלכתא אפי' כסתם יחידאי היינו היכי דליכא סתמא אחריני חשבינן לי' סתם יחידאי כרבים אבל הכא דאיכא סתם חתני' דאתי' כרבים אולמא הך סתמא מהני סתם יחידאי ע"ש וכיון שכן מאי פריך רבא לר"נ ונימא מר הלכה כר"מ דסתם לן תנא כוותי' כיון דקיי"ל כר"י דאמר בעירובין (דף מ"ו) ר"מ ור"י הלכה כר"י כמו שאמר ר"י הלכה כסתם משנה וא"כ האי סתמא בפ' כל שעה הוא כסתם יחידאי היא ולא הוי סתם נגד האי כללא ר"מ ור"י הלכה כר"י ועם דברנו ניחא לפי ס"ד דרבא דלית לי' לר"ג תולין וא"כ הך סתמא דכל שעה שאוכל מאכל אתי' כרבים דר"מ ור"ג תרווייהו לית להו תולין אלא כל שעה שאוכל מאכל ומשני לי' ר"נ האי לאו סתמא משום דקושיא מותר וא"כ אית לי' לר"ג תולין ועם זה נסתלק קושית מהרש"א מה שהקשה וז"ל מה דעתו דמתרץ דקאמר האי לאו סתמא היא משום דקשיא מותר דממנ"פ האי דכל שעה סתמא כחד מנייהו ע"ש ואין הכוונה על המתרץ דהא כבר תירצו תוס' בזה דא"א קסמיך אלא שהקשה על המקשן דפריך ונימא מר הלכה כר"ג דהוי לי' מכריע אמאי לא פריך נימא הלכה כר"ג דסתמא כוותי' וי"ל דעדיפא מיני' פריך דהא מתני' דכל שעה היא סתם יחידאי וצריך להביא ראי' מש"ס כמ"ש התוס' בבבא קמא דמשמע בכמה מקומות דאמרינן אפילו בסתם יחידאי ע"כ עדיפי מיני פריך דר"ג הוי לי' מכריע ודוק:

בתוס' ד"ה ר"ג לאו מכריע היא וקשה לר"י דילמא הלכה כר"ג וכו' עד ויש לומר דאאיבעי' אימא סמוך ודין הכרעה אפרש בסוף פירקין עכ"ל דבריהם מגומגמין כיון דתרוצא קמא אינו מספיק א"כ ה"ל לתרץ בקיצור דסבר לה כהך תנא ועוד מה שייך תיבות אלו ודין הכרעה מפרש בסוף פירקין אין ענינים לכאן וע"ד פשוט יש לישב דקדק הראשון דלמאי דס"ד דר"ג מכריע היא וקיי"ל הלכה כדברי המכריע א"כ מהכ"ת לומר דאמר שקבעו הלכה כר"א איש ברתותא אכולהו מילתא נגד ההלכה הידיעה גלל כן משני בתחלה דר"ג טעמי' דנפשי' קאמר ולא מכריע היא אלא נגד הסתם כיון דסתם יחידאי היא שפיר איכא למימר אכולא מילתא קאי. אמנם עדיין קשה דהא ע"כ לאו אכולא מילתא קאי דהא היא אומר דמבערין הכל לפני שבת בין תרומה בין חולין ולקמן בפ' אלו עוברין (דף מ"ט) אמרינן במתני' ארבעה עשר שחל להיות בשבת מבערין את הכל מלפני שבת דברי ר' מאיר וחכ"א בזמנן ור"א בר צדוק אומר תרומה מלפני שבת וחולין בזמנן בשיטת ר"ת דפירש הכרעה שלישית היינו דור שלישי היא הכרעת תלמוד והאי דקאמר בשמעתין הכרעה דר"ג לאו הכרעה היא טעמי' דנפשי' קאמר ומפרשי תוס' בב"ק (דף קי"ו) דלא

מכריע היא דלאו עלייהו קאי שלפניהם היא וא"כ לשיטתו הוי ר"א בר צדוק שהי' בזמן אחד עם ר"מ וחכמים כדמצינו בפ' ז' דכלאים הוי מכריע והלכה כדבריו וא"כ במה שאמר ר"א מבערין את הכל מלפני שבת אפילו חולין לא קבעו כמותו וא"כ מה ס"ד לומר דקבעו כמותן אפילו לאכול דמסתמא קאי אכולא מילתא דהא אי אפשר לומר שקבעו הלכה כמותו בכל דבריו. אמנם כל זה לשיטת ר"ת אבל לפירש"י אין הכרעה שלישית לפי שלא גילו הראשונים דעתם לחלק וכן פי' ר"י לקמן בסוף פירקין וא"כ ר"א נמי לאו מכריע הא דהא לא גילו ראשונים דעתם לחלק בין חולין לתרומה וזה שסיימו בצחות לשונם ודין הכרעה אפרש בסמוך ודו"ק:

**דף כא**:

לדף כ"א ע"ב וכ"ב ע"א:

בתוס' ד"ה בשלמא לר"מ תימא לר"מ נמי וכו' ותי' ר"י וכו' ה"א דאתי למדרש שאין צריך להקדים עכ"ל ויש לדקדק לפי סברא זו קשה מנ"ל לר' יהודא דברים ככתבים ואו צריך להקדים דאי לאו או ה"א דאתי למדרש דא"צ להקדים דאי לא כתבה רחמנא כלל היתר נתינה לגר או מכירה לנכרי ה"א דנבילה אסור בהנאה מכח אותו אתה משליך ואי אתה משליך כל איסורין והנראה בדברי התוס' דודאי לר"ש אצטריך אותו לחולין שנשחטו בעזרה כמ"ש מהרש"ל לשיטות תוס' דמסתב' לאוקמי אותו וחולין שנשחטו בעזר' מלמדרש על שאר אסורין ודאי יפה כתבו תוס' דאי לאו אי ה"א דאתי למדרש שאין צריך להקדים דלגופי' לא צריך התירא דבלא"ה הוי ידעינן היתר הנאה א"כ למה נכתבו אלא להורות שאין צריך להקדים אבל לר"י ודאי הוכחא אלימתא דברים ככתבן מדאצטריך או. וליכא למימר דאי לאו או ה"א שאין צריך להקדים מהיכי תיתי לומר דאותו לר"י אצטריך לגופה להתיר דה"א דאסור מכח אותה אתה משליך ואי אתה משליך כל אסורין שבתורה ולהקדים לא צריך קרא דידעינן מסברא ודו"ק:

בתוס' ד"ה והרי דם דרחמנא אמר משמע דדם לא הוי בכלל בשר מדלא משני. וקשה לר"ת דאמר בהמוציא יין וכו'. ואומר אני דלק"מ דהא בשמעתין פריך לחזקי' למאי הלכתא אתקיש דם למים ומשני לכד"ר חייא בר רבא אמר ר' יוחנן מניין לדם קדשים שאינו מכשיר וכו' והנה ע"כ צריכין לומר דלר' אבהו דם קדשים נמי נלמד מהקישא ולחזקי' לא אתי ההקישא רק לדם קדשים דאלת"ה קשה לקחן דפריך מאי איכא בין חזקי' לר' אבהו ה"ל למימר דם קדשי' איכא בנייהו דלר' אבהו דם קדשי' כמכשיר ולחזקי' דם קדשים לא מכשיר. ומעתה לפי הצעה זו אין מקום לקושיי' תוס' די"ל דם בכלל בהמה והאי דלא משני כשהותר' נבילי' היא וחלבה ודמה הותרה. דאי הוי משני הכי אכתי

תקשי לר' אבהו מנ"ל שאר איסורין ומנבילה לא אתי' דאצטריך קרא למשרי דם דדם הוי בכלל נבילה ולסתור הקישא כמים המתנסכים ע"ג המזבח ולכך משני ר' אבהו כמים הנשפכים ולא כמים הנסכים. וא"כ ודאי נלמד שאר איסורין מדאצטריך מנבילה דלדם נמי לא אצטריך התירא דהא כתיב לא תאכל ול"ל דהוי אמינא דאיסורא מכח הקישא לא ס"ד דמדכתיב תשפכנו כמים הנשפכין ולא כמים הנסכים והשתא לפי הנחה זו דלפי האמת יש לומר דדם הוי בכלל נבילה ניחא נמי קושיית תוס' ד"ה ואימא במים הנסכים ע"ג המזבח לא פריך למילף שיהי' דם אסור בהנאה דממילא ידעינן מלא תאכל וכו' ומה שתירץ התוס' בזה היא דוחק גדול לפי מה שכתבתי לעיל לא קשה ולא כלום דדם הוי בכלל בהמה ולזה פריך ואימא כמים המתנסכין ואם תאמר למה לי הקישא דנלמוד מלא תאכל דהוי אמינא להתירא דדם הוי בכלל בהמה הוי שרינן נמי בכלל היתר נבלה ודוק: ועוד יש לתרץ דקושית המקשן היא מנ"ל לר' אבהו שאר איסורין דהא איכא למימר דהקישא אתי' לאיסורא כמים המתנסכין וע"כ איצטריך היתר גבי נבילה להתיר דם דדם הוי בכלל נבילה ומנ"ל לר' אבהו כ"מ שנאמר לא יאכל איסור אכילה והנאה משמע ודו"ק. ואת"ל דצדקי דברי תוס' דאי כדאמרן ה"ל למכתב התירא גבי דם אלא ע"כ דנבילה צריך לגופא אבל אני אומר צד התמוה על התוס' במ"ע. דהא לפי האמת לפי מה דמשני לעיל גבי גיד קסבר ר' אבהו כשהותר נבילה היא וחלבה וגידה הותרה וקשה מנ"ל לר' אבהו למילף דמאצטריך בנבילה כ"מ שנאמר לא יאכל איסור הנאה משמע דלמא לגופי' לא אצטריך אלא דה"א גיד לאסור בהנאה מכח אותו לכך כתב רחמנא היתר הנאה גבי נבילה דגיד בכלל נבילה וע"כ צריכין לומר דליכא למימר הכי דא"כ לכתוב רחמנא התירא גבי גיד משא"כ אם בא להתיר ג"כ דם וגיד וקשה ודאי מנ"ל לר' אבהו שכ"מ שנאמר לא יאכל אסור בהנאה דהיתר נבילה לא איצטריך לגופי' אלא להתיר דם וגיד וליכא למימר לכתוב גבי דם וגיד דא"כ צריך למכתב ב' למודים משא"כ בהיתר נבילה אתי' מקרא אחד (הגה ואם לחשך לומר איך אפשר לומר דאצטריך התירא לגבי גיד מדאצטריך אותו דא"כ אף אם גיד אינו בכלל נבילה וכן דם מ"מ קשה מנ"ל לר' אבהו דהא אצטריך התירא גבי נבילה דה"א לאסור מכח איתו וי"ל דא"כ קשה למה לי או דה"א אי לאו או דאתי למדרש שאין צריך דהא כבר אמרנו ועניני אי איכא למדרש לגופא להתיר לא אמרינן הכי וההיתר אצטריך לגופא דלא תימא לאסור מכח אותו ול"ל או אבל אי אתי' התירא לגיד או דם ודאי אצטריך או להקדים דאי לאו ה"א דאתי למדרש שאין צריך להקדים דה"א גיד ודם לא הוי בכלל נבילה ולא הוי אמרינן התירא עליהן דהם לא מקרא לגופא וע"כ צריך או להקדים עכ"ה):

ולפי זה יש לומר דזהו כוונת הגמרא דאיכא למידק בשנויי קמא מדייק לישנא כסבר ר"א כשהותרה נבילה וכו' ובאידך שנויי מדייק לישנא אמר ר"א ופשוט בעיני דכל זה מן הפרכא. ושיעור דבריו כך הוא דמקשה והרי גיד וכו' ומשני קסבר ר"א וכו' וע"ז הקשה המקשן כבר הקשינו לר"א והרי דם ואמר ר"א כמים וכו' ואם איתא הל"ל כשהותרה היא ודמו הותרה דדם בכלל נבילה אלא ע"כ דס"ל לר"א כר' יוסי הגלילי דלא הותרא אלא נבילה עצמה וא"כ הקושיא במ"ע והרי גיד ומשני לי' ותסברא לחזקי' הקישא למאי אתי אלא לדם קדשים ומעתה י"ל ר"א אתי' נמי דם קדשים מהאי הקישא וא"כ ודאי ס"ל כהותרה נבילה הוא וחלבה וגידה ודמה הותרה. אך אי לא הוי משני ר"א כמים הנשפכין ולא כמים המתנסכין ה"ק אליבא דידי' מנ"ל למילף שאר איסור מדאצטריך גבי נבילה דילמא אתי' להתיר דם לסתור ההיקש גם להיתר גיד וכפ' כדאמרן ודו"ק:

ומהשתא ניחא נמי קושית רש"י ולותבי' לחזקי' מנבילה וכו' דהשתא לפי הנחתינו דהאי ולחזקי' קאי ותסברא באמת מקשי לחזקי' מנבילה ג"כ אלא ע"כ היקשא אתי' לדם קדשים וא"כ ל"ק מידי נמי לחזקי' מנבילה דחזקי' לא ס"ל להאי דיוק כמו שדייק ר"א מכח תשפכנו ולא כמים המתנסכין וא"כ צריך היתר דנבילה לגופא להתיר דם דהוה אמינא לאסור מכח הקישא ואימא כמים המתנסכין ע"ג המזבח וא"ת לא לכתוב הקישא ולא היתר דם זה ליתא דלפי האמת לחזקי' אתי' לדם קדשים ודוק. אך למי זאת זאת עולה יפה לדעת רש"י דהאי דאמר חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא היינו הנאה א"כ קשה לפי האמת לר"י אמאי מוקמי אותו לחמץ ושור הנסקל ה"ל לאוקמי לחולין שנשחטו בעזרה כמו שמפרש מהרש"ל קושית תוס' על רש"י וצ"ל לשיטות רש"י דמסתבר לאוקמי אותו לשאר איסורין והא דמקשי ואידך לאו דמקשי הא אצטריך לאוקמי אותו על חולין שנשחטו בעזרה דא"כ לא הוי משני מידי אלא דמקשה מאידך רצ"ל מנא לי' חולין שנשחטו בעזרה לר"י וא"ת מכח אותו הא אצטריך לשאר איסורין ע"ז משני כסבר ר"י באמת חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא וא"כ ודאי איכא למימר דצריכין היתר גבי נבילה להתיר דם וגיד דהוי אסרינן גיד מכח אותו אכן לדעת מהרש"ל בשיטות תוס' ד"ה תולין שנשחטו בעזרה ואי אפשר לפרש בענין אחר מכח שמעתא דלקמן דמוכח דיותר מסתבר לאוקמי אותו על חולין שנשחטו בעזרה מלאוקמי אשאר איסורין וא"כ ליכא למימר דאתי היתר נבילה לשרוי דם דא"כ לכתוב התירא גבי דם וא"ת דאתי לשרוי נמי גיד מהכ"ת לאסור א"ת מכח אותו הא מסתבר לאוקמי אחולין שנשחטו בעזרה והשתא יהי' חמשה דבורי תוס' כאחד נאמרו דלכתחילה הציעו תוס' דבריהם דחולין שנשחטו בעזרה לגמרי לאו דאורייתא דלא כדעת רש"י וכן מוכח בסוף שמעתא כשיטת מהרש"ל

דמסתבר לאוקמי אותו למולין שנשחטו בעזרה מלאוקמי' על שאר איסורין וא"כ דבריהם אמת וצדק בדיבור השני בא"ד וא"ת תקשי' לחזקי' וכו' אי נמי חזקי' לא סבר כר"ש דלכאורה כר"מ נמי לא אתי ובל"ז ה"א דכר"מ נמי אתי' ואצטריך היתר גבי נבילה וגבי דם וגיד כדאמרן אך בהקדמת דבריהם בשיטת מהרש"ל דטפי ניחא לן לאוקמי אותו לחולין שנשחטו בעזרה וא"כ התירא לא צריך קרא ואי אמרת למשרי דם קאתי קשה לכתוב גבי דם וע"ו סמכו תוס' דבריהם בדיבור שלישי דמשמע כאן דדם לא הוי בכלל בהמה מדלא משני הכא וא"ת דלא מצי לשנוי משום דקשי' לדידי' מנ"ל שאר איסורין אין זה דא"כ לכתוב התירא גבי דם גם דיבור רביעי מקשי שפיר היקשא למ"ל ודו"ק ואין להקשות לפי האמת לשיטת רש"י קשה מנ"ל לר"א כל מקום שנאמר לא יאכל איסור הנאה במשמע הא אצטריך התירא להתיר דם וגיד דה"א לאסור מכח אותו דודאי לפי האמת ראי' ברורה לר"א דאי להתיר גיד ודם קשה לכתוב התירא גבי גיד וא"ת דהוי אסרינן דם מכח אותו קשה לא לכתוב אותו ולא לכתוב תשפכנו אצל דם והוי אסרינן דם בלאו הכי מכח הקישא כמים המתנסכין ע"ג המזבח ועדיפא הוי אמרינן ההיקש לאסור דלקולא ולחומרא לחומרא מקשינן אבל דברי' שכתבתי לעיל נאמנים וצודקים בדברי המקשן ודו"ק ד"ה באמצע דבר וצריך למכתב נמי גר ונכרי דברי מהרש"א בדיבר תוס' אלו מוכרחים דאי כפשוטו קשה לר"י ל"ל מכירה בגוי ונתינה בגר וא"ת דהוי אמינא דאתי למעוטי מכירה בגר או נתינה בגוי הא לר"י באמת דברים ככתבם אלא ודאי פשוט דזה לא עלה על דעת תוס' דלכתוב נתינה בגר דהוי אמינא מכירה בגוי לא וכן איפכא ועוד זולת דברי מהרש"א קשה הל"ל לתוס' להקשות בל"ז למה לי או לר"מ או להקדים הוה ידעינן דאל"כ ל"ל תרווייהו נתינה בגר ומכירה בגוי אבל לפי הבנת מהרש"א בדהתוס' בל"ו לא קשה מידי וצריך או להקדים ותרווייהו צריך למכתב דה"א כל אחד למעוטי דחברי' וגם ליכא להקשות כקושית מהרש"א בל"ז לכתוב תרווייהו בגר או בגוי דבל"ז לא הוי אמרינן דסברא חוץ להקדים לר"מ וא"כ ודאי צריכין להקדים ודו"ק וק"ל:

**דף כו:**

בגמרא אומר דשמעת לי' לר' דיש שבח עצים בפת זה וזה גורם מי שמעית לי' עיין מהרש"א שנדחק בסוגי' זו אבל הר"ן כתב וז"ל לענין אפה בו את הפת כלל בחדש שלא נתצו ובישן שלא צננו אבוקה כנגדו הפת אסורה משום דיש שבח עצים בפת דהא הוי כאלו איסור מעורב בו וכו' וחמיר מזה וזה גורם ולפי שהאיסור ניכר בהתיר עכ"ל וזה כוונת רש"י נמי וכן משמע מכל הפוסקים הרא"ש והטור:

בתוס' ד"ה עצים וכו' הקשה ר' אהרן לרבי כתב מהרש"ל נ"ל לר"י או פי' לר"י דאי לרבי מנ"ל הא אפילו לרבנן קשה דלא כו' ועיין במהרש"א שכתב בזה דוחק גדול ולי נראה לקיים גירסות כל הספרים לרבי דוקא. דהא כאן במבשל בשבת יש כאן קדירה של היתר. וא"כ אף דגחלים מוקצה הן מקרי זה וזה גורם (ולמדתי הסברא הזאת מדברי הכסף משנה שהקשה לרמב"ם שכתב קדירה שהוסק בעצי אשירה ועצי היתר אסור עיין ביו"ד סי' קמ"ב) דזו"ז גורם מותר. וא"כ לרבנן ודאי לק"מ משא"כ לרבי דהא דמוקי תלמודא חדש יתוץ כרבי דס"ל זה וזה גורם אסור וע"ז הקשה רבינו אהרן לרבי: ומה שהשיג הט"ו על הב"י מדברי הרא"ש פ"ק דחולין (דף ח') בענין ששחט בסכין של ע"ז לכאורה ראי' אלימתא היא ובזה נסתר ג"כ דברי הש"ך מה שכתב שם באריכות אבל באמת יש לדחות דהרא"ש בא לתרץ האי דמקש' ותיפוק לי' משום שמנונית. קשה לי' אי משום שמנונת לא אסור אלא מקום החתך משא"כ להאי טעמא נאסר כל הבשר. ומנ"ל למקשן להקשות שמא ר"נ ס"ל לדינא הך מתני' דבכבר ותנור חדש יתוץ לכך הוכרח הרא"ש לחלק ודו"ק. והש"ך ס"ק יו"ד כתב דלדברי הטור בשיטת זה וזה גורם מותר והא דכתב וכן יראה מדברי א"א הרא"ש ר"ל שהביא המשנה אפה בו את הפת אסורה בפ' כל הצלמים והל"ל דאבוקה כנגדו מיירי א"ל שסמך עצמו א"פ כל שעה דכל היכא דאפרן אסור אפי' בגחלת עוממת אסור כ"ש חום של תנור. ואדרבה יש לתמוה על הטור למה לא דייק כן בפשיטות מדברי הרא"ש בפי' כל שעה אלא די"ל דלא ניחא לי' למידק הכי משום דכתב לבסוף הכי וא"ל דלא ס"ל ע"ש באריכות. והנה קשה מה שכתב הרא"ש אבל חמץ בפסח קיי"ל כרבנן דאמרינן מפרר וזורה לרוח והוי בכלל כל הנקברים ואפרן אסור כ"ש הגחלים קשה הא אי אפשר להדליק חמץ לבדו זולת עצים וא"כ מקרי זה וזה גורם וע"כ צ"ל דס"ל לר' יונה דזה וזה גורם אסור גבי חמץ בפסח משום דחמירי דאפילו באלף לא בטול א"כ ה"ה לגבי ע"ז נמי אסור זה וזה גורם וגבי הקדש והרא"ש פסק זה וזה גורם מותר מהאי גינתא דאיזדבל בזבל של ע"ז וכמ"ש הש"ך בעצמו דלפי האמת שיטת הטור והרא"ש גבי זה וזה גורם לגבי ע"ז וע"כ צ"ל דהרא"ש לא ס"ל כדעת ר' יונה ז"ל וא"כ ודאי תימא על הש"ך שכתב לפי שיטתו דסמך הרא"ש עמ"ש בפ' כ"ש בשם הר' יונה ז"ל ועוד יש לומר דהרא"ש ס"ל כדעת ר' יונה ז"ל לענין חמץ בפסח דתבואה מקרי טפי בעין מעצים וכ"כ התוס' במס' שבת (דף כ"ה.) משא"כ לגבי ע"ז לא מקרי כך בעין לכך לא הביא הרא"ש אלא גבי חמץ בפסח וכל זה צ"ע לש"ך וכל דברי ב"י כנים ואמתים כמו שכתבתי הכל כדאמר ודו"ק:

שם ע"ב:

ברש"י ד"ה וחכמים אומרים וכו' וה"ה דלית להו נמי חדש יותץ אלא יוצן עכ"ל ובסמוך ד"ה יוליך הנאה לים המלח פי' והא דתני לעיל חדש יוצן רבנן היא דפליגי עלי' דרבי ואמרו הפת מתורת משום דלא חשיבי להו הנאת היסק אפילו בגורם א' לבדו משום דליתא לאסורא בעיני' וכ"ש בתנור שאינו נאכל היא עצמו ואין הנאתו בגורם אחד לבדו אלא בשני גורמים שלו ושל היתר. משום דכתחילה כדמשני הא רבי והא רבנן ס"ד דכ"ע ס"ל יש שבח עצים בפת ופליגי אם זה וזה גורם אסור א"כ תנור ופת חדא מילתא היא משו"ה פירש"י ה"ה דלית להו כו' אבל לבתר דפריך לי' אומר דשמעית לרבי דיש שבח עצים בפת זוז"ג מי שמעת לי' א"כ רבנן נמי ס"ל זוז"ג מותר דבהא לא פליגי פירש"י שפיר להך אוקמתא דלרבנן דפליגי בפת וכ"ש גבי תנור וק"ל:

בגמרא אומר דשמעית לי' לרבי דיש שבח עצים בפת זוז"ג מי שמעית לי' עיין במהרש"א שפי' הבריתא ע"פ הדוחק ולא ניחא לי' לפי' הר"ן דשבח עצים לרבי עדיף מזה וזה גורם עיין כל זה בפרישו להרא"ש ושם תראה נחת:

בתוס' ד"ה חדש יותץ הקש' הר' אהרן לרבי כו' עי' הגהות מהרש"ל וישב מהרש"א ע"ז דוחק וע"ק לפי' מהרש"א לתי' שני מה צריך תוס' לסברא זו דגחלים מוקצים הם ואם תרצה לומר דבלא"ה איכא לאוקמי' מתני' דבבשל ע"ג גחלים לחוד א"כ לתי' שני עדיין איכא לאוקמי הכי ומוקצה שאני דהוי מדרבנן ולי נראה דה"פ דלרבנן ליכא לאוקשי דהא במבשל בקדירה הוי זה וזה גורם הקדרה ועצי מוקצה ובתחלה כדשני הא רבי והא רבנן איכא למימר דרבנן סברי זוז"ג מותר אלא רבי ע"כ צ"ל דס"ל דאסור משו"ה הקשה הר' אהרן לרבי דוקא ודו"ק:

בתוס' ד"ה בין חדש ובין ישן יוצן אע"ג דזוז"ג דוקא בדיעבד מותר כדמוכח בסוף פ' כל הצלמים כו' עכ"ל וק"ק דמברייתא הי' יכול להוכיח מדקתני ישן יוצן משמע דזוז"ג דוקא בדעבד מותר וא"כ אמאי תני חדש יוצן וי"ל דידע חדש יוצן דאם נאמר יותץ יפסיד התנור אבל מהא דר"י מקשין תוס' דהתם נמי אתי לידי הפסד פרי הערלה דר' סי אוסר לנטוע אגוזים של ערלה וע"ז תירץ התוס' טפי וק"ל. בא"ד דאמר ר' יוסי אין נוטלין עכ"ל וכ"ת דלא ס"ל הך ברייתא כר"י א"כ מאי פריך הברייתות אהדדי הל"ל הא דקתני חדש יותץ אתי' כר"י דזו"ז גורם אינו מותר לכתחילה ומשו"ה יותץ ודו"ק:

## דף כז.

בגמרא אלא מתני' אמאן תרמייהו ואיכא דקשי' לי' מאי חזית דמוקמת לי' כר"א ומפקת לי' מדרבי הא לא שמעינן לר"א דאמר יותץ אלא משום דקתני לי' רבנן ולא פליג עלה ר"א וכ"ש הכי דסמיכי' לי' לרבי ויש להשיב משום דאמסקנא סמיך דאשכח תנא דתניא

בהדי' וכן הי' ר"א אוסר בכל איסורין שבתורה ולפום הכי ניחא לי' לאוקמי כר"א עכ"ל בעל המאור ואין רואה שום תשובה בזה דאכתי תקשי לך אימא לא ס"ל לר"א חדש יותץ והא דפת אסורה בתנור חדש והיסק ראשון או נגד האבוקה בפני עצמו שהיא מר גורם מטעם שבח עצים בפת אבל זו"ז גורם מי שמעת לר' והא דקתני וכן הי' ר"א אוסר בכל איסורים היינו שבח עצים אוסר בכל איסורים בחד גורם וצריך ליישב בדוחק דמדקתני וכן הי' ר"א אוסר משמע ר"א ולא תנא אחר דהכי ס"ל בשלמא אי ר"א איסר מטעמא דזוז"ג איכא למימר ר"א לחוד הוא דסבירא לי' זוז"ג אסור אבל אם היא מטעם שבח עצים בחד גורם מה ארי' ר"א רבי נמי הכי ס"ל בחד גורם בעצי ערלה דהפת אסורה מטעם דשבח עצים וק"ל:

בגמרא אלא ר"א דעצי אשירה והקשתי מנ"ל דר"א סבר דזוז"ג דאסור אימא הא דקתני אפה בו את הפת אסורה היינו בתנור חדש ובהיסק ראשון או נגד אבוקה בפני עצמו וכפירוש מהרש"א בברייתא קמייתא ע"ש. וא"ל מהא דקתני חדש יותץ דמשמע דמודה לת"ק וכפי' רש"י איכא למימר כי סבירא לי' לר"א דזו"ג מותר היינו בדיעבד ומשו"ה יותץ דלא שרינן לכתחילה לאפות בתנור איסור בעצי היתר ואף דיפסיד התנור מ"מ ס"ל דהוי לכתחילה ואין לומר דמוכח דהוי כדיעבד מדלא משני הא ר"י הא רבנן י"ל דמדר"י לא נשמע סברא זו אף אם נפסיד התנור דלהוי אמרינן יותץ וצ"ל דהכא קאמר ר"א דעצי אשירה הוא ובין כך ובין כך חדש יותץ ס"ל א"כ הא דקתני בברייתא קמייתא התנור יותץ ר"א הוא והיינו טעמא דזוז"ג אסור לכתחילה. ומעתה ישבתי עפ"ז קושית תוס' ד"ה וכן הי' ר"א אומר בכל איסורין תימא לרשב"א דלרבינא בר חיננא מפרש לה הסוגי' כדפרישת ומעולם לא ס"ל לר"א דאסור זוז"ג כמו אם לכתחיל' ובולדותיהן דנרבעו דיעבד מקרי ודוק: ע"ב בגמרא מכלל דרבנן דפליגי עלי' שרי אפילו כשהאבוקה כנגדו אלא עצים דאסורי לרבנן היכי משכחת לה וכו'. שמע אמרתי לשיטת הר"ן דלרבי אבוקה כנגדו אפי' בתנור ישן הפת אסורה דעדיף מזה וזה גורם שבח עצים בפת א"כ לרבנן משכחת להו עצים דאסורא בשאבוקה כנגדו בלא תנור בחד גורם והא דשרי רבנן הפת בתנור ישן מטעם זה וזה גורם דבהא פליגי רבנן אדרבי דלרבי עדיף שבח עצים מזוז"ג ולרבנן לא הוי אלא כזוז"ג אבל שבח עצים אית להו בחד גורם א"כ מאי פריך עצים דאיסורא לרבנן היכי משכחת לה. ואמינא ליישב דפריך לשמואל דמהפך לי' ולא ניחא למימר דפליגי בזוז"ג כמו שתי' מהרש"א דסד"א לרבנן אף בחד גורם שרי ולא פליגי בזה וזה גורם אלא משום רבותא דרבי וקשה האיך אפ"ל דלרבנן אפי' בחד גורם שרי דאין שבח עצים בפת אלא עצים דאסורא לרבנן היכי משכחת לה וכ"ת דהוי אמינא

דפליגי בגחלים לוחשות אבל באבוקה רבנן מודי קמש"ל שמואל ומהפך לי' דהלכה כרבי אפילו בגחלים לוחשות א"כ תסתיים דר"י אמר שמואל הוא אותו מ"ד דאמר לא שנו אלא בגחלים עוממת אבל בגחלים לוחשות אסורה ודו"ק:

## דף כח.

בגמרא אמר רבא מסתברא וכו' ע"ז לא בעי שחיקה אמר לי' ר' יוסף אדרבה איפכא מסתברא וכו' עכ"ל. הא דלא ניחא לרבה ור"י בתרווייהו דשחיקה ופירור בעי דהיינו המתני' דהכא איירי בחיטי דבעי פירור ובע"ז איירי בשאר נהרות דבעי שחיקה דא"כ קשה למה לא תני איפכא זורה לרוח ושוחק ומטיל לים או זורה לרוח ופורר ומטיל לים בשלמא אי מתני' חדא איירי מטיל לים בעינ' אי כרבה אי כר"י י"ל דנקט מתני' חדא איידי אידך ולא נקיט תרווייהו בחד לישנא ולהכי מדוקדק האי דאמר ר"י אדרבה איפכא מסתברא שהיא לכאור' לישנא כפילא אבל הכוונה דאמר לי' ר' יוסף אדרבה דר"ל דלרבה מתני' דע"ז דוקא והכא נקיט איידי ואמר לי' ר' יוסף אדרבה מתני' דהכא דוקא והתם איידי הכא ואיפכא מסתברא וק"ל: בתוס' ד"ה ע"ז דלא ממיסא לכאורה וכו' א"כ מאי קאמר תני כוותי' כו' ע"כ יש לדקדק דאימא לר' יוסף בים המלח לא בעי שחיקה אלא דס"ד דלרבה לא מהני בשאר נהרות שחיקה לכך שפיר קאמר תני כוותי' דר"י דיש לומר דאיירי בשאר נהרות לכך קאמר שחיקה קשי' לרבה וק"ל:

## דף כט.

בתוס' ד"ה מאן יש אומרים עיין במהרש"א שכתב בפי' תוס' לכאורה נראה לישב עוד אבל קשה וכו' אבל הכא מהני טעמא איכא לאפלוגי דבשוגג חייב וכו' וכן נראה שזה דעת רש"י דהתם וכו' כצ"ל ובטעות נדפס דברי מהרש"א אלו ופי' לפירושו ה"ל לתוס' לאוקמי בתירוצים דמיתה וכרת שווים דבמזיד פטור ובשוגג חייב בתרווייהו כיון דגלי גלי בשוגג וליתא כאן לחזקי' אע"ג דבעלמא אית לן למימר כחזקי' והנה לכאורה קושיא אלימתא היא דלפ"ז לא צריך תוס' לתירוצם דגבי תרומה משום כפרה היא ומה שכתב מהרש"א בזה היא דוחק גדול. ואני אומר דלק"מ דלקמן בפרקין (דף ל"ב ע"ב) מצריכינן וחטאה בשגגה פרט למזיד שאינו מביא קרבן מעילה וע"כ הוכרח תוס' לפרש היכי דגלי גלי גבי מיתה ויש חילוק בין מיתה ובין כרת ולגבי' מיתה בין שוגג ובין מזיד חייב דאלת"ה דאפילו גבי מיתה דוקא שוגג חייב אבל מזיד פטור וה"ה כרת א"כ קשה ל"ל וחטאה בשגגה דלא לחייב מזיד קרבן מעילה בלא"ה לא מחייבין קרבן לפי מה שכתבו תוס' דסברת ר' נחונא בן הקנה כיון דפטור מחומש וקרן פטור נמי מקרבן שאין אשם מעילות בא אלא כשיש קרן וחומש ומדאיצטריך וחטאה בשגגה להוציא מזיד דלא

מחייב קרבו מעילה ש"מ דחייב מזיד מיתה קרן וחומש כמו שוגג וע"כ צריכין תוס' לחלק בין מיתה לכרת וזה יושב נכון בתוס' ודו"ק: ברש"י בד"ה שטועין וכו' עיין במה שכתב מהרש"א בדברי רש"י. ודבריו תמוהין מאוד דרש"י כתב בריש הדיבור במקום שאין קרן אין חומש ומעילה א"כ ל"ל דס"ל לרש"י כחזקי' דא"כ ה"ל לפרש בשגגות שתיהן וליכא לאוקשי' מקרבן האיך מצינו דשאני הכא כיון דקרן ליכא חומש וקרבן מעילה נמי ליכא וצ"ע:

## דף ל.

בגמרא ובתוס' ד"ה אמר רבא וכו' אי גרס במשהו כרב י"ל שפוסק בחמץ כרב משום חומרא דחמץ ר"ל דחמץ כרת ולא בדילי אינשי מיני' וי"ל לפ"ז הל"ל ג"כ האי טעמא אליבא דרב דסבר חמץ בפסח בין במינו בין שלא במינו אסור משום חומרא דחמץ שלא בזמנו במינו אסור כשאר איסורים שלא במינו מותר ול"ל לרב לומר דשלא במינו אסור משום גזירה וצ"ע: ע"ב בגמרא וכי מאחר דאיתותב רבא בר אהילאי כי' קשה גבי תנור ודאי ההסיקו מועיל לשרוף הטיח שהוא בעין אבל הבלוע אין כח דהסיק מועיל. אך גבי תנור ח"מ מותר דהבלוע מקרי נ"ט בר נ"ט דהתירא משא"כ גבי קדירה ליכא נ"ט בר ג"ט לכך אמר רב לשברם דנגד הבלוע אין הסיקו מועיל וי"ל למאן קאמר לי' לרב ורב ס"ל בחולין נ"ט בר נ"ט אסור ובזה מתורץ מה הקשה דוקא לרב ה"ל להקשות לשמואל נמי אמאי ישהנו לדידי' אחר הפסח יסקנו בתנור משום דלשמואל יש לתרץ כדאמרינן דהוא ס"ל נ"ט בר נ"ט מותר ודו"ק:

בגמרא וכי מאחר דאיתותב רבא אמאי אמר רב יש לישב לפי פשוטו די"ל רב תנא הוא ופליג כמו שאמרינן כמה פעמים מתני' קא רמית עלי' דרב רב תנא הוא ופליג. אכן השתא הקשה רבינא לרב ע"כ צ"ל דהברייתא ידוע לבני הישיבה שמוסכם לכל המד"א. דאלת"ה קשה אמאי איתותב רבא בר אהילאי הל"ל דס"ל כרב וכ"כ תוס' בכתובות (דף ח') ודו"ק:

חידושי פוסקים. בטור או"ח סי' תמ"ו עבר הפסח על החמץ ונתערב לאחה"פ בטל ר"ל בששים וכ"כ המחבר בסעיף י"א. אכן כל הפוסקים כתבו דלא בעינן ס' וכ"מ פשיטא דתלמודא דהא אמרינן חמץ בזמנו בנ"ט ולאחר זמנו מותר כר"ש א"כ מוכח דלאחר זמנו מותר אפי' בלא ס'. ורבא פסק אח"כ הלכתא דלאחר זמנו מותר כר"ש. ונראה אי משום הא ל"ק שהר"ן כתב על הא דאמר רבא הלכתא חמץ בזמנו כי האי בזמנו דקאמר רבא היינו משש שעות ולמעלה עד לאחר הפסח דליכא למימר דבזמנו לא מקרי אלא תוך הפסח אבל לפני הפסח ולאחר פסח שלא בזמנו מקרי דהיכי לימא רבא שלא בזמנו

בין במינו ובין שלא במיני מותר כר"ש דהא בגמ' מוכח דר"ש מודה נמי דמשש שעות ולמעלה אסור באכילה כיון דאמר רחמנא תשביתו וכיון דמתסר מש"ש א"א שלא יאסר בנ"ט. הלכך ע"כ משש שעות ולמעלה עד לאחר הפסח זמנו מקרי עכ"ל והנה הטור פסק חמץ שנתערב משש שעות ולמעלה עד הלילה אינו אוסר במשהו אלא דינו כשאר איסורים וא"כ לדידי' ע"כ צ"ל דחמץ משש ולמעלה שלא בזמנו מקרי ומותר דקאמר רבא שלא בזמנו היינו במשהו אבל נ"ט אסור כמו שאר איסורים דהא ר"ש מודה מש"ש ולמעלה אסור בנ"ט וזה פשוט:

אבל אי קשיא הא קשי' לי' למאי דפסק הטור ביורה דעה סי' צ"ח כל איסורין שבתורה בנ"ט כר' יוחנן ובחמץ בפסח אוסר במשהו וצ"ל כמ"ש התוס' בד"ה אמר רבא דרבא לית לי' איסור משהו אלא בחמץ בפסח דחמיר איסורי' דחמץ כיון דאית בי' כרת ולא בדילי מיני'. והקשתי לשיטת התוס' א"כ לפי זה אמאי דחיק רבא לומר שלא בזמנו מיירי ע"ש וקשיא דרבא אדרבא ומשני כו' הל"ל אף אליבי' דר"י שלא בזמנו מותר דליכא כרת ולא חמירי חמץ משאר איסורין וניחא לי דרבא ס"ל דשלא בזמנו מותר לגמרי אפי' בלא ס' ולכך הוכרח רבא לומר דס"ל כר"ש ובתערובות לא קניס כ"ז לשיט' ר"ת אבל השיטת הטור שפסק שאח' הפסח אסור בנ"ט כשאר איסורים וע"כ צ"ל לשיטתו דשלא בזמנו מות' דקאמר רבא היינו דלא הוי כחמץ לאסור במשהו ולא גרע משאר איסורים שאסור בנ"ש א"כ הח"ל ל"ל למימר דס"ל כר"ש, ואמרתי בלבי לתרץ דס"ל לפטור דחמץ שאוסר במשהו שאני משאר איסורים משום דה"ל דשלי"מ כמ"ש הרמב"ם וא"כ אי ס"ל לרבא כר"י קשה מאיזה טעם אינו אסור בפסח במשהו וליתא חדא דהרא"ש כתב בע"ז הטעם דחמיר חמץ משאר איסורין משום שהיא בכרת ולא בדילי מיני' ומסתמא לא פליג על דעת אביו כמ"ש בי' בכמה מקומות וע"ק דלפי הטעם הרמב"ם משום שיש לו מתירין א"כ משש ולמעלה עד הלילה ג"כ יאסר במשהו והטור פסק להדיא בס' כמ"ש ב"י בסי' זה וצ"ע ודו"ק:

ע"ב ברש"י ד"ה נכרי שהלוה את ישראל מעות על חמצו קודם הפסח ועבר עליו הפסח מותר בהנאה ולקמן בג' מוקי לה בשהרינו אצלו וכו' עכ"ל ותימא דבהרהינו בלא מעכשיו מ"מ אסור בהנאה דנכרי מישראל לא קנה א"כ ה"ל לרש"י לפרש דבגמרא מוקי לה בהרהינו ובאמר לו מעכשיו ונראה ליישב דודאי בהא סמיך רש"י אסוגי דלקמן הנה לפניך ועיניך רואות דמתני' איירי במעכשיו והא דפי' רש"י דבגמרא מוקי לה בהרהינו ולא סמך עצמו ג"כ בזה אמסקנות הגמרא אינו אלא להוכיח פרישו שפירש שהלוה מעות על חמצו קודם פסח אבל זמן הפרעון אחר הפסח ומ"מ מותר בהנאה ולא ניחא לי'

דזמן הפרעון הי' ג"כ קודם פסח משו"ה מותר בהנאה אבל אם הזמן לאחה"פ אסור דהא הנכרי לא קנה לי' קנין גמור עד אחר הפסח וכמו שפי' הרמב"ם ע"ז כתב רש"י ובגמרא מיקי בהרהינו ואי איירי שזמן הפרעון הי' ג"כ קודם הפסח לא צריכא להך אוקמתי' אף למ"ד מכאן ולהבא היא גובה דהא כבר עבר וחלף זמן הפרעון קידם פסח וקנה לי' נכרי דאין דין אסמכתא בגוי וכסברת הראב"ד ודו"ק:

## דף לא.

לשיטת הרמב"ם מקשין בממ"נ לאביי היאך מוקמת הך ברייתא דישראל שהלוה להנכרי פלוגתא דר"מ ורבנן אי בזמן הפרעון לאחה"פ כיון דלא קנה קנין גמור שמא יפדה הגוי א"כ מ"ט דר' מאיר דאמר עובר ואת"ל דלחומרא אמרינן הך סברא ולא לקולא מ"מ מאי פריך ותסברא סיפא דקתני עובר. משו"ה עובר דנכרי מישראל לא קנה קנין גמור דהא יכול לפדותו וע"כ צ"ל דהברייתא איירי שכלה הזמן לפני הפסח מדקתני אחר הפסח ולא קתני הגיע הזמן כשדייק הרב המגיד. א"כ קשה קושיית התוס' לאביי האיך יתרץ דע"כ בדברי יצחק קמפלגי ואמאי קתני ברישא אינו עובר ובנכרי שהלוה לישראל עובר ול"ל דאיירי כשפדאן דהא כלה זמן הפרעון קודם הפסח ולא פדאו דאי פדאו מ"ט דר"מ ומאי קמ"ל נכרי שהלוה לישראל עובר פשיטא דהא פדאו ישראל ולזה העיריני בני הבח' ידידי' שיחי' ותרצינן ע"פ מה שהקשה הרב לח"מ למה צריך לאוקמי הברייתי' דלימא כתנאי בהרהינו דבתר הכי מקשי לרבא ממתני' לאוקמי בשלא הרהינו והגיע זמן קודם פסח וכי אמרינן דקנה ישראל מישראל אבל מגוי אע"ג דהגיע זמן קודם הפסח ישראל מגוי לא קנה ומ"ם דקני אבל בהרהינו אפילו בגוי קונה בישראל וקו' זו מעיקרא ליתא דא"כ תקשי לך הך ברייתא נכרי שהכין פת פורני אצל ישראל אינו עובר. והא אמרת כשהרהין אפי' גוי מישראל קונה כ"ש ישראל מגוי הנה כל זה לרבא אבל לאביי ע"כ ס"ל דהך ברייתא משבשתא כמ"ש בעל המאור לדידי' ודאי נוכל לאוקמי הברייתא בלא מעכשיו ובלא הרהינו וכלה הזמן קודם פסח ופליגי אי ישראל מנכרי קונה ואיכא למימר וזה דחקו להרמב"ם אביי היאך יתרץ הברייתא ואי כתי' ריב"א דמוקי כשפדיון א"כ לרבא נמי ה"ל לאוקמי כשפדאו. וא"כ הברייתא נמי איירי כשאומר מעכשיו אלא שפדאן אבל לשיטת הרמב"ם ניחא לאביי נמי איירי שלא פדאו וכדאמרן:

ועפ"ז מיושב מה שמקשין העולם לפי מה שתירצו תוס' אליבא דאביי דמפרש הברייתא כשפדאו אמאי לא מוקמי הכי לרבא. ומה שתירץ הבעה"מ דלרבא הטעם דר"י שסופו לגבות ממנו תי' זה לא ניחא לתוס' דהא תוס' כתבו דטעם משום אלים שיעבודי גם מה שתירץ הרמ"ך דר"י באמת אמר בין בשעת הלואה בין בשלא בשעת הלואה אלא דדב"מ

פריך בדרך אימא זה לא ס"ל ג"כ לתוס' אבל לפי מה שכתבתי ניחא דהש"ך ריצה להכריע כדעת רש"י דר"י אמר אפי' לענין אונסין דקנה לגמרי משו"ה שייך לומר בשעת הלואה אלים שיעבודי אבל אם נאמר דשלא בשעת הלואה לא קני אלא לענין גניבה ואבידה ולא חשוב כשלו א"כ אמאי נימא דבשעת הלואה אלים שיעבודי והנה התוס' לא ס"ל כפי' רש"י ומ"מ מחלק בהך סברא כיון דשלא בשעת הלואה כו' אלא דלאביי מפו' התוס' הכי דהא לדידי' נמי צ"ל דכשפדאו פליגי בדר"י וא"כ ר"י אמר אפי' בשעת הלואה כיון דבשלא בשעת הלואה קני לגמרי לדידי' אפי' לענין אונסין א"כ בשעת הלואה אלימי' רבנן שיעבודי אבל לרבא באמת לא צרכינן להך תירוצא אלא כתי' בה"מ דלרבא מוקמינן שלא פדאו ועתיד לגבות משו"ה מהני תפיסתו אפילו בשעת הלואה ומש"ה לרבא אי אפשר לשנויי כשפדאו דא"כ קשה קושיית התוס' הא ר"י לא אחר אלא שלא בשעת הלואה ואלים שיעבודי אא"ל דהא לרבא ע"כ ס"ל דר"י לא אמר לענין אונסין משו"ה צריך לאוקמי אליבי' דרבא בשלא פדאו. ומעתה ארבעה דברי תוס' נאמרו בדיבור אחד דהתוס' מפורש בשם ריב"א דלאביי פליגי כשפדאו ובדר"י א"כ מעתה נולד קושי' זו בדיבור שני הא ר"י לא אמר אלא שלא בשעת הלואה לאביי וכדאמרן. אבל בלא פי' ריב"א הי' לנו ע"כ לומר ולפי הסוגי' ע"פ שיטת הרמב"ם א"כ לאביי נמי ל"ק קושיא זו. דלאביי לא פליגי כלל בדר"י אלא שהיא מפורש הברייתא בלא הרהינו וכקושיית לח"מ וכמו שכתבתי לעיל. וע"ז משני תוס' אלים שיעבודי וקשה לפ"ז לרבא נמי לאוקמי הכי שפדאו ופליגי בדר"י כמו לאביי וע"ז בא דיבור השלישי דלרבא עכצ"ל דר"י לא לענין אינסין קאמר כמו שהוכיחו מסוגי' דב"מ וא"כ לרבא א"א לתרץ אלים שיעבודי כסברת הש"ך ועכצ"ל בשלא פדאו וכתירץ בעל המאור סופו לגבות ודו"ק:

וזה שסיימו תוס' וכולהו שמעתתא איירי שלא קיבל עליו ישראל אחריות ר"ל לרבא אבל לאביי דמפרש לה להא דר"י אפי' לענין אונסין לדידי' איכא למימר דקיבל עליו ישראל אחריות גניבה ואבידה אלא אונסין לחוד לא. וזה לא חשיב לאביי אחריות אבל השתא מוכח מסוגי דהאומנין דלרבא ר"י מפורש לה לענין גניבה ואבידה. א"כ לדידי' אפי' אחריות גניבה ואבידה. מקרי חמץ שלו וה"ה באונסין ע"כ צ"ל דלא קיבל עליו אחריות. אך דע"ז קשה מנ"ל לריב"א לפרש כן כל הסוגי' דילמא איתא כשיטת הרמב"ם א"כ קושיא תוס' מעיקרא ליתא ונוכל לתרץ גם לאביי כמו לרבא כיון שסופו לגבות ע"ז בא תוס' בדיבור הרביעי לאביי רישא כשפדאו וסיפא כשאינו רוצה לפדותו א"כ ליכא לפרש כשיטת הרמב"ם דא"כ תקשי ממ"נ כדאמרן דמנ"ל דאביי מפורש הפלוגתא כקושית הלח"מ א"כ גם לרבא נימא כן וצ"ל דברייתא דפת פירני קושיתי' א"כ גם לאביי נימא

כן. בשלמא להרמב"ם לק"מ דסבר שאביי מפורש דהברייתא משובשת ודוק. ומעתה אברר דעת הרמב"ם כשמלה. ראשון מה שהשיג הרא"ש על הרמב"ם וז"ל לא נהירא לי דהא אמרינן לעיל אליבא דאביי אא"ב למפרע היא גובה מש"ה מותר בהנאה דברשותו דנכרי קאי אלמא אע"ג דבית ישראל קאי אלא שאין אחריות על ישראל אמרינן כיון היא דלמפרע גובה חזינן כאלו כבר קודם פסח הי' ברשות נכרי וכ"ש לרבא דאמר לי' בהדי' קני לך מעכשיו דאשתכח דלמפרע הוא קונה ר"ל וא"כ כשכלה הזמן קידם פסח למה צריך הרהינו דהא מעכשיו מבטל האסמכתא. ולק"מ דהרמב"ם ס"ל אפי' שכלה זמן הלואה קודם פסח כיון שלא לקח הנכרי עדיין ישראל חייב באונסין וא"כ ברשות ישראל היא ומקרי חמצו משו"ה צריך הרהינו דלהוי כמקבל אחריות על חמצו של נכרי בבית נכרי. משא"כ לאביי איכא למימר דלא מקרי חמצו משום חיוב ש"ש מכ"ש חיוב אונסין אלא כשקיבל עליו כל אחריות כמו שכתבו תוס' לדעת רש"י דר"י קאי אפי' לענין אונסין משא"כ לרבא דלא ס"ל דר"י אלא למהוי ש"ש וכמ"ש הרמב"ם פ"י מהל' מכירה. תו קשה על הרמב"ם לפי מה שמפורש הרב המגיד דצריך מעכשיו אפי' כלה הזמן קודם פסח לבטל אסמכתא אף דהרמב"ם פי"א מה מכירה פסק דבמשכון לא שייך אסמכת' כיון דבגוי קליש קנינו מישראל ומש"ה צריך מעכשיו אפי' כנגד המשכון וסברא זו תמה דהא הטעם בפי"א משום דערבון שהיא בידו מהני תנאי שהיא מתנה שמוחל עליו מה שבידו. וא"כ מנ"ל לומר דלא שייך הך סברא אפי' נכרי מישראל וזה אין ענין להא דר"י ואמרתי לתרץ עפ"י מה שהקשה תוס' בבא מציעא (דף פ"ב) ד"ה אימא ישראל מנכרי לרבנן דר"מ אינו עובר דישראל מנכרי לא קני והא קיי"ל כשמואל והוי ש"ש אפי' בדלא פריש דהא משום דר"י לא הוי אלא ש"ש ומ"מ מקרי חמצו וי"ל משום חיוב ש"ש לא מקרי חמצו אי לאו משום דר"י דקני לי' והוה שלו ע"כ. ויש לי מקום עיון לפי מה שכתבו תוס' בשם ה"ג בפ' שבועות הדינים וכ"פ הרא"ש והרמב"ם דאפילו ש"ח אם קיבל פקדון מקרי חמצו. א"כ קושיית תוס' במק"ע ואם תרצה דהם ס"ל כגרסת ר"ח ור"ח דשמואל אייריי בדפריק מ"מ קשה מה שהקשו תוס' שם ד"ה לא דכ"ע ס"ל כשמואל אלא דהמתני' אייריי בדלא פריש ופליגי דר' יצחק וצ"ל כתירוצם דסבר גמרא דאי בדפריש מפסיד כל החוב בדלא פריש נמי מפסיד כנגד המשכון דמה שכנגד המשכון כדפריש דמי וא"כ עדיין הקושיא במ"ע מ"ט דרבנן דסברי אינו עוב' הא מקרי חמצו כנגד המשכון אלא עכצ"ל דלגבי נכרי מישראל הוי אסמכתא אפי' כנגד המשכון לא קני ולא מקרי חמצו ודו"ק. במ"א סי' תמ"א מקשה נכרי שהלוה לישראל ואמר לי' מעכשיו והניחו ביד עכו"ם מותר מ"מ אלו נאנס המשכון הי' הישראל חייב לשלם כדאיתא בח"מ סי' ע"ב וא"כ ה"ל ברשות ישראל וי"ל

דה"ל כמקבל אחריות חמצו של עכו"ם בביתו של עכו"ם דשרי ע"כ וקשה א"כ למאי דס"ד דפריך ממתני' וקאמר בשלמא למפרע היא גובה אמטו להכי מותר בהנאה ואיירי בלא הרהינו. א"כ עדיין ברשות ישראל הוי כיון דאלו נאנס המשכון הי' הישראל חייב לשלם בשלמ' אחריות גניבה ואבידה אין מקבל עליו דמסתמא אין מקבל אחריות עליו אף שחמץ שלו דלא כהב"ח כמו שהארכתי והוכחתי בפי' הרא"ש. אלא שהרא"ש מצריך הרהינו דלא הוי קני דאסמכתא היא אף דאמר מעכשיו ס"ל להרא"ש דעכשיו אין מבטל אסמכתא משא"כ לאביי כיון דלמפרע היא גובה לגבי שיעבוד אינו שייך אסמכתא אבל קבלת אונסין הדין כך אפי' ישראל מישראל. וע"ק דקאמר ותסברא אימא סיפא נכרי שהלוה ישראל על חמצו ד"ה עובר למאן דאמר התם עובר דלמפרע גובה הכא אינו עובר. אימא משו"ה עובר כיון דאלו נאנס המשכון הי' ישראל חייב לשלם וה"ל ברשות ישראל. ונראה דאביי מפורש לה להא דר"י אפי' לענין אונסין. ומעתה איכא למימר דלא מחשב ברשותו של ישראל כי אם שיהי' באחריות של ישראל בכולה לענין גניבה ואבידה ואונסין אבל אחריות של גניבה ואבידה לחוד או אונסין לחוד לא מקרי ברשות ישראל וא"כ לאביי ניחא אבל לרבא א"א לומר דלענין אונסין אמר ר"י כמו שכתבו תוס' בב"מ. וקושיא שני' נמי מתורצת ע"פ הנחה זו. דבלא"ה מקשין מה פריך ותסברא דילמא ר"מ מסופק אי מכאן ולהבא גובה או למפרע גובה ואזיל לחומרא משום איסור חמץ הכא והכא אצ"ל דפריך לאביי דא"כ אמאן תרמיי' דת"ק ע"כ ס"ל מכאן ולהבא ור"מ ע"כ צ"ל דמסופק אי למפרע או מכאן ולהבא ולאביי כבר הנחנו דלדידי' ע"כ מפ' לה להא דר"י אפי' לענין אונסין דהא הוא לא מוקמי' מתני' בהרהינו וא"כ קשה ק' מ"א כדאמרן ודו"ק:

### דף לה.

בטור סי' תס"ב פסק בשם רש"י דמי פירות לבד מחמיצין וכן משמעות תוס' ורא"ש שהבינו כך לפרש"י ולוקחים דברי' מהא דכתב רש"י על הא דאין לשין את העיסה ביין ושמן ודבש ולר' יוחנן דאמר לעיל מי פירות אין מחמיצין לא קשה הך דאיהו אין חייבין על חמיצו כרת ולא הוי חמץ גמור אבל נוקשה הוי ע"כ. ומדלא משני הך ברייתא דאין לשין מיירי ע"י מים אלא אפי' בלא מים מקרי נוקשה. ומכח זה הקשו על רש"י מהאי דמנחות דאמר ר"ל מגבלה במים וכשירה וכן מהאי דקתני לקמן משמע מי פירות לבד אין מחמיצין. ואמר אדמו"ר נ"י לישב דברי רש"י דלא לשוי' כטועה בדבר הלכה דודאי אליבי' דר"ל ס"ל לרש"י דמי פירות לבד אין מחמיצין והא דאמר ר"ל עיסה שנולשה ביין ושמן ודבש אין חייב על חמיצו כרת משמע הא לאו אית בי' איירי שנילש ג"כ

במים וכן הלכתא כר"ל בהא דהא רבא פסק כוותי'. ואין להקשות היכי שייך למימר דר"י ור"ל תרווייהו אמרו בחד לישנא. עיסה שנולשה ביין ושמן ודבש אין חייבין על חמיצו כרת דר"י איירי שנילוש במי פירות לחוד. ולר"ל איירי שנילוש בשמן ודבש עם תערובת מים וצ"ל דתרווייהו איירי בלא תערובת מים אלא שמר דייק אין חייבין על חמיצו כרת אבל לאו אית בי' ולמר אין חייבין על חמיצו כרת ואפי' נמי לאו לית בי'. רק אליבא דר"י הוכרח רש"י לפרש דאפי' מי פירות לבד חמץ נוקשה מיהת הוי (וכן כתב רש"י והא דאמר ר"י לעיל ודאי שהי' גירסא לרש"י אמר ר"י ור"ל עיסה שנולשה ביין ושמן אין חייבין על חמיצו כרת) דהא ס"ל לרש"י אליבא דהילכתא חמץ נוקשה אינו אלא מדרבנן כ"כ כל הפוסקים ועיין בפ"ח א"ח סי' תמ"ז. וא"כ למאי דס"ל לר' יוחנן במנחות לר"ע אשר תקריבו לרבות מנחת נסכים לחימוץ ותיפוק לי' מי פירות אין מחמיצין כלל אלא עם מים נוקשה הוי כמו לר"י א"כ ל"ל קרא אשר תקריבו דלנוקשה לא צריך קרא דהוי מדרבנן וצ"ל דס"ל לר"ע אליבא דר"י דנוקשה מדאורייתא קשיא הלכתא אהלכתא דקי"ל דמדרבנן היא וקיי"ל הלכה כר"ע מחבירו לכך מפורש רש"י אליבא דר"י מי פירות לחוד נוקשה הוי וא"כ מי פירות עם מים נמי ענוש כרת וא"כ צריך אשר תקריבו דס"ל לר"ע דס"ל מנחת נסכים נלושה במים כשרה. אבל לר"ל דס"ל לר"ע אשר תקריבו לרבות לחם הפנים י"ל דמי פירות עם מים נוקשה היא ומי פירות לחוד אין מחמיצין כלל וא"כ לק"מ דהלכתא כוותי' דר"ל ודו"ק עכ"ל שמעתי מפי אדמו"ר נ"י. ולי יש להשיב על דבריו בתחילה אציגה לפניך דברי הרא"ש וז"ל שכתב על רב אלפסי שפסק הלכתא כר"ע וז"ל והשתא לדבריו משמע דאפי' מי פירות עם מים אין מחמיצין וקשה לדבריו מההיא דמנחת נסכים כדפרשתי לעיל ע"ש לכאורה אין הבנה לדברי הרא"ש דהרב אלפסי פסק כר' עקיבא ור' עקיבא סבירא לי' דאשר תקריבו לרבות לחם הפנים והאי דאמר ר"ל התם מנחת נסכים נלושה במים וכשירה היינו אליבי' דר' יוסי הגלילי ונ"ל שקשי' לי' להרא"ש למה שכתב רב אלפסי דהא דלא אשכחן אמורא דפליג על רשב"ל. הא ר' יוחנן מהפך הפלוגתא דר"ע ס"ל לרבות מנחת נסכים ואליבי' צ"ל דס"ל לר"ע דמי פירות עם מים מחמיצין עכ"פ אבל לאחר העיון אין מקום לקושיא זו דהא בשמעתין פריך על הא דאמרינן ושוין שאין לשין את העיסה בפושרין מ"ש ממנחות דתנן כל המנחות נילושית בפושרין ונ"ל ע"כ דשוין דאין לשין בפושרין אפי' עם מי פירות דאל"כ לא תקשי לך ממנחות א"כ לא קשה מידי על הרב אלפסי והאי דאמר ר"י אשר תקריבו לרבות מנחת נסכים אליבא דר"ע וצ"ל דמי פירות מחמיצין עם מים היינו דהתם במנחות נילוש בפושרין כדתנן כל המנחות נילושין בפושרין לכך מחמיצין ודו"ק

היטב. ומעתה מיושב ג"כ דברי הרב דס"ל לרש"י דמי פירות מקרי חמץ נוקשה דאל"כ למ"ל לפרש כך אליבא דר"י דל"ל כמו שכתבתי לעיל דלר"י הוכרח רש"י דמי פירות עם מים כרת הוי דאל"כ תקשי הלכתא אהלכתא דל"ל אשר תקריבו אליבא דר"ע לחמץ נוקשה די"ל מי פירות עם מים נוקשה מקרי אלא דגבי מנחות נילשת בפושרין לכך מחמץ ודו"ק והעליתי לפני אדמו"ר נ"י אח"כ מצינו קצת מזה בדבר ר' ישעי' האחרון ז"ל. אמנם אדמו"ר לא חזר מדבריו ואמר דאין ראי' מוכרחת די"ל דהא דאמר ושוין שאין לשין בפושרין קאי בלא מי פירות ומקשה מהא דתנן כל המנחות נלישות בפושרין. מהני מנחות דנלישות בלי שמן כגון מנחת קנאות כתיב לא ישים עלי' שמן או מחלות תודה ורקיקי נזיר דאמרינן לקמן רביעית היא ומתחלקת לכמה חלקים ובטל השמן לגבייהו כמ"ש מהרש"א לקמן והוי כאילו נילוש במים לבד וק"ל. אמנם אין משמע כן בדברי רש"י ותוס' ד"ה במקום זריזין וע"ש:

מעתה אני אומר אף לדברי אדמו"ר מ"מ קשה לרש"י מהאי דותיקא לקמן דברייתא הוא דשרינן ותיקא במשחא ומילחא ולדברי ר' יוחנן מוכח דס"ל מי פירות מחמיצין. ונ"ל למלאות דבריו לשיטתו לתרץ ג"כ קושיא זאת בשיטת רש"י. דבמנחות האריכו תוס' קצת יותר בקושיא זו והאי דותיקא לשיטת רש"י דמי פירות מחמיצין אמאי שרינן ותיקא במשחא ומלחא ואין לומר דאיירי ע"י שימור דא"כ מיא ומלחא נמי שרי. ובתשובות של ר' אליהו בן חיים סי' ע"ד ח"ב רצה להוכיח מדברי תוס' אלו דס"ל דמלח מקרי תולדה דמים דאלת"ה מאי קושיתו מהאי דמתוקא שמא אירי ע"י שימור אך הך מתוקא דאסר דא"א לשמרן מיא עם מלחא שהם מי פירות לשיטת רש"י לדברי ר"ג והא דשרי משחא ומלחא דמיעוט מלח בטל לגבי משחא. אך שחזר מדבריו דא"כ נוכל לומר דס"ל לתוס' דמלח מי פירות נקרא רק דמהני שימור דמיעוט מלח בטל לגבי מים ע"כ דברי מהרב"א. והקשתי לדברי מהארב"ח מאי קושיתי' מהך ותיקא דהא י"ל דתשני הא במשחא ומלחא הא במים ומלחא האי דשרי ותיקא אייר במיא ומלחא דהמלח בטל לגבי מים והוי כולו מים והא דתני ותיקא אסור היינו משחא ומלחא דבטל המלח לגבי משחא ונעשה מי פירות וא"א לשמור לשיטת רש"י לר"ג דכולי ברייתא אייר במי פירות לבד בלי מים וצ"ל דקושית תוס' לשיטת רש"י ורש"י בעצמו מפורש לקמן משחא ומלחא בקמחין שרי דמי פירות אין מחמיצין וע"ז הציעו תוס' דבריהם אבל לפי מה שכתבתי לעיל בשם אדמו"ר דס"ל לרש"י אליבא דהלכתא כר"ל דמי פירות אינם מחמיצין אלא שהוכרח רש"י לפרש דמי פירות מחמיצין לר"י א"כ לא מקשי תוס' מידי דהאי דמפרשין לקמן

קאי אליבי' דר"ל דס"ל מי פירות אינם מחמיצין אבל לר' יוחנן יש לומר להפוך דהאי ותיקא דאסיר איירי במשחא ומלחא כדאמרן ודו"ק היטב:

**דף לה**:

אמר אמר ר"ל עיסה שנולשה ביין וכו' ברמב"ם פסק יין ושמן וחלב ודבש הוי מי פירות ואין מחמיצין אבל לא שאר משקין ותפסו עליו המפורשים בממ"נ אם אמר ר"ל דוקא הכי שלשה מנ"ל דחלב מקרי מי פירות ואי לאו דוקא א"כ ה"ה שאר משקין ותירץ אדמו"ר נ"י דודאי שאר משקין מחמיצין מדלא קתני ר"ל אלא הני ג' מיני' והא דלא פריש רש"ל ג"כ חלב היינו מפעם דאין לשין עיסה בחלב כדתני' ואם לש כל הפת כולה אסורה ודו"ק היטב. והנה לפ"ז יש לדון דשומן או חלב אית לן למימר דמקרי ג"כ מי פירות והאי דלא קתני נמי משום דאין לשין ג"כ בשומן וצ"ע. ע"ב תוס' ד"ה מי פירות וכו' וקשה דלקמן בקמחא דאבושנא כו' וכן מוכח בסוף פרק כל המנחות והנה אמר מורי ורבי לישב דברי רש"י דס"ל דמי פירות לחוד בלא מים קאמר ר"ל דאין חייב על חמיצו כרת אבל נוקשה מיהת הוי. בהרא"ש שכתב על האלפסי והשתא לדבריו אפילו מי פירות בתערובת מים אין מחמיצין וקשה לדבריו וכו' ותמי' לתמיתו דמעולם לא הי' כוונת האלפסי דמי פירות עם מים שאינם מחמיצין אלא לענין לישות העיסות דאינו ממהרות להחמיץ נוכל לשמרו כמו שאר העיסה ולענין זה פסק הלכתא כר"ע וא"כ לא קשה מידי על האלפסי ממנחות ומהאי דלקמן ותיקא איסורא. ורבתה התימא שהרא"ש בעצמו כתב כן לקמן בר"פ אלו עוברין וכבר נכתב ק' זו בתשובות מים עמוקים סי' ע"ב. ימה שכתב עוד וז"ל ועוד נראה לי דליתא להאי דוקיא וכו' דאפשר דבלישה אסרינן אפילו אין בו מים דס"ל מי פירות מחמיצין וקיטוף שרי ע"י מים ויש לתרץ דברי הר' אלפסי דע"כ מוכח דלישה מתיר ר"ע אפילו ע"י מים דאלת"ה אמאי אמר אע"פ שאין לשין בו מקטפין בו אתי' לת"ק והא"ל דאתי' גם אליבא דר"ע וה"פ אע"פ שאין לשין עם מים ומי פירות מכ"מ מקטפין בי אף שהיא מי פירות עם מים אלא פ"כ צ"ל דשרי ר"ע לישה אפי' עם מים וק"ל. ועוד נתחדש אצלי קושיא גדולה האיך ס"ד דרב אלפסי ס"ל אליבא דר"ע דמ"פ אפי' עם מים אין מחמיצין כלל א"כ קשה לחה לי' לר"ע לחם עוני למעט עיסה שנולשה ביין שמן ודבש הא לא יכול לבוא לכלל חימוץ וכבר נלמד כל מה דלא אתי' לכלל חימוץ אינו יוצא ידי מצה במינים אלו וצ"ע:

שם בגמרא תניא כוסמין חיטין שבולת שועל ושיפון מין שעורים מקשין העולם מהא דלקמן בפירקין (דף ל"ט אימא מרור חד מרורים כתיב ואימא מרורים תרי דומיא דמצה מה מצה מינים הרבה אף מרור מינים הרבה קשה דהא במצה גופי' לא הוי רק שתי

מינים חיטים ושעורים ומתרצי דודאי ממצה נלמוד רק שני מינים וכן ממרורים נלמד ג"כ ב' מינים ודוחק דהא קאמר מה מצה מינים הרבה אף מרור מינים הרבה וצ"ע:

## דף לו.

בגמרא אמר רבא וכן לענין לחמי תודה פשיטא הכא לחם וכו' נראה לומר למה שהכניסו לר"א האי מימרא דרבא בפילפול של ר"ל ור"י ונראה שסידר לכאן הך דרבא דלפי התרוצים דשמעתין נולד הקושיא על רבא פשיטא דודאי בלא זה לא ק"מ דרבותא רבה אשמועינן רבא דהוי אמינא דקמשמע לן מצה העשוי' באלפס וכ"ת הא נמי פשיטא דהא קמ"ל רבא דהוי אמינא הא דקתני גבי מצה העשוי' באלפס הוי אמינא דיוצאין בבלילתו רכה אבל בבלילתו עבה נקרא מצה עשירה ולא יצא כמ"ש המהרש"א ולכך אמר רבא וכן לענין לחמי תודה כוונתו דקבלה בידו דחסר האי בבא בברייתא וכן לענין לחמי תודה ולהורות דמצה ולחמי תודה שווין וכמו בחלות תודה ליכא לאפלוגי בין בלילתו רכה ועבה וה"ה גבי מצה אם עשוי' באלפס יוצאי בבלילתו רכה ועבה והאי דמוכח לעיל בתוס' מכח פ' החולץ דמיקרא מצה עשירה בלילתו עבה והיינו אם חלטו ברותחין וזה באמת תמי' על מהרש"א אבל השתא דתירץ הכי נמי דהרתיח לבסוף הדביק קשה ה"ל למימר דאיירי בבלילתו עבה וע"כ צ"ל דס"ל דבלילתו עבה נקרא מצה עשירה אם עשוי' באלפס בבלילתו עבה כמו חולט. ומעתה נולד הקושיא אמר רבא וכן לענין לחמי תודה פשיטא וק"ל (עיין במהרש"א):

ע"ב בתוס' ד"ה לת"ק ע"ש מ"ש מעיסה תימא לר"י כו' ומ"ס תתאה גבר ע"כ ואינו מבינן דבריהם דא"כ קשיא הלכתא אהלכתא דהלכת' כשמואל דתני כוותי' בב' ברייתות תתאה גבר ולהאי אוקמתא צ"ל דסבירי להו לב"ה דעלאי גבר ועדיפא מזה דהא שמואל גופי' משני תברא מי ששנה זו כי לשיטתו א"א לומר דס"ל לב"ה עלאי גבר וצ"ע:

בגמרא לישה נהי דבזריזין ליתא במקום זריזין איתא דאמר מר בלילה חוץ לחומות עזרה אסורה הנה במנחות (דף ט') מקשין תוס' אליבא דר"ל דסבירא לי' בלילה חוץ לחומת עזרה כשירה וישבי' בדוחק. אבל הפשוט לק"מ דר"ל לא ס"ל כשמואל אלא דחיטין של מנחות אין לותתין אותם וכן כתב המהרש"א לקמן בדף (מ') דרבא לא ס"ל כשמואל ע"ש. ומהאי טעמא לא יליף לחמי תורה מלחם עוני דה"א דוקא לחמי תודה אבל מע"ש כיון דאם נטמא פודין אותו ונאכל באנינות ה"א מצה מצה ריבה י"ל דהכי פריך דמ"מ לרבנן דס"ל ביכורים אין נאכל באנינות אתי' לחם עוני על מצות בכורים דמסתבר טפי וע"כ מצות של מעשר שני יליף מבכל מושבותיכם א"כ פריך שפיר א"כ בלחם עוני נילף נמי לחמי תודה וביכורים נמי דהאי מניינהו מפקת. וכל זה ניחא לרבנן דר"ש דס"ל

ביכורים אסורים לאונן אבל לר"ש דס"ל מותר לאונן אליבי' דידי' נוכל לומר דאוני קרינן ואתי' ממצה של מעשר שני. וא"כ לר"ש ל"ק למה לי קרא יתירא ללחמי תודה תיפוק מלחם עוני או מבכל מושבותיכם אי לא הוי כתיבא קרא על לחמי תודה ה"א דלחם עוני אתי ללחמי תודה דוקא ובכל מושבת לביכורים והנך תרתי דוקא אבל מצות של מעשר שני כיון דאם נטמא פודין אותו כר"א ונאכל בכל מושבות ובאנינות ה"א מצה מצה ריבה אלא דסתמא דתלמודא פריך לרבנן דר"ש למה לי הני קראי ללחמי תודה ת"ל מלחם עוני או מבכל מושבותיכם כדאמרן ודו"ק. ומעתה קשה לי טובא מאי מקשין תוס' בד"ה נאכלין בנוב וגבעון הקשה ר"נ א"כ האיך ממעט ביכורים מבכל מושבות הא ביכורים הוי חוב הקבוע א"כ קרבים בנוב וגבעון כמו פסחים שהי' קרבים לכ"ע וכו' עכ"ל מאן ס"ל דביכורים דרשינן מבכל מושבות ר"ש דרבנן מפיק להו ביכורים מלחם עוני ומעשר מבכל מושבות ולר"ש שפיר איכא למימר אע"ג דנאכלות בנוב וגבעון כיון דאין נאכלות בכל ערי ישראל ובזמן בית עולמים לאו בכל מושבותיכם קרינא בי' והא דמשני זאת אומרת חלת תודה נאכלת בכל מושבותיכם לרבנן דר"ש משני לה הכי אבל לר"ש בלא"ה לק"מ תיפוק לי' מבכל מושבותיכם או מלחם עוני דלא הוי ידעינן מצות של מעשר שני וכדאמרן ודו"ק:

בגמרא ות"ק מ"ש וכו' ותיובתא דר"י מקשין העולם למה לא מקשין בתחילה אר"י וחכמים. והנראה בזה דודאי המקשן ידע לתרוצי תנאי הוא דא"כ ר"י היינו ת"ק אלא דקשה לי' דא"כ מאי קמ"ל ר' יוסף הל"ל הלכתא כת"ק דר' יהודא כסוגי' דעלמא לימא כתנאי דהוי לי' למימר הלכתא כאותו תנא ומאי קמ"ל אלא די"ל דבאמת כ"ע ס"ל דמעשה אלפס פטור ובהא פליגי ר"י ות"ק בעיסה שבלילתי עבה וה"ק יכול מעיסה והחליטה בבלילתו רכה חייב בחלה ת"ל לחם דבלילתו עבה מקרי לחם ולא בלילתו רכה ור"י סבר אפי' בלילתו עבה פטור דאין לחם אלא האפוי' בתנור ואם תקשה לך דמסתמא הך מתני' בחלה תחילתו עיסה וסופו סופגינין אתי נמי כר"י א"כ אכנפשך ע"כ צ"ל דר"י פליג אמתני' דחלה דקתני התם גבי מעיסה ב"ה מחייב וחליטה פטור ור"י פוטר בתרווייהו לכך מהדר תלמודא בתחילה ומקשי מ"ש מעיסה ומ"ש חלוטה וע"כ צ"ל תברא וא"כ ר"י לא פליג אסתמא דמתני' דהא איכא חד תנא דס"ל אליבא דב"ה בתרווייהו פטור ואח"כ מוסיף תיובתא מחכמים לר"י דליכא למימר תנאי הוא דא"כ ה"ל הלכתא כת"ק דר"י וליכא לדחוי דפליגי בבלילתו עבה דמסתמא ר"י לא פליג על סתמא דמתני' דחלה וע"ז משני תנאי וא"ת הל"ל הלכתא כת"ק לא דכ"ע מעשה אלפס פטורין ואיכא למימר כמפליגי בהדי' אפי' בתנור וכל זה מסיום דברי ר' יוחנן. ובזה

מיושב מה דאמר רבא מ"ט דר"י דלכאורה אין הבנה לדבריו דהוא גופא פסק בכולו ש"ס הלכתא כר"י בר מהני תלת וא"כ מדמפרש רבא הך אוקמתא דכ"ע פטור מעשה אלפס א"כ תיובתא לר"י מחכמים אבל לפי זה מיושב דודאי ר"י ס"ל תנאי הוא דמסתבר לומר דפליגי במעשה אלפס אלא כדי שלא תקשי הל"ל הלכתא כת"ק ע"ז מסיים לא דכ"ע מעשה אלפס פטור איכא למימר וע"ז הוסכם רבא לפרש דברי ר"י דהוא ס"ל כוותי' ודוק:
בתוס' ד"ה לחם שאין אפוי' בתנור וא"ת מנ"ל לחלק וכי דברי מהרש"א דחוקים ופשוט דהוכחת תוס' דע"כ ר"י לא פליג אסתמא דמתני' דחלה דאל"כ ה"ל לש"ס לדחוי דכ"ע ס"ל דמעשה אלפס פטור או חייב אלא דפליגי בבלילתו עבה דס"ל לת"ק מעיסה וחלוטה דהיינו בבלילתו רכה פטור דלא מקרי לחם אבל בלילתו עבה מקרי לחם ור"י סבר דלא מקרי לחם אלא האפוי' בתנור ולמה לדחוק דפליגי בשני תנורים אלא ע"כ א דר"י לא פליג אסתמא דמתני' דחלה בתחלתו עיסה וסופי סופגינין דחייב וזה פשוט ומשו"ה לא הק' תוס' לר"ל או ללישנא דזה וזה לפטור ע"כ צ"ל בהדר אפי' בתנור דא"כ היינו חכמים ומטעם דשני תנורים ס"ל דפטור די"ל דפליג אמתני' דחלה אבל השתא ע"כ ליכא למימר הכי כמ"ש ודו"ק (עיין במהרש"א): בתוס' ד"ה הדביק מבפנים תימא א"כ כו' המהרש"א לא פירש כאן כל צרכו וסמוך על המעיין ואציע דבריו דס"ל לתוס' דע"כ העבעי' קאי אליבא דר"ל דמודה באלפס בהרתיח ולבסוף הדביק דחייב וע"ז קבעו הדביק מבפנים והרתיח מבחוץ באופן שהרתיח ולבסוף הדביק מאי כיון דהרתיח ולבסוף הדביק חייב בחלה אע"ג דהרתיח מבחוץ דהיא מעשה אלפס כיון דדומה למעשה תנור דהרתיח ג"כ ולבסוף הדביק או דילמא דכיון דהרתיח מבחוץ דדומה לאלפס אע"ג דבחד צד דומה לתנור פטור כמו הדביק ולבסוף הרתיח דפטור אע"ג דהדביק מבפנים והרתיח מבפני' דדומ' לתנור מ"מ פטור. וזה שכתבו תוס' א"כ במאי סבר רבה דפליגי ע"כ בהדביק מבפנים והרתיח מבפנים ומסתמא לפי מאי דמסיק ר' זירא דפליגי בהרתיח מבחוץ ומסתמא דסברת רבה נמי קאי דפליגי בהרתיח מבפנים והדביק מבפנים ודו"ק (עיין במהרש"א): בא"ד ולר' יוסף מבעי' כשהדביק בתנור ולא הסיקו אלא מתבשל מהיסק שכנגדו ואמר ר' זירא רוב עניים עושין כן וחייב דמעשה תנור היא ולפ"ז י"ל דהך דהחולץ מיירי ג"כ בבלילתו עבה והאי דמקרי לחם עוני דאיירי באפאו בתנור כה"ג דמקרי לחם עוני כיון דרוב עניים עושין כן וכדברי כתבו התוס' לעיל (דף ל"ה) ד"ה יוצאין בדמאי אפילו לכתחלה הועיל ושרי לעניים ואכילת מצה מקרי נמי אכילת עוני וק"ל:
ודף ל"ח בתוס' ד"ה מאן שמעת לי וי"ל או לאו עוני וכי ה"א מצה מצה ריבה עכ"ל ויש לדקדק א"כ מאי פריך ותיפוק לי' מלחם עוני דאי לאו מושבותיכם ה"א דלחם

עוני בא לביכורים אבל מעשר מותר שיכול להיות לו היתר לאכול באנינת אם נטמאו כר"א והוי אמינא מצה מצה ריבה וע"כ צ"ל דהכי פריך המקשן ותיפוק לי' מלחם עוני וממושבותיכם נלמוד מעשר ונ"מ לזמן נוב וגבעון דסברא היא להחמיר בביכורים ממעשר שיכול להיות לו היתר כר"א וק"ל. והא דפריך לקמן גבי לחם תודה תיפוק לי' מלחם עוני דאי לאו שבעת ימים ה"א דלחם עוני בא ללחמי תודה אבל מעשר מותר שיוכל להיות לו היתר לאכלו באנינת אם נטמא. וי"ל דהא ע"כ צ"ל דפריך התם לר"י דיליף משבעת ימים וסמוך אקרא דשמרתם אבל לרבה כיון דלא נשחט הזבח ליכא ילפותא מלחם עוני אלא שפריך לר' יוסף ל"ל שבעת ימים תיפוק לי' משמרתם ולחם עוני וכיון שכן ילפינן נמי מעשר בכהא"ג ושמרתם ולחם עוני שאין נעשה לאכול באנינת אף אם נטמא ויש לו היתר כר"א מ"מ תיפוק לי' מעשר ולחם תודה דהי' מנייהו מפקת זה כמו זה והדר פריך תיפוק לי' מבכל מושבותיכם היינו נמי ושמרתם וממושבותיכם וא"כ לחמי תודה כ"כ יוכל ללמוד מילפותא כמו בביכורים וזה פשוט:

אבל ע"ז קשה א"כ לר"י אליבא דר' יוסי הגלילי קושיית תוס' במ"ע תיפוק לי' מעשר וביכורים ממושבותיכם וליכא לתרוצי דאי לאו עוני ה"א מעשר דיש לן היתר כר"א אם נטמא מצה מצה ריבה דלר' יוסף אם נסמך ושמרתם אמושבותיכם ממעט מעשר אף א"א כר"א כדאמרן וצ"ל ע"כ דלר' יוסף ס"ל לסברא כסברת תוס' בזבחים כיון דנאכל בזמן נוב וגבעון אף בזמן ירושלים לא ממעטינן דנאכל בכל מושבות קרינן בי' ומשום הכי לא יוכל למילף מעשר ממושבותיכם וקושיית תוס' בד"ה מאן שמעת אינו אלא לשיטתם פה דס"ל דמעשר ממעט לזמן ב"ע אף שנאכל בנוב וגבעון דסוגי זו אזלא אליבא דרבה כמו שיבואר לפנינו וכ"ת א"כ האיך ממעט ר' יוסי הגלילי ביכורים ממושבותיכ' דמ"ש ביכורים ממעשר וי"ל דר"י ס"ל אליבא דר' יוסי הגלילי כסברת תוס' בזבחים דביכורים לא אפשר לאכול בכל ערים אפי' בזמן נוב וגבעון משום דבעי הנחה אצל מזבח ובנוב וגבעון ממטי להו התם ועפ"ז ניח' ליש' דברי המהרש"א בד"ה נאכלין בנוב וגבעון והקשה ר"נ גאון א"כ האיך ממעט ביכורים דר' ניסים אזיל בסברת תוס' בזבחים ע"ש באריכות ואין זה אלא דברי נביאות אבל לפי דברינו מיושב היטב דלפי מ"ש תוס' (דף ל"ח) בד"ה חלות תודה ורקיקי נזיר כו' הפ' דאין נעשה לאכול בכל מושבות ונאכל באנינות עכ"ל וצ"ל אע"ג דאין משמעות לחם עוני ובכל מושבות כך מ"מ פריך ה"ל להסמיך אקרא דמשתמרת וזה ודאי ניחא לר"י דאית לי' האי דרשא ג"כ אבל לרבה קשה מאי פריך דמלחם עוני לחוד ליכא למילף אלא לאחר שנשחט הזבח וא"כ ע"כ צ"ל לר' יוסף פריך ומשני לחמי תודה נאכלין בנוב וגבעון וכל זה לר' יוסף ולדידי' וכבר הוכחנו

דבר שנאכל בנוב וגבעון אפי' לזמן בית עולמים לא יוכל למעט א"כ מה מאוד מתוק לחיך בסוגי' זו לר' יוסף קושיית ר' ניסים גאון מביכורים ואם תקשי לך הלא ביכורים צריך לממני התם בנוב וגבעון משום דבעי הנחה י"ל דקושיית ר' ניסים קאי כיון דקבוע לי' זמן דמי לפסח דצריך לשחוט בנוב וגבעון ומ"מ נאכל בכל ערי ישראל וכפי סברתי אלו צריכין לבאר בשינוי קמא כמ"ש המהרש"א דר"נ קא מקשה אפי' לר"ש ע"ש ולכאורה אין הבנה לדבריו דהא לר"ש מעשר שני נאכל בכל ערי ישראל ותוס' כתבו לעיל דמ"ש ביכורים א"כ אמאי צריך ר"נ לומר שביכורים קבוע לה זמן וע"כ צ"ל דר"נ ס"ל כתי' התוס' בזבחים דממטו להו התם אם לא שקבע להם זמן דמי לפסח וק"ל. וזה שכתבו תוס' בשמעתין דצריך קרא על מעשר לבית עולמים היינו לרבה דאליבא דרבה שפיר נוכל לקיים סברא זו ומעתה כיון שמתיישב דברי המהרש"א במה שהקשה ר"נ גאון אין צריך למ"ש מהרש"א בשם רש"י בשם מכילתא בכל מושבותיכם פרט למעשר וחלות תודה ול"ל להמכילתא סברת תוס' כיון דיש לו היתר כר"א לא יוכל ללמוד מעשר מבכל מושבות ע"ש דאיכא למימר ודאי לגבי ביכורים ומעשר נלמד מחד קרא בהא איכא סברת תוס' אבל לחמי תודה ומעשר שפיר נוכל ללמוד ממושבותיכם דלחמי תודה קודם שנשחט הזבח זה כמו זה ודו"ק: אך על הבנין שבניתי יש סתירה דהא יש להקשות במאי דאמר הדר בי' ר"ע הא ממושבותיכם ליכא ילפותא רק בזמן ירושלים כמ"ש תוס' ולא בזמן נוב וגבעון ע"כ אצטריך למדרש מהיקש מצה ומרור אפילו בזמן נוב וגבעון וליכא למפריך תו אפי' ביכורים נמי דאי מרבינן הא מרבינן נמי הא הא תברא סברא זו ממושבותיכם בזמן ירושלים דממעט ביכורים ה"ה לזמן נוב וגבעון וצ"ל דמסדר הש"ס הוכיח לדבריו דע"כ הדר בי' ר"ע דאל"כ תקשו ל"ל ושמרתם תיפוק לי' וכ"ת דס"ל כר"ע עוני כתיב תיפוק לי' ממושבותיכם וכ"ת דלחמי תודה נאכלין בנוב וגבעון מ"מ נלמוד גם מההיקש מצה ומרור מה מרור דליכא לחמי חודה אף מצה ועכצ"ל דהדר ר"ע מההיקש. ואם כדברינו לרבה בלא"ה ליכא למיפרך ל"ל ושמרתם תיפוק לי' ממושבותכם כיון דלא נשחט עליהם הזבח איירי ע"כ צ"ל דהא דקאמר התלמוד הדר בי' ר"ע אינו אלא לר"י א"כ אין מקו' לדברי התוס' דכתבו דהא דמעטינן ממושבותיכ' ביכורים היינו לזמן עולמים דלפי מה שהנחתי והוכחתו צ"ל לר' יוסף כיון דנאכל בנוב וגבעון תו ליכא למעט אפי' בבית עולמים ממושבותיכם כיון דנאכל בזמן נוב וגבעון בכל מושבות ודו"ק. ובשביל זה אני מוכח לחזור מסברא זו ולומר דר"י אפילו אם מסמיך ושמרתם על מושבותיכ' מ"מ מסתבר לאוקמי על לחמי תוד' ממעשר שיכול להיות לו היתר בכל מושבות כדר"א משא"כ לחמי תודה נעשית מתחילה על דבר שאין יכולין לאכול בכל מושבותיכם אם

נשחט עליהם הזבח ומה שהקשתי מתחילה מהא דפריך לקמן תיפוק לי' מלחם עוני ויש לישב ע"ד אחר ובצירוף דקדוק דה"ל להקשות בתחלה מבכל מושבותיכם באשר שהיא מוקדם בקרא ועוד שהיא דרשה מוסכם בין לר"ע ובין לר' יוסי הגלילי ואח"כ ה"ל למפרך תיפוק לי' מלחם עוני ואמרתי דבלא"ה לא קשה מידי דה"א דרבה ור' יוסף ניחא להו לפרש מתני' אליבא דרבנן דר"ש דס"ל דביכורים אסורים לאונן א"כ ילפינן ביכורים דאינו יוצא בו מצה מלחם עוני ומצה של מעשר שני אלייהו יליף מבכל מושבותיכם ואי הוי יליף לחמי תודה ובכל מושבותיכם הו"א בכל מושבותיכם אתי' דוקא ללחמי תודה אבל מע"ש שיכול להיות היתר בכל מושבותיכם אם נטמא כר"א ה"א מצה מצה ריבה. אבל השתא דמשני סבר לה כר"ע דאמר עני כתיב ויוצאין במע"ש פריך שפיר ותיפוק לי' מבכל מושבותיכם והא דמקשה בתחלה ותיפוק לי' מלחם עוני אימא ה"נ מהאי טעמא לא יליף לחמי תודה מלחם עוני דה"א דוקא לחמי תודה אבל מעשר שני כיון דאם נטמא פודין ונאכלות באנינות ה"א מצה מצה ריבה. וי"ל דהכי פרישו דמ"מ ורבנן דס"ל ביכורים אסור לאונן אתי' לחם עוני על מצות הביכורים דמסתבר טפי וע"כ מצות של מעשר שני יליף מבכל מושבותיכם א"כ פריך שפיר מלחם עוני נילף נמי לחמי תודה וביכורים דהאי מנייהו מפקת. וכל זה ניחא לרבנן דר"מ דס"ל ביכורים אסורים לאונן אבל לר"ש דס"ל מותר לאונן אליבא דידי' נוכל לומר דעוני קרינן ואתי' למצה של מעשר שני א"כ לר"ש לא קשה ל"ל קרא יתירא ללחמי תודה ת"ל מלחם עוני אי לא הוי כתיבי' קרא על לחמי תודה ה"א דלחם עוני אתי' ללחמי תודה דוקא אבל מצה של מעשר שני ה"א מצה מצה ריבה. אלא דסתמא דתלמודא פריך לרבנן דר"ש למה לי הני קראי ללחמי תודה ת"ל מלחם עוני ומעתה קשה לי טובא מאי מקשין תוס' בד"ה נאכלין בנוב וגבעון הקשה הר"נ א"כ האיך ממעט ביכורים מבכל מושבותיכם והא ביכורים הוי חובה הקבוע להם זמן א"כ קריבים בנוב וגבעון כמו פסחים שהם קריבין כו' עכ"ל. מאן ס"ל דביכורים מעטינן לי' מבכל מושבותיכם ר"ש דרבנן מפיק להו ביכורים מלחם עיני ומעשר מבכל מושבותיכם ולר"ש שפיר איכא למימר אע"ג דנאכלות בנוב וגבעון כיון דאין נאכלות בכל ערי ישראל בזמן ב"ע לאו בכל מושבותיכם קרינן בי' והא דמשני זאת אמרת חלת תודה נאכלות בכל מושבותיכם לרבנן דר"ש משני לה הכי אבל לר"ש בלא"ה לא קשה מידי ת"ל מבכל מושבותיכם אי לא הוי כתיב קרא על לחמי תודה ה"א בכל מושבותיכם אתי' ללחמי תודה דוקא אבל ביכורים כיון דהוי חובה הקבוע להם זמן ונאכלות בנוב וגבעון נאכל בכל מושבות היא לא מטעינן לי' ולהכי כתיב ושמרתם על לחמי תודה ואתי קרא בכל מושבותיכים על ביכורים אמרינן אע"ג דנאכל בנוב וגבעון

מ"מ מעטינן לי' מבכל מושבותיכם ודו"ק. ומפני זה שאין הפ' תוס' כמו שפי' מהרש"א שאזלי בשיטת התוס' בזבחים וכמו שפי' היא אלא דכוונת התוס' להקשות מנא לן דחלות נאכלות בנוב וגבעון ודלא כר"ש אדרבא חלות תודה איכא למימר דאינו נאכלות בנוב וגבעון אלא ביכורים כיון דקבוע להם זמן ואם כן לא קשה ותיפוק לי' דאינן נאכלות בכל מושבותיכם אי לא הוי כתיב ושמרתם הוי אמינא דמושבותיכם אתי' ללחמי תודה אבל ביכורים יש לה היתר בכל מושבות בזמן נוב וגבעון וע"כ כתיב ושמרתם למעט לחמי תודה וע"כ אייתר מושבותיכם למעט ביכורים ודו"ק. וע"פ הנחה זו יש לישב דברי הרמב"ם שפסק בה' חמץ ומצה ביכורים אינו יוצא ידי מצה מדכתיב מושבותיכם ולחמי תודה מדכתיב ושמרתם ע"כ וקשה תיפוק לי' לחמי תודה ממושבותיכם ומה שמשני הגמרא דנאכלות בנוב וגבעון ודאי הקרא אתי לזה אבל למה צריך הרמב"ם לזה מה דהוי הוי ודאי אם נאמר דס"ל להרמב"ם כשיטות תוס' בזבחים כיון דנאכל בנוב וגבעון א"א תו למעט אפי' בזמן בית עולמים ממושבותיכם ניחא אבל לשיטת תוס' דהכא א"א לישב דבריו אמנם לפי הנחה שהנחתי נוכל לישב דבריו ע"פ שיטות תוס' דהכא בשמעתין והיא דקושיית הש"ס תיפוק לי' לחמי תודה ממושבותיכם אינו אזלו אלא אליבא דר"י אבל לרבה כיון דלא נשחט עליהם הזבח איירי ולק"מ וא"כ הרמב"ם פסק כרבה ודו"ק:

**דף לו:**

הדר בי ר' עקיבא. הקשה אחד מן המשכילים הא ממושבותיכם ליכא ילפותא רק בזמן ירושלים כמו שכתבו תוס' ולא נוב וגבעון ע"כ איצטריך למידרש מהיקש מצה ומרור אפילו לזמן נוב וגבעון וא"כ ליכא למימר אפי' בכורים נמי דהא כתיב מצה מצה ריבה ול"ל אפי' ביכורים נמי דסברא היא אי מרבינן הא מרבינן נמי הא תברא סברא זו ממושבותיכם בזמן ירושלים שאינו ממעט אלא בכורים ה"ה לזמן נוב וגבעון ונ"ל דמסדר הש"ס הוכיח לדבריו דע"כ הדר בי' ר"ע דאם לא כן תקשי לרבה ל"ל ושמרתם תיפוק לי' מעוני וכ"ת דסבירא לי' כר"ע עני כתיב א"כ נלמוד מההקש מה ממיר דליכא לחמי תודה ורקיקי נזיר אף מצה לכך צ"ל דהדר בי' ר"ע מההקש. ועוד י"ל דא"כ תקשי לר"ע במעשר נמי נימא הכי דמצה מצה ריבה על מין מעשר כבכורים ודו"ק:

בתוס' ד"ה מאן שמעת לי' וי"ל אי לאו עוני כו' הא מצה מצה ריבה. יש לדקדק א"כ מאי פריך ותיפוק לי' מלחם עוני דאי לאו ממושבותיכם ה"א דלחם עוני בא לבכורים אבל מעשר מותר שיכולים להיות לו היתר לאכול באנינות אם נטמא כר"א והוי אמינא מצה מצה ריבה. וי"ל דהכי פריך המקשה ותיפוק לי' מלחם עוני ממושבותיכם נלמד

מעשר ונפקא מיני לזמן נוב וגבעון דסברא היא להחמיר בבכורים ממעשר שיוכל להיות לו היתר כר"א:

## דף לח.

בתוס' ד"ה נאכלים בנוב וגבעון הקשה ר"נ א"כ היכא ממעט ביכורים מבכל מושבות הא ביכורים הוי חובה הקבועה להם זמן כו' א"כ קריבים בנוב וגבעון כמו פסחים שהי' קריבין לכ"ע עכ"ל עיין מהרש"א שתמה בזה ומה שתירץ בזה היא דוחק גדול ואינו אלא דברי נביאות שאזלו בשיטת תוס' בזבחים. הלא תוס' (בדל"ו) לא ס"ל כתי' תוס' שם בזבחים ולא הוי לר"נ לסתום אלא לפרש בתחילה פרש"י שם בזבחים וע"ז לקבוע קושיתם ונראה כוונת תוס' להקשות מנ"ל דחלות תודה נאכלות בנוב וגבעון ודלא כר"ש אדרבה חלות תודה איכא למימר דאינה נאכלות וכר' אלא דביכורים כיון דקבוע להם זמן נאכלות בנוב וגבעון אף גם לר"ש וא"כ לא קשה ותיפוק לי' דאין נאכלות בכל מושבות אי לא כתיב ושמרתם ה"א מושבותיכם אתי ללחמי תודה אבל ביכורים הי' לו היתר בכל מושבות בזמן נוב וגבעון אף שהתוס' כאן בפסחים לא ס"ל הך סברת תוס' בזבחים אלא אף שבזמן נוב וגבעון נאכלות בכל מושבות מ"מ ממעטינן בזמן ב"ט מבכל מושבות עכ"ז מ"מ אי לא כתיב אלא חד קרא מוקמינן לה במסתבר טפי והיינו לחמי תודה דוקא שלא הי' נאכל מעולם בכל מושבות אף בזמן נוב וגבעון משא"כ מעשר ולכך כתיב ושמרתם למעט לחמי תודה וע"כ איתר מושבותיכם למעט ביכורים בזמן ב"ע ודו"ק היטב:

ברש"י ד"ה אף מעשר שני כו' מחיצה ללקוט מדרבנן ע"כ ונראה דכוונת רש"י דס"ל אפי' כמ"ד לקלוט מדרבנן ואצטריך ר"א שיכול לפדותו אפי' בירושלים כמו שכתבו תוס' אבל למ"ד לקלוט דאורייתא פשיטא דלק"מ וק"ל בתוס' ד"ה פרט לחלוט וכו' עד דאי נמי דהדר אפי' בתנור ר"ל דאיכא למימר דהכא איירי בבלילתו רכה כדלקמן אלא דקרינא לחם כיון דהדר אפי' בתנור וליכא למימר דהכא ולקמן מיירי בבילתו עבה דהא בבליתו עבה כ"ע מודי דחייב בחלה כמ"ש התוס' לקמן בשמעתין וע"ז סמכי תוס' קושיתם לכאן מהאי דהחולץ וצ"ל דבהחולץ מיירי בבלילתו רכה לכך מיקרי לחם עוני וא"כ תו ליכא לן למימר דהכי נמי איירי בבלילתו רכה דא"כ הוי לחם עוני וזה שדייק תוס'. אך קשה מהא דאמרינן בהחולץ ר"ל אך קשה לתירץ שני וז"פ:

בתוס' ד"ה חלות תודה ורקיקי נזיר וכו' הפי' שאין נעשה לאכול בכל מושבות ולאכול באנינות עכ"ל אע"ג דאינו במשמעות לחם עוני מבכל מושבות כך מ"מ פריך ה"ל להסמיך אקרא דמשתמרת מקשין העולם הא ודאי ניחא לר' יוסף דאית לי' האי דרשה ג"כ אבל לרבה מאי פריך דמלחם עוני ליכא למילף אלא אחר שנשחט הפסח וי"ל דודאי

הקושית המקשן אליבא דכ"ע בין לרבה ור' יוסף דהא ודאי קשה לרבה מהך ברייתא דתני' כוותי' דר' יוסף בשלמא ר' יוסף ס"ל ג"כ דרשה דרבה אלא לרבה מי ניחא. אלא לפי מה שהוקשו תוס' דמיירי שלא נשחט הזבח א"כ הברייתא חוקי רבה בנשחט עליהן הזבח ולא סגי בהלימוד מקרא דושמרתם דס"ל להברייתא דאסור אפי' אי אכוון לשם מצה ולשם תודה משא"כ במתני' מוקי רבה בלא נשחט עליהן הזבח מפיק מקרא דשמרתם אי אכוון לשם תודה אבל אי אכוון נמי לשם מצה לא עלה על דעת רבה לאסור ולפרש הקרא ושמרתם וקרא שבעת ימים שיהי' שמור לשם מצה שבעה שזה דוחק בעינו ולפ"ז פריך ותיפוק לי' מלחם עוני ולרבה קשה מלחם עוני מברייתא דת"כ דר' יוסף וליכא למימר דברייתא איירי בנשחט הזבח הא ליכא למימר הכי דא"כ תיפוק לי' מלחם עוני ודוק היטב: בא"ד והא דלא פריך שאין נעשה לשם מצתכם קושיתם אליבא דרב אסי דס"ל אע"ג שיש לו היתר אכילה מ"מ לא מקרי לכם גבי אתרוג אבל לר' חייא בר אבין דס"ל במס' סוכה גבי אתרוג כיון דיש לו היתר אכילה לכם קרינן בי' א"כ הדין חלות תודה ורקיקי נזיר נמי יש לו היתר אכילה ומצתכם קרי בי' וק"ל:

בד"ה אתי' לחם לחם וכו' עד ונטל ממנו כבר תרומה ומעשר ראשון לשון מהרש"א ובברייתא נמי קתני ולא ניטל ממנו מעשר שני והתוס' לא הזכירו בדבריהם משום דלרבנן דפליגי אדר"א הוי מעשר שני שלו ואימעט שפיר מלכם ע"כ טעות נפל בספרים וכצ"ל הוי מעשר שני שלו וליכא למעט מלכם ובריייתא דלעיל אתי' כרבנן ולא כר"מ וק"ל:

בתוס' ד"ה או דילמא תימא לר"י כו' עד ואמאי אצטריך לאוקמי לעיל כר"א ע"כ. ויש לדקדק דהתלמוד ג"כ מסופק אי אמרינן תרי הואיל ואי הוי אמרינן דמע"ש מותר דהועיל לא העלוהו לירושלים א"כ חלות מעשר אסור דהוי תרי הואיל. וטעות היא דלטעם הואיל ולא העלוהו יש להתיר ג"כ חלות מע"ש דכיון דלא העלוהו יכול לפדות ונאכל בכל מושבתיכם וק"ל: בגמ' כי תיבעי לך אליבא דר"ע כו' אע"ג דאליבא דר' יוסי הגלילי מוכח דאמרינן הואל ואלו לא קרא שם. דאלת"ה קשה מנ"ל לאוקמי הקרא דלחם עוני למעשר שני אימא מצה ריבה למע"ש דיש לה היתר כר"א וקרא לחם עוני אתי' לחלת מעשר שני אע"כ צ"ל כיון דמעשר ני מותר חלה ג"כ מותר מטעם הואיל לא קרא שם חלה מ"מ מבעי' לי' לר"ע ודוחק וק"ל:

## דף מב.

בתוס' ד"ה ור"א וכו' ואין להקשות שתוס' ה"ל להקשות האיך אמר ר"נ שת"ק ר"א היא הלא הסיפא היא ר"א אלא ע"כ צ"ל שהוא ר' אליעזר די"ל שהתוס' רוצה להוכיח אפילו

לר"י אך לפי זה קשה אמאי שכתב בתוס' ואף אי הוי חמץ דגן גמור ע"י תערובות בקצרה ה"ל להקשות לר"י ע"כ ברייתא דתו"כ דר"י הוא ר"א א"כ אי הוי תכשיטי נשים חמץ ע"י תערובות ה"ל לחשוב תכשיטי נשים בהדי אינך תערובות ואפשר לפרש דאליבא דר"י איכא לאוקמי הברייתא כר"מ דאמר שניהם בלאו והא דאמר מאן שמעת ר"א ה"פ ר"י היא דקאמר לר"נ לדידך דאמרת שר"א סבר דוקא נוקשה ולא תערובות א"כ בברייתא דתני עירובי בלאו מאן שמעת ע"כ ר"א היא. אבל לר"י שפיר אתי הברייתא אפי' כר"מ ואין להקשות אי כר"מ אמאי לא תני נוקשה בברייתא שהיא בלאו דהא לר"י נוקשה קיל טפי מתערובות ואי לא קתני לה ה"א דנוקשה אינו בלאו. וי"ל דהברייתא לא בא להורות רק שתערובות אינו בכרת דהא תני יכול יהי' ענוש כרת וכו' ודו"ק: בגמרא מאן תנא דחמץ דגן גמור ונוקשה בעינא בלאו נ"ל לומר בפשט הגמר דעיקר קושיתו דודאי ידע משום רבוי דאתרבי נוקשה ותערובות אלא מאן תנא בלאו דוקא ר"ל כיון דאתרבאי יש לנו לומר נתרבי לכל ושוה דינם כחמץ גמור וע"ז משני רב יהודא ר' מאיר היא שמעינן לר"מ נוקשה בלאו וכ"ש תערובות דגריעא מנוקשה דלא הוי אלא בלאו ור"נ משני הא מני ר' אליעזר היא ושמעינן לר"א תערובות בלאו וכ"ש נוקשה דגריעא מתערובות לר"נ דלא הוי אלא בלאו וע"ז מביא תניא כוותי' דרב יהודא יכו' ואולי נוקשה בעינא לא קתני וליכא למימר דכ"ש הוא דהא אליבא דר"נ נוקשה קיל מתערובות א"כ ה"ל למתני שנוקשה ג"כ בלאו וליכא לאקשוי אמאי לא מייתי תני' כוותי' דרב יהודא מברייתא דר"נ גופא יש ליישב לפי שיטתו דאליבא דר"נ נוקשה קיל מתערובות י"ל משו"ה קתני תערובות לרבותא דרבנן דפליגי וס"ל שאינו עובר בלא כלים אפילו בתערובות. ומעתה אין מקום לקושית תוס' ד"ה מאן תנא משמע בשמעתין כו' ותימא וכו' ואולי נוקשה בעינא לא קתני ג"כ אין מקום לקושיתם וק"ל:

## דף מג.

בגמרא מאן תנא ויש לדקדק מאי בעי הש"ס בזה לברר. ותרצתי דהכי פרישו לקמן תני שאור ישרף והאוכלו פטור וכאן תני הרי אלו בלאו ופריך מאן תנא דהאי סתמא ומאן תנא דהאי סתמא ודו"ק:

ברש"י ד"ה מאן תנא וכו' ותכשיטי נשים בעיני' היא דברי רש"י אלו תמוהים מאד חדא למה פרס רש"י דוקא תכשיטי נשים ולא שאר חמץ נוקשה ועוד הא ר"א לחוד סבירא לי' הכי אבל סתם מתני' לית לי' כי אם ג' מיני אומנות ונראה דקשה לרש"י מאי פריך התלמוד מאן תנא ולא ניחא לי' למימר זה הכלל עד סוף המשנה הכל מסיום דברי ר"א וצ"ל דליכא למימר הכי דא"כ אי ר"א אמר זה הכלל מה אתי לרבוי בשלמא אם זה הכלל

רבי הוא שסידר המשנה והסכים בזה לדברי ר"א אתי' זה הכלל תכשיטי נשים וזה כוונת רש"י דנראה מהך מקשן דפריך מאן תנא דס"ל תכשיטי נשים אתי' בזה הכלל וק"ל:

בתוס' ד"ה מאן תנא וכו' משמע בשמעתין דאי לאו דאתרבי נוקשה למלקות אפי' איסור לית בי' ע"כ ר"ל דאל"כ קשה מאי פריך הש"ס מאן תנא לימא דהרי אלו וכו' הם מסוים דברי ר"א ורבנן סברי דלית בי' אלא איסור לבד לכך מפורש תוס' דאי לאו מלקות אפילו איסור לית בי' ודוק. ומה שהקשה מהרש"א בזה הדיבור דהא בתערובות פליגי חכמים דאינו בלאו אפ"ה אית בי' איסור וכו' עכ"ל לק"מ שאני תערובות דרבנן דרשינן כל לענין חצי שיעור כמו ר' יוחנן כמ"ש תוס' (בדף מ"ד) ד"ה לענין חמץ וכו' שהיא דאורייתא ולא לענין מלקות אע"ג דהתם בעין הוא הואיל והכא מעורב ח"ש סברי רבנן דהוי כמו בעין והא דאמר לקמן ורבנן דלא דרשינן כל היינו לענין מלקות אבל תוס' אמרו דבריהם בנוקשה דלית בי' שום קרא ודוק. וקושיא ב' משיאור לר"י דמלקות לית בי' ואסורא אית בי' וכו' עכ"ל לק"מ דשאני התם דהיינו טעמא דר"י שהוא מסופק או שיאור חמץ גמור או מצה מעליית' הוא משו"ה לכתחילה שיאור ישרוף דילמא חמץ גמור הוא ואם אכלו פטור דילמא מצה מעלייתא היא והוי התראות ספק אבל תוס' סבר דבריהם בנוקשה דלית בי' ספיקא ודו"ק. ולפי דברים הללו נסתר מה שפרשתי לעיל בהמקשן מאן תנא שהוא נגד סתמא דלקמן ששאני התם דטעמא משום ספיקא וק"ל:

בתוס' ד"ה מאן תנא משמע בשמעתין דאי לאו דאתרבי חמץ נוקשה למלקות אפי' איסור לא הי' בו עכ"ל נראה דהוכיחו תוס' זה דקאמר מאן תנא דתערובות ונוקשה בלאו נימא דת"ק באמת אינו עובר עליהן בלאו אלא איסורא דאורייתא בעלמא היא והאי דתני במתני' הרי אלו באזהרה כולו דברי ר"א היא כמו שכתבו תוס' דזה הכלל ע"כ סיומא דר"א היא. אע"כ דאי לא אתרבי חמץ נוקשה למלקות אפי' איסור לא הי' בו ומ"ש מהרש"א לא ידענא מהיכא משמע להו הכי. שכן מוכח מתוך הסוגי דשיאור דר"י לר"י פטור ממלקות ואסורא איכא כדקתני לקמן במתני' ישרוף אינו הבנה לדבריו דלר"י אינו אסור נוקשה אלא מדרבנן והאי שכתבו תוס' אפי' איסורא ליכא אי לא אתרבי למלקות היינו איסור דאורייתא דאלת"ה מ"מ קשה מהאי דפ' קמא דחולין וק"ל ובאמת לפי מה שכתבו הפוסקים והוא הר"ן אליבא דחכמים דפליגי בברייתא על ר"א וס"ל על עירובו בלא כלום היינו למלקות אבל איסורא דאורייתא מיהו איכא כן כתב הר"ן בשיטת הרי"ף וא"כ קשה מהאי דקאמר מאן תנא אימא סיומא דר"א היא אבל לת"ק אינו בלאו אלא איסורא בעלמא ונ"ל דהני פוסקים מפרשים הסוגי כך דפריך מאן תנא דס"ל לתלמודא שהיא נגד הסברא דאינו חייב בלאו אלא חמץ דגן גמור וא"כ אף אם

נאמר דסיומא דר"א היא מ"מ קשה מאן תנא ר"ל היכי קתני ר"א בעלמא שהמה בלאו שאנו נאמר דסיומא דר"א היא וע"ז אמר רב יהודא דמתני' ר"מ היא ור"נ השיב דר"א היא ר"ל דסיומו דר"א היא דתני' על חמץ דגן וכו' ושמעינן לר"א דא' ח"ד גמור בלאו כ"ש נוקשה בעינא וזה היא בדברי רב יהודא קאמר שמעינן ובדברי, ר"נ קאמר ושמעינן ר"ל כיון דשמעינן בעלמא דס"ל לר"א תערובות בלאו יש לנו לומר דסיפא כולה ר"א היא אלא שמעתה קשה מאי פריך ור"נ מ"ט לא אמר כרב יהודא משו"ה לא אמר כרב נחמן] יהודא דא"כ קשה סתמות המתני' אהדדי דקתני הרי אלו באזהרה ולקמן קתני שיאור ישרוף והאוכלו פטור ממלקות לכך עדיפא לי' לומר דכולה דברי ר"א היא ולא חשיב סתמא וק"ל:

**דף מד.**

בגמרא היכי דמי לאו משום דהיתר מצטרף לאיסור והקשה תוס' שם בנזיר אמאי לא משני משום טעם כעיקר דהא איהו מייתי בסמוך משרת ליתן טעם כעיקר גם בחידושי מהר"ם הקשה כן ותירצו בדוחק ולי נראה דלק"מ דמותיב לי' אביי אליבא דר"י דאמר שם בע"ז טעמו ולא ממשו אין לוקין עליו ומדבריו מייתי רש"י בחולין דטעם כעיקר לאו דאורייתא דהכי ס"ל לר"י ובעה"מ והראב"ד מפרשו להא דר"י דס"ל טעם כעיקר דאורייתא אלא שאין לוקין עליו כיון דילפינן במה מצינו מגעולי עכו"ם או מק"ו מנזיר ואין מזהירין מן הדין. אלא שר"ת מפורש להא דר"י דס"ל טעם כעיקר דאורייתא ולוקין עליו והיינו כשיש טעם בכזית בכדי אכילת פרס וזה טעמו וממשו והנה אביי ס"ד כזית בכדי אכילת פרס ע"י תערובות לאו דאורייתא א"כ ע"כ מפרשין להא דר"י או דס"ל טעם כעיקר לאו דאורייתא או אף שהיא דאורייתא אין לוקין עליו וע"ז מותיב לי' שפיר דהא אמר רבה בר חנה הואיל וזר לוקה עליו בכזית א"כ ע"כ לאו משום טעם כעיקר אלא משום דהמ"ל ועם זה מיושב מה שהקשה על המאור דמפורש לר"י טעמו ולא ממשו אין לוקין עליו אע"ג דטעם כעיקר מן התורה כיון דמדינא יליף אין לוקין עליו א"כ מאי פריך לרב דימי לאו משום דהיתר מצטרף לאיסור הא ר"י ס"ל כל מה דנלמוד מדינא אין לוקין עליו א"כ אף לדבריך דנלמוד כל התורה מנזיר לענין המל"א מ"מ אין לוקין עליו וע"פ מה שכתבתי מיושב דכל זה שהוכחתי לרב דימי דש"מ אף גם דבר שילפינן מדינא מ"מ לוקה עליו והא דלא פריך אדר"י התם טעמו ולא ממשו הוי אמינא דר"י נמי ס"ל הכי אלא טעם כעיקר ס"ל דלאו מדאורייתא ומשרת אתי להיתר מצטרף לאיסור וק"ל. ולפי זה הקשיתי הא דדחקי תוס' דלא גרס לי' אלא מאי היתר מצטרף לאיסור דהוי מפליג בין נפיש איסור או היתר ה"ל לפרש כפשוטו דלאביי לא קשה דמפרש להא דמקפה

מטעם כעיקר ורבנן דר"א לא ס"ל טעם כעיקר דהא אף לפי תירוצם צ"ל לאוקמי הך מתני' דמקפה כר"א כמו שתי' מהרש"א ע"ש ותרצתי דע"כ צריכין תוס' לחלק בסברא זו בין נפיש איסור או היתר דהא בלא"ה צריכין למימר דנאדי התוס' מתי' ראשון ואי משום דלא ניחא להו לאוקמי מתני' דמקפה אליבא דר"ע לחוד דהא אכתי בתי' שני צריכין לומר דמתני' דמקפה אתי' כר"א דלא כרבנן דכותח כמו שפירש מהרש"א א"כ מה מרוויח תוס' בתירץ אחר וניחא לן דכוונת תוס' לתרץ סוגי דנזיר דהתם גרס לי' אמר לי' אביי והאי משרת להכי היא דאתי. א"כ אביי אכתי לא אסיק אדעתא לאוקמי הך ברייתא כרבנן דר"ע בלחוד דא"כ לא הוי פריך מידי והאי משרת להכי הוא דאתי דאוקי לאוקמי הך ברייתא כרבנן דר"ע וזה שתירצו התוס' בתירוץ ראשין אינו אלא ע"פ סוגי דהכא דסתם תלמודא פריך והאי משרת להכי הוא דאתי מצינו למימר דאביי ידע מהך שנוי דהך ברייתא אתי' כרבנן דר"ע ומעתה אי אפשר לפרש כפירושו דתיקשי לך כיון דקושית אביי מכח ר' יוחנן דהתם א"כ בלא הך דר' דימי נמי ה"ל לאקשוי מברייתא דמשרת דילפינן מיני' טעם כעיקר וא"ת דהוי דאורייתא אלא שאין לוקין א"כ מתני' דמקפה תיובתא דאמר הואיל וזר לוקין עליו וליכא למימר דבלאו הא דר' דימי לא קשה מידי דהוי אמינא דר"י סבירי לי' טעם כעיקר לאו דאורייתא וכדפרש"י דסבר לי' כרבנן דפליגי עלי' דר"א דלית לי' טעם כעיקר ואייתר להו משרת להמ"ל וזר לוקין עליו בכזית מטעם המל"א אם כן אמאי פליגי רבנן בכותח הבבלי ואמאי צריך ר"א למילף חמץ מכל מש"ה מוכרח תוס' לחלק בין נפישי עיסה איסור ס"ל לרבנן המל"א דילפינן ממשרת וכותח נפישי היתר אלא דר"א דדריש כל גבי חמץ דריש לי' מיני' אפילו נפישי היתר מצטרף לאיסור והך מתני' דמקפה אתי' כר"א דאוסר אפילו נפישי היתר ולוקין עליו ודלא כסברא המאור. ור"י ס"ל כרבנן דר"א:

ועפ"ז מיושב אמאי הציגו תוס' דבריהם שם בסוגי דנזיר שהקשה הרשב"ם אמאי לא משני משום טעם כעיקר ולא בשמעתין דהכי משום דשמעתין דהכי איכא לתי' כדקאמינא לעיל אבל בסוגי דנזיר אי אפשר לפרש כפירושו דא"כ מאי פריך התם ולאביי מעיקרא קא קשיא לי' מאי דקאמר ר' דימי הדר אמר לי' ליתן טעם כעיקר ופי' רש"י דמתחלה סבר אביי אפילו בשאר איסורין אמרינן היתר מצטרף לאיסור וע"כ יליף מנזיר ומשרת והדר אמר משרת לאו להיתר מצטרף לאיסור היא דאתי דלפי מה שפרשתי לק"מ דאיכא למימר אביי ס"ל כהך תנא דמשרת אתי' לטעם כעיקר ומתני' דמקפה נמי מטעם טעם כעיקר היא ומה דקאמר לאו משום דהיתר מצטרף לאיסור לוקין עליו בכזית לר' דימי קאמר אליבא דר"י דלא ס"ל טעם כעיקר מדאורייתא ע"כ צ"ל לדידי' טעם דמקפה

משום המל"א והאיך קאמר ר' דימי דבכל איסורין אין היתר מצטרף לאיסור ודו"ק. וע"פ דרך אחר אמרתי אפי' נאמר שלא לחלק הסוגי והא דפריך הכא והאי משרת להכי היא דאתי כ"ז נמי מדברי אבייי ומ"מ יש ליישב מה שהקשה תוס' שם קושיית הרשב"ם ולא בשמעתין דפסחים כמו כן על התלמודא דפריך התם ולאביי מעיקרא קא קשיא לי' וכו' והדר אמר לי' ליתן טעם כעיקר ולא הכא בשמעתין והיא ע"פ מה שתירץ בני הבחור ידידי' שיחי' הא דהקשה תוס' שם בנזיר על הא דפריך ור"ע טעם כעיקר מנ"ל וא"ת דילמא לית לי' וי"ל דודאי אי לא דשמעינן מקרא אחרינא טעם כעיקר לא הוי מוקי משרת להמל"א דטפי הוי מסתבר לאוקמי משרת לטעם כעיקר וכו' ע"ש ולא הקשו ותירצי כמו כן בשמעתין בפסחים ואמר דא"א לפרש הכא בשמעתין דטעם כעיקר מסתבר דא"כ מאי משני דיליף מבב"ח מ"מ קשה מנ"ל לר"ע דהיתר מצטרף לאיסור דלמא דנוקי משרת אמסתבר לטעם כעיקר ול"ל דיליף מבב"ח דהא נזיר ליכא למילף מבב"ח שיש היתר לאיסורא וצריך משרת גבי נזיר לטעם כעיקר משו"ה צריכין לתרץ בסוגי דהכא על דרך ישוב אחר דליכא למימר דר"ע לית לי' טעם כעיקר א"כ קשה לר"י נילף כל איסורין מנזיר מכח ק"ו כדפריך ר' אחא בסמוך וע"כ צריך לומר דהוי נזיר וחטאת שני כתובים ורבנן אוקי חד להמל"א וחד לטעם כעיקר א"כ לר"ע נמי ה"ל לאוקמי הקרא הכי כי היכי דלא להוי שני כתובים וע"ז משני דיליף מבב"ח וא"כ אי מוקמת משרת לטעם כעיקר א"כ הדר הוי טעם כעיקר שני כתובים א"כ מאי אולמא האי מהאי כל זה בסוגי דרכא דגרסינן דיליף מבב"ח אבל בסוגי דנזיר לא הי' לתוס' תירץ זה דיליף מבב"ח כמו שכתבו תוס' להדיא שם וז"ל ובפסחים יליף מבב"ח ובכאן וקצר לומר מגעולי עכו"ם ע"כ תי' תוס' שפיר דטעם כעיקר היא מסתבר ולתרץ הכל בטיב טעם אמאי מקצר הש"ס התם דהתם בסוגי גרסינן אמר לי' ר' אחא ברי' דר' אויא לר' אשי לר"ע טעם כעיקר מנ"ל וא"כ התם ליכא לפרושי דפריך לר' יוחנן מנ"ל דהוי שני כתובים דהא ר' אחא בר אויא גופי' דפריך בסמוך לר"ע נמי נילף כל התורה מנזיר ור' אשי היא דמשני לי' דהוה שני כתובים וע"כ צריך לפרש כמו שתרצו תוס' דטעם כעיקר היא מסתבר וא"כ ליכא לשנוי דיליף מבב"ח דא"כ עדיין תקשי לך ה"ל לאוקי משרת על טעם כעיקר דהוא מסתבר דנזיר לא יליף מבב"ח דיש היתר לאיסורן לכך צריך לקצר הש"ס התם ודו"ק עכ"ד. ולפ"ז ליכא להש"ס למפרך הכא בשמעתין ולאביי מעיקרא ס"ל דכל אסורין המל"א דנילף ממשרת והדר פריך דצריך משרת לטעם כעיקר דה"א דהכי פריך והא מבעי' משרת לטעם כעיקר דתני' וא"כ ר' יוחנן כמאן ס"ל והך ברייתא תיובתא אלא דאיכא למימר דר"י ס"ל כרבנן דר"א דלא ס"ל טעם כעיקר אמנם מ"מ פריך שפיר דלרבנן דמתני' נמי דרשו משרת לטעם

כעיקר אלא דהוי נזיר וחטאת שני כתובים בטעם כעיקר אבל ר"י דדריש משרת להיתר מצטרף היא דלא כמאן כל זה בסוגי דהכא אבל בסוגי דנזיר כבר אמרנו ועניני דס"ל להש"ס התם דטעם כעיקר מסתבר היא וא"כ ע"כ צ"ל דרבנן דר"א מוקי לה הך משרת להמל"א ולית לי' כלל טעם כעיקר דאי אית לי' טעם כעיקר אמאי פליגי רבנן אדר"א בכותח הבבלי הל"ל למילף מנזיר וקרא דחטאת אתי' להיתר מצטרף לאיסור כי היכי דלא להוי שתי כתובים ועדיף לן לומר דבכל התורה יליף מנזיר טעם כעיקר לא מפורש הקושיא מצד דלא כמאן מה פריך לי' התם שפיר מעיקרא מותיב לי' וכו' ודו"ק היטב:

בתוס' ד"ה ואלו עוברין גם ריב"א מדקדק מלשון עוברין דמשמע עוברין מן העולם יש לדקדק מנ"ל לתוס' להוכיח מדברי ריב"א דס"ל כפירש"י הא י"ל דריב"א ס"ל ג"כ כפי' ר"ת דאינו עובר בבל יראה מדאורייתא אלא מ"מ צריך ביעור אפילו בנוקשה ולטעם ב' שכתבו תוס' בריש מכילתין דיבור הראשון משום דלא פליגי בי' רבנן ועוד קשה באמת לפי' ר"ת הל"ל לפרש"י אלו עוברין דמשמע מן העולם מדלא קתני עליהן כפי' ריב"א אע"ג שאינו עובר בבל יראה מ"מ צריך ביעור מן העולם כמ"ש. ויש ליישב מדקתני בסיפא הרי אלו באזהרה ואין בו משום כרת משמע שמפורש לרישא דאלו עוברין וא"כ ע"כ צ"ל לפי' ריב"א דס"ל כפירש"י ואזהרה בבל יראה הוא קאמר ולר"ת אזהרת דאכילה וק"ל:

בתוס' ד"ה ר"א אף תכשיטי נשים היינו חמץ נוקשי'. ואפילו אי הוי חמץ דגן גמור מ"מ מדקאמר אף כ' עכ"ל יש לדקדק בקיצור ה"ל למימר מדקאמר אף משמע דמודה לת"ק והשיב אדמו"ר דלפי הפי' דתכשיטי נשים תערובות היא אף שענינו רואות דחמץ נוקשה הוא ואינו ראוי לאכילה מ"מ מספקינן בהו שמא חמץ ע"י תערובות היא א"כ יש לנו לומר דהאי שלשה מיני אומנות תערובות הם וע"ז קאמר ר"א אף תכשיטי נשים ג"כ מקרי תערובות אלא שקשה ע"ז האי דקאמר בשמעתין מאן תנא דחמץ דגן גמור ע"י תערובות ונוקשה בעינא בלאו משמע דבמתניתין נוקשה קתני לזה הקדימו תוס' תכשיטי נשים נוקשה היא וא"ת תערובות היא א"כ ע"כ צ"ל דת"ק חשיב נוקשה ומדקאמר אף משמע דמודה לת"ק ועפ"ז אין מקום לקושית מהרש"א וק"ל:

בתוס' דיה לענין חמץ בפסח נמי לרב יהודא לא מצי פריך וכו' וא"ת הא ר' יהודא דריש כל וכו' עיין במהרש"א מה שהניח בקושיא ול"ק שהתוס' תירצו דלגבי חמץ דרשי כל לאיסורא והיינו ע"י תערובות אבל מיו"כ ליכא ילפותא לאיסורא רק כשאיסור בעין וזה פשוט:

בגמרא אלא יליף מגעולי עכו"ם מקשין בשם נחלת בנימין היכי ילפינן מגעולי עכו"ם העיקר ההכשר כלים הי' משום בלוע בב"ח ובב"ח חידוש הוא וי"ל דא"כ לא לכתוב הקרא גבי געולי דהא בשר בחלב טעם כעיקר אסור דטעם בעלמא הוא וא"כ פשיטא דצריך להגעיל הכלים כ"ז לר"ע אבל לרבנן דמסיק א"א דלא פגים פורתי' והצורך בתורה לכתוב דבלוע כלים מ"מ אסור אע"ג דפגים פורתי' וא"כ לרבנן י"ל דלא אסרה תורה געולי נכרים רק משום בב"ח וליכא למילף מבב"ח דחידוש הוא ומעתה אין מקום לקושיית תוס' בד"ה ורבנן קדירה בת יומא וכו' א"כ ליכא לאפלוגי בין קדירה בת יומא לאינו בת יומא והוי מלתא בלא טעמא אבל לפי דברי דצריך קרא לגעולי עכו"ם אפי' דפגים פורתי' צריכא רבה י"ל דלא אסר הכתוב אלא משום בלוע בב"ח אתי שפיר ודו"ק:

**דף מה.**

בתוס' ד"ה כאן שלא במקום לישה פי' הקונטרס וכו' תיפוק לי' פחות מכזי' לבער שלא במקום לישה עכ"ל ונ"ל ליישב פ"ה שאין הכונה שפחות מכזית חייב לבערו כ"א בעריבה יש יותר מחצי זית אחד ועריבה מצטרף משא"כ בבית משו"ה צריך לומר הטעם זמנין דמכנפי אהדדי וכן איתא בירושלמי בלשון זה עריבה מצרף בית אינו מצרף וכפי' רש"י בד"ה מכלל דפחות מכזית וכו' אע"ג דאיכא פלגי זיתי טובא:

ע"ב בתוס' כופת שאור שיחדה לישיבה כו' עוד ה"נ פליגי גבי חמץ עכ"ל עיין פירוש מהרש"ל ומהרש"א השיג עליו וז"ל ואין מובן לי דהא קושטא לת"ק דטח בטיט מהני לבטל וכו' ע"ש. ואני אומר דכוונת מהרש"ל דהא דטח בטיט מהני לבטל דת"ק היינו כשטח הכיפת מכל צדדיו ומיפסל החמץ בכך וכן הוא בראש ואינהי פליגי דטח בטיט ע"ג לחוד לתקן ישיבה ודו"ק: דנ"ג ע"א:

בגמרא ובשר לא מיתיבי כו' יש לדקדק הל"ל תיכף אמימרא דרב יהודה. ועוד לכאורה נראה מיותר האי לישנא ובשר לא הל"ל בקיצור מיתיבי וכו':

בתוס' ד"ה מפני שנראה כמקדיש קדשים כו' הל"ל שהוא קרוב למעילת קדשים ע"כ נראה ליישב הנה לכאורה קשה דלפי תירוצם נמי הל"ל דהוה קרוב למעילת קדשים דמטעם זה אסור אפי' עגלי פרה ובכור ופשוט דמהאי טעמא אינו אסור אלא לכתחלה דכך אמר רב יהודה שנראה כאוכל קדשים בחמץ דמהאי טעמא אפילו דיעבד. והנה לפ"ז מוכח מדברי תוס' דעגל ופרה ג"כ אסור לכתחלה וגדי וטלה אסורים אפילו בדיעבד דלא כהרא"ש שכתב להתיר עגל בשם התוס' כן נ"ל לפע"ד. וזה ניחא האי דלא הקשה אהך דתודס אדר"י דה"א גדי מקולס אסור אפי' בדיעבד שאינו מקולס אינו אסור אלא לכתחלה כמו שהקשה הב"ח אלא שהשתא פריך על רב פפא דאמר דווקא בשר אבל

חיטא לא ע"ז פריך ובשר לא ר"ל ובשר לית לי' היתר איתיבי גדי מקולס אין שאינו מקולס לא אלא ע"כ צ"ל דגדי מקולס אסור בדיעבד משא"כ גדי סתם אינו אסור לכתחלה מטעם דנראה כאוכל קדשים בחוץ אלא ע"כ צ"ל דזה הטעם דקרוב למעילת קדשים אינו טעמם מספיק אפי' לכתחלה דאלת"ה הל"ל הך טעם דמטעם זה אסור אפי' עגל ופרה והנה מכרחים לומר דלית להאי טעמא וא"כ עגל ופרה אינו אסור אפי' לכתחלה וא"כ קשה לרב פפא אמאי אמר חיטי לא הלא בשר נמי יצא מן הכלל לחלק דהיינו עגל ופרה וזה הוא שדייק ובשר לא איתיבי שהם כב' קושיית ודו"ק היטב:

וע"ז משני גדי מקולס בין אמר ובין לא אמר וא"כ לפי האמת עגל ופרה אסור מטעם קרוב למעילת קדשים והאי דלא אמר רב יהודה הך טעמא דהך טעמא אינו מספיק לאסור אלא לכתחלה משא"כ קרוב לאכילת קדשים אסור אפי' בדיעבד וזה דווקא בגדי וטלה ודברים אלו ראי' ברירה למש"כ בס' מגן אברהם דגדי וטלה אסור בדיעבד ושאר בשר לכתחלה אסור וניחא השתא מה שמסיים על השלחן ערוך בס' תס"ט שכתב אסור לומר על שום בהמה בשר זה לפסח מטעם שנראה כאוכל קדשים בחוץ וקשה לי אם נאמר הטעם כאוכל קדשים א"כ אין לאיסור אלא גדי וטלה כמש"כ הרא"ש אבל לפי דברינו ניחא דוודאי כל הבשר אסור מטעם קרוב למעילת קדשים דש"ע סיים הטעם אכילת קדשים לאסור אפי' דיעבד וגדי וטלה מטעם זה אף שאינו מדוקדק בש"ע אבל לפי האמת קאי לדינא דברים אלו ודו"ק:

**דף מו:**

ברש"י ד"ה ור"א סבר עבר עליו משום הואיל ואיבעי אתשיל וכו' ומלאכת אפי' נמי מותר ביו"ט אע"ג דאיכא חדא דלא חזי לי' משתרי דכל חדא איכא למימר לא חלה היא ע"כ. ובמתני' מפרש רש"י הטעם דכל חדא וחדא חזי לי' דמפרש מכל חדא וחדא פורתי' והיינו כרמי בר חמא ותי' מהרש"ל דהשתא לפי גרסות הספרים דפליגי בהואיל איתשל לענין איסור חמץ ולא קאמר תלמודא דפליגי בהואיל לענין איסור אפי' אלא ע"כ צ"ל דלענין היתר אפי' לא צריכי לטעם הואיל אלא משום דכל חדא חזי לי' וכן פי' רש"י לקמן דהאי שיורתא שייך בלא הואיל עכ"ל ודברי מהרש"ל ואמר מו"ר דקושיתו ואינו קושיא דהוכרח רש"י לפרש ההיתר אפי' בלא הואיל לפי מה דסבירא לי' דכל כמה דאפשר למעבד בלא הואיל נימא למעבד וא"כ תקשי לן אמאי שרי לר"א לאפות משום הואיל בלא הואיל יכול לעשות ע"י הטלת צנון ולא ניחא לרש"י הך סברתו דהטלת צונן שמא לא נזהר יפה לכך מפרש רש"י דשירותא דאפי' בלא הואיל דכל חדא וחדא חזי לי' וא"ת דמ"מ לרמי בר חמא שמפרש דפליגי ר"א ור"י בהיתר אפי' מטעם הואיל וע"כ

צ"ל כתירוץ תוס' לא קשה מידי דלפי המסקנא לא גרס רש"י דפליגי בהואיל ואתשיל אינו מכרחים לתרוצי של רש"י שכל כמה שיש למעבד בלא הואיל דלא אמרינן איתשל ואפשר לנו לקרות שם קודם אפי' גם התירץ של מהרש"ל אינו נכון דלעולם י"ל דטעמי' דר"א היתר אפי' משום הואיל ואיבצע מכל חדא והא דלא קאמר התלמודא דפליגי בהואיל היתר האפי' ולא בהואיל איתשל היינו טעמא משום הברייתא דלקמן שאמר ר"א ור"י לדבריך הרי עובר משום בל יראה משו"ה מפרש הגמרא דר"א ס"ל ג"כ איתשל ממונו היא ולכך היא עובר בל יראה וא"ת ע"כ לא ידע עדיין מברייתא דלקמן דאלת"ה עדיין קשה מהא דאמר ר"י לר"א לדבריך הרי היא עובר משום ל"ת כל מלאכה הרי הא טעמא דר"א מטעם הואיל אי בצע מכל חדא י"ל דהכי קאמר לדבריך הרי הוא עובר אי לא טעמך משום הואיל וא"כ עדיפא שלא לאפות ואם החמיצה החמיצה וכל כמה שיש לנו לעבוד בלא הואיל עבדינן וכקושיית תוס' וכ"ת אמאי לא קיבל ר"ז דאי איתא טעמא דר"א משום הואיל ה"ל למימר טעמא דידי משום הואיל מ"מ שפיר הקשה ר"י דכל כמה שיש לנו לעבוד בלא הואיל לק"מ דלקמן מוכח דלא גרסינן דפליגי באיתשל אלא דכ"ע לא ס"ל איתשל אלא דפליגי בהואיל היתר אפי' וא"כ אינו מוכרחים לתי' רש"י דכל כמה שיש לנו לעשות בלא הואיל וזה אינו סברא דהכי אמר לי' ר' יהושע לדבריך הרי עובר משום לא תעשה כל מלאכה הל"ל טעמא דידי משום הואיל ואי שריותא הוא אין לנו נפקותא בין אי שרי מטעם הואיל או בלא"ה משא"כ בתחילת שמעתין דס"ל לר"א והוכרח לתי' רש"י דכל מה שיש לנו לעשות בלא הואיל דאלת"ה ה"ל לקרות שם קודם אפי' מטעם איתשל וא"כ קושיית מהרש"ל ותירוצו אינו עולה יפה בדברי רש"י ודו"ק היטב:

בתוס' ד"ה הואיל לא בעי איתשל וא"ת א"כ אמאי שרי ר"א לאפות משום הואיל דכל חדא כדלקמן וכו' וקשה הא לפי האמת לפי' רש"י לא גרסינן דמפליגי בהואיל אי בעי מתשיל אלא בהואיל דאפי' דכל חדא וחדא חזי לי' א"כ לפי המסקנא איננו מוכרחים לת' רש"י דכל כמה שיש לנו לעשות בלא הואיל עדיפא והאי דלא קרינן שם קודם האפי' דלא אמרינן הואיל איתשל (וליכא למימר אע"ג דאינו מוכח לפי האמת מ"מ מצד הסברא היא דכל כמה שנוכל לעשות בלא הואיל עדיפא זה ליתא א"כ אמאי לא קבלה ר' זירא והאי דלא השיב ר"א טעמא דידי משום הואיל מ"מ מה שיוכל לעשות בלא הואיל עדיפא אלא ע"כ צ"ל כל כמה דלא מוכח להך טעמא לא אמרינן וכדאמרן בשם אדומ"ר) ואמרתי לישב דברי התוס' דס"ל אי אמרינן הואיל דכל בצע א"כ ה"ה הואיל איתשל נמי יש לנו לומר מסברא לר"י דפליג לא פליג אלא משום דלא סבירא לי'

הואיל כלל וא"כ עדיפא לעבור בשב ואל תעשה מלעבור על לא תעשה כל מלאכה וה"ל לקרות שם קודם האפי' מטעם איתשל וצריכין לתרץ רש"י דכל כמה שנוכל לעשות בלא הואיל עבדינן וע"ז הקשה תוס' א"כ אמאי שרי ר"א אבל לפי האמת א"א לפרש כך דא"כ מנ"ל לתוס' דטעמא דר"א היא משום דהואיל בצע אימא דטעמא דר"א משום דכל חדא חזיא ופלוגתתן בהואיל איתשל והאי דאמר רמי בר חמי ורבה ור"ח בפלוגתא דר"א ור"י היינו בהואיל איתשל. ומ"מ אמרתי ליישב דברי התוס' דע"כ מוכח לקמן ברמי בר חמא דטעמא דר"ח משום הואיל דהא אמרינן לקמן בפ' תמיד נשחט (דף ס"ב) דלחומרא מודה ר' חסדא דאמרינן הואיל וא"כ איך על דעת ר' חמי לומר דר"ח ס"ל כר"י דלא אמרינן הואיל מ"מ הרי היא עובר בל יראה והואיל ואיתשל לחומרא אמרינן חומרא היא אלא ע"כ צ"ל דשירותא דר"א מטעם הואיל בצע ור"י לית לי' הואיל ועדיף לן לעבור בשב ואל תעשה מלעבור על לאו לא תעשה כל מלאכה וא"כ מקשין תוס' יפה ויפה. אך לאחר העיון אין דעתי נוחה בזה ובמקומי אני עומד מנ"ל לתוס' להקשות דלפי רמי בר חמי נוכל לומר דשירותא דר"א בלא הואיל וקמפלגי בהואיל דאתשיל וה"ט דר"א בר שמעון ממלאת אשה תנור פת מפני שהפ' נאפית יפה כשהתנור מלא רק איסור ט לטול היא מ"מ ס"ל לר"א אם נניח החלה תחמץ ועובר על בל יראה דחינן טלטל מפני הלאו בל יראה וכן מוסכם בפוסקים גבי מצא חמץ בתוך המועד ור"י ס"ל דלא אמרינן הואיל לקולא אלא לחומרא כר"ח מ"מ מוטב לעבור על בל יראה שהיא שב ועל תעשה מלעבור על לא תעש' כל מלאכה ועושה מעשה בידים וא"כ אין מקום לקושית תוס' ד"ה הואיל ולקושיית תוס' ד"ה עד שתאפה מהאי דר"א בר שמעון די"ל באמת היינו טעמא דר"א אלא דצ"ל דהואיל איתשל כדי שלא לעבור על בל יראה ודו"ק וצ"ע:

**דף סו.**

תוס' ד"ה מה מועדו האמור בתמיד וכו' ואי מגזירה שוה ילפינן הא אצטריך כו' הקשה מהרש"א ומאי קושי' דאימא דה"ק דלהכי אצטריך לי' ג"ש כו' משום דאיכא בכל חדא מנייהו חומרא דליתא באידך ע"ש והנה אנחנו יכולים לתקן קושי' זו דאי כהבנות מהרש"א הוה לי לתוס' לקצר בדבריהם והוה לי' למימר ועוד דקאמר התם וצריכא ואי בגזירה שוה ילפינו מאי צריך לצריכותא וכו' אלא ש"מ דעיקר קושייתם דהוי לי' לתלמודא למיעבד חד צריכתא דאי כתב רחמנא תמיד שכן תדיר וכליל וכיון דצריך במועדו גבי פסח פשיטא דצריך מועדו גבי תמיד למילף פסח מתמיד לענין שבת בג"ש ודו"ק:

## דף ע.

בגמרא ש"מ חגיגת ארבעה עשר לאו חובה היא דאי ס"ד חובה היא תיתי בשבת ופי' בתוס' דהוי קרבן ציבור וקבוע לה זמן וקשה כיון דחגיגת י"ד לא כתוב בפי' מועדי' א"כ מה בכם אם היא קרבן הקבוע לו זמן והא פסח ותמיד ועומר ושתי לחם לכלהון מצרכינן קרא בכיצד צולין שידחי שבת וא"כ הכא מנ"ל כמו שהקשו תוס' ע"ב בד"ה הא ודאי קרבן ציבור כו' ע"ש ונראה דהכי קאמר דאי ס"ד חובה היא מה"ת א"כ מסתבר טפי לאוקמי הקרא דוזבחת פסח בחגיגת ארבעה עשר מלאוקמי אמותר פסח שיקרב שלמים ובזה ניחא מ"ש התוס' בד"ה מאי טעמא בסוף הדיבור דסבר חגיגת י"ד לאו דאורייתא ויש לדקדק אימא דסבר כתנא דלא ילין וכבר כתבו תוס' לעיל ד"ה לאו חובה דלהאי תנא דוחה שבת וא"כ אייתר לן קרא דוזבחת על חגיגת ט"ו דבהא לא שייך תי' מהרש"א ולפי מ"ש ניחא דלהאי תנא דדוחה שבת היינו מטעם דדרשינן הקרא דוזבחת על חגיגת י"ד ולא אמותר פסח ולהכי צ"ל לבן דורסאי דחגיגת י"ד לאו דאורייתא דאי דאורייתא מסתבר לאוקמי קרא דוזבחת על חגיגת י"ד ולא על חגיגת ט"ו:

אך קשה לפ"ז דמסתברי לאוקמי קרא דוזבחת על חגיגת י"ד מדרשות מותר הפסח א"כ תקשי לך לבן תימא מנ"ל דבא מן הצאן אימא אתי' קרא דוזבחת דאתי' מן הבקר וכ"ת א דאין היקש למחצה מסתבר טפי לאוקמי קרא דוזבחת על מותר הפסח כדי לקיים ההיקש חג לפסח בכל מילי דלא אתי' אלא מן א מלאוקמי וזבחת על חגיגת י"ד ולחלק ההיקש דלא אתי' אלא לשאר מילי לא דאתי' מן הצאן וזה ליתא דא"כ קושיית מהרש"א בד"ה מאי טעמא במק"ע אמאי כתבו תוס' דבן דרוסאי סבר חגיגת י"ד לאו דאורייתא הל"ל דס"ל הקישא דבן תימא ותו לא צריך וזבחת אחגיגת י"ד וע"כ קאי על חגיגת ט"ו ומה שתירץ מהרש"א דאי ס"ל כבן תימא אכתי צריך וזבחת על חגיגת י"ד דאתי' מן הבקר דאי לאו וזבחת הוי ילפינן מזבח חג הפסח דלא אתי' אלא ק הצאן וגלי לן קרא דוזבחת דלא הקשו חגיגה לפסח אלא לענין שאר מילי כן כוונתו בחסר ויתיר קצת ע"ש ולפי מה שכתבתי אין זה יישב לקושיית מהרש"א דעדיפא לן לאוקמי קרא דוזבחת לחגיגת ט"ו כדי לקיים ההיקש זבח חג אכל מילי דלא אתי' אלא מן הצאן יען אמרתי ליישב קושיא זאת אגב אידך קושיא שהקשה מהרש"א דה"ה דהוי מצי לאוכיחו הכי מדהוצרך לאתוי קרא וטעמא אחרינא אליבא דבן דרוסאי ולא סגי לי' בהאי הקישא דבן תימא עכ"ל ע"פ מ"ש ספרי סוגי' דיש פלוגתת האמוראים בש"ס דזבחים (דף נ') דבר הלמד בג"ש אינו חוזר ומלמד בהיקש ומעתה איכא למימר דרב ס"ל דאינו חוזר ומלמד בהיקש ולפי מה שכתבו תוס' לעיל (דף ס"ו) בד"ה מועדו דתנאים חולקי' מה שפסח דוחה שבת

וטומאה. אי ממשמעות' אי מג"ש מתמיד וא"כ בן תימא איכא למימר דס"ל כהך תנא דיליף ממשמעותא אבל בן דורתאי דאמר תמהנו על שני גדולי הדור שמעי' ואבטליון כו' ליכא למימר דס"ל כהקישא דבן תימא דשמעי' ואבטליון מג"ש ילפינן ודבר הלמד בג"ש אינו חוזר ומלמד בהיקש. להכי אצטריך רב לומר דטעמו מקרא דוזבחת דהיא משמעות וזבחת קאי אצאן ובקר ובצאן זובח אפי' בשבת וה"ה אבקר קאי והא שכתבו תוס' ד"ה מאי טעמא דלמא יהודא בן דורתאי ס"ל מדאיתקש חגיגת חמשה עשר לפסח ש"מ שאין לה תשלומין לא מקשינן אלא לענין תשלומין אבל לענין דחיי' שבת לא ילפינן מהקישא דאין חוזר ומלמד בהיקש כיון דנלמד בג"ש לענין דחיית שבת אלא המשמעות הקרא וזבחת קאי אתרווייהו אבקר וצאן וא"כ מתורץ נמי אידך קושית מהרש"א דהא דכתבו תוס' דבן דורתאי סבר חגיגת י"ד לאו דאורייתא לא קאמר דס"ל הקישא דבן תימא דהתוס' כיוונו לומר דאפי' למ"ד דדבר הלמד בג"ש אינו חוזר ומלמד בהיקש ובן דורתאי תמה על שמעי' ואבטליון דילפי מג"ש וא"כ אי אפשר ללמוד מהקישא דבן תימא ודו"ק. ועפ"ז ניחא מ"ש התוס' ד"ה בארבעה עשר הקשה בשם הרשב"א לכן תימא דדריש לקמן חגיגה הבאה עם הפסח כו' הא מודה דלא דחי שבת כדמוכח התם (ר"ל לפי' רש"י דקאי בן דורתאי אחגיגת י"ד וקאמר מ"ט דפרושים משמע לבן תימא לא דחי שבת) ר"י בן תימא יפרש שמריהו שלא יבוא לידי בל ילין ולקמן (בדף ע') ד"ה לאו חובה והשתא אתי שפיר האי דריש תמיד נשחט בי"ד שחל להיות בשבת. א"כ למאי מפרשי תוס' לעיל שמריהו כדי שלא יבוא לידי בל ילין וכ"ת דלעיל כתבו תוס' כן לפי' רש"י הל"ל הכי כל זה לפי' רש"י אבל לפי' ר"י לקמן לא צריכנא לאוקמי כדרשת ירושלמי שמריהו כו'. אבל לפי מה שכתבתי דבן תימא יליף דדחי טומאה ושבת ממשמעות דמועדו. וא"כ אפי' נימא לבן תימא דחגיגת י"ד דדחיא שבת מ"מ צריכנא לדרשת ירושלמי דאלת"ה תקשי לך במועדו ל"ל גבי פסח אי למדחי טומאה הא בהדי' כתיב איש נדחה ואין ציבור נדחין. ואי למדחי שבת נלמד מדכתיב לא ילין דאיירי לרבא ולרב ספרא בי"ד שחל להיות בשבת בשלמא למאן דיליף ג"ש צריך במועדו למגמר תמיד מפסח למדחי טומאה וע"כ צריך לומר דדחי' שבת משו"ה צ"ל מדלא ילין ליכא למילף דאיכא לאוקמי הקרא שמריהו שלא יבוא לידי בל ילין ודוק:

אמנם לפי פי' זה אין מקום לקושית התוס' בד"ה מאי טעמא ועוד תקשי להההוא דאמר בהוציאו לו נקוט האי כללא בידך כל שזמנו קבוע דוחה את השבת ואת הטומאה די"ל דמ"ד בהוציאו לו וסובר דחגיגת י"ד לאו דאורייתא וכל הני מ"ד דס"ל דחגיגת י"ד דאורייתא ס"ל כת"ק שהוא תנא דמתני' בפ"ו דתמורה (דף י"ב) דוקא כל שקרבן ציבור

היא דוחה שבת וחגיגת י"ד לאו קרבן ציבור היא כמו חגיגת ט"ו והא דפריך הא ודאי קרבן ציבור היא היינו למאי דס"ד דחגיגת ט"ו נמי דוחה שבת אבל בתר דמשני קרא דוחגותם א"כ לא הוי קרבן ציבור בין חגיגת י"ד בין חגיגת ט"ו אע"ג דאתי בכופניא (ומזה מתורץ קושית תוס' ד"ה הא ודאי כו' ק"ק דהכא קרי לי' קרבן ציבור ובחגיגה קרי לי' קרבן יחיד):

והנה עוד יש לפר' לפירש"י הא דאמר ר' אשי. דאי חובה היא תיתי בשבת וצ"ל דמ"מ לא דחי שבת דהא לכולהו מצריכינן קראי גבי עומר ושתי לחם וא"כ תקשי למ"ד בהוציאו לי נקיט האי כללא בידך כל שזמנו קבוע דוחה את השבת ודאי אליבא דתוס' ליכא לפרש הכי דהא כתבו בד"ה לאו חובה והשתא לבן תימא ולתנא דלקמן דאית להו חגיגת י"ד דאורייתא דחי שבת אבל לפירש"י נוכל לפרש הכי דברי ר' אשי וא"כ אין מקום לקושית הראשונה שלתוס' על פירש"י בד"ה מאי טעמא וז"ל וקשה דלעיל קאמר ר' אשי דאי חובה היא כו' דאורייתא דחי שבת ולפי פי' זה צ"ל דס"ל לר' אשי הא דקאמר תלמודא בהוציאו לו אלא נקוט האי כללא בידך הוא כלל מוסכם לדברי הכל דאלת"ה אין ש"מ לרב אשי א"כ נולד קושיא אחריני ועוד תקשי לי' להאי דאמר בהוציאו לו א"כ דברי תוס' להקשות על פירש"י בממ"נ את"ל דרש"י ס"ל הוכחת ר' אשי דמסתברא לאוקמי קרא דוזבחת על חגיגת י"ד אם היא דאורייתא קשה קושיא ראשונה. ואם יש לפי' רש"י פי' אחר בדברי ר' אשי א"כ תקשי קושיא אחרינא תקשי להאי דאמר בפ' מי שהוציאו לו ודו"ק:

בתוס' ד"ה הא ודאי קרבן ציבור תימא לרשב"א וכו' אומר ר"י דחגיגה בכלל שאר קרבנות מועדות דהאי קרא וחגותם כתיב בסוף פרשת פנחס עכ"ל והקשתי מאד בתירץ ר"י דהא לקמן עביד צריכתא דקאמר אי כתוב רחמנא אלה תעשו לד' במועדכם ה"א שאר קרבנות ציבור הבאים לכפר א"כ אף אם נאמר דקרא דוחגותם קאי אחגיגת ט"ו מ"מ הקרא אלה תעשו לד' במועדיכם מוקמא אמסתבר אקרבנות ציבור דבאים לכפר דל"ל דהס"ד דמקשן דקא מוקמינן הקרא דאלה תעשו אכל קרבנות אפי' אחגיגה א"כ ל"ל קרא וידבר משה את מועדי ד' על עומר ושתי לחם וכי מי גרעו מחגיגת ט"ו דדחי שבת וניחא לי עם עוד מה שהקשתי שאין מקום לקושית תוס' דאע"ג דלכולהו מצרכינן קרא שידחי שבת מ"מ השתא דכתיב כולהו ילפינן חגיגת ט"ו מיני' במה הצד. דודאי עומר ושתי הלחם אין למילף מקרבנות ציבור מפסח ותמיד במה הצד דאית שום פירכא וכמו כן ידע התלמודא מהך פירכא דליכא ילפותא בקרבנות ציבור ועומר ופסח ותמיד במה הצד אבל מכל אלו פריך שפיר הא ודאי קרבן ציבור היא דילפינן מבנייהו מפסח ועומר

ושאר קרבנות ציבור כי לא הוי ידע לי' לתלמודא שום פירכא ולא מצינו למילף מיני'. הנה המהרש"א לקמן בפ' כיצד צולין כתב וז"ל ודע כל מוספי דפסח וסיכות לא אצטריך קרא דבמועדכם דמקרא גופי' ילפינן לי' דכתיב בפ' אמור גבי פסח והקרבתם אשה לד' שבעת ימים ובסוכות כתיב שבעת ימים תקריבו עולה לד' וכיון דאין ז' בלא שבת ע"כ מוספי פסח וסוכות דוחה שבת ולא אצטריך קרא במועדיכם אלא משום מוספי שבועות ויוה"כ ור"ח עכ"ל והנה כל הצריכות אינו אלא משום מוספי ר"ח דה"א דאין באין לכפר כמו מוספי רגלים כדאמרינן במשנה ראשונה במס' שבועות מוסיף עליהם של רגלים וכו' אבל למוספי שבועות ויוה"כ לא צריכי קרא דהא באין לכפר זה כמו זה וק"ל. וא"כ ע"ז מיוסד קושית הרשב"א לכולהו מצריכינן קרא לקמן בפ' כ"צ קשה למה לי קרא על מוספי ר"ח נילף מפסח ותמיד ועומר ושאר קרבנות ציבור דמקרא מלא דדחי שבת נילף מבנייהו במה הצד אע"כ דלא נוכל למילף מכל הני במה הצד דיש שום פירכא וע"ז אומר ר"י דלפי מה דס"ד דמקשין הוי מוקמינן הקרא דאלה על חגיגת ט"ו דאמוספי ר"ח באמת לא צריכא דאיכא למילף במה הצד מבנייהו וקרא דאלה תעשו קאי אחגיגה דליכא למילף מכל אלו שאין להם תשלומין כל שבעה והשתא ליכא למיפרך לא לכתוב עומר ושתי הלחם ונילף מחגיגה דאי לא הוי כתיבי עימר ושתי הלחם הוי מוקמינן אלה תעשו במועדיכם אמסתבר על מוספי ר"ח דבאין לכפר טפי מחגיגה שאין באין לכפר כלל ולא הוי ידעינן חגיגת ט"ו אבל השתא דכתיב עומר ושתי לחם לא אצטריך אלה תעשו לד' במועדיכם אמוספי ר"ח דמרבינן במה הצד מעומר ושתי הלחם ומוספי סוכות ופסח ותמיד וע"כ מוקמינן אחגיגת ט"ו ודוק. ואין להקשות א"כ לפי סברא ה"ל לתרץ שקושית תוס' קאי על חגיגת ט"ו דאין למילף מכולהו דלכולהו אין להם תשלומין כמו לחגיגת ט"ו וזה אין לשון התוס' דא"כ למה להו דמצריכינן לקמן אפי' אם המה ילפי מהדדי לחגיגת ט"ו מ"מ ליכא ילפותא דלכולהו אין להם תשלומין ודוק:

**דף עא.**

בגמרא זמנין סגיאין דלא משכחת לה אלא שבעה כגון שחל יו"ט ראשין בשבת. ק"ק אמאי לא קאמר הכא דשמונה איתא ברוב שנים דומיא דאמר ז' איתא ברוב שנים עכ"ל מהרש"א וכתב עליו החכם צבי בתשובותיו סי' קנ"ח שגגה היא דכל אין דאפשר לי להיות בפחות הא חשיב לי' התם במתני' לולב וערבה ששה ושבעה החליל חמשה וששי אבל הלל ושמחה לעולם שמונה עכ"ל ואני אומר חלילה לנו על חכם גדול כמהרש"א עין התלמוד להשוות לו כטועה בדבר משנה אלא שקושיתו אולי בשיטת התוס' לילי יו"ט האחרון לאו דוקא דה"ה יום ח' דה"א דומיא דהלל קתני דעיקרו ביום וא"כ איכא

למימר דהא דלא קתני השמחה שבעה ושמונה משום הלל דקתני בחד בבא ובמתכוין תנא בחד בבא למידק מיני דיום שמיני נמי חייב בשמחה דומי' דהלל דאיקרי ביום וק"ל: ד"ה לרבות לילי יו"ט האחרון נראה לריב"א כו' דהאי קרא דשמחתם לפני ד' שבעת ימים דדרשינן מיני' שלמי שמחה דרשינן מיני' כו' עכ"ל ואני בעניי לא מצאתי בש"ס דרשא זו כי אם שלמי שמחה דרשינן מהאי קרא חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים וסמיך לי' ושמחת בחגיך כמו שפירש"י ובסוכה ודאי ימים ולילות משמע וצ"ע רב:

**דף פ:**

בתוס' ד"ה נותן דמו וכו' כיון דמדאורייתא לפטור הוי חולין בעזרה ע"כ אמנם לפי' רש"י נוכל לומר דממנה עם אחרים על פסח שני ולא הוי חולין בעזרה וכ"מ בכ"מ לדעת רמב"ם וק"ל. בא"ד ונראה לריב"א וכו' הקשה במהרש"א לפ"ז מאי פריך מהאי דהציץ מרצה בין במזיד אימא דהברייתא מייתי לפטור מקרבן ומדאורייתא ומדרבנן אסור במזיד ומתני' איירי להתיר בשר באכילה ואסור במזיד והניחו בצ"ע. וי"ל מדקאמר בברייתא על מה הציץ מרצה על הדם ועל הבשר בין בשוגג ובין במזיד ועל הדם מרצה במזיד אפילו מדרבנן וא"כ ע"כ דמרצה הציץ על הבשר במזיד ג"כ מדרבנן דהא תני לה בחד בבא על הדם ועל הבשר בין בשוגג ובין במזיד ודו"ק:

תוס' בא"ד והא דדייק בגמרא הא נודע ואח"כ נזרק לא היינו להתיר בשר באכילה. ויש לדקדק לפי זה ע"כ הא דטומאת הגוף אין הציץ מרצה היינו נמי להתיר בשר לאכילה כדאיירי רישא וא"כ היכי ס"ד דבטמאת הגוף הציץ מרצה אם נזרק בשוגג והיינו להתיר בשר הא לא ס"ד דהציץ ידחה ל"ת שבתורה וא"כ הא דקאמר ר' שילא משו"ה לא תני רישא במזיד משום רבותא דסיפא אף אם קתני ברישא ובסיפא מזיד מ"מ ידעינן בסיפא בטומאת הגוף אפי' בשוגג לא הורצה ונראה דודאי לר' שילא פי' המתני' בפי' רש"י לענין פטור פסח שני דקושיית תוס' אינו אלא לרבינא ודו"ק:

**דף פד:**

בגמרא אלא שבירת העצם בנא איכא בנייהו מאן דאמר כשר הא כשר היא ומאן דאמר ראוי לאכילה השתא אין ראוי לאכילה ר"נ ב"י אמר כל כה"ג יש בו משום שבירת עצם מאי טעמא דהא חזי לאכילה דמטוי לי' ואכיל לי' ע"כ וקשה לי הא אכתי י"ל איכא בנייהו שבירת העצם במבושל מאן דאמר כשר הא כשר ולמאן דאמר אין ראוי לאכילה השתא אין ראוי לאכילה ומאי תאמר דהא חזי לאכילה דמטוי לי' ואכיל הא אסקינא לעיל בסוף פ' כל שעה (דף מ"א) בשלו ואח"כ צלאו חייב וניחא לי' דכל זה התם לרבנן דדרשי ובשל מבושל להך דרשא אבל רבי דדריש בישול מבושל לשאר משקין באמת

בשלו ואח"כ צלאו פטור והכא בשמעתין מאן דדריש ראוי לאכילה היא רבי וא"כ לדידי' ראוי לאכילה דמטוי לי' ואכיל ומזה נסתר תירוץ של הלחם משנה בפ' שמנה דה"ל קרבן פסח שפסק הרמב"ם צלי קדר חייב וצלאו ואח"כ בשלו נמי חייב חד כרבנן וחד כרבי ותירוץ דפסק כרבי אלא בצלאו ואח"כ בשלו מחייב כר"י דסבר בשיל מבושל לענין ברכה ע"ש ומה יענה בזה שהרמב"ם מחייב בשלו ואח"כ צלאו חייב ואי כרבי ע"כ מוכח דהיא סבר פטור לפי מה שהוכחתי אלא ע"כ צ"ל כתי' כ"מ שם ודו"ק:

## דף צט.

בגמרא מאי ארי' ערבי פסחים אפי' ערבי שבתות וימים טובים נמי י"ל לפי מה שכתבו תוס' דסעודת שבת ויו"ט מצי אכיל להו מבעוד יום והפוסקים כתבו דמצוה לאכול מבעוד יום להוסיף מחול על הקודש משא"כ בפסח דוקא בעינן עד שתחשך דאיתקש לפסח וא"כ בערב שבת ויו"ט דאסור לאכול ממנחה ולמעלה כדי שיכנס לשבת כשהוא תאב אבל קודם למנחה מותר לאכול דזה שיעור עיכול הוא אע"ג שזמן אכילת שבת היא מבעו"י וא"כ נשמע לערב פסח שאסור לאכול מצה עד שתחשך וא"כ ה"א שמותר לאכול ממנחה ולמעלה דמ"מ שיעור עיכול היא עד שחשיכה וא"כ ודאי צריכא רבא דצריך לאשמועינן ערבי פסחים:

## דף ק.

בגמרא ולר' הונא מי ניחא והאמר וכו' מכלל דפליגי בתרווייהו הקשה מו"ר הגאון נ"י ודאי לר"י ערב פסח אסור דהיינו מט' ומחצה אבל ר' יהודא סבר אפי' מט' ולמעלה אסור וע"ז אמר ר' יוחנן הלכה כר"י בערב פסח מכלל דפליג ר' יוסי וסבר בע"פ מותר דהיינו מט' ולמעלה ובערב שבת ס"ל לר"י אפי' מט' ומחצה מותר לאכול אבל בערבי פסחים משום חיובא דמצה מודה ר' יוסי דאסור מט' ומחצה ולא צריכא אלא לר"י ומתני' דתני סמוך למנחה היינו מט' ומחצה כמשמעות המאור והרמב"ן שמפרשי סמוך היינו ט' ומחצה וצ"ע. וקושיא זו היינו לאיכא דאמרי ר' יוסי בר חנינא אבל למאן דגריס אמר ר' ירמי' אמר יוחנן אין מקום לקושיתי' דהאמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה וק"ל עוד הקשו מאי פריך מר' יוחנן מכלל דפליגי בתרווייהו באמת ר' יוסי פליג בתרווייהו אלא דרבי סתים במתני' אליבא דהלכתא לכך תני ערבי פסחים כר"י ובערב שבת הלכתא כר' יוסי וכן מצינו בריש ביצה בשבת סתים כר"ש וביו"ט כר"י אליבא דהלכתא אמנם לפי מ"ש ר' יחיאל מדפסק כר' יוסי בהפסקה בהאי עובדא מכלל דלכתחלה לא קמ"ל כוותי' א"כ מ"מ קשה מאי ארי' דתני ערבי פסחים אפי' ערב שבת ויו"ט נמי אבל לאחר העיון אין מקום לדברי ר' יחיאל די"ל דהאי עובדא הוי בע"פ ובהא פסק כר' יוסי דבדיעבד שרי

אבל בע"ש ויו"ט אפילו לכתחילה מותר אלא שר' יחיאל הוכרח לפרש דהאי עובדא הוי בערב שבת דאי בע"פ הא אמר ר' יוחנן הלכתא כר"י בע"פ בהפסקה א"כ קשה הלכתא אהלכתא. אך כל זה אם נאמר דר' יוחנן פסק הלכתא כר"י לענין הפסקה אבל אם נוכל לפרש ר"י דפסק כר' יהודה לכתחלה בע"פ י"ל דהא עובדא הוי בע"פ וקבלו הלכה כר' יוסי לענין הפסקה א"כ לפי מה שאמרנו דרבי סתים למתני' אליבא דהלכתא וא"כ ר' יוחנן דאמר הלכתא כר"י היינו לכתחלה וצ"ע:

שם ע"ב: בתוס' ד"ה ידי קידוש יצא וכו' ולא פליגי מה דאמר רב בשלא הי' בדעתו לאכול בבית שקידש עכ"ל רצונו שהי' בדעתו לאכול בסוכה וע"כ צ"ל אע"ג דס"ל לרב דאין צריך קידוש במקום עונג אבל הקריאה צריך להיות לשם עונג:

שם ע"ב: בתוס' ד"ה ידי קידוש יצא כו' ולא פליגי דרב נמי ס"ל להא דשמואל אם הי' בדעתו לאכול בבית שקידש ונמלך לאכול בבית אחר שצריך לקדש קשה לפי' מה דאמר בשמעתין ואף ר"ה סבר אין קידוש אלא במקום סעודה דר"ה קדיש ואתאקרא לי' שרגא ועייל וכו' הא בכהא"ג רב נמי ס"ל דצריך לקדש והא דאמר רב אותן שקידשו בבית הכנסת ידי קידוש יצאו היינו כשדעתם הי' בשעת קידוש לאכול בביתם. ויש לישב בדוחק דודאי לרב אם בשעת קידש כיון בדעתו לאכול ע"י קידוש זה בבית זה ונאנס ודאי אין צריך תו לקדש דהא מ"מ הקריאה הי' לשם עונג אלא דבירושלמי אייריכשקידש בבית זה ונמלך לאכול במקום אחר כיון דעקר במתכוון במה שהי' דעתו לאכול באותו מקום כשקידש הוי כמי שקידש שלא לשם עונג אבל לשמואל שצריך דוקא קידוש במקום סעודה אף כי נאנס לא יצא ידי קידוש וק"ל:

בתוס' ד"ה ידי יין לא יצא וכו' אבל אם נמלך אינו פוטר ואף צריך לברך אחריו ברכה מעין שלש אבל כתב מהרש"ל ואין דעת הרא"ש כן לברך ברכה אחרונה על יין שלפני המזון עכ"ל ומהרש"א השיג עליו וז"ל לא ידעתי היכן מצא כן בדברי הרא"ש שהרי הרא"ש כתב אפילו בחול ודעתו לשתות יין כו' אין צריך ברכה אחרונה והיינו כדברי התוס' בעצמן וק"ל עכ"ל ואני תמה מאוד על הרב מהרש"א דהא מדכתב הרא"ש אפי' בחול ודעתו לשתות יין בתוך הסעודה אין צריך לברך שבתוך הסעודה א"כ ש"מ דאין צריך לברך ברכה אחרונה על היין שלפני הסעודה שאל"כ הי' צריך לברך שוב על היין שבתוך הסעודה וא"כ תו שכתב הרא"ש וגם אין צריך לברך ברכה אחרונה על מה ששתה משנה שאינו צריכה היא. איברא שכוון בזה וגם אין צריך לברך ברכה אחרונה על מה ששתה קודם הסעודה אע"ג שאין שותה יין בתוך האכילה והיא מטעם שכתב רבינו לקמן סי'

כ"ז שהיין קודם הסעודה ג"כ כמו דברים הבאים בתוך הסעודה דבה"מ פוטרותו שבא לפתוח בני מעיים וזהו שכתב המהש"ל שאין כן דעת הרא"ש ודוק:

**דף קא.**

בגמרא כי הוה מקדש אמר לן טעימו מידי דילמ' אדאזילתו כו' לכאורה הא דאמר רבה לתלמידיו טעימו מידי היינו בתר דקדיש להו וליתא דהא ע"כ בתחילה כוונו התלמודים לצאת בקדושא דרבה דצריך דעת שומע ומשמיע ודעתם הי' לאכול בביתם א"כ ס"ל כרב דלשמואל לא מהני במקדש כאן ע"ד לאכול במקום אחר וא"כ למה לי' לרבה לומר דילמא אדאזילתו מעקר לכו שרגא הא מטעם זה כוונו בתחילה לצאת בקידוש שלו אלא הכי הל"ל טעימו מידי דבקידש דהכא לא נפקיתו דהלכתא כשמואל דאין קידוש אלא במקום סעודה אלא ע"כ דהכי פרישו כי הוה מקדש אמר לן טעימו דהיינו כל זה מרבה לתלמידו קודם הקידוש שיכוונו לצאת בקידוש שלו וע"ד זה אמר להו טעמי כאן מידי בביתי דילמא אדאזילתו ומזה סתירה לראי' ט"ו בסי' רע"ג ס"ק ב' ע"ש ודוק:

ע"ב מדקתני עקרו וכו' וטעמא דהניחו שם זקן או חולה הקשה במרדכי בלא דיוקא ה"ל למיפרך דאפי' בהניחו שם זקן או חולה תני כשהן חוזרין אינן טעונין ברכה לכתחילה הא אי אכלו במ"א טעונין ברכה לכתחילה אפי' בדברים הטעונין ברכה במקומו אלא דמפורש היא הקושיא בלשון דיוק עכ"ל ע"פ פירוש מהר"ם מטיקטין ודבריו תמוהין דא"כ לא משני ר"נ בר יצחק מידי דר' חסדא דאמר כמאן דהא רבנן נמי קתני וכשהן חוזרין אין טעונין ברכה לכתחילה אבל במקום אחר טעונין ברכה לכתחילה אלא ע"כ כמו שכתבו תוס' בד"ה תני כוותי' כיון דחזרו אין צריך ברכה ש"מ דעמידתו ממקומו לא הוי גמר אכילתו ה"ה במקום אחר ולשון המרדכי ודאי צריך תיקון וכן צ"ל דהוי מצי לאקשויי מגופי דברייתא דקתני טעונין ברכה לכתחילה היינו מסיפא כשלא הניח שם זקן או חולה וע"ז מתרץ אלא מפרש היא הקישיא ועיין בפי' מהר"ם מלובלין בפ' כירה (דף מ"ו) ד"ה כבתה שכותב שם כלל גדול בענין לפעמים מקשה מרישא ולפעמים מדיוקא דסיפא עי"ש ותמצא ביאור המרדכי ודוק:

**דף קב.**

בתוס' ד"ה תני כוותי' דר' חסדא פי' רשב"ם הא דלא מייתי ת"כ מרבנן דר"י ואע"ג דחזרו ומייתי ראי' לר"ח כו' עכ"ל ולי נראה ליישב שני קושית הללו והוא דודאי מחכמים דר"י לא הוי מצי למייתי ראי' לר"ח דה"א דחכמים כר' יוחנן ס"ל והא דקתני עקרו להודיעך כוחו דר"י וכ"ת הך ברייתא דקתני שינוי מקום צריך לברך בדברים שאין צריך ברכה במקומו אמאן תרמיי' דא"ל דאתי' כר"י משום הכי מייתי תני כוותי' דרב חסדא דקתני

חזרו אין צריך לברך וכ"ת דחזרו דוקא אבל שינוי מקום צריך לברך א"כ נולד לנו ראי' לר' חסדא מדרבנן דר"י וליכא למימר דרבנן כר"י ס"ל א"כ הך ברייתא דקתני שינוי מקים צריך לברך אמאן תרמיי' וליכא למימר דאתי' כר"י קשה אמאי תני שינוי מקום צריך ה"ל למתני רבותא יותר אפי' חזרו לר"י צריך לברך אלא ע"כ צ"ל דאין לנו לחלק בין חזרו למקומו או מקום אחר א"כ תני' כוותי' דרב חסדא מהך ברייתא דקתני חזרו ועקרו אין צריך לברך ואם נפשך לומר דלעולם יש לחלק בין חזרו למקום אחר מהך ברייתא דקתני שינוי מקום צריך לברך אתי' כרבנן ומאן דאמר דוקא שינוי מקום צריך לברך אבל בחזרו אין צריך לברך כאידך ברייתא ליכא למימר הכי דא"כ אבל תני כוותי' דר"ח מדרבנן דר"י וליכא למימר ה"ה דברים שאין טעונין ברכה הא דקתני עקרי להודיעך כוחו דר"י קשה אדרבא ה"ל לאשמועינן כח דהתירא ואין לומר כמו שפי' הרשב"ם דאין כחו כח וחשיבות אם אין צריך לברך דסברא היא דכיון שלא הי' היסח הדעת בנתיים למה יחזור לברך כי כל זה לר"י דסבירא לי' מסברא דהליכה לא הוי כהיסח הדעת אבל אם נאמר דחכמים ס"ל לחלק בדברים שאין טעונין ברכה בין חזרו ללא חזרו ש"מ דס"ל דהליכה מקרי היסח הדעת בודאי אי ס"ל לרבנן בדברים שאין טעונין ברכה במקומו כשחוזר למקומו דאין צריך ברכה ה"ל לאשמיעינן כח דהתירא הזה אלא ע"כ או אתה צ"ל דחכמים ס"ל בדברים שאין טעונין ברכה במקומו דאפילו בשינוי מקים אין צריך לברך כר"י או אפי' חזר למקומו צריך ברכה ועפ"ז מיושב דברי הרא"ש דס"ל כשיטת התוס' דיין הוי דברים שאין טעונין ברכה במקומו וס"ל דבמה דברייתא ד"ה לחלק היא א"כ קושית התוס' במ"ט אמאי לא מייתי ראי' לדר' חסדא מחכמים דר"י ועפ"י מה שכתבתי מיושב היטב ודו"ק: הואיל מנהגא הוא לסיום המסכתא לנעוץ סופו לתחילתו אכתוב בדרך קצרה מה שנלפע"ד סוף המכילתן ברכות שהחיינו מי מברך כהן מברך או אבי הבן מברך דקעביד מצוה והלכתא אבי הבן מברך שתיים והתחלת המסכת כתוב אור לארבעה עשר בודקין את החמץ. הנה בטור סי' תל"ב כתב ז"ל ובעהעיט"ר כתב איכא מאן דמברך שהחיינו דהא מזמן לזמן קאתי ואיכא מאן דאמר דלא בריך דהא לא קבע לי' זמנו דהא מפורש בים ויוצא בשיירא ודעתו לחזור אפי' מר"ה צריך לבדוק. והנה ודאי אי אמרינן דמברך על פדיון הבן שהחיינו אף דלא קבוע לי' זמן דהא אם אב לא פדה הוא עצמו צריך לפדות כשהוא גדול א"כ ודאי יש לברך על בדיקת החמץ שהחיינו כמו פדיון הבן כיון דמזמן לזמן אתי אך הרא"ש כתב שאין לברך שהחיינו שהבדיקה היא לצורך הרגל וסמכינן אזמן דרגל אך הרש"ל כתב וז"ל ותימא דהא איסור חמץ קודם הרגל ומשעת זביחת הפסח אסור הוא שהוא חול גמור ואסור מן התורה והכי קיי"ל

וא"כ למה לא מברך שהחיינו ואינו דומה לעשיית סוכה ולולב שלא קדים מצותם לרגל וע"ז תירץ הב"ח בסי' הנ"ל וז"ל ונ"ל דלק"מ דדברי הרא"ש הם ע"פ מה שנתבאר בדבריו דברכה זו שבליל י"ד אינו בא על מצות עשה שבתורה אלא על מצות חכמים שהצריכו לבדוק אחר החמץ שאינו ידוע להוציאו מן הבית א"כ מצות בדיקה זו אינו בא אלא לצורך הרגל לתקן הבית ולבער החמץ מתוכו לצורך המועד שלא נמצא שום חמץ ויבא לאכלו במועד והתוס' נתן טעם דהחמירו בבדיקה באיסור חמץ כיון דעונש כרת היא משא"כ קודם מועד עד הלילה אינו אלא באיסור לאו וא"כ מצות בדיקה זו אינו אלא לצורך הרגל ועלי' תקנו לברך על ביעור חמץ דאסמכין על זמן דרגלו ק"ל:

ובתוס' ריש מכילתין כתבו, ונראה לר"י דאע"ג דסגי בביטול דעלמא החמירו חכמים לבדוק החמץ ולבערו כדי שלא יבוא לאכלו. והשתא מסודר סוף ותחילה כפתור ופרח שמסיים שמברך שהחינו א"כ ג"כ בבדיקת חמץ ה"ל לברך שהחיינו ע"ז אמר אור לארבעה עשר בודקין כמ"ש התוס' אף דאינו עובר עליו כיון דביטלו רק תקנת חכמים כדי שלא לאכלו וא"כ הבדיקה היא צורך הרגל וסמכינן אזמן דרגל ודו"ק:

סליק מס' פסחים:

## ראש השנה

### דף ז:

בתוס' ד"ה מידי דתלי במעשה ולמאן דאמרי וכו' מ"מ עד יום הביאכם למצוה עכ"ל ויש לדקדק הא מסיק לעיל על הא דלא תני במתני' ר"ח ניסן ר"ה להבאת קרבן מתרומה חדשה כיון דאם הביא יצא לא פסיקא לי' א"כ אמאי לא משני ה"נ גבי עומר כיון דהאיר המזרח מתיר לא פסיקא לי' ומשו"ה לא תני ששה עשר בניסן ר"ה לעומר שמעתי עוד להקשות מה פריך משתי הלחם הא אמרינן במנחות אם הקריב מנחה חדשה קודם שתי הלחם כשר וא"כ לא פסיקא לי' כדמשני לעיל:

### דף יא.

בגמרא בר"ה נפקדה שרה ורחל וחנה מנ"ל אמר ר' אלעזר אתי' פקידה פקידה וקשה להבין דהא (בדף ח' ע"א) אמרינן מראשית השנה עד אחרית השנה בר"ה נידן מה יהי' בסופה ש"מ דהקב"ה דן בתשרי כל באי העולם וכל הקורות אותם עד תשרי הבאה וא"כ כל העקרות הנפקדות נפקדות בר"ה ומ"ש שרה ורחל וחנה ויישבתי עפ"י מה שמצאתי בספר מנחם עזרי' מאמר אם כל חי' סי' ד' שהי' חידש בריאה בגופה של שרה להמציא לה עיקר מיטרון וכבר קדם המוסכם אין כל חדש תחת השמש ולא דבר נוסף על הנגזר

תחילה וכו' ואומר שתחילת המחשבה כשיצא מפיו נעשה אדם בצלמינו כדמותינו מאז נגזור על שרה שתהי' הדמות שלה חסר הטרפש שלה ולסוף צ' שנים ברא לה ד' לא בכח ולא בחיל כ"א ברוחו ע"ש וכן נאמר ברחל וחנה וא"כ המכוון בר"ה נפקדו אלו הצדיקות היינו ר"ה של בריאת העולם כמ"ד בר"ה נברא העולם:

## דף יט.

תיפוק לי' דהוה יום שאחר ר"ח והקשה לי רז"ע מכאן למאן דס"ל מצוה להתענות בר"ה והא אפילו לאחר ר"ה ס"ד דאסור להתענות ועיין בב"י או"ח סי' תי"ח ולק"מ:

## דף לא.

בגמרא וקמפליגי בדר' קטינא וצ"ע אימא ר' נחמי' נמי ס"ל כרב קטינא אלא שהוא אינו רוצה לחלק בין הפרקים וי"ל בדוחק מדאמר ר"נ ביום ד' ועתיד לפרוע מהם ולא אמר כן ביום השבת ע"ש שבשבת וע"ש ליום שכלו שבת ש"מ דס"ל כאביי:

מנחת נתנאל על ראש השנה

הרמב"ם בפ' מהל' שופר פסק דצריך שיתכוון המשמיע להוציא ושומע לצאת הא לאו הכי לא יצא ובפ' יו"ד מהלכות חמץ ומצה. כתב דכפאו ואכל מצה יצא ותי' הר"ן דלא פליגי דידי' אדידי' אע"ג דבתקיעת שופר לא יצא הכא יצא שכן נהנה ומשו"ה בכפאוהו ואכל מצה נקטינן דיצא ע"כ וקשה כיון דחזינן דר' זירא אמר איכוון ותקע לי ש"מ דהשומע ומשמיע צריך כונה אימא אפי בכפאוהו ואכל מצה נמי לא יצא ס"ל דהא חזינן דרבא מדמי שופר לכפאו ואכל מצה ולא מחלק בין אכילה לתקיעה ומנ"ל להרמב"ם לחלק אליבא דר' זירא ועוד מקשה בספר לח"מ דבה' ק"ש פ' ב' כתב דאפי' הי' מגי' יצא והוא שכיון לבו בפסו' א' ע"ש באריכות. ונראה ע"פ מה שהקשה תוס' אמאי לא הביא רבה מברייתא דערבי פסחים דקתני בהדיא כל מרור שלא במתכוון יצא ותי' התוס' שם דיש לחלק בין אכילה לתקיעה ותפילה ומהרש"א הקשה שם א"כ אכתי מנ"ל לרבה להוכיח תקיעה מאכילת מצה ולק"מ דע"כ אבוה דשמואל לא מחלק דאל"כ אמאי קמ"ל הברייתא במרור דרבנן ה"ל למתני רבותא יותר במצה דאורייתא ובפ' ראוהו ב"ד תי' דמברייתא התם הוי אמינא דוקא בירקות דרבנן אבל מצית דאורייתא בעי כוונה. והקשתי על זה דעכ"פ נשמע מברייתא דבמצות דרבנן אינה צריכא כונה א"כ מגילה היא דרבנן ותני ושמע קול שופר או קיל מגילה אם כיון לבו יצא ע"כ כיון לבו לשמוע יצא במגילה א"כ גבי שופר נמי אם כיון לבי לשמוע יצא דהא בחד בבא תני הני תרתי מילי א"כ ש"מ דתוקע לשיר יצא ע"כ אמרתי דשני התירוצים צריכין זה לזה בלא אבוה דשמואל ה"א אפילו במצות דרבנן מצות נמי צריכין כונה ואכילת מרור שאני דיש לחלק

בין אכילה לתקיעה אבל מדאבוה דשמואל ע"כ ליכא למימר טעמא דהתם בברייתא דאכילה שאני א"כ מצה ג"כ יצא אלא ע"כ צ"ל דגבי מרור טעם מרור בעינן ולא הוי אכילה דכשאכל שלא במתכוון קסבר שאוכל דבר אחר. וע"כ צ"ל דירקות דרבנן א"כ ש"מ דבמגילה אם כיון לשמוע יצא א"כ היא הדין בשופר ודו"ק. כל זה בתחילת הסוגי' אבל למאי דמסיק תנאי היא דס"ל לת"ק משמיע לפי דרכו דסבר דמשמיע לא בעי כונה וכ"ש דהשומע א"צ כוונה כן כתב בספר בן לב ח"ב סי' פ"א וגם הרב בעל עשרה מאמרות וא"כ מעתה ודאי אית לן לחלק בין אכילה לתקיעה ותפילה והא דלא תני אכלו שלא במתכוון גבי מצה דהתנא אתי לאורי' סברא אפי' במרור דצריך טעם מרור והוא אכל שלא במתכוון שסבר שדבר אחר היא דלא שייך בי' אכילה. דבמצה באמת לא יצא אם אכל בכה"ג כמ"ש הר"ן בשם הרא"ה כסבר לאכול בשר ואכל מצה אלא דגבי מרור מהני כיון דהיא מדרבנן וכ"ת א"כ ממגילה נשמע לשופר איכא למימר דהך מתני' אתי' כת"ק ואנן קיי"ל כר"ז דפסק כר' יוסי שלא יצא עד שיתכוון שומע ומשמיע ומשו"ה פסק רבינו בפ' ב' מהלכות ק"ש דאפילו הי' מגיהה יצא אפי' לא נתכוון דק"ש חוץ מפסוק ראשון היא מדרבנן ומדרבנן ע"כ שמעינן דא"ל כונה מהא דאכל מרור בלא מתכוון ודו"ק:

## דף לג.

בגמרא הא גופי' קשיא נראה הא דנטר עד הכא ולא פריך הא גופי' קשיא אמתני' די"ל הא דקתני במתני' אין מעכבין את התינוקות לדיוקא הא נשים מעכבין אבל תינוקות מתעסקין עמהן כמו דתני בסיפא אמנם בברייתא קתני ואין מעכבין את התינוקת מלתקוע בשבת ואין צריך לומר ביו"ט ע"כ ל"ל דלאו לדיוקא נשים אתי' דא"כ למה קתני אין מעכבין את התינוקות מלתקוע בשבת אי תימא משום נשים הא קתני בסיפא ואצ"ל ביו"ט. ונדייק הא נשים מעכבין אפילו ביו"ט לא כ"ש בשבת אלא צ"ל לגופי' אתי' דקשני אין מעכבין אפי' בשבת ואהא פריך שפיר הא גופי' קשיא הא קתני מתעסקין בהן ועם זה אמרתי הא דדייק הא נשי מעכבין היינו דקשה לי' אמתני' הא גופי' קשיא וע"כ צ"ל לדיוק הא נשים מעכבין וזה פשוט. ומעתה יש להקשות מה שדחק ר"ת אע"ג דסתם מתני' כר"י הלכה כר' יוסי דנימוקו עמו. ומקשה רב הלא לפי מה שהנחתי הא דדייק הא נשים מעכבין משום דקשי' מתני' גופי' אהדדי אמנם לפי המסקנא דמחלק בין קטן שהגיע לחינוך ובין קטן שלא הגיע לחינוך א"כ לא מוכח דאתי' סתם מתני' כר"י דבמתני' ג"כ יש לחלק בין קטן שהגיע לחינוך וע"כ צ"ל דר"ת הי' לו גירסא תוס' דגרסי בברייתא ואין מעכבין את התינוקות מלתקוע ביו"ט א"כ ע"כ צ"ל דלא דייק הא נשים מעכבין מכח דגופי דמתניתין קשה אהדדי דא"כ בברייתא נמי איכא למימר הכי למה

פריך הא גופי' קשיא וא"כ שני דבורי תוס' בדיבור אחד נאמרו ודו"ק. ועפ"ז מיושב היטב דברי הרא"ש בפסקיו שכתב להתיר נשים לתקוע ביו"ט שהיא נגד שמעתין דקאמר הא נשים מעכבין אבל לפי הצעה שהנחתי אתי שפיר דלמסקנא דמחלק בין קטן שהגיע לחינוך א"כ לא מוכח דנשים מעכבין ועפ"ז ניחא שכתב בפי' תוס' ולא הביאו גירס' תוס' דלגרסת תוס' ע"כ צ"ל דלא מוכח הא דנשים מעכבין מכח גופי' דמתני' דקשיא אהדדי דא"כ בברייתא ג"כ לא קשה מידי כדאמרן ודו"ק:

שם דף הנ"ל בתוס' ד"ה תני' נמי הכי וכו' ודבר תימא היא האיך יכול לומר וכו' ועוד וכו'. עכ"ל וי"ל הא כתבו התוס' ריש ערכין ד"ה אין מעכבין וא"ת פשיטא דאין מעכבין למאן דאמר ביבמות פ' חרש קטן אוכל נבילות אין ב"ד מציון להפרישו וי"ל כגון שהגיע לחינוך שמירת שבת אבל לא הגיע לחינוך תק"ש והוי קצת חידוש עכ"ל והיא ע"פ מה שכתבו תוס' שם דבשאר מצות החינוך הוא כל אחד ע"פ דרכו והבנתו. וגרסת הספרים מוכח כפי' זה וכו' עכ"ל ופי' מהרש"א דודאי באיסור דרבנן אין ב"ד מצווין להפרישו קטן שלא הגיע לחינוך ואמאי קאמר מעכבין עכ"ל א"כ איכא למימר דגם רש"י הבר כתירוצם ושפיר אזיל גרסת הספרים נמי כפי' רש"י ונראה לתרץ דלכאורה יש להקשות במה שכתבו תוס' ומיהו לפרישו י"ל וכו' עכ"ל וקשה מ"מ עדיין קושיא ראשונה במ"ע ומה הועילו תוס' בזה לתרץ כך אליבא דרש"י ונראה לפרש דברי התוס' ע"פ שכתב תוס' בערכין כגון שהגיע לחינוך שמירת שבת אבל לא הגיע לחינוך תק"ש והנה מעתה קשה לי טובא מה מקשין תוס' לפי' רש"י בקושיא שני' דהא אכ"ל הא דמשני כאן בקטן שהגיע לחינוך וכאן בשלא הגיע לחינוך אינו מחלק אלא לענין תק"ש אבל לענין שבת איירי תרווייהו שהגיע לחינוך א"כ בשלמא אם הגיע לחינוך משום מצות חינוך מתירין לו משא"כ כשלא הגיע לחינוך תק"ש והגיע לחינוך שבת פשיטא דאסור וכמו כן איכא לתרץ קושיא ראשונה דאיכא למימר בהיפך דהגיע לחינוך לענין שופר ולא הגיע לחינוך שבת ומשו"ה אם הגיע לחינוך שופר מתעסקין עד שילמדו ואפי' בשבת אבל קטן שלא הגיע לחינוך שופר אין מתעסקין עמו דהא הגיע לחינוך שבת ומה שהקשה תוס' שם פשיטא דאין מעכבין למאן דאמר ביבמות קטן אוכל נבילות ב"ד מצווין להפרישו נ"ל לתרץ דאיירי ביו"ט ראשון של ר"ה שחל בשבת קמ"ל טובא דאין מעכבין דה"א כדי שלא ישמעו הבריות ויאמרו שמצוה לתקוע היום (ומזה הסברא הוזכר הרב המגיד ומטי לדעת הרמב"ם דבאמת אסור כ"א בשבת דעלמא אבל ר"ה שחל להיות בשבת אסור) קמ"ל דמ"מ אין מעכבין וצ"ל שתוס' מקשין בדרך ממ"נ וע"ז תירצו תוס' קושיא שני' ואיירי ביו"ט של ר"ה שחל בשבת משו"ה מתעסקין בהם בקטן שהגיע לחינוך היינו

מצוה להתעסק כיון דלא הגיע לחינוך השבת והגיע לחינוך שופר ומחר יהי' יום החיוב משא"כ אם איירי בשבת דעלמא אין מקום לתי' תוס' למה מצוה להתעסק יתעסק עמו למחר וליומא אחרא ודו"ק. ומעתה ניחא דכך היא העצת תוס' מעיקרא הקשי בדרך ממ"נ ע"ז כתבו ומיהו לפרישו י"ל א"כ לא קשה קושיא הראשונה דאיירי שהגיע לחינוך שופר ולא הגיע לחינוך שבת דכל אחד לפי הבנתו ע"ז כתבו ונראה לי איפכא וכו' וגרסת הספרים מוכח כפי זה וכו' כדפירש מהרש"א דא"ל דרש"י סבר כתירוצם שאיירי בהגיע לחינוך שבת ולא לחינוך שופר דא"כ הדר קשה ק' ראשונה וקשה ממ"נ וק"ל:

בחוה"מ של סוכות נשלח כתב מהאלוף המופלג מו"ה שמואל קראקאווער נ"י מפראג לאדומ"ר מרן הגאון מחותני מו"ה אברהם ברודא זצ"ל ונתן לי רשות להשיב לשאולי דבר ואגב אתי להודיע מה שחדשתי במס' ר"ה בשבוע העבר. בתוס' ד"ה כאן בקטן שהגיע לחינוך וכו' ומיהו לפרישו י"ל וכו' וקשה וכי סוגי' תוס' כך שמקשה על רש"י ותירץ לאיזה צורך תירץ הקושיא ולמה הקשה מתחילה ונראה לתרץ דקושיית תוס' מוכח מגרסת אחרת כפרישו דבאמת קשה מנ"ל למקשה להוכיח הכי דילמא ה"ה דאף בשבת אין מעכבין ויו"ט דקתני להורות דאף ביו"ט אין מתעסקין אלא ודאי משום דמקשה ס"ד דאיירי גם בהגיע לחינוך והקשה לו למה אין מתעסקין עמו ביו"ט אבל באמת לפי המסקנא אין מעכבין איירי בלא הגיע לחינוך לעולם בשבת אין מעכבין וא"כ לא מקשי תוס' מידי על רש"י מגרסא אחרת ולכך כתבו התוס' ולפירש"י קשה אם הגיע לחינוך מותר כ"ש לא הגיע לחינוך אלא ע"כ צ"ל לפי' רש"י דמותר להתעסק עמו רק דאין מחיוב א"כ פשיטא מאי קמ"ל דאין מחיוב להתעסק הא בכל מצות שבתורה אין מחיוב אצ"ל לדיוקא דבשבת אין מעכבין ומוכח כפי' תוס' ע"כ וק"ל ואי קשי' לי' הא קשי' לי' דצריכין לומר הא דמקשה הגמרא על הברייתא הא גופי' קשי' וכו' ולא מקשי תיכף בלא זה על המתני' דקתני אין מעכבין את התינוקות אבל מתעסקין עמהן וזה איירי אפי' בשבת וא"כ הא גופי' קשיא ופשוט דממתני' לא קשה מידי די"ל הא דקתני אין מעכבין התינוקות ה"ה מתעסקין כמו שדקדקנו בפי' בסיפא והאי דקתני אין מעכבין לדיוקא דוקא לתינוקות אין מעכבין הא נשים מעכבין ועל הברייתא ודאי שפיר מקשה הא גופי' קשיא ואין לתרץ האי דקתני אין להורות מעכבין דנשים מעכבין הא זה כבר ידעינן ממתני' דהא מתני' נמי קשה אהדדי וכעין סוגי' זו כתב הרשב"א בריש אין מכירין ע"ש וא"כ המקשה הקשה ממ"נ הא גופא אי אברייתא אי אמתני' ולפי' גרסת אחרת דמקשה הא בשבת מעכבין נמי צריך לפרש דמקשה ממ"נ אי אמתני' אי אברייתא דהא על ברייתא לבד אין להקשות די"ל ה"ה בשבת אין מעכבין ומתעסקין עמו כמו שדקתני בפי' ברישא

והאי דקתני אין מעכבין ביו"ט לדיוקא דאפילו ביו"ט נשים מעכבין א"ו דמקשה ממתני' הא גופי קשיא וצ"ל במתני' האי דקתני אין מעכבין לדיוקא דנשים מעכבין א"כ מאי קמ"ל תו בברייתא ואינן להקשות דילמא מתני' לא ידעינן רק דמעכבין בשבת ולא ביו"ט ובברייתא אשמועינן דאף ביו"ט מעכבין א"כ פשיטא קשה על הברייתא מנ"ל להברייתא דאפי' ביו"ט מעכבין דאי אמרת דאפי' ביו"ט ה"ל למתני' להורות דאפילו ביו"ט מעכבין כך הצעת המקשן לגרסא אחרת. ומעתה י"ל מה שמתרץ ין בקטן שהגיע לחינוך וכאן בקטן שלא הגיע לחינוך משני אמתני' דלא קשה אהדדי והברייתא י"ל כמו שכתבתי האי דקתני אין מעכבין לדיוקא דנשים מעכבין ולא קשה ממתני' די"ל הא בהגיע לחינוך והא בקטן שלא הגיע לחינוך וא"כ לא מקשי תוס' מידי על רש"י מגרסא אחרת וק"ל וצ"ע על תוס' ודו"ק ולכאורה נראה לפרש האי דמקשה הש"ס בפשיטות הא נשים מעכבין והתני' וכו' מנ"ל האי דיוק דלמא תני תינוקות וה"ה נשים אלא משום דסבר דהמתני' איירי אפי' בשבת וא"כ קשה לדידי' המתני' הא גופי' קשיא וע"כ צ"ל לדיוקא דנשים מעכבין רק לפי מה שכתבתי לעיל לדעת רש"י דיש לחלק בין שבת ויו"ט גבי נשים וא"כ מאי מקשה ממתני' ומה דתני' אין מעכבין לא את הנשים ולא את התינוקות ביו"ט דהא ממתני' לא ידע דנשים מעכבין אלא בשבת ולא ביו"ט ומפני זה מפרשים דמקשה הא נשים פטורות משום בל תוסיף (ומה שכתב מהרש"א על רש"י לא ידענא מה בל תוסיף שייך הכא דלא שייך למימר בל תוסיף אלא באותו המצות ומוסיף עלי' ע"כ לא ראה דברי האגור שהביא הב"ח וסי' תקפ"ט] שאמר וז"ל שהנשים אין לברך משום דהוי בל תוסיף והיינו כיון דמברכין גלי אדעתייהו דמשום חובה עושין כן והוי לי' כמוסיף על התורה שבכתב וזהו שהזהירה התורה לא תוסיף כלומר לא תוסיף על התורה שבכתב ולא על תורה שבע"פ עכ"ל) ולא פי' מטעם שבות דשלא במקום מצוה אסורא דרבנן איכא משום דודאי אי טעמא דנשים מעכבין משום שבות ודאי יש לחלק בין שבת דחמירא משא"כ ביו"ט כמו בקטן שלא הגיע לחינוך דמחלק בין יו"ט לשבת אבל בטעמא משום בל תוסיף ליכא לחלק בין שבת ליו"ט דתמיד היא מוסיף על התורה בין ביו"ט בין בשבת וא"כ המקשה דמקשי ממתני' דמשמע דנשים מעכבין ובברייתא קתני אין מעכבין ביו"ט האיך מדמי יו"ט לשבת דילמא בשבת מעכבין אבל ביו"ט אין מעכבין ולשיטת רש"י ע"כ צ"ל דיש לחלק בין שבת ויו"ט לגבי נשים כמ"ש לעיל לתרץ דברי רש"י לגרסא אחרת וא"כ מאי פריך להכי מפרשי דאסיק אדעתא דטעם משום בל תוסיף ובזה שבת ויו"ט שווין ומעתה נסתר דברי מהרש"א ברור מכל צד ודו"ק היטב דברי רש"י בכל מקום ודו"ק. אבל לפי המסקנא שפיר יש לחלק בין שבת ליו"ט דטעמא משום דבדבר שאין מצוה הוי איסור

דרבנן דומיא דנשים אין סומכות היינו משום איסורי עבודה הקדשים כדמוכח בפי' אין דורשין ולא משום בל תוסיף והתם קאי למסקנא דהכא והכל כמו שכתבתי לעיל וק"ל: שוב הי' כותב וז"ל הנה כעת לפנינו הלכה תוס' מעניני דיומא (דף ע"ח) בשמעתא אם מותר לצאת ביוה"כ בסנדל של שעם וכו' ושם בתוס' ד"ה הקטע יוצא כו' בסוף דבר וא"ת מעיקרא ס"ד וכו' ול"ל כאן נגר ובר נגר דיפריקיני ולולא דברי מהרש"א היתי אומר דיש כאן איזה טעות סופר אבל לפי פירושו ס"ד מעיקרא קאי אאביי ועשה עצמו כאלו לא ידע וצריך לעיון גדול מה תירצו תוס' הא קושיתו במקומו עומדת מאנפילאות וברר גבי אדומ"ר מלתא זוטרתא היא לכן בקשתי מאדומ"ר יודיעיני עי"מ יושב נכון ע"כ ונראה לי ודאי כמו שפי' מהרש"א צריכין לפרש משום דבלא"ה ליוצא ולבא אין שלום בדברי התוס' דתוס' מקשין על אביי לפי מה דמשני דמסיפא רבנן רישא נמי רבנן מ"מ יש לחוש דלמא מפסיק אף במחופה עיר ומסתמא נמי אביי ס"ל דטעם דר"י היא משום דילמא מפסיק משום דרבא כבר עמד ע"ז ביומא וצ"ל כתירוצי דרבא ומתרצין דמחופה עור דקאמר היינו שמחופה בפנים ואין להקשות מאנפילאות למה פסיל לחליצה לר"י משום דלא הוי מנעל כקב הקטע והאי דאסור ביוה"כ לצאת משום דאית בי' כתיתין כמו שתירץ אביי בעצמו שם ביומא ואין להקשות כקושית רבא (דודאי הך שמקשה מדסיפא איירי דאית בי' כתיתין ע"כ רישא איירי דלית בי' כתיתין ל"ק כולי האי דנ"ל דאשמועינן בסיפא אע"ג דלית בי' כתיתין רק דאית בי' לקבל כתיתין טמא). והא דרבה בר הונא כריך סודרא ונפיק דהא ע"כ צריך לחלק בין אית בי' כתיתין דיותר תענוג מדסידרא דאלת"ה קשה קושית הש"ס ביבמות (דף ק"ג) מאנפילאות דקתני פסול לחליצה ואסור לטייל ביוה"כ וע"כ צ"ל כתירוץ אביי דיום הכפורים אסור דאית בי' כתיתין ומשום תענוג וע"כ צ"ל דיותר תענוג מדסודרין ואין לתרץ כמו שתירץ רבא דביוה"כ איירי באנפילאות של עור ובמתני' דפסול לחליצה בלא מחופה עור א"כ ה"ל למפלג ולמתני בדידי' כמו שהקשה שם מהרש"א ביבמות במקומו ואין להקשות הלא השתא נמי לפי תירוצו של אביי דמשני בברייתא במחופה עור נמי קשה ליפלוג כמו שהקשה רבא הלא לפי מה שתירצו תוס' האי דמשני אביי דמיירי במחופה עור בפנים וא"כ לא קשה דליפלוג ולתני בדידי' בקב הקטע אם לא מחופה עור דרבותא קמ"ל בהאי דקתני באנפילאות של בגד פסול לחלוצה אע"ג דלא חיישינן דילמא מפסיק מ"מ אסור כיון דהוי של בגד משא"כ אם קתני בקב הקטע בלא חופי עור הוי תרתי לריעות' דחיישינן נמי דילמא מפסיק (לכך כתבו התוס' בהדיא בבבא מציעא דאם משמעינן חידוש במה שתני עכשיו אין להקשות ליפלוג וליתני משא"כ לפי קושית תוס' א"כ לאביי נמי קשה ליפלוג א"כ שפיר מוכח

טעם דילמא מפסיק מכח קושית רבא מרבה בר הונא ודוק. ורבא שהקשה מ"מ על אביי ליפלוג הכי מקשי ליפלוג בלא חופי עור היינו בלא חופי עור בפנים ובחוץ מחופה היא וא"כ שפיר אשמועינן רבותא אפי' מחופה עור מ"מ אסור משום דילמא מפסיק וק"ל. ומעתה מיושב בדיקדוק היטב מה שאמר רבא לאביי אבל אין מחופה עור מאי פסול יכול ליפלוג וכו' ה"ל להקשות בקיצור אי הכי ליפלוג וכו' ועוד הלא רבא דמקשי ביומא מהא דרבה בר הונא. א"כ ע"כ צריך לתרץ ביבמות כתירוצו דאיירי מתני' בלא מחופה עור ובריייתא במחופה עור א"כ לדידי' נמי קשה ליפלוג אלא דלא חש כולי האי להאי קושיא א"כ למה הוקשה הוא לאביי אלא ודאי פשוט דהכי פרישו דרבא הקשה לי' ע"כ אי אפשר לפרש דמדסיפא רבנן רישא נמי רבנן ומחופה עור א"כ למה בריישא כשר ליחוש דילמא מפסיק ולמה בסיפא פסול הא לא חייש דילמא מפסיק וא"כ רבא מהני טעמא לא אמר כאביי רק על אביי אין להקשות דילמא כדאמרן לעיל דאיירי במחיפה עור בפנים כמו שתירצו תוס' ולא קשה כלום דלא ס"ל תירוץ דילמא מפסיק והכל כדאמרן ע"ו אמר רבא הא לדידך נמי קשה לפלוג היינו בפנים אינו מחופה ובחוץ מחופה ואשמועינן רבותא בסיפא ע"כ צ"ל דלא חש להך קושיא ליפלוג וא"כ א"א לתרץ דאיירי במחופה עור ורישא וסיפא רבנן דא"כ למה אנפילאות פסול דהא אינו שייך טעם דילמא מפסיק וע"כ מוכח דכ"ע מנעל ובמפסיק פליגי דאלת"ה קשה מרבה בר הונא דנפיק בסודרא ואין להקשות מברייתא א"כ אחליצה כמו שהקשה שם ביבמות די"ל דאיירי במחופה עור ואין להקשות ליפלוג הא לדידך נמי חשה ליפלוג מזה שדיקדק רבא א"ל רבא אבל אין מחופה עור מאי פסול ר"ל אין מחופה עור בפנים א"כ ליפלוג דהא ע"כ צ"ל דפסול דחייש דילמא מפסיק וא"כ עדיין קשה מסיפא למה בסיפא באנפילאות פסול הא לא שייך טעמא דילמא מפסיק ודוק:

והואיל דאתי לידו נימא בה מילתא בטור או"ח סוף הלכות יוה"כ סי' תרי"א סיים וז"ל יוה"כ הרי הוא כשבת בין לענין עירובי חצירות ובין לענין עירובי תחומין כך הסכימו כל עמודי הפוסקים הרי"ף והרמב"ם והרא"ש כמו שכתב הב"י והרא"ש הביא ראי' מפ' בכל מערבין שאמר הלל לב"ש אי אתה מודה שמערבין לגדול ביוה"כ שמעינן מיני' דעירב והוצאה ליוה"כ וכבר בסי' תרי"א עמד עליו הב"י ותמה עליו מנ"ל להרא"ש להוכיח ממאי דשתופי מבואות נהוג ביוה"כ דילמא עירובי תחומין לבד נוהג כמו גבי יו"ט ועוד הוקשה אדוני מחותני מו"ר נ"י דלמא האי דאמר ב"ה לשמאי אי אתה מודה שמערבין לגדול ביוה"כ היינו אם חל יוה"כ בשבת ור"ן הביא בשם הריטב"א שהעיד משום רבי הרא"ה דעירוב והוצאה ליוה"כ אפילו עירובי חצירות משמעתא הגמרא דיבמות (דף

ק"ב) דהא דאמרינן אבל מטילת בתוך ביתו דאתי למעט חצר שאינו מעורבת דקיי"ל עירוב והוצאה ליוה"כ כמו בשבת ואסור לצאת בכל דבר שאינו של מנעל דחשיב משאי בשבת ע"כ צ"ע שלא הביאו כל הפוסקים כלל מזה וק"ל:
סליק מס' ר"ה:

## דף לג:

בגמרא מאי טעמא דר"י קשה הא (בדף י"א) תניא בברייתא בהדי' יכול שאני מרבה אף הר הבית והלשכות והעזרות תלמוד לומר בית מה בית שהיא חול אף כל שהיא חול יצא אלו שהן קודש וא"כ לימא דהיינו טעמא דר"י ואח"כ מצאתי כעין קושיא זו בתוס' ישנים ותירץ דא"כ אין טעם לגזירת דר"י דמהיכי תיתי יאמרו שהיא חבוש בלשכות פלהדרין ומה שהי' לא הי' לו מזוזה הלא כל המקדש כולו לו הי' לו מזוזה עכ"ל ודבריו תמוהים דא"כ אף שהטעם משום דלא הוי דירת חמה ובימות הגשמים קשה למה צריך מזוזה בלשכות פלהדרין מטעם גזירה הלא בכל לשכות לא הי' לו מזוזה וישבתי קושיא זו ע"פ מה שמצאתי בספר שערי אפרים סי' ל"ד שמפורש הסוגי' דערכין שהכהנים חייבין בסוכה אף בשעת עבודה נמצא למדין שהכהנים חייבים בסוכה אף במשמרתם ור"י מחייב בסכות החג ודאי ניחוש שמא יאמרו הרואים שהסוכה בעזרה בימי החג שאינה אלא לז' ימים חייב במזוזה שאינו דומה לשאר לשכות שאינם בתמידת כל שנה זמן קבוע לדירת ז' ימים ולילות כסוכות חג ודאי יאמרו הבריאות שכהן חבוש בבית האסורים דהא לשכת פלהדרין דומה ממש לסוכות החג דהא מדי שנה בשנה דר בה הכהן ז' ימים ולילות לכך מחייב ר"י מטעם וגזירה זו במזוזה. וזה עולה יפה אם הטעם דר"י משום שאינו לימות הגשמים אבל אי נימא דטעמא דר"י משום מה בית שהיא חול א"כ סוכת העזרה ג"כ פטור אף בימי החג וא"כ ודאי אין טעם לגזירת דר"י הא בכל המקדש אפי' סוכת החג בעזרה לית לה מזוזה וק"ל:
וכל זה ניחא לפי' התוס' דבסוכה נמי שייך גזירה שמא יאמרו חבוש הוא ברית האסורים וא"כ ודאי שפיר נוכל לומר שידע רבה מהך ברייתא דסוכת החג מחייב ר' יהודא במזוזה והיינו מדרבנן מטעם גזירה שמא יאמרו היושב בסוכה חבוש היא בבית האסורים ויש גנאי בדבר דרבנן מדרבנן לא קשה כמו שכתבו התוס' דסוכה כיון דבקל יוכל לצאת לא חיובה התורה במזוזה דמקרי דירת עראי משא"כ בלשכת פלהדרין אלא שאביי אקשי לי' דליכא למימר דר"י מחייב בסוכה מדרבנן דילמא אתי לאפרושי מן הפטור על החיוב ורבה לא חש להך פירכא כמו שהקשה התוס' בכמה מקומות אבל לפרש"י דלא שייך טעמא דחבוש גבי סוכה ליכא למימר דידע רבה מהך ברייתא דר"י מחייב סוכת החג

במזוזה דא"כ קשה דר"י אדר"י אלא ע"כ צ"ל דידע ממתני' דמעשרות דכל אמורא ידע מכולהו משניות דהש"ס אלא שחילק בין חיוב מעשרות לבין חיוב מזוזה אבל מהאי דתני עלה דמחייב ר"י במזוז' לא ידע מהך ברייתי' וכ"ת דידע אלא דמחייב ר"י במזוזה מדרבנן והיינו אטי דירה גמורה א"כ ע"כ צ"ל הא דאמר ר"י גזירה היתה בלשכת פלהדרין נמי היא אטי דירה גמורה א"כ עדיין קשה מ"ט לא אמר רבה טעמי' דר"י משום מה בית שהיא חול אף כל שהיא חול ולשכת פלהדרין מטעם גזירה אטי דירה גמורה וצ"ל דס"ל לרש"י כפסק הרמב"ם פ"ו מהל' ס"ת ומזוז' דממעט הלשכות והר הבית והעזרו' מביתך ולשכו' פלהדרין מחייב במזוזה והוי כמזכה שטרא אליבא דבי תרי דבירושלמי מוקי הך ברייתא דביתך כר"י דפוטר נמי לשכות פלהדרין וצ"ל דלקח לו דרך לעצמו מדלא מוקי תלמודא דידן טעמא דר"י מקרא דביתך אלא ש"מ דס"ל תלמודא דידן דלא מוקמינן הקרא דביתך אלא במסתבר בשאין בו בית דירה אבל מה שדר בו יום ולילה אף שהיא בקודש חייב במזוזה דאין לו דין קודש כיון שנעשה לדירת אדם מקרו ביתך כמו בית הכנסת כשיש בו בית דירה לחזן הכנסת. ומשו"ה טרח רבה למצוא טעם לר"י דלא מקרי בית כיון שאינו עשוי לימות החמה ולימות הגשמים אבל אם תימא דזה מקרי בית כיון דאתי לדירת כה"ג ז' ימים ולילות לא הוי ממעטין מביתך שהיא קדוש ודו"ק ולפנינו תראה שיש לנו לפרש לשיטת רש"י דס"ל דגבי סוכה שייך טעמא שמא יאמרו היושב בסוכה חבוש הוא א"כ יש לנו לישב פירש"י כמו שפרשנו לפי' התוס' כדאמרן וק"ל:

בע"ב בתוס' ד"ה דרבנן סברו גזרינן. ור"י סבר לא גזרינן וכו'. וקשי' לן מאי אצטריך רבא וכו' ועוד דוחק היא לומר דכי קאמר לעיל וכ"ת מדרבנן וכו' ועוד אי גזרינן בלשכות פלהדרין נצטרך לפרש וכו' ועוד קשה מאי האי דפריך והא סוכות חג בחג וכו' עכ"ל חל עלינו לישב סידור התוס' שמפסיק בין ק' ראשונה לרביעית בשתי קי' על הפי' רש"י וכ"ת מדרבנן גזירה אטי דירה שינוי מקום היא זה. כי אם לעיל בשמעתין דקאמר וכ"ת מדרבנן שם הוי לי' לקבוע הני תרתי קושית ונראה דהוצעת דבריהם כך היא שכל הנך ד' קושית המה בנויים על דבר ממ"נ. וזה דאם נפשך לומר תי' על קושי' הראשונה א"כ נולד קושיית ב' וג' ואם גם באלה שתים תאמר תירץ שוב נתחזק קושיא ד'. כי לכאורה יש לתרץ קושיא ד' דבסוכת החג לא גזרו רבנן אשאר ימות השנה אטי שבעה דחומרא דאתי לידי קולא היא דאתי לחייב סוכת החג במעשרות ואתי לפרוש מן הפטור על החיוב. משא"כ בלשכות פלהדרין דלא שייך הך חששא מחייבי רבנן במזוזה ורש"י לא ס"ל כסברת תוס' דאפילו חייבת במזוזה כל השנה מ"מ לא ידעי כ"ע שהיא מדרבנן ושפיר חיישינן דילמא אתי לאפרושי מן הפטור על החיוב וקושיא ב' וג' כמו כן נוכל לומר

דרש"י ס"ל ג"כ כפי' תוס' וכ"ת מדרבנן היינו מטעם גזירת ר"י שמא יאמרו היושב בסוכה חבוש היא כמו שחשש ר"י על לשכת פלהדרין כי לא נמצא כלל בפי' רש"י כלל הך גזירה אטי דירה גמורה ומי היא הנביא שיאמר שרש"י פי' גזירה אטי דירה גמורה אף אנו נאמר לו שרש"י ס"ל שטעם גזירה הוא מטעם חבוש דהא רש"י לא פירש לא כך ולא כך ולכאורה אמרתי דהוכחת תוס' היא דאם ס"ל לרש"י גזירת חבוש בסוכה אמאי דחק אביי לאוקמי דרבנן מחייב בסוכה כשאר ימות השנה וגם ר"י לא אתי לאפלוגי עלייהו אלא בהא דאין הטעם משום גזירה דשאר ימות השנה אטי ז' אלא שמא יאמרו כ"ג חבוש הוא. וזה דוחק כמו שהקשו התוס' דא"כ ה"ל לפרושי דגזירה שלא יאמרו כה"ג חבוש היא ה"ל לאביי לאוקמי בשבעה כ"ע לא פליגי אלא בשאר ימות השנה ואיפכא דרבנן לא גזרי ור"י מחייב במזוזה מטעם שמא יאמרו היושב בסוכה חבוש היא וכמו שפי' התוס' לגרסתם:

אמנם עדיין י"ל דמשו"ה לא ניחא לאביי לאוקמי הך אוקמתא דא"כ קשה אמאי תני סוכת החג בחג ר"י מחייב ה"ל למתני רבותא טפי דאפי' בשאר ימות השנה מחייב ר"י כמו שכתב מהרש"א פירכא דרבא לפי' תוס' ע"ש. משו"ה מפורש אביי דבשבעה כ"ע לא פליגי כי פליגי בשאר ימות השנה דרבנן סברו גזרינן ור"י סבר לא גזרינן. משו"ה תני סוכת החג בחג מחייב ר"י ולא בשאר ימות השנה וכ"ת עדיין תקשי לי' דרבנן אדרבנן י"ל דידע אביי לחלק כמו שחלקו תוס' באמרם דבלשכת פלהדרין חשבו רבנן לדירת קבע לחייב מדאורייתא משא"כ סוכה כיון דבקל יוכל לצאת מקרי דירת עראי ולא מקרי דירה לחייבו מן, התורה איברא אם נאמר כדאמרינן דיש לחלק בין לשכת פלהדרין לסוכה דבלשכה לא שייך גזירה דילמא אתי לאפרושי וא"כ איכא למימר שפיר גזרינן שאר ימות השנה אטו ז' אבל בסוכה חומרא דאתי לידי קולא היא דדילמא אתי לאפרושי משו"ה לא חשו למגזר שאר ימות השנה אטי שבעה ולפ"ז הקשו התוס' שפיר הנך ב' קושיית על סמך זה לתרץ אביי הכי וכפי גרסת תוס' וכדאמרן וליכא למיפרך אמאי תני סוכות החג בחג הא ר"י גזר שאר ימות השנה אטי שבעה. דיש לחלק בסוכה אי אפשר למגזר שאר ימות השנה משום חששא דדילמא אתי לאפרושי וא"ת היכי ס"ד דטעמא דר"י דלא מחייבי בשאר ימות השנ' וטעמ' דילמא אתי לאפרושי א"כ מהך טעמא פשיטא דיש לחוש בשבעה ימי החג דילמא אתי לאפרושי וליכא למימר דסוכת חג חייב כל שבעה מה"ת והא דאמר גזירה היתה בלשכת פלהדרין אשאר ימות השנה קאי דא"כ תקשי ר"י לנפשי' משאר לשכות שהי' במקדש ולא הי' להם מזוזה. ואם יש לחלק בין שאר לשכות ללשכות פלהדרין א"כ מאי מותיב לי' לת"ק וי"ל דבסוכה לעולם בשבעה ימי החייב

חייב מן התורה אבל בלשכה ממעט לי' מקרא דביתך וה"ק ר"י לרבנן והלא כמה לשכות שהי' במקדש ולא הי' להם מזוזה אלא ש"מ דכל העזרות והלשכות מעטינן מקרא דביתך ולשכת פלהדרין גזירה היתה ומטעם גזירה זו כל השנה חייבת במזוזה והכי קאמינא בשלמא א"א לשיטת רש"י דבסוכה לא שייך לומר חבוש לא מצינן למימר דטעמא דר"י מקרא דביתך דא"כ אין טעם לגזירת דר"י דמהיכי תיתי יאמרו שהוא חבוש בלשכות פלהדרין הא ע"כ הא דפטור ממזוזה מטעם ביתך דאי מטעם שהוא חבוש קשה הא סוכת העזרה נמי פטורה ממזוזה וגבי סוכה לא שייך טעמא דחבוש ולמה היא פטורה ע"כ כל אחד יוכיח עצמו דהא דפטורה משום שהיא עומדת במקום קדוש ומה"ט לשכת פלהדרין נמי פטור משא"כ אם נאמר אף לפירש"י דבסוכה נמי שייך טעמא דחבוש א"כ סוכת העזרה חייב במזוזה לר"י מטעם חבוש ודאי מצינו למימר טעמא דר"י דלשכת פלהדרין פטורה מטעם ביתך ויש טעם לגזירת דר"י שיאמרו שהוא חבוש בלשכת פלהדרין שהרואים יראו דסוכות העזרה חייבת במזוזה דהא לשכת פלהדרין דומה ממש לסוכות החג דירה קבע לשבעה ימים. וא"כ הדרא קושיא לדוכתי' דה"ל לאביי לחלק בהכי אלא ע"כ צ"ל דאין סברא לחלק בחיובא דשאר ימות השנה בין סוכה ללשכה דאף אם נתחייב במזוזה סוכת החג מ"מ לא נתחייבו במעשרות ולא אתי לאפרושי וא"כ מכח הני ב' קושית ע"כ תאמר דלא ס"ל לרש"י הך סברא. א"כ מעתה נתחזקה ק' ד' ודו"ק. אך לכאורה יש לגמגם על כל הג' קושית די"ל דרש"י לא ס"ל סברת תוס' דאי מחייבינן בשאר ימות השנה לא אתי למטעי וא"כ עדיין נוכל לתרץ ק' הד' כדאמרן וק' ב' וג' נמי כדאמרן דרש"י ס"ל ג"כ סוכות החג דמחייב ר"י מטעם חבוש וא"ת אמאי לא אוקי אביי דר"י סבר דגזרינן ורבנן לא גזרו דא"כ אמאי מחייב ר"י סוכת החג במעשר דילמא אתי לאפרושי מן החיוב על הפטור. אף שמצותי' נוהג כל השנה וק"ל. אלא אם תאמר כך נולדה ק' ראשונה דבשלמא אם נאמר לרש"י ס"ל ג"כ סברת תוס' כיון דמחייבינן בשאר ימות השנה לא אתי למטעי יש לתרץ ק' ראשונה דלפי מה שאמרנו דגם לשיטת רש"י אמרינן בסוכה שמא ואמרו חבוש לק"מ קושית תוס' דאיכא למימר דהכי פרישו לאביי בשבעה כ"ע לא פליגי דחייב מן התורה כי פליגי בשאר ימות השנה וטעמא דר"י בשאר ימות השנה משום חבוש וא"כ הך מתני' דסוכה איירי בשאר ימות השנה ובשאר ימות השנה לא אתי למטעי כסברת תוס' והא דאמר ר"י סבר לא גזרינן היינו לא גזרינן שאר ימות השנה אטי שבעה וא"כ ע"כ אם תרצה לתרץ קושיא ראשונה צ"ל דרש"י ס"ל ג"כ כסברת תוס' א"כ נתאמצו אינך ג' קושית בדרך ממ"נ ודוק היטב כי דרך חריף הוא:

בא"ד ונ"ל כל הסוגי' בענין אחר דהאי דקאמר וכ"ת מדרבנן היינו משום שמא יאמרו היושב בסוכה חבוש וכו' עכ"ל עיין מהרש"א בלשון הזה שכתב אלא דפריך רבא אדאביי דע"כ בסוכה לא פליגי בשאר ימות השנה דהא סוכות החג בחג קתני דמשמע דפליגי בחג גופי' וק"ל ומקשין העולם דילמא רבותא לרבנן קתני סוכות החג בחג. אבל ר"י באמת פליג אפילו בשאר ימות השנה ויש לישבו בדוחק דא"כ אמאי תני רבי פלוגתת ר"י ורבנן במס' מעשרות דנוכל לומר ע"כ לא פליגי רבנן אדר"י אלא לענין מעשר דליכא לחייבו מדרבנן דילמא אתי לאפרושי אבל לענין מזוזה מודה לי' רבנן ה"ל להשמיענו פלוגתתן לענין מזוזה אלא ע"כ ש"מ דלרבותא דר"י קתני ואהא פריך שפיר לאביי ה"ל לאשמועינן רבותא טפי בשאר ימות השנה ודוק: ולי יש הבנה אחרת לפי גרסת תוס' ופירושם אכ"ל דרבא שמיע לי' מיני' דאביי דבשבעה כ"א לא פליגי בין בסוכה בין בלשכות כ"ג ואהא פריך שפיר והא סוכות החג קתני ופליגי רבנן ורבא לא ס"ל כסברת תוס' לחלק בין סוכות דמקרי דירות עראי כיון דבקל יכול לצאת משא"כ לפי' רש"י ולגרסתו דרבנן סברי גזרינן שאר ימות השנה אי לא ניחא לי' לרבא סברת תוס' בלא סוכות חג בחג ה"ל לאקשוי דרבנן אדרבנן וק"ל. אלא שיש לומר שהמהרש"א מיאן בזה דא"כ עדיין קשה ג"כ לפי' תוס' אידך קושית מה קשה לי' מסוכות חג בחג אמאי לא שבק לי' תירוצא דאביי דבשבעה כ"ע לא פליגי היינו בלשכות כה"ג כי פליגי לענין שאר ימות השנה ובסוכת החג היינו דרבנן לטעמייהו דסוכה דירת עראי בעינן ול"ל לאוקמי פלוגתתן בדירה בע"כ ודו"ק:

## יומא

### דף ב.

בתוס' ד"ה דתנן ר"א בן יעקב אומר וכו' עד ונראה דתמיד קריב בתשעה לא הוי סתמא דבעי למימר לא פחות ולא יותר וכו' אבל עשרה לא הוי כל שעתי' דזמנין דבהעלות אברים מכבש למזבח זכי אחד מהני שזכי להוליך לכבש אבל בציר מ"ט לא הוי ע"כ וקשה דא"כ מאי מספקא לעיל (דף כ"ה) כשהן מפייסין לעבודה אחת מפייסין או לכל עבודה ועבודה ר"ל בכניסה חדא טובא פייסתן דא"כ דהוי טובא פייתות א"כ אין לומר דתני ט' לא פחות ולא יותר דדילמא חד מהני ט' אתרמי לי' ב' עבודות וא"כ צ"ל דלא מקפיד על פחות אלא שלא יותר מ"ט וא"כ ע"כ אבל מתני' ר"א בן יעקב היא א"כ רישא רבנן וסופא ר"א בן יעקב כקושית תוס' וי"ל בדוחק דבעל האבעי' סבר לי' כתי' תוס' ב' אף שתירץ הוא דוחק היינו לפי האמת די"ל תירץ ראשון ודוק:

**דף כו.**
בגמרא מיתיבי זה הכלל כל הקרב ביום אינו קדוש אלא ביום וכל הקרב בין ביום ובין בלילה כן צ"ל ר"ל מנחת נסכים כמו שפי' רש"י וכן הגירסא בתמורה (דף י"ד ע"א) וק"ל:

**דף כט:**
בגמרא ולכתבי' בלשון קידוש הא קמ"ל דטבילה כקידוש מה קידש במקום קדוש אף טבילה במקום קדוש. וקצת קשה א"כ לר"י האי ורחץ טבילה ממש היא א"כ טבילה במקום קדוש מנ"ל וצ"ל מדכתיב ורחץ בשרו במים במקום קדוש וא"כ קשה לרבי ל"ל למכתב ורחץ לכתוב קידוש וצ"ל דפליגי אי ילפינן כל הטבילות מהאי קרא ורחץ בשרו במקום קדוש וק"ל:

**דף לב:**
בתוס' ד"ה אין מעבירין על המצות וכו' עד וא"ת למה לי קרא אמאי לא נפקא מדר"ל וכו' ע"כ וקשה עדיין למה לי קרא גבי תפילין בהקומץ כשהוא מניח תפילין של יד ואח"כ של ראש דכתיב וקשרתם לאות על ידך והדר והיו' לטטפות בין עיניך תיפוק לי' מדר"ל וכבר חזר תוס' בעצמם מהאי תירץ בפ' קמא דמגילה ומתרצו שם בענין אחר דמדר"ל לא נפקי אלא לכתחלה אבל בדיעבד יצא לכך אצטריך גבי דם ע"ש והשתא נמי מתרץ דאצטריך גבי תפילין בדיעבד ודו"ק:
סליק מס' יומא:

**דף לג.**
בגמרא אלא בהיתר אכילה כ"ע לא פליגי הקשה במהרש"א אמאי לא שביק המתרץ סברת המקשן דמאן דבעי דין ממון לא בעי היתר אכילה והא דתרומה טמאה דפסולה משים דמצותו בשריפה וכתיתי מכתת שיעורי' וי"ל דטבל ודאי פסול לכ"ע משום שותפין וכו' וא"כ ליכא נפקותא כלל למאן דבעי דין ממון דלא בעי היתר אכילה עכ"ל ודברי אלו פלאי בעיני דא"כ ה"ל למפרך מטבל נמי דליכא נ"מ למאן דבעי דין ממון למאן דבעי היתר אכילה. ונראה ליישב הקושיא ע"פ דרכו וזה דלא ניחא להמקשן למימר הך סברא כתיתי מכתת שיעורי' גבי אתרוג כחו שהסכים בזה הרא"ש בסי' ט"ו דלא אשכחן שיעור מפורש באתרוג והא דאמרינן כאגוז וכביצה לאו משום שיעור היא אלא כדמפורש טעמא משום דלא גמר פירי היא ואתרוג של אשירה דפסול מטעם מצוה הבאה בעבירה. אלא ע"כ צ"ל דהוכחתו דליתא מטעם מצוה הבאה בעבירה אלא דומיא דגזל דמחמת עבירה היא דגזל באותו מצוה דאל"כ תקשי לך למה לי קרא דלא תאכל חמץ שאין יוצאין במצה של טבל תיפוק לי' דהוי מלוה הבאה בעבירה מ"מ אכתי תקשי לך תיפוק לי'

משום מצוה הבאה בעבירה דקאכיל איסורא וזה מקרי מצוה מחמת עבירה דבאכילתו שמקיים מצות בערב תאכל מצות עביד איסורא ואוכל טבל (וכן צריכין לפרושי קושית תוס' [דף ל'] ד"ה משום ע"ש וצ"ל כמו שכתבו תוס' בד"ה אחי' לחם דטעם אתרוג של טבל הוא מטעם שותפות דצריך למילף מלא תאכל כגון אם ב' זיתים של טבל דלא אתי' מצוה מחמת עבירה כי חלק של כהן לא צריך לי' והוא יוצא המצות עשה בזית שני. משא"כ אם נאמר הטעם אתרוג של אשירה דפסול מטעם מצוה הבאה בעבירה אפי' לא אחי' המצוה מכח העבירה קשה שפיר למ"ל קרא לא תאכל על טבל תיפוק לי' דה"ל סברא לומר באתרוג כתיתי מכתת שיעורי' ואם תוכיח הך סברא מכח קושית תוס' הך דמצה של טבל א"כ ע"כ צ"ל לדידך דאתרוג של טבל פסול משום שותפות א"כ ליכא נפקותא כלל למאן דבעי דין חמון ולא בעי היתר אכילה ודוק: בתוס' ד"ה לפי שאין בו היתר אכילה וכו' והוי מצי למימר נמי מעשר שני בגבולין ואליבא דכ"ע כדמוכח בסוף חלק שהוא ממון גבוה עכ"ל עיין מהרש"ל פרישו. ויש כאן לתמוה תימא רבה דהא בפ' שני דקידושין לדף נ"ג ע"ב) בד"ה איהו העלו שם דטעמא דר"ח בסוף חלק לאו משום דסבירא לי' ממון גבוה היא אלא דלאו עיסה היא להתחייב בחלה הואיל ואין ראוי שם לאכול לפי שאין בו היתר אכילה וקושית תוס' במקומו עומדת תיפוק לי' דמכתת שיעורא דמצותו בשריפה ועוד הקשתי יותר מזה בשלמא למאן דאמר לפי שאין בו דין ממון נפ"מ לענין מעשר אבל למ"ד לפי שאין בו היתר אכילה ליכא נפקותא ונ"ל דקושיא חדא פרוקא דאידך והכי פרישו בתוס' וי"ל דודאי וכו' משום דנפקא מיני' לענין מעשר שני ואם תקשי לך כל זה ניחא למאן דאמר לפי שאין בו דין ממון אבל למ"ד לפי שאין בו היתר אכילה מאי נ"מ ע"ז מסיימי והוי מצי למימר נמי מעשר שני בגבולין איכא בנייהו ואליבא דכ"ע והא דלא קאמר הכי ע"כ צ"ל דאית לי' לתלמודא כמו שכתבו תוס' בקידושין דטעמו דר' חסדא לאו משום ממון גבוה אלא הואיל ואין ראוי שם לאכול וא"כ להך מ"ד לפי שאין בו היתר אכילה נמי נ"מ לענין מעשר שני בגבולין שאתרוג כזה לא יצא בו כיון דאין בו היתר אכילה וכפי תריצי מדיוק לשון התוס' הוי מצי למימר וכו' ולא אמרו וה"ה דהוי מצי למימר וכו' ודוק:

ולפי הנחה זו אי אפשר לנו לתרץ קושית המהרש"א כמו שתירץ הוא אפי' לפי דרך שפרשתי בתירוצם דליכא נ"מ למאן דבעי דין ממון ולמאן דבעי היתר אכילה דהא באתרוג של תרומה טמאה או של טבל אין יוצאין בו לכ"ע משו"ה אמר דכ"ע אית לי' היתר אכילה מ"מ קשה הא איכא נ"מ במעשר שני בגבולין דלמאן דבעי דין ממון לא בעי היתר אכילה יוצא באתרוג מע"ש בגבולין ולמאן דבעי היתר אכילה אינו יוצא באתרוג

כזה וק"ל: ואמינא ליישב ק' מהרש"א עפ"י דרך אחר הא דפריך בשל ערלה מ"ט הא איכא טעמא רבה דכתיתי מכתת שיעורי' ומה שתי' התוס' דנ"מ לענין מעשר אינו מספיק לזה דפריך מ"ט ונראה דהאי דפריך מ"ט היינו דשואל מ"ט לא תני ערלה בחד בבא עם אתרוג של אשירה ושל עיר הנדחת כיון דחד טעמא אית להו לכולהו משום דכתיב שיעורייהו ע"ו קאמר ר' חייא בר אבין דהשתא אשמועינן בזה שיש עוד פסול באתרוג של ערלה לפי שאין בו היתר אכילה או לפי שאין בו דין ממון וע"ז הקשו תוס' דבאמת למה לתנא טעמא אחרינא תיפוק לי' דכתיתי מכתת שיעורי' וי"ל וכו' דנ"מ לענין מעשר שני אליבא דר"מ וזה פשוט ומעתה אין מקום לקושית מהרש"א נימא טעמא דתרומה טמאה מטעם דכתיתי מכתת שיעורי' דא"כ אמאי לא תנא לי' גבי אתרוג של אשירה ושל עיר הנדחת. וכי תימא עדיין קשה לפי המסקנא דמאן דאית לי' דין ממון ס"ל היתר אכילה נמי א"כ אמאי לא תני לי' אתרוג של תרומה טמאה בהדי של ערלה כיון דחד טעמא אית להו לפי שאין בו היתר אכילה י"ל דלפי המסקא טעמא דתרומה טמאה משום דכתיתי מכתת שיעורי'. קמ"ל אפילו תרומה טמאה של דמאי מ"מ פסולה. כל זה ניחא אם אמרינן דכ"ע אית לי' היתר אכילה ואתרוג של טבל אסור ודקתני של דמאי ב"ה מכשירין הא של טבל ודאי פסול אבל לפי ס"ד דמאן דאית לי' דין ממון לא בעי היתר אכילה ואתרוג של טבל כשר והא דקתני בסיפא של דמאי היינו בתרומה של דמאי א"כ אי אפשר לפרש הא דקתני של תרומה טמאה היינו של דמאי דא"כ טלה קתני של תרומה טהורה היינו של דמאי ואם נטל כשר א"כ מה תו דקתני של דמאי ב"ה מכשירין ע"כ לדיוקא אתי של טבל פסול וקשה למאן דלא בעי היתר אכילה הא אית בי' דין ממון ודוק היטב:

וזה שכתב בשלמא למ"ד לפי שאין בו היתר אכילה שפיר קשה הא מ"ז לא אתי שפיר אמאי לא קתני בחד בבא עם של ערלה וצ"ל דתרומה טמאה איירי בשל דמאי ופסול מטעם כתיתי מכתת שיעורי' א"כ הא דקתני בסיפא של דמאי נדייק מיני' הא של טבל פסול א"כ למאן דאמר לפי שאין בו דין ממון הרי מסיקו תחת תבשילו וכ"ת מטעם כתיתי מכתת שיעורי' א"כ קשה עליו מסיפא דמתני' מוכח דטבל פסול וקשה בממ"נ או מתרומה טמאה או מטבל ובזה מתירץ קושית מהר"ם אמאי לא מקשה אטבל ודוק:

בא"ד מאן דפסול היינו מדרבנן הקשה במהרש"ל וגם במהרש"א הא מדפטר מע"ש מן החלה ע"כ דאית לי' ממון גבוה היא מדאורייתא ע"ש. שמעתי מקשים הא מעשר אילן של אתרוג הוא מדרבנן משא"כ חלה של חמשת מינים מדאורייתא וא"כ מאי מייתי ראי' מהך דחלה וניחא לי דע"כ סוגי' דידן ס"ל מעשר אילן מדאורייתא ועיין מזה בר"ה (דף י"ב) ד"ה תני דהא קתני אתרוג של מעשר שני לדברי ר"מ אין אדם יוצא בו ידי חובתו

ביו"ט הלא אפילו לר"מ אדם יוצא ידי חובתו דהא לעיל (דף כ"ג) ר"מ מכשיר סוכה על גבי בהמה אע"ג דכתיב חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים סוכה הראוי לשבעה הא נמי מדאורייתא מחזי חזי וא"כ ה"ה הכא מדאורייתא יש בו היתר אכילה דמעשר אתרוג מדרבנן אלא ע"כ ס"ל דמעשר אילן מדאורייתא ודו"ק:

## סוכה

### דף לד.

אמר לי' ר"א יכול יהי' אתרוג עמהם באגודה אחת כל המאמר הזה אומר דרשיני מה שייך שאלה זו דוקא בדרשות ר"ע טפי מהני תנאים הראשונים ר' ישמעאל ור' טרפון וצ"ע ועוד למה לא אמר ר"א יכול יהי' אתרוג ג"כ באגודה אחת דמשמע שיהי' כל ד' מינים באגודה אחת והלשון הזה דקאמר יכול יהי' אתרוג עמהם באגודה אחת משמע דלא יהי' כל הארבעה מינים באגודה אחת אלא דקשי' לי' מנ"ל להוציא האתרוג מהאגד וליגד הג' מינים אמר מפיק חד מהני ג' מינים ועייל אתרוג לאגוד עמו וא"כ צריכין לישב למה שאל ר"א דוקא בסיגנון זה ונראה לישב עפ"י מה שמצינו פלוגתת ר"י ורבנן לעיל (דף ל"ג ע"א) דר"י סבר לולב צריך אגוד ורבנן סברי אין צריך אגוד ופריך מאן תנא להא דתני' רבנן לולב מצוה לאגדו ואם לא אגדו כשר מני אי ר"י כי לא אגדו אמאי כשראי רבנן מה מצוה קעביד ומשני לעולם רבנן ומאי מצוה משום זה אלי ואנוהו והנה ודאי לרבנן דאין צריך אגוד אלא משום זה קלי אין מקום לשאלה זו יכול יהי' אתרוג עמהן באגודה אחת דבשלמא דהני ג' מינים צריך להיות ביד ימין וכדי שלא יפרד זה צריך אגוד משום דזה אלי ואנוהו אבל אתרוג דצריך להיות בשמאל וא"כ אין צריך אגוד כי זה הידור מצוה שלא באגד יותר מבאגד ותדע דאי לרבנן שייך ג"כ האי שאלה דר"א א"כ לדידן דקי"ל כרבנן הך שאלה במקומו יכול יהי' אתרוג עמהן וליכא לשנוי' כמדשנינן מדלא כתיב וכפת הא לרבנן מדאמרת אין אגוד כלל אלא משום הידור מצוה וא"כ אי הידור מצוה האגודת אתרוג עמהם א"כ אכתי נמי לפי האמת שיהי' האתרוג עמהם באגודה אחת אלא ודאי בעי דלרבנן לא קאי שאלה זו ומעתה אני אומר דהסיגנון יהי' כך דודאי להנך תנאים הראשונים נוכל לומר דסבירי להו כרבנן כשיטת דרבנן כדקיי"ל וכבר אמרנו ועניני דלשיטת רבנן לק"מ אבל מדר"ע מוכח דס"ל כר"י דאמר דלולב צריך אגוד ואליבי' ודאי קשה יכול יהי' אתרוג עמהם באגודה אחת דהא ר' ישמעאל מפרש טעמי' משום ענף עץ עבות שלשה ערבי נחל שתים והנה פשטא דקרא מסייע לר' ישמעאל ומי דחק לר"ע לאפוקי קרא מפשטי' לדרשא אחרינא ולומר הדס אחד וערבה אחת אלא ודאי

דר"ע ס"ל כר"י דיליף בגז"ש ולקחתם מלקחתם מאגודת אזוב דלולב צריך אגוד ואנן קיי"ל דאין אגודה פחות משלשה והנה התורה בא להראות לנו ומפרש שצריך אגוד ומנה ידעינן איזה משלשה מינים אם תימא לולב ושתי ערבות דהוי שלשה או הדס ולולב או הדם וערבה משו"ה לקח ר"ע ובירר דרך לעצמו דס"ל לולב א' והדס א' וערבה א' וכי גז"ש אתי' לן דצריך אגוד ואין אגודה פחות משלשה וא"כ צריך כל הני מינים ביחד וא"כ מוכח דר"ע ס"ל בשיטות ר"י משו"ה שאל לו ר"א יכול יהי' אתרוג עמהם באגודה אחת כלומר אפיק חד מהני תלתא ועייל אתרוג תחתיו ומשני מי כתיב וכפות כפת כתיב והשתא מיושב היטב כל הדקדוקים שדקדקנו:

ברמב"ם בפ' ה' מהלכות סוכה דין י"ב העושה סוכתו תחת האילן כאלו עשאה בתוך הבית ומשנה היא זו (דף ט' ע"ב) ואמר רבא לא שני אלא באילן שצילתה מרובה מחמתה אבל חמתה מרובה מצילתה כשרה והקשה וכי חמתה מרובה מצילתה מאי הוי והא קמצריף סכך פסול בהדי סכך כשר ומשני כשחבטן ופריך אי בשחבטן תנינא הדלה וכו' ותירצו אי מהתם ה"א דיעבד אבל לכתחלה לא ע"כ הנה רבינו לא ביאר כל זה ואף אם נאמר דמלשון כאלו עשאה בתוך הבית מוכח דאיירי באילן שצילתו מרובה מחמת כדדייק רבא מ"מ ה"ל לבאר דאיירי בשחבטן ובחבטן כשר אפילו לכתחלה ובקושיא זו לא הרגישו הראשונים והאחרונים ונ"ל לפרש עפ"י מה שכתבו תוס' דאם הסוכה שתחת האילן מסוככת כראוי שצלתה מרובה מחמתה לא מסתבר שתפסול משום צירוף סכך פסול כיון דכי שקלת לי' לפסול אכתי צלתה מרובה. אלא כשאין צלתה מרובה אלא מחמת הפסול איירי והא דלא משני כגון דבלא פסול צלתה מרובה משום דא"כ מאי למימרא דהשתא נמי דמשני בשחבטן קא פריך מאי למימרא הנה ודאי תוס' ס"ל דלא מסתבר שתפסול משום צירף סכך פסול אם הסוכה מסוככת כראוי וא"כ לא יוכל לשנויי דאיירי דבלא פסול צלתה מרובה מחמתה דא"כ מאי למימרא דלא צריך להשמועינן הך סברא דסבר לר"י דלא מסתבר כלל למימר לומר כו' אבל רבינו מיאן בזה דהא איכא למימר כסברת ראבי"ה מובא ברא"ש אף אם לא חבטן אפי' חמתה של אילן מרובה מצלתה של אילן והסוכה צלתה מרובה מחמתה פסולה שהרי הצל היא מן האילן ולא מן הסוכה שאם ניטל סכך הסוכה אכתי איכא מצל האילן עכ"ל וא"כ הקושיא במ"ע מאי פריך והא קמצטרף סכך פסול בהדי סכך כשר אמאי לא משני דאיירי בסוכה שמסוככת כראוי. וצ"ל הא דלא משני הכי דא"כ קשה מאי למימרא כלומר הך דינא שמעינן מהאי מתני' דלקמן המקרה סוכתו בשפודין או בארוכות המטה דמכשירינן לקמן כשיש רויח בניהן ולא מערובין דהאי לחודי קאי ולא אמרינן דתפסול משום מצטרף סכך פסול כיון

דכי שקלת לי' סגי בכשר אמנם לפי שיטת רבינו כפי שמפורש הרב המגיד כשחבטן כשהפרידן זה מזה אבל אם הי' מערבין זה בזה אע"פ שהסכך כשר רבי מצטרף זה בזה ופסול ואם חבטן שרוצה לומר הפרידן צריך שיהי' הסכך כשר הרבה מן הפסול ואם הי' רווח כמותן כנגדה פסול וא"כ לפי שיטה זו ולפי מה דמפורש ר"ה ברי' דר' יהושע לקמן אם הי' רויח כמותן היינו כשנכנס ויוצא אין ראי' ממתני' דלקמן דהא איכ"ל הא דמשרינן לקמן היינו משום דסכך כשר יותר על הפסול וכיון דנפרד זה מזה בטל ברוב לפי שיטת רבינו אבל לר' פפא דמפורש מתני' דלקמן אם הי' רויח בניהן כמותן כמותן ממש א"כ קשה לדידי' אמאי מכשרינן הא לא קבטיל ברוב אלא ע"כ צ"ל כיון דכי שקלת לי' סגי בכשר דסבר לי' דפרוץ כעומד כשר וא"כ פריך שפיר והא קמצטרף וליכא לשנוי' דאיירי בסוכה שצלתה מרובה דא"כ מאי למימרא דהך דינא שמעינן ממתני' דלקמן והיינו הך דמשני דוקא ר' פפא כשחבטן לתירצי מתני' אליבי' אבל לר"ה ברי' דר"י לא צריך לאוקמי מתני' כשחבטן דהא איכא לשנוי' דאיירי מתני' כשצלתה מרובה מחמתה וליכא למימר מאי קמ"ל דהא אליבי' דר"ה ברי' דר' יהושע לא משמע מידי ממתני' דלקמן כמו שפרשתי א"כ רבינו שפסק בפסק זה כר"ה ברי' דר' יהושע לענין דפרוץ כעומד פסול משו"ה לא הביא רבינו דאיתא הך אוקמתא דר' פפא כשחבטן דאליבי' דר' הונא ברדר"י לא צריך להאי שנויא כמו שאמרנו ודו"ק:

או"ח סי' תרמ"ט בהגה סי' ה' ובמג"א ס"ק י"ד שהסכים למהר"א מפראג שהפסיל אם ניטל הפטמא משום הדור פסול כל ז' וכ"מ בסי' תרמ"ה סק"ו ע"ש. שמביא לזה ראי' מירושלמי ולי נראה ראי' ברורה מדברי התוס' בריש פרק לולב הגזול דפסול ניטל פטמתו מטעם חסר דבתוס' ד"ה קפסיק ותני. שהקשה ותימ' הא אמרינן לקמן ניקב וחסר כ"ש פסול אע"ג דביו"ט שני כשר ומי משום דקתני גזל דומי' דיבש הכי נמי גבי ניקב קתני עלתה חזזית על רובו דמפסלא ביו"ט שני משום הידור מיהו בירושלמי משמע קצת דמשום חזזית לא מיפסל אלא ביו"ט ראשון וכו' עיין שם עכ"ל התוס' וקשה הא גבי ניקב קתני ניטלה פטמתו דאיפסל ביו"ט שני משום הידור ולסברת המ"א בסי' תרמ"ה משמע מהירושלמי דפסול ביו"ט שני וא"כ מאי תי' תוס' בהא דחזזית עפ"י הירושלמי ומ"מ קשה מניטל פטמתו אלא ש"מ דס"ל לתוס' דניטל פטמתו אינו פסול אלא משום חסר ואינו פסול אלא ביו"ט ראשון ודו"ק. ולק"מ דהא לפי' תי' התוס' לא אמרינן דומי' אלא דעיקר הוכחה דה"ל לתוס' לסתר מכח ניטל פטמתו. י"ל דמשו"ה סותר פי' הירושלמי מכח חזזית ולא משום ניטל פטמתו דלפום חד פי' לקמן בתוס' ניטל פטמתו היינו העוקץ ובעיקוץ ודאי משום חסר אתנין עליו דודאי לפום הך פירוש ניטל פטמתו הך שבראש

האתרוג איכא למימר משום הדר כיון דהא בראש האתרוג ע"ג החוטם משו"ה סתר תוס' פי' הירושלמי אף בחזזית וזה ניחא לכל הפרושים ודו"ק. אבל אני במקומי עומד דהא (בדף ל"ד) הביא תוס' כשם הירושלמי נטלה פטמתו תמן אמרי נטלה שושנתו משמע שהיא בצד ראשו וא"כ ה"ל לתוס' להקשו' מירושלמי אירושלמי ודו"ק:

במג"א בסי' הנ"ל ס"ק י"ג ואע"ג שאסור באכילה ובהנאה מ"מ כיון שאם נתבטל מותר באכילה כדאי' בגמ' גבי דמאי ע"ש. ודבריו אלו צריכין לו עיון אם כוונתו אם נתבטל לולב או אתרוג של ע"ז ע"י גוי אין הנידון דומה לראי' גבי דמאי יש לו בידו המיגו דאי בעי מפקיר כל נכסי' והוי עני משא"כ הכא בנידן דידן אין בידו לכופו לנכרי לבטל ע"ז שלו ואם כוונתו אם נתבטל בשאר אתרוגים ולילובין ברוב וזה יש לו בידו אף דאין מבטלין איסור לכתחילה מ"מ בדיעבד בטלו מבוטל קשה הא אין לו ביטל דאף אם נתבטל מקרי חתיכה ראוי להתכבד כמו שכתבו תוס' ביבמות פ' הערל (דף פ"א) ד"ה דברי הכל לא תעלה והעיקר הטעם היא כמ"ש רש"י מצות לאו להינות נתנו וכן כתב המהרש"א בשיטות תוס' ע"ש וק"ל:

רמב"ם פ"ח דין ד' מהלכות לולב אתרוג של ערלה ושל תרומה טמאה ושל טבל פסול ובדין ט' ז"ל כל אלו שאמרנו שהם פסולים מפני מומין שבארנו או מפני גזל וגניבה ואבידה ביו"ט ראשון בלבד אבל ביו"ט שני עם שאר ימים הכל כשר ופסולות שהיא מפני ע"ז או מפני שאותו אתרוג אסור באכילה בין ביו"ט ראשון ובין בשאר ימים פסול עד כאן לשונו. ולכאורה הפסק הזה תמוה לפי הפשיטה אתרוג של ערלה פסול משום שאין בו היתר אכילה ולא קרינא בי' לכם. והמיעוט של לכם לא קאי אלא איו"ט ראשון כמו שאול וגזול והראשונים והאחרונים לא אמרו בו דבר. לבד ראה זה מצאתי במגן אברהם סי' תרמ"ט ס"ק ב' שכתב וז"ל ומה שפסול כל ז' היינו שראו חכז"ל כיון שהפסול בגוף האתרוג כמ"ש התוס' בריש פרק בד"ה בעינן הדר לענין לקיחה לכל א' מארבעה מינים ע"ש במ"א במה שמבאר כוונת הרמב"ם לתרץ קושיתו תוס' ובעיני מר פרישו ואין מקום לכל צד כי מה יענה בזה ל"ל טעמא גבי אתרוג של אשיר' ועיר הנדחת משום כתיתי מכת' שיעורי' ת"ל שאין בו דין אכילה ועוד לפי הבנתו אתרוג של טבל ג"כ אסור כל ז' א"כ קושיית תוס' תקשי לי' מהא ל"ל לא תאכל עליו לאסור מצה של טבל. אבל האמת היא שרבינו לא פסל של ערלה ותרומה טמאה כיון דלשריפה אזיל כתותי מכתת שיעורי' וכ"ת א"כ למה לן טעמא לפי שאין בו היתר אכילה כבר תי' תוס' דודאי לא הי' צריך אלא נחלקו בשני טעמים לענין ערלה דנפקא מיני' לענין מע"ש וטבל אינו אסור אלא דהוי כמו אתרוג של שותפין דחלק כהן ולוי יש בו והא דקאמר והפסלנות שהיא

משום ע"ז או מפני שאותו אתרוג אסור באכילה היינו של ערלה ותרומה טמאה מכח שאסורים באכילה לשריפה אזלי וכתיתי מכתת שיעורי' דומי' דאתרוג של ע"ז ופסול בין ביו"ט ראשון ובין ביו"ט שני עם שאר הימים אבל טבל היא בסוג הראשון שאמר מפני גזל וגניבה שיש בו גזל חלק של כהן ללוי אם יאכל. וזה שכולל רבינו בדין ב' של טבל עם תרומה טמאה וערלה. היינו לענין יו"ט ראשון דכל שלשתן יש להם חד טעמא ליו"ט ראשון לפי שאין בו היתר אכילה ולאו לכם קרינא בי' אבל לענין פסול שאר הימים נחלקים לפי טעמם ודו"ק:

**דף לד**:

בתוס' ד"ה קס"ד דאפי' מאן כו' ואפי' ר"ש מודה דהאי נולד אסור עכ"ל וכתב מהרש"ל מ"מ ר' נחמן סבר דבהי נולד נמי פליגי וכו' ומהרש"א הראה מקום שתוס' שם פי' מי שהוציאו הקשה לשם קי' זו וישבו בדוחק ואמר אדומ"ר הגאון הגדול המפורסים מו"ה אברהם ברודא נ"ע שאין מקום לקושיא זו דא"ל ר"נ גופא ס"ל כסברת המקשן דר"ש מודה דנולד כמו ביצה שלא הי' בעולם מודה ר"ש וה"ק ר' נחמן מאן דלית לי) מוקצה לית לי' נולד דאוכלא דאפרת היא דאי בעי שחיט ואכיל כל מה דבגווה כמ"ש מהרש"א. ועם זה מיושב מה שמקשין העולם לפי מה שכתב הרא"ש בסוף ביצה בשיטת ר"ת וה"ג דבמוקצה שרי ביו"ט ונולד אסור א"כ תקשי לכל הני אמוראי דלא אמרי כר"נ כי קושיא אדמפליגי בביצה ליפלגי בתרנגולת הל"ל לאוקמי מתני' בתרנגולת העומדת לגדל ביצה דתרנגולת שרי דמוקצה שרי וביצה אסורה מטעם נולד אלא משום דאי מוקצה שרי א"כ אין כאן איסור נולד דאי בעי אכיל כל מה דבגווה ואוכלא דאפרת היא וק"ל:

ומעתה יש לתרץ קושית תוס' ד"ה ביצה שנולדה וא"ת לב"ה דאמרי לא תאכל אבל בטילטל שרי וכו' פי' דאלת"ה אמאי לא תני ב"ה אוסרין י"ל משו"ה לא תני הכי דהתנא בא להורות דטעמא דמתני' משום הכנה או משקין שזבו ואיירי מתני' בתרנגולת העומדת לאכילה דלא כר"נ מדלא פליג בתרנגולת לרבותא דב"ה אבל אי הוי, תני וב"ה אוסרין הוי מוקמינן טעמא דמתני' בתרנגולת העומדת לגדל ביצים וכשינויי דר"נ והא דלא פליגי בתרנגולת ה"א דמוקצה שרי וביצה אסורה משום נולד משו"ה תני לא תאכל ואי ס"ל דמוקצה מותר ביצה נמי מותר דליכא נולד דאי בעי שחיט ואכיל כל מה שבגווה ואוכלא דאפרת היא משא"כ אי הוי פליג ב"ה בטילטול שפיר יש לחלק בין מוקצה ונולד ע"כ צ"ל דקושיית תוס' היא אליבא דר"נ וא"כ קשה קושיית מהרש"א אימא משו"ה תני לא תאכל להודיעך כחו דב"ש דהא ע"כ אליבא דר"נ צריך לומר כך מדלא פליגי בתרנגולת גופי ע"כ שמעתי בשם הגאון הנ"ל. ואף שאין משיבין את הארי לאחר מיתה קשה לי

טובא מהאי דכירה (דף מ"ה) דבעי מיני דר' יוחנן קינה של תרנגולת מה לטלטלה בשבת ומוקי לה דאית בה ביצה דאסור משום נולד ופריך מהא דר"נ מאן דלית לי' מוקצה לית לי' נולד ואי כדברי מורי ר' נחמן לא אמר הך מלתא אלא גבי יו"ט משום דאי בעי שחיט לה ואכיל כל מה שבגווה אבל בשבת לא שייך הך סברא:

שם ע"א:

בתוס' ד"ה ביצה וא"ת אמאי לא תני אוסרין ומתירין כו' עד עוד י"ל וכו' אלא אגב דנקט ב"ש תאכל עכ"ל עיין מהרש"א וכ"ת דאכתי קשה ה"ל למנקט וב"ה מתירין דמשמע אכילה וטלטל וב"ש מתירין אפי' באכילה והא דלא תני תאכל אגב ב"ה וי"ל דמ"מ לא נשמע להדי' אב"ה ואי הוי נקיטי לשון אוסרין דה"א איסור אכילה דיעדנ' מכח קושיא דאי כך הל"ל ב"ה אומרים לא תאכל אבל לב"ש כששנה תאכל כולל בפי' אכילה וטלטל דאין אכילה בלא טלטל ניחא לי' טפי למנקט לב"ה לא תאכל אגב ב"ש וק"ל: ברש"י ד"ה ואמר ר"נ אני וכו' אלא כך שמעתי מרבותינו דב"ש כר"י ומחמרי וב"ה כר"ש עכ"ל ויש לדקדק לפ"ז מה הוצרך לומר גבי שבת סתם לן תנא כר"י הא לא סגי דלא מתהפכת דכך קיבל מרבותיו ותי' במהר"ם אין רצונו ששמע בפי' אהא מתוס' דמגביהין דבית שמאי כר"י ובית הלל כר"ש אלא ר"ל דשמע מרבותיו סתמא דב"ש כר"י וב"ה כר"ש ולא ידע איו איפי' אם ביו"ט אם בשבת ור"נ מסברת עצמו אוקי קבלתו על מתני' דמגביהן כיון דסתם לן תנא כר"ש עכ"ל. ולא ידעתי מה תיקן בזה אכתי קשה דלא ה"ל לאתויי אלא הא דגבי יו"ט סתים לן תנא כר"י וע"כ קבלת רבותיו דב"ה כר"ש אהך מתני' דמגביהן קאי ונ"ל לישב אי לא הוי מייתי הך דמחתכין ה"א דיש חילק ק מוקצה ונולד והא דאמרי רבותיו ב"ש כר"י וב"ה כר"ש לענין איסור מוקצה גבי יו"ט והא דסתים לן תנא גבי קורה שנשברה ביו"ט כר"י הך נולד היא ומשו"ה הכי ס"ל כר"י אף דר"ש או ר"י אינם מחלקים בין מוקצה לנולד מ"מ לא הוי קשה סתימת אהדדי דרבי סתים בנולד כר"י ובמוקצה ב"ה כר"ש ויו"ט ושבת חדא מילתא היא וא"כ הך דמגביהן ע"כ אינו מהפך דהתם נולד היא כמו שכתב הרא"ש בסוף מכילתין וב"ה כר"י לענין נולד ומשו"ה אייתי ר"נ ראי' מהא דמחתכין דנולד היא ומ"מ סתים רבי דמותר ש"מ הך דמגביהן מהופכין ויש חילוק בין יו"ט ושבת ומאן דאית לי' מוקצה אית לי' נולד וכו' ודו"ק:

# ביצה

## דף ב.

ע"ב בגמרא מכדי מאן סתמי' למתני' רבי מ"ש בשבת דסתם לן כר"ש ומ"ש ביו"ט דסתים לן כר"י נראה לפרש דבלא ר"נ לא קשה סתימות אהדדי דה"א הך דמחתכין לא סתמא היא דהא גבי שבת סתים לן נמי כר"י כהאי דתנן מטלטלין נר חדש אבל לא ישן ור"ש מתיר אבל ר"נ ס"ל דהאי סתמא עדיפא הואיל ונשנית משנה זו בסתם בסוף פרק מי שהחשך כר"ש כמ"ש תוס' כריך שפיר מ"ש בשבת דסתים לן כר"ש וביו"ט כר"י וק"ל:
בתוס' ד"ה מוקים לה ב"ה כר"ש וא"ת דמאי אולמא כו' וי"ל דבעדיות לא תני לה מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה עכ"ל ומ"מ הוכרח ר"נ לאתוי הך דמחתכין דסתם לן כר"ש דמהאי דעדיות אכתי קשה מה אולמא דהאי סתמא מהאי סתמא דמגביהן וק"ל:
ע"ב בגמ' אלא אמר רבה משום הכנה וכ' הרא"ש ויראה מה שתפס הרב אלפסי שינוי דרבה עיקר אע"ג דר' יוחנן אית לי' נמי טעמא דמשקין שזבו משום דנרא' לו גזירה רחוקה לדמות ביצה למשקין שזבו ולפירות הנושרין ורבי' מתמי' דלאחר חתימת התלמוד אין לשום אדם לחלוק על אמורא ואם בעיני ר' יוחנן הגין למה לא ישרה בעיניו ועוד הקשה הרא"ש בסוף ביצה על פסק רב אלפסי שכתב לחלק בין יו"ט דקילי לכך מוקצה ונולד אסרו חכמים ובשבת שרי כר"ש כדאמר ר"נ מהא דאמרינן שלהי מס' שבת ואף ר"י סבר הלכה כר"ש ומי אמר ר"י הכי והא אמר ר"י הלכה כסת' משנה ותנן אין מבקעין כו' ולא מן הקורה שנשבר' ביו"ט אלמא סתמ' דתלמוד' לא מפליג בין שבת ויו"ט ולא אשכח מאן דמפליג אלא ר"נ נדחוק לחלק ולהעמיד אוקמתא דידי' אבל לשאר אמוראי אין צריכין לחלק. ועוד הקשה הא דמקשה מרב נחמן אדר' יוחנן בפ' כירה (דף מ"ה) וכי גברא אגברא קרמי' אדרבה הא ר' יוחנן פליג בשמעתין על ר"נ ואמר טעמא משקין שזבו בהתיר ק' הב' יש לנו לומר דלק"מ דודאי ר' יוחנן א"א לומר אליבי' דיש חילוק בין שבת ויו"ט דתוס' כתבו בחולין (דף י"ד) דטעמא דרבנן דגזרו עומדין לאכילה אטו עומדין למשקין ור"י לא גזרינן וא"כ נוכל לומר היכי לא גזר ר"י בשבת אבל ביו"ט גזר באכילה אטי שאינו עומדת לאכילה א"כ מאי פריך מסוחטין פירות שהיא שבת על מתני' דעירובין שהיא יו"ט אלא ודאי מדקרמי ר"י מתני' אהדדי ש"מ לא ס"ל כר"נ. אמנם מ"מ לא פלטי למה פסק האלפס החילוק בין יו"ט לשבת הא ר"י לא ס"ל האי חילוק ע"ד שאמרנו לכך נ"ל ע"ד אחר בתחילה נדקדק מה שהביא כאן התלמוד תריצא דרבינא ותי' רבינא ברי' דר' עולא היא נראה כיתר דברים בודאי דר"י דקרמי מתני' אהדדי ולא ס"ד לאוקמי מתני' בתרנגולת העומדת לגדל ביצים דמתני' סתמא קתני ומשמע

בין בתרנגולת העומדת לאכילה ולגדל ביצים מדלא אמר ר' יהודא בפירוש וכן ביצה שנולדה ביום ראשון בתרנגולת העומדת לאכילה תאכל בשני אמנם כל זה אם ר' יהודא אמר דבריו בתחילה אבל אם נחלוף השיטה דגרסינן דברי רבנן בתחלה א"כ אמרו רבנן בין בתרנגולת העומדת באכילה ובין בתרנגולת העומדת לגדל ביצים וא"כ נוכל לומר דלא פליג ר' יהודא אלא בחדא דהיינו בתרנגולת העומדת לגדל ולא צריך לפרש דזיל בתר טעמא וא"כ נוכל לומר הא דאמר רבינא ברי' דרב עולא הכא בתרנגולת העומדת לגדל ביצים ור"י לטעמי' אינו פליג אר' יוחנן אלא שמפרש מה דאמר ר' יוחנן מחלפת השיטה ר"ל דמהפך וגריס פלוגתתן בהיפוך בתחלה דברי רבנן וא"כ לא צריך ר' יהודא לפרש דאיירי בעומדת לגדל וא"כ ס"ל לר' יוחנן טעמא דמתני' כדאוקמתא דרב נחמן לפי האמת ומשום הכי לא אמר רבינא ברי' דרב עולא כלשון רבינא לעולם לא תיפוך כי הוא לא פליג אר' יוחנן רק שהוא כמפורש דברי ר' יוחנן וכדאמרן וא"כ לפי דברי רבינא ע"כ ס"ל לר"י כאוקמתא דר' נחמן דמשום הכנה א"א לפרש דא"כ לק"מ ממתני' דעירובין דהתם טעמא משום הכנה וזה לא ניחא לש"ס לומר דמפרש ר' יוחנן אוקמתא כר' יצחק דביעי בליעי כמו שמפורש הרא"ש. ומעתה מתורץ הכל דבפ' כירה פריך ר"נ אר' יוחנן דהא לפי מסקנא סבר ר' יוחנן כר"נ כפי מה שמפורש רבינא ברי' דר' עולא ובשלהי מס' שבת דפריך ר' יוחנן אהדדי. קאי קודם שידענו מדברי רבינא וס"ל לר"י טעמא משום משקין שזבו ואינו מוכרח לומר לר' יוחנן לחלק בין שבת ויו"ט ולכך פסק רב אלפסי כרבה דלאוקמתא דרבינא ע"כ לא ס"ל לר' יוחנן משקין שזבו וכר"נ ולא לאוקמתא מתני' כוותי כי קושיין אמנם החילוק בין שבת ויו"ט פסק רב אלפס כר"נ מהאי דפ' כירה דפריך לר"נ א"ר יוחנן אלא דידע ר"ל דלפי האמת ס"ל לר' יוחנן כוותי' לפי' השני דרבינא ברי דרב עול' ודו"ק כל זה שמעתי מאדומ"ר מה ר' אברהם ברודא ז"ל בהיותו בקק פרנקפאט דמיין.

**דף ב:**

לא נשחטה הוברה דלגדל ביצם עומדת בספר פרי חדש מקשה לדברי המאור שמפורש דוקא בתרנגולת העומדת לגדל ביצים דהיינו לגדל אפרוחים ולפ"ז אכתי כי לא נשחטה איך הוברה דהוי מוקצה ודילמא רוצה לקיימה כדי לגדל ביצים לאכילה. שמעתי אומרים הא דמפורש המאור אינו אלא אליבא דידן דמוקצה מותר ולגדל ביצים אסור או דמיירי לגדל אפרוחים אבל הכא אנן קיימינן אליבא דר"א דאית לי' מוקצה בפ' המביא ר"א אומר עומד אדם על המוקצה ואליבי' אפי' בתרנגולת לגדל ביצים לאכילה אסור. אמנם למי שמעינין בפנ"י אי אפשר לומר הכי שהקשה על הא דפריך שבת דעלמא

תשתרי הא שבת בלא"ה אסור משום מוקצה ומשום נולד דליכא למימר אי בעי אכיל כל מה שבגווה דהא אסורה לשחוט ומיהא הוכרח דבריו כל שעומדת לגדל ביצים לאכילה אינו מוקצה וא"כ פריך שפיר שבת דעלמא תשתרי הרי קמן שדברי בעה"מ אזלי אפי' אליבא מאן דאמר מוקצה אסור. ובאמת הקושיא מעיקרא ליתא דכל זמן שלא נשחטה ואינה ידעינן אי משום לגדל ביצים לאכילה היא עומדת ואי משים לגדל אפרוחים ומספיקא אסרינן וכן כתב מהרי"א בחידושיו דאל"ה קשה דיוקא אהדדי דבתחלה אמר נשחטה הוברר דלאכילה משמע הא סתמא כל שלא הוברר אסרינן מספיקא והדר אמר לא נשחטה הוברר דלגדל ביצים עומדת אלא ש"מ בסתמא אסרינן מספק ודו"ק:

**דף ד.**

ובתוס' ד"ה וכ"ת קמ"ל בבריתא וכו' עד סוף הדיבור ופריך תנינא דאדרבה דנולד חמורה מבמעי אמה ואתי' נמי כבית הלל וכו' דבמי אמה ד"ה שרי רבים תמי' בדברי זה דהיכי מוכת דנולד חמור דילמא במעי אמה חמור ובמתני' לאשמועינן כחו דב"ה דאפילו בנולד אסור ונ"ל לישב פי' הש"ס ע"פ שיטת התוס' ולא מטעמייהו עפ"י מ"ש תוס' לעיל (דף ד') ד"ה מילתא דלא שכיחא וקשה דילמא אי לא הי' שוחטה הי' נולד היום וא"כ מאתמול גמרו לה ותאסר בלא גזירה מספק וי"ל דמאחר דלא נולדה ע"י רק לא חשוב גמר ובירושלמי פליג בהא אבל ר' אפרים הובא בדברי המאור דביצה גמורה במעי אמה אחר שבת אסור ולא אמרינן דשרי אלא ביו"ט דעלמא או שבת דעלמא דהוי גזירה לגזירה אבל ביו"ט אחר שבת דהוי דאורייתא גזרינן בביצים גמורים ומעתה ניחא לומר דבתחילת הסוגי' עלה על דעת הש"ס לומר דביצה במעי אמה חמורה מנולד אבל למאי דמסיק דלהודיעך כחו דב"ש לאשמועינן נולד קשה לפליגי בתרווייהו דהיינו בנולד ובמעי אמן אלא ע"כ צ"ל דמשו"ה לא פליגי בתרווייהו משום דבנולד אסור בין בשבת ויו"ט דעלמא ובין יו"ט אחר השבת משא"כ בבעי' במעי אמן דאינה אסור אלא משום גזירה אינו אסורים אלא ביו"ט אחר השבת משו"ה ליכא לאפלוגי בתרווייהו וכיון שכן מוכח ע"כ דבמעי אמן קילי מנולד דנולד מדאורייתא אסירי ואסור נמי ביו"ט דעלמא משום גזירה ובמעי אמן אינו אסור אלא ביו"ט אחר שבת ומשום גזירה אבל ביו"ט דעלמא שרי במעי אמן א"כ נשמע דבמעי אמן קילא מנולד א"כ מה דתני מני אי ב"ש אפי' ביצה גמורה נמי דהיינו אפי' נולד דחמירי ממעי אמן נמי שרי ואי ב"ה אפי' ביצה במעי אמן נמי אסורים כלומר מדקתני בברייתא סתם משמע אפילו ביו"ט אחר שבת מותר ובאמת ביו"ט אחר שבת אסורי בשלמא אליבא דרב דאמר ביצה במעי אמן אסור שפיר איכא למימר דאתי' כב"ה ואסור ביו"ט אחר שבת אף דאיכא למטעי אפי' ביו"ט דעלמא נמי אסור לא חש

רב לזה חדא דאף אם נטעה יהי' טעות לענין איסור ועוד דליכא למטעי בהכי דהא מוכח ממתני' דא"כ קשה לפליגי בתרווייהו משא"כ בברייתא פריך שפיר דאי לב"ה קאמר דביצה במעי אמן שרי דהיינו ביו"ט דעלמא איך קאמר הברייתא סתמא דשרי הא איכא למטעי אפילו ביו"ט אחר שבת שרי והיא טעות לקולא וממתני' ליכא למידק מידי דא"ל הא דלא פליגי בתרווייהו משום דביצה במעי אמן לעולם שרי בין ביו"ט דעלמא ובין ביו"ט אחר שבת משו"ה פריך שפיר מברייתא ודוק:

**דף ו.**

בתוס' בד"ה ושווין שמשיקין בכלי אבן לטהרם אבל לא בכלי עץ. מדיוקא דקתני כלי אבן ולא קתני בכלי טהור סתם מיהו בברייתא דקתני נמי האי לישנא אין מטבילין כלי ע"ג מימיו לטהרו בנטמא כבר מעיו"ט איירי ועיין מהרש"א בזה באורך וזה דוחק גדול דהך לישנא דתני בברייתא וקאמר שמואל לפ' המתני' כמו זה כן זה ועוד בברייתא נמי תני משיקין בכלי אבן ומה יענה בזה. אבל הנראה לי לאמת שכוונת תוס' בברייתא נמי שאין מטבילין כלי ע"ג מימיו לטהרו איירי בכלי עץ טהור ולא בנטמא מעיו"ט אלא דרבי פליג אברייתא דלעיל ומה שהקשה מהרש"א א"כ מה קא קשי' להו למאן דמוקי מתני' ביו"ט וכרבי דהא איכא למימר נמי דהברייתא אתי' כרבנן ולק"מ דא"ת דרבי פליג אברייתא ואפי' כלי שנטמא בולד הטומאה ואפילו ביו"ט ואע"ג דטומאה ביו"ט לא שכיחא וכהנים זריזין הם מ"מ ס"ל לרבי דאין מטבילין ואי אתי' מתני' כרבי א"כ קשה קושית אביי נגזור השקה אטי הטבלה וכ"ת דהוי מלתא דלא שכיחי ולא גזרו הא עדיפא מזה ס"ל לרבי בתרי לא שכיחי ואין מטבילין ואין להקשות לפ"ז במה שכתבו תוס' למאן דמוקי מתני' בשבת וכרבנן ניחא מ"מ ברייתא דרבי איירי ביו"ט קשה וכי תימא דרבי פליג מ"מ קשה לפי דברינו מ"ש השקה דשרי כיון דלא שכיחי. מ"ש הטבלה בכלי עץ טהור שהיא תרתי דלא שכיחי י"ל דטעמא דר' ביבי ורבא דבהשקה לא שייך טעם דשמא ישהה או תיקן א"כ לרבי א"ל דיאסר הטבלה מטעם שמא ישהה משו"ה השקה שרי אלא דלרבה ור' יוסף דס"ל מטעם גזירה א"כ לדידהו קשה נגזר השקה אטי הטבלה. י"ל דאינהו מוקמינן מתני' כרבנן דרבי דמחלקין בין שבת ויו"ט לענין הטבלה והיינו מטעם גזירה וביו"ט בכלי עץ טהור נטמא ביו"ט וטומאה ביו"ט לא שכיחי משא"כ בשבת. אבל לרבי דאוסר הטבלה בין בשבת ובין ביו"ט רבה ור' יוסף נמי ס"ל אליבא דרבי מטעם דר' ביבי או רבא ואינהו לפרושי טעמא דמתני' כרבנן קאתינא. אבל למאן דמוקי ביו"ט ועלה קאמר רבה ור"י דטעמא דמתני' משום גזירה משמע דלרבי נמי טעמא דרבה ור' יוסף ס"ל מטעם גזירה ודאי קשה כדאמרן ודוק. ותדע שכדברי כן היא דאלת"ה תקשי לך

במה שכתבו תוס' ועוד דלא נטמא כ"א בולד הטומאה וכ"ע מודים דמטבילין ע"כ אימא משום הכי אין מטבילין דגזרינן ולד הטומאה אטו אב הטומאה כדפריך לעיל בשמעתין וליכא לשנוי כהנים זריזין הם דהא בישראל נמי משכחת לה דכל הפוסל בתרומה כמו שהק' תוס' ומה שתירצו דמיירי בכלי שאינו ראוי לשמש בתוכו למים כגון כלי מנוקב ליכא לתרץ הכי במתני' דהא משיק מים בכלי וליכא למימר דקושית ועוד קאי לר' ביבי ולרבא דאלייבייהו לא גזרינן התירא משום איסורא וא"כ לא אמרינן דגזרינן ולד הטומאה אטו אב הטומאה דא"כ כיון דלמאן דמוקי מתני' כרבנן ובשבת ניחא לר' ביבי ולרבא מאי קשי' להו לתוס' למאן דמוקי מתני' ביו"ט וכרבי הך איבעית אימא משני ואזיל אליבא דרבה ור"י אבל ר' ביבי ורבא אי אפשר לאוקמי מתני' אליבייהו דאתי' כרבי אלא בשבת וכרבנן וכ"ת דס"ל לתוס' לדוחק כיון דהך איבעית אימא רבנן וכלהו מתני' בשבת קאי בין לרבה ור' יוסף ובין לר' ביבי ורבא הך איבעית אימא מתני' ביו"ט וכרבי מסתמא נמי קאי לכולהו אמוראי וביחוד שבתחלה משני דמתני' אתי' כרבי וביו"ט ובתר הכי מתרץ מתני' בשבת וכרבנן ה"ל לשנוי לסדר איפכא בתחילה ליישב המתני' אליבא דכ"ע והדר איבעי' לר' ביבי ולרבא מתני' אייתי ביו"ט וכרבי זה אינו דהא למאן דמוקי מתני' בשבת וכרבנן עדיין קשה אף בשבת הא לא נטמא אלא בולד הטומאה וכ"ע מודים דמטבילין אף בשבת וצ"ל דהך איבעית אימא קאי לר' ביבי דס"ל ג"כ טעמא מפני שנראה כמתקן וזה דוקא בשבת דאיסור שבת חמור וס"ל מטעם זה אפילו בולד הטומאה נמי שייך מחזי כמתקן אלא דביו"ט מתני הך ברייתא דולד הטומאה מותר לטבול כיון דצורך יו"ט לא גזרו משום מתקן אלא משום תקלת תרומה וטעם זה לא שייך בולד הטומאה וכן כתב מהרש"א לחלק בסברא זו לדעת הרמב"ם לחלק בין שבת ויו"ט ולרבא איכא למימר נמי שס"ל טעמא דרב ביבי לענין יו"ט אלא דמוסיף בטעמא דידי' לענין שבת וא"כ הדק"ל מאי קשיא לי' תוס' למאן דמוקי מתני' ביו"ט וכרבי א"כ הך איבעית אימא משני ואזיל אליבא דרבה ור' יוסף דהא אידך איבעית אימא ע"כ תאמר דקאי לר' ביבי ולרבא לחוד. אבל לפי פרישי בהבנת תוס' ניחא דהברייתא אייתי בנטמא ביו"ט משו"ה ס"ל לרבנן דמטבילין ביו"ט דטומאה ביו"ט לא שכיח משא"כ מתני' אייתי בשבת דשכיח טומאה. אבל לפי פי' מהרש"א דהברייתא אייתי דנטמא הכלי מעיו"ט ומ"מ ס"ל לרבנן דמטבילין משום דלא נטמא אלא בולד הטומאה לרבה ולר' יוסף אין לחלק בין שבת ויו"ט ודו"ק: ועוד מצאתי אין לי במ"ש הרא"ש דטעמא דרבה עיקר וקשה הא בהדי' תני כוותי' דרב ביבי ועם דברינו ניחא דרבה ורבא מודים דלרבי דלא מחלק בין שבת ויו"ט לענין הטבלת כלים ע"ג מימיו דאסור מטעם שמא ישהה וא"כ לרבה אתי' הך ברייתא

כרבי אבל לחכמים אסור מטעם דרבה ועיקר וק"ל: ועוד אביא ראי' לדברי מהא דמייתי שמואל בתחלה לבאר המתני' ואח"כ פריך מני מתני' ולא קבע דבריו תיכף אמתני' מני לא רבי ולא רבנן אלא די"ל דבתחילה ה"א דמתני' אתי' כרבנן ולא קשה הטבלה דהא דשרי' רבנן אף להטביל היינו בכלי טהור וכיון שנטמא בולד הטומאה וביו"ט מותר אבל מתני' דאסרי הטבלה היינו בכלי טמא מעיו"ט ולפי' סי' מהרש"א ליכא למימר הכי דא"כ תיקשי לך רישא דהברייתא אמאי פליג רבי בהטבלה זו בכלי טהור אבל לפי פרישי שפרשתי שפיר איכא למימר דרבי פליג אברייתא וס"ל אפילו ולד הטומאה אסור לטבול ובריתא אתי' כרבנן וכדאמרן ודו"ק:

שם בגמרא ואם איתא נגזור השקה אטי הטבלה. אין להקשות לפי' תוס' דבכלי עץ טהור אין משיקין הל"ל שנויי' מתוך שלא הותרה השקה אלא בכלי אבן זכור הוא די"ל בשלמא גבי דלי שאין מתירין להטביל כ"א דרך שאובה והרואה סבר שדולה מים מבארו לגבי דידי' היא דפריך דילמא אתי לאטבולי בעיני שפיר משני מתוך וכו' זכור היא משא"כ גבי השקה איכא למגזר משום הרואה השקה אטי הטבלה דמה לי טבילת מים או טבילת כלים ומשני דהוה מילתא דלא שכיחי' ולא גזרו וק"ל:

ברש"י ד"ה בדלי טמא וכו' משום דנראה כמתקן כלי ובד"ה אין מטבילין אותו ביו"ט וכו' ה"ל כמתקן בולד הטומאה אין כאן תיקון ובד"ה מערמת וטובלות ולא מוכחא מילתא שהיא מתקנת עכ"ל ושלשה אלה נפלאו דהא לרבה השתא קיימינן דלא ס"ל טעם דנראה כמתקן ועיין מזה במהרש"ל ובמהרש"א ול"נ דכוונת רש"י במה דמותיב אביי לרבה ולר"י משמע דלדידי' ניחא ומפרשי דאביי ס"ל טעמא דנראה כמתקן כלים כדאשכחן דס"ל לאביי במגמע ובולע טעמא דהואיל ומשום דשרי טבילת אדם ביוה"כ מטעמא דהואיל ודו"ק: ברש"י ד"ה ולד הטומאה וכו' ויש מפורשים כלי שנטמא באב וכו' וטעמא משום דבעי הערב שמש וכו' עכ"ל עיין מהרש"א שמיישב בדוחק ולי לק"מ הא דמשני טומא' ביו"ט לא שכיחא ולא גזרו היינו דנגזור יו"ט אטי ערב יו"ט ויו"ט משום שבת ובור ברה"ר משא"כ לפום האי פרושא אב הטומאה ביו"ט אין מטבילין כיון דאין ראוי לתשמיש פריך שפיר נגזור ולד הטומאה משום אב הטומאה שנטמא ביו"ט אף דלא שכיחא ומשני כהנים זריזין הם והוה תרתי דלא שכיחא ודו"ק:

ע"ב בתוס' ד"ה ושוין שמשיקין את המים בכלי אבן לטהרן אבל לא בכלי עץ וכו' עכ"ל מדיוקא דקתני כלי אבן ולא קתני סתם בדלי טהור. מיהא בבריתא דקתני נמי האי לישנא אין מטבילין כלי ע"ג מימיו לטהרו בנטמא כבר מעיו"ט איירי ועיין מזה במהרש"א

באריכות וזה דוחק גדול דהך לישנא דתני בברייתא קאמר שמואל אמתני' ויהי' בתרי גוונא:

**דף יח:**

בתוס' ד"ה עיסה וא"ת והא אמר וכו' ועוד דילמא מקלעי לי' אורחים וכו' עכ"ל וקשה הא אליבא דר"ת קיימינן ולי' לא ס"ל הואיל ומקלעי לי' אורחים ונראה דתירץ בתרא קאמר דר"ח אתי' כת"ק אלא דקושית תוס' לדידן דקיי"ל כרבא דפסק הילכתא כרשב"א וקיי"ל כר"ח א"כ קשיא הלכתא אהלכת' וע"ז משני דלדידן לא קשה דקיי"ל כרבה דס"ל הואיל ומקלעי לי' אורחים ודו"ק:

בגמרא והא חזי לכלבים וקשה האיך ס"ד למימר דליכא מאן דאסור לכלבים והא איכא משנה שלימה דמייתינן לעיל עיסת כלבים בזמן שהרועין אוכלים וכו' ונאפת ביו"ט משמע הא אין הרועין אוכלין ממנו אין אופין ביו"ט ועיין מהרש"א שהניח בצ"ע ולי נראה דלק"מ דהא מוקמינן לה כגון דאית לי' נבילה דודאי אפשר לפייסם בנבילה משו"ה בזמן שאין הרועים אוכלין ממנו אין אופין ביו"ט. ואהכי פריך והא חזי לכלבים כלומר מאי תמה ר' יהודא בן בבא אם לא יצא שכרכם וכו' הא חזי לכלבים שמא לא הי' להם נבילה אחרת לפייסם כנבילה. ומ"ש התוס' בד"ה לכם דהלכה כר"י הגלילי מסתם משנה דמס' חלה ודוחק לומר דמתני' איירי בכגון דאית לי' נבילה ודו"ק:

**דף כא.**

בתוס' ד"ה האי ר' יהודא דאית לכל צרכיכם ואנן עבדינן כרבנן. וא"ת הא אנן פסקינן לקמן הלכה כר"י עכ"ל לפי גרסתם קשיא להו שפיר אבל לפי גרסות שלפנינו כי קאמינא אנא לרבנן לק"מ דבוודאי לעולם הלכה כר"י אלא שהוא אמר אליבא דרבנן מיהו קשה הא דאמר לקמן (דף כ"ח) הלכה ואין מורין כן איכא למימר דלאו על ר' יהודא קאמר דהלכא כוותי אלא דלרבנן נמי מותר ממשחזת של עץ וכהך לישנא דר' הונא התם דמתני' איירי במשחזת של אבן ומשו"ה אמר הלכה דמשחזת של עץ שרי כהך לישנא ואין מורין כן דלכתחלה חיישינן לאידך לישנא התם דלרבנן אפי' משחזת של עץ אסור ונראה דס"ל לתוס' כשיטת הר"ן לקמן דר"י מודה במשחזת של אבן דאסור כיון שהיא עושה כלי ע"ש ולא פליגי אלא במשחזת של עץ ור' הונא דמוקי לה מתני' במשחזת אבן לדידי' נמי מתני' אתי' כר"י ואינך לישנא ס"ל כר"ח דמוקי מתני' דלא כר"י א"כ הא דקאמר הלכה ואין מורין כן ע"כ כר"י דלרבנן אפי' במשחזת של עץ אסור ודו"ק:

## דף כב.

בגמרא ורמינהו ביבירין של חי' וכו' בשלמא חיה אחיה לא קשיא הא ר"י הא רבנן וקשה כיון דס"ד לאוקמי בתנאי א"כ עופות אעופות נמי ל"ר דברייתא אתי' כרשב"ג דאוסר אפילו בביבר כל שמחוסר צידה וי"ל דבתוספתא פליג רשב"ג אהך ברייתא ע"ש וק"ל:
בגמרא והא בית דכביבר מקורה דמי ובין לר"י ובין לרבנן ציפור למגדל אין ולבית לא.
ויש לדקדק דעדיפא ה"ל למיפרך מתני' אהדדי דהתם בין לר"י ובין לרבנן ציפור למגדל ולבית לא א"כ מתני' דהכא אמאן תרמיי' ואמאי פריך מהך ברייתא דביבירין על מתני' וי"ל דהא דכתבו תוס' צידה דמי לקצירה היינו מטעם שכתב הרא"ש דדמי לעובדא דחיל זה לפי האמת אבל מצד הסברא יש לצדד בצידת דגים דומה יותר לקצירה דנקצרין במקום גדילתן וכן המהרש"ל בסי' ב' הביא סברא זו בשם הירושלמי ע"ש. ומעתה תרתי המתני' לא קשה דהוי אמינא צידה ביו"ט שרי כשאר אבות מלאכות אלא גבי דגים לחוד היא דאסרינן דדמי לקצירה שמבדילן ממקום חיותו משא"כ בצידת חי' ועוף משו"ה פריך מהך ברייתא דקתני גבי חי' ועוף דאין צדין מן הביבירין ודו"ק:
בגמרא והא תני' הצד אווזין ותרנגולין ויוני הדריסאות פטור. וקשה אימא הך ברייתא כרבנן ולפי מה שכתבו תוס' דכל פטורי דשבת פטור אבל אסור ניחא דלרבנן מותר אפי' לכתחילה אבל לפי מ"ש הרא"ש בשם בעל העיטור פטור ומותר היא קשה וי"ל דהמקשן נמי ידע מהאי סברי' דבאין לכולבן לערב אלא דפריך לי' מאידך ברייתא הצד יוני שובך וא"כ אי כרבנן מאי ארי' דתני אווזין ותרנגולים ה"ל למתני עופות סתמא אע"ג דלא באין לכולבן לערב וק"ל:

## דף כד.

בתוס' ד"ה ובלבד שלא יזכיר לו סכום מידה לכן נ"ל כגרסת ר"ח דגריס סכום מנין וכו' תן לי אגוזים בששה פשוטים וכבר אני חייב לך מכל י"ב פשוטים עיין מהרש"א מ"ש בזה ל כתב מהרש"ל ביש"ש דלא כמהר"ם מלובלין ולשיטתם ס"ל התוס' כסברת מרדכי שהביא בשם הראב"י ומכאן שדיתי נרגא למ"ש רמ"א בסי' שכ"ג ליישב המנהג הרע שאומרים לחנוני תן לי מידה או חצי מידה שכר או יין דכמו שהותר המרדכי בשם ראבי"ה לענין להזכיר שם דמים שאינו אסור אלא בדבר שאינו מקחו ידוע אבל בדבר שידוע רק שאומר לו כמה צריך שרי אם לא מזכיר לו סכום כמו כן צידד הרמ"א נמי להזכיר שום מידה במקחו ידוע. ואני אומר חלילה להתיר על סברא קלושה זה כמו שהאריך שם בעל הטו"ז במקומו ואני אבוא אחריו למלאות דבריו דאי כדברי רמ"א מאי קשיא להו לתוס' על פי' רש"י פשיטא דאסור ואמאי פליג רשב"א הא תני לי' לעיל

במתני' לא יאמר לטבח שקול לי בדינר בשר. התם מיירי שאין מקחו ידוע וכאן מקחו ידוע ומשו"ה פליג רשב"א. ועוד קשה אמאי צריך תוס' להגי' בת"ק סכום מנין וה"ל להניח גירסת רש"י סכום מידה ודוקא סכום מידה אסור אבל שם מידה כיון דמקחו ידוע מותר להזכיר אלא ש"מ דר"א בן יעקב לא מחלק כך אלא לענין שם דמים ולא בשם מידה ע"כ על אחד להחמיר שלא להזכיר בשבת ויו"ט שם מידה כ"א מלא לי כלי וה. אמנם מה שהשיג הט"ז בזה דה"ל להתוס' להניח גירסת רש"י סכום מידה וכפי סברת ראבי"ה אין בו השגה דהא לשיטתו דמגי' בתוס' כגירסות מהר"ם מלובלין עיין שם דאיכא למימר דלא ס"ל לתוס' כלל הך סברת ראבי"ה ואפי' לענין שם דמים אבל מאן דאית לי' הך סברא אית לי' נמי לענין שם מידה אבל לשיטת מהרש"א ומהרש"ל ס"ל לתוס' סברת ראבי"ה מוכח שפיר ע"כ דלא כסברת רמ"א ודוק. מובא בנתיב חיים בשנוי לשין קצת בסימן שכ"ג:

## דף כט.

בגמרא ומי מהני בי' תנאי והאמר ר' ששת וכו' מקשין העולם הלא הוא בעצמו הדר פריך ומי לא מהני בה תנאי והתני' סיככה כהלכתה וכו' א"כ בלא הך דתני ר' חייא בר יוסף היכא הוי מתרצי לי' לדידי' הנך שני ברייתות ועוד יש לדקדק בהך דמשני רב מנשיא ברי' דרבא סיפא אתין לסוכה דעלמא אבל סוכה דמצוה לא מהני בי' תנאי. הלא אך למותר מי ביקש זאת מידו הלא המקשן נמי ידע מזה דגבי סוכות החג לא מהני בי' תנאי ונראה דהמקשה ס"ד לחלק דתנאי דאינו בודל מהני בין בעצי סוכה בין בנויי' וכשיטות הרי"ף כיון דאמר אינו בודל מסלק קדושת המצוה ולמהוי כסוכה דעלמא והא דפריך ומי מהני תנאי ה"ק ומי מהני תנאי בסיכה דמצוה לכשתיפול למחר יסקנה והאמר ר' ששת וכו' ואת"ל דהא דקתני ואם הותנה הכל לפי תנאו היינו בתנאי דאינו בודל זה אינו דא"כ קשה על התנא דברייתא גופי' אמאי לא חידש לן ותני ג"כ בסוכה דעלמא דמהני תנאי וע"כ צ"ל דהא דקתני בברייתא ואם הותנה הכל לפי תנאו קאי ג"כ אסוכה דעלמא. וסוכה דעלמא אינו מהני תנאי דאינו בודל כמ"ש המהרש"א ברש"י ד"ה ואביי ורבא דהא ע"כ יבדל מהם כל בין השמשות משום סתירת אוהל בשלמא גבי סוכות החג איכא למימר דמהני תנאי על חוש"מ משא"כ בסוכה דעלמא ע"כ על חג הוא מתנה דעל חוש"מ לא צריך תנאי וע"כ צ"ל דסוכות החג נמי בתנאי לכשתיפול שיקנה למחר אייר דהא בחד בבא תני ואם היתנה הכל לפי תנאו וקאי אתרווייהו אסוכה דעלמא ואסוכות החג וע"כ בחד תנאי מיירי וע"ז פריך ומי מהני תנאי לכשתיפול למחר גבי סוכות החג והתני ר' ששת וכו'. ובהכי ניחא מה שמסיים ר' מנשיא אבל סוכה דמצוה לא מהני בה

תנאי משום דלשנוי דידי' דהא דקתני ואם הותנה אסוכה דעלמא קאי ובתנאי לכשיפול וא"כ קשה להיפך על תנא דברייתא אמאי לא חידוש לן ותני דבסוכות החג נמי מהני תנאי דאינו בודל ואי אמרת דסיפא אתי' לתרווייהו לסוכות החג וסוכות הרשות דהא תנאי דמהני בזה לא מהני בזה ולתרוצי זה מסיים ואזיל דסוכות המצוה לא מהני תנאי כלל אפי' תנאי דאינו בודל וע"ז פריך שפיר ומי לא מהני תנאי דאינו בודל דהא תני' סיככה וכו' ואם הותנה וכו' ומשני אבייי ורבא בתנאי דאינו בודל אינו מהני אלא בנוי סוכה אבל בעצי סוכה דחלה קדושה וכו' דע"כ יבדל מהם ביהש"מ משום סתירת אוהל וכפי' רש"י ולא כשיטת הרי"ף ודוק היטב:

וכל זה עולה יפה לפי שיטת רש"י דס"ל דתנאי מהני לכל מוקצה מחמת איסור לאחר שיעבור זמן איסורו כדאיתא בירושלמי הביאו הר"ן אבל לפי מה שכתבו התוס' בד"ה אמר ר' מנשי' מצי למיפרך דלמאי דס"ל דהוי מוקצה מחמת איסור לא אשכחנא דמהני בי' תנאי עכ"ל ע"כ לא הוי סלקא להו הך פרושא שפרשתי לעיל בשמעתין דאי כפרושי המקשה ס"ל דתנאי מהני אפילו במוקצה מחמת איסור. ותו יש לדקדק במאי שכתבו תוס' בסמוך ד"ה אבל עצי סיכה בשם ר"ת דיותר משיעור סוכה אין אסור מקרא דחג אלא מטעם מוקצה א"כ אמאי פריך המקשן מנוי סוכה אעצי סוכה דנוי סוכה דמי' ליותר מכדי הכשר סיכה ותוס' בפ' במה מדליקין האריכו בזה ליישב הסוגי ע"ש. ותוס' דהכא לא הזכירו כאן במקומו מזה הפילפול לא מיני ולא מקצתו. ע"כ לבי אומר לי ליישב את כל זה דפריך מתחילה ומי מהני תנאי דעל הסוכות דעלמא לא מהני תנאי דמוקצה מחמת איסור ובסוכות החג לא מהני תנאי משום הא דר' ששת והא דתני התם סיככה כהלכתו דמהני בה תנאי שאני נוי סוכה דכולה כיותר מכדי הכשר סוכה דמי וביתרון לר"ת מהני בי' תנאי וא"ת דהא דקתני בברייתא דשיוין ואם הותנה קאי נמי איותר מכדי הכשר סוכה דהא ליתא דהכל לפי תנאו משמע דקאי אכולה סוכה כמ"ש תוס' בפ' במה מדליקין ומשני ר' מנשי' סיפא אתין לסיכה דעלמא אלא שיש להקשות על דבריו לשיטת ר"ת אמאי לא תני בברייתא דמהני תנאי בסוכות החג אעצי סוכה יתר מכדי הכשר סוכה לכך מסיים ואזיל אבל סוכה דמצוה לא מהני בי' תנאי אפי' על היותר מכדי הכשר סוכה וע"ז פריך והתני' סיככה וכו' ש"מ דעל היותר מכדי הכשר סוכה מהני תנאי ומשני אבייי ורבא באמר אינו בודל וכשיטת הרי"ף אבל סוכה דעלמא לא מהני בה תנאי דבמוקצה מחמת איסור לא אשכחנא דמהני בה תנאי ושני דבירו תוס' בדיבור אחד נאמרו שכתבו מצי למפריך דלמאי דס"ל דהוי מוקצה מחמת איסור לא אשכחנא דמהני בה תנאי וכו' ולא נימא לפרש עפ"י שיטת הירושלמי דתנאי מהני לכל מוקצה מחמת איסור לאחר

שיעבור זמן איסורו ע"ז כתבו בדיבור הסמוך בשם ר"ת חילוק בין עצים הצריכין להכשר סוכה ובין יתר מכדי הכשר סוכה וא"כ קשה לשיטתו מאי פריך מנוי סוכה אעצי סוכה וצ"ל כדאמרן דפריך על שינוי דרב מנשיא דאיהו ס"ל דלא מהני תנאי ואפילו על יתרון דאלת"ה תיקשי לי' על התנא דברייתא אמאי לא תני שריותא דתנאי בסוכה דמצוה על יתר מכדי הכשר סוכה וא"כ קשה על אביי ורבא גופי לפי האמת דמחלקינן בין הכשר סוכה ליתר אמאי לא נקט התנא דברייתא תנאי דיתר בסוכות אצ"ל דאביי ורבא ס"ל כשיטת הרי"ף ואם הותנה בתנאי אינו בודל קאי אסוכות החג וא"כ עכצ"ל דבמוקצה מחמת איסור לא מהני תנאי דאי מהני תנאי קשה על התנא דברייתא אמאי לא תני היתר התנאי בסוכה דעלמא וכ"ת דהאי ואם התנא קאי אסוכה דעלמא וסוכות החג הל"ל הכי דלא דמי הוא תנאי להאי דסיכה דעלמא תנאי דאינו בודל לא מהני וסוכות החג תנאי וכשיפול למחר יסקנו לא מהני ודו"ק היטב:

אבל בפ' במה מדליקין ניחא להו לתוס' לקיים פירוש ר"ת אף לשיטות הירושלמי דתנאי מהני אפי' במוקצה מחמת איסור וא"כ אי אפשר לתרץ הסוגי דשמעתין אם לא עפ"י הדרך שכתבו שם דו"ק ותשכח וזה שהכריח המהרש"ל לפרש כאן דברי תוס' בד"ה ר' מנשיא ע"פ פי' דוחק ורחוק כדי להשוות דבריהם דהכא ודהתם בפ' מדליקין וק"ל:

אבל אי קשיא הא קשה לי לפי שיטתם שם בפ' במה מדליקין שמפורשי פי' ר"ת לשיטות הירושלמי א"כ תקשי לי' האי סוגי דפ' כירה (דף מ"ה) דהוכיח שם דהך ברייתא דשווין בסוכות החג בחג שהיא אסורה דר"ש ס"ל הוקצה למצותו הוקצה לאיסורו מנ"ל הא אימא דטעמא היא דאסור התם סוכות החג מקרא דחג לד' והא דתני התם אם התנה הכל לפי תנאי קאי אסוכה דעלמא בשלמא לר"ת דהכא ניחא דע"כ קאי סוכות החג בחג, שאסורה איתר מכדי הכשר סוכה ומטעם מוקצה דאי להכשר סוכה קאי ומקרא דחג לד' א"כ תנאי לא מהני בה ואין לומר ואם הותנה הכל לפי תנאו אתאן לסוכה דעלמא הא לא מהני בי' תנאי ומוקצה מחמת איסור אבל לפי' דהתם בבמה מדליקין לפי' הירושלמי קשה גם לפירוש רש"י דס"ל כשיטות הירושלמי נמי לק"מ דס"ל כפי' ר"י דמחלק בין סוכה נופלת א"כ הא הך ושווין סוכת החג בחג דקאי בנפילה דבסוכה דעלמא דפליגי ר"ש ורבנן מוקמינן בנפילה ועלה קתני ושווין בסוכות החג וע"כ בנפילה אסרינן מטעם מוקצה אבל לפיר"ת דהתם קשה והאיר ד' בזה עיני דאמר התם וממאי דר"ש היא דתני ר' חייא בר יוסף קמי' דר' יוחנן אין נוטלין וכו' ופי' רש"י ומהך דתני ר' חייא בר יוסף הוי מצי לאותבי' ברישא אלא ניחא לי' לאותבי ממתניתא דר' חייא ור' אושעיא וזה ס"ל לר"ת לדוחק ועוד דמשמע מהא דתני ר' יוסף מייתי ראי' דברייתא דסוכה אתי' כר"ש ולכאורה

אין הוכחה ברייתא דר"י אלא הכי קאמר דוודאי מהך דתני ר' יוסף ליכא לאותבי דא"ל כדאמרן הא דקתני ושווין בסוכות החג היינו מקרא דחג לד' ואם הותנה הכל לפי תנאי אתיין לסוכה דעלמא משו"ה פריך מתחילה מהך ברייתא דסיככה כהלכתה ש"מ דאית לי' הוקצה למצותו מדתני ואם הותנה הכל לפי תנאו. ואי מקרא דחג לד' לא מהני תנאי אלא ש"מ דס"ל להך תנא הוקצה למצותו וכ"ת דהך ברייתא לא ר"ש היא עכ"פ נשמע מן הדא ברייתא דאית לי' דנוי סוכה אסור מטעם הוקצה למצותו ובפ' המביא משמע דאסרינן עצי סוכה מקרא דחג לד' ונוי סוכה בטילין לגבי סוכה וי"ל טעמי' דהוקצה למצותו כמו שכתבו תוס' וע"כ צ"ל ולחלק בין סוכה עומדת לנפילה כמו שתירץ ר"י או יש לחלק בין הכשר סוכה ליתר מכדי הכשר סוכה כמו שתירץ ר"ת ולהא לא מצינו דפליג ר"ש אלא לענין מוקצה דמיקל ר"ש בכולי' הש"ס וא"כ ש"מ מהך ברייתא דתני ר' יוסף ושווין בסוכות החג שאסורה ע"כ מטעם הוקצה למצותה דהא בנפילה איירי דומי' דרישא דמתיר ר"ש בסוכה דעלמא דאיירי בנפילה וא"ת דאפילו בנפילה אסרינן מקרא דחג ובריייתא דעיל דנוי סיכה דאסרינן מטעם הוקצה משום דיש חילוק בין הכשר סוכה ליתר מכדי הכשר ונוי הוכה כולה כיתירין דמי וא"כ איכא למימר הך דתני בברייתא דר"י ושווין בסוכות החג אוסרינן מקרא חג לד' ואם הותנה אתיין לסוכה דעלמא א"כ אכתי קשה אמאי לא תנא דר' חייא בר יוסף הך שירותא דביתר מכדי סוכה מהני תנאי ובלא תנאי אסור אף לר"ש היינו בסוכות החג ביו"ט דאסור משום סתירת אהל ומשום מצוה ובהא מודה ר"ש דהוקצה למצותו הוקצה לאיסורו דהא דומיא דנר בשעה שהיא דולק אלא דמהני בי' תנאי. אלא ע"כ צ"ל דסמך בדין זה על אידך ברייתא דסיככה כהלכת' א"כ ש"מ דהך ברייתא דסיכך' ר"ש היא וא"כ ממ"נ חד ברייתא מוכח דר"ש ס"ל הוקצה למצותו הוקצה לאיסורו ודו"ק היטב כי דרך חריף היא:

ברש"י ד"ה תרתי לקולא קאמר וכו' הכי ה"ל למתני ר"י אומר אפי' בתוך תחום שבת עכ"ל וקשה דהא אצטריך למתני כל שנכנסין דאל"ה לא הוי ידעינן דבלא פותחת שרי' לר' יוסי בסמוך אפי' בתוך התחום לגופי אצטריך למשרי פותחת מרחוק ומהרש"א ומהר"ם דחקי בזה הרבה יעוד קשה לפי שכתב רש"י מדנקט כל שנכנסין לה בפותחת כיון דכלהו פותח' אית להו היא הוכחה אלימתא ומאי האי דמסיים ואזיל הכי מבעי לי' למתני ר' יוסי אומר אפי' בתוך התחום אפי' לא הוי אמר ר' יוסי אפי' בתוך התחום. אלא כל שנכנסין לה בפותחת נמי ש"מ דר' יהודא לא בעי תרתי דא"כ לא ה"ל לר' יוסי למימר כ"א כל הקרפופות מותר דהא כולהו פותחת אית להו וכ"ת דה"א ר' יוסי מתיר אפילו קרפף חוץ לתחום זה אינו דא"כ מנ"ל דר' יוסי מתיר בסמוך אפי' בלא פותחת והא

דמסיים אפי' בתוך התחום ולא נקיט כל שנכנסין לה בפותחת דהא דר' יוסי מתיר קרפף אפי' היא חוץ לתחום ע"כ לבי אומר לי דהוצאת דברי רש"י כך היא ור"י לא בעי תרתי נמי מרישא דר"י שמעת מיני מדנקיט כל שנכנסין לה בפותחת כיון דכולי פותחות אית להו הכי הוי לי' למתני כל קרפופת מותר ואם תרצה לומר שאין זה הוכחה ע"ז מסיים רש"י הכי הוי לי' למתני ר' יוסי אומר אפי' בתוך התחום וכ"ת דלא הוי ידעינן שיורתא דר' יוסי דבסמוך אפי' בלא פותחת דשפיר הוי שמעינן דאלת"ה ה"ל לר' יוסי למתני כל שנכנסין לו בפותחת אלא ע"כ צ"ל דאי הוי תני כל שנכנסין לה בפותחת נשמע דר' יהודא מתיר בסמוך אפילו בלא פותחת דאלת"ה הא כולה פותחת אית להו א"כ מעתה נולד הוכחה הראשונה דר' יהודא לא בעי תרתי ודו"ק:

ע"ב בתוס' ד"ה ונפחת וכו' עד אבל בטבל מיירי שתקנו הטבל מסתלק המוקצה נוכל וכל עכ"ל דאפי' התרומה מותר לישראל בטלטל כיון דחזי לכהנים כדאמר בפ' מפנין (דף קכ"ז) ובספר מגיני שלמה שגג בזה ע"ש: בא"ד וכן נראה לי דאתי' האי סתמא כר"ש עכ"ל וביש"ש השיב וז"ל כבר נידחי דבריהם ממ"ש הרא"ש דאי הוי מוקצה מאיסור דאורייתא אפי' ר"ש מודה ע"כ ולק"מ דגבי איסור דאורייתא ודאי מודה ר"ש דהוי מוקצה אלא שכוונתם לישב דברי רש"י דפי' דלא הוי מוקצה בין השמשות אלא מכח אסירא דרבנן ואתי' האי סתמא כר"ש ודפרק כירה גבי סל ומוכני אתי' הנך ברייתות כר' יהודא וק"ל:

בגמרא איני והא אמר ר' נחמן הני ליבנא בטונא וודאי אקצינה ואע"ג דתנא קמא דמתני' לית לי' מוקצה כר"ש מ"מ ר' מאיר לא אשכחן דמתיר במוקצה עכ"ל מהרש"א ומהרש"ל פי' בתוס' דאתי' האי סתמא כר"ש דת"ק וכ"ש ר"מ א"כ לדבריו הק' במ"ע ומצאתי ישב לזה בספר מגיני שלמה דר"נ גופי' פסק להדיא ריש ביצה גבי שבת סתם לן תנא כר"ש והא גופא קאמר הני ליבנא אסורי לטלטלינהו ע"כ אף לר"ש ופ"ש ודו"ק:

## דף ל:

בתוס' ד"ה ור"א וכו' ותימא דהא משמע בפ' המוציא דדוקא קתני וכו' דדוקא משלפניו אבל בכל החצר לא עכ"ל. ותימה לתמיהתם דהא להדיא פריך התם וחכמים דאמרי לא יטול אלא מן האבוס אלמא העמידו דבריהם על כבוד הבריות ועיין פי' רש"י שם ועי"ק בתירוצים דאה"נ דדוקא קאמר וכו' היינו דוקא גבי אכילה כ"כ מחלק התם בין אבנים לקיסם לפי ס"ד דהמקשן לא ידע לחלק וע"כ ר"א לאו דוקא קאמר א"כ הקישא במ"ע ומאי פריך באמת ר"א מתיר לגבב בכל החצר ועוד יש לדקדק מה שכתבו תוס' וי"ל דאין ה"נ דודאי דוקא קאמר מלשון זה משמע דבא לישב פי' רש"י הכי הל"ל ע"כ נראה דודאי

כו' שהרי הם מחולקין בפירושו ונראה שסמכו עצמם בדיבור הסמוך במה שמחולקים עם רש"י בטעמייהו דרבנן ושיעור דבריהם כך היא ותימא דהא משמע בפ' המוציא דדוקא קתני וכו' ופריך איתיבי ר"א אמר דלפי פי' רש"י דטעמם דרבנן משום דסתם עצים לא נתנו אלא להסקה ועוד מסיק בגמרא דאסור לחצוץ שמא יקטום א"א לומר דפריך מחכמים דאיכא לשנוי הכא העמידו דבריהם במקום כבוד הבריות כיון דתרתי איסורא נינהי מוקצה וגזירה שמא יקטום משא"כ להעלותם לגג בחד איסור דרבנן לא העמידו דבריהם. ע"ז תירצו תוס' וי"ל וכו' וכן מחלק התם בין אבנים לקיסם כלומר דלפי המסקנא לא צריכנא לדחוקי לר"א לומר דלאו דוקא קתני אלא בס"ד דמקשן דלא ידע אכתי לחלק בין קביע לאכילה לבית הכסא באמת לפי הבנתו ר"א לאו דוקא היא בפירש"י ופריך מחכמים דלשיטת דטעמא דרבנן משום גזירה שמא יקטום לחוד וא"כ אפי בחד איסורא דרבנן העמידו דבריהם ופריך שפיר ואמאי התירו להעולתם לגג הא ע"כ איסור דרבנן ג"כ רכיב עליהו ולמא לא העמידו דבריהם אף במקום כבוד הבריות ודו"ק היטב: או"ח הלכות יו"ט (סי' תקי"ג ס"א) ביצה שנולדה ביו"ט אסור לאכילה ואם נתערבה אפי' באלף כולן אסורות מטעם דהוי דשיל"מ. ובתשובות צמח צדק העלה בס' ס"ט דביצה ספק טריפה שנולד ביו"ט אם נתערב אסור לאוכלה ביו"ט אע"ג דלענין טריפה לא מקרי דשיל"מ כיון דאינו ודאי לבוא כמ"ש רשב"א ותוס' מ"מ השתא דאתיליד ביו"ט חל עלי' תרי איסורא נולד וספק טריפה לכך מקרי דבר שיל"מ שהרי לאחר יו"ט תהי' מתורת מאיסור נולד ע"ש באריכות והקשה שם מהא דאמרינן ברישׁ ביצה (דף ג') אהא דמוקי בספק טריפה דבר שאין לו מתירין היא ותבטל ברובא דילמא מיירי בביצה ספק טריפה שנולד ביו"ט והוי דבר שיל"מ עכ"ל ואני אומר גברא חזינא ולא תיובתא דהא אליבא ס"ד הבין דבמילתא דרבנן לא אמרינן דשיל"מ כי ר' אשי במסקנא חדית לן הך דיל דבר שיש לו מתירין אפי' בדרבנן לא בטיל והעליתי לפני מורי הגאון והשיב לי מאן דקא מותיב שפיר כמותיב דלפי האמת קשה למ"ל לר"א לומר ספק חול ספק יו"ט אפי' בספיקא דרבנן אמרינן דשיל"מ אפי' באלף בטיל לא הל"ל לר' אשי אלא בוודאי דרבנן אסרינן דבר שיל"מ והא דקתני וספיקא אסורה היינו שנולד ביו"ט ספק טריפה: סי' תק"ו במג"א ס"ק י' שהביא ראי' ממתניתין דפסחים פ"ג ע"ש וי"א דאין ראי' משום בשלמא בנידן דידן אסור לאפות מדאפשר לחלק בעיסה וניחא העיסה עד אחר יו"ט משא"כ התם אי אפשר למעבד הכי דא"כ כולה דעיסה יהי' חמץ ואני אומר מ"מ יש ראי' דהא לפי מה שכתבו התוס' שם במתני האי דאין שורפין תרומה ביו"ט אינו אלא מדרבנן דגזרינן תרומה אטו קדשים א"כ ודאי קשה יהי' החלה לאפות דהא אפשר לחלק

העיסה והחלה ישרפנו דהא אין איסורי אלא מדרבנן ומדאורייתא מותר וא"כ איסורא דרביע עלה רק מדרבנן כמו הכא וצ"ע:

סי' רע"ד במג"א ס"ק א' כדרכו נ"ל דטעות סופר היא דאע"פ שפותח בנחת מ"מ הרוח מנשב ואני אומר שאינו טעות סופר כי אין הכוונה מה שהרוח מנשב ממילא כי אם כוונת רש"י אותו רוח שהוא עושה ע"י פתיחת ונעילת הדלת ועפ"ז מתורץ כל הקושית שהוקשו תוס' על פי' רש"י וכן מוכרת בפי' הרא"ש פי' כל כתבי סי' ט' ע"ש:

תוס' באמצע דבר וכן משמע בגמרא (דף ט"ו ע"ב) וכו' ולי אין ראי' משם דדיוקא דהתלמודא שם מדקתני ר"ש בכבתה מותר לטלטלה משמע כל שלא כבתה כגון נר שכבה והולך פליג אדר"א בר' שמעון אע"ג דאין בו שמן וכן היא להדיא בש"ס שם (דף מ"ד ע"א):

רמב"ם פ' שני מהלכות יו"ט דין ג' ומקורו בביצה דף כ"ו וכן בהמת קדשים שנולד בו מום ביו"ט הואיל ולא היתה דעתו עליו מעיו"ט אסור לשחטו ביו"ט לפיכך אסור לראות מומי קדשים ביו"ט גזירה שמא יתירים החכם במומן ויביא זה לשחוט בו מום וקשה לפי מה שפסק רבינו כר"ש דס"ל אין רואין מומין ביו"ט מטעם מוקצה א"כ ר' יהודא דס"ל רואין ע"כ לא ס"ל טעם מוקצה ומ"ש בכל דוכתי' דמחמיר ר' יהודא במוקצה טפי מר"ש כמו שהקשו תוס' לא ראיתי לאחד לבעלי מחברים שהרגיש בזה ונראה דרבינו אזיל לשיטתו שכתב בפ' המשניות דר"י ס"ל דאף דנולד מום ביו"ט מותר לשחוט משום צער בע"ח כדי שיוכלו להעלות הבכור מבור דחינן את המוקצה ור"ש לא חש לזה שהעמידו דבריהם אפי' במקום צער בע"ח וא"כ בין ר' יהודא ור"ש תרווייהו ס"ל איסור מוקצה אלא דפליגי בהא (נראה דכוונת הגאמוז"ל היא רק במום עובר מעיו"ט בזה י"ל בעלמא ס"ל לר"י אין רואין וכמ"ש הרמב"ם אבל במום קבוע מעיו"ט ס"ל לר' יהודא רואין כדמוכח מסוגי דלקמן גבי ר' זריקא ור' אמי וטעמא דר"י במום קבוע מעיו"ט וודאי לא מסח מיני דעתא רק דקושיית הגאמוז"ל היא על מום עובר מעיו"ט טיאה ווייל) אבל קשה לפ"ז מאי פריך ולפלגי ברואין מומין בעלמא אימא בעלמא ס"ל לר"י ג"כ אין רואין אלא בבכור שנפל לבור ס"ל רואין משום איסור צעב"ח וי"ל דאי הוי משני הכא הוי קשה הא דתני בסיפא ואי לאו לא ישחוט והא מוקצה היא ופשיטא דלא ישחוט ואין לתרץ כדמשני בנפל בי מום עובר מעיו"ט והשתא הוי לי' מום קבוע מאי דתימא דעתי' עלוי' ונשחטי' קמ"ל דמוקצה היא הא בלאו הכי ידעינן דמוקצה היא דהא ר"ש פליג ואומר כל שאין מומו ניכר מבעוד יום אפילו הי' לו מום קבוע מעיו"ט אין זה מן המוכן ומוקצה היא ולפיכך אין רואין ואי ר"י בעלמא ס"ל אין רואין ע"כ מטעם מוקצה ס"ל לשיטת רבינו

דאין רואין מטעם מוקצה וא"כ פשיטא דלא ישחוט דהא אי ר"ש אין רואין ס"ל מטעם מוקצה ואי ר"י סבר בעלמא אין רואין פשיטא דס"ל מטעם מוקצה משו"ה משני בכור שנפל לבור איצטריכא לי' סד"א משום צער בע"ח ליערם וליסקא כר' יהושע ואי לא תני לא ישחוט מאי דתימא דעתי' עלוי' ור"י ס"ל רואין ור"ש ס"ל אין רואין. וכל השקלא וטריא דמשני בבכור שנפל לבור איצטריכא לי' וכו' מאי דתימא דדעתא עלוי' ונשחטי' קמ"ל היינו לתרוצא אי לא הוי תני ואם לאו לא ישחוט ה"א דפליגי ר"י ור"ש ברואין ואין רואין ולא מטעמי' שכתב רבינו אלא דהוי אמרינן כסברת רש"י או כפי' תוס' אבל לפי האמת ס"ל לר"י ג"כ אין רואין מטעם מוקצה אלא התירו איסור מוקצה משום צער בע"ח דאורייתא וק"ל:

ועדיין פש לן לתרץ לפי מה שמפרש רבינו בפי' המשניות הא דתני' ר' יהודא אם יש בו מום אפי' נולד מום ביו"ט יעלה וישחוט א"כ מאי דייקי ר' נחמן בר יצחק ממתני' דלא כאדא בר אוכמא. אימא לעולם הא דאמר ר"ש כל שאין מומו ניכר כלל וכי תימא פשיטא צריכין למימר והלא ר"י ג"כ ס"ל דאסור מטעם מוקצה הא לשיטתו אף דמוקצה היא מתיר ר' יהודה להעלות מבורו ולשחטו משום צער בע"ח. ונראה לי לומר וליישב בתחילה מי הכריח לרבינו לפרש דברי ר"י אפי' אם נולד מום ביו"ט ולא ניחא לי' כפי' רש"י הא דקתני אם יש בו מום יעלה וישחוט היינו אם יש בו מום קבוע מעיו"ט משום דאי ר"י אינו מתיר כי אם בהי' לו מום קבוע מעיו"ט וע"ז פליג ר"ש ואמר כל שאין מומו ניכר דלא אתחזי לחכם מעיו"ט אי מום קבוע אי מום עובר אין זה מן המוכן הכי הל"ל ר"ש אומר אין זה מן המוכן דהא עלה דר"י בר פלוגתא קאי דמיירי במום קבוע מעיו"ט והך לישנא כל שאין מומו אך למותר משו"ה הכריחו לומר דר"י אמר מילתא ואפי' בנולד בו מום ביו"ט ואי תנא אין זה מן המוכן ה"א דלא פליג ר"ש עלי' אלא בנולד מומו ביו"ט אבל הי' לו מום מעיו"ט ה"א דדעתא עלי' ולאו מוקצה היא משו"ה אמר כל שאין מומו ניכר בין לא ניכר בין לא אתחזי לחכם ומעתה הכי קאמר ר"נ מאי אין מומו ניכר אי לימא שאין מומו ניכר כלל פשיטא צריכא למימר כלומר הך לישנא דאמר כל שאין מומו ניכר לא צריך למימר דפשיטא היא אי הוי תני ר"ש אומר אין זה מן המוכן דהא עלה דר"י קאי והוא איירי בנולד מום ביו"ט (בשלמא לפי' רש"י לק"מ דאדרבא אם הוי תני אין זה מן המוכן ה"א דפליג עלה דר"י אפילו בנולד מום מבעוד יום משו"ה תני כל שאין מומו ניכר כלל אין זה מן המוכן וע"ז פריך פשיטא צריכא למימר דבכה"ג ר' יהודא בר פלוגתא נמי אוסר מטעם מוקצה אבל לפי' רבינו ודאי לא צ"ל כל שאין מומו

ניכר כלל בהא ס"ד) אלא דייקי מתני' כר"נ דר"ש פליג אפי' בנולד מום מעיו"ט ואוסר בדיעבד ודוק: סליק מס' ביצה:

## דף לג.

ברמב"ם פ"א מהל' מגילה דין י"ד כיצד יום ארבעה עשר שחל להיות בני עיירות מקדימין וקורין בע"ש ובני כרכים קורין בזמנו באחד בשבת ובהשגות כל זה הפיסקא משובש והרי היא מסודרת במשנה עכ"ל וההי"מ כתב לישב דברי רבינו דאנן קיימ"ל כת"ק דברייתא וכרב דאמר הכי פורים שחל להיות בשבת ערב שבת זמנים לאפוקי מדרבי ע"כ ע"ש ויישב זה אינו מספיק דהא אנן קיימ"ל רב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן ור' יוחנן בכמה מקומות ס"ל הלכה כסתם משנה והנראה בזה דרבינו גרס במשנה כמו שהביא בספר שבע שיטות להרשב"א בשם התוס' חל להיות בשבת כפרים מקדימין ליום הכנוס ועיירות קורין בע"ש והוכיחו גרסא זו מדאמר פ"ש זמנים לאפוקי מדרבי ולא קאמר לאפוקי ממתני'. ולי נראה עוד ראי' אלימתא מדפריך וסבר רבי עיירות לא דחינן ליום הכניסה והתני' חל להיות בשבת כו' רבי אומר הואיל ונדחי עיירות ממקומן ידחי ליום הכניסה קשה לפי גרסתינו טפי ה"ל למפרך מתני' רישא אסיפא דבחל י"ד בע"ש עיירות לא ידחי ממקומן ובחל בשב' עיירות נדחי ליום הכניסה אלא ש"אמ דהגרסא במתני' חל להיות בשבת עיירות קורין בע"ש ודו"ק. אמנם לכאורה יש להקשות לפי גירסא הא דאמר מתני' מני אי רבי הא סיפא דקתני חל להיות י"ד בשבת עיירות מקדימין בע"ש היא דלא כרבי גם בירושלמי פריך רישא וסיפא אהדדי כדפריך תלמודא דידן רבי אהדדי ומשני ש"מ נמי דלא גרס לי' כגרסת תוס'. אבל לאחר העיון לק"מ דעוד צריכין לדקדק דקאמר מתני' מני אי רבי אי ר' יוסי הלשון משונה איפכא הל"ל מתני' דלא כת"ק דרבי ולא כת"ק דר' יוסי. ולהבין דברי חכמים וחידותם איכא למימר דהכי קאמר דגם להם הי' לפניהם ב' גרסות במתני' וע"ז אמר המסדר אי הגרסא כמו שהיא לפנינו מתני' רבי היא ואי גרסינן כגרסת תוס' ע"כ מתני' אתי' כר"י ודו"ק:

בגמרא וסבר רבי עיירות לא דחינן ליום הכניסה והא תני' וכו' רבי אומר עכ"ל ויש לדקדק טפי ה"ל להקשות מתני' רישא וסיפא אהדדי. ודאי לפי גרסת תוס' לא ק' מידי אבל לגרסא שלפנינו דבחל י"ד בשב' עיירות נדחי ליום הכניסה קשה וכן הקשה במהרש"א ונראה דלק"מ דבמתני' הוי אמינא כדשני בירושלמי חל להיות לכרכין בשבת קורין בע"ש דאמר ר' חלבו הכל יוצאין בי"ד שהיא זמן קרייתו ודכוותי' חל להיות לעיירות בשבת דא"ר חלבו יום י"ג מלחמה היא והיא מוכיח על עצמו שאין בו ניחא עכ"ל פי' כתיב כימים אשר נחו ע"כ דחינן ליום י"ב אבל על רבי פ"ש דנתן טעם הואיל ונדחי

עיירות ממקומן ידחי ליום הכניסה אפי' לא יהי' יום י"ב יום הכניסה דחינן לי' דיום י"ג אין בו ניחה אלא ש"מ דלא ס"ל להאי טעמא וק"ל:

בגמרא ואימא בכל שנה ושנה מה כל שנה אין עיירות וכי שאני הכי דלא אפשר ופי' רש"י דא"כ לא יקדומי עיירות למוקפין שאינו יכולין לקרות בשבת עכ"ל ותימא פרישו דהא לפי ס"ד דבכל שנה ושנה קאי אעיירות שאינו נדחה ממקומו באמת אמרינן דלא קפיד קרא אקדימת עיירו' למוקפין ומאי משני ואין לומר דליכא ס"ד לומר דבכל שנה ושנה קאי אעיירות דלא לידחי ממקומן דהא אי חל י"ד בשבת ע"כ נדחי ממקומן אלא ע"כ אקדומה קפיד קרא דשפיר יוכל לקיים כל שנה ושנה דא"כ ה"ל לרש"י לפרש כן דלא אפשר מהאי טעמא וליכא למימר דס"ל לרש"י דהא סברת המקשה נמי ידע א"כ פשיטא קשה מאי ס"ד דמקשה אימא בכל שנה לא ידחי עיירות ממקומן הא אם חל בשבת ע"כ נדחי ממקומו וא"כ הקדימה נמי אי אפשר להתקיים שעיירות לא נדחי ממקומן ונ"ל דס"ד דהמקשה דהך גזירה דשמא יעברנו ד' אמות בה"ר תקינו להו בדרא בתראי אחר מרדכי ואסתר אבל בתחילה לא חשו לזה ותחילת תקנה הי' אפי' לקרות בשבת וא"כ נוכל לומר דקפדי כותבי המגילה בכל שנה ושנה שלא ידחי עיירות ממקומן אפי' כשחל בשבת וא"כ כי הדר חשו רבנן בתראי לגזירה דרבה עכ"פ נאמר שלא ידחי עיירות ממקומן ועיירות ומוקפין קורין ביום י"ד דלא קפדו אקדומה ומשני ש"ה דלא אפשר ר"ל דת"ק ס"ל דהך גזירה דרבה חשו לה כמו כן מרדכי ואנשי כנסת הגדולה וא"כ ע"כ צ"ל הא דכתיב בכל שנה ושנה איכא קפידא אקדומה ואי אנשי עיירות לא נדחו ממקומן אי אפשר ובסמוך דשקיל וטרי אליבא דרבי היא להיפך ודו"ק ותשכח:

בגמרא מאי טעמא דת"ק דכתיב בכל שנה מה כל שנה ושנה עיירות קודמין למוקפין אף כאן עיירות קודמין למוקפין ותי' דהא לקמן בריש פרק הקורא את המגילה למפרע לא יצא אמר רבא מ"ט דאמר קרא ככתבם וכזמנים מה זמנים למפרע לא אף כתבים למפרע לא ופריך מידי קריאה כתיב הכא עשי' כתיבא דכתיב להיות עושים את שני הימים אלא מהכא דכתיב והימים האלה נזכרים ונעשים איתקוש זכירה לעשי' וא"כ קשה על ח"ק ורבי כדפריך לקמן מדי קריאה כתיבא הכא עשי' כתיב הכא וליכא לשנוי איתקש זכירה לעשי' דהא הכל מודים שהשמחה אינו נוהג אלא בזמנו כדתני' בסמוך וצ"ל כיון דעשיית יום בג' דברים מתנת לאביונים ומשלוח מנות ועשיית משתה ושמחה וכיון דרוב עשי' היא ביום הקריאה מתנת ומשלוח מנות שפיר איתקש זכירה לעשי'. מכאן סתירה להרב מהר"ל בן חביב בשו"ת שכתב אם חל פורים בשבת דמשלוח מנות ג"כ בשבת א"כ לדידי' הדרא קושיא לדכתי' ודו"ק:

# מגילה

**דף ד**:

בגמרא ואם איתא למאן דאמר דלא נדלוג פי' רש"י למאן דאמר פוסק ליכא למפשט' דהא קרא ראשון שלשה דאי אפשר עוד לחזור והנה בתענית גריס רש"י למאן דאמר פוסק נפסוק. ועל דרך פשוט י"ל דלפי מאי דס"ד דמקשה דאע"ג דאיירי בשני וחמשה מ"מ עדיפא לי' לדלוג ולא חיישינן לנכנסין דקושיתו קאי מת"ק דס"ל דקרי אחד מפרשה שני' ולא חייש לנכנסין א"כ האי דמייתי' דברי' י"א אך למותר דהא אי"א משום הא לא קשה מידי. אמנם בסוגי' דהכא י"ל דמייתי מלתא דריב"ל דפסק כי"א ובשל אידך דריב"ל אבל בתענית לא מייתי הך דריב"ל ע"כ צ"ל דמייתי המקשה הך די"א לאוקשי מיני' למ"ד פוסק נפסק וכמו שפירשו התוס' מ"מ הי' להם לתקן שלא יטעו הנכנסין ודו"ק. יען אחר העיון נראה לומר דעלה על דעת המקשן דאיירי ברייתא בכל מילי אפי' היכא דלא אפשר במועדים ובשבתות משו"ה פריך דעדיף טפי לדלוג מלקרא שלא מעניינו של יום וכמו שכתבו התוס' בד"ה שאני וא"כ ודאי עד"ז עולה קושיתו בין לת"ק בין לי"א וכן משמע מפירש"י בד"ה שאני התם היכי דאפשר ס"ד דמקשה הוה דלא איירי מתני' בב' וה' וא"כ לפ"ז צריך ליישב הסוגי' דהכא ודתענית מה שלא פריך הכא למ"ד פוסק ובתענית פריך מיני' על דרך אחר והיא דהא יש ליישב קושיית התוס' על פי הקונטרס דמ"מ הי' להם לתקן שלא יטעו הנכנסין לפי שמתחיל זה בשני פסוקים סמוך לפרשה ע"כ דס"ל לרש"י דלא אמר שמואל להפסיק היכא דלא פסקה משה אלא היכא דחיישינן משום הנכנסין ומשום יוצאין ומכח ההפסח מתוקן הני שתי חששות אבל משום נכנסין או יוצאין לחוד לא ס"ל להפסיק וכן יש להוכיח מהא דפי' רש"י הלכתא מאי בשל מעמדות אע"ג דהוי הלכתא למשיחי צ"ל דס"ל לרש"י כשיטות ר"ח כהן דלא פריך הכא אלא היכא דעבר עבירה וגם הוי הלכתא למשיחא הוי תרתי מילי דלא שכיחי' כן כתבו התוס' ביומא אלא מ"מ מי הוכריחו לזה ה"ל לפרשי דקאי נמי אר"ח אלא ודאי דגבי ר"ח ליכא למבעי' הלכתא כרב או כשמואל דשמואל נמי מודה דר"ח דדולג ולא פוסק כיון דלא הוי חשש אלא משום נכנסין משא"כ גבי מעמדות גזירה משום נכנסין משום נכנסין ומשום יוצאין והנראה בזה דודאי ס"ל להתוס' לדוחק לומר הכי דלא אמר שמואל אלא בשתי חששות נכנסין ויוצאין משו"ה תירצו תוס' כמו שתירצו אלא דיש לסתור ג"כ תריצו של תוס' אלא מכח סתירה זו יבנה התירוץ הראשון כמו שהקשתי דהא יש להקשות מה שתירצו התוס' באמרם דלמ"ד פוסק לק"מ דלדידי' תי' שפיר שאני הכא דלא אפשר אבל היכא דאפשר שלא לפסוק פשיטא שאין להפסיק דהא לפי מה שפרשתי דס"ד דמקשה הי'

דאיירי בשבתות ויו"ט וע"כ צריך לומר דעדיף טפי לקרות שלא מענינו מלהפסיק וא"כ מאי האי דאמר שמואל פוסק ה"ל לקרות שלא מענינו ואף את"ל דלא נתחיל שלא מענינו מ"מ ה"ל לקרות חרי דד' פסוקים וחד ביום השבת וג' פסוקים מראשי חדשיכם וחד תרי פסוקים מראשי חדשיכם וג' פסוקים בפ' שלא מענינו ונ"ל דלא קשה מידי דעדיף טפי להפסיק דאי הוי קרי הכי מ"מ יטעו היוצאין שסבורין שהקורא אחריו של ג' לא יקרא אלא שתי פסוקים הנותרים ואם נפשך לומר דלא חייש שמואל וס"ל פוסק אלא משום נכנסין ויוצאין אבל משום יוצאין לחוד לא ס"ל להפסיק וא"כ בלא"ה לא קשה קושית תוס' כמו שהקשתי וא"כ תירצו התוס' ממ"נ כמו שתרצו העולם או כפי תירוצם. אמנם יש עדיין לבעל דין לחלוק ולומר דודאי משום הנכנסין לחוד חייש שמואל דנכנסין שכיח אבל משום יוצאין לחוד לא ס"ל שמואל להפסיק דיוצאין לא שכיח וא"כ עדיין קושית תוס' במקומו עומדת דה"ל להקשות נמי למ"ד פוסק ונראה לומר דסוגי' דהכא ידע מהא דריב"ל דאמר אליבי' די"א שם כשם שאין מתחילין כך אין משיירין מסתמא לא פליג שמואל עלוי' וס"ל כוותי' דאליבא די"א חייש נמי איוצאין ות"ק לא חייש אנכנסין אבל ליוצאין חייש. שפיר תירצו תוס' כדאמרן כ"ז עולה יפה בסוגי' דהכא אבל בתענית לא איתא להאי דריב"ל וא"כ בלא ר' יהושע בן לוי הסברא נותנת אליבי' די"א דלנכנסין חייש וליוצאין לא חייש דלא שכיחא כמו שאמר מאי דתימא אליבי' די"א נכנסין שכיחא ויוצאין לא שכיחא וא"כ ודאי פריך שפיר אליבא דשמואל דלפסוק וליכא לתרוצי כתי' התוס' כדאמרן ודוק היטב:

## דף כב.

בתוס' ד"ה אין מתחילין וקשה על מנהג שלנו שאנו קורין בפ' ויחל וכו' וכן המפטיר וכו' עכ"ל כוונתו דה"ל להתחיל מראש הפרשה ובחודש הראשון דמ"מ הוי מעניינא של פסח אלא מ"מ צריך עיון גבי ויחל דא"א להתחיל מקודם במעשה עגל ומה שאנו קורין ויחל מנהיגינו ממס' סופרים פ' עשירי ודוחק לומר שכוונת תוס' להקשות דה"ל לקרות למטה בפרשת ויאמר ד' אל משה פסל לך וצ"ע:

בסי' תרפ"ז או"ח גרסינן במגילת תענית את יום י"ד ויום ט"ו באדר יומי פוריא דלא למספד בהון ודלא למגזר בהו תענית ואע"ג דקיי"ל דבטלה מגילת תענית בחנוכה ופורים לא בטלה וא"כ לפניהם ולאחריהם נמי אסור ע"ש ומה שנהוגין להתענות בת"א תירץ הרז"ה כיון דפורים דברי קבלה הם ודברי קבלה כדברי תורה וה"ל כשבתות ויו"ט ויש להקשות על זה דמשמע אע"ג דהוי מגילת תענית רק כיון דהוי קבלה נמי אין צריך חיזוק דהא גרסינן בגמרא דר"ה (דף י"ח ע"ב) בג' בתשרי בטלו אדכרתא מן שטרייא ומוקי

התם בזמן שב"ה קיים ופריך ות"ל דה"ל יום שמת גדלי' בן אחיקם דהא יו"ט היא בזמן שבה"מ קיים ומתרץ לא נצרכה אלא ליום שלפניו ותיפוק לי' דה"ל יום שלפני צום גדלי' ומתרץ יום גדלי' דברי קבלה הם ואין צריך חיזוק לכך צ"ל דהוי מגילת תענית דבטלה אדכרתא משטרי דמ"מ אסור יום שלפניו משמע אע"ג דהוי דברי קבלה אם היא גם מגילת תענית אסור להתענות לפניו וקשה על הרז"ה וגם בספר ראש יוסף מקשה כה"ג מגמרא דתענית (דף ט"ז) דקאמר עד תמניא באדר מגילת תענית היא ואסור להתענות ע"ש ומר שכתב בספר דלעיל דגבי פורים לא מקרי מגילת תענית והא דכתיב במגילת תענית כדי לאסור של זה בזה כדקאמר בגמ' וזה פשוט. אבל יש לדקדק עליו דא"כ לא לכתוב רק יום ט"ו במגילת תענית ואי כתיב יום ט"ו לבד א"כ לפניו ולאחריו אסור ולמה אמר יום י"ד במגילת תענית אלא להורות דאפילו יום י"ג אסור להתענות והק"ל וצ"ע לפיע"ד:

## דף כב:

בגמרא מאי בנייהו איכא בנייהו דעביד בחנם פירש"י הבא לעבור לפני התיבה אינו נוטל שכר הכא אינצויי ליכא ומשום כבוד איכא עכ"ל. וקשה לי מהא מתשובות הרשב"א סי' ת"נ הובא בב"י סי' נ"ב באו"ח וכן פסק בש"ע שם דש"ץ בשכר עדיף טפי מבחנם והכא משמע היכי דעביד בחנם אינצויי ליכא להאי מתפלל בשכר ורשב"א אין לו ראי' כ"א מסברתו ושמעתתא דא הוי תיובתא:

סליק סדר מועד תם ונשלם שבח לאל בורא עולם:

## דף כד.

ברש"י חמותו שמת בעלה ונשאה אחיו ומת בלא בנים. אין להקשות אמאי לא ניחא לרש"י לפרש שראובן נשא בת שמעון אחיו ומתה ואח"כ מת שמעון נמצא היבמה חמותו. י"ל דרצה לפרש אליבא דכ"ע ולקמן אמר חמותו לאחר מיתה א"ב דלחד מ"ד מותר א"כ אי אפשר לרש"י לפרש הכי. אלא אי קשיא לפי מה דפסקינן דיש חמותו לאחר מיתה וא"כ למה להו לרש"י לפרש חמותו כמו שפי' רש"י ע"ד דחוק ה"ל לפרש כדפרשתי וצ"ע:

ע"ב בתוס' בד"ה או שנמצא איילונית ותימא וכו' עד ותתייבם ממ"נ וכו' ומקרא לא מצי לאוקשי' אשר חלד פרט לאיילונית דשמא איירי בהכיר בה א"נ קרא אינו ממעט שלא יכול ליבמה אלא ממעט שלא יבם אותה ויפטור צרתה עכ"ל מהרש"ל בגיטין פ' השולח ר"ל דלאו בת יבום היא ולא יפטור צרתה ביבום שלה וכן כתב מהר"ם בחידושיו שם ודו"ק:

בתוס' ד"ה בתו כיון דאתיא מדרשא חביבא וכו'. וא"ת והיכא נפקא הא אין מזהירין מן הדין כדאמר לקמן בפ"ב. אין להקשות הו"ל לתוס' להקשות מיני ובי' א"כ דמזהירין ל"ל הנה הנה להיות בתו כבת בתו מאנוסתו ק"ו הא בתו מבת בתו ומבת בנו וי"ל דבאמת נלמד בתו מק"ו דבת בתו וצריך הנה הנה לדונה בשריפה והאי דקאמר בתו עיקר איסורא מדרשא היינו ק"ו נמי מקרי מדרשא וק"ל:

בתוס' ד"ה מקמי אשת אחיו עד וכלתו שהיא אשת בנו קרובה מיני' טפי ולא ניחא לתוס' לפרש כפי' רש"י משום דכלתו חמירא טפי ולא משום קורבא דס"ל כיון דאמר אלא תנא קורבי' כו' תו לא מסתבר לומר דתנא חומרי חומרי נקיט לכך קאמר והוכיחו לזה דא"כ אמאי לא אמר נמי בשנוי' קמא בתו עיקר איסורייהו מדרשא ובדין היא דלתני כלתו משום חומרא כיון דכולהו לאו מדרשא אתי' ומזה הוכיחו תוס' כיון דאמר בגמרא אלא בתו כיון דאתי' מדרשא תו לא מסתבר לומר דתנא חומרי חומרי נקיט. ורש"י שמפרש בשמעתין האי דכלתו משום חומרא ס"ל דבאמת האי דמסיים התרצן בדין היא סיומא דשנוי קמא נמי היא אלא כיון דלא תרוצא קמא לכך נטיר לבסוף וסיים בדין היא כן כתב מהרש"א ע"ש אלא שבסוף דבריו כתב אלא שלפי' תוס' צ"ע לקמן דברים אלו תמוהים בעיני אדרבה הלא דברי התוס' עולה כהוגן כמו שפרשתי וק"ל וזה פשוט:

בגמרא אי תנא אוסרת הצעה דשמעתא עיין במהרש"א בזה אלא שבסוף דבריו ומשני דאי הוי נמי קתני הכי ה"א אכתי דמשו"ה קתני אסורה לחלוץ לרבותא דאפילו במקום מצוה אסורה ומכ"ש שלא במקום מצוה דאסורה כמ"ש תוס' ע"כ. אמנם לא צריכנא להאי דהתרצן משני מאי קעביד וצ"ל אי אתה אומר חולצת מתיבמת. וא"כ כיון דבמקום מצוה וכו' ואין להקשות הא קתני אסור לחלוץ משמע דבעלמא מותר הצרה דילמא בעלמא נמי אסור והאי דקתני אסורה לחלוץ משום כיון דחולצות מתיבמת ודו"ק:

ע"ב בתוס' ד"ה טעמא ותימא לר"י וכו' עד ואצטריך עלי' למיסר לאשמועינן דבעלמא דחי' וכו' הקשה אדומ"ר הגאון האיך איכא למימר הכי א"כ ל"ל סמוכין דגדילים דדוחין הלאו דלא תלבוש הא בעלמא עשה דוחה ל"ת שיש בה כרת והאי דאמר ותו ל"ת גרידא מנ"ל דכתיב כולי' סיומא דמקשן היא להחזיק קושיא ראשונה כדי שלא תקשו עליו קושיית תוס' על דרך אחר ג"כ יש לפרש דהמקשן הביא ראי' לדבריו דלא כקושיית תוס' באמרו ותו ל"ת גרידא מנ"ל וצ"ל דכתיב לא תלבש קשה דילמא איפכא דבמקום גדילים לא תלבש שעטנז וצ"ל דא"כ לשתוק קרא וממילא ידעינן דלא דחי עשה בציצית לאו דכלאים וכן כתבו התוס' ד"ה דכתיב אבל אי כסברת הסברא חוץ דעשה דוחה אפי' ל"ת שיש בה כרת א"כ קשה נימא איפכא אלא דלא כקושיית תוס' ודו"ק וצ"ע:

# יבמות

## דף ב.

בתוס' ד"ה וכי מפני שסמכו וא"ת דילמא הכא דלא דריש סמוכין משום ג"ש וכו' והקשה אדומ"ר הלא דברי הש"ס עולה יפה דלא כמו שהבינו תוס' דההכחה היא דאי דרשינן סמוכין למה למילף מכשפה מאוב וידעוני אלא דכוונת הגמרא היא דאי ס"ל לר"י סמוכין א"כ ל"ל דמיהם בם גבי בהמה הא איכא למילף מסמוכין דמכשפה ומכשפה נלמוד מאוב וידעוני כמו שדרש ר"י אלא וודאי דלא דריש ר"י סמוכין והיא ק' עצומה וצ"ע. ואפשר ללמוד סוגי מדברי התוס' דס"ל דגזירה שוה עדיפא מדבר שהי' בכלל ויצא מן הכלל ללמד וא"כ דברי התוס' עולה כהוגן וק"ל:

בתוס' ד"ה דא"כ לכתבי' גבי עריות וכו' עד אי נמי כיון שהלמד נכתב במקומו לא חשוב מוכח ר"ל דהלמד היא מכשפה והיא נכתב במקומו וקשה נמי ע"ד שכתבתי לעיל דלפי האמת לר"י קשה ל"ל דמיהם בם גבי בהמה דבסקילה הא ידעינן מדסמיך למכשפה והיכא דמוכח דריש ר"י סמוכין ולפ"ז הבהמה יהי' הלמד ולא נכתוב במקומה גבי עריות אלא דמוכת למדרש סמוכין. ולפי מה שכתבתי נ"ל ביושב קושית אדומ"ר עדיין הקושיא הזה במקומה עומדת וצ"ע לפע"ד:

## דף ד.

בתוס' ד"ה ורבנן מנ"ל המ"ל דלא סברו כר"י ולא בעי שיהי' מוכח או מופנה ולפי מ"ש לעיל ביושב קושיית תוס' ד"ה טעמא דכתב וכו' יש לפרש באופן נכון דה"ק תינח לתנא דבי ר' ישמעאל ר"ל לרבנן קשה מה פריך עלי' ל"ל דילמא איצטרך עלי' להורות דבעלמא דחי' וא"ל כמו שתרצתי לעיל דא"כ למה לי סמוכין דכלאים דהא אפי' ל"ת שיש בה כרת נדחה מפני עשה וכ"ש ל"ת גרידא דאיכא למימר באמת לא נכתוב מפני הסמוכין לדרש רק לגופי וכ"ת דמופנה ה"מ לתרץ לתנא דבי ר"י אלא לרבנן לאו מופנה לידרש סמוכין וא"כ איכא למימר דאתי עלי' למדרש דבעלמא דחי עשה ל"ת ודו"ק:

בגמ' ואכתי אצטריך וכו' יש להקשות אכתי תיתי מראשו וכ"ת דהיא לאו שאינו שוה בכל תיתי באם אין ענין דנילף מזקנו. וי"ל דיש לצדד דלאו גבי זקן כהן היא קיל מלאו דלא תקיפו פאת ראשכם כך משמע בנזיר. וא"כ וודאי אצטריך ראשו לגופו ואי אפשר למיגמר מיני' דלאו שאינו שוה בכל היא. אך תירץ זה אינו מספיק דא"כ קשה מאי דאמר בשמעתין איכא למיפרך מה לנזיר ומצורע שכן ישנו בשאלה הא איכא למילף באם אין ענין מזקנו דלא לכתוב ותיתי בק"ו מראשו דנדחה הלאו דהיא בישראל לכ"ש לאו דכהן א"ו באם אין ענין ע"כ הצרכנו לתרץ באופן אחר דאי לא כתיב ראשו לא הוי ידעינן כהן

מצורע וזקנו הוי מוקמינן במסתבר במצורע ישראל לכך צריך ראשו במצורע ישראל ואתי' זקנו לכהן מצורע וכה"ג לקמן ודו"ק: בגמרא דאלת"ה וכו' ברמב"ם פ"ו דין ט"ו מהל' נזירות כתב וז"ל מפני שכבר נטמא הנזיר בצרעת וימי חליטו אינו עולים לו כמו שבארנו והרי אינו קדוש בהם ובטיל הקדושה מאליו ולא נשאר אלא ל"ת שהיא תער לא יעבור ולפיכך בא עשה של תגלחת הצרעת ודוחה אותו עכ"ל א"כ לפי דברי הרמב"ם איך אמור כאן דאלת"ה נילף מנזיר דעשה דותה ל"ת ועשה הא לדברי הרמב"ם לא נדחי אלא ל"ת וגם תמוה למה לי' לפרש מדעתו תורה חדשה ולמה לא כתב הטעם דישנו בשאלה וכבר השיב הראב"ד בזה וצ"ע:

## דף ה.

וע"ב בתוס' ד"ה כשטבל ולא מל כ"ע לא פליגי וא"ת ור"י אדמודה לי' אדוי לפלוגי עלי' ולפלוגי דנקט טבל דמודה ר"א ולא נקט מילתא דפליגי בה וכו' עכ"ל ולי נראה לתרץ קושיית ע"פ מה שהקשה הרשב"א בחידושו על האי דקאמר דא"כ במה נכנסו תחת כנפי השכינה אימא בהזיה וניחא לי דהא ר"י ס"ל דאין הזאה בלא טבילה ועדיין קשה לר"א טבילה באמהות מנ"ל אימא בכניסתן תחת כנפי השכינה היתה בהזיה דהיא לא ס"ל הך סברא דאין הזי' בלא טבילה וצ"ל דלר"א בלא"ה לק"מ דהא בפ' ארבעה מחוסרי כפרה נפקא לן מקרא דמקבלין גרים בזמן הזה וזה אי אפשר לומר דווקא זכרים ולא נקיבות וא"כ הזיה בזמן הזה ליכא וא"כ במה יכנסו אלא ש"מ שהנשים נכנסין תחת כנפי השכינה בטבילה ולא בהזי' אבל ר"י שקאמר בהדיא שכן מצינו באמהות שטבלו ולא מלו ע"ז צריך הרשב"א לתרץ דלר"י כולה מילתא יליף מאמהות דהיא ס"ל דאין הזי' בלא טבילה ולפ"ז אין מקום לקושיתם אם ר"י נקיט טבל דמודה בי' ד"א מ"מ ממה דקאמר ולא מטעמי' אלא שכן מצינו באמהות שטבלו ולא מלו ש"מ דס"ל דאין הזי' בלא טבילה ממילא נשמע מדפליג על ר"א בהא דמל ולא טבל לא הוי גר דאבותינו הי' להם מילה וטבילה כיון דאין הזי' בלא טבילה ודו"ק היטב. אלא ע"ז יש לפקפק דמ"מ ה"ל לר"י לחלוק על ר"א במל ולא טבל דלא הוי גר ואנא ידענא דטעמי' דר"י דבאבות נמי טבילה וכיון דאין הזי' בלא טבילה אבל לפי מה שאבאר דעת הרמב"ם בסמוך לק"מ דאי הוי פליג ר"י במל ולא טבל לא משתמע מיני דסבר לי' דאין הזי' בלא טבילה אלא דמשו"ה מצריך ר"י מילה וטבילה דגבי אבות טבילה הי' מדכתיב וכבסו שמלותם ודו"ק:

ברמב"ם פי' י"ג מהלכות אסורי ביאה דין א' בשלשה דברים נכנסו ישראל לברית במילה וטבילה וקרבן וכו' ודין ג' וטבילה היתה במדבר קודם מתן תורה שנאמר וקדשתם היום ומחר וכיבסו שמלותם וכו' וכן לדורות ודברי רבינו תמוהים דביבמות דף מ"ו ע"ב כך

הי' ס"ד דהש"ס ופריך ודילמא נקיות בעלמא ומסיק לבסוף מדכתיב ויקח משה את הדם ויזרוק על העם וגמירי דאין הזי' בלא טבילה והאיך הניח מסקנת הגמ' ותפס הס"ד וגם אם נדחוק נפשך לומר כיון דמסיק דאין הזי' בלא טבילה והזי' אשכחן דהוי בסיני ולא מצינו טבילה שצוה ד' עליו אלא ש"מ בקבלת התורה הי' אזהרת וכבסו שמלותם משום טומאה ומכח ק"ו שהגוף עצמו צריך טבילה או נאמר מדמעט קרא תושב ושכיר גבי פסח על גר שמל ולא טבל ביבמות דף ע"ו ש"מ דאינו גר עד שימול ויטבול וע"כ טבילה היתה בסיני ולא אשכחן שצוה ד' עליו אלא ש"מ שצוה להם וכיבסו שמלותם משום טומאה וסמך השם ע"ז שיקחו מזה ק"ו על טבילת גופם. חדא דבהלכות פרה פ' י"א וי"ב מוכח דלא ס"ל לרבינו אין הזי' בלא טבילה גם קרא דתושב ושכיר מצריך הרמב"ם בפ"ז מהלכות טומאה לג"ש דערל אסור בתרומה דיליף תושב ושכיר מפסח כדרשת ר"א בריש הערל ועוד בר מן דין ובר מן דין כמו שלא מצינו שצוה ד' על הזי' אלא עשי' ש"מ שצוה ה' שבהזי' יכנסו לברית כ"כ נאמר שאמר ד' למשה שיכנסו ישראל לברית בטבילה ואנחנו נדע זאת לדורות מדהזה משה רבינו על ישראל ואין הזאה בלא טבילה ש"מ שהי' להם לישראל בקבלת התורה ג"כ טבילה אבל כיבוס בגדים עדיין אנו אומרים שלא הי' אזהרת ה' עליהם כי אם לנקיות בעלמא ולמה הניח רבינו העיקר ומחבב הטפל: ונראה בזה דמצינו במכילתא והובא ברמב"ן פ' יתרו אין כיבוס בגדים במה שאין טעון טבילה ע"כ וכן פסק רבינו בפרק א' מהלכות מקואות כ"מ שנאמר בתורה רחיצת בשר או כיבוס בגדים מן הטומאה איני אלא טבילת כל הגוף במקוה ומזה נראה שלמד רבינו טבילה הי' במדבר קודם מתן תורה שנאמר וכבסו שמלותם וסמיך רבינו על זה הכלל בהל' מקוואות שכ"מ שנאמר כיבוס בגדים אינו אלא טבילת כל הגוף שאין כיבוס בגדים במה שאין טעון טבילה וזה פשוט. וא"ת א"כ ה"ל לתלמודא לומר נמי הכי לר"י שס"ל דבאבות טבילה הוי מדכתיב וכבסו שמלותם אין כיבוס בגדים במה שאין טעון טבילה וע"כ צ"ל דתלמודא דידן לא ס"ל הך דרשא ואיך תופס דרשת המכילתא נגד הש"ס ונ"ל דלעולם תלמודא דידן נמי ס"ל דאין כיבוס בגדים במה שאין טעון טבילה אלא דלר"י אי אפשר לומר הכי דא"כ תקשי לך לר"י טבילה באמהות מנ"ל וע"כ צ"ל סברא היא במה נכנסו תחת כנפי השכינה קשה אימא בהזי' וצ"ל כמו שתרצתי ובחידושי הרשב"א דאין הזי' בלא טבילה וא"כ בלאו הכי מוכרחין לומר דס"ל לר"י דאין הזאה בלא טבילה גבי טבילה באמהות משו"ה הניח התלמודא טעם זה לר"י טבילה באבותינו הי' משום דאין הזי' בלא טבילה. אבל באמת נוכל לומר טעם זה לר"י דמילף שהי' טבילה באבות מדכתיב וכבסו שמלותם ואין כיבוס בגדים במה שאין טעון טבילה ודוק:

סליק מס' יבמות:

### דף מו.

ד"ה מת הוא דאינו גט משום וכו' עד נתני חלה וכ"ש מת עיין מהרש"א מה שכתב די"ל דאיכא לאוקמי במעכשיו דאין זה גט לאחר מיתה ע"ש וכוונתו דה"א דהא דקתני מכאן אם לא באתי עד י"ב חודש דהוי כמעכשיו דזמנו של שטר מוכיח עליו וק"ל:

בגמרא דילמא לאפוקי מדרבותינו ומקשין העולם לאפוקי רבותינו ידעינן מסיפא דתני מעכשיו אם לא באתי מכאן דהוי גט משמע הא מכאן בלא מעכשיו לא הוי גט וי"ל דהמקשן דפריך מסיפא עדיפא לי' להקשות מדתני' בהדיא ובתר דמשני ניחא לי' דלא תיפול קמי יבם א"כ אף דאמרינן יש אונס מ"מ במת כיון דלא ניחא לי' דתיפול קמי יבם אמרינן אין אונם ואי לא תני רישא לאפוקי מדרבותינו לא הוי ידעינן הך סברא אלא דה"א במת נמי יש אונס אלא דמוקמינן מעכשיו דהוי גט בהותנה בפירוש שלא יבטל הגט שום אונס וליכא למימר דהוי משנה יתירא דהא תני כבר מעכשיו אם מת דהוי גט כמו שכתב הרא"ה בחידושיו לאו משנה יתירא היא דצריך לאפוקי מדרבותינו ומהתם לא הוי שמעינן כ"א בתנאי מיתה ולא במחיים משו"ה תני רישא דסיפא לאפוקי וא"כ הסיפא משנה יתירא אלא ע"כ איירי בלא אתני ולאשמועינן אע"ג דחלה יש אונס במת אין אונס מהני טעמא דלא ניחא לי' דתיפול קמי יבם ודוק:

## כתובות

### דף ב:

בתוס' ד"ה איכא דאמרי אמר רבא וכן לענין גיטין וקשה לר"י דמסיק בפ' מי שאחזו וכו' ואמרינן דג' מיני אונסין הם דאונס דלא שכיחא כלל וכו' עכ"ל ושם בגיטין כתבו עוד בשם ר"י תי' אחר דאפילו הוי הכא אכלו ארי אונס שכיח כמו חלה ומת פ"ש ע"ש ונראה שהשמיטו כאן אותו תירץ במתכוון דאי אפשר לומר כמו שכתבו שם כיון דאסיק אדעתי' דעתו לפוטרו בכל ענין שימות ומתוך חולה זה היא קאמר ולא מחמת חולי זה א"כ ללישנא בתרא דס"ל לרבא יש אונס בגיטין והא דתני' מעכשיו אם לא באתי דהוי גט דלא ניחא לי' דתיפול קמי יבם וא"כ אכלי ארי' אמאי אינו גט הא לא ניחא לי' דתיפול קמי יבם ואסיק אדעתי' ומתוך חולי זה הוא קאמר וע"כ צ"ל דאכלי ארי לא שכיח כלל ולא אסיק אדעתה שירצה שיהי' גט כמו במיתה כמו שכתבו התוס' דה"מ דילמא וא"כ ללישנא בתרא ע"כ צריך לחלק בין אונם חיתה וחולי לאוכלי ארי דשלשה עניני אונס הן א"כ תירצו כמו כן בקצרה ללישנא קמא משא"כ התם בסוגי' דמי שאחזו איכא למימר

דקים להו כלישנא קמא דאין אונס בגיטין ולא אמרינן במת דניחא לי' דתיפול קמי יבם שפיר יש לתרץ שם אפי' הוי אכלי ארי אונס שכיח היא כחולי ומיתה פריך שפיר ודוק:

**דף ג.**

בתוס' ד"ה בועל בעילת מצוה ופורש קודם שנקבר המת וכו' ודייק לה מכל אותן הימים עכ"ל כוונתם דדייק בסמוך דאפי' בעילת מצוה אסור לאחר שיקבר מדקתני כל אותן הימים וכן פי' מהרש"א. ומקשין העולם א"כ מה שכתבו התוס' בסמוך אבל מהוא ישן בין אנשים דייק שפיר דהוי משום אבילות דאי משום נדות כיון דבעל אשתו ישינה עמו כדאמר ר' יוסף בסמוך הל"ל לתוס' לפרש בקיצור דמכל אותן ימים דייק שפיר דבועל בעילת מצוה היא קודם שיקבר ובעילה זו ע"כ אסור משום אבילות ש"מ דדבר שבצנעה נוהג וישבתי עפ"י מ"ש הנקודת הכסף בשם הרי"ץ גיאות כדי לדחות מעליו שבעה ימי אבילות צריך דוקא להכניס את החתן לחופה ובעילת מצוה שהשמחה בשלימות ומשו"ה נוהג שבעה ימי משתה בתחילה אבל בחופה לחוד אינו בכח לדחות ימי האבילות כיון דהמת הי' בתחילה קודם הכנסת כלה לחופה ע"ש וא"כ אי אפשר לפרש דמכל אותן ימים דייק דבועל בעילת מצוה קודם שיקבור היא א"כ ש"מ דדברים שבצנעה נוהג ה"א לעולם דברים שבצנעה מותר ובועל בעולת מצוה היינו כדי לדחות מעליו שבעה ימי אבילות ולנהוג ברישא ו' נמי משתה והאי דלא דייקי תוס' מזה דבועל בעילת מצוה קודם שיקבור דמצי לדחויי דבועל בעילת מצוה לאחר שיקבור וחופה לבד יש כח לדחות ימי אבילות ולנהוג בתחילה ז' ימי משתה ודוק:

ע"ב בגמרא א ואלו גבי אבילות תניא אע"פ וכו' באמת אמרו מוזגות לו את הכוס ומצעת לו את המיטה ומרחצת לו פניו ידיו ורגליו וכתב מהרש"א מכאן קשה למאי שכתב הראב"ד דבאבילות דהכא אע"ג דיחוד אסור מזיגת הכוס מ"מ שרי א"כ מאי פריך למימרא דאבילות קילא לי' והתניא מוזגת את הכום אע"ג דמזיגת הכוס שרי יחיד אסור והניח בצ"ע וביותר יש להקשות מ"ש הרא"ש שם במס' נדה בהלכות נדה בקצרה דהא דשרי רבנן יחוד בעריות נדה יותר משאר עריות היינו טעמא דהוי דבר שאי אפשר ואסמכינו אקרא סוגה בשושנים משו"ה הצריכו חכמים להרחיקו אותו ממזיגת הכוס ורחיצה ודומיהן אפילו להושיט מידו לידה ע"ש באריכות. א"כ מאי פריך מנדה כיון דהתירו יחוד משו"ה אסרו שאר קריבות אבל באבילות שהיא דבר שאינו שכיח הניחו באיסור יחוד כשאר עריות ולא הוציא מהכלל ולא צריכא להרחיק משאר הרחקות משו"ה מוזגות לו את הכוס וע"ק אמאי לא פריך בלאו מילתא דר"י הברייתות אהדדי וישבתי הכל דאי לאו דר"י ל"ק הברייתות אהדדי כדאמרן אף דאסרינן יחוד שאר קריבות

מותר אבל ר"י דדחיק לפרש הברייתות דקתני וכן מי שפירסה אשתו נדה ולא בעיל אבל בבעיל אשתו ישינה עמו צ"ל מי הכניסו לדוחק זה ופשוט דבעי לתרץ הבני ישיבה שאמרו ומסייע לי' לר' יוחנן דדברים שבצינעה נהוג מנ"ל אימא דמשו"ה אסרו יחוד משום נידות אע"כ צ"ל דס"ל כיון דבעיל אשתו ישנה עמו אלא ע"ז יש להקשות אימא משו"ה מסייע לי' דטעמא הוי משום אבילות דאי משום נדה א"כ בודאי מן הסברא אסרינן נמי בהך נדות משום דם בתולים מזיגות הכוס כמו בנדה ממש משום לא פליג וא"כ אמאי לא תני נמי בהך ברייתא שכל אותן הימים אסור ביחוד ומזיגת הכוס אלא ע"כ צ"ל דס"ל לר"י כיון דיחוד אסור מזוגת הכוס לא כ"ש כסברת מהרש"א וע"ז פריך שפיר הא גבי אבילות אסרינן יחוד ושרינן מזיגת הכוס ודיק ועל זה משני ל"ק כאן באבילות דידי' כאן באבילת דידה וא"כ למימר לעולם כסברת הראב"ד וכ"ת א"כ מנ"ל לר' יוסף דבאשה חדשה כיון דבעיל ישינה עמו דהא שפיר מסייע לי' כדאמרן. לק"מ דהא צריכין לדקדק למאי דמחלק בין אבילות דידי' לאבילות דידה ולא שאני לי' בין אבילות דהכא לבין אבילות דעלמא א"כ למה תני באמת איסור יקוד באבילות דהכא ה"ל למתני' איסור יחוד באבילות דעלמא וכ"ש הכא וליכא למימר דתנא הכא לאשמועינן דדבר שבצנעה נוהג מ"מ ה"ל למתני איסור יחוד מאבילות דעלמא ואפי' בשבת ש"מ דאיסור תשמיש נוהג בשבת דימי אבילות ואין לומר דאתי לאשמועינן דאפי' בעילת מצוה אסור מדקתני כל אותן הימים ש"מ בועל בעילת מצוה קודם שיקבר היא דהא כך אמרנו ועניני דמהא ליכא למשמע מיני' דאכ"ל דמשו"ה בועל בעילת מצוה קודם שיקבר כדי שיחול שבעה ימי משתה קודם שבעה ימי אבילות ונפ"מ היכא דהוי כבר חופה ואח"כ מת אביו של חתן או אמה של כלה דחופה לחוד סגי לדחות ימי אבילות כמ"ש בעל נקודות הכסף בשם הרי"ץ גיאות איכא למימר דמותר לבעול בעילת מצוה אפי' לאחר קבורה אלא ע"כ צ"ל דאי תני בעלמא ה"א דשרי הכא למשנה אחרונה משום דם בתולים ובאיסור נדה כיון דחמיר בבעיל ישינה אשתו עמו א"כ ש"מ מילתא דר"י ומהכא היא דקי"ל וא"ל אכתי מנ"ל לר"י הא כיון דס"ל כסברת הראב"ד א"כ הברייתות לק"מ אהדדי ולא צריכא לחלק בין אבילות דידי' לאבילות דידה וי"ל דמ"מ הי' קשה אמאי תני איסור יחוד באבילות דהכא ולא באבילות דעלמא וא"ת פשיטא קשה למ"ל לר' יוסף לחלק בין אבילות דידי' לדידה הא ע"כ מוכח מילתא דר"י מדתני איסור יחוד באבילות דהכא וכדאמרן וי"ל דלא הי' מספיק במילתא דר"י ומ"מ הי' קשה אמאי תני האיסור יחיד באבילות דהכא והיתר מזיגת הכוס באבילת דעלמא או ה"ל למתני האיסור וההיתר באבילות דהכא או באבילות דעלמא אלא וודאי ע"כ הי' צריכין לומר מסברא

לחלק בין אבילות דהכא לאבילות דעלמא וא"כ עדיין הי' קשה על ר"י מנ"ל דבבעיל אשתו ישינה עמו ומשו"ה משני דיש לחלק בין אבילות דידי' לאבילות דידה ואין חילוק בין אבילות דהכא ובין אבילות דעלמא מדתני האיסור באבילות דידי' וההיתר באבילות דידה ודו"ק:

ומעתה נסתלק קושיית מהרש"א על הראב"ד ודו"ק אלא שעדיין י"ל דקושיית מהרש"א במקומו עומדות וליכא למימר דר"י הוכיח דבריו מדלא תני איסור יחוד גבי אבילות דעלמא אימא משו"ה תני דוקא באבילות דהכא כיון דאקילי רבנן אתי לזולזילי ומאי קילא דאינו נוהג גיהץ ותספורת כל ז' ימי משתה כדכתיב מלך ביפיו תחזנה כמ"ש הרא"ש והר"ן אבל באבילות דעלמא אפי' באבילות דידי' מותר ביחוד וא"ת א"כ אמאי צריך לחלק בין אבילות דידי' לאבילות דידה ה"ל לחלק בין אבילות דהכא לאבילות דעלמא ואין חילוק בין אבילות דידי' לדידה וי"ל דא"כ הי' קשה הא דתני בסיפא אין מונעין תכשיטין מן הכלה כל שלשים יום ופי' הרא"ש כשאירע לה אבילות בתוך שלשים יום אפי' בתוך ז' ימי אבילות אין מונעין תכשיטין ממנה א"כ אקולי בה רבנן ואמאי לא תני בסיפא דאותן הימים היא ישן בין האנשים משו"ה צריכין לחלק דבאבילות דידה אפי' באבילות דהכא מותר ביחוד משו"ה מותר ביחוד בסיפא דאבילות דידה היא ודו"ק:

אלא דלפ"ז אידך קושיית מהרש"א במקומו עומדות בד"ה ומי שאני בין וכו' תימא דבלאו מלתא דר"י ה"ל למפרך וכו' עכ"ל הל"ל דבלא ר"י לא מחלקינן בין אבילות דידי' לדידה ולא אצטריך למתני' איסור היחוד ומה שתירץ המהרש"א בזה דא"כ ה"ל למפרך בברייתא דלעיל דקתני בה תרווייהו ולא מפליג בין אבילות דידי' לאבילות דידה ע"ש אין מקום לתירץ זה דהא לפי מה שאמרנו שפיר מפליג בברייתא בין אבילות דידי' לאבילות דידה דקתני בסיפא אין מונעין תכשיטין מן הכלה כל שלשים יום ולא קתני היא ישן בין הנשים אלא ע"כ צ"ל דסבירא לי' דאין צריך למתני בסיפא דסמך אירשא דקתני אמה של כלה היא ישנה בין הנשים וא"כ אכתי קושיא ראשונה על מהרש"א קיימת וליכא למימר כדאמרן הא דקתני דוקא איסור יחוד באבילות דהכא משום דאקולי בה רבנן לענין גיהוץ ותספורות א"כ קשה מי הכריחו לחלק בין אבילות דידי' לדידה ואין לומר א"כ בסיפא דקתני אין מונעין תכשיטין נמי ה"ל לאסור ביחוד אימא באמת אסור ביחוד וסמוך בזה אירשא דקתני אאמה של כלה היא ישן בין הנשים ודו"ק היטב:

### דף ד.

ובפ' אלו נערות דף ל"ו ע"א: בתוס' ד"ה הדר בי' רבא מהאי אבל מהא לא בעי למימר דהדר וכו' וא"ת מנ"ל וכו' נאמר שחזר בו ממה שאמר לא הכיר בה לר"מ מאתים אלא

נפרש לא הכיר בה מנה וכו' וי"ל כדפי' הקונטרס לעיל וכו' עכ"ל. ויש לתמוה אמאי העמידו דבריהם הכא הל"ל להקשות תיכף אדברי רבא דאמר בין הכיר בה ובין לא הכיר בה לר"מ מאתיים ולרבנן לא כלום ולא הכיר נאמר לר"מ לא הכיר בה מנה כדי שלא יהי' פלוגתא רחוקה וע"כ צ"ל כפי' רש"י דאין זה סברא דאי חשיב מקח טעות לא יהי' כלום ואי לאו מקח טעות היא למה לא יהי' לה מאתים א"כ ארבא בתר דהדר נמי ל"ק כתירוצם ואמרתי לישב זה ע"פ מה שהקשתי שאין מקום לקושיית תוס' לומר לר"מ לא הכיר בה מנה דרבא ידע מהך ברייתא דלקמן דקתני החרשת והשוטה אין להם טענת בתולים וכמו שפי' ר"י לקמן לפי שבחזקת מוכת עץ היא דחבוטא מחבטן הא מ"מ יש להם טענות בתולים במנה שני' אלא ע"כ לר"מ בלא הכיר בה מאתיים ואתי' ברייתא כר"מ משי"ה אין אין להם טענות בתולים דבחזקת מוכת עץ היא ויש לדחות דאיכא למימר מכח סברת חביטו מחבט אמרינן בחזקת מוכת עץ נשאת והוי כמו הכיר בה דלר"מ אית לה מאתים:

אמנם יש לאלקי מילין דאיכא למימר דרבא ידע מאידך ברייתא דקתני החרשת והשוטה יש להם טענות בתילים וא"כ קשה הברייתות אהדדי ולא ניחא לי' בשינוי' דר' ששת הא ר"ג והא ר"י דא"כ צ"ל דלר"י, לא ס"ל הך סברא דחבוטי מחבט ור"ג אית לי' הך סברא ופליגי במציאות וזה דוחק גדול וע"כ צ"ל כתירץ הרשב"א הא דקתני אין להם טענת בתולים כר"מ דאמר בהכיר בה מאתים והא דקתני יש להם טענות בתולים כרבנן דאמרו כתובתן מנה וקשה הא לא הוי דומיא דאיילונית ומשו"ה הוכיח רבא לומר דלר"מ בלא הכיר מאתים ולרבנן לא כלום וא"כ ל"ק הברייתות דיש לתרץ הא ר"מ והא רבנן דבלא הכיר לא כלום כמו באיילונית וא"כ קידם חזרה דאמר רבא לר"מ מאתים ולרבנן לא כלום ל"ק קושיית רש"י דנאמר לר"מ לא הכיר בה מנה ויש לתרץ כמו שאמרנו אבל השתא בתר דהדר רבא ואמר לרבנן לא הכיר בה מנה וכינסה בחזקת בתולה ונמצא בעילה לית לה ולא כלום א"כ אף אם תאמר דלר"מ מאתים בלא הכיר בה והך ברייתא דקתני יש להם טענות בתולים אתי' כרבנן עדיין קשה הא לא הוי דומיא דאיילונית וע"כ צ"ל דלא חש להאי דומיא א"כ קשה נאמר לר"מ בלא הכיר בה מנה והברייתות יש לאוקמיא מכח סברת חבוטי מחבט הוי כמו הכיר בה והא כר"מ והא כרבנן דאמרי בהכיר בה מנה ודו"ק:

ועפ"ז מיושב ג"כ מה שהוכיחו התוס' בתחילה דלא הדר מהאי דלעיל ובתר הכי סמכו קושיית וא"ח. נאמר לר"מ דבלא הכיר בה מנה משום דאם הו"א כפי' דרבא חזר מתרווייהו וס"ל כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעילה ובלא הכיר בה דאית לה מנה כמו

כן אין מקום לקושייתו כמו כמו שאמרנו דרבא הוכרח לומר בלא הכיר בה לר"מ מאתים כדי לתרץ הברייתות אהדדי ואי הוי מוקמינן הברייתא בהכיר בה אם כן הא דקתני יש להם טענות בתולים לא הוי דומיא דאיילונית דאם ר"מ סבר לי' בלא הכיר בה מנה ע"כ סבר לי' לרבנן בלא הכיר לא כלום דא"כ קשה מתניתין דלקמן היא אומרת מוכת עץ אני והיא אומר דרוסת איש את וטענתייהו במאי אע"כ לרבנן לא כלום דכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעילה לית לה ולא כלום א"כ אי איירי בהכיר בה דלרבנן אית לה מנה לא הוי דומיא לאיילונית משו"ה מפרש רבא דלר"מ בלא הכיר בה מאתים ולרבנן בלא הכיר בה מנה וכנסה בחזקת בתולה ונמצא בעילה נמי אית לה מנה הוי שפיר דומיא דאיילונית ומ"ה הקדימו בדבריהם דרבא לא חזר מהאי דלעיל וכנסה בחזקת בתולה ונמצא בעילה לית לה כלום דמקח טעות לגמרי משמע ובלא הכיר בה לרבנן אית לה מנה א"כ עדיין השתא לא הוה דומיא דאיילונית אלא שמע מיני' דלא חש רבא להך סברא ומעתה הקשו שפיר ואם תאמר וכו' נאמר לר"מ בלא הכיר בה מנה ודו"ק: תוס' בא"ד וא"ת נאמר וכו' אלא נפרש לא הכיר בה מנה לר"מ עכ"ל יש לדקדק היאך ס"ד למימר אם כן הוי פליגי ר"מ ורבנן בתרתי בהכיר לר"מ מאתים ולרבנן מנה ובלא הכיר לר"מ מנה ולרבנן ולא כלים א"כ במתני' לא פליג ר"מ ורבנן במאתים ומנה והוא בהכיר בה אבל בלא הכיר בה לא מצינו בשום דוכתא דפליגי ר"מ ורבנן הוה לי' לתנא לאשמועינן פלוגתא דר"מ ורבנן בלא הכיר בה. אלא וודאי בלא הכיר בה ס"ל לר"מ מאתים ורבנן מנה ומתניתין סתמא קתני בין הכיר בה בין לא הכיר לר"מ מאתים ולחכמים מנה גם למימרא דרבא קודם חזרה בלא הכיר ס"ל לרבנן דלית לי' ולא כלום ולר"מ מאתים צריך לאשמועינן פלוגתתם בלא הכיר בה דזה ידעינן מן הסברא כיון דלר"מ בהכיר מאתים דדמי לבוגרת אם כן היא הדין בלא הכיר בה ורבנן דס"ל במנה דדמי' לבעילה א"כ בלא הכיר בה לית לה ולא כלום דדמי' לכנסה בחזקת בתולה ונמצא בעילה א"כ ליכא למימר דס"ל לר"מ בלא הכיר בה מנה ולרבנן ולא כלום ודאי ה"ל לתנא לאשמועינן בשום דוכתא פלוגתא ר"מ ורבנן דהא בלא הכיר בה ס"ל לר"מ מנה ובהכיר מאתים וזה לא ידעינן מן הסברא שיש לומר שקושית תוס' אזלא דהא וודאי לרבנן ידעינן בלא הכיר בה ולא כלום דדמיא לכנסה בחזקת בתולה ונמצא בעילה וממילא נשמע לר"מ דבלא הכיר מנה דאי לר"מ מאתים הוי פלוגתא רחוקה. אמנם עדיין במקומי אני עומד שאין מקום לקושיית תוס' דניחא לי' לרבא לאוקמי פלוגתא דר"מ ורבנן בין הכיר ובין לא הכיר לר"מ מאתים ולרבנן מנה ומתני' איירי בין בהכיר ובין בלא הכיר אבל אם נאמר לר"מ מנה ולרבנן לא כלום ה"ל לתנא לאשמועינן בשום דוכת' פלוגתתן בלא הכיר וכ"ת ידעינן מסברא הא אפשר לומר

לרבנן אע"ג דלענין הכיר מדמה לבעילה בלא הכיר לא הוי כמקח טעות כמ"ש התוס' סברא זו למסקנא וא"ת א"כ לרבא קודם חזרה נמי קשה הל"ל לאשמועינן פלוגתתן בלא הכיר דהא לפי מה שתרצתי אמאי לא הק' תוס' קושיתו וא"ת ארבא קודם חזרה משום דידע מהך ברייתא דלקמן דקושיא אהדדי וצריך לשנויי' הא ר"מ והא רבנו א"כ לדידי' שפיר ידעינן הפלוגתא דלר"מ מאתים ולרבנן ולא כלום מדקתני דומיא דאיילונית וא"כ קשה ממ"נ קיצור או סתירה בדברי תוס' ודו"ק: מנחת נתנאל על כתובות דף לו/א:

בתוס' ד"ה החרשת והשוטה וקשה לר"י וכו' ולר"י נראה לפרש הכי דאין להם טענות בתולים ולפי שבחזקת מוכת עץ היא ואע"ג דלכלהו נמי חביטא מחבטן וכו' אבל הני הנך חרשות דלא מצי אמרו בחזקת מוכת עץ נשאת עכ"ל. והנה הרב מהרש"א דחק בזה לתרץ לפי' ר"י קושיתו הא איתרע חזקה ועוד מקשין העולם כיון דת"ק נמי ס"ל הך סברא דחבוטי מחבט אמאי יש להסומא טענת בתולים וביותר קשה דה"ל לתוס' לפרש הסוגי' דלפי' ר"י הא דמשני ר' ששת הא ר"ג והא ר"י היינו פלוגתתן בהיא אומרת מוכת עץ אני והוא אמר לא כי דרוסה איש את ולא ה"ל למסתם דבריהם ע"כ הנראה בכוונת תוס' דודאי היא דמשני ר' ששת הא ר"ג והא ר"י היינו במאי דפליגי במשארסתני נאנסתי כמו שפי' רש"י אלא שחדשו דבחרשת ושוטה בחזקת מוכת עץ נינהו וכיון שכן אין מקום לקושיתו לפי' רש"י דהיכי טעינן לה הכי מספק דחזקת גופה אתרע כיון דהחרשת והשוטה י"ל שהיא מוכת עץ וא"כ משו"ה אין לה טענת בתולים משום ס"ס שמא מוכת עץ היא ואת"ל דלא מוכת עץ ובס"ס לא מפסדת כתובת' ולא אמרינן אוקי ממונא אחזקתו דס"ס אלימא מחזקת ממון כמ"ש התוס' בפ' קמא (דף ט' ע"ב) ד"ה אי למותב לה. והשתא אתי שפיר דבסומא ס"ל לת"ק דיש להם טענות בתולים דלא הוי אלא חד ספיקא משא"כ בחרשת ושוטה הוי ס"ס ומעתה ניחא מאוד הא דסתמי דבריהם ולא פרישו דהא ר"ג והא ר"י לענין פלוגתא דמוכת עץ דתוס' דהכא אזלי בשיטת תוס' לשינוי קמא בדיבור הנזכר דמשמע שם דר"י נמי ס"ל הך סברא דחבוטי מחבט ומ"מ ס"ל ר"י דאינה נאמנת אע"ג דהוי ס"ם ספק מוכת עץ ואת"ל דדרוסת איש אימור תחתיו נאנסה דספק באונס לא חשיב ספק דאימר קודם נתארסה נאנסה וכוונתם נגד ספק דאונס יש שתי ספיקות להפסיד כתובתה אימר ברצון אימר אינו תחתיו משא"כ הכא בחרשת ושוטה הוי ספק דאונס ספק גמור דה"א אין רצון בחרשת ושוטה ואנן טעינן להו שלא להפסיד כתובתן מטעם ס"ס חדא שמא מוכת עץ היא ואת"ל לאו מוכת עץ שמא לאחר אירוסין נאנסה ודו"ק. וכיון שזכינו לדין ק' ראשונה במקומה עומדת אמאי לא הקשו תוס' לר"מ נאמר בלא הכיר בה מנה אדרבא קודם חזרה ומה שענינו ואמרנו דהוי קשה

לי' לרבא הברייתות אהדדי לא ניחא לי' לשנוי' הא ר"ג והא ר"י לענין מוכת עץ דא"כ צ"ל דלא ס"ל לר"י הך סברא דחבוטי ופליגי במציאות וזה דוחק אבל השתא לפי מה שפרשתי כוונת תוס' אמרינן דבין ר"ג ובין ר"י כלהו ס"ל חבוטי מחבט אלא הא ר"ג ס"ל במשארסתני נאנסתי נאמנת הוי לידי' ס"ס ולר"י דאמר לא מפ' אנו חיין לא הוי ס"ס א"כ הברייתא נוכל לתרץ הא ר"ג והא ר"י ודו"ק:

ברמב"ם פי"א מהל' אשות אבל חרשת ושוטה לא תיקנו לה רבנן כתובה וכו'. והיא תלמוד ערוך ביבמות (דף קי"ג ע"א) ומקשה בס' לח"מ דהיא נגד ש"ס דכתובות דפריך ברייתות אהדדי דקתני חרשות ושוטה יש להם טענת בתולים ובאינך תני דאין להם טענת בתולים ומשני הא ר"ג והא ר"י דמשמע דלענין להפסיד כתובתה איירי דומיא דפלוגתא דר"ג ור"י וכמו בכלהו הש"ס בטענת בתולים קאי לענין ממון להפסיד כתובתה והניח בצ"ע וכן בספר בית שמואל וישבתי עפ"י האמת דהנך ברייתות איירי שהי' חרשת ושוטה ונתפקחו ונשתפו בשעת אירוסין דיש להם כתובה וק"ל אבל לפי מה שכתבתי בהבנת תוס' ע"כ צ"ל דהיתה שוטה וחרשת אפי' בשעת אירוסין דאלת"ה לא הוי ס"ס דספק אונס לא חשוב ספק דנגד ספק אונס יש ס"ס אימא ברצון ואימא אינו תחתיו וזה דוחק לומר שהיתה בשעת אירוסין שוטות אלא דביום חופתן נתפקחו מ"מ אני במקומי עומד דיש לומר דאיירי הנך ברייתות בחרשת ושוטה כשכתב לה כתובה אלא שהרב בעל לח"מ מיאן בזה דהרמב"ם כתב באותו פרק כל מי שאין לה כתובה מתקנת חכמים אע"פ שכתב לה לית לה טענות בתולים וע"כ צ"ל לשיטות הרמב"ם כמו שכתבתי דאיירי בחרשת ונתפקחה אבל לפי' תוס' שפיר יש לנו לאוקמי הנך ברייתות בדכתב לה ודו"ק: בא"ד והרשב"א הקשה לפי' ר"י אמאי לא משני הא דקתני אין להם טענת בתולים כדר"מ והא דקתני יש להם טענת בתולים כרבנן עכ"ל וקשה הא מ"מ לענין קנס לא סגי בהאי תירוצא ואין לחלק בין קנם לטענת בתולים כמו שחילק במהרש"ל ע"ש הא לפי גירסת רוב ספרים פריך מקנס אטענת בתולים ולא ניחא לי' לחלק א"כ הכי נמי יש לתרץ קושיית הרשב"א דרב ששת לא ניחא לי' לחלק בין קנס לטענת בתולים ומשו"ה הוכרח לאוקמי הא כר"ג הא ר"י ע"כ קושית מהרש"א בתוספת ביאור קצת. ונ"ל ליישב קושית מהרש"א דוודאי יש לחלק בין קנס לטענת בתולים כסברת מהרש"ל ולפי גירסת רוב ספרים הכי פירושו דבריטב"א כתיבת יד כתב הא דקתני יש להם קנס היינו קונסין אותה להפסיד כתובתה וא"כ י"ל שפריך שפיר אלא שיש לבעל דין לחלוק מנ"ל להקשות אימא הא דקתני יש להם קנס היינו קנס של חמשים כסף כחו בכולו הש"ס ומנ"ל למיפרך בפירוש דחוק. ואמינא דהוכחת המקשן ע"כ קנס להפסיד כתובתה

הוא דהא באידך ברייתא קתני חרשת ושוטה אין להם טענת בתולים מטעם שמחזיקין אותה בטענת מוכת עץ א"כ נשמע מן הדא דמוכת עץ יש להם קנס א"כ אמאי קתני חרשת ושוטה יש להם קנס ה"ל למיתני רבותא יותר מוכת עץ יש להם קנס א"כ פשיטא דחרשת ושוטה יש להם אלא ע"כ דהא קנס איירי בקנס כתובתה משו"ה לא תני מוכת עץ א"כ פריך שפיר דבאידך ברייתא תני דאין להם טענת בתולים. כל זה לפי' ר"י אבל לפי' רש"י א"א לקיים רוב גירסת הספרים ומנ"ל להקשות אימא קנס ממש הוא והא דלא תני מוכת עץ דמוכת עץ אין להם קנס וחרשת ושוטה לא מחזקינן כמוכת עץ והא דאין להם טענת בתולים דטעינן להן שמא לאחר אירוסין נאנסה ודו"ק ורבים חתרו בדיבור זה וילאו למצוא פתח וד' האיר עיני:

**דף יא:**

בתוס' ד"ה ואין אוסרין על היחוד תימא לרשב"א דלזעירי נמי דאמר נסתרה איירי דאמרה נבעלתי וכו' ע"כ וראיתי להקשות בספר מגיני שלמה לפי מה שכתב בתשובת תרומת הדשן בכתבים סי' רכ"ב דרב דאמר אין אוסרין מיירי אפי' היא אומרת טמאה אני מדלא מפליג רב בין אוסרין לאוסרין רק בין מלקין לאוסרין וא"כ מאי תימא לרשב"א דהא רב נמי איירי באומרת טמאה אני והא ליכא לתרוצי דקושיית הרשב"א מנ"ל להקשות דהא י"ל דרב מודה באומרת טמאה דאוסרין דהא הרב הנזכר הוכיח מדברי רב מדלא מפליג בין אוסרין דמיירי אף במודה ע"כ. ואני אומר גברא קחזינא הכא לא תיובתא דהא הרב בסי' הנזכר סיים בדבריו וכי תימא כולה ביחוד קמפלגי ולא ביחוד בהדי טמאה אני ודאי אי הוי מלקין נמי בא"א הוי שפיר לפליגי הכי אע"ג דמלקין על היחוד לחוד אפ"ה אין אוסרין עלה אבל כיון דמלקות בא"א ליכא הוי ניחא טפי לפליגי בא"א כולה ונימא הכי דאע"ג דיחוד בהדי טמאה אני אוסרין עלה ביחוד לחוד לא אסרינן וק"ל: והנה כל זה לפי מה דמשני מעלה עשו ביוחסין ורב דאמר אין אוסרין על היחוד איירי בא"א ודאי קשה הו"ל לחלק בין אוסרין לאוסרין אבל לפי ס"ד דהמקשן דרב כולי בפנוי' מיירי א"כ תו לא קשה הו"ל לרב לפליגי בין אוסרין לאוסרין דכולה ביחוד קמפלגי ובפני' וא"כ ודאי יפה ושפיר תימא לרשב"א מנ"ל למקשן דרב מיירי במודה ודו"ק:

**דף טז.**

בגמ' ודקארי לה מה קארי לה הא ברי וברי הוא וקשה לי מאי פריך דס"ד דהמקשן הי' דר"ג דהתם נמי איירי בברי וברי כמו שצריכין אנו לומר כך בפ"ק (דף י"א ע"ב) לרמי בר חמא דאמר בלא הכיר בה בין לרבנן ובין לר"מ לא כלום א"כ תקשי לי' מתני' דהיא אמרת מוכת עז הוא כדמותיב ליה רב נחמן אע"כ דהוא מפרש המתני' בהכיר בה דהיינו

שהיא אומרת מוכת עץ אני וכך התניתי עמך והוא אומר לא כי לא התננתי עמך כ"א דרוסת איש אתה ורב נחמן דמותיב לי' לא ניחא לי' לאוקמי מתני' בכה"ג דא"כ הוי ברי וברי וכמו שפירש הרא"ה עכ"פ נוכל לומר דס"ד דמקשן הי' כסברת רמי בר חמא דר"ג פליג אפי' בברי וברי ומשו"ה פריך שפיר ר"ג אהדדי. ונראה ליישב עם מה שהקשתי עוד מאי פריך לימא מתני' דלא כר"ג דאי כר"ג הא אמר איהי מהימנא עד כאן לא קאמר התם שהיא נאמנת אלא משום מיגו דאיבעי אמרה מוכת עץ אני תחתיך אבל הכא לית לה מיגו וליכא למימר דפריך לי' מר"ג דמדברת ומעוברת דהתם לית לה מיגו שאני התם דהיא נאמנת דאוקמי אחזקת כשרות לכהונה משא"כ הכא נגד חזקת הגוף אית לי' לבעל חזקת ממון אע"כ צ"ל דקושייתו הוא לר"ג דהיא אומרת מוכת עץ אני דלית לה מיגו ויש לבעל חזקת ממון מ"מ ס"ל לר"ג דנאמנת וכל זה ניחא אי מתניתין איירי בלא הכיר בה אבל אם מפרשינן להמתניתין בהיא אומרת מוכת עץ אני והתניתי עמך א"כ כה"ג לדידה נמי אית לה מיגו דהא לפי דבריה השתא צריכה להעיז פניה שהוא טוען נגדה ל"א כי לא התנתה עמי ומיגו היה יכולה לטעון טענה שאינה מעיזה נגדו שהיא יכולה לומר מוכת עץ אני תחתיך והשתא ה"ק דקארי לה מה קארי לה הא ברי וברי הוא ואת"ל דס"ל דר"ג פליג אפי' בברי וברי אמאי תני בכולה מתני' פלוגתא בברי ושמא הא מתני' דמוכת עץ לרבותא דר"ג הוא ה"ל למתני' רבותא טפי אפי' בברי וברי אע"כ צ"ל דמתני' דהיא אומרת מוכת עץ אני תפרש לה בהכיר בה ובברי וברי א"כ פשיטא דקארי לה מאי קארי לה אימא הא דקאמר ר"ג נאמנת היינו משום דיש לה מיגו דאי בעי ומוקמת לה מתניתין דמוכת עץ בברי וברי לדידה נמי יש לה מיגו וכדאמרן א"כ קשה ממ"נ ודקארי לה וכו' ודו"ק:

בתוס' ד"ה דאי ר' גמליאל נראה דלמ"ד הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום פריך וכו' עכ"ל וקשה לפי מה שסבר הרי"ף והרא"ש לקמן בפ' הכותב ובפ' קמא דבבא מציעא דאפילו לר"י דס"ל הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום היינו במקום שאין כותבין כתובה אבל במקום שכותבין כתובה אי לא נקיט כתובה יש ריעותא לפנינו ונאמין לו אי טעון ואמר פרעתי א"כ לדידהו קו' תוס' במקומו עומדת דנאמן הבעל הכא לר"ג דיש לו מיגו דאי בעי אמר פרעתי וצ"ע:

ברש"י ד"ה אי אמרת בשלמא וכו' היינו דשייך למתני בהדי' ר"י מודה לר"ג וכו' דאע"ג דפליגי וכו' דאע"ג דאיכא למימר מיגו וכו' מודינא בהאי מיגו דאי בעי שתיק וכו' עכ"ל וע"ז הקשו תוס' דלא הל"ל אמיגו קאי דעד השתא לפי' הקונטרס אמיגו קאי ע"כ ובאמת קשה מי הכריח לזה הל"ל לפרש דר"י מודה לר"ג אע"ג דפליגי בפ"ק גבי משארסתני

נאנסתי דאינה נאמנת אע"ג דהיא טוענת ברי ועדיפא שמא דידי' עם חזקת ממון מודינא הכא באומר שדה זו דבטענת ברי דידי' עדיף משמא דנתבע אע"ג דאית לי' חזקת ממון דהיינו חוקת אביו ולפ"ז לא הוי קשה קושיית תוס'. ונ"ל דא"כ ע"כ צ"ל דידע מהך סברא דהתם שור שחוט לפניך והכא אין שור שחוט לפניך דאל"ה מ"ש הך שמא משמא גבי משארסתני נאנסתי וא"כ מאי פריך תו מכדי האי מיגו והאי מינו מ"ש הך מיגו מהאי מינו הלא כבר ידעת לחלק אפילו אי לא אמרת אמיגו קאי משו"ה פי' רש"י דקאי אמיגו קאי והא דמפרש ואזיל מ"ש הך מיגו מהך מיגו קאי באמת בין להכי נמי מסתברא בין למי סברת אבל התוס' מפ' דהא דמשני אמיגו קאי ונאמן אפי' הלה תובעו איכא למימר דידע לחלק בין הך שמא דהכא להתם דהכא אינו תובעו והתם תובעו בטענת שמא דידי' אבל אי קאי אמיגו ונאמן הכא אפי' בהלה תובעו פריך שפיר מ"ש הך מיגו מהך מיגו ומשני התם שור שחוט לפניך דהרי אינו בתולה וכדפרשתי ודו"ק:

**דף יח:**

בתוס' ד"ה הרי אלו נאמנים וא"ת למה נאמנים וכו' דאנן סהדי שלא הי' אונסין ולא פסולי עדות דהא לקמן אמרינן תרי ותרי נינהו עכ"ל וי"ל דה"ל לאוכוחי בקיצור מדקתני בברייתא דלקמן ואם יש עדים שכתב ידם היא זה אין נאמנים מה"ט דאנן סהדי שלא הי' אנוסים ולפי ס"ד כשאמרו כתב ידינו היא זה דמיא לכתב ידם יוצא ממקום אחר וי"ל דהוי מוקמי הברייתא דהא דקתני אינם נאמנים ומגבינן בי' כבשטרא מעליא מטעם תרי ותרי נינהו והכחשה תחילת הזמה וכשם שאין מזימן את העדים אלא בפניהם כך אין מכחישין וכאקימתא דר' ששת והא דקתני במתניתין הרי אלו נאמנים כיון דבפניהם היא תרי ותרי היא נאמנים שלא מגבינן בי' כבשטרא מעליא אבל לא קרעינן לי' משו"ה החזיקו קושיתם מהא דלקמן אמרי' תרי ותרי נינהו והא דקתני אינם נאמנים לקרוע שטרא כשנוי דר' נחמן ומתני' דקתני הרי אלו נאמנים לקרוע שטרא ולמה נאמנים דאנן סהדי ודו"ק:

**דף יט.**

בגמ' אמר ר"ח קסבר ר"מ עדים שאמרו להם חתמי שקר ואל תהרגו יהרגו ואל יחתמו שקר הנה בספר חידושי הרא"ה אנחית לן חדא דר"ח ידע מהא דתני' בתוספתא אין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש אלא ע"ז וגילוי עריות ושפיכת דמים ר"מ אומר אף הגזל איברא איתקף לן א"כ מאי פריך רבא לר"ח וכל מה שתירץ הרא"ה בזה דחוקים למי שמעינן שם. והנראה בזה דרבא ס"ל הא דאמר ר"מ אף הגזל היינו בכל המצות צריך לעבור ולא יהרג וחי בהם כתיב אבל בגזל ס"ל לר"מ אם הוא רוצה להחמיר על עצמו

ליהרג ולא לעבור רשאי וזה הוכיח רבא השתא אולי אתי לקמן לאמלוכי אמרינן להו חתימו ואל תהרגו דקיי"ל כרבנן ואם נאמר דלר"מ ס"ל דבגזל יהרג ואל יעבור אינהו פליגי בסברת הפוכות אלא ש"מ דלא פליגי חכמים ור"מ אלא דלרבנן בגזל יעבור ואל יהרג ולר"מ אם רוצה להרג ולא לעבור רשאי ודו"ק:

בתוס' ד"ה חזקה וצ"ע דבעי היא בפ' קמא דבבא בתרא ולא אפשיטא ע"כ וקשה לי דהא לפי מה דמסיק טעמי' דר"מ כדר' הונא א"כ נוכל לומר לר"מ דאמרינן מיגו במקום חזקה וא"כ יש לנו לומר דהבעי' קאי במסקנא לר"מ ולכאורה אמרתי דתמיהתם שצריכין לומר דהאי בעי לא קאי לרבנן דר"מ אבל קשה דהא בפ' מי שמת מהפכין לי' ר' מאיר אומר נאמנין ות"ק ס"ל אין נאמנין דס"ל כר' הונא במודה בשטר דאין צריך לקיימו א"כ אין לנו הכרע דס"ל דלא אמרינן מיגו במקום חזקה וא"כ וודאי שפיר איבעי להו שם בב"ב אליבא דרבנן דקיי"ל כוותייהו וי"ל דקושיים היא עכ"פ להך תנא דס"ל נאמנין אפילו בפסולי עדות וקטנים מטעם מיגו אפילו במקום חזקה א"כ מהיכי תיתי לן לומר דלאידך תנא ס"ל דלא אמרינן מיגו במקום חזקה ולהמציא לנו מחלוקת זרה ודו"ק:

בתוס' ד"ה טעמי' דר"מ כדר' הונא וכו' וקשה לר"י דא"כ ליפליגי בלא עדים בלוה גופא הואיל וטעמייהו היא בלוה עכ"ל י"ל מאי קושיא ואי הוי פליגי בלוה ה"א בערים כשאמרו העדים פסולי עדות אי קטנים היינו דרבנן מודי לר"מ דאינן נאמנים דבלוה גופא אמרינן מיגו אבל בעדים מלוה גופא מידק דייק והוי מיגו במקום חזקה ונראה בדבריהם שהי' להם בפי' רש"י כמו שהביא בחידושי הרא"ה דע"כ לא אמר ר' הונא אלא בלוה אבל בעדים ר"ל דאין לוה מודה אלא העדים אמרו כתב ידינו היא זה אלא פסולי עדות וקטנים ואנוסים היינו אפי' ר"מ מודה לרבנן ע"כ. ולפ"ז המתני' דקתני העדים שאמרו כתב ידינו וכו' הרי אלו נאמנים אתי' לכ"ע ובברייתא דפליג ר"מ היינו שהלוה מודה כיון דלא נתקיים ע"פ העדים ס"ל לר"מ דאינו נאמנים וא"כ מקשין תוס' שפיר ליפליגי בברייתא בלוה גופא וכ"ת דלא הוי ידעינן כשלוה מודה ועדים אמרו פסולי עדות וקטנים היינו דחכמים ס"ל דנאמנים דהוי מיגו במקום חזקה ז"א דהא מילתא שמעינן כבר במתני' בעדים דקתני הרי אלו נאמנים וכ"ז לשיטת רש"י אבל לפי' ר"י ור"ת דלא פליגי בברייתא בלוה מודה כ"א בעדים גופייהו אומרים כתב ידינו היא זה ופסולי עדות היינו וטעמא דר"מ כמו שאמר ר' הונא דלא אמרינן מיגו דשטר בלוה הכא נמי אומר בעדים אתי' מתני' דלא כר"מ וע"כ צ"ל דבברייתא לא סמיך אתנא דמתניתין שהברייתא נישנית קודם דאלת"ה אמאי קתני תו וחכמים אומרים נאמנים כיון דהברייתא והמתני' בחד גונא איירי ומעתה אין מקום לקושיית המהרש"א במה שכתבו תוס' בסמוך ד"ה

אימא דר"נ אין נראה לו לחלק אמאי לא פליג בלוה גופא דאיכא למימר פשיטות תוס' דקושייתנו דאי הוי פליגי בלוה ה"א בעדים רבנן מודי לר"מ דאינם נאמנים דהוה מיגו במקום חזקה ודו"ק:

בתוס' ד"ה מודה בשטר וכו' וי"ל דשמא ירא לוה לומר מזויף פן יכחישיהו וליכא מיגו עכ"ל ולפי' ר"י ור"ת בדיבור הקודם צ"ל דיראו העדים לשתוק פן יכחישיהו עדים אחרים ויקיימו השטר א"כ תו אינם נאמנים לומר אנוסים היינו משו"ה מקדימין לומר כתב ידינו היא זה ואנוסים היינו ואי אתי' עדים אחרים אח"כ מ"מ ה"ל תרי ותרי וק"ל:

## דף כב.

פ"ב בתוס' ד"ה כגון שנישאת לאחד מן העדים והא דתנן בפ' ב' דיבמות הרגנהו לא ישא את אשתו וכו' עכ"ל בשאלות ותשובת חכם צבי בשם אדומ"ר הגאון הגדול ר' אברהם ברודא נשמתו עדן הביא קושי' בסי' ג' דהא אבעי להו שם ביבמות כונס מה שיוצא ואסיק דכונס אינא מוציא ומכח ק' זו בנה איזה בנין וגם הרב הנזכר ישב ק' זו בדוחק באופן אחר אמנם במחילת כבודם הק' מעיקרא לא קשה דבחידושי הרשב"א ביבמות מפרש דהך אבעי כנס מה שיוצא לא קאי אהך מתני' דהרגינהו לא ישא את אשתו דבהא ודאי אם כנס מוציא דלא כפי' רש"י והביא ראי' לדבריו מהתוספתא משמעתא דהתם ע"ש ובר מן דין דאפי' נאמר דהתוספתא אזלי לפי פי' רש"י מ"מ קושיתו מהכא היא דאותו עד שנשאת לו היא נוגע בעדות ולא מהימן א"כ הוי חד לגבי תרי שאמרו לא מת ואין דבריו שלאחד במקום שניים וכך כתב הרשב"א ביבמות (דף פ"ח) בשם הר"ח ע"ש וק"ל:

## דף כג.

בתוס' ד"ה מ"ש רישא ומ"ש סיפא וא"ת וכו' וי"ל וכו' וי"מ כיון דלא מפליג בין באי עדים עד של"א נשאת וכו' ע"כ ובמהרש"א צ"ע ומאי קושיא דהא הך ברייתא אתי' בפשטות ככ"ע דלא אייתי בנשאת לאחד מן העדים וכו' ע"ש. ולי נראה ליישב דהא ודאי לתירץ ראשון שבתוס' קשה דמרישא לחוד ה"ל למפרך אמאי לא תצא כיון דספיקא דרבנן היא ומאי פריך מ"ש מסיפא ובתירץ שני קשה דבסיפא לחוד ה"ל למפרך אמאי תצא דהא לרבנן לא תצא ומפני כך אני אומר דהך דיש מפרשים סיומא דתירץ ראשון היא ובהכי ניחא דמרישא לחוד לא הוי מצי למפרך דה"א דאיירי בנשאת לאחד מהעדים דאתי' כרבנן ומשו"ה לא תצא ובסיפא לחוד כ"כ לא קשה דה"א דאיירי כשנשאת לאתר ובקושיית מהרש"א דבהא מודים רבנן ומשו"ה פריך מ"ש רישא ומ"ש סיפא ממ"נ אי

איירי בנשאת לאחד מעדים אפי' בנתגרשה הל"ל לא תצא ואי איירי בנשאת לאחר אפי' בנתקדשה הל"ל תצא ובזה מיושב היטב קושיית מהרש"א ודו"ק:

**דף כז:**

בתוס' ד"ה אנן אחתינן ואין נראה לר"י דחזקת האם מהני גם לינאי כדמשמע הכא ולא ניחא להו לפרש דתולה החזקה ע"י העד הראשון כיון דהעד מגוף העדות ע"י צירוף וחזקה דמחמת העדות גופי לאו חזקה היא כדמוכח בבא בתר דאמר ר' נחמן אנן אחתינן ואנן אסקינן ולזולותא דבי דינא לא חיישינן ואי איתא אמאי מסקינן לי' אימא אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי ארעא אחזקתא דאתחזק בה אפומא דקדמאי ועיין מהרש"ל: בא"ד ובשניים אומרים מת ושניים אומרים לא מת דאמרינן לעיל לא תצא ולא מוקמינן לי' אחזקה דא"א עיין מהרש"א וז"ל ולולא דבריהם הי' נראה למאי דמוקמינן לה בנשאת לאחד מהעדים וגם היא אומרת ברי לי לכך לא מוקמינן לה בחזקת איסור ושוב מצאתי כן בדברי התוס' פ' האשה רבה (דף צ"ג) וע"ש עוד במהרש"א שהקשה דברי ר"י שם אמאי שכתב ר"י (דף פ"ח) כמו שתי' התוס' כאן והניח בצ"ע. ולי לק"מ דמאי שכתבו התוס' בפ' האשה רבה כיון דהוא והיא אומרים ברי אזלי להך לישנא דס"ל דתרי ותרי ספיקא דאורייתא וה"ק היכי דמי אילימא תרי ותרי מה חזית דסמכת אהני סמוך אהני להך לישנא דס"ל דספיקא היכא מתרץ הך מתני' אלא ש"מ חד וש"מ עד אחד ביבמה מהימן ושם (בדף פ"ח) פי' התוס' לתרץ הך ברייתא להך לישנא דס"ל תרי ותרי ספיקא דרבנן ומדאורייתא אוקמא אחזקה אבל לאידך לישנא באמת לק"מ ודו"ק. בא"ד הכא כיון דמכחישין זה את זה איכא חומרא עיין בתוס' בבא בתרא (דף ל"א) ושם ביאור היטב ע"ש. בא"ד ועוד כיון דתרי ותרי ספיקא דרבני אין לנו להעמידה על חזקתה רצונם אפי' את"ל דלא דמי הך דהכא להך דארבעה אחים מ"מ מידי ספיקא דרבנן לא נפיק וק"ל: בתוס' בא"ד ובשנים אומרים נתגרשה אע"פ שהם העידו תחילה מ"מ היתה בחזקת א"א והוצרכו לזה לישב דברי המקשן שפריך מ"ש רישא ומ"ש סיפא הכי ה"ל למפרך כלפי לייא איפכא מסתברא וק"ל עיין מהרש"א. בא"ד ועוד דר' אשי משמע דבעי למימר דאפילו אתי שנים לבסוף עכ"ל המשמעות לזה עיין בחידושי הרא"ה ז"ל:

בתוס' ד"ה כאן בכרכום וכו' כרכום של אותו מלכות אי אפשר דלא ערקו חדא מנייהו עכ"ל וקשה אמתניתן ה"ל לאקשוי הכי ולא אפרוקא דר' יצחק בן אליעזר ומגמרא משמע דלא קשי' לן אלא אפרוקא דבתר הכא הכי נמי מהדרינן חד אמר כאן בכרכום שלאותו מלכות וכו' ול"ק לי' ולא מידי וחד קשי' לי כל הני ומשני ואמאי אפרוקא דמתני' הל"ל דחד קשיא לי' וחד לא קשיא לי' והר"ן בחידושי הניח בקושיא על פי' ר"ח ור"ת ונראה

לישב דבמס' עבודה זרה מקשי תוס' אמאי לא מוקי לה מתני' דהכא בגמר מלחמה ונ"ל דמתני' מדתני סתם מירי אפי' בתחילת מלחמה הנה כל זה ניחא בהס"ד ובשנויי' דרב ור"י אבל לפי שנויא דר' יצחק הק"ל וצ"ל אליבא דר"י תי' אחר דאי אירי בגמר מלחמה פשיטא אי אפשר דלא ערקו חד מנייהו שאין עוד משמרת ושלשולתא משו"ה המתני' לא קשי' ולא כלום דה"א דלא חיישינן שמא ערקו דאשה יש לה מורך לב ומתירא מן הגייסות אבל לפי שנוי דר' יצחק מוכח דלידי' חיישינן לערקו מדלא מוקי מתני' בגמר מלחמה ודו"ק. בא"ד חדא דפריך נתלו לחומרא וגבי מחבואה תלינן לקולא ק"ק כיון דאההיא דע"ז פריך כמ"ש גופי' לפי' רש"י אימא שפיר נתלו לחומרא ומה שתי' מהרש"א בזה היא דוחק עיין עליו ותו מ"ש תוס' ועוד דמאי מתרץ דמהדר למתא וכו'. ואין אדם נכנס לשם והא קתני בלשת שנכנס לעיר ע"כ ומאי קושיא כיון דאמתני דהכא נמי פריך וע"ז משני דמהדר למתא וממילא משתמע דמתני דע"ז אירי דמהדר בעיר גופא במקום חנותם בשולשתא אלא דקמ"ל דנוכל להיות שמהדר למתא כולה שלא יהרג אחד מהם. ע"כ לבי אומר דקושיא חדא מתורצת בחברתה דקושיית תוס' אלו בדרך ממ"נ דמכת קושיא ראשונה ע"כ צ"ל דאההיא דע"ז לחוד פריך א"כ מעתה נולד אידך קושיא ודו"ק:

## דף כט.

בתוס' ד"ה ועל אשת אחיו וכו' וכ"ת דקסבר תנא דמתני' כר"ע דברייתא דקנסא לאבי' ויש להקשות והא דאמר ר' פפא דמוקי הך מתני' במפותה וד"ה רצונו דהלכתא כר"ע דבברייתא וכיון דאתי' אליבא דהלכתא מקרי דברי הכל כמו שכתבו תוס' לקמן (דף ל"ה) בד"ה ומי איכא למ"ד ע"ז סיימו א"כ כיון דהלכתא כר"ע דברייתא תקשי לי' סיפא דקתני הבא על בתו וכו' דאי לעצמה כלומר דליתא הלכתא כר"ע דברייתא ואיכא למימר דסיפא דמתני' אתי' כר"ע דמתני' כאידך מתני' והא דאמר ד"ה נגד שינוי' דרבא דאוקמא מתני' כיחידאי כר"י טפי אית לן לאוקמי מתני' כר"ע דכלהו סתמא אתי' כוותי' תקשי לי' דמחלה וממ"נ תקשי סיפא כלומר כיון דר' פפא מוקמא רישא במפותה סיפא ג"כ איירו במפותה א"כ ממ"נ תקשי סיפא וע"כ פי' זה יש לכוון דברי תוס' בלי הג"ה ודברי מהרש"א מגומגמין ואי אפשר לישבם ע"ש ודו"ק:

ע"ב בגמרא ור"פ מאי טעמא לא אמר כר"ל ומקשין אדרבה קרא בתולה הבתולה מוקדם בתורה וליכא למימר דהכי פריך לר"פ הנך קראי דר"ל למאי אתי א"כ לא משני מידי האי מבעי לי' לכדאביי מ"מ חד בתולה מיותר אלא צ"ל דאתי' לשום דרשא כמו שצ"ל לשמעון בן מנסיא ולשמעון התימני א"כ הדרא קיל מאי פריך ר' פפא מאי טעמא לא אמר כר"ל ונראה דהכי פרשו ר' פפא למה לך לדחוקי ולמדרש ה' דהנערה טפי הל"ל

כדרשת ר"ל לחייבו כריתות אבל ה' דהבתולות והנערה לא דרשינן ואתי' מתני' אליבא דמ"ד נמי ה' לא דריש וע"ז משני מבעי' לי' לכדאביי ודו"ק:
בתוס' ד"ה ועל אשת אחיו וכ"ת דקסבר תנא דמתני' כר"ע דברייתא דקנסא לאבי' עכ"ל יש להקשות לר"פ דמוקי הך מתני' במפותה וד"ה הא אי אפשר לאוקמי כר"ע דמתני' דקסבר דקנסה לעצמה וע"ק מ"ש תוס' א"כ תקשי לי' סיפא דבסיפא בלא רישא תקשי ממ"נ ומה שתירץ המהרש"א דסיפא ה"א לא איירי במפותה אלא באנוסה דברי תימא הם דהא בסיפא איכא לאקשוי נמי למה לי טעמא דקם לי' בדרבה מיני' ולא יהי' אסון תיפוק לי' הא ניתן להצילה בנפשו וע"כ צריך לאוקמי נמי במפותה וצ"ע:
ע"ב בגמרא ור"פ מאי טעמא לא אמר כר"ל קשה קצת הא ר' פפא מוקי מחני במפותה לכך מייתי קרא דמפותה וק"ל:
כגמר בגמרא ור"פ נמי מבעי' לי לג"ש תימא לי דהא ר"פ מוקי בסנהדרין הך מתני' במפותה כר"ע דברייתא דס"ל דנתארסה ונתגרשה קנסה לאבי' כמו שכתבו התוס' ובהדיא אסיק לקמן (דף ל"ח) דלר"ע דברייתא ילפינן מאשר לא אורשה לג"ש מאי כאן חמשים אף להלן חמשים ודו"ק וצ"ע:

## דף ל.

בתוס' ד"ה הכל מודים ותימא מנ"ל וכי הקשה מהרש"א יש לדקדק בזה ומאי קושיא ואימא דע"כ מתני' מפקא מדר' נחוניא דאוקי לאוקמי הני חרי קראי חד לחייבי לאווין וחד ליבמה לשוק דאין קידושין תופסין עכ"ל וגם בספר ראבי"ה הורגש בזה ולא הבנתי דבריו ע"ש שמפרש הכל מודים לחד מ"ד ותורף דבריו שתוס' הק' ממ"נ על רש"י אי משום הכל מודים דר"ח או מנ"ל לאפוקי ובישיבה היינו מתרצים דלק"מ והכא קמקשה תוס' מנ"ל לאפוקי דאיכא למימר דס"ל לר' נחוניא כר"ש התמני דלא תהי' אשה שיש בה הווי' וליכא ה"א לומר אשה הראוי' לקימה וא"כ לחייב עשה וחייבי לאוין לא צריך קרא להתירה דהא קידושין תופסין ואייתר להו תרי קראי חד ליבמה לשוק וחד לחייבי כריתות. אמנם אחר העיון קושיית מהרש"א במ"ע דא"כ מה שכתבו תוס' דלר"ע ניחא דאיכא לאוקמי הנך תרי רובייי' חד לחייבו עשה וחד לחייבי לאווין אבל לחייבי כריתות לר' נחוני' לא הא לחייבי עשה לא צריך קרא להיתרא דהא יש בה הווי' ולי נראה ליישב עד"ז דאי ס"ל לר"ע כמאן דאמר לא תהי' דיש בה הווי' וליכא ס"ד למדרש ראי' לקיימה דהא ר"ע רבו ס"ל כר"ש בן מנסיא א"כ ר"ש בן מנסיא יהי' חולק על ר"ע רבו כמ"ש תוס' בדיבור הקודם לוה ודו"ק:

**דף לה.**

בתוס' ד"ה ומי איכא למאן דאמר וא"ת הא אמרינן בפ' הנשרפין כו' אלמא פליגי אתנא דבי חזקי' וי"ל דלענין ממון אחר אית להו לכלהו תנאי דבי' חזקי' עכ"ל מקשין העולם אמאי לא פריך רבא מסיפא דמתני' לר' יוחנן אייר ג"כ בלא התירו וקתני הבא על בתו פטור מקנס ש"מ חייבי מיתות שוגגין פטורין. ואמרתי לישב זה עפ"י מ"ש בתוס' הנ"ל בפי בן סורר (דף ע"ז ע"ב) בשם יש מפרשים דמשעת העראה חייב לענין עריות אבל למנין קנס אינו חייב עד שעת גמר ביאה. ולפי שיטה זו הוי בא על בתו כמיתה וממון אחר שאותו ממון לא הוי בממון שבא על ידי אותו חבלה שהמיתה בא על ידה כ"כ התוס' לקמן (דף ל"א ע"א) בד"ה אמר ר' אשי ע"ש וכאן הממון אינו בא ע"י חבלה שהמיתה בא על ידה ולפי הנחה זו ליכא לאקשויי מסיפא דמתני' דה"א דר' יוחנן דאמר חייבי מיתות שוגגין חייבים היינו אותו ממון אבל ממון אחר פטור ובא על בתו ממון אחר מקרי אבל ריש' דמתני' איירי בחייבי מלקו' וחייבי מלקו' שוגגין חייבין אפילו ממון אחר והא דקתני ודבר אחר לא קאי אלא אחייבי מלקות אלא שבלישנא קמא ע"כ צ"ל דאכולי מלתא קאי דאלת"ה לא הוי פריך ר"ל לר' יוחנן מידי מאי לאו אסון ממש דהא בדמי וולדות שהיא ממון אחר מודה ר' יוחנן אבל בדאיכא דאמרי דמותיב לי' ר"י לר"ל איכא למימר דהכי קאמר דודאי סיפא דוקא ואם אסון יהי' ולא יהי' אסון בחד ענינא או תרווייהו בדין אסון או שניהם אסון ממש ולכך אמר ר' יוחנן דלדידי איכא לפרש הקרא לענין אסון ממש ומחלק בין ממון אחר לאותו ממון אלא לדידך סיפא דקרא ואם אסון יהי' ונתת נפש תחת נפש היינו דין אסון מאי לאו ואם לא יהי' אסון יהי' ג"כ דין אסון דבחד גונא איירי ומשני לא אסון ממש אע"ג דסיפא דקרא ע"כ דין אסון וא"כ לא"ד איכא למימר דר"י מודה בממון אחר דפטור משו"ה לא פריך לי' רבא מסיפא דמתני' אבל מתנא דבי חזקי' פ"ל שפיר אפילו לא"ד וק"ל. ובזה ניחא מ"ש תוס' וי"ל דלענין ממון אחר אית להו לכולה הקישא דתנא דבי חזקי' דקשה מנ"ל לרבא לחלק בין אותו ממון לממון אחר ולהק' על ר' יוחנן אלא דרבא פריך על ר' יוחנן בממ"נ אי ס"ל לחלק בין אותו ממון לממון אחר א"כ מי איכא למ"ד דלית לי' תנא דבי' חזקי' ואי לא ס"ל לחלק א"כ קשה סיפא דמתני' דקתני הבא על בתו פטור מקנס ש"מ דחייבי מיתות שוגגין פטורין ודו"ק:

וא"ת דלעולם ס"ל לחלק בין אותו ממון לממון אחר והיא ס"ל כרבי ולא ס"ל כתנא דבי חזקי' באותו ממון י"ל דודאי הלכתא כחכמים דהיא סתם מתני' ור' יוחנן ס"ל דהלכה כסתם משנה אלא שקושית תוס' דרבנן ג"כ פליגי אתנא דבי חזקי' ואימא ר' יוחנן ס"ל כרבנן וע"ז שפיר משני שפיר דרבנן ג"כ ס"ל כתנא דבי חזקי' לענין ממון אחר ור' יוחנן

ע"כ לא ס"ל כחכמים דלרבנן צ"ל דסיפא דקרא ואם אסון יהי' דין אסון ור' יוחנן רישא וסיפא דקרא אסון ממש אלא שקושיית התוס' כמו דחכמים ורבי פליגי אתנא דבי חזקי' כמו כן נוכל לומר דר"י ג"כ לא ס"ל כתנא דבי חזקי' וע"ז משני דיש לחלק בין אותו ממון לממון אחר ומותיב רבא על ר"י ממ"נ או מסיפא דמתני' או מתנא דבי חזקי' ודו"ק. ומה שמקשין תוס' בד"ה מתני' כמאן מוקי לה דקנס דמתני' הוי כאותו ממון קאי לאקושיי לתירץ הרשב"א דאמר דהוי מצי למיפרך ממתני' ע"כ ס"ל דקנס דבא על בתו הוי כאותו ממון דאלא"ה לא הוי קשה כלום ממתני' כמו שפרשתי ודו"ק: בא"ד ולפי זה מצינו למימר דמפקא מרבי ורבנן בכולה מלתא ועוד אמר רשב"א דר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה לקמן בפרק' כו' וצריך ביאור למה חזר רשב"א מהך דפי' ר"י הא דפריך אלא למאן דאמר דלא ס"ל לתנא דבי חזקי' היא ר' חגי מדרומא. וישבתי ע"פ מה שהקשתי אימא דר' חגי מדרומא ג"כ ס"ל כתנא דבי חזקי' דהיינו באותו ממון אבל ממון אחר כגון דמי וולדות לא ס"ל כוותי' וצ"ל דא"כ ה"ל סברא הפוכה מן רבי ואי נ"ל דפליגי בסברא הפוכה וכל זה ניחא לפי' ר"י אבל לתירץ רשב"א שכתבו דמצינן למימר דמפקו מרבי בכולה מילתא א"כ ודאי נוכל לומר לר' חגא דס"ל באותו ממון הקישא דתנא דבי חזקי' ע"ז כתבו ועוד אמר רשב"א הא דפריך בסנהדרין אלא למ"ד דלא ס"ל לתנא דבי חזקי' היא ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן ברוקא ודו"ק:

שייך לפרשת משפטים. בגמרא אלא האי מכה מכה נפש בהמה ישלמנה נפש תחת נפש וסמיך לי' ואיש כי יתן מום בעמיתו וקשה א"כ למה לי הקישא לתנא דבי חזקי' לחייבי מיתות שוגגי' נלמוד מק"ו מחייבי מלקות שוגגין וי"ל דאתי' לבין דרך ירידה ובין דרך עלי' כמ"ש בסמוך ד"ה דילמא בשבת א"כ ה"ל לתוס' להעמיד דבריהם אדהכא וה"ל לאקשויי קו' זו ולתרוצי כמו שהקשו לקמן ותירצו וי"ל אי לאו הקישא דתנא דבי חזקי' לא הוי ידעינן אפי' חייבי מלקות גופא כדפריך ר' חייא לרבא ממאי דבחול כתיב וליכא לאפלוגי דילמא בשבת כתיב דבבהמה גופה איכא לאפלוגי וא"ת א"כ הקישא למ"ל וע"ז ליכא לתירוצי כתירץ תוס' לדרך עלי' וירידה וי"ל דבהאי הקישא ילפינן שם בפ' החובל דלאו עין ממש וק"ל:

### דף לו.

בגמרא וסבר ר"י בקדושתה קיימי והתני' הגיורת שנתגירה וראתה דם וכו' וצריכה להמתין ג' חדשים דברי ר"י וצריך ביאור לחה לי' לר' פפא בר שמואל להביא הך בבא יתירה בהקשותו לר"י ועוד למה לא אקשי לי' תיכף שבוי' אשבוי' ואמרתי דאיכא לתרוצי דלא קשה שבוי' דאיכא למימר דס"ל לר"י דלא מחזיקין לה כבעולה והא דצריכה להמתין

ג' חדשים דידע דאיירי בשראוה שנבעלה ור' יוסי מתיר דמתהפכת ור' יהודא ג"כ לא פליג עלי' דר"י אלא משום דגזר מזנה עם הנכרי דמהפכתא ומנטרת נפשה משום זונה ופנוי' המזנה עם ישראל שאינו מהפכת שאינו חוששת להבחנה מאחר שזרעה כשר כמו שכתב מהרש"ל שם ביבמות (דף ל"ד ע"ב) ע"כ מתחילה מייתי ברייתא דגיורת ובבא דרישא דקתני ר"י אומר די' שעתא ולא גזר גיורת אטו בת ישראל דמטמא מע"ל ע"ז פריך שפיר אלא שהרב מהרש"ל כתב שם כן במימרא דשמואל ושמואל אזיל לטעמי' דדריש הבחנה מקרא לכך א"ל דגזרינן זונה גיורת אטו זונה ישראלית אבל בראתה דם דטומאת מע"ל בישראלית גופי גזירת חכמים היא לא גזרינן בגיורת אטו ישראל אבל ר"פ דפריך לר"י י"ל דאזיל בשיטות רבא דס"ל ביבמות טעם הבחנה מדרבנן שמא ישא אחותו מאביו וא"א דמ"מ גזרינן מזנה גיורת אטו ישראל א"כ לענין טומאת מע"ל ג"כ לגזור ודוק:

## דף לז.

בתוס' ד"ה סד"א חידוש הוא אע"ג וכו' היינו משום דכייל מתני' כל חייבי מיתות וקתני וכל המתחייב בנפשו וכו' עכ"ל וכצ"ל לפי מה שכתבו תוס' לעיל (דף ל"ה ע"ב) ד"ה מתני' כמאן מוקי דקנס הוי ממונא דהאי מלתא גופא א"כ אמאי מייתי התנא קרא דלא יהי' אסון שמניה נלמוד לפטור ממון אחר טפי הוה לי' לאתויי הקרא עליו ולא על האדם דמניה יליף לפטור אותו ממון וק"ל:

שייך לפרשת כי תצא ולענין נשואין בגמרא האי לא אורסה מבעי לי' לכדתניא הקשה בזה המהרש"א מה משני לתנא דמתני' אע"ג דצריך אשר לא אורשה לג"ש מ"מ נוכל למעט מיני' ארוסה שנתגרשה אפי' לגמרי דלית לה קנס כמו דדרשינן מנערה בתולה עי"ש. ולי לק"מ דאיכא למימר בין לר"י הגלילי בין לר"ע מחד קרא בבוגרת או בנתארסה ונתגרשה לא הוה דרשינן בי' אלא דקנסה לעצמה כיון שיצאה לרשות עצמם אבל דלא לחייב בהו קנס כלל אין סברא אלא דאבוגרת יש לנו שני כתובים נערה הנערה ואבעולה דלית לן חרי קראי כי אבעולה איכא חד קרא ע"כ לגמרי ממעט דמהיכי תיתי יהי' לבעולה קנס לדידה יותר מאביה דאמר קרא אשר וכו' אלא המקשן סבר דר"י הגלילי דדריש נערה שנתארסה אין לה קנס היינו דדריש כך מחד קרא לרע"ק דריש מיני' דלעצמה גם בבוגרת ג"כ בחד קרא וע"ז פריך אלא מעתה נערה ולא בוגרת קס"ד ג"כ דלגמרי ממעט מחד קרא א"כ קשה לרע"ק בנערה ונתגרשה ג"כ לגמרי ממעט ע"ז משני האי לא אורשה מבעי' לי לג"ש וא"כ חד קרא כתיב באונס וחד במפותה ומחד קרא לא הוה דרשינן אלא לעצמה ואונס ומפותה לא ילפי מהדדי כמ"ש התוס' ריש פירקין (דף

ל') ד"ה אייתרו ומ"ש תוס' דמג"ש ילפינן אונס ומפותה מהדדי הא הני קרא דלא אורשה היא הג"ש בעצמה אבל ר"י הגלילי דריש ג"ש כמוהר הבתולות א"כ אונס ומפותה ילפינן מהדדי ומשני מיעטי' ממעטינן לגמרי דלית לה קנס וק"ל ובזה ניחא מ"ש רש"י אפי' לא מופנה ליכא למפרך מידי א"כ מאי פריך ור"י הגלילי האי סברא מנ"ל אימא ר"י נמי דריש גז"ש אשר לא אורשה ומ"מ ממעט מיני' לגמרי אבל לפי מה שכתבתי ניחא דא"כ לא אייתר לר"י אלא חד קרא ומנ"ל למעט לגמרי ודו"ק:

בגמרא לרבה דאמר חידוש הוא שחידשה תורה בקנס אע"ג דמיקטל משלם מאי איכא למימר סבר לה כרע"ק דמתני' היינו כל זה לרבה אליבא דר"מ כן כתבו התוס' (דף ל"ד ע"ב) ד"ה אמר רבה. ומזה קשה לי מה שהוכיחו התוס' בסנהדרין (דף ע"ג ע"ב) דלר' פפא לא מתומקא מתני' כר"ע דברייתא דהא רב פפא אית לי' התם באלו נערות חידוש הוא שחידשה תורה בקנס וכו' והש"ס קאמר התם דמאן דא"ל חידוש וכו' ע"כ סבר לה כר"ע דמתני' עכ"ל שם. ואין מזה הוכחה דר"פ קאמר ג"כ לר"מ ולר"מ צ"ל לדידי' דסבר לה כרע"ק דמתני' אבל המתני' ע"כ לא אתי כר"מ דהא קתני הבא על בתו פטור מן הקנס וכיון דמתני' לא אתי' כר"מ ודאי ר"פ שפיר יוכל לאוקמי המתני' כרע"ק דברייתא וק"ל וצ"ע:

## דף לח.

בגמרא והא אמר שמואל אין בין נערות לבוגרת אלא ששה חדשים והקשיתי בזה לפי מה שהביא הרמ"א באבן העזר סי' ד' דאשה יכולה להוליד בן קיימא לה' חדשים וב' ימים דשיפורא גרם א"כ מאי פריך משמואל ותירצתי דלמ"ד שיפורא גרים הא דשמואל ג"כ ימי נערות הם ד' חדשים ושני ימים ואח"כ ראיתי קושיא זו ותברא בצדה בספר חלקת מחוקק אבל בסי' ל"ו השיג בספר בית שמואל עליו ואמר דהלשון הרמב"ם משמע דימי נערות המה ששה חדשים שלמים וכתב על קושיא זו יש ליישבה בענין אחר ולא אדע מקום מנוחה לקושיא זו:

## דף לט.

בתוס' ד"ה טעמא דהשיאה וכו' ואין נראה לר"י דא"כ לא הוי' מצי מוכח וכו' וא"כ תקשי לי' ממתני' דהכא עכ"ל התוס' וראיתי נדפס מחדש בספר חכמת שלמה דפוס אמשטרדם בסוף המסכתא ליישב קושיית התוס' באומרו דלמ"ד מעיין גורם ס"ל לריב"א ג"כ דדק התנא במלתא דלא ליקוט בדרך פרעניות אלא למ"ד מזל גורם ע"כ לא חש לוה דהא קתני אירסה ונתארמלה השיאה ונתארמלה עכצ"ל דה"ק הא השיאה ונתארמלה תו לא מצי למימר השיאה שני' זה תורף דבריו בקיצור ומסיים ולקושית מהרש"א ג"כ אין מקום

ע"ש הנה מ"ש לתרץ קושית מהרש"א היא שגיאה ואין הברה לדבריו אמנם בישוב ק' ר"י לכאורה דברי טעם הם:

אמנם אחר העיין ק' תוס' כארי מוצק דע"כ אי אפשר לומר דריב"ן ס"ל למ"ד מעיין גורם דחש תנא שלא לנקוט בדרך פרעניות דא"כ מנ"ל למ"ד מזל גורם דתנא דהכא קא סתים כרבי אימא דסתם כרשב"ג ומשו"ה לא תני השיאה ונתארמלה השיאה ונתארמלה דא"כ הוי שלש פעמים ידע התנא דלא לנקוט בדרך פרעניות אלא שעדיין יש לפקפק ע"ז דאי אמרת דמתני' אחי' כרשב"ג א"כ למה לי' למתני כלל באירסה שני פעמים ובנשאת שני פעמים לה"ל למתני אלא אירסה ונתארלמה שתי פעמים והשיאה וגרשה חד פעם או אירסה ונתגרשה אירסה ונתארמל' השיאה ונתארמלה אלא ע"כ דאתי כרבי ותני השיאה ונתארמל' כדי לדייק מן השיאה ונתגרשה טעמי' וכו' אמנם בלא"ה צריך ליישב קושית מהרש"א אמאי לא דייק בכה"ג מכח הרישא ע"ש וצריך לתרץ ע"פ מה שכתבו התוס' בשנים אוחזין (דף י"ז) בד"ה מן האירוסין דלא קמבעי' לי' אי ארוסה יש לה כתובה אלא באלמנה מן האירוסין אבל בנתגרשה מן האירוסין פשיטא לי' דגובה מן משעבדי ע"ש וא"כ איכא למימר דמשו"ה נקיט באירוסין בתרי גוונא בנתגרשה ונתארמלה דנשמע מיני דנתארמלה דומיא דנתגרשה דאיירי אף בלא כתב לה כתובה ה"ה בנתארמלה איירי בדלא כתב לה כתובה ומ"מ יש לה כתובה ומשו"ה לא דייק מהרישא ומעתה אני אומר דקושיית ר"י על ריב"ן היא מכח או ק' מהרש"א וע"כ צ"ל כמו שתרצתי ע"פ סברת תוס' בבא מציעא א"כ נולד הקושי' למען דאמר מעיין גורם תקשי לי' מתני' דהכא וליכא למימר דלמ"ד מעיין גורם ס"ל דלא לנקוט דרך פרעניות א"כ למ"ד מזל גורם נמי נימא הכי ומנ"ל דמתני' אתי' אליבא דרבי וליכא למימר דא"כ לא ה"ל למתני רק תרי פעמים באירוסין וחד טעם בנשיאת דאי הוי תני הכי ה"א דנקיט אפי' פרעניות והא דלא נקיט באירוסין הכל בנתארמלה מכח סברת תוס' בבבא מציעא וכדאמרן ואי לא ניחא לי' בהא א"כ נתחדש לנו קושיית מהרש"א ושפיר מקשה לי' ר"י לריב"ן מכח ממ"נ ודו"ק:

**דף מג**:

בתוס' ד"ה דכתב לה פירות וכו' עד דמשמע הא אם כנס גובה אחיו עכ"ל ולשון הרא"ש הא אם לא פסק ע"מ לכנוס גובה אחיו אע"פ שלא גבה ע"כ וחדא מתרוויהו נקטי וק"ל. בא"ד וצ"ע שלא יקשו לר"ת דלקמן בריש אע"פ מוכח דרבנן נמי אזלו בתר אומדנא דחיתון ועוד וכו' עכ"ל ולכאורה אין הבנה לקושיא זו הא לראב"ע אנן קיימינן ולי' לא ס"ל הך סברא דבעל לא סגי לי' בקירוב דעת דאירוסין דבהכי פליגי ר"א ורבנן ומהרש"א האריך בזה ולא ידעתי פרישו מה תיקן. והנראה בזה דקושיית תוס' בדרך ממ"נ כי

מן הסברא יש לנו לומר דלא פליג ר"א ורבנן בהך סברא דקירב דעת אלא שר"א סבר דהיורשי הבעל או הבעל טוען להחזיק ממוני' שלא כתב לה אלא ע"מ לכונסה ורבנן סברי דאנן סהדי משום קירב דעת הוסיף לה ומוצא ממון מכח סברא זו. וא"כ קושיית תוס' על ר"ת לפי פרישו על ר' נתן דאמר מדידה לדידי' אפי' ר' אלעזר מודה משום אחתוני' הא התם ג"כ יש סברא דקירב דעת וס"ל לר"א דאין מוצאין ממון ע"י זה א"כ ה"ה הכא נימא דלא זכה שעשה כדי להנות בתי ואע"ג דאית לי' לבעל לומר דמשום אחתוני' היא דעבד ע"פ סברא לא נוציא ממון ואת"ל דר"א לא ס"ל הך סברא דקירב דעת ופליג בהאי אדרבנן א"כ קשה ועוד דחוק לר"ת דמה לו להזכיר מדידי' לדידה וכו' והל"ל ע"כ לא קאמר ר"א אלא משום דלא נשאת אבל הכא דנישאת לא ודו"ק:

**דף מז.**

ברש"י ד"ה לאמה קרא יתירה הוא ודריש וכו' אי בקטנה לא אצטריך השתא זביני מזבין לה מעשה ידיה מבעי' עכ"ל ודבר תימא פירושו לאין צורך ואי נמי איירי בקטנה פשיטא קשה למה לי לאמה ת"ל מבנערי' בית אבי' והנראה בזה דלכאורה לק"מ לאמה אצטריך לאחר אירוסין דמעשה ידי' לאבי' ואי הוי ילפינן מבנערי' כיון דבהפרת נדרים כתיב לא הוי שמעינן מיני כ"א עד שעת אירוסין דומיא דהפרת נדרים ועוד הקשתי לשאול שם בסוגי' שם בכתובות (דף מ"ז) דקאמר אלא קטנה לא צריכא קרא השתא זבוני מזבן לה מעשה ידי' מבעי' הא אמרינן לקמן (דף י"ת) דאין אדם מוכר בתו לשפחות אחר אישות וא"כ איכא למימר אימא ה"מ קטנה וצריכא הקרא על מעשה ידי' לאבי' אחר אירוסין ובכה"ג לא יוכל לזבוני לה דאין אדם מוכר בתו לשפחות אחר אישות ובזה יבואר כוונת רש"י לתרץ מה פריך אימא האי צריך למעשה ידי' אחר אירוסין דלאבי' ע"ז מפרש ובבתו נערה אשמועינן כלומר התם בכתובות מוקמינן לה להא דר"ה בבתו נערה דאי בקטנה לא אצטריך השתא זבוני מזבן קשה אימא בקטנה ואחר אירוסין שאין יכול למוכרה אלא ש"מ דר"ה איירי קודם אירוסין ופ"ש למ"ל לאמה ת"ל קודם אירוסין מבנערי' בית אביה ודו"ק היטב:

בתוס' ד"ה ואימא ה"מ קטנה אע"ג וכו' וא"ת הא אמרינן בפ' נערה שמעשה ידי' לאב מדזכי לי' רחמנא לממסרה לה לחופה וכו' ומאי ראי' אימא ה"מ קטנה אבל נערה לא כדאמר הכא עכ"ל וקשה אימא דסמך אקרא דכי ימכור לאמה אלא דפריך ואימא ה"מ קטנה ע"ז משני מדזכי רחמנא לממסרה לחופה נשמע עכ"פ בקטנה דמעשה ידי' לאביה וא"כ אייתר לאמה להורות אפי' בנערה דמעשה ידיה לאביה ותרצתי בזה דכוונת תוס' להקשות דא"כ לא הוי פריך ר' אחאי שם אימא דיהב לה שכר פקעתה הא כתיב את

בתי נתתי לאיש וכולל בין קטנה ובין נערה ובקטנה נותן לאיש אפי' לא יהיב לה שכר פקעתה מסתמא נערה גם כן מעשה ידי' לאבי' ולא נותן לה שכר פקעתה אלא ע"כ צ"ל הא דקאמר מסתברא דאבי' הוי מדזכי לה רחמנא למימסרה לחופה חזר מדרשת דר"ה לאמה וצריך לאמה לדרשא אחרינא כהני תנאי לקמן (דף י"ט) וע"ז פריך ר' אתאי שפיר דבין בקטנה ובין בנערות בכולהון יוכל לומר את בתי נתתי היינו דיהיב לה שכר פקעתה וע"ז קבעו דבריהם ה"ל לר' אחאי למפרך פרכא קמייתא על האי מסתברא אימא ה"מ קטנה אבל נערה לא ודו"ק:

ועפ"ז אמרתי ליישב מנ"ל באמת שמעשה ידי' לאבי' אפי' אחר אירוסין אימא דוקא עד שעת אירוסין אבל אחר אירוסין כיון דיצאה מרשות אב לענין הפרת נדרים אין מע"י לאבי' היינו דלבתר דמשני לקטנה ל"ל קרא השתא זבוני מזבין לה א"כ בנערה ג"כ מוכח דמעשה ידי' לאבי' מדזכה למימסרה לחופה וכ"ת דיהיב לה שכר פקעתה הא בקטנה לא נותן לה שכר פקעתה וקרא סתמא כתיב את בתי נתתי לאיש בגונא חדא בין קטנה בין נערה ואייתר לאמה אלאחר אירוסין שמעשה ידי' לאבי'. ומעתה עפ"ז מיושב קושיית תוס' בכתובות (דף מ"ז) ד"ה השתא זבוני מזבין הקשה הר"י מאורליניש דאמאי איצטריך וכו' תיפוק לי' דאין יכול למכרה מדאיצטריך לאמה וכו' עכ"ל ומ"מ איצטריך לאמה אלאחר אירוסין דאין רשאי למוכרה אתר אישות ודו"ק. ולפ"ז נסתר מה שבניתי לתרץ פי' רש"י דמלאמה שפיר נלמוד אחר אירוסין כדפרישית אבל אם נלמוד מבנעוריה ל"ה ידעינן אחר אירוסין ובנעוריה לאו יתירא וצריך על כל שבח נעורי' לאבי' ומאי פריך ת"ל מבנעורי' וצ"ל דס"ל לרש"י לסברא פשוטה כיון דנלמוד דמעשה ידי' לאבי' קודם אירוסין ה"ה אחר אירוסין ולא דמי להפרת נדרי' דהתם מפר האב בשותפות הבעל אבל לענין מע"י לא זכה עדיין הבעל והיא לא יצתה מרשות אבי' לענין זה וא"כ איכא למימר דהר"י מאוריליניש קבע קושייתו לפי' רש"י ודו"ק:

**דף מז:**

ברש"י דיה לעולם במעלה לה מזונות והיא הדין נמי דמצי לאוקמי' כשאין מעלה לה מזונות ומעלה לה מעה כסף וכו' עכ"ל עיין פי' מהר"ם ותמה אני אם יצאו דברי אלה מפיו הקדוש מלבד מה שאין הלשון מסכים פרישו אין ותי' רש"י ומה שהקשה לדבריו ע"ש. והמחיר שפי' רש"י בשיטת המהרש"א שס"ל אפי' כשזן אותה מ"מ יכולה לומר אינה ניזונות ואינו עושה ור' אדא דסבר מחיים קדוש כר"ל ס"ל מעשה ידי' עיקר ע"ש. והקשתי בזה לשיטתו א"כ מי דחקו לפרש קושיית רש"י דרב ושמואל סברי מזונות תחת מותר ור' אדא פליג וס"ל מזונות תחת מעשה ידי' ה"ל לפרש דקושיית רש"י על התלמודא

מנ"ל לאוקמא דר"א ס"ל דמזונות תחת מותר ה"ל לאוקמי דתרווייהו סברי מזונות תחת מעשה ידי' והא דקאמר מחיים קדוש דס"ל כריש לקיש כי תקנו רבנן מעשה ידי' למותר עיקר וכיון דמעלה לה מעה כסף אינה יכולה לומר אין ניזונות ואינה. עושה וכיון דאינו מעלה לה מזונות משו"ה עושה ואוכלת ורב ושמואל ס"ל מזוני ומאה כסף עיקר משו"ה ס"ל לאחר מיתה קדוש וע"ז תירץ רש"י אלא משום רב דאית לי' יכולה האשה שתאמר אינה ניזונת ואינה עושה וכו' ואוקי רישא דמתני' דתני עושה ואוכלת בניזונת וכו' והיינו דרב לקח דבריו ממתני' דהכא דאוקי בניזונת מ"מ עושה ואוכלת להכי אוקמי סיפא בניזונת וכן מוכרחים אנו לפרש תירץ רש"י לפירוש מהרש"א אם נאמר דרב ס"ל מעה כסף תחת מעשה ידיה א"כ הא דקאמר אין נזונת ואינה עושה היינו מותר וכיון דדבריו לקוחין ממתני' קשה מנ"ל לפרש דברי ר"מ הקדש לאחר מיתה אימא ר"מ ס"ל מחיים קדוש משום דאינה יכולה לומר אינה ניזונית ואינו עושה מותר. ועוד הקשתי לשאול לפי שיטת מהרש"א לפי' רש"י אף כי זן אותה ממש מ"מ יכולה לומר אינו ניזונת א"כ מאי פריך רב פפא במאי אי במעלה לה מזונות ומעלה לה מעה כסף מ"ט דמ"ד לאחר מיתה קדוש וליכא למימר דס"ל דסברת ר' יונה דבמותר כ"ע מודו כיון דתקינו לה רבנן משום חינה אינה יכולת לומר איני ניזונת חדא דא"כ אין מקום לקושייתם רש"י לשיטת מהרש"א שנאמר דרב ס"ל מזונות תחת מותר דא"כ האי דקאמר רב אינה ניזונת ואינה עושה מותר מעשה ידי' הא לסברת ר' יונה במותר אינה יכולה לומר אינה ניזונת ואינה עושה ועוד א"כ קושיית תוס' במקומו עומדת דמאי דחקי דרב לאוקמי מתני' לאחר מיתה לוקמי מחיים כגון דמעלה לה מעה כסף ומה שתירצו תוס' בזה דאין רגילות שיעלה לה מעה כסף ולא יעלה לה מזונות ע"כ רש"י לא ס"ל הך סברא אלא ע"כ בשיטת מהרש"א מוכרחין לומר דלא ס"ל סבר' ר' יונה א"כ אין מקום לקושיית תוס' דאף אם נוקי מתני' במעלה מאה כסף מ"מ לאחר מיתה קדוש דיכולה לומר איני ניזונת גם במותר ולבי אומר לי ליישב כ"ז הא דפריך אי במעלה מזונות ומעלה מעה כסף מ"ט דמ"ד לאחר מית' קדוש דהא ודאי כיון שמעל' לה מעה כסף וכיון שכן הוא סבר שיזכה בהם ויהי' יכול להקדישם כיון שהוא מעלה לה מה שכנגד מה שהוא מקדיש וא"כ דעתו להקדישו מותר מעשה ידי' בעודה בחיים ועלה קאמר ר"מ הקדש מדלא אמר הקדש לאחר מיתה ע"כ ס"ל דהקדש הוא כדברי המקדיש עכצ"ל כסברת ר' יונה דבמותר אינה יכולה לומר איני ניזונת ואינו עושה משא"כ ברישא שהקדיש מעשה ידי' עושה ואוכלת דיכולה לומר אינה ניזונית ואיני עושה א"כ מאי טעמא דמ"ד לאחר מיתה קדוש אלא ע"כ מ"ד דס"ל לאחר מיתה קדוש מוקמי לה מתני' באינו מעלה לה מאה כסף וא"כ כיון דאינו מעלה

להמ היכי תיתי יעלה בדעתו להקדיש מותר מעשה ידי' כיון דאין לו שייכות בגוה וצ"ל דלא הקדיש מותר מע"י אלא לאחר מיתה ובזה אמר ר"מ הקדש כדבריו לאחר מיתה דאדם מקדיש דבר שלא בא לעולם וק"ל וכיון שזכינו לדין צדקו דברי מהרש"א ג"כ בזה שמוכרח לפרש קושיית רש"י בהך אוקימתא באינו מעלה מזונות ומעלה מעה כסף דס"ל לרב ושמואל דמזונות תחת מותר דאם נניח דס"ל מזונות תחת מעשה ידי' ומאה כסף תחת מותר כיון דמעלה לה מאה כסף בודאי הוקדש מחיים ועלה אמר ר"מ הקדש כדבריו ומ"ט דרב ושמואל דאמרי לאחר מיתה קדוש דהא אף אם נפרש קושיית רש"י דתרווייהו ס"ל מעה כסף תחת מותר צ"ל אה כשזן אותה ממש יכולה לומר איני ניזונת א"כ ג"כ קשה מאי פריך תלמודא מ"ט דמ"מ לאחר מיתה קדוש ואי ס"ל כסברת ר' יונה א"כ מאי יחרץ על קושית תוס' ומאי דוחקא וכו' כדאמרן ועכצ"ל דקושית הגמ' אזלא מ"ט דמ"ד לאחר מיתה כיון דמעלה לה מה שכנגד מה שהוא מקדיש מסתמא הקדיש מחיים ועלה קאמר ר"מ הקדש כדברי' וא"כ א"א לפרש קושית רש"י לומר לרב ושמואל דס"ל מעה כסף תחת מותר א"כ למה מפרש דברי ר"מ הקדש לאחר מיתה ודו"ק:

ועל דרך זה שדרכתי אם מעלה לה מה שכנגד מה שהוא מקדיש ע"כ מחיים הקדיש המקדיש ועלה אמר ר"מ הקדש כדברי המקדיש ואי אינו מעלה לה מה שהיא מקדיש לא הקדיש המקדיש המותר בתחלה אלא לאחר מיתה וישבתי דברי רש"י במתני' ד"ה המותר הקדיש את מותר מעשה ידי' וכו' ולא הקדיש מעשה ידי עצמן וכו' דהא לפי מה דמסיק תלמודא דמתני' איירי במעלה לה מזונות ואינו מעלה לה מעה כסף וא"כ לא הקדיש המקדיש בתחלה כ"א לאחר מיתה ובהקדיש מעשה ידי' עצמו ע"כ הקדיש המקדיש מחיים כיון דהעלה לה מה שכנגד מה שהוא מקדיש וא"כ אי אפשר לפרש המתני' דהא דקתני המותר קאי אירישא שהקדיש בפעם אחד מעשה ידי' והמותר דשתי הקדשות מתנגדים אהדדי דמעשה ידי' ע"כ הקדיש מאיים ומותר מעשה ידי' הקדיש לאחר מיתה וזה פשוט:

וגם לר"א מוכרחים לפרש המתני' שהקדיש מותר לחוד ולא הקדיש מעשה ידי' עצמן משום דלר"א קשה כיון דסבירא לי' מעה כסף תחת מעשה ידי' מאי האי דקתני ה"ז עושה ואוכלות ההל"ל הרי זה עושה מלאכתה לצרכי' ועוד אם נדחוק לפרש המתני' דתני עושה ואוכלת קאי אעשיות צרכיה קשה כיון שהקדיש מעשה ידי' ע"כ איירי במעלה לה מעה כסף א"כ למה באמת עושה ואוכלת דהא ר' אדא כר"ל ס"ל וצ"ל כמו שתירץ הרא"ה דאיירי במעלה לה מעה כסף ואינה ניזונת וקמ"ל המתני' הר"ז עושה ואוכלת ונוטלת הכל לצורך מזונתי' כיון שהיא צריך להן ודלא גרע מעבד עברי דקיי"ל דאין

הרב יכול לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך ע"כ וא"כ לר"א ע"כ איירי רישא באינה ניזונת וסיפא איירי בניזונת וא"כ א"א לומר שהקדיש בפעם אחת ודו"ק:

ובחידושי מהר"ם הקשה על סברת ר' יונה מאי קאמר ופליגא אדר"ל והא ר"ל במותר איירי ובמותר ר"ה גופי' מודה דאינה יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה ואמרתי ליישב דבריו והיא דלשיטות ר' יונה קשה קושית תוס' מאי דוחקא דרב וכו' וצ"ל כתי' תוס' וכו' דאין רגילות להעלות מעה כסף ואינו מעלה לה מזונות וכיון שכן הא דדחי הש"ס לא בשאיני ניזונת וסיפא קמ"ל ע"כ אינו מעלה לה מעה כסף בסיפא והא דאמר ר"מ הקדש היינו לאחר מיתה ע"ז אמר ופליגא דר"ל דהא ר"ל מוקי מתני' במעלה לה מעה כסף וא"ת ר"ל הדר בי' לפי האמת ומוקי לה המתני' טעמא דר"מ דמקדיש אדם דבר שלא בא לעולם וא"כ דחי' התלמוד שפיר לא בשאיני ניזונית איירי מתני' וסיפא ג"כ בשאינו מעלה לה מעה כסף וטעמא דר"מ אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם וי"ל דר' יונה מפרש לה האי דמשני מהאי אין מהא לא דמשני לה כקושית תוס' לחלק בין האי לאחר שאשתחרר ותשתחררו דבהך ס"ל לר"מ דאדם מקדיש דבר של"ב כיון דהגוף בעולם משא"כ בהקדש מותר מעשה ידי' דאיו הגוף בעולם לא מצינו לר"מ דס"ל אדם מקדיש אלא טעמי' כיון דיכיל לכופו כמו שהקדיש ידים לעושיהם וא"כ ע"ז אמר תלמודא לא בשאיני ניזונות וגם הסיפא באין מעלה לה מעה כסף וטעמא דר"מ במתני' משום דאדם מקדיש דבר שלא בא לעולם (וצ"ל אפילו בדבר שאין הגוף בעולם אמרינן לר"מ אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם) וע"ז אמר ופליגא דר"ל דר"ל קיי"ל לר"מ בדבר שאין גוף בעולם אין יוכל להקדיש וע"כ איירי סיפא במעלה לה מעה כסף וע"כ מעלה לה נמי מזונות דהא אין רגילות להעלות לה מעה כסף ואינה מעלה לה מזונות וכיון שכן הק' לימא מסייע במ"ע אלא ע"כ צ"ל דפליג על ר"ל ודו"ק:

אבל אי קשיא לי' הא קשיא לי' ה"ל לאוקמא דרב ושמואל ור' אדא כלהו ס"ל מזונות תחת מעשה ידי' ומעה תחת מותר אלא דרב ושמואל אמרי דמתני' לאוקמא דאמר ר"מ לאחר מיתה קדוש כגון שאין לה מעה כסף ומ"מ הקדש לאחר מיתה דאדם מקדיש דבר שלב"ל ור"א ס"ל כר"ל דבדבר שאין גוף בעולם ס"ל לר"מ ג"כ דאין מקדיש דבר שלב"ל וע"כ אי אפשר לפרש המתני' באין מעלה לה מעה כסף אלא לאחר מיתה קדוש אלא דמעלה לה מעה כסף וכיון דיכיל לכופה כאלו הקדש ידים לעושיהם וכיון דמעלה לה מעה כסף ע"כ מחיים קדוש וע"כ צ"ל כמו שכתב הרא"ה דר"ל ג"כ מוקי לה המתני' באין מעלה לה מעה כסף והא דקאמר מתוך שיכול לכופה לאפוקי מדר"ה דאמר יכולה האשה שתאמר וכו' אלא שתקנה קבועה ואין אחד מהם יכול להפקיע נמצא מעשה

ידי' כשעושה אותן ראשון זוכה בהם הבעל והם שלו בכל מקום שהם והוא חייב ג"כ במזונות ומדינא מעשה ידי' קדוש אלא שאשה כבעלת חוב במזונותי' והיא מוקדמת וקדושת דמים אינו מפקיע שיעבודי' וכיון דכן לאחר מיתתו דתו ליכא שיעבודא דידה גבי לי' הקדש כדינו דהא מדינא קדוש וכיון דלר"ל ג"כ איירי דאין מעלה לה מעה כסף אי אפשר לאוקמא ר"א כר"ל דלר"ל ג"כ לאחר מיתה קדוש והשתא הק"ל מאי קאמר ופליגי דר"ל לשיטות ר' יונה דהא מתרץ שפיר דלא מסייע לי' ממתני' דהמתני' הוי מוקמי לה באיני ניזונת וסיפא נ"כ באינו מעלה לה מעה כסף ובדבר שאין גוף בעולם ס"ל לרב כר"ל דלר"מ אין אדם יוכל להקדיש אלא דלאחר מיתה מטעם כיון דיכול לכופה כמו שאמר יקדישו ידים לעושיהם דמהני להו להקדש לאחר מיתה וו דאמרן ע"פ סברת הרא"ה ודוק וצ"ע:

**דף נח:**

בשלמא למ"ד ממלאכה שפיר רש"י מוחק הך לישנא נראה דה"ט דהא למ"ד ממלאכה נמי תקשי לך חולה בת מלאכה היא ודלא כמ"ש מהרש"א והתוס' שהי' גרסתם כך איכא למימר דלישנא קמא המקשה ידע לתרץ דמאן דאמר ממלאכה ס"ל ג"כ מורדת מתשמיש מורדית הוי וחולה איירי במורדת מתשמיש ונדה מורדת מתשמיש אבל למ"ד מתשמיש נדה בת תשמיש היא והא דפריך מתחילה אלא למ"ד ממלאכה ומי משועבד לה מאי פריך הא מאן דאמר ממלאכה ס"ל ג"כ מורדת מתשמיש י"ל דהכי פריך מסתמא כיון דרישא במורדת איירי במורדת ממלאכה ועלה קתני וכן המורד על אשתו משמע דהוא נמי מורד ממלאכה וק"ל:

**דף סג.**

בתוס' ד"ה לא תימה וקשה לר"י דא"כ וכו' דהא תנן בהדי' במתני' כנסה סתם תצא בלא כתובה עכ"ל ויש לדקדק אימא דהמתני' דכנסה סתם לאו אורישא קאי ובבא באפי נפשי' היא דקדשה סתם וכנסה סתם תצא בלא כתובה דמספקא לן אי אפשר באשה נדרנית או לא אבל בקדשה על תנאי וכנסה סתם כיון שהזכיר תנאי בקידושין ולא הזכירו כשכנסה הרי כאלו מחל התנאי בפירוש ובר"ן הוזכר מזה לישב פי' רש"י. ונ"ל שקושיית תוס' אזלו לתירוצא קמא בד"ה על מנת דנקט לרב קדשה על תנאי משום סיפא לאשמועינן אע"ג דקדשה על תנאי. בעי גט וא"ל דנקט על מנת למימרא דבכל ענין אינו מקודשת אפי' כנסה אח"כ כמו לשמואל דהא לרב אנן קאמינן דבכה"ג באמת היא מקודשת וק"ל: בא"ד ותירץ ר' יצחק דאביי לא הוי מפרש טעמא דב"ה משים דמידע ידע אלא משום דיש תנאי בנשואין וכו' עכ"ל ומה שכתבו תוס' כאן מסכים דבריהם יותר לפי' מהרש"ל

דאי אמרינן לאביי לב"ה דיש תנאי בנשואין צ"ל דגרסינן אמר ר' יהודא אמר שמואל ע"ש ביבמות מה שכתבתי בזה באריכות. אברא מ"ש שם וז"ל ומה שהקשה מתחילה מהא דכנסה לחופה וכו' והיינו סוברין שזה הטעם דמידע ידע הוא מוחלט ומדברי רב גופי' ואינו מדברי התלמוד וא"כ אין שום טעם אחר אלא מידע ידוע לחוד עכ"ל ודברים אלו אין להם שחר אף אם אמר רב גופי' לא אמר טעמי' דמידע ידע אלא משום נשואין אבל משום כניסה לחופה לא צריך הך טעמא אלא משום דיש תנאי בחופה. ולי נראה לישב דבריו ולא מטעמי' ושיעור דברי ר"י כך היא ואומר ר"י שלא הועיל כלום וכו' ותי' ר"י דאביי לא הי' מפרש טעמא דב"ה משום מידע ידע כאילו אמרו בדרך ממ"נ על ריב"ן דמגיה התם אמר ר"י אמר רב מכח הך קושיא דשמואל אדשמואל א"כ לא הועיל כלום וכו' ועוד דהתם פריך נכנסה לחופה ולא נבעלה וע"כ צ"ל הא דמשני מידע ידעי משום דאין תנאי בנשואין אבל בנכנסה לחופה לא צריכא להך טעמא אלא משום דיש תנאי בחופה ע"ז קאמר ותי' ר"י דאביי לא הוי מפרש וכו' כלומר למה לך ריב"ן להגי' אמר ר' יהודא אמר רב אפי' לפי גרסת אמר ר' יהודא אמר שמואל לק"מ דסוגי' דהתם אזלא אליבא דעולא ונכנסה לחופה אף לעולא הטעם משום דיש תנאי בחופה ולא קאמר מידע ידעי אלא משום נשואין וע"כ צ"ל דס"ל לריב"ן הא דקאמר הטעם דמידע ידעי אכולה מלתא קאי א"כ לא הועיל כלום וכו' ועוד דהתם פריך נכנסה לחופה וכו' וע"ז כתבו תוס' תי' ונראה דצריך להגי' אמר רב כריב"ן וכו' ולא מטעמ' מכח דקשה שמואל אדשמואל אלא משום דע"כ צריכין לומר דהסוגיא דהתם אזלו אליבא דעולא ואי גרסינן שמואל צריכין לדחוקי דהך טעמא מידע ידעי לא קאמר אלא על נשואין ובכנסה לחופה טעם אחר דיש תנאי בחופה אבל אי גרסינן רב דס"ל אפי' בלא בעל צריכה ממנו גט דאין תנאי בחופה ומידע ידעי אכולה מלתא קאי ודו"ק:

אבל אי קשיא הא קשיא לי מה השיב ר"י על ריב"ן שלא הועיל כלום הלא תועלת רב היא דצריך לטעמי' דמידע ידעי אף אם נאמר לב"ה יש תנאי בנשואין מ"מ נגזור נשואי קטנה אם נאמר שיכולה למען כשהגדילה ועמדה ונשאת נמי יאמרו שיכולה למען ומשו"ה קאמר וב"ה מידע ידעי דנשואי קטנה מדרבנן היא ולא גזרינן קטנה אטו גדולה אבל לשמואל מדאורייתא גדולה באמת יכולה למאן אלא מדבריהם הוי גזירה לגזירה ולא צריכין טעמא דמידע ידעי ודו"ק וצ"ע:

ע"ב ברש"י והא מתני' דטעות אשה אחת היא וכו' אלמא איכא דס"ל דטעות אשה אחת נמי צריכה. גט ואע"ג דאנן הא דמותבינן ולאו רב איירי בה קושיא היא לרבה וכו' עכ"ל והקשתי בזה ה"ל לפרש דקושיא היא לרבה לדבריך דשמואל פליג אפי' בטעות שני

נשים א"כ הקושיא במ"ע אדתני המקדש את האשה ע"מ שאין עלי' נדרים ונמצאו עלי' נדרים אינה מקודשת לתני כנסה סתם ונמצאו עלי' נדרים אינה מקודשת וכ"ש הא וליכא לשנויי הכי נמי קאמר המקדש את האשה ע"מ שאין עלי' נדרים וכנסה סתם ונמצאת עלי' נדרים אינה מקודשת מ"מ ה"ל לתנא למתני רבותא יותר בטעות שתי נשים נמי אינה מקודשת וכ"ש הא וי"ל בדוחק איידי דתנא בסיפא קדשה סתם וכנסה סתם דתצא שלא בכתובה באשה אחת תני רישא נמי בטעות אשה אחת וצ"ע:

**דף עג.**

בתוס' ד"ה אבל במומין שבגלוי תימא לרב וכו' ונראה לרשב"א וכו' וקאי בין ארשות אב ובין ארשות בעל וכו' עכ"ל שיעור דבריהם כך היא שס"ד בקידשה על תנאי ע"מ שאין בה מומין קאי בין אמומין שבסתר ובין אמומין שבגלוי וכיון דהתנה ע"כ שמרה עצמה שהיא לא ראה אפי' מומין שבגלוי א"כ מה שייך לחלק בין מומין שבסתר וכו' הואיל והתנה ולפ"ז ע"כ צריכין לומר כמו שכתב בהגהות אשרי דלא פליגי רבנן אלא בסיפא דאלו ארוסה היתה יכולה להיות שלא הוכר המומין אפי' הם בגלוי ובסיפא ודאי שפיר יש לחלק בין מומין שבסתר ובין מומין שבגלוי ומה שהותנה התנאי היינו בשעת קידושין שלא הוכר המומין אפי' הם בגלוי וע"ז כתבו ונראה לרשב"א וכי ומעתה איכא למימר דקאי בין ארשות האב ובין ארשות הבעל ודו"ק:

בתוס' ד"ה מי ששנה זו לא שנה זו קשה וכו' וסיפא רבותא טפי וכו' ותנא דסיפא סבר אע"ג דנכנסה לרשות הבעל ואיכא למימר חזקה שאין אדם שותה בכוס וכו' כשהביא הבעל ראי' הוי מקחו מקח טעות דאין אדם מתפיס במומין עכ"ל יש לדקדק האיך מתרץ אמאי לא אשמועינן בסיפא רבותא אפי' בעודה ברשות אבי' הבעל צריך להביא דל"ת כיון דנולד הספק ברשות האב עליו להביא ראי' כמו שהקשו וי"ל דזה שמעינן השתא נמי דקתני נכנסה לרשות הבעל הבעל צריך להביא שעד שלא נתארסה הי' בה מומין אלו עד שלא תתארס אין משתארס לאו אמאי נימא כיון שנולד הספק ברשות האב עליו להביא ראי' אלא צ"ל דלא הורעאה רשות האב בזה לר"ג ודו"ק:

בא"ד כיון שנשאה חזקה אין אדם שותה בכוס אלא א"כ בודקה. כתב מהרש"ל ז"ל ותימא לפ"ז אמאי לא מוקי בחד תנא ויאמר ע"כ לא קאמר ר"י דאזיל בתר חזקת ממון בחד ספיקא אבל לא בתרי ספיקא דספק תחתיו ונסתפחה שדהו ואת"ל מקודם שמא נתפייס והוי ס"ס עכ"ל ואפשר לתרץ קושיא זו דס"ל לר"א דר"י לא אזיל בחר חזקת גופה כלל כשיש חזקה אחרת כנגדה וכאן איכא חזקת פנוי' דמכחישה וא"כ אית לי' להבעל תרי חזקות חזקת ממון וחזקה דמוקמינן לה בחזקת פנוי' וגבי תרי חזקות לא מהני ס"ס

להוציא דהא דהוכיחו תוס' לעיל (דף ט' ע"ב) דבס"ס לא מפסדה כתובתה היינו בחזקת ממון לחוד ועפ"ז אמרתי שזה כיון רבא בראשית אמריו לא תימא ר"י לא אזיל בתר חזקת הגוף כלל וכו' דהא ר"א דמשני תברא קשה הל"ל לאשמועינן בסיפא רבותא טפי אפי' כשנכנסה לרשות הבעל דהבעל צריך להביא ראי' וא"ל דזה נשמע נמי מדקתני הבעל צריך להביא ראי' שעד שלא נתארסה הי' בה מומין משתתארס לא מ"מ קשה דאכתי לא שמעינן לר"ג דלא הורע רשות האב בזה לר"ג והא דצריך להביא ראי' דוקא עד שלא תתארס איכא למימר דכלהו מתני' אתי' כר"י ומטעם ס"ם כקושית מהרש"ל ומשו"ה לא מהני כשהביא ראי' משנתרסה דהא מ"מ יש לאב ס"ס א"ו צ"ל דס"ל לר"א דלר"י לא אזלינן כלל בתר חזקת הגוף כשיש חזקה אחרת כנגדה וא"כ תרי חזקות הן חזקת ממון וחזקת פנוי' ובתרי חזקות אין להוציא ממון מכח ס"ס וזה שאמר רבא לא תימא הכי מכח מתני' דבהרת וא"כ ליכא לשנוייי' כדשני ר"א דא"כ קשה קושית תוס' אע"כ צ"ל דכולה כר"ג וכאן נמצא וכאן הי' ודו"ק:

בגמרא אמר ר"א תברא מי ששנה זו לא שנה זו לפי מה שכתבו התוס' דתנא דרישא ס"ל חזקה דאין אדם שותה בכוס דלא חש להך חזקה דאין אדם מתפייס במומין אמאי לא מוקי התנא דסיפא כר"י דס"ל דחזקת ממון עדיפא מחזקת אין אדם שותה אלא א"כ בדקה איברא בצירוף חזקת הגוף עדיפא לי' מחזקת ממון משו"ה בנכנסה לרשות הבעל צריך להביא ראי' שעד שלא נתארסה הי' בה מומין ואזיל לה חזקת הגוף נגד חזקת אין אדם שותה וחזקת ממון עדיפא וי"ל כמ"ש לעיל דס"ל לר"א דאזלינן בתר חזקת פנוי' א"כ אף בנכנסה לרשות הבעל א"ל להביא ראי' וק"ל:

**דף עה:**

בפירש"י ד"ה חדא במקום תרתי דהעמד ממון על חזקתו לא אמרינן ונהוי נמי הכא תרתי דבמקום חזקה דגופא חזקה דממונא לאו כלום הוא עכ"ל עם הדיבור הקודם נראה לפרישו ליפות כוחה כלומר דכאן נמצא וכאן הי' אינה אלא מרעי לחזקת הגוף מ"מ ספק תחתיו היא וא"ת שהי' מקודם אימא ראה ונתפייס וא"ת חוקה אין אדם נתפייס במומין זיל לאידך גיסא חזקה אין אדם שותה אלא א"כ בודקו והוה ספק ספיקא וזהו תרתי ליפות כוחה וזה שאמר דטענתו דידי' חשיבא כחדא במקום תרתי וליפות כוחה יש לה שני ספיקות אלא בצירוף חזקת ממון וחזקת דאין אדם מתפייס ולגבי תרי חזקות לא מהני ס"ם להוציא ממון ע"ז כתב רש"י דהעמיד ממון על חזקתו לא אמרינן ונהוי נמי הכא תרתי דמקום חזקה דגופא חזקה דממונא לאו כלום ודו"ק:

בתוס' ד"ה רישא מנה לאבא בידך נראה לר"י וכו' עד ועוד וכו' ועל הבעל להביא ראי' אפי' טוען האב והבת שמא ואינו מטעם ברי ושמא אלא משום דנולד הספק ברשותה מדמייתי (ותנא תונא) כצ"ל ופריך עלה וכו' עכ"ל ותמה אני בזה דהא להדיא אמרינן בריש פרק שני ע"כ לא קאמר ר"ג אלא בברי ושמא דאזיל בתר חזקת גופא כיון דהיא טוענת ברי אבל בשמא ושמא או ברי וברי לא מפקינן ממונא מחזקת הבעל. ואח"כ מצאתי קושי' זו בהר"ן ומה שתירץ בזה דהמתני' משארסתני נאנסתי איירי בענין שודאי לא נאנסה משנשאה עיין שם אין עולה יפה לפי מ"ש תוס' ד"ה רישא כאן נמצא וכאן הי' שאיירי בענין שיוכל להיות שנאנסה תחת בעלה ושמואל אזיל באוקימתא דרבא. ואמינא ליישב קושיא זו דודאי לר"ג חזקת גופא עדיף נגד חזקת ממון אפי' בטענת שמא היינו בחזקה דהשתא או חזקת מרא קמא לחוד אבל אם חזקה דהשתא וחזקת מרא קמא מסייע להמוחזק אינה יכולה להוציא ממון אם לא כשהיא טוענת ברי והיא שמא ולכך משארסתני נאנסתי ע"כ לא אמר ר"ג דנאמנת אלא כשהוא טוענת ברי אבל בהא דשמואל על בעל הפרה להביא ראי' אפי' כשמוחזק דיש לו חזקת דהשתא וחזקת מרא קמא הגם שחזקת גוף במקום הני תרתי חזקת ממון לאו כלום הוא בטענת שמא מ"מ כיון דנולד הספק ברשותה מרעי לחד חזקה ונגד אידך חזקת ממון חזקת גוף עדיף לר"ג ומייתי תנא תונא דעל הבעל להביא ראי' דהמתני' איירי ג"כ בשמא ושמא אע"ג דמוחזק הבעל ויש לו חזקת מרא קמא וחזקת הגוף לאו כלום הוא אלא ש"מ מדנולד הספק ברשותו איתרע לי' חד חזקת ממון ובאידך חזקת הגוף עדיף אלא לפ"ז קשה גבי משארסתני נאנסתי למה צריך טענת ברי דהא איירי התם בענין שיכול להיות שנאנסה תחת בעלה ונולד הספק ברשותו ואיתרע לי' חד חזקה ונגד אידך חזקת ממון חזקת הגוף עדיפא אף בטענת שמא וי"ל דלשמואל המתני' איירי בכל גוונא בענין שודאי לא נאנסה משנשאה דלא נולד הספק ברשות הבעל ולכך מצריך ר"ג שהיא טוענת ברי אבל בענין שיכול להיות שנאנסה תחת בעלה באמת היא נאמנת אפי' בטוענת שמא (וזה שכתבו תוס' לעיל בד"ה כאן נמצא וכאן הי' ואיירי במנין שיכול להיות שנאנסה תחת בעלה היינו לרבא דס"ל כאן נמצא וכאן הי' ולא סגי לי' מטעם נולד הספק ברשותו) אלא שלפ"ז קשה דא"כ דטענת ברי מהני אפי' כשנולד ברשות המוציא יש נגדו חזקת ממון ומרא קמא אם טוענת ברי מהני לחזקת הגוף עדיף מכל א"כ הכי ברישא דמתני' ה"ל למתני על האב להביא ראי' או שיאמר ברי לי וצ"ל דאליבא דמסקנת שמואל לא חש להך קושיא וזה שהקשה בתחלה דהל"ל עד שיאמר ברי לי ואי לא חש להך קושיא כמו

אליבא דשמואל וא"כ ע"כ שמואל מוקי למתני' אפי' בשמא ושמא ומסתמא לא פליג ר"א אדשמואל ודו"ק:

ועפי"ז מיושב מה שהקשה תוס' בד"ה כלה דהא שמואל גופי' פסק בפ"ק הלכה כר"ג ועוד מאי פריך מהאי דמחט וכו' ה"ל לתרצם דר"י אמר שמואל אייריי בשמא ושמא ובכה"ג ר"ג מודה דלא מהני חזקת הגוף כ"א בטענת ברי אבל לפי' דרכינו ע"כ אפילו בטענת שמא חזקת הגוף עדיף כנגד חזקת מרא קמא לחוד א"כ אי אייריי בטענת שמא קשה אמאי על בעל החמור להביא ראי' הא יש לו חזקת הגוף וחזקה דהשתא וק"ל. אבל לפ"ז קושית מהרש"א בתוס' ד"ה ותנא תונא כולה במ"ע ע"ש ומה שתרצו דלכך ברישא לא הוי סיעתא דאימא דלכך בעי האב לאתוי ראי' משום דאית לי' לבעל חזקת מרא קמא ומה איכפת לי' בזה הא חזקת הגוף אפי' בטענת שמא עדיף מחזקת מרא קמא כיון דאית לי' חזקה דהשתא בקידושין וצ"ע:

בתוס' ד"ה על בעל החמור להביא ראי' וכו' עד ולפי זה לא אתי שפיר פי' הקונטרס דבסמוך כמו שאפרש ע"כ כן היא גירסת מהרש"ל כוונתו כי לולא פי' ריב"א ע"כ צריכין לומר כמו שתי' רש"י דבמסקנא מוקמינן דלא אמר שמואל הכי והאי דשמואל בהמוכר פירות ובית כור למסקנא קיימי אמנם לפי' ריב"א ניחא הא דשמואל לא אתי שפיר פי' הקונטרס כמו שאפרש דהיינו הך קושיא דהא שמואל גופי פסק בפ"ק הלכה כר"ג והרב מהרש"א במהירות לא עיין עליו וזה פשוט:

בגמ' אמר ר' אבא כלה בבית חמי' נראה דר"א לא עלה על דעתו דטעמא דר"ג בפ"ק דנאמנת מטעם חזקת הגוף נגד חזקת מ"ך אך ס"ל דטעמא היא משום שיש לה שטר כתובה הוי לה חזקת מרא קמא ואף שיש לו חזקה דהשתא עדיף חזקת מרא קמא משו"ה נאמנת וכלה בבית חמי' על הבעל להביא ראי' מטעם זה משו"ה שפיר ותנא תונא דעל בעל החמור להביא ראי' אם שיש לו חזקה דהשתא יש לאב חזקת מרא קמא וע"ז פריך ר"נ בר יצחק דאכתי לא דמי דטעם ר"ג היא מטעם דיש לו חזקת הגוף ודו"ק:

## דף עו.

בתוס' ד"ה ולר"ע תפיסה לא מהני וכו' עד ומיהו משמע בריש אלמנה לקמן דלא מהני תפיסה לכתיבה אפי' מחיים דבעל כמו שאפרש בסמוך עכ"ל ויש לדקדק מאי קושיתם לפי' ר"ת הלא יוכל לפי' הסוגיא דפ' אלמנה לקמן בשתפסה לאחר מיתה וכפי' הריב"ן שם (דף צ"ו) בד"ה אלמנה וכמו כן בסמוך כתבו ובתפיסה מחיים אייריי דאי בתפיסה לאחר מיתה היכא בעי התם מר בר ר' אשי למימר דאפי' בכתובה לא מפקינן הלא לפי' ריב"ן לק"מ ונראה דשיעור דבריהם כך היא דריב"ן אזיל לשיטתו שראה בתשובות

הגאונים דלית הלכתא כמר בר ר' אשי' ניחא לפרושי כפרישו ור' אשי הכי פרישו אלא למזוני מה דתפסה תפסה הכי נמי לכתובה וכר"ט קיי"ל דהלכה כר"ע מחבירו ולא מחבריו דהא קאמר לא הי' כח ביד חכמים להוציא מידה ומזונות וכתובה חד דינא אית להו למר בר ר' אשי א"כ חכמים אלו ג"כ ס"ל כר"ט אבל ר"ת פסק כמר בר ר' אשי כמו שהביאו לקמן בפ' אלמנה וכן הסכימו התוס' ודאי א"א לומר בתפיסה לאחר מיתה ולמר בר ר' אשי דלא מחלק בין מזוני לכתיבה ע"כ כר"ט ס"ל וקשיא הילכתא אהילכתא דבכולי תלמודא קיימו כמר בר ר' אשי ובהא קיי"ל כר"ע דר"ל מהדר עובדא וגם ר' יוחנן מודה לי' ודו"ק:

בא"ד ואפי' לרע"ק בחיי היבם נמי מהני תפיסה עכ"ל פי' לדבריהם דהשתא לפי דבריהם דטעם דלא מהני תפיסה מחיים דבעל משום דלא נתנה כתובה לגבות מחיים לכך בחיי יבם נמי מהני תפיסה דהיבם כאחר דמי וקרינן בי' לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתב ליכי כדאמרינן לעיל (דף פ"א) וק"ל:

**דף פד**:

בתוס' ד"ה אמר רבא שתי תשובות תימא לרשב"א וכו' והאי טעמא לא שייך הכא כלל ע"כ. מקשין דהכא לא צריכנא לטעמא דאישתמוטי דבלא"ה לא מהימנין במיגו דהוי מיגו להוציא ויש אומרים דזה לא מקרי מיגו להוציא דהא עכ"פ בשבועה היא נוטלת אלא שיש להאמינה במיגו ליטלה בלא שבועה. דודאי בגונא שלא ניטל אפילו בשבועה אלא מכח מיגו י"ל דלא טלה דזה מיגו להוציא ואני אומר דבלא"ה ניחא דהרשב"א ס"ל כשיטת הרי"ף דליכא בינייהו הכא בין שבועה דאורייתא לדרבנן אלא דאם תפסה ולא רצתה לישבע דבמדאורייתא נחתינו לנכסי ע"ז קבעו קושייתם דהא דסבר רמי בר חמא למימר שבועה דאורייתא בגוונא כשתפסה דנחתינן לנכסי' הא כשהוא מוחזקת יש להאמינה במיגו דהוי מיגו להחזיר ודו"ק. ד"ה אי דילמא וכו' אבל תימא לי וכו' עכ"ל עיין בספר מגיני שלמה שמיישב קושיית תוס' ודבריו נכונים ע"ש:

**דף פז**:

ברש"י ד"ה לידי שבועה דאורייתא שהוא בשם או בכינוי' וכו' מה ששינה רש"י פירושו בכאן ממאי שפירוש לעיל לענין היפך שבועה דבסימן פ"ז כתב רמ"א מי שנתחייב שבועה והפכה על שכנגדו ויש לו עד המסייע פטור מן השבועה. א"כ אי אפשר לומר אי פיקח הוא מייתי לידי שבועה דאורייתא שלא להיפך השבועה עליו אדרבא דהא עד אחד מעידו שהוא פרוע והוא הופכתה השבועה עליו יש לו עד המסייע ופטור לגמרי מן השבועה ודו"ק:

שם ע"ב:
בתוס' ד"ה ב"ד משביעין אותו מיבעי' תימא אמאי לא משני ס"ל כדשמואל וכו' עכ"ל מקשין העולם מאי קשי' דפריך רב ששת לרב אליבא דרב ירמיה מתני' במאי מוקמת לה ונ"ל דלפי מ"ש לקמן (בדף ק"ז) דלרב פליגי חנן ומחלקתו בלא שמעו בו שמת אבל בשמעו בו שמת מודי בני כהנים גדולים לחנן דתשבע לבסוף ולא תשבע בתחלה כך משמעות רש"י ותוס' שם וכ"כ שם הרא"ש בהדי' פרק שני דייני גזירות סימן ו' וא"כ קשה לאוקמתא דרב ירמי' דסבר לא שנא מזוני ל"ש כתובה מדקתני סתמא א"כ הרישא בנפרעת מן היתומים לדידי' ג"כ איירי בין למזונות בין לכתיבה וקשה הא בשמעו בו שמת כ"ע מודה דלא תשבע בתחלה ומאי טעמא דת"ק דסבר דנפרעת בשבועה כמאן ס"ל וא"כ עדיפא לי' ה"ל למיפרך רב ששת על שינויי' דרב ירמי' אע"כ צ"ל דרב ששת לא פריך לר"י הכי דהוי משני לי' דהוא ס"ל כשמואל ע"ז קבעו קושייתם תימא עדיין לא פריך מידי דאמאי לא משני ס"ל כשמואל ודו"ק:
בא"ד שפיר קתני ויורשין בהמהרש"א ואין להקשות דא"כ היינו נפרעת שלא בפניו וכו' לרבותא נקט הכי כמ"ש התוס' וכו' ע"כ ע"ש מקשין העולם וכ"מ בספר מגיני שלמה הא במתני' קתני לא תפרע אלא בשבועה משמע דסברא חוץ שיהי' נפרעת בלא שבועה ולי לק"מ דהוכחת תוס' ע"כ הא דקתני לא תפרע אלא בשבועה אגב אינך בבא נקטי הכי והא לר' ירמיה דאוקא פלוגתת ר"ש ורבנן בחנן ומחלקותו דל"ש מזוני ול"ש כתובה קשה הא ליכא למימר הכי דהא דקתני בנפרעת שלא בפניו איירי למזונות דא"כ תקשי לשמואל דס"ל אין פוסקין לאשת איש וליכא לשנויי דאיירי בשמעה בו שמת דא"כ היינו נפרעת שלא בפניו וכ"ת דלרבותא נקט הכי הא במתני' קתני לא תפרע אלא בשבועה ודו"ק:
בגמרא א' ר' ירמי' אהא ונפרעת שלא בפניו ויש לדקדק אמאי לא משני ר' ירמי' ר"ש קאי אהא דקתני ברישא הנפרעת מן היתומי' ופליגי בפלוגתת חנן לבני כהנים גדולים יעיין בזה בחידושי להרמב"ם מה שכתבתי בזה ע"ש:
ברמב"ם פי' ח"י מהלכות אישות דין י"ט אלמנה שבאה לב"ד לתבוע מזונות יש מי שהורה שפוסקין לה מזונות ואין משביעין אותה וכו' ורבותי הורו שאין לה מזונות בב"ד עד שתשבע שהרי זו באה ליפרע מנכסי יתומים וכל הנפרע מנכסי יתומים לא תפרע אלא בשבוע' ולזה דעתי נוטה ובו ראוי לדין. ובהשגות א"א והלא מה שאמר חנן תשבע בסוף ולא תשבע בתחילה העמידוהו בששמעו בו שמת ע"כ וזה לשון הרב המגיד ואין זו קושיא דשמואל היא שהעמידה כששמע בו שמת והיינו אלמנה ואין הלכה כמותו ולרב דקיי"ל כוותי' משנתינו דמי שהלך למדה"י ואשתו תובעות מזונות דאמר חנן תשבע

בסוף ולא תשבע בתחילה אין צריך להעמידו בששמעו בו שמת ע"כ ובפ' י"ב הרב כ"מ בשם הרא"ש שדי בי' נרגא דהא שמואל מוקי מילתא דחנן בששמעו בו שמת והיא ניזונת בלא שבועה ובהלך בעלה אפי' בשבועה אינה ניזונות ואע"ג דליתא לדשמואל מו"מ בסברא זו לא מצינו חולק עליו דסברא מרווחת היא להצריכה שבועה יותר בחייו מבמותו דבמותו מסתמא עומדת לגבות כתובתה ותשבע בסוף אבל בחייו דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים ושמא תמות בחייו ולא תבוא לידי שבועה לעולם ומ"ש דברי נואש הם וכו' והיא ברא"ש שני דיני גזירות סי' ל"ו ואני אומר שדרך הרמב"ם בנתיבה זו מהך סוגי' דפ' הכותב (דף פ"ח ע"ב) ר' שמעון אהיא אמר ר' ירמי' אהא ונפרעת שלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה ל"ש למזוני ול"ש לכתובה ואתי ר"ש למימר כל זמן שתובעת כתובתה יורשין משביעין אותה אינה תובעת כתובתה אין יורשין משביעין אותה וכמפליגי בפלוגתא דחנן ובני כהנים גדולים דתנן מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות חנן אמר תשבע בסוף ולא תשבע בתחילה נחלקו עליו בני כהנים גדולים ואמרו תשבע בתחילה ובסוף ר"ש כחנן ורבנן כבני כהני' גדולים מתקיף לה ר' ששת האי יורשין משביעין אותה ב"ד משביעין אותה מבעי' לי' אלא אמר ר' ששת אהא הלכה מקבר בעלה וכו' ובתוס' תמה תימא אמאי לא משני דסבר לה כדשמואל דאמר בפ' בתרא אין פוסקין מזונות לאשת איש ומוקי לה לפלוגתא דחנן ובני כהנים גדולים כששמעו בו שמת ושפיר קתני ויורשים משביעין אותה וצ"ע ולכאורה אין מקים לקושיא זו דא"כ היינו נפרעת שלא בפניו והיינו נפרעת מיתומים ואין לומר דלרבותא נקיט הכי כמו שכתבו התוס' שם וכתי' מהרש"א דהא במתני' קתני לא תפרע אלא בשבועה דמשמע דאתי לאשמועינן דצריכה שביעה דא"כ ה"ל למתני נאמנת בשבועה וניחא לי שקושיית תוס' אזלו דע"כ דהאי דנקיט לא תפרע אלא בשבועה דשבועה לאו דוקא וסרכא דלשון דאינך בבא תני דאלת"ה תקשי לך לשנוי דר' ירמי' דס"ל מדקתני סתם ל"ש לכתובה ול"ש למזוני לשמואל דאמר אין פוסקין מזונות לא"א אלא ע"כ צ"ל דלשמואל מוקי לה כששמעה בו שמת ולשלא בפניו נקיט משום רבותא וע"כ אלא לאו דוקא וזה שהקשה תוס' על ר' ששת דע"כ ניחא לי' לשמואל למוקמי מתני' בששמעה בו שמת מדלא תקשי לי' לר' ירמי' לשמואל במאי מוקים לה וע"ז הקשו תוס' תימא אכתי מ"פ ב"ד מבעי' לי' הא לדידי' לשמואל ע"כ אייריי בששמעו בו שמת וק"ל:

ואין לומר דלעולם לא בהיר ולא צהיר לר' ששת לאוקמי מתני' דידן בשמעו בו שמת דא"כ היינו נפרעת שלא בפניו והיינו נפרעת מנכסי יתומים והא דלא מותיב לי' לר' ירמי' לדידך דס"ל ל"ש למזונותי' וכתובה דהא שמואל ס"ל דאין פוסקין מזונות לא"א משום

דהוי משני ר' ירמי' ס"ל כרב דס"ל פוסקין מזונות לא"א משום דלרב פשיטא דלית לן למימר מדקתני סתם משמע ל"ש לכתובה ול"ש למזוני דא"כ רישא דקתני הבא ליפרע מנכסי לא תפרע אלא בשבועה איירי נמי בבאה ליתבע מזונות כמאן ס"ל הא בני כהנים גדולים מודים בשמעי בו שמת או מת על מטתו דתשבע בסוף ולא תשבע בתחילה כך ס"ל לתוס' מן הסברא כמ"ש הרא"ש בפ' שני דייני גזירות סי' ו' ומפני קושיא זו מוכרח רבינו לפסיק דלרב מפרש פלוגתא דחנן ובני כהנים גדולים בלא שמעו בו שמת אבל בשמעו בו שמת מודה חנן דתשבע בתחלה ובסוף להיפוך מסברת הרא"ש ולפ"ז מיושב קושיית תוס' היטב דאין לומר לשמואל בששמעו בו שמת דא"כ היינו נפרעת שלא בפניו והיינו נפרעת מנכסי יתומים וא"ל משום רבותא נקט הא תני לא תפרע אלא בשבועה והאי דלא מותיב רב שש לר' ירמי' לשמואל במאי תוקים לה מתני' דלשמואל בלא"ה ניחא דפליג ר"ש אארישא בנפרעת מנכסי יתומים דהא לשמואל פליג חנן עם בני כה"ג בנפרעת מנכסי יתומים אבל הנפרעת שלא בפניו דתני במתני' איירי לשמואל בלא שמעו בו שמת ור' ירמי' דמוקי פלוגתא דר"ש אנפרעת שלא בפניו אליבא דרב דאליבא דרב ליכא למימר דפליג ר"ש אארישא לשיטת רבינו דבפני' מודה תנן לבני כה"ג וע"ז פריך ר"ש שפיר דאליבא דרב נמי א"א לומר דפליג ר"ש אנפרעת שלא בפניו הא יורשיה משביעין אותה בי"ד משביעין אותה מבעי' לי' ודו"ק:

וע"פ דרך אחר מיושב דברי רבינו שבא לתרץ קי' תוס' דר"ש פריך לרב אליבא דר' ירמי' מתני' במאי מוקמת לה אלא קו' תוס' אזלי לשיטתם דלרב בשמעו בו שמת מודים בני כה"ג לחנן דתשבע לבסוף כמו שהזכיר הרא"ש בפ' שני דייני גזירות סי' ו' א"כ לר' ירמי' אליבא דרב עדיפא ה"ל להקשות דלר' ירמי' איירי בין למזוני ובין לכתובה אידך בבא הנפרעת מנכסי יתומין איירי ג"כ למזוני מתני אמאן תרמיי' הא בני כה"ג מודים לחנן בשמעו בו שמת דתשבע לבסוף ולא בתחלה משו"ה לקח הרמב"ם דרכו דלר' הונא להיפך דחנן מודה לבני כהנים בשמעי בו שמת דתשבע בתחלה ובסוף וא"כ מתורץ קושיית תוס' ודו"ק:

אלא שיש עדיין לבעל דין לחלוק ולומר מנ"ל לרבינו לומר דלרב לא פליגי בשמעו בו שמת אימא דלרב פליג חנן ובני כהנים בכולה מילתא בין ששמעו שמת בין שלא שמעו וקו' תוס' מ"מ לא קשה כמו שאמרנו וענינו דלא ניחא לרב ששת לאוקמי' מתני' בשמעו בו שמת דא"כ היינו נפרעת מנכסי יתומים והא דלא מותיב ר"ש לר"י לשמואל ליכא למימר דמתני' סתמא קתני בין לכתובה בין למזונות משום דהוי משני לי' ר' ירמי' דהיא ס"ל כרב דס"ל פוסקין מזונות לאשת איש והאי דקתני ברישא סתם איירי ג"כ בין

לכתיבה בין למזונות דבנפרעת מנכסי יתומים ג"כ פליגי חנן ובני כהנים גדולים איברא דלק"מ דאם נאמר לרב דפליגי חנן ובני מחלקתו בין בשמעו בו שמת ובין לא שמעו בו אמאי דחיק רב ירמי' לומר דפליג ר"ש אנפרעת שלא בפניו הוה לי' למימר דפליג ר"ש אריש אנפרעת מנכסי יתומים אע"כ צ"ל דלרב לא פליגי תנן ובני כה"ג כי אם בלא שמעו בו שמת וע"כ ליכא למימר משום הכי לא מוקי פלוגתת ר"ש אריש אנפרעת מנכסי ותומים (אלא ע"כ צ"ל דלרב לא פליג חנן ובני כה"ג) דבהא מודים בני כהנים גדולים דא"כ קשה קושיית תוס' כמו שאמרתי ודו"ק. ובר מן דין דהא כיון דנפרעת שלא בפניו איירי בון לכתובה בין למזוני נפרעת מנכסי יתומים ג"כ איירי בין למזוני ולשיטת הרא"ש עדיין קשה אמאי ס"ל לת"ק דצריך לישבע ונפרעת מנכסי יתומים כמאן הא בני כהנים מודי דתשבע לבסוף וליכא לאקשויי א"כ עדיין לסברת רבינו צ"ל דלשמואל פליג ר"ש אריש בנפרעת מנכסי יתומים ובין למזוני א"כ סיפא בנפרעת שלא בפניו ג"כ איירי למזוני ולשמואל אין פוסקין יש לומר דתני סיפא סתמא משום דפתח ברישא בנפרעת מנכסי יתומים דאיירי בין למזוני בין לכתיבה כ"כ סברא זו בריש פרק לולב הגזול ד"ה קא פסיק ע"ש ודו"ק:

### דף פח.

בגמ' אימא ליחוש לנשואין ויש לדקדק אמאי לא קאמר אבל אחת בחייו ואחת במותו אימא לאו כשאר חוב כיון דאינהו גופייהו קא שקלי הלכך הנך בני שני' מקבלין ולא פורעין נמצא שאין כאן נחלה דאורייתא דלא איתקן ירושת בנין דכרין דרבנן למעקר הנחלה דאורייתא כפי שפירשו לעיל ד"ה דכ"ע יש להן וצ"ל דהש"ס בעי לתרוצי מלתא דמר זוטרא כבני הישיבה דאמרי כתוב' נעשה מותר לחברתה וה"ה לבעל ודלא כרבה ובזה מתורץ קושיית מהרש"א דאליבא דרבנן דבי רב ליכא נפקותא בין בעל חוב בין כתיבה אם לא מטעמא דאתי לאנצויי ודו"ק:

### דף צא.

תנן וכן שלשה וי"ל אמאי לא פריך מתחילה ממתני' קודם ברייתא וי"ל דהוי מוקמינן מתני' בשור לטביחה ועומד לטביחה ולאו מילתא דפשיטא היא אבל השתא קשה אמאי לא אפליג בדידי' במה דברים אמורים בשור לחרישה אבל בשור לטביחה ועומד לטביחה זה נוטל לפי מעותיו וע"כ צ"ל דשור לטביחה ועומד לטביחה מילתא דפשיטא היא ודאי פריך שפיר ממתני' וק"ל:

**דף צג:**

בתוס' ד"ה שנמצאת וכו' עד וקשה לרבה וכו' ועוד קשה לי מה קאמר בן ננס וכי מפני שהיא אחרונה נשכרת אטו מי קאמר ת"ק נשכרה נפסדה קאמר שאינו נשבעת לפי שאין גבייתה כלום עכ"ל וי"ל מאי קושיא אימא דהכי קאמר בן ננס לת"ק לאקימתא דשמואל דאיירי כגון שנמצאת בעדים שאחד משלש שדות שאינו שלו בכגון זה הרביעית שומטת ואוכלת דהא ידוע לה בעדים שהיום או מחר יקח השדה ממנה וזה שאמר בן ננס שמא התפיסה צררי ואם היא נוטלות שלא בשבועה שמא תכסוף לשומטות ואוכלות ותהי' נשכרת אף שאין גבייתה כלים לבסוף אלא היא ג"כ לא תפרע אלא בשבועה ואי התפיסה צררי יפריש ואי לא התפיסה צררי אין לנו לעשות יותר אם שהיא שומטת ואוכלת. וע"כ לבי אומר לי שכוונת תוס' בקושיית שני' רק לאלומי קושיא ראשונה ואין סברא לומר שנמצאת שדה אחת מהם שאינו שלו ואינו יודע איזה היא וא"כ אי איירי בכהא"ג אף שהיום בא הנגזל ואין לו עדים פרטי על איזה שדה מיוחדת שזה שנגזל ממנו אין לו תביעה על כל ד' נשים דכל אחת תאמר לו הביא ראי' שזה השדה שנגזלת ממך ובזה לא חייש שמואל לשמא שומטת ואוכלת דא"כ הל"ל דכ"ע מה שגבה לא גבה אלא בשמא תכסוף קמפלגי ולזה קאמר ועוד קשה וכו' אטי מי קאמר ת"ק נשכרת נפסדת קאמר וכו' וא"כ קשה בממ"נ חד מתרי קושיות ודו"ק: בא"ד והכא בחיישינן שמא תכסוף וכו' עיין מהרש"א דבריו פלאי ונ"ל דר"ת דסד"א היא דזה סוף דיבור א' ור"ל מה שכתבו תוס' והכא בחיישינן שמא תכסוף י"ל שזה דיבור בפני עצמו היא לכל הפרישים שמציין בגמרא והכא וכו' ע"ז כתב מהרש"א שע"פ פירוש מהרש"ל המשך תוס' אפי' ר"ח דבריו נכונים שזה לשון שמא תמצא לא יפול רק לפירוש ר"ח גם הקושיא שהקשו תוס' לקמן וא"ת לרבנן נמי קשה ג"כ לפי אוקימתא קמייתא וא"כ למה מקשה תוס' באמת לעיל בדיבור ראשון אלא דמהא נשמע ג"כ שזה סוף דיבור ראשון הכל נמשך לפי' ר"ת כפי' מהרש"ל משו"ה אח"כ מתחיל תוס' וא"ת לרבנן וכו' להקשות לכל הפרושים וק"ל:

בתוס' בא"ד דהוי מוקי פלוגתא דבן ננס ורבנן באביי קשישא דס"ל כרבנן עכ"ל עיין מהרש"ל שהקשה בזה תימא גדולה ואני אומר תימא גדולה על תירוצו דהא מ"מ תיקשי לי' לר' אסי הך ברייתא דאביי קשישא ולשיטתו כמו כן רבנן ס"ל דיתומים קטנים נזקקין להם ול"ל דהיא ס"ל בן ננס מנ"ל הא אימא בן ננס בכלהו מלתא סבר כאביי קשישא ובאמת אינו יכול לעמוד על סוף דעת מהרש"ל בזה הענין, יען לפע"ד שדברי התוס' פשוטים דהכי קאמר דהוי מוקי פלוגתא דבן ננס ורבנן כאביי קשישא וס"ל כרבנן דמדלא מפליג במתני' דביתומים גדולים הרביעית אינה צריכה לישבע וביתומים קטנים תשבע

אלא ש"מ דס"ל לרבנן דליתומים קטנים אינו נזקקין להם אפי' בשבועה ומתני' דהכותב הנפרע מן היתומים לא נפרע אלא בשבועה אתי' כבן ננס ולבן ננס איכא לאוקמי מתני' אפי' ביתומים קטנים דס"ל כולהו כאביי קשישא אלא דניחא להו להתוס' לעיל בהכותב לאוקמי המתני' ביתומים גדולים כדי שאומר ר' אסי דבן ננס ג"כ לא פליג עלייהו ודו"ק: בתוס' דיה לימא רב דאמר כר"מ וכו' והכי מוכח בגיטין וכו' עכ"ל הקשה לי בני המשכיל ידידי שיחי' כשהי' בן י"ד שנים אמאי לא הוכיחו תוס' דלר"מ לא מהני על מנת דאל"כ הל"ל דכ"ע בין לר"מ ובין לר"א והכא בהא קמפליגי דרב סבר חלוקה עדיף ושמואל סבר שודא עדיף ואמרתי לו דיותר בזה קשה דה"ל להוכיח מסברת המקשן דפריך לימא רב דאמר כר"מ ושמואל דאמר כר"א הלא שמואל מצי אתי נמי כר"מ אלא האמת שתוס' כוונו לסתור פי' ר"ת מהא דגיטין אבל בכולה שמעתין מצינו לפרש כפי' ר"ת וק"ל: ע"ב בגמרא ושמואל דאמר כר"א דאמר עידי מסירה כרתי והקשה בחידושי רמב"ן במס' בבא בתרא (דף ל"ד) וז"ל והרב שמואל ז"ל כתב דליכא למיקם עלה דמלתא שאפי' אם יבואו עדים ויעידו שזה נכתב ונמסר בבוקר וזה בערב הלא אין הקדמה לשעות וכו' כדכתבינן בפירושיו. וליתא דאליבא דשמואל ודאי דסבר עידי מסירה כרתי יש הקדמה לשעות ומשו"ה הוא אומר שודא עדיפא וכדאוקימנא בגמ' התם כר"א דאמר עידי מסירה כרתי ונ"ל לקיים דברי החכם שבודאי לא נעלם ממנו הסוגי' דשמעתין אלא שהוא סובר שבתחילת השמעתא עלה על דעת החכמים דשמואל ס"ל אם יבואו עדים ואמרו שזה נמסר ראשון מהני ואותו שעדים מסייע ומשו"ה ס"ל לשמואל שודא עדיפא אלא שבסוף דמותיב לשמואל הברייתא דקתני חולקין ומשני תנאי היא ושמואל סבר כתנא דאמר מה שירצה השלישי יעשה וקשה מנ"ל לשמואל דהך תנא ס"ל כוותי' התם שאני דליכא למיקם עלה דמילתא דהספק לב"ד אם מצוה לקיים דברי המת אבל במוכר שטרות דאיכא למיקם עלה דמילתא שנראה כעיוות הדין לבסוף חלוקה עדיפא דעכ"פ נקיט מיהו פלגא אלא ע"כ צ"ל דפלוגתא דרב ושמואל ג"כ אי אפשר למיקם עלה דמילתא כמו שפ' רשב"ם דאפי' אם יבואו עדים ויעידו שנכתב ונמסר בבוקר וזה בערב הלא אין הקדמה לשעות ובמסירה לדעת הכתיבה א"כ דברי הרשב"ם עולים כהוגן דהסוגי שם בבבא בתרא אזלו למסקנת שמעתין דהכא ודו"ק:

### דף צד.

בתוס' ד"ה המשליש מעות לבתו פי' בקונטרס וכו' ולא דק דבגמ' מסקינן דליכא בין ר"מ ובין ר"י אלא גדולה מן האירוסין עכ"ל ונ"ל ליישב דה"א דאמרינן אתי האי סבא תנא לי' וכו' אמר לי' אילפא הא מני ר"מ היא דהא לפי מה דמסיק דר"מ מן הנשואין הרשות

בידה ס"ל שאף האב לא עלה בדעתו למסרן ביד שליש אלא עד שתנשא א"כ אזלינן בתר דעת האב א"כ מנ"ל לאוקמי הך דתני בברייתא כר"מ הני מילי במילי אחריניייתא אבל בהא אומדין דעת אביו דמינח ניחא לי' והא דאמר הכי לזרוזינהו היא דעבד ומכח ק' זו ס"ל לרש"י דאילפא ידיע לו שהברייתא דהמשליש מעות לחתנו משובשת היא דר"מ ס"ל יעשה השליש מה שהשליש בידו אפי' לאחר שנשאת דלא אמדינן דעת האב ואין הולכין אלא אחר דיבורו ומצוה לקיים דברי המת ומשו"ה אמר אילפא הא מני ר"מ דהך ברייתא מתני בי' ר' חייא ור' אושעיא ס"ל נמי דלא אמדינן דעת האב ואין נותנין להם אלא שקל גם האי סבא קיבל דבריו וגם ר"ח אמר מר עוקבא לא סותר שינויי' דאלפא אלא דאמר לא פסקינן הלכתא כר"מ דמצוה לקיים דברי המת אלא במילי אחרינא אבל בהא מינח ניחא לי' אבל ר"ח ג"כ ס"ל דהברייתא אתי' כר"מ דלדידי' לא אזלינן בתר אומדנא דעת האב ובהכי ניחא קושית תוס' ד"ה הא מני ר"מ דר"י ודאי ס"ל ג"כ מצוה לקיים דברי המת אלא דאזיל בתר אומד דעת האב משו"ה אי אפשר לאוקמי הך ברייתא כר"י אבל אי אתי' כר"מ ניחא ומזה פירש רש"י במתני' והיא אומרת לאחר שנישאת והאי במד"א בגדולה אבל בקטנה אין מעשה קטנה כלום ר"י קתני לה ולקטנה מן הנשואין אצטריך כמו שכתבו תוס' ד"ה קטנה ודוק:

**דף צד**:

בגמרא וכי קנה מידה מאי הוי תימא נחת רוח עשיתי לבעלה ולפי מ"ש הב"י בסי' צ"ג דאם היא אינו טוענת מכירתו קיימת ואנן לא טענינין לה א"כ מאי פריך אימא המתני' אייריי דלא טענה אלא התנא הדין מלתא חוזר חלילה אתי לאשמועינן ונראה דודאי מרישא נוכל לדחות אלא דמ"מ קשה מסיפא דקתני וכן אשה ובעלת חוב ושתי לקוחות וכתבה ללוקח שני דין ודברים אין לי עמך תימא נחת רוח עשיתי לבעלי ולפי פי' מהרש"א לקמן בתוס' ד"ה וכן בע"ח שאשמעינן בסיפא דלא יכול לוקח ראשון לומר שבדבריך הי' מגיע לי הפסד דבבא דסיפא אייריי בגרושה בשעת גביית כתובתה והי' לבעל מטלטלין ואי לא סלקו ידו מלוקח שני צריך ליתן עיניו במטלטלין אמנם כן דסלקא ידו מלוקח אחרון הלוקח ראשון נתן דעתו ועינו על קרקע של לוקח אחרון מ"מ היא יכולה לטעון נחת רוח עשיתי לבעלי וכן תאמר היא לו אמאי לא תפסת מטלטלין דהא אין בטחונך על קרקע של לוקח שני מאחר שאוכל אני לומר נחת רוח עשיתי לבעלי איך לא יראת שאני ומשני בגרושה רישא וסיפא אייריי בשעה שהי' כותבות ללוקח דין ודברים אין לי עמך היתה גרושה וד"ה ור"א לא ניחא לי' לאוקמינן המתני' בגרושה אע"ג

דלר"א כפי' מהרש"א עדיין צריכין לאוקמי הסיפא בגרושה היינו בשעת גבי' אבל לא בשעת אמירה וק"ל:

בתוס' בד"ה הא ר"מ וכו' הו"ל למימר כולה ר"י היא ובשני לקוחות דוקא אמר ר"י יכולה שתאמר נחת רוח עשיתי לבעלי אבל בחד לוקח לא ע"כ כלומר מתני' דהכא איירי בחד לוקח ויש לדקדק הא עדיין מסיפא קשה אשת בעלת חוב ושתי לקוחות תימא נחת רוח עשיתי לבעלי ואין לומר דהסיפא איכא לשנויי בלקחה מהאשה תחלה חדא דלשון וכן הוא דחוק ועוד א"כ הדרא קושי' לדוכתי' מאי פריך תימא נחת רוח ואם היא לא טוענת אנן לא טענינן לה ומסיפא נמי ליכא פירכא דאיירי בלקח מהאשה תחלה וצ"ל דעיקר רבותא דרבי דהא כבר ראינו שלא חתמו לראשון זה הוא בברייתא דקתני לראשון ולא חותמין לו אבל במתני' בבבא דסיפא איכא לאוקמי שלא שאל ממנה לחתמה לו וק"ל:

בגמרא ואי ס"ד אישתדיף בני חרי טריף ממשעבדי נהי דאבדה כתובתה ישנה מראשון מיהו תגבה. ויש לדקדק מאי פריך אימא הברייתא איירי בחד שדה כתב לראשון ולא חתמי לי' ונתבטל המקח וחזר מכר הבעל לאותו שדה לשני וחתמה לו וי"ל דא"כ אמאי תני בברייתא בתרי גברא הוי לי' למימר בחד אדם דמתבטל המקח כי היכי דלא נטעי לומר דברייתא איירי בשני שדות ומיהו אבדה כתובה אפילו מראשון דאישתדיף בני חורין אינו גובה ממשעבדי אלא האמת הוא היכא דאישתדיף בני חרי טרפי ממשעבדי ודו"ק: ע"ב בתוס' וכן בע"ח וכו' וכיון שאין לשני כ"כ פסידא וכו' עיין מהרש"א מ"ש מה שאין כן בבע"ח מלוקח דאיכא פסידא טפי ללוקח אף בחיי המוכר עכ"ל כונתו דהלוקח ראשון יאמר להאשה שבדבריך אתה גרמת לי היזק דבבא דסיפא איירי בגרושה בשטת גביית כתובתה דאי מיתמי לא משתעבדי לבע"ח מטלטלי והי' לו לבעל מטלטלין דאי לא סלקא ידה מזה מלוקח שני הי' נותן עיניו במטלטלין אמנם כן דסלקה ידה מלוקח שני הלוקח ראשון נתן דעתו מלבו על קרקע של לוקח שני ודו"ק:

### דף צה.

בתוס' ד"ה יתומים וכו' אפי' מאן דלית לי' לר' יוחנן וכו' עכ"ל צריך ביאור הא ר' יוחנן גופא בעי בדברים אלו אך למותר ונראה שהצרכו לזה ע"פ שיטת הרי"ף והובא באריכות ברא"ש פ"ק דב"מ סי' מ"ד בשם הרמ"ק לתרץ דברי דר"י ושמואל לא פליג וכר"י נמי מוקי מתני' במקום שאין כותבין כתובה ע"ש באריכות וק"ל:

ע"ב בגמרא אלמנה כל זמן שלא נשאת על היתומים להביא וכו' אין להקשות לפי' רש"י אמאי לא מפליג כשלא נישאת ואינה ניזונת שעברה למזונות דלהבא משום דתנא מילתא דפסיקא לי' נקט ובהווה ומסתמא כל זמן שלא נישאת תובעת מזונת דלהבא

וכשניסת ע"כ תובעת מזונות שעבר וק"ל: ברש"י ד"ה ר"י סבר נכסי בחזקת אלמנה קיימי והיא תחזיק בהם לצורך מזונותיה וכו' תחשוב כל מה שמכרה למזונות וכו' עכ"ל אע"ג דמזונות שלעבר הוא ולרש"י דוקא מזונות דלהבא מבעי' לי' י"ל דזיל בתר טעמא משום דשתקה שלא תבעה מזונות מוכח דהדין עם היתומים שאומרים נתנו הכא לא שייך האי טעמא משום לפי שמכרה נכסה ודו"ק:

בתוס' ד"ה ור"י סבר נכסי וכו' והכא לעולם יש ללקוחות להם לאסוקי דעתייהו משום כתובה להניח בני חורין וכו' עד וי"ל דזיל בתר טעמא עד וי"ל דהוי כמו אישתדיף בני חרי וכו' עכ"ל ותמה א"כ לא שבקת חיי' שלא יקנה אדם מבעל אשה וי"ל ע"פ מה דתני בברייתא בסמוך מוכרת והולכת עד כדי כתובתה וסמוך לה שתגבה מן השאר וא"כ בתחלה כשלקחו הלקוחות די אם הניחו בני חורין בכדי שיעור כתובה ודוק:

### דף צו.

ברש"י ד"ה אם נטלן במתנה וכו' עד ואת הנמכר לכתובה לא תודיע מפני הלקוחות עכ"ל רבים נתקשו בזה אם לא ידעו הלקוחות מהמכירה א"כ גם כתב בשטר שנמכר לכתובה מה איכפת לה אם יתודע המכירה להלקוחות אף בסתם מה כוחה יפה הלא נכסי בחזקת יתומים קיימו והלקוחות יאמרו לה שלכתובתה מכרה ותרצתי בזה כחה יפה שאם הלקוחות לא ידעו מהמכירה ויסלקו אותה בזוזי כשיעור שדה שלקחה מבעלה לכשבסוף ללקוחות תהי' היא מוחזקת לומר שלמזונות מכרה משא"כ אם תכתוב אלו לכתובה מכרתי צריכה להחזיר להם המעות ודו"ק:

### דף צז.

בתוס' בד"ה מוכרת שלא בב"ד וכו' ואין להק' האי באלמנה מן האירוסין וכר"ש דאמר וכו' עכ"ל עיין במהרש"א שהקשה לפי מה שכתבו תוס' בפי' הכותב (דף פ"ז) וכו' דע"כ איירי מתני' בפ' השולח באלמנה מן הנשואין מתוקמא דאלמנה מן האירוסין לית לה חן טפי מגרושה וא"כ אי איירי באלמנה מן האירוסין משנה שאינה צריכה היא ע"ש ולא ק"מ דהתוס' לא כתבו כן לעיל אלא לפי מסקנא דהכא דמוכרת שלא בב"ד צריכה שבועה אבל לפי ס"ד דהאבעי' הוי מוקמינן מתניתין דהשולח באלמנה מן האירוסין ומתני' דהכותב בגרושה ואי לא תני מתני' דהשולח ה"א דמתני' דהכותב איירי באלמנה מן האירוסין אבל בגרושה דאית לה טפי חן מארוסה נפרעת שלא בשבועה אבל השתא דהמתני' דהשולח מיותר ע"כ צ"ל דהמתני' דהכותב איירי בגרושה אבל לבתר דמסיק אפי' במוכרת שלא בב"ד צריכה שבועה וא"כ מתני' דהשולח איירי באלמנה מן הנשואין

צריך תוס' לפרש לעיל דהמתני' דהכותב איידי דתני לה הנך תני נמי הך ואין נפרעין אלא בשבועה ודו"ק:

**דף צח.**

ודף צ"ט בתוס' דיה אלמנה שמכרה וכו' בירושלמי ויחזור המקח אמר ר' יוחנן כשהוזיל וכשהוקיר ור"ל אומר אין אונאה לקרקעות מתני' פליגי אדר' יוחנן הקרקעות אין להם אונאה פתר לי' בדבר שאין מופלג דהיינו פחות מכדי דמיהן והקשה מהרש"א על תוס' לפ"ז למה אוקי הירושלמי כשהוזיל וכשהוקיר למה לא אוקי מתני' בפחות מכדי דמיהן ונ"ל ששני תירוצים על קו' זו אחד דאי הוי מוקי לה מתני' בפחות הי' הדרא קושי' תוס' לדוכתי מה שהקשה תוס' (דף צ"ט ע"א) ותימא אי בדזילא מאי אריא וכו' ואין לומר מה שתירץ תוס' סיפא לגלוי רישא בדלא זילא דהא ודאי דבעל השיטתא נמי ידע האי סברא מה שאמר הגמ' מה דתימא נגזר אלא הוא סבר אם סברא הוא באמת נמי הכי ואין מה דתימא ואי אין סברא אין מהו דתימא נמי לא הוה א"כ הדרא קושי' תוס' לדוכתי' דהא אין סיפא מגלה רישא דבלא זילא משום לעולם אימא רישא בזילא ומאי קמ"ל בדידה מכרה קיים דלפי' מהרש"א שאמר שמתני' מיירי בפחות אין קשה קושיית הגמ' עלה משום דאסתלק מביתה לגמרי וא"כ אין מוכח הימנה דבדידה מכרה קיים דלפי' מהרש"א משמע שהי' עוד גבי יתומים ודו"ק. ועוד יש לתרץ דקשה עוד קושי' על הפשטן דהוא פושט ממצעתא שהוא מעביר על דבריו ולקמן פושט מסיפא דמותיב על דבריו הוה קשה א"א בסיפא מותיב כ"ש ברישא שהוא מותיב ולמה פשוט איפכא מרישא מעביר ומסיפא מותיב בלא קושי' מהרש"א לק"מ דהא אמר דפשטן ידע מהאי בדזילא אבל מאי דתימא לא ידע אבל לפי' מהרש"א דמוקי מתני' בפחות הדק"ל ואין לומר שפשטן ידע מהאי סברא בדזילא אבל מאי דתימא לא ידע קשה אי בדזילא הא תני סיפה היתה כתובה וכו' ואי אמרת סיפא הא קמ"ל דבדידה מכרה קיים הא מדרישא שמעת מינה ואין לומר כתירץ הגמ' התם דאיסתלקה מביתו לגמרי אבל הכא וכו' דהא לפי דעת מהרש"א אין מסתלק מבית לגמרי דהא אוקי לה מתני' בפחות ודו"ק היטב כי נכון הוא:

**דף צח:**

בתוס' ד"ה והאמר וכו' מהא דאמר רב נחמן שליח כאלמנה וכו' עכ"ל התוס' פירוש מהרש"א אבל למ"ד שלוח כדיינין לרב נחמן ודאי לק"מ דאימא שלות כדיינים אליבא דר"ש בן גמליאל וקשה לי דמורי מהרש"א לא תירוץ כלום והדרא קושי' לדוכתיה דהא הכא בשמעתין בד"ה אמר ר"נ הלכה כחכמים פריך תוס' ב' קושיות על ר"נ דלר"נ דאמר

הלכה כדברי חכמים והתם בקידושין אמר ר"נ יתר משתות מכרו בטל דלא אמר נפלוג וכו' אבל אמר נפלוג וכו' לא דתנן שום הדיינין וכו' רשב"ג אומר מכרו קיים ומייתי ראי' מדברי ר"ש והכא פסק כחכמים ועוד הקשה תוס' כדמסיק התם בקידושין הא דאמרת שתות קנה ומחזיר אונאה לא אמרן אלא במטלטלי אבל במקרקעי לא דאין אונאה לקרקעות משמע אבל יתר משתות יש אונאה ולעיל הוכחתי דיתר משתות נמי מכרה קיים עד פלגא ותירץ תוס' דגרסינן איפכא גבי יתר משתות קאמר לא אמרן אלא במטלטלי וגבי שתות קאמר לא אמרן אלא דלא אמר נפלוג וכו' ומייתי ראי' מרשב"ג א"כ לפ"ז הדרא קושית מהרש"א לדוכתי' דהא קו' אחריני במה שהקשו תוס' היא קשה בל"ז אי לא אמר הלכה כרשב"ג ה"ה נמי בלא זה ליכא לתרץ נמי אלא ע"כ מיפך גירסא א"כ אי מיפך גירסא מייתי ראי' מדרבנן והשתא לפי דעת מהרש"א משמע דאמר אליבא דרשב"ג קשה דר"נ אדר"נ כמו שהקשו תוס' אע"כ צ"ל דהלכה כר"ש ב"ג א"כ הדרא קושיא לדוכתא וק"ל כי נכון הוא:

**דף קי.**

בתוס' ד"ה והיא ניזונת וא"ת למאן דאמר קצובים אע"ג שאין כתובים אמאי לא חשיב להו קצבה למזון הבנות דהוי עד דתתבגרין וכו אלא אחין ששיעבדו עכ"ל ופי' הרא"ש בפרק זה סימן א' אע"ג דרפואה שאין לו קצבה הרי הן כמזונות הני מילי באוכלת בתנא ב"ד שהוא מחיוב להספיק כל צרכי' אבל בבת אשתו אין הרפואה בכלל לק"מ דמ"מ מיקרי אין קצובים לרפואה שאין לה קצבה בכלל ולפירוש תוס' לעיל (דף נ') ד"ה ומאי בלא"ה לא קשי' כיון דאין קצובים למטה שאפשר שתנשא קודם לא חשיבא קצובים אע"פ שקצובים למעלה עד בגר ע"ש נ"ל:

**דף קיא:**

בתוס' ד"ה כתנאי וקשה לרבי כו' ואומר רבי דאי אמרת בשלמא כו' אם כן הכי נמי לא אלימא מלתא דהא שטרא ולא תשיב הודאה עכ"ל. פירושם נראה הא דקאמר ר' יוחנן אלימא מלתא דשטרא היינו כיון שמסרו אותו הכתב חייב אני לך מנה בפני עדים ועשה בו מעשה שטר דהא בעלמא אם מסר שטר בפני עידי מסירה הוה שטר גמור וחשו בה רבנן אפי' בחייב אני לך לאלומי מלתא דשטרא משו"ה בגיטין מוכת שפיר אם נאמר דלא אקנוויי' מקנית ניהלא א"כ כשמסר שטר גמור כזה היוצא לאחר חיתום שטרות דלאו ספר מקנה הוא אפילו בפני עידי מסירה לא מיחש בשטר א"כ ליכא למיגזר בחייב אני לך אטו שטר גמור בפני עידי מסירה וק"ל:

בתוס' ד"ה אליבא דבן ננס ותימא כו' עד ועכשיו אתי שפיר האי דגיטין אבל לפ"ה דמטעם כו' עכ"ל וכתב מהרש"א שדבריכם מגומגמין שכתבו לפי' ר"ת אתי שפיר אבל לפ"ה כו' הלא לפ"ה נמי אתי שפיר כיון דבשיעבוד נמי פליגי כמ"ש הכא וכ"ה בהדיא שם בתוס' בגיטין ע"ש ואמרתי לישב דהא עוד צריכין לדקדק מה שכתבו תוס' בד"ה בתנאי דהא האי שטרא כשחתם בו הערב כו'. אך למותר דהא לפי' רש"י לא איירי בחתם הערב שמו אלא שכתב אני ערב באמת בפי' רש"י בגיטין פירש דהא האי שטרא כשחתם בו הערב וכו' ע"ש מ"מ יש להקשות קושייתם בלא"ה אלא דבלא"ה לק"מ לשיטת רש"י דבשתיק נמי פליגי כמ"ש התוס' אלא עיקר קושייתם לפי' רש"י דפירש כשחתם דרוצה לפרש הסוגיא בגיטין דמייתי בפשיטות ראי' לכ"ע מהך ברייתא אפי' לבן ננס דעל כרחך לא פליג בן ננס אלא בלא חתם אבל בחתם מודה והיינו מטעם הודאה דאי בשתק פוטר בן ננס דלא על אמונתו הלווהו לכך צריך לתרץ רבי לפי' רש"י אבל התוס' בגיטין כתבו כן לשיטת ר"י דס"ל כפי' רש"י אך בהא מילתא חלקו על פי' רש"י בסוגיא דגיטין דפשיטות רבא אינו אלא מדברי ר' ישמעאל ולא מבן ננס ודו"ק:

בא"ד וקשה לר"ת וכו' יתחייב לו שיעבוד נכסים נמי ע"י עידי מסירה עכ"ל והקשה במהרש"א אימא דקושטא הכי הוא דמסירה בפני עדים נמי הו"ל שיעבוד נכסים אלא דהכא בברייתא קתני גובה מבני חורין איירי בלא מסירת העדים דאי מיירי במסירת עדים תקשה להו נמי אמאי פליג בן ננס וכו' ע"ש ויש לדחות דא"כ אמאי תני במתני' ערב היוצא אחר חיתום שטרות גובה מבני חורין הכי הוי לי' למימר ערב היוצא אחר חיתום שטרות נעשה ערב וק"ל:

ע"ב בגמ' וריש לקיש ע"כ לא קאמר ר' ישמעאל התם אלא דשייך לי' לשיעבודא דאורייתא כלומר ערב דמשעבד מדאורייתא אין מקבל מעות מ"מ משתעבד ה"נ יכול להודות בשטר אע"פ שאין מקבל מעות אבל הכא גבי לוה לא שייך שיעבודא דאורייתא דהא מדאורייתא לוה אינו משתעבד למלוה כ"א לאחר קבלת ממון וק"ל:

בגמ' ת"ש מתו בנותיהם ניזונית מנכסים בני חורין ויש לדקדק אמאי לא מותיב מהך מתני' מקמי' דמייתי מהאי דגט פשוט ונראה דבלאו הכי הוי מצי לשנויי בדכתב לה מדעת שניהם אבל בתר דמשני שטרי אירוסין ממש קשה על הך מתני' דתני שטרי ארוסות וקבלנות מדעת שניהם הו"ל למיתני במתני' בהדי אינך בבא אין כותבין שטרי פסיקתא אלא מדעת שניהם אלא ש"מ אפי' כשאומר לו לכתוב אין כותבין א"כ ודאי פריך שפיר ובהא נסתלקה קושיית תוס' בד"ה הכא וק"ל:

בתוס' ד"ה ניתנה ליכתוב וכו' והיה מפרש רבי דמשמע לי לש"ס אין כותבין אלא מדעת שניה' היינו בידיעת שניהם דהא דאמרינן לא ניתן לכתוב היינו כשכותבים העדים פלוני נתחייב לפלוני כך וכך אבל אם כותבין בלשון פסיקתא פלוני פסק לבנו כך וכך פלוני פסק לבתו כך וכך כותבין דלא טריף ממשעבדי כן כתב הב"ח א"כ הא דקתני אין אין כותבין שטרי אירוסין אלא מדעת שניהם קאי נמי אפי' שכותב בלשון פסיקתא ובכה"ג ודאי כותבים בידיעות שניהם וא"כ אפי' כשכותבין פלוני מתחייב ג"כ כותבים בידיעות שניהם דהא בחד בבא תני לה לקמן: בתוס' ד"ה הכא במאי עסקינן כשקנה מידו עיין מהרש"א בפסקא המתחלת הפקחין עד והמתרץ השיב לו דקנה מידו דכך אירע לה אבל אי הוי איירי בכתובה הי' תולין ברגילות ע"ש ודברי תימא הם ונראה כוונתו דהמקשן לא ניחא לי' לאוקמי מתני' בקנה מידו דאי הכי בנות נמי אע"כ משום דכתב לה גובה ממשעבדי ורגילות היא כל שעה לכתוב לה אבל התרצן משני משום התפסת צררי ובקנה מידו אמרינן כתובה לא מהני לגבות ממשעבדי אלא בקנה מידו לגבות בני חרי א"צ כתובה וק"ל:

**דף קיב.**

בגמ' ע"כ לא פליגי אלא לענין שבועה אבל מזוני יהבינן לה מקשין העולם מאי פריך לר' פפא יוכל לומר דמתני' איירי בגדולה ולא ספקה ואת"ל דקושיית הש"ס אזיל למ"ד משום צררי עדיין תקשי לר"פ דהא שמואל גופא תורגמא בשמעו בו שמת ולא ניחא לאוקמי מתני' בלא ספקו ש"מ דטעמא דשמואל כדרב זביד ולר' זביד פריך שפיר דבקטנה ליכא לאוקמי מתני' מדבני כהנים גדולים תשבע דבקטנה לאו בת התפסת צררי נינהו וכ"ת לר"פ נמי אי איירי בגדולה ולא ספקה מאי טעמא דבני כה"ג א"כ לדידי' אכתי מאי משני שמואל בשמעו בו שמת א"כ לר"פ כיון דמת אינה משועבדת ליתומים א"כ מ"ט דבני כהנים גדולים. וצ"ל דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי והא דקאמר מאי בייניהו כלומר מאי נפקותא בין הני תרי טעמי ולמאי צריכין להו ומשני איכא בייניהו גדולה ולא ספקה לכך צריך לטעמא דר' זביד ולטעמא דרב פפא צריכין לקטנה וספקה וזה דוחק וגם הרב המהרש"א לא פירש כך דא"כ אין מקום לקושייתו על תוס' דאימא דעיקר קושיית המקשן לר"פ דלא מהני שבועה אי לר"פ הו"ל לשנויי גדולה ולא ספקה וא"ת מ"ט דבני כהנים גדולים לטעמא דצררי צריכה שבועה דהא לפי פירוש זה ר"פ ג"כ ס"ל אליבא דשמואל טעמא דצררי (הג"ה וליכא למימר דהא בלא"ה נמי קשה על המהרש"א היכי אסיק אדעתי' דעיקר הפירכא אזלא למ"ד צאי א"כ תקשי להא דתרגמה שמואל בשמעו בו שמת ע"כ ס"ל כמ"ד צאו דאי כר' זביד ל"ק ממתני' כקושית תוס' וי"ל

דמשמואל ל"ק מידי דניחא לשמואל לתרץ דבריו אליבא דהלכתא כחנן והמקשה ס"ד דטעמא דשמואל כר"פ וק"ל. ע"כ לבי אומר לי לישב כל זה עפ"י סברת הרמב"ם במי שהלך למדינת הים ואשתו תובעות מזונות וכו' אף שאין שטר כתובה בידה יש לב"ד ליתן לה כיון דיש לה מזונות מדאורייתא אבל לאחר מיתה אין לה מזונות שמא מחלה כתובתה אף שחששא רחוקה היא מ"מ כיון שאינו אוכלת מה"ת דחיק לה אף בחששא רחוקה וכמו כן נימא לר"פ שסבירא לי' הך חשש דצררי לחששא רחוקה דבמחיים לא חש לה אבל לאחר מיתה לית לה מזונות משום חששא דצררי אף שהיא חששא רחוקה וא"כ המקשה ס"ד דבלא שמע שמת אי אפשר לאוקמי המתני' בגזילה ולא ספקה א"כ מ"ט דבני כהנים גדולים דמצרכי שבועה וע"ז משני בשמעו בו שמת ומ"מ צריכה שבועה אף למ"ד צאי משום חשש צררא לאחר מיתה ודו"ק):

אלא שיש להקשות עדיין על אידך דר"פ דמוקי ברייתא בסמוך בשמעו שמת ע"פ עד אחד הלא לדידי' בלא"ה לא קשה דאיירי הברייתא בגדולה ולא ספקה ובהך ברייתא לא פליגי בני כהנים גדולים. זאת ועוד אחרת לפי מה שתרצתי קושית תוס' במק"ע מה לי מת בביתו מה לי בשמעו בו שמת ע"פ עדים וא"ל דנקיט למי שהלך למדינת הים לרבותא דס"ד ניחוש כל כך דאפי' בשבועה לית לה כל זה ניחא לר' זביד אבל לר"פ דלא חיישׁ לצררי מחיים כיון דחששא רחוקה היא והיכי ס"ד דמשום חששא רחוקה כי האי דאפילו בשבועה לית לה ונראה לפרש דקושיא חדא מתורצת בחברתה והצעות הסוגי' כך היא דר"פ באמת אין לאוקמא הך ברייתא בעד אחד דמצי לאוקמי בגדולה ולא ספקה. אלא דלר"פ נשאר בקושיא למאי דתרגמא שמואל מתני' כששמעו בו שמת ומה לי מת בבית מה לי שמעו בו שמת ואין לו תירץ אחר כ"א מה שתרגמא שמואל בו שמת בעד אחד ומטעם מיגו דאי בעי מנסבה וע"ז בא ר' פפא להוכיח סברא זו דלדידך ר' זביד קשי' הך ברייתא זנין ומפרנסין לאשתו אבל לא בניו ובנותיו ובשנויי דר"ש לא מתישב דמאי פסקא אלא אמר ר"פ דלדידך צריך לומר נמי הך סברא מיגו דאי בעי מנסבא ודוק:

בגמרא בששמעו בו שמת כ"ע לא פליגי כי פליגי וכו' מ"ט חל עלינו לדקדק אמאי לא בעי מ"ט על המימרא ומה צריך להקדימו בשמעו בו שמת כ"ע לא פליגי מה שאמר שמואל בפי' ומה בעי תלמודא בזה ונ"ל דה"א דטעמא דשמואל דאין פוסקין מזונות לא"א שאין לה שטר כתובה בידה וס"ל כשיטות הגאונים דאפי' בשבועה אין פוסקין לה מטעם שמא מחלה כתובתה ורב ס"ל פוסקין כסברת הרמב"ם דהא משועבד לה מה"ת ליתן לה מזונות אלא דא"כ בשמעו בו שמת מודי שמואל דפוסקין על מי ועל מה אדרבה לאחר מיתה שמזונתי' דידה מדרבנן פשיטא דניחוש לה שמא מחלה כתובתה

וזה שהקדים בדבריו בשמעו בו שמת כ"ע לא פליגי א"כ מ"ט דשמואל ולפ"ז ישבתי קושית תוס' על פי' רש"י וז"ל וזה אינו דהא בסמוך פריך ע"כ לא פליגי אלא לשבועה אבל למזונות יהבינן לה אלמא לשמואל אפי' בשבועה אין לה עכ"ל האמת כן היא לפי ס"ד דבני הישיבה שלא ידעו עדיין דמודה שמואל בשמעו בו שמת ומטעם שמא מחלה כתובתה ואפי' שבועה לא מהני אבל לפי האמת שתרגמא שמואל בשמעו בו שמת אפי' לא שמעו בו שמת בשבועה היא תיטול וכ"ת אמאי לא מוקמי שמואל מתני' בלא שמע שמת ששמואל רוצה לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא כחנן דקיי"ל כוותי' ודו"ק:

אלא שיש ע"ז לפקפק להעמיד מימרא דשמואל ורב בלא שטר כתובה בידה ומטעם מחילת כתובתה א"כ לא איירי אינהו אלא בגדולה דהא קטנה לאו בת מחילה נינהו וכ"ת אכתי בין לטעמא דר' זביד כמו כן צ"ל דלא איירי פלוגתתן אלא בגדולה ולר"פ בספקא דוקא י"ל דהא ע"כ צ"ל מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי א"כ רב ושמואל איירי בין בגדולה ובין בקטנה אבל לפי מה שתרצתי וישבתי פי' רש"י דר"ז ור"פ פליגי ואמר מאי בינייהו כמו בכל הש"ס ניחא וק"ל:

בתוס' ד"ה תרגמא שמואל תימא וי"ל וכו' והא דנקיט למי שהלך למדינת הים רבותא נקיט וכו' דאפי' בשבועה לית לה עכ"ל ועיין מהרש"א שהקשה אמאי לא תירצו דוקא נקטי במי שהלך למדה"י כיון דטובא איכא למיחש לצררי אבל מח בבית מודים כהנים גדולים ולק"מ דהא לעיל (דף פ"ח) דמוקי ר' ירמי' פלוגתת ר"ש ורבנן בפלוגתא דבני כהנים גדולים וחנן א"כ קשה אדשמואל ע"כ לא פליגי אלא לענין שבועה אבל מזונות יהבי לה וצריך לאוקמי בשמעו בו שמת קשה מה לי מת בבית או ששמעו בו שמת וכ"ת דבמת בבית לא פליגי כהנים גדולים דהא ר"י ניחא לי' לאוקמי מתני' בין למזוני ובין לכתובה וא"כ הא דקתני הנפרעת מנכסי יתומים ג"כ איירי בין למזונות בין לכתובה להכי הוצרכו לר"נ לתרץ דלרבותא נקטי מי שהלך דאפי' בשבועה לית לי' ועפ"ז מיושב היטב אידך קושיא אמאי לא תירצו לחנן אצטריך למתני לאשמועינן רבותא אפי' בהלך לא חיישינן לצררי לא תשבע בתחלה דהא לר' ירמי' ר"ש היא כחנן וא"כ אי התנא בא לאשמועינן רבותא לר"ש אכתי לא שמעינן הך רבותא דאימא באמת בהלך מודי ר"ש דתשבע בתחלה משום חשש צררי וקאמר לא תבעה כתובתה אין היורשין משביעין אותה פליג אריש בהנפרעת מנכסי ותומים ומת בביתו משו"ה תירצו תוס' דאתי לאשמועינן רבותא לבני כהנים גדולים דסגי בשבועה וזה שפירש שמעינן מדתני אנפרעת מנכסי יתומים ונפרעת שלא בפניו שתפרע בשבועה ודוק:

# נדרים

**דף ב:**
בגמ' מי קתני ידות ולא חסורי קמחסרי כתבו התוס' וצ"ע כי מתחלה הי' קשה להגיה ברישא שאין אדם מחסר בריש דבריו ועתה מגי' וכן בר"ן דחק הרבה לישב זה ולא עלתה בידו כרצונו. ונראה לישב ע"פ מה שהקשו תוס' והא דמשני משים דנדר ושבועה גבי הדדי כתובים ואיידי דתני רישא תרתי אע"ג דבנזיר כתיב כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר מ"מ עיקר פרשת נדרים לאו התם כתיב' ע"כ. אמנם נראה אי פתח תנא כל ידות נדרים כנדרים משמע דעיקר התנא אשמועינן דידות נדרים כנדרים והוא נלמוד מלנדור נדר ונזיר איתקש בהך קרא א"כ קשה הי"ל בנזיר לשנות ג"כ כל ידות נדרים כנדרים וכו' ואיידי דתני תרתי הו"ל למתני כולה איברא למאן דאמר דיליף ידות נדרים מכל היוצא מפיו יעשו לק"מ. א"כ מתחלת הסוגי' הקשה לאינך מ"ד דיליף מהיקש' דידות נדרים ונזירות כגופן לכך פריך שפיר לפרש כנויין ברישא וליכא למימר תני ידות ברישא דא"כ תקשי לך בנזיר הו"ל ג"כ ליתני כולהו אבל אחר שפריך אלא למ"ד לשון שבדו להם חכמים מאי איכא למימר שפיר משני תני ידות בריש' כו' יש לומר דהך מ"ד דס"ל דמפיק ידות מכל היוצ' כאית תנא במערב' ודו"ק היטב:

**דף ג.**
בר"ן ד"ה תני הכי וכבר אמרו וכו' עד וא"ת תינח למאן דגרס שאני בלא יו"ד אבל למאן דגרס שאני ביו"ד קשי' דאי לא הזכיר קונם הוי יד לשבועה ולא לנדר וכו' עכ"ל וצ"ע בש"ע סי' ר"י סעיף א' פסק בפשיטות וז"ל אבל אם אמר שאני אוכל לך לבד ולא מודרני ממך לא הוי יד ע"כ ולדברי הר"ן מ"מ שבועה מיקרי ואסור וצ"ע:

**דף ג:**
בגמ' אמאי דחיק שמואל לאוקמי מתני' כר"י וכו' תימא אי הוי מוקמי מתנ' כרבנן הל"ל מתני' בתראי בבא מודרני ממך אסור שאני טועם לך שאני אוכל לך אסור כמו בברייתא וצ"ע:

**דף ד:**
ידות איידי דאתי' מדרשא מפרש להון בריש' נראה דבמידי דאוריית' ליכא למיחש דלמא ישכחנו מה שאין כאן מלתא דאתיא מדרשא חיישינן דלמא מנשא וכן מצאתי בפ"ח א"ח הטעם ק"ו וגז"ש נזקקין לק"ו תחלה:

**דף ה:**
ברש"י ד"ה אם הוא מחויב וכו' שאם אמר הרי זו עלי חטאת אע"ג דלא הי' מחויב הואיל ואמר טלי דבאין קיימים הקשה בתשובות מ"ע סי' כ"ו והלא מתני' דמגילה ושקלים וסוף פרק שני בחולין הוי תיובתא שאין חטאת באה בנדר ונדבה והניח וצ"ע. ואני אומר דלק"מ דודאי אם אמר הרי זו עלי חטאת כוונתו שהופרש אם יגיע לו איזה חיוב חטאת שיהי' בהמה מקודש מעתה לכפרתו וזה מהני כמ"ש לקמן מעכשיו שלמים ולאחר שלשים עולה משא"כ אם אמר הרי זו לחטאת ולהקריב עתה כמו שאר נדרים מכח דיבור זה אע"ג דלא מחיוב חטאת לזה אין חטאת באה בנדר ונדבה וזה פשוט:

**דף ו.**
בר"ן ומיהו הראב"ד כתב דאשתו אינו חייבת לנהוג בו נידוי ודייק לה מדבעי לה בפ' אלו מגלחין וכו' ואפשר לדחות ראי' זו וכו' ומשכחת לה לההיא בעי' במנודה לעיר אחרת שאינו מנודה לעירו עכ"ל וקשה לי הא פשיט ר' יוסף שם כל אותן שנים שהי' ישראל במדבר מנודין הי' לשמשי מטותיהן וא"כ דברי הראב"ד שרירין וקיימין מהא דר"י דהא במדבר כולם מנודין הי' וי"ל בדוחק:

**דף ח.**
בר"ן ד"ה והא דקתני וכו' ולעיל אמרינן בפשיטות מאן תנא דמפליג בין נדר לנדב' עכ"ל לא ניח' לי' לפרש דהך מאן תנא דמדקתני כנדרי רשעים משמע הא כנדבותם אינו נדר כדתני בהדי' בתוספתא דמגופא דמתני' אין הוכחה די"ל מ"ש נדר או נדבה ברשעים אפי' נדבותם נדרי ובכשרים נדרים נדבה מתוך שהיא ברצון גמור וכשר הדבר לעשות וק"ל: ע"ב בר"ן ולעיל אמרינן בפשיטות מאן תנא דשאני לי' בין נדר לנדבה לעיל אמרינן הכי משום דקושטא דמילתא הכי היא עכ"ל. כוונתו דקאמר מאן תנא דשאני לי' בין נדר לנדבה לאו מקשין היא. אלא כל זה אמר התרצן מאן תנא דשאני לי' וכו' אפי' תימא ר"מ היא וא"ת הא קתני כנדבותם נדר משמע דנדר ונדבה חד תני וכו' וכ"מ בכמה מקומות בתלמוד בבבא בתרא וכמה אמר ר' יהודא ד' אמות דכולהו ר' יצחק וק"ל ובמכילת' (דף ע"א) בהר"ן ד"ה מנא הני מילי:

**דף ט:**
ברש"י ד"ה לפי ורוצין להביא קרבן להתכפר עליהן עכ"ל משמע דחטאת נזיר נמי מכפר. ובריש מכילתין (דף ד' ע"ב) קאמר חטאת נזיר למאי אתי' וצ"ל דס"ל לרש"י דהך תנא ע"כ ס"ל דחטאת נזיר נמי אתי' לכפרה דאי לא מכפר כלל לא אפשר להני חסידי' להתכפר על ידי חטאת נזיר והא דקאמר אביי שמעון הצדיק ור"א וכו' היינו שמעון הצדיק ומחלקתו

וכן משמע כ"פ בש"ס בפ' כל שעה בשיטה דזו"ז גורם עיי"ש ולעיל ס"ל הסוגי' כרבנן דפליגי עליהם דחטאת נזיר אינו מכפר כלל ומכאן יש סתירה למ"ש במ"א סי' א' ס"ק י"א שהשיג על הגאון ר' נפתלי מדברי רש"י שחטאת נזיר הי' מכפרין דו"ק עיי"ש:

שם ע"א:

אמר אביי שמעון הצדיק ור"ש ור"א בן הפקר כולן שיטה אחת הן עיין בספר לח"מ פ"ג מהלכות דעת ובפ"ח א"ח דהלכה זו:

## דף י.

בר"ן ד"ה מי שנדר באותו יום וכו' אע"ג דאיכא טובא חד בשבת דהתירא עכ"ל ר"ל דאיכא טובא חד בשבא ראשון של ניסן דשרי דקס"ד דנדר מיום ראשון של ניסן ועבר בנתיים כמה שנים ועמד ביום חד בשבת ראשון של ניסן ולא התפיס אותו יום בנדר בשנה ועכשיו בשנה זו מתפיס יהי' יום זה כחד בשבת ראשון של ניסן אע"ג דאיכא טובא כהנך יום דהתירא ש"מ בעיקרו קא מתפיס וק"ל:

שם בר"ן ד"ה כחלת אהרן וכתרומתו מותר אע"ג דבקריא' שם מחסרי כיון שאינו אסור לכל דבר האסור מקרי ולא נדר ולפי ס"ד דהמקשה כתרומת לחמי תודה אסור הא אותן ד' חלות נמי מותרין לכהן באכילה ואין אסור לכל היינו טעמ' כיון קודם שהופרש חלתו כל הלחמים אסורים אפי' לכהנים משו"ה פריך שפיר ש"מ בעיקרא קא מתפיס ושפיר מקרי דבר הנדור על קודם הפרשה משא"כ חלת אהרן ותרומתו קודם הפרשה מקרי דבר האסור וק"ל:

## דף יב.

בר"ן במשנה קרבן לא אוכל לך וכו' ואי אמרינן דקרבן יהי' מה שלא אוכל משלך קאמר נמי שרי דלא שוי איסור קרבן אלא מה שלא יאכל ע"כ ותמוה בעיני הלא מתני' אתי' כר"מ דלא ס"ל מכלל לאו אתה שומע הן וצ"ל דלר"מ לא דיינינן לי' על שום דיוק אלא על אותו הדיבור שמוציא מפה:

## דף טז.

מאי לא הודו לו חכמים ומאי לאו אפי' בקמייתא. ודחי לא בבתרייתא כלומר בבתריית' היא דפליגי רבנן ולא בקמייתא כך גרסא קמייתא בר"ן ונראה בעיני דלהכי ס"ד אפי' בקמייתא דהא אמר יתר על כן משום דבהא אע"ג דשייך לומר לאו כלבא אנא ומשו"ה איכא למימר דבדוקא נדר אפי' הכי אמר ר"א דנדרי זריזין היא ולפום זה מתני' קונם שאינו נהנה לך אם אי אתה נותן לבנך וכו' לא אתי' כר"א והפשטן ידע מפי אמוראים וקבלה בידו דהלכ' כר"א א"כ קשי' הלכתא אהלכתא וע"כ צ"ל דחכמים אפי' בקמייתא

פליגי ואתי שפיר דבקמייתא הלכה כראב"י ובבתריתא הלכה כרבנן כסתמא מתני' דקונם דמחלוקת בברייתא וסתים במתני' הלכה כסתם ודחי לי' לא בבתרייתא והא דאמר יתר על כן וסד"א כיון דמייחד ואמר פת חמה וכוס של חמין לאו נדרי זריזין הם ודו"ק: ד"ה ת"ש דאמר ר' הונא כלומר דהוי ידוע להו דר' הונא אפילו בקמייתא ע"כ ואין משמעות הלשון הש"ס כן דמשמע דלא אתי לפשוט רק הלכתא כמו שאמר מאי הוי עלה ולפי דבריהם בקמייתא ג"כ ופשוט. תו מ"ש הר"ן וכיון דר"ה סתמא קאמר משמע דמתני' קאי שהמשנה הי' שגורה. וקשה לי דא"כ מאי פשיטתא דאיכא למימר דוקא דר"ה בקמייתא אמר הלכה דליכא סברת כלבא אנא או מייחד דבר אבל בבתרייתא הלכה כרבנן וה"פ הברור כפי' האמצעי וק"ל:

## דף כד.

בגמרא והא קתני לה גבי טלית וטלית לשרפה קיימי ופי' הר"ן נראה שמפרש האי כמו דייקא נמי דאיירי דאיכא זיקא נפישי וק"ל: ברמב"ם הלכות נדרים פי' י"ב הבעל מפיר שתי נשים כאחת כתב לח"מ דס"ל כרבנן דפליגי אר"י דלא דריש אותה והא דבהלכות סוטה פ"ד פסק דאין משקי' ב' סוטות כאחת שנאמר והעמיד אותה משמע דדריש אותה. וי"ל דאפי' רבנן דרשו אותה כדאמר בפ"ק דסוטה אלא שלא הי' דורשין אותה אלא משום שלבה גס בהו דת"ק היא ר"ש ורבינו הביא הפסק ולא הביא הטעם ע"כ. אמנם הי' קשה לי מהא דפסק הרמב"ם בהל' מלוה ולוה פ"ז אלמנה בין שהיא עשירה ובין שהיא עני' אין ממשכנין משמע דפסק כר"י דלא דריש טעמא דקרח ועיין שם בלח"מ:

ד"ל ע"א:

בר"ן שירה ט"ו ונהי דתקשי לרבה תרווייהו בקדושת דמים אפשר דדחי' אנפשי' למימר זו ואין צריך לומר זו קתני עכ"ל ופשוט דודאי לבר פד ליכא למימר דלדידי' צריך לאוקמא כשפדאן וחזר וקדשן א"כ ליכא רבותא אם הקדיש בתחילה לשלמים או לעולה דהא לא פקע בכדי וק"ל ודוחק לומר לא זו אף זו קתני לבר פדא ותרווייהו בקדושת דמים וק"ל:

## דף כח.

בר"ן ואית דגרסי אי שומעין לי בחירק כלומר אם שומעין לו עכ"ל ונראה שהיא מלשון אין וכן היא באיוב כ"ב אי נקי מתרגמינן דליתא זכאי:

## דף לא.

בהרא"ש מפני מה אע"פ שעבירת העונש מפורשת וכו' עכ"ל ובני הבחור ידידי' שיחי' תירץ דעיקר השאלה הי' על שיעבוד מצרים רד"ו שנים בקושי העבודה דאי משום במה

אדע לא הוי נגזר על זרעם אך בארץ לא להם כמו שהי' מלידת יצחק עד מיתת יעקב ובניו כמו שכתבו תוס' בפ"ק דשבת (דף י' ע"ב) ד"ה נתגלו ע"ש. והאמת אתו:

## דף לב.

בר"ן ולי נראה דה"ק אמאי תיפול הנאה להקדש יתן בעל האבידה שכרי למחזיר וכו' עיין באריכות בפנים ותמה לי טובא דהכא בעל המחזיר גברא יקרנא ואין רוצה לקבל שכרו. וכמו לאידך מ"ד דמתני' בשנכסי מחזיר אסורים על בעל אבידה דוקא וצ"ע. וי"ל דא"כ המחזיר ובעל אבידה כל אחד רשאי ליקח השכירות אלא שהם גברי יקירי א"כ מאי קמ"ל התנא בזה דאם לא ירצו ליטול שתפול להקדש והרא"ש כתב וליכא למימר נמי דקאי היכי דנכסי בעל אבידה אסורים למחזיר ותפול הנאה להקדש אם אין בעל האבידה רוצה לעכב השכר דהא לא אצטריך למתני דכיון דאין המחזיר יכול ליטול השכר הרי היא של בעל אבידה ואם ירצה יתן כל ממנו להקדש אבל כשאין יכול לעכב השכר הוצרך לפרש מה יעשו עכ"ל. ויש להקשות עליו הא צריכא רבא לאשמועינן דאין המחזיר יכול ליטול השכר דה"א דלא מתהני מחזיר מיני' דבעל אבידה כלל שאותו שכר של בעל בטל כבר הי' מצוי בידו וה"א דלא תפול הנאה להקדש כמ"ש הר"ן שלפי האמת השכר מותר למחזיר ודו"ק:

ועוד קשה לי מהא דע"ז דף י"ג יניח נמצא נהנה לפי' הק' יניח עטרה בראשו נמצא נהנה מן הרוח וכתבו התוס' דהאי שמניחין לו את המכס ונהנה אינו נקרא נהנה מע"ז כיון שהמעות שלו ע"כ והכא בסוגין משמע לכל הפרושים דאם נכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה והמחזיר גברא יקירנא הבעל אבידה אינו רשאי לעכב השכר והא המעות שלו וליכא למימר דה"ט דהשכר חייב לו מדינא כפועל בטל א"כ התם לגבי מכס נמי צריך ליתן מדינא דדינא דמלכותא דינא לענין מכס כמ"ש לעיל (דף כ"ח) וצ"ע:

## דף לד.

בגמרא דייקא נמי דקתני שניתנה ולא קתני שנתנה וכתב הר"ן והרא"ש ורש"י שכך היתה קבלה בידו לקרותו ניתנו בחירק עכ"ל ולא מצינו חבר בש"ס להאי דייקא נמי שהמקשה הקשה בפשיטות דאיירי שהמדיר נתן למודר ומשני דייקא נמי דקרינן בחירק. ובריש כתובות מצינו חבר נשאו לא קתני אלא נישאו. ע"כ נראה לי להגיה והכי גרסינן דקתני שנתנו לו ולא קתני מת או נתנה לו במתנה בלא ש' השימוש אלא ודאי שנתן לה ע"י אחר וקרינן שניתנו בחירק ס"ל כנ"ל ודו"ק:

בגמרא אמר לי' תניתהו מק"ו שנוטלין עליהן שכר למימרא כי הקדש מדלא תני להאביד בשאר גוונא לים המלח ודומה לזה ומכאן יש סתירה לדברי הרא"ש שהקדמנו (בדף

ל"ה) בהאי אמאי תיפול הנאה להקדש דלא אצטריך למתני כיון דאין מחזיר יכול ליטול שכר הרי היא של בעל אבידה ואם ירצה יתן כל ממנו להקדש ע"כ ובשמעתין אמרינן דצריכין לאשמועינן דקנמות כהקדש וצריכה רבה היא וצ"ע:

**דף לה.**

במתני' שאין הערלה קרוי' אלא לשם גוי שנאמר כי כל הגוים ערלים ק"ק לפי מה שכתב הרמב"ם בפי' מהלכות מלכים אמרו חכמים שבני קטורה שהם זרעו של אברהם שבאו אמר ישמעאל ויצחק שהם חייבים במילה וכו' והואיל ונתערבו היום בני ישמעאל בבני קטורה יתחייבו הכל במילה בשמיני ואין נהרגין עלי' ע"כ והלא מקרא מלא כי כל הגוים ערלים ולדידי' הני אומות חייבין במילה. וי"ל כיון דניתנה פריעה בימי יהושע ובאותו שעה נתחדשה הלכה כדתנן מל ולא פרע כאלו לא מל וב' אומות אלו לא ניתנה להם פריעה א"כ אע"ג דמהולי נקראים ערלים כאלו לא מהולי וק"ל:

**דף לט:**

ואוכל עמו על השלחן וברא"ש ולא חיישינן שמא יאכל עמו דכיון שהידורו מסתמא שונאים זה את זה טפי משני אכסנאים עיין בש"ך יו"ד סי' פ"ח ס"ד שכתב שם דוקא בב"ח כיון דלא בדילי אסור להעלות על השלחן מפני שכל אחד היתר בפני עצמו אבל מותר להעלות בשר נבילה וכתב שם דנדרים כיון שאינו אסור אלא מצד נדרו חשיב כבב"ח והקשה שם מתשובות הרשב"א סימן קע"ז דהגוי הבא עם חמצו לבית ישראל אסור להעלות עמו על השלחן ותירץ כיון דחמץ במשהו רחוק היא שלא יתערב פירור אחד משל עכו"ם ושל ישראל וכו' ולי דבריו תמוהים דא"כ גבי נדרים דחשיב לן כדבר שיל"מ דאפי' באלף לא בטול וא"כ מ"ש גבי נדרים מותר להעלות על השלחן ודוק וצ"ע:

**דף מא:**

בר"ן ד"ה תנן התם עד ולאו לאחלופי לכתחילה מבעי' לי' עכ"ל. לכאורה נראה לומר היינו בשאר איסורי הנאה אבל בנדר מבעי' לי' לכתחילה כן כתבו תוס' וכן מוכח בשמעתין דאמר רבא דילמא לכתחילה היא דלא אבל דיעבד שפיר דמי' ואינו שכתב הר"ן בפי' כלומר לכתחילה היא דאסור להנות מן החליפין וצ"ל האי דאמר אבל דיעבד שפיר דמי ר"ל אם עבר ונהנה מן החליפין אינו אסור מדרבנן וק"ל:

**דף מז.**

בר"ן ד"ה קונם יין שאני טועם וכו' דכיון שאמר שאני טועם וכו' ממשמעות לשונו מובן שאסור בנ"ט יין מדאמר שאינו טועם ותמי' לי דא"כ בשמעתין דמדמינן נתינת טעם לדבר היוצא וזה לא לו כמו שפשוט במתני' דאלו דוקא ולא אבעי' לרמי בר חמא רק

שאינו טועם דוקא או לא הל"ל דאני טועם דוקא אמתני' קונם יין שאני טועם אסור בנ"ט וברור דבמתני' גרסינן יין זה שאני טועם וכן היא גרסת לפנינו וזה ואלו שווים וצ"ע ואכתי קשה א"כ אמאי לא בעי רמי בר חמי נמי אריש דמתני קונם יין זה שאני טועם זה דוקא או שאינו טועם דוקא וי"ל ודו"ק:

**דף נב**:
במשנה גריסין שאני טועם אסור וכו' לשון הרמב"ם דע כי בלשונו כשיתחבר שם האחד עם הרבים ה"ז מורה על הכלל ועל הפלגה בריבוי כגון הבלי הבלים שיר השירים ע"כ:

**דף נג**:
בגמרא אף אני לא אמרתי אלא בביעור פי' הר"ן לענין שצריך לאכול התערובת קודם הביעור דכיון שאפשר לאכלו עכשיו ה"ל כדבר שיל"מ ומכאן קשה למאי שהאריך הר"ן לעיל (דף נ"ב) בדברי ר' אלפס והעלה בדבר שיש לו עכשיו היתר כיון שהתירן קרוב אע"ג שהיא מין בשאינו מינו אינם בטלים וע"ש א"כ א"א לומר דהאי דתנן השביעית אוסרות בכ"ש במינו איירי לענין ביעור דא"כ אפילו שלא במינו נמי כיון שיש לה היתר עכשיו וצ"ע ויש לחלק הכא כיון שלאחר זמן בעת הביעור אסור אינו דומה ליש לו מתירין דכותח לעולם בהתירו קיים וק"ל:

**דף נח**.
מנ"ל דארוס אחרון מפר נדרים שנראה לארוס ראשון אמר שמואל אמר קרא ואם היו תהי' לאיש ונדריה עלי' והרמב"ם כתב שאין ארוס אחרון מיפר בשותפות אב נדרים שנדרה בפני ארוס ראשון אא"כ לא שמע הראשון קודם שמת אבל אם שמע ומת אין האחרון יכול לבטל וכתב עליו הטור סי' רל"ד ולא נהירא קושיתו של הטור מדאמר שמואל דארוס מיפר בשותפות אפי' נדרים שנראה לאריס והטו"ז ס"ק כ"ד השיב דהרמב"ם לא פסק כשמואל בהאי דינא מדאיבעי' לי' בגמ' אי גירושין כהקמה או כשתיקה דמי והביא ראי' ממתני' דאריס אחרון מיפר עם האב ואי אמרינן דגירושין כהקמה דמי היאך מצי אחרון להפר מה דקיים ראשון ודחינן הכי במאי עסקינן שלא שמע הארוס ראשון ואי איתא להא דשמואל דמפרש למתני' כששמע ארום ראשון וודאי איפשוט האבעי' ממתני' אלא ודאי לא קיי"ל כשמואל ע"כ בקיצור ואינו מבין דבריו דא"כ הא דאיבעי' לן במכילתין הני כהני שליחי דרחמנא או דידן וקאי בספיקא וברמב"ם פ"ו מהל' נדרים פסק כר"ה דאמר בקידושין הני כהני שליחי דרחמנא נינהו וא"כ נמי נימא מדלא איפשוט האבעי' מר"ה ש"מ דליתא לדר"ה. ונ"ל לישב דהרמב"ם מפרש האי דאמר שמואל מנ"ל דארוס אחרון מיפר נדרי' שנראה לארוס ראשון היינו בלא שמע אלא

דמודר נראה לארוס כיון שנדרה תחתיו וכן ראיתי אפס קצהו בס' לח"מ והוכחה לזה מדאמר שמואל בפשיטות מנ"ל דארוס אחרון מיפר נדרים אפי' שנראה האיכא למימר דמתני' איירי בדלא שמע כמו שהקשה הר"ן ודו"ק:

### דף עא.

מ"ט דר"א דאמר קרא כי מתו כל האנשי' והא מיתה דנולד הוא וקשה לי דהא בפירקין אמרינן ר"מ אומר יש דברים שהם כנולד ואינו כנולד ואין חכמים מודים לו כיצד אמר קונם שאני נושא את פלונית שאבי' רע אמרו לו מת או שעשה תשובה ואמר ר"י דה"ק כבר מת וכבר עשה תשובה וכיון דכבר מת לא דמי לנולד כלל וא"כ לפ"ז קשה מנ"ל לר"א דפותחין בנולד והאי דאמר הקב"ה למשה כי מתו כל האנשים הכי קאמר לי' כבר מתו כל האנשים באותו פעם שנשבע משה ולא דמי לנולד כלל וצ"ע:

סליק סדר נשים בסייעתא דשמיא:

בריך רחמנא דסייען וסליק חלק ראשון בנל"ך ואע"י:

## גיטין

### דף ב:

ודף ד' ע"א:

בתוס' ד"ה הא מני ר"י אע"ג וכו' בהא סבר לה כר"י עכ"ל עיין בחידושי מהרש"ל וכעת נדפס מחדש חידושי מהרש"ך שהשיג עליו איך אפשר לומר דכוונת תוס' דת"ק דר"י הוא ר"א וחתמו אתורף קאי הא תוס' ד"ה דתנן כתבי להדי' דר' אשי אתי כר"ל דמוקי מתני' כר"מ דחתמי שנינו ואני אומר שזה לפי הבנתו בתוס' דר' אשי ע"כ לא מתוקמא ת"ק דמחובר כר"א דאי כר"א וחתמו אתורף קאי היכי שמעינן מדר"י דחתימה לשמה בעינן אימא חתימה נמי אתורף קאי אבל לאחר העיון לא כן עמדי שאפי' אי ת"ק ר"א וחתמו אתורף קאי מ"מ יש להוכיח דר"י ס"ל חתימה לשמה דאי חתימה דר"י אתורף קאי אבל חתימה ממש שרי במחובר א"כ ע"כ ר"י ות"ק לא פליגי כ"א בטופס דמכשיר ת"ק ור"י פוסל בדיעבד א"כ מאי האי דתני עד שיהי' כתיבתו וחתימתו בתלוש כיון דתני ר"י פוסל ע"כ אטופס קאי דהא בתורף ת"ק פוסל אלא ש"מ דחתימתו דר"י אחתימה (הגה ולר"ל דאוקי מתני' כר"מ ליכא לאקשוי א"כ לא פליג ר"י את"ק אלא בכתיבה ה"ל למתני ר"י פוסל וי"ל דהא צ"ל עד שיכתוב להורות דאפי' טופס פסיל במחובר ואי תני עד שיכתוב ה"א דר"י ס"ל כר"א דאכתיבה לחוד קפיד ולא אחתימה משו"ה צ"ל עד שיכתוב ויחתמו בתלוש. עכ"ה) איברא מ"ש תוס' דר' אשי אתי כר"ל דמוקי מתני' כר"מ

דחתמי שנינו כוונתם דאי כשמואל דר' יהודא אמאי קאמר ר' אשי הא מני ר' יהודא היא הא איכא לאוקמי מתני' דתני' נמי כר"מ דס"ל כתיבה וחתימה לשמה דוכתב לה קאי אבל כתיבת הגט כיון דלא שמעינן דלא בעי ר"מ כתיבה לשמה ממתני' דמחובר וע"ז מסקי בדבריהם לאשמועינן ור"י נמי יש להוכיח דר"מ לא בעי כתיבה לשמה כדמסיק בסמוך מדר"נ דאמר אומר הי' ר"מ אפילו מצאו באשפה ומעתה נסתלק הקושי' מפי' מהרש"ל וק"ל:

אלא שלפי דברינו קשה מאי קאמר וכ"ת ר"א היא וכי לא בעי ר"א חתימה לשמה מדאורייתא מדרבנן בעי דהא אי גזרינן לר"א חתימה אטו כתיבה הקודם לו לכ"ש וטפי יש לגזור לר"מ כתיבה אטו חתימה שאח"כ א"כ מאי קאמר וכ"ת כי לא בעי ר"א חתימה לשמה מדאורייתא אבל מדרבנן בעי א"כ הך מתני' דאין כותבין במחובר אמאן תרמיי' דהא בין לר"מ ובין לר"א כתיבה וחתימה בעי לשמה דמ"ש ממחובר וכ"ת הא דקתני אין כותבין היינו טופס ואם כתבו הטופס במחובר ותלשו וחתמו היינו סיום הגט התורף והחתימה ונתני להכשר דא"כ לפ"ז לא הוי פליג ר"י את"ק כי אם בתופס לחוד א"כ ה"ל למתני ר"י פוסל ולא יותר י"ל דהכי פריך אימא מדרבנן בעי חתימה לשמה דקס"ד לר"א אף שס"ל עדי מסירה כרתי מ"מ גט שאין בו עדים פסול א"כ גזרינן פן יבוא לסמוך עלייהו אם לא יחתמו לשמה כמו קרוב ופסול דאמרינן בעלמא מודה ר"א במזיוף מתוכו וע"ז פריך והא תנן ר"א אימר אע"פ שאין עליו עדים א"כ מאי תקלה יש בכך אם נסמוך עליהם דהא אין צריך לעידי חתימה ואינו דומה לקרוב ופסול כמו שהקשו תוס' ד"ה מודה ר"א במזיוף מתוכו והתרצן משני מודה ר"א במזיוף מתוכו והיא כמו שפירש הרשב"א בחידושיו כיון דלפעמים קמייתי עידי מסירה סמכינן אעדי חתימה והוי חתימה שייך לכתיבת הגט משו"ה צריך לשמה החתימה דהוי כעין כתיבה ע"ש:

ועכשיו מיושב היטב מה שרבים מתמיהים אמאי מניח בתחילה לאוקמי מתני' כר"מ הא בכה"ג דמוקי מתני' כר"א מדרבנן מיהו בעי הא בכה"ג מצית לאוקמי כר"מ וכי לא בעי ר"מ כתיבה לשמה מדאורייתא מדרבנן בעי כמו שמהדר בסוף דאי אפשר לומר דכתיבה וחתימה בעי לשמה כ"א אחר שסתר דאי אפשר לומר לר"א דחתימה בכ מדרבנן אבל בתחילת ס"ד דלר"א חתימה לשמה בעי מדרבנן דהוי כמזיוף מתוכו וא"כ ליכא ס"ד לר"מ לומר דבעי כתיבה לשמה מדרבנן דא"כ הך מתני' דאין כותבין וכו' אמאן תרמיי' כדאמרן אבל לבתר דמייתי הך דר"א בשלשה גיטין דלא ס"ל חתימה לשמה אפי' מדרבנן שפיר קאמר אלא ר"מ וכי לא בעי ר"מ כתיבה לשמה מדאורייתא מדרבנן בעי והך מתני' דאין כותבין אתי' כר"א וחתמו אתורף קאי ודו"ק:

ועם זה קיימתי דברי מהרש"א בתוס' ד"ה כי לא בעי וז"ל ולמאי דמוקי השתא מתני' דמחובר כר"א וחתמו אתורף קאי כשמואל ור"י ולא אסיק אדעתא הא דרב נחמן אומר וכו' מ"מ פסיקא לי' בשום דוכתי דלר"מ כתיבה לשמה מדאורייתא מיהת לא בעי עכ"ל ומקשין העולם לדבריו א"כ מאי קאמר בתחלת הסוגיא אי ר"מ חתימה בעי כתיבה לא בעי דתנן מה צריך להביא ראי' מהך מתני' אי פסיקא לי' דלר"מ כתיבה לשמה לא בעי מדאורייתא אבל לפי דרכינו ניחא דצריך לאתוי ראי' מהך מתני' דמחובר דלא נימא לר"מ מדרבנן מיהת בעי כתיבה לשמה וע"ז מייתי ראי' דליכא למימר הכי דא"כ הך מתני' אמאן תרמיי' דלא כר"מ ודלא כר"א וכדפרישת וק"ל:

ואם תקשי לך לפי מה שישבתי על נכון תי' מהרש"ל א"כ ע"כ הך מתני' דאין כותבין ע"כ כר"א אתי' אתי' מאי פריך ומעיקרא מ"ט לא מוקמי לה כר"י ומשני מהדרינן רר"א דהלכתא כוותי' אימא משו"ה מהדרינן כר"א דלפי הך אוקמתא דמתני' דאין כותבין אתי' בין לר"ח ובין לר"א וחתמי אתורף קאי והא דבעי לר"א חתימה לשמה משום דהוי כמזיוף מתוכו וזה טעם לא שייך במחובר ובשנויי דר"י הך מתני' דאין כותבין לא אתי' כר"א לשיטות מהרש"ל. אני אומר לך דבלאו הכי נמי אם לא תאמר שיטות מהרש"ל וכפרישו א"כ ע"כ תאמר אי מוקמית לה כר"י לא אתי' מתני' דאין כותבין כ"א כר"מ דאי כר"א וחתמי אתורף קאי א"כ איכא למימר דחתימתו דר"י נמי אתורף קאי א"כ עדיין תקשי לך אימא משו"ה מהדרינן כר"א דאילו בשינויי דר"א היא לכ"ע ובשנויי דר"י לא יתכן לשמואל וכו' ודו"ק:

ומעתה כיון שקיימתי דברי מהרש"א דפסיקא לי' בשום דוכתא דכתיבה לשמה מדאורייתא לא בעי אמינא לתרץ אמאי לא ניחא לשנויי הא דפריך וכ"ת ר"מ וכי לא בעי ר"מ מדאורייתא מדרבנן בעי ולא פריך דלר"מ אפי' מדאוריי' בעי דידע מהא דר' נחמן אלא שס"ל הא דר' נחמן דבר תורה קאמר משום דאף את"ל דידע הא דר"ל מ"מ הל"ל דכתיבה לשמה בעי מדאורייתא והא דמכשיר ר"מ אפי' מצאו באשפה היינו חתמו ונתנו לה חתמו אתורף קאי דהא לפי סברא דידי' דלר"מ כתובה לשמה מדרבנן ע"כ מוקמינן הך מתני' דאין כותבין כר"א וחתמו אתורף קאי. וכ"ת דבלשון האמורא לא אמרינן הכי דהוי לי' לפרש דא"כ א"א לומר נמי דלר"מ דבר תורה קאמר דבר תורה מבעי' לי' וא"ל דמשו"ה לא מוקמינן חתמי דר"נ אתורף דא"כ אמאי אמר הי' ר"מ אומר אפילו וכו' אפי' ר"א נמי מודה בזה כיון דכתיבת תורף לשמה הי' ז"א דהא תוס' ד"ה חתמי הוכיח דר' נחמן אפי' לכתחילה מכשיר ולפ"ז משו"ה לא תני הי' ר"א אומר דלר"א גזרינן טופס אטי תורף לקמן דף כ"ו ודו"ק:

**דף ג:**

בתוס' ד"ה הא מני ר"י היא עיין מה שכתב מהרש"ל בזה שכתב ומסתמא ת"ק דר"י בפ' ב' במתני' דאין כותבין במחובר חד תנא היא ויש לתמוה לכאורה א"כ הוי מקום להקשות לתוס' ד"ה דתנן (דף ג' ע"ב) שכתבו תוס' הך סוגי' קאי אליבא דריש לקיש אבל שמואל ור"י מוקי מתני' דמחובר כר"א כו' ואי כדבריו ודאי לר"י ושמואל נמי קשה דאי מתני' דלקמן אתי' כר"א א"כ מסתמא ת"ק דהכא נמי ר"א היא ופשיטא דאתי' דלא כר"א ובהנ"ל יש לתמוה עוד בתוס' ד"ה וכי לא בעי כו' עד וי"ל דהשתא מוקי מתני' דמחובר כר"א ואי כדברי מהרש"ל פשיטא קשה איך מוקי מתני' כאן כר"מ דאמר וכ"ת לעולם ר"מ וכי לא בעי וכו' וצריך לחלק ולדחוק לדברי מהרש"ל דת"ק דריש מכילתין להני סתמא ת"ק לאו חד הוא אע"ג דר"י נמי פליג במתני' כיון דמפסיק שאר בר פלוגתא במתני' לאו חד ת"ק היא וצ"ע:

ע"ר בתוס' ד"ה רבה אית לי' דרבא כו' עיין מה שכתב מהרש"א בזה עד ויש לישב דכולא משניות בתר הך מתני' גרירן דריש פ"ב כ' ע"ש ולפי זה נראה לי להקשות ולתרץ קושיית תוס' מה שהניחו בתימא ד"ה דתנן וז"ל ותימא דהכא משמע דלא מתוקמא מתני' כר"מ כו' ולקמן תניא בהדיא המביא גט ממדינת הים ולא אמר לה בפ"נ ובפ"נ יוצא והולד ממזר ע"כ והני ודאי לק"מ דר"מ ס"ל כיון דבא"י צריך לומר בפני נכתב ובפ"נ משום אחלופי דידענו מהני לכך צ"ל בפ"נ משום אחלופי וכיון דתקנו משום אחלופי בא"י ה"ה צריך לומר במדינת הים כמ"ש תוס' איפכא וכ"ת א"כ הוי לאוקמא מתני' כר"מ אליבא דרבה דודאי המתני' אי אפשר לאוקמיא הכי דכולה מתני' בתר מתני' דהכא גרירין דידענו לא מהני כמ"ש מהרש"א ודו"ק:

**דף ד.**

בתוס' ד"ה אילימא חרש ולא בעי למימר כגון אלם כו' אין כוונת תוס' להקשות דלרבה לק"מ כמ"ש מהרש"א אף לעדות דלשמה לא מהני כתיבת האלם דנכתב לשמה דקרינן נמי גבי' מפיהם ולא מפי כתבם דהא נמי עדות מקרי כמו שהש"ס מקשה ריש מכילתין בפשיטות ולרבה לבעי תרי מידי דהוה אכל עדיות שבתורה וזה ברור ותי' תוס' דה"ל למתני ולא אמר דלשון אינו יכול לומר לא שייך באלם דהא יכול לומר בכתיבה אלא דחכמים תקנו דלא מהני האי אמירה ה"ל למתני ולא אמר לגבי לא ראה פשיטא דה"ל למתני ולא אמר כמ"ש בברייתא המביא גט ממדינת הים נתנו לה ולא אמר כו' ודו"ק. ויש רוצים לפרש כוונת תוס' מדלא קתני ולא אמר דמשמע דבשום פעם לא יוכל לדבר אבל לשון אינו יכול לומר משמע עד הנה יוכל לדבר כתירץ המהר"ם מלובלין. אבל אין נראה

כפירושו דא"כ תקשי מנ"ל לר"י לאוקמא בפיקח ונתחרש כך ה"ל לאוקמיא בדיבור מתחלה ואח"כ נתעלם וא"כ שפיר שייך למתני ואין יכול לומר וא"כ מנ"ל להמקשן להקשות לפי מ"ש מהרש"א אבל לפי מה שישבתי לעיל דברי מהרש"א יש לפרש פי' התוס' כפי' מהר"ם וק"ל:

בתוס' ד"ה אי הכי כו' במהרש"א עיין דלפי דבריו יש לתרץ קושיית תוס' ד"ה אי הכי וא"ת מאי ק' לרבה כי היכי דלרבא ניחא כו' די"ל כל הסוגי' דברי המקשן עד אי הכי בעל נמי וזה הקושיא דוקא קשה לרבה ולא לרבא וצ"ע:

## דף ה.

בתוס' ד"ה הדר אמר אביי וכו' עיין מ"ש מהרש"א ומעיקרא דס"ד דאביי דתרווייהו קנה ניחא למסקנא דכ"ה גיטה היא ולא תקשי לי' מתני' דהכותב כל נכסיו וכו' ע"ש אף שאפשר לומר כדבריו אליבא דמסקנא אך צריך לתרץ אמאי לא הקשה על אביי תיכף ממתני' דהכותב כל נכסיו וכו' ונראה לי תירץ נכון דודאי ממתני' לק"מ על אביי די"ל כמ"ש רש"י מדנחית לשיורי אמרינן לדידי' נמי לכך לא יצא בן חורין ולק"מ לאביי אלא דלרבא מקשי שפיר דהא רבא ע"כ לא ס"ל הך סברא מדנחית לשיורי נמי הך שייר דא"כ מדאמרינן בפ' מי שמת אי שייר קרקע כל שהיא לא יצא בן חורין ואמר לה ר' דימי עשו מטלטלין שיור אצל עבד ואמר לי' רבא מ"ט דעבדא כמטלטלין דמי ע"כ ואי ס"ל לרבא מדנחית לשיורי שייר נמי הך א"כ מנ"ל לרבא לומר דעבדא כמטלטלין דלמא כמקרקע ומ"מ לא יצא לחירות דמדנחית לשיורא שייר נמי הך ומזה נחה ושקטה תלונת מרש"י שמקשין כל העולם לדברי רש"י שכתב מדנחית לשיורא א"כ מאי מקשה מהך מתני' דכל הכותב לעבדו דרש"י לא כתב זה אלא לתרץ ס"ד דאביי אבל אליבא דרבא ודאי א"א לומר כך וזה שדיקדק רש"י בצחות לשונו ד"ה שייר קרקע כ"ש לא יצא בן חורין קרקע לאו דוקא כמו שאמרנו בב"ב כוונת רש"י להראות באצבע דלרבא א"א לומר נחית לשיורא כמו שהוכחתי לעיל מפ' מי שמת מדברי רבא שם ודוק וברור:

## דף ח:

בתוס' ד"ה חספא בעלמא היא וכו' וקשה דאדרבה במסקנא נשאר התירוץ ר"א עדי מסירה וכו' והקשה אדמו"ר דלפי האמת י"ל דברייתא דלעיל אתי' כר"ש ובשמות שאינו מובהקין אלא בתחילת הסוגי' צריך לדחוק לאוקמי כרבנן ובשמות מובהקין דגזרינן אטי איני מובהקין דאי אליבא דר"ש הו"ל למתני עוד אחד דושווין גיטי נשים ושחרורי עבדים בזמן שנעשו בהדיוט דבשאר שטרות פסולים אפי' בעדי מסירה לשיטת תוס' משא"כ בגיטי נשים ושחרורי עבדים דליכא למגזר להכשירו בלא עדי מסירה דערכאות

נמי צריך עדי מסירה. אבל לפי המסקנא דמסיק מלתא דאי' בקידושין לא קתני א"כ ודאי אי נמי אתי' כר"ש ל"ק לחשוב עוד בזמן שנעשה בהדיוט דהא מלתא נמי כשר בקידושין בעדי מסירה בה"ט דכשר בגיטי נשים ושחרורי עבדים דבערכאות גבי קידושין צריך עדי מסירה:

ולי נראה לתרץ בעד התוס' ורש"י דאי אפשר לתרץ כר"ש דא"כ ה"ל לאוקמיא לכתחילה כר"ש דליכא להקשות דהו"ל למתני עוד אחד בזמן שנעשה בהדיוט זה היא בכלל ערכאות דכשר בשאר שטרות בלא עדי מסירה וגם גיטי נשים בעדי מסירה דוקא כמו שתירץ מהרש"א לעיל גבי חזרה ודו"ק:

בא"ד ואין לומר דלהכא חשיב לי' חספא בעלמא וכו' דהא בברייתא דבסמוך כולל וכו' ויש לתמוה אם השתא ידע הברייתא דבסמוך א"כ מתחילת קושיית תוס' לא קשה ולא מידי דודאי א"א לתרץ דשטר מתנה דכשר משום עדי מסירה דא"כ איך קתני בברייתא כל שטרות העולין בערכאות דכשר ע"כ צ"ל בעידי מסירה ולמה קתני בשטרא הנעשה בהדיוט דפסול בשאר שטרות וכשר בגיטי נשים ושחרורי עבדים הא בשטרי מתנה נמי צריך עדי מסירה ומה"ט דכשר בגיטי נשים ושחרורי עבדים הו"ל להכשיר נמי בשטרי מתנה וצ"ע:

## דף ט.

בתוס' ד"ה בשליחות בע"כ וכו' ליתני דשוו בע"כ והוי צ"ל לרבנן עיין מ"ש מהרש"א דלר"מ ל"ק דהוי רצה לומר משום דהוי בכלל רצה בשניהם לחזור חוור מטעם שליחות בע"כ נגעו בה ע"ש ולפ"ז קשה א"כ לרבנן נמי הוי בכלל דלרבנן נמי קשה מנינא למעוטי מאי וע"כ צ"ל למעוטי הא דר"א וקשה מאי צריך למעוטי הא חזרה איתא בקידושין ומילתא דאיתא בקידושין לא קתני וצ"ל בשליחות בע"כ דזה ליתא בקידושין וא"כ לרבנן נמי הוי בכלל ומעתה אני אומר דאין כונת תוס' להקשות דא"כ הו"ל לתוס' לתרץ בלא זה לפי פי' רש"י נמי אלא דכונת תוס' לתרץ ולקיים דברי ר"ח ולכאורה קשה לפי' ר"ח ותו ליכא והאיכא האומר תני גט זה לאשתי ומת לא יתנו לאחר מיתה וכו' דלפי האמת קתני אף מילתא דאיתא בשאר שטרות וצ"ל מילתא דאיתא כקידושין לא קתני דמ"מ צריך לאשמועינן דהא כיון דיכול לגרש בע"כ אין יכול לחזור כמ"ש ר"ח והנה ודאי לר"מ היא בכלל חזרה אלא לרבנן ניתני שכיב מרע שאמר תנו וכו' וצ"ל דלרבנן כבר אשמועינן דמנינא למעוטי הא דר"מ וקשה הא איתא בקידושין וצ"ל דצריך למעוטי כיון דאיתא בע"כ ה"א דלא חזר א"כ כבר נשמע נמי לרבנן וא"כ ודאי זה כונת תוס' לקיים פי' ר"ח ולדבריו קשה לרבנן ליתני שכיב מרע שאמר תנו וכו' וצ"ל מדאיצטריך למעוטי

כבר נשמע כמ"ש והוכיחו תוס' וקשה ליתני דשוה לבע"כ והוי ד' לרבנן וזה קשה אפי' לשיטת רש"י והנה אליבא דר"מ לק"מ דהוא בכלל חזרה אלא לרבנן קשה וצריך לתרץ דלרבנן נמי הוי בכלל מדאיצטריך למעוטי וכדאמרן וא"כ מעתה יש לקיים נמי פי' ר"ח ודו"ק היטב:

## דף י.

בתוס' ד"ה תנו וכו' עד ה"נ למאן דמוקי לה בשכיב מרע לא הוי רישא דומיא דסיפא מכל וכל ששטר אינו בעולם כשמצוה ליתן וכו' עכ"ל ופשוט בתוס' דע"כ רישא לר"פ איירי ששטר אינו בעולם והא לדידי' בש"מ איירי ודברי ש"מ ככתובין ומסורים דמי א"כ קשה לדידי' מאי שנא רישא גבי עבד דזכות היא לו ומ"ש סיפא. והנה הוכחת התוס' אזלי לגירסת ר"ת דלא גרסינן זה דהא למאן דגרס זה איירי שהשטר בעולם ולהנך דגרסי זה במתני' צריכין לחלק בין שחרור עבד למתנת ממון והנה מ"ש תוס' בד"ה האומר דאין לתנא לשנות כתבו גט לאשתי ולהאריך בלשון אין זה סתירה להנך דגרסי תן גט זה דהמה לא איכפת להו אם מאריך מלה אחד כדי להראות רבותא אלא שר"ת מסביר לי' לנפשי' על שאין נראה בעיניו לגרום זה מהאי טעמא שאין להאריך בלשון. א"כ הוא קשה מאוד הו"ל לר"ת להוכיח בקיצור דלא גרסינן זה דהא הוא אינו מחלק בין שיחרור עבד למתנות שכיב מרע ואי גרסינן זה קשה מ"ש רישא ומ"ש סיפא אלא ודאי דלא גרסינן זה דאיירי רישא שהשטר אינו בעולם. ועוד קשה מה שמקשין העולם מ"ש תוס' דלא הוי רישא דומי' מכל וכל שהשטר אינו בעולם וכמצוה ליתן והוא תמוי' מהיכא פסיקא לי' ששטר אינו בעולם אימא שהשטר בעין ואתי' רישא דמתני' כר"מ דס"ל חוב הוא לעבד ובהיתר קושיא שנית לתרץ תחילה מאי מקשי' תוס' ד"ה והא לא משיך וכו' לא בעי לאוקמי מתניתין כיחידאי עכ"ל הא קאמר בשמעתין דרב זביד לא אמר כר"פ דשכ"מ אע"ג דלא אמר תנו נתנו כר"ש שזורי דאמר אף המסוכן ומוקי מתני' כיחידאי וישבתי קושיא זאת בטיב טעם ודעת כי מ"ש תוס' בדיבור זה ועוד יש לומר דא"כ מאי אריא ציבורין דבצברי לא חיישינן למנה קבור מדלא פירש ע"כ כוונתם דבש"מ לפי שלא הי' יוכל לפרש מנה קבור מטרדת חליו כמ"ש תוס' בדיבור אחר זה הנה הסברא הזו אינו אלא לר' זביד דמוקי מתני' כר"ש שזורי אבל ר' פפא דמוקי מתני' כרבנן דס"ל במסוכן אם אמר כתבו לא יתנו מדלא פירש כתבי ותנו ולא ס"ל הך סברא פי' דלא מטורד חליו אפי' במסוכן וכ"ש בשאר ש"מ פשיטא דלא נאמר הך סברא וא"כ אין סברא לחלק לענין מנה קבור בין בריא לש"מ ומעתה מיושב היטב דקושית תוס' אזלי בין לר"פ ובין לר' זביד הל"ל משום מצוה לקיים דברי המת ע"ז תירצו שני תירוצים דהיינו תירוץ קמא

דלא ניחא לאוקמיא כיחידאה זה תירץ עולה יפה לר' פפא דלא מוקי מתני' כר"ש שזורי אלא גם כרבנן אבל לר' זביד דמוקי מתני' כיחידאה אין נכון תירץ זה וע"ז מתרצי תוס' לעיל ועי"ל דבבריא לא חיישינן למנה קבור מדלא פירש א זה אזלי לר' זביד דמוקי מתני' כר"ש שזורי ודו"ק. ולפי הצעה זו מיושב קושיא שני' דע"כ מוכח למאן דאמר בש"מ דרישא איירי שהגט אינו בעין דאל"כ קשה מ"ש רישא ומ"ש סיפא וליכא למימר דרישא אתי' כר"מ דס"ל דחוב היא לעבד דהא אליבא דר"פ ע"כ צ"ל כתירוץ ראשין דביחידאה לא מוקמינן וק"ל. וכ"ז אינו אלא אי אמרינן דמצוה לקיים דברי המת מ"מ כופין אפילו בשאינו מושלש בכך אבל לשיטת ר"ת דס"ל דלא אמרינן מצוה לקיים דברי המת אלא כשמושלש מתחילה לכך מעתה נוכל לומר לר' פפא דרישא איירי שהשטר היא בעין ולא קשה מ"ש רישא ומ"ש סיפא דרישא אתי' כר"ח ומוקי מתני' כיחידאה ולא צריכנא לתי' ראשון שבתוס' כי קושיית תוס' מתורץ עם שיטת ר"ת דוקא במושלש לכך וא"ת אי ס"ל לר' פפא לאוקמינן מתני' כיחידאה אמאי לא תני ברישא בש"מ כתבו ותני איכא למימר דאשמעינן בתני דאין כופין את היורשים לשחרר משום דמצוה לקיים דברי המת כיון דלא השליש מתחילה לכך ומשו"ה הוכרח ר"ת לשיטתו להביא ראי' אחרת דלא גרסינן זה ודו"ק. ועפ"ז אמרתי ליישב מה שתמוה מאוד בהלכה שאמר והלכתא לקבורה לא חיישינן ואח"כ פריך ר' פפא מ"ט לא אמר כר' זביד ולמה הפסיק באמצע הסוגי' בפסק הלכה ולפי דברינו מה מתוק מאוד דתוס' כתבו בד"ה והא לא משך וכו' עד ועוד ומפרש ר"ת וכו' עד מדלא קתני תנו מנה זה לפלוני וכתב מהרש"א ע"ז דלענין מנה צבור שפיר ידעינן לה כאלו הוי מתני נמי זה בהדיא אבל לענין שיהי' משליש מתחילה לכך לא משמע לי' כלל אי לא הוי מתני בהדיא ע"כ וכוונתו דהא לר"פ לא מתוקמיא מתני' במעמד שלשתן דא"כ לא איירי מתני' בבריא דהא לא משך וע"כ בש"מ ובש"מ חיישינן למנה קבור וידעינן דמתני איירי בצבור משא"כ לענין הושלש מתחילה לכך לא ידעינן אי לא תני זה וכ"ת דה"א דמתני' איירי בש"מ ובלא צבור ולא חיישינן למנה קבור דר"פ הי' סבירא לי' דהלכתא כרב דחיישינן למנה, קבור וכ"ע הכי ס"ל וזה שאמר והלכתא לקבורה לא חיישינן הוא מימרא דסתם גמרא. וא"כ לפ"ז מיושב היטב שהקדים המקשה והלכתא למנה קבור לא חיישינן ומזה נולד קושיתו דר' פפא מ"ט לא אמר כר' זביד בל"ז לא קשה מידי דה"א דניחא לר' פפא לאוקמי רישא וסיפא בחד גוונא ולר' זביד ע"כ הרישא לא איירי במעמד שלשתן דאי בעין והאשה רוצה בכך למה לא מהני מעמד שלשתן בשלמא לר' פפא איכא לאוקמיא רישא נמי כשהיא בעין ואתי' כר"מ דחוב לעבד ולא תקשי לך קושיית תוס' מאי פריך הא קיי"ל מצוה לקיים דברי המת וצ"ל דמתני' לא

אתי' כיחידאה דמצינן לתרץ כשיטות ר"ת ומתני' איירי שלא הושלש מתחלה לכך מדלא קתני זה וכמו שפרשתי תירץ מהרש"א משו"ה הקדים דקיי"ל לקבורה לא חיישינן וא"כ נסתם פי' מהרש"א וא"כ אין מקום לתי' ר"ת דמתני' איירי דלא הושלש מתחילה לכך וע"כ צ"ל כתירוץ ראשון בתוס' דכיחידאה לא מוקמינן וע"ז פריך ר' פפא מאי טעמא לא אמר כר' זביד דלר' פפא ג"כ לא איירי רישא וסיפא בחד גונא דא"כ קשה מ"ש רישא ומ"ש סיפא ואין לומר דרישא אתי' כר"מ דהא כיחידאה לא מוקמינן משו"ה פריך שפיר ר' פפא מ"ט לא אמר כר' זביד ודו"ק היטב כי דרך חריף היא:

ואמינא לפ"ז זה כוונת רש"י במתני' הא אמר תנו גרסינן ולא גרסינן תן וכו' ולפיכך לא נחלקו חכמים. ולא ניחא לרש"י לקיים הגירסא ואתי' מתני' כר"מ כמו שכתבו התוס' דרש"י כתב בשמעתין דפריך אליבא דמ"ד דל"ל מצוה לקיים דברי המת וקשה מה פריך והא לא משך אימא המתני' אתי' כמ"ד מצוה לקיים דברי המת וע"כ צ"ל דלא ניחא לי' לאוקמיא כיחידאה ומשו"ה פי' רש"י דלא גרסינן תן דא"כ אתי' מתני' כר"מ וכיחידאה וזה פשוט אמנם חל עלינו לבאר מי הכניס לעיל (דף ט') לקיים הגרסא ע"פ דוחק ומחלק בין חזרה לשחרור כתי' רב אלפסי ולמה לא פי' רש"י לעיל כמו שפי' רש"י כאן במשנה דלא גרסינן תן וכמו שהרגישו בזה התוס' לעיל. אמנם האיר ד' עיני דלפי מה שכתב הירושלמי פלוגתא דרבי ורבנן תנו שחרור זה לעבדי ומת רבי אומר לא זכה וחכמים אומרים זכה וכופין את היורשין לקיים דברי המת אמר ר' זעירא בסתם חולקינן מאי אנן קיימין אם באומר שחררו אף רבי מודה ואם באומר כתבו ותנו אף רבנן מודי אלא א"כ קיימינן באומר תנו ר' אומר תנו כאומר כתבו ותנו ורבנן אמרי האומר תנו כאומר שחררו ע"כ ואמינא דהא דאמר בירושלמי באומר כתבו ותנו אף רבנן מודי. אינו אלא למאי דקיי"ל לגבי מתנה אם אמר תנו מנה לפלוני יתנו לאחר מיתה ואם אמר כתבו ותנו מנה לפלוני לא יתנו לאחר מיתה שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה ה"ה בגט שחרור מהני תנו לרבנן ואם אמר כתבו ותנו אמרינן נמי שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר שחרור ואין גט לאחר מיתה אמנם כן לפי מה דמשני התרצן שם מלתא דאיתא בשאר שטרות לא קתני דשלח ר"א לגולה משום רבינו ש"מ שאמר כת בו ותנו מנה לפלוני וכו' שמא לא גמר להקנותו וכו' אבל למאי דס"ד דמקשן ה"א אם אמר במתנה כתבו ותנו מנה לפלוני נותנין לאחר מיתה דכמו אם אמר תנו מהני ה"ה אם אמר כתבו ותנו והא דאמר כתבו ליפות כוחו להיות בידו לראי' ובאמת מקניהו ומזכיהו לאלתר וא"כ כתבו ותנו בגט שחרור אליבא דרבנן נמי נותנין לאחר מיתה וא"כ קשה אי נמי לא גרסינן תן אלא תנו והוי כמו כתבו ותנו מ"מ קשה עדיין אמאי לא יתנו לאחר

מיתה לרבנן דזכות היא לעבד וע"כ צ"ל דאליבא דס"ד לחלק בין חזרה לגירושין אבל הכא בשמעתין פי' רש"י לפי המסקנא דלעיל דמחלק במתנה בין תנו לכתבו ותנו חזר רש"י הכא ופירש דלא גרסינן תן דלפי האמת לא ניחא לרש"י לחלק בין חזרה לגירושין וכמו שהשיג הרא"ש באריכות על דברי הרי"ף בזה מכמה סוגות אלא שבס"ד דמקשן לעיל ע"כ צ"ל לחלק בין חזרה לגירושין וכמו שכתבתי ודו"ק:

בתוס' ד"ה תנו מנה לפלוני וכו' אין צ"ל דלדידי' נמי רישא איירי במעמד שלשתן ומיירי שהגט בעין וכו' ופירשתי כוונתם דס"ד דרישא וסיפא איירי בחד גוונא ע"פ מה שתירץ בחידושי הרשב"א לקושיית תוס' דליכא לפרש המתני' הטעם משום מצוה לקיים דברי המת דאם איתא ה"ל למתני ברישא שכופין את היורשין ועושין לו גט שחרר אלא ע"כ התנא דידן סבר כמ"ד אין מצוה לקיים דברי המת. אלא שבזה י"ל אימא הרישא איירי ביתומים קטנים דלאו בני מעבד מצוה נינהו וצ"ל לתירץ הרשב"א דרישא וסיפא איירי בחד גוונא וזה כוונתם אצ"ל דלדידי' רישא איירי במעמד שלשתן וכו' וכ"ת מאי פריך והא לא משך לוקי מתני' בבריא ומשום מצוה לקיים דברי המת ע"ז מפי' תוס' והולך על קושייא זו יש ג' תירוצים כמ"ש תוס' בדיבור הסמוך והא לא נושך וק"ל ולפ"ז יש לסתור מ"ש בתחלה לתרץ הא דמקדים והלכתא לקבורה ל"ח כדי להקשות ור"פ מ"ט לא אמר כר"ז דהא עדיין יש לר"פ לומר דניחא לי' לאוקמי הרישא והסיפא בחד גונא ול"ק קושיית תוס' דיש לתרץ כתירץ הרשב"א ודו"ק:

## דף יג.

בתוס' ד"ה מפני מה תקנו זמן וכו' עד ומיהו שמא לא יתרצה וכו' עיין מ"ש מהרש"א הוא דבר נפלא וכיון לאמיתו דלא כהמהרש"ל וברור הוא:

בתוס' ד"ה ור"ל אמר משום פירי וכו' עיין מה שהקשה מהרש"א לפי' הרשב"א ומתרץ שהבעל יפסיד אותה לומר שפשוט הי' והיא עשתה מקושר וכו' כ"ז היינו לקי' תוס' דגט מאוחר גובה מזמן הכתיבה ולא מזמן הכתוב אבל לפי תי' תוס' גט מאוחר אינו גובה אלא מזמן הכתוב בו א"כ אין לחוש לטענה זאת שהוא אומר פשוט היתה והוא עשתה מקושר דמקושר שכתב עדיו מתוכו אינו כשר אלא כמו פשיט מאוחר ואינו גובה אלא מזמן הקצוב בו וגם אינו מגורש שאינה רשאי לינשא אלא מזמן הכתוב בו. דאל"כ ניחוש אף לאחר שתקנו זמן לשמא יחפה כגון ע"ד משל שזינתה שנת ת"ע והוא יכתב להגט על זמן שנת תע"א ותעשה מזה הגט פשיט גט מקושר נמצא יהי' מגורשת מת"ע ובאמת אינה מגורשת אלא בתע"א אלא ודאי דגט מקושר שכתב עדים לתוכו אינו כשר אלא מפני שיכול לעשותו פשוט מאוחר ואינה מגורשת אלא מזמן הכתוב בו וזה ברור וזה

שהקשתי לדעת הראב"ד דפסק דגט מאוחר כשר משעת נתינה אף שזמן הגט מאוחר ומוגרשת תיכף א"כ ודאי יש לחוש עדיין משום שמא יחפה וצ"ע להראב"ד וק"ל:

ע"ב בגמ' קסבר יש לבעל פירות משעת נתינה בחידושי הלכות מהדורא בתרא מקשה אמאי לא אמר בהיפוך קסבר יש לבעל פירות עד שעת כתובה וא"כ מ"ט דרבנן דפסלי במתני' אלא משום שמא יחפה ומתרץ דבגמרא סמך עצמה וידעה האמת להיפוך פלוגתת ר"י ור"ל ממילא סבר ר"י עד שעת נתינה ע"כ גם ר"ל קשי' אהדדי דר"ל א"א לומר דס"ל עד שעת נתינה. אבל אי קשי' לי הא קשי' מאי מקשי הא איפכא שמעינן להו ומשני איפוך רצ"ל איפוך בתרייתא הו"ל למימר לר"י דס"ל עד שעת כתיבה וא"כ מ"ט דרבנן דפסלי אע"כ משום יחפה ור"ל ס"ל עד שעת נתינה ואיכא למיחש שמא ישכור והולך אפי' אחר נתינה ורבנן דפסלי במתני' דהיא תגבה משעת כתיבה מלקוחות שלא כדין דיש לבעל פירות עד שעת נישואין והאי דפי' רש"י דכי אתי' למיטרף צריכא לאתויי סהדי אימת מטי גיטה לידה לא ס"ל לר"ל כמ"ש תוס' על פי' רש"י וגם סברת תוס' לא ס"ל לר"ש דתביא גיטה לב"ד כמו שרש"י ס"ל לזה לדוחק וסברא גרועה וא"כ הו"ל לש"ס לפרש הכי ול"צ להפך הברייתא שס"ל לר"י משער כתיבה ולר"ל משעת נתינה וצ"ל דוה באמת משני איפוך דרצ"ל כמו שהקשתי וליכא להקשות א"כ הו"ל למימר אלא איפוך כמו שהקשה הרא"ש על בעל העיטור דלדינא קאי בראשונה דר"י ס"ל משום שמא יחפה ור"ל משום פירי ואי הוי אמר אלא ה"א דמהפך ר"ל ור"י בדינא כמ"ש בעל העיטור ודו"ק. ועם זה מיושב מה שפסק רשב"ם בב"ב פ' מי שמת דיש לבעל פירות עד שעת כתיבה ותפסו עליו כל המחברים שפסק דלא כהלכתא כר"ל ולא כר"י ולפמ"ש פסק כהלכתא כר"י אליבא דאמת ודו"ק:

שם ע"א:

בגמ' לא דכ"ע הולך כזכי דמי פי' רש"י כלומר בעלמא הולך כזכי דמי ואם הי' במתנה דליכא אחריות מודה שמואל דאינו חוזר וכתבו תוס' אין נרא' דבמתנה אין הולך כזכי כדפי' לעיל היינו בדף י"ב ועיק' קושייתם לעיל מאי שלכאורה תמי' גדולה על רש"י מהא דגרסי' להדי' בריש השולח שליח מתנה כשליח הגט נפקא להולך אינו כזכי הרי להדי דשליח מתנה אינו כזכי וגם הרשב"א והרא"ש תפסו קו' זו על רש"י ובאמת לכאורה הוא תמי' גדולה על רש"י. ולבי אומר לי לתרץ דברי רש"י דלכאורה צריך להבין מה שהקשה הש"ס לימא הולך כזכי קמפלגי מ"ס הולך כזכי ושמואל סבר הולך לאו כזכי ומאי איכפת לן אי פליגי בזה ופשוט דכונת הגמ' שהקשה אי פליגי בהולך כזכי והלכתא כותי' דשמואל בדינא א"כ אפי' במלוה הולך אינו כזכי וא"כ קשה על אביי דאמר נקטינן

שליח מתנה כשליח הגט עדיפא מיני' הי"ל לומר אפי' בשליח מלוה הוי כגט והולך לאו כזכי וע"ז ודאי שפיר משני לא דכ"ע הולך כזכי כלומר במתנה רצ"ל ודאי אי אמר אביי דשליח מלוה הוי כשליח הגט דהולך לאו כזכי ה"א במתנה הולך כזכי ומלוה ה"ט דחוזר משום דאמרינן מיגו דחייב באחריותו יכול נמי לחזור אבל לפי האמת דאמר תני' כוותי' דרב א"כ וודאי י"ל דפליגי רב ושמואל בהולך כזכי ואביי דאמר שליח מתנה כגט ולא אמר מלוה משום דפסיק כרב דתני' כוותי' וא"כ לדידי' ודאי הולך כזכי גבי מלוה ודו"ק. והשתא מתורץ אמאי לא הקשה הש"ס מברייתא על שמואל דלפי מ"ש דלפי האמת פליגי בהולך כזכי ובהולך כזכי פליגי תנאי וא"כ שמואל מוקי להך ברייתא דתני' כוותי' דרב כמ"ד הולך כזכי ושמואל סבר מלוה ומתנה שוים וא"כ שמואל ס"ל כהך ברייתא דתני יחזיר למשלח וע"ז הקשה הגמ' לקמן תני חדא יחזור וכו' לימא בהא קמפלגי דמ"ס הולך כזכי ומ"ס לאו כזכי. וכונת המקשן אי נימא דפליגי בהא א"כ תקשי לשמואל מברייתא דתני' כוותי' דרב וליכא לתרץ דברייתא אתי' כמ"ד הולך כזכי ולדידי' ס"ל כמ"ד דאמר הולך לאו כזכי הא ודאי יש לסמי חדא ברייתא נגד תרתי ברייתא דס"ל הולך כזכי ואם כן קשה לשמואל וע"ז משני הש"ס דכ"ע הולך לאו כזכי כשמואל הא הא בבריא הא בש"מ ור' זביד משני הא והא בש"מ הא דאיתא למקבל וכו'. ומעתה נמי מסולק הוכחת הרא"ש מה שהקשה על רש"י בשם ר"ת דלקמן מוכח דבמתנה הולך לאו כזכי מדקא משני ר"ז הא והא בש"מ ולא משני הא והא בבריא והילך כזכי ול"ק הא דאיתא למקבל ע"כ אבל לפי מ"ש ודאי א"א לרב זביד לתרץ הברייתא בבריא וכ"ע דהולך כזכי דא"כ פשיטא תקשי לשמואל דס"ל הולך לאו כזכי ודו"ק כך צ"ל לישב שיטת רש"י וק"ל:

שם בתוס' ד"ה ר"ל אמר משום פירות וכו' ולא תפסיד פירות עד שעת נישואין עכ"ל ולא ניחא להו לפרש דתפסיד אף לאחר נתינה כמו שפירש"י ז"א לפי שיטתם דבסמוך לר"י שתביא גיטה לב"ד ויכתוב לה כמ"ש מהרש"א מ"מ צריך לישב מי הכריחו לסברתו אליבא דר"ל ודאי אליבא דר' יוחנן לפי פי' ר"י צ"ל הך סברא משא"כ לר"ל מי הגידו להם סברא זו ונראה דהוכחת תוס' דזה סברא פשוטה הוא דתביא גיטה לב"ד וליכא למאן דפליג עלה דאל"כ קשה קושיא אלימתא הו"ל לשנויי ור"י מ"ט לא אמר כר"ל דקסבר יש לבעל פירות עד שעת כתיבה ואליבא דר"ש לא אמר רק אליבא דרבנן ואלייהו ע"כ צ"ל הטעם שמא יחפה דאל"כ למה פסול בנכתב ביום ונחתם בלילה ואם תקשי מהך מימרא דקסבר ר"ל עד שטת נתינה כמו שתירץ במהדורא בתרא דע"כ צריך להפך דא"כ ס"ל לר"י משעת נתינה ז"א דאיכא למימר באמת ר"ל ס"ל עד שעת נתינה וצריך לתקן

ומן בגט משום פירות לידע יום הנתינה דמסתמא הכתיבה ונתינה ביום אחד אלא ודאי דס"ל לתלמודא לסברא פשוטה ומוחלטת בלי שום חולק דתביא גיטה לב"ד וא"כ אי ס"ל לר"ל עד שעת נתינה קשה למה הוצרכו לתקן זמן בגט דבאין בו זמן נמי תביא גיטה לב"ד משום הכי פירשו תוס' אליבא דר"ל דהיינו טעמא דלא תפסיד להפירות עד שעת נתינה ודוק:

ועפי"ז מיושב מה שהקשתי דהוי לי' לתוס' לפרש הא דקאמר קסבר ר"י יש לבעל פירות עד שעת נתינה על פי דרך אחר ולא משום דתביא גיטה לבית דין וצריכין לתרץ למה לא קתני במתני' נכתב ונחתם ביום וניתן בלילה דלר"ל לק"מ דהא ס"ל דיש לבעל פירות עד שעת חתימה וכהאי גוונא מכשיר תנא קמא אי נמי דאתי לאשמועינן רבותא דלר"ש אפילו נכתב ביום כשר דמשנתן עיניו לגרשה שוב אין לבעל פירות ולר"י נמי לא קשה דכיון דחתימה ונתינה לא היה ביום אחד יש לה קול ולא שייך חיפוי אבל אי ס"ל לר' יוחנן הטעם משום פירות וס"ל דיש לבעל פירות עד שעת נתינה ודאי קשה אמאי לא תני נכתב ונחתם ביום פוסל ת"ק דיש לבעל פירות עד שעת נתינה וכ"ת משום רבותא דר"ש הא ר"י ס"ל דר"ש מכשיר אפי' מכאן עד עשרה ימים ואמאי לא קתני רבותא אפי' מכאן עד עשרה ימים מכשיר ר"ש אלא ע"כ צ"ל דרבותא דת"ק אתי לאשמועינן וא"כ ה"ל למתני נכתב ונחתם ביום וה"ק קסבר דיש לבעל פירות עד שעת נתינה וא"כ ליכא לר' יוחנן לפרש משום פירות דא"כ קשה ה"ל למתני רבותא יותר נכתב ונחתם ביום וניתן בלילה:. אבל לפי מה שתרצתי קושית מהדורא בתרא ע"כ צ"ל דר"ל מ"מ ס"ל הך סברא דתביא גיטה לב"ד א"כ מפרשי תוס' בקיצור לר"י נמי עד שעת נתינה ולא צריך זמן דתביא גיטה לב"ד ודו"ק:

בא"ד וא"ת גט מאוחר יפסול מה"ט וכו' מפני שיכול לעשותו פשוט וכו' עיין מהרש"א וקשה לי' לתרוצי א"כ ה"ל לתוס' להקשות מהאי דמקושר נמי לר"י דס"ל עד שעת נתינה שהבעל יפסיד אותה לומר שהגט פשוט היא והיא עשאתו מקושר ותפסיד הפירות משעת נתינה עד זמן הכתוב בו וליכא למימר דר"י מוקי מתני' בגט מקושר שכתב עדיו מתוכו דכשר היינו אם נתן לה הגט מקושר בזמן הכתוב בו אף שאין לו דין מקושר דהא במקושר מלך שנה מונין לו שתים מ"מ מכשירינן אותו ודנין אותו כשטר פשוט דהא יכול לעשותו פשוט אבל אם בשטר מקושר שעדיו מפנים והוא נתנו לה שנה קודם מזמן הכתוב בו באמת פסול לר"י אבל לר"ל יהי' מה שיהי' בין שאיירי המתני' שנתנו לה בתורת מקושר או בזמן הכתוב בו מ"מ היא תפסיד פירות משעת כתיבה עד שעת נתינה זה אינו דע"כ איירי מתני' שנתנו לה בתורת מקושר שנה קודם מזמן הכתוב דאל"כ

מאי דאמרינן בב"ב (דף קס"ד) השיב רב"י לר"ח בן גמליאל והלא אינו דומה זמנו של זה וכו' וזמנין דיזיף מיני זוזי במקושר וכו' משמע דנתן לו השטר בתורת מקושר ולא בזמן הכתוב בו. וליכא למימר דקושית תוס' אולי בין לר"ל ובין לר"י דא"כ ר"י צריך נמי לומר כתירוץ תוס' דאין הבעל מפסיד הפירות משעת חתימה אלא כשראוי לגרש בו. ומתני' לאו ראי לגרש בו אפי' לר"א וס"ל לת"ק דלא הוי לי' קול. וא"כ לפ"ז אין מקום לקושית מהדורא בתרא דר"י ס"ל עד שעת כתיבה וא"כ מ"ט דרבנן דפסלו נכתב ביום ונחתם בלילה דאיכא למימר דהיינו טעמא דת"ק כיון דאין לו קול לא מפסיד הבעל הפירות משעת חתימה ומכ"ש משעת כתיבה ולפ"ז עדיין ק' ראשונה במקומה עומדת מי הכריחו לומר לר"ל שס"ל הך סברא שתביא גיטה לב"ד. ומה שאמרנו וענינו מכח קושית מהדורא בתרא הא בלא"ה לק"מ:

ומצאתי דרך שקושית תוס' דוקא לר"ל ולא לר"י ע"פ מה שכתבו תוס' (דף ג') ד"ה כתב בכתב ידו עיי"ש היטב והנה תירוץ שני שם לפי מה שפירש בו מהר"ם בחידושיו עיין עליו וצ"ל דלא ס"ל לתוס' דהכא דהא לפי מה שהנחנו דהכחת תוס' דס"ל לר"ל ג"כ הך סברא דתביא גיטה לב"ד מדלא מוקי הש"ס דר"י ס"ל עד שעת כתיבה ור"ל עד שעת נתינה הא לפי תירוץ זה אי אפשר לומר דר"ל ס"ל עד שעת נתינה דא"כ קושית תוס' במקומה עומדת כתב בכתב ידו אמאי פסול ואי ר"ל ס"ל עד שעת נתינה אי אפשר לתרץ כתירוץ ב' דוק ותשכח. וע"כ צ"ל דהתוס' דהכא אזלי בשיטות תירץ ראשון שם בתוס' והנה על תירוץ ראשון קשה אמאי פסלינן כתב בכתב ידו ואי משום דתפסיד האשה האשה כשהבעל הי' כותב הגט בזמנו תלך לב"ד ותביא גיטה עמה אלא שרצ"ל כתירץ מהרש"א הכא בתוס' כיון דזמן הנתינה והחתימה הי' ביום אחד ודאי לא תביא גיטה לב"ד בשעה שנתגרשה דמאי הי' לה לחוש כיון שהכל הי' בזמן אחד אלא שלקוחות יפסידו אותה לומר שהבעל הקדם הזמן. ומעתה קבעו קושייתם וא"ת גט מאוחר לפסול מה"ט וכו' דוקא לר"ל אבל לר"י לק"מ די"ל כמו שהקשה מהרש"א שכיון שהי' שעת החתימה והנתינה שווין תביא גיטה לב"ד. ומה שתירץ מהרש"א לא ס"ל לר' יוחנן וכ"ת לתירוץ ראשון שבתוס' ע"כ צ"ל סברת ותי' מהרש"א וכדאמרן הא לר"י דס"ל דשמא יחפה קושיית תוס' בלא"ה לק"מ אבל לר"ל ע"כ צ"ל כתירוץ ראשון שבתוס' וצ"ל כסברת מהרש"א קשה שפיר לדיד' מהאי דמאוחר ודו"ק: ומעתה אני אומר שאין צריכין לפי' מהרש"א בתוס' ד"ה עד שעת נתינה דמכח ע"מ אין קול כ"א אין לו אלא קצת קלא ודלא הקשו תוס' מדנכתב ביום ונחתם בלילה לתירץ ראשון אך דוקא לבתר הך דמשליש ע"ש באורך דא"ל דמכח ע"מ יש קול ממש לידע יום המסירה אלא דמ"מ אין להקשות

ממתני' דנכתב ביום ונכתב בלילה די"ל דמתני' אתי כר"מ דאמר עדי חתימה כרתי ולית לי' קלא וא"ת הא ע"כ מתני' אתי' כר"א דהא קשה קושית תוס' גט מאוחר לפסול וצ"ל כתירוצם דאינו ראוי לגרש בו אבל נכתב ביום דראוי לגרש בו ע"י עדי מסירה כר"א דהא קושית תוס' איני אזלו אלא לר"י ולר"י לפי מה שפרשתי ל"ק מהאי דגט מאוחר אבל מהך דמשליש צ"ל דאית לי' קלא כשלא ניתן ביום הכתיבה וסברא זו איתא בין לר"מ ובין לר"א ואהא סמכי קושיתם וא"ת נכתב ביום ונחתם בלילה אמאי פסול הא אית לי' קלא ודוק:

ע"ב בתוס' ד"ה זנות לא שכיחא אבל לא בעי למימר דשום זנות לא שכיח דהא בריש כתובות וכו' עכ"ל וי"ל לדקדק אימא דה"ק זנות לא שכיחא דהיינו זנות בין יום ולילה וא"כ אי טעמא משום שמא יחפה מ"ט דת"ק בנכתב ביום ונחתם בלילה שהיא פוסל וכמ"ש הרמב"ם בפי' המשניות וליכא למימר דמשו"ה תירץ התוס' בתירוצם דא"כ אמאי אמר ר"ל לא אכשיר ר"ש אלא לאלתר אבל מכאן עד עשרה ימים לא חיישינן שמא פייס ולא אמר מטעם שמא יזנה ויחפה עליו דמשו"ה לא ארי' דצ"ל שמא פייס היכי דלא שייך שמא יחפה כגון שנותן ע"י שליח ואית לי' קלא. ותו קשה מה שתירצו ועוד דהתם אע"ג דלא שכיח עשו תקנה ותירץ שלא תאסר עליו עולמית לפי מה שכתבו התוס' לקמן ד"ה הני קלא אית להו דגזרינן שמא יחפה על בני' ממזרים אי נמי שהוא אומר שזינתה אחר גירושין הני אסורה ג"כ על עולמות ובהתיר קושיא א' נראה דהכריחו תוס' לתרץ בתירוצם לפי הני דגרסי איפוך קמייתא ר"י ס"ל טעם משום פירי ור"ל הטעם משום שמא יחפה עיין בראש הני פוסקים דס"ל הכי ואי ר"י ס"ל מטעם משום פירות ותקשי להו מ"ט לא אמר משום שמא יחפה וצ"ל דס"ל דזנות לא שכיחי בין יום ולילה אכתי קשה לר"ש דמכשיר בנכתב ביום ונחתם בלילה אמאי לא חיישינן לשמא יחפה וכ"ת דזנות בין יום ולילה לא שכיחי הא ר"י מכשיר לקמן לר"ש אפילו מכאן עד עשרה ימים משו"ה הוצרכו תוס' לתרץ לפי תירוצים וק"ל:

ועתה אבוא לבאר קושיא ב' כי אמינא מה שסמכו תוס' בד"ה הני קלא וא"ת ומאן דאמר משום בת אחותו בזמן הזה למה כותבין. ולא הק' תיכף אתחילת סוגי' אר"י גופי' ופשוט בעיני דכוונת תוס' בזה ליישב פי' רש"י דפריש לענין זנות דבעי לאתויי ראי' אימת מטא גיטה לידה והקשה תוס' דהא ספק נפשות להקל כמו שצריכין לומר קודם שתקנו זמן וע"ז סמכו הך וא"ת וצ"ל דבזמן הזה משום חיפוי ממזרים או שהיא תהי' אסורה עליו כל ימי' וס"ל לרש"י משום חיפוי לבד לא עשו חכמים תקנה אלא אגב אינך טעמים שהזכירו תוס' ובהנך תרי טעמי' ודאי כיון דאית לי' קלא ויצא על בני' חשש ממזרים

אם רצו לבוא בקהל או אם היא רוצה באשתו ויאמר שזינתה אחר גירושין ודאי צריכה להביא ראי' וכיון שאזלי הנך טעמא משום חיפוי לבד לא איכפת לן והתוס' שהשיגו על רש"י ופי' ר"י הני לא קלא אית להו ומסקו אדעתייהו לידע יום המסירה לא ס"ל דתקנו זמן משום הנך טעמים ובזמן הזה שכתבו זמן משום שמא מהרה יבנה ביהמ"ק ומעתה מתורץ קושיא ב' דהנך טעמים כתבו תוס' לפי' רש"י ולפי' רש"י בלא"ה לא קשה מהך דכתובות דא"ל דוקא זנות בין יום ולילה לא שכיח אלא דקושיית תוס' אזלי להנך דגרסי איפוך קמייתא אבל רש"י פירש בהדי' איפך בתרייתא בלא"ה לק"מ ודו"ק:

## דף יז.

בתוס' ד"ה אמרי לה פסול וא"ת מ"ש מגט מקושר וכו' עד ואומר ר"ת דעדי הגט אין חותמין זה בלא זה עכ"ל ולפי מה שכתבו התוס' לקמן בסוף פ' הזורק דלר"ת בגט מקושר אין צריך לחתום זה בפני זה כפי' מה שפירש מהרש"א שם בתוס' א"כ בהך תירץ דר"ת אתרצי נמי הך קושיא ראשונה מהאי דגט מקושר וק"ל. בא"ד ואומר ר"ת אפי' מאן דפסול הכא לא פסול אלא בתחילה עכ"ל נראה לפרש דשיעור דבריהם כך היא כיון דתירץ ר"ת הך תירץ אהך דחזקי' מכח זה נולד קושיא בהך שמעתתא למאן דפסול הכא לר"י א"כ ליכא איכא בנייהו ומפני זה הביא ר"ת דמאן דפוסל הכא לא פסול אלא בתחילה אבל באמצע ובסוף לא פסול וע"ז קאי הבנייהו אבל לפי גרסת הרי"ף וקצת גדולים הביאו הש"ך סי' מ"ה לחתום מתחילה קרוב או פסיל ופרושו לחתום לכתחילה פוסל אבל בדיעבד מודה דכשר אפי' מאן דפוסל א"כ שפיר יש בנייהו ולכאורה מוכח הך גירסא כי היכא דלא תקשי מהך דחזקי' נמצא אחד מהם קרוב דאיכא למימר התם איירי בדיעבד ומאן דפוסל אינו אלא לכתחילה ור"ת תירץ דמחלק בין גיטין לשאר שטרות כי לית לי' הך גרסא א"כ קשה לדידי' מאי בנייהו וע"ז סמכו דבריהם ואומר ר"ת עוד דאפילו מאן דפוסל לא פסול אלא בתחילה ונמצא איכא בנייהו באמצע ובסוף ודו"ק. באמצע דבר וא"ת למ"ד משום עדים וכו' נישיילינן וכו' עכ"ל פי' נשיילינהו לעדים אם חתמו למילוי או אם חתמו בפ"א ודאי לעדים חתמו דמאי שנא אם אמר כולכם דסתמא לעדים כמו כן אם חתמו כולם ומה שסמכו קו' זו אחר פי' ר"י נ"ל דהרמב"ן בפ' גט פשוט מחלק בין שאר שטרות לגט מקושר דלא מכשירינן שם אלא חד קרוב ולא ב' דדילמא אתי לקיימי בתרי קרובים וחד כשר משא"כ בשאר שטרות לא חיישינן להא ומכשירינן קרוב בין בתחלה ובין באמצע ובסוף משום דכיון דלא הוי צריכי למחתם ולא אורחי דאינשי לרבויי בעדים בגט פשוט ודאי אמרי בי דינא מאי דקמן ומגלא מלתא דקרובים נינהו ומשום תנאי או למילוי ירוויח חותמו אבל בגט מקושר אורחי' דמלתא למחתם

עדים על כל קשר וקשר ולא מיגלי מילתא ולפי סברא זו אין מקום להקשות דנשיילינהו לעדים בשאר שטרות הא בודאי מיגלי מילתא ונתברר על מה חתמו אבל השתא דהוכיח ר"י דלא מכשירינן בשאר שטרות אלא בתחילה ולא בסוף וחזר ר"ת א"כ ש"מ דלא ס"ל כסברת הרמב"ן וא"כ מעתה נולד קושיא זו דנישיילינהו לעדים וק"ל:

בא"ד ומאן דמכשיר הכא וכו' עכ"ל הרב ב"י וב"ח הסכים בזה עם מהרש"ל בא"ע סי' ק"ב ובאמת מ"ש מהרש"א בזה דוחק ואין אלא דברי נביאות בתוס' וכמו שהשיג הש"ך בסימן מ"ה ע"ש אמנם מה שכתב שם ג' תירוצים אין דעתי נוחה בהם תי' א' ע"פ אותו גרסא מחתם מתחילה וכבר כתבתי והוכחתי דתוס' לא ס"ל להך גרסא ותי' ב' דלענין גיטין מכשירן בין באמצע ובסוף והאי דכתבו תוס' ומאן דמכשיר הכא היינו לענין שטרות כל זה דוחק ע"ש ולי נראה כפי' ש"כ וזה שכתבו תוס' ומאן דמכשיר הכא לא הכשר אלא בתחילה משום דמאן דמכשיר ס"ל דמקיימן בגט מעדים שלמטה אבל למאן דאמר דפוסל קרוב בתחילה ס"ל דגבי גט מקיימין מעדים של מעלה אבל באמצע ובסוף מכשיר בקרוב ופסול וזה שכתבו תוס' פסול לכ"ע היינו בין לר"י ובין לר"ל למאן דמכשיר ודו"ק היטב:

שם ע"ב:

בתוס' ד"ה שמא פייס וכו' עד ובקונטר' פי' שם דבשולח גט ממדינת הים וכו' דמימר אמר השליח קדמני וכו' עיין מה שמקשה מהרש"א בזה לשיטות ר"ת ותרוצו דחוק וזר מאוד ולכאורה תמוה מאוד אבל לי לק"מ דהבנתו דלפי תירץ ר"ת כיון שהיא עמה בעיר וקובע זמן וכו' נמי צריך לתי' רש"י דלא שייך במדינת הים פייס משום דלא עקר נפשי' מספיקא וליתא דלתירוץ ר"ת כולה מלתא משגיחין אי כתב זמן אם הוא בעיר הסברא נותנת מחמת קטטה עבד וקבע הזמן לצעורא אבל אם אינו בעיר ודאי לטובתה מתכוון כדי שלא תתעגן והרחיב לה הזמן וחיישינן שמא פייס אבל אם לא קבע זמן כלל א"כ ליכא לצדד ולהכריע אי עבד מחמת קטטה או מחמת עיגון ומדינת הים או אם הוא בעיר שויין אם כבר חתם הגט אמרינן דמודה ר"ל אם איתא דפייס קלא אית לי' אבל קודם חיישינן שמא פייס ומדינת הים לא קבע זמן רק כיון דהחתים כבר לא חיישינן לפייס משא"כ כאן במתני' כיון דלא קובע ולא החתים חיישינן לפיוס ודוק:

**דף יח.**

תוס' ד"ה טעמא דאיכא כתב עד אי נמי כו' ולא חיישינן דלמא חלפי. והקשה הב"ח בסי' קל"ה דאפילו אי בזקינה ולא פליט ניחוש שמא בשעת נתינה היא נפלטה דהא קודם נתינה הי' וקראוהו ושמא לא נבלעו אלא לאחר נתינה ואמאי קאמר אין כאן חשש

גירושין ע"כ ולק"מ דודאי לשמא חלפי אף שעיילי' לבי' ידא ואפקא לא חיישינן דחששא רחוקה היא כיון דאיירי דאקרי לה קודם תרי סהדי אבל אי לא פליט וזה הי' ידוע לחכמי הש"ס דאי עכשיו לא פליט ודאי בשעת נתינה נמי לא הוי כתב דמי ימר דבדיקת מי מילין היתה אם פליט י"ל דהי' או רשות נפלט בשעת נתינה אבל אי לא פליט ודאי מעיד' דזה הי' נייר חלק ולא נכתב מעולם במי מילין וא"כ הלא העדים ראו וקראו הגט קידם הנתינה וע"כ צ"ל דחלפי הגט כיון דעיילו לבי' ידי פשוט בכוונת תוס' ודוק:

## דף יט.

בתוס' ד"ה והא לאו וכו' עד ותיפוק לי' וכו' ומה צריך נמי לאתויי ברייתא דנכרי פסול כו' וכתב מהרש"א ק"ק אדרבא מאי מקשי מברייתא דילמא משו"ה הנכרי פסול משום דלאו בני כריתות ע"כ ולק"מ דודאי כוונת התוס' כך היא דהמקשה ע"כ לא ס"ד לחלק בין גוי לחרש שוטה וקטן לענין כריתות דאל"כ מאי פריך מנכרי דלמא משו"ה פסול כיון דלאו בני כריתות הוא וע"כ צ"ל דס"ד דבחש"ו נמי שייך להקשות לאו בני כריתות וא"כ ודאי שפיר מקשין תוס' למה צריך לאתויי ברייתא דנכרי פסול תיכף אמתני' ה"ל להקשות אהכשר חש"ו הא לאו בני כריתות נינהו ודוק:

תוס' בא"ד ומהני אפי' בשוטה טפי מחליצה כו' כתב מהרש"א ומיהו מה שכתבו לפי' ראשון לחלק בין גדול עומד ע"ג לראיי' בעלמא קאי דלא תקשי מהך דחולין עכ"ל אף שלכאורה אין קשיא מגיטין כיון שהיא מדרבנן מהני גדול עומד על גביו משא"כ בחולין שהיא דאורייתא כוונתו דבחליצה משמע דכשר חרש וקטן דגדול עומד ע"ג אף שהיא דאורייתא ע"כ כתב דקאי נמי לפי' ראשון חילוק בין עומד ע"ג לבין ראיי' בעלמא אבל דבריו אינו מן ההכרח דהא שוטה לא מהני בחליצה משום שהיא דאורייתא דגרע מחרש וקטן וא"כ הך דאמר בחולין מאן תנא דלא בעי כוונה לשחיטה כל כוחו מדתני שוטה כשר בעומד ע"ג אף שהיא דאורייתא וכך צריך לפרש נמי בפי' ראשון לפי מ"ש תוס' חילוק בין שוטה דגט ובין חליצה משום דכאן מוכחא מלתא כו' עכשיו אינו מן הצורך לחלק בין גדול עומד ע"ג לראיי' בעלמא דהוכחת דחולין לא בעי כוונה היא מדתני שוטה דכשר ודו"ק וזה ברור: בא"ד והא דנקט חרש שוטה וקטן ה"ה נכרי אי נמי כו' כתב מהרש"א מכאן עד סוף הדיבור מלתא באפי' נפשי' לכל הפרושים ע"כ והנה ודאי תירוץ א' ד"ה נכרי קאי לכל הפרושים אבל תו מה שכתב מהרש"א בתירוץ ב' דבר תימא היא דלפי' ראשון כל הסוגיא דהקשה והא לאו בני דיעה ס"ל לאוקמא מתני' כר"א ואוקמי ר"ה בגדול עומד ע"ג. אבל ר"מ ס"ל לר' הונא נמי דלא בעי עומד ע"ג דלא בעי כתיבה לשמה והא דאוקי בגדול עע"ג משום דסיפא דמכשירין ס"ל כר"א וא"כ מתני' אתי' כר"א

ואליבי' ע"כ צריך לאוקמי בגדול עע"ג וא"כ איך אפשר לומר כתירץ ב' אליבא דר"נ דמשו"ה לא קתני נכרי במתני' משום דמתני' נמי אתי' כר"א ואליבא צריך עומד ע"ג ונכרי אדעתא דנפשא כעביד א"כ מאי האי דאמר ר"נ לאו מלתא היא דאמרי כו' הא אליבא דר"א נמי ע"כ בעי גדול עומד על גביו ומתני' נמי אתי' כוותי' והא דלר"מ אין צריך עומד ע"ג ומתני' נמי אתי' כוותי' זאת הסברא סבר נמי לר' הונא דאפשר לאוקמא כר"מ ובלא עומד על גביו אלא דמ"מ צריך לאוקמי בעומד ע"ג משום דמתני' אתי' נמי כר"א ואליבא ע"כ צריך עע"ג כמו כן השתא בתירוץ שני נמי צריך לפרש אליבא דר"נ וא"כ מאי מחלק ר"נ ור' הונא אלא ודאי דלרבא לפי' ראשון לא מוקמא מתני' כר"א רק אליבא דר"מ לחודא ובלא עע"ג ונקיט חש"ו ה"ה נכרי א"כ שפיר אמר הדר וכו' גם לפי' הב' אי אפשר להולמו תירץ הב' דכל כוונת תוס' בפי' הב' לתרץ קושית הסוגי דסתרי אהדדי חולין ויבמות לשמעתין בעינן עומד ע"ג ולא ניחא לתוס' בפי' ב' לחלק בין גט לחליצה דמוכח מלתא וכו' לכך מפרש דהסוגי דשמעתין קאי אליבא דר"מ ומדרבנן וע"ז משני דמהני גדול עומד על גביו כיון דהיא מדרבנן וא"כ איך אפשר לומר לר"נ הא דלא קתני במתני' נכרי דמתני' אתי' כר"א וא"כ ע"כ אליבא צ"ל דמהני גדול ע"ג. וא"כ הדרא קושיא לדוכתי' הלא היא נגד הש"ס דחולין וא"כ ע"כ ליכא לקיים הך אי נמי אלא לפי' שלישי דסוגי' קאי אליבא דר"מ ומ"ד דאורייתא היא היא נמי אליבא דר"מ וזה פשוט וברור בכוונת תוס' ודוק:

**דף כב**:

בגמרא וכ"ת ה"נ והתני' נכרי פסול כתוב מהרש"א אין להקשות דלמא הברייתא איירי בלא גדול עע"ג דא"כ כיון דחש"ו ונכרי שוין אמאי נקיט במתני' דחש"ו דכשר בעומד ע"ג ונכרי דפסול באינו עע"ג ע"כ הקשה הגאון מחותני נ"י דלפי תירוצו עדיין הקושיא במקומו די"ל דברייתא איירי באין גדול עע"ג והאי דלא נקיט חש"ו משום דמתני' ר"א היא ואליבי' צריך לאוקמי המתני' בגדול עע"ג ונקיט חש"ו וה"ה נכרי דכשר בגדול עע"ג אבל הברייתא אתי' כר"מ ואיירי בלא גדול עע"ג ומ"מ פסיל לר"מ מדרבנן כמ"ש תוס' לפי' ב' אבל חש"ו כשר אף בלא גדול עע"ג לר"מ כמ"ש תוס' ד"ה אלא מעתה בלא עומד ע"ג ניחא דהיכי דאיכא לשמה ע"פ הבעל כגון חש"ו דלאו בני דיעה אבל בנכרי ליכא היכרא דלשמה כתבו וגם קושייתם מעיקרא ל"ק ולא מידי דא"ל דברייתא איירי בלא גדול עע"ג אינו נופל הלשון נכרי פסול משמע דלית לי' תקנתא כמ"ש בפ"ק דעירובין וסוכה הא יש לו תקנתא ע"פ גדול עע"ג אע"כ צ"ל אפי' בגדול עע"ג פסול אבל לפי מה דמשני ר"י אמר שמואל דמתני' איירי ששייר מקום התורף ובברייתא איירי בלא שייר

א"כ שפיר שייך לשון פסול דלית תקנתא להכשיר כתובת החורף ע"י נכרי ודו"ק. אבל ליכא לפרש כמ"ש ספרי סגיות דסתמא הברייתא קאי על במאי דאיירי במתני' אדרבה בשמעתין דהכא יש לסתור דבריהם דהא ר"י אמר שמואל מוקי מתני' בשייר מקום התורף ובברייתא איירי בלא שייר אך לפי מ"ש הפוסקים הרי"ף והרא"ש דהך דר"י ס"ל נמי דצ"ל עע"ג ומתני' איירי בשייר וגדול עומד ע"ג ובברייתא נמי איירי בשייר וגדול עע"ג ומ"מ נכרי פסול דאדעתא דנפשי' קעביד אכן להרמב"ם דפסק אין לקיים הך סברא כמו שאפרש אי"ה בחידושי הרא"ש ודו"ק. תו הקשה מהרש"א לדבריו דלפי מה שאוקמי המתני' בשייר ובברייתא בלא שייר אמאי לא תני כולה בנכרי עומד ע"ג גם לי לק"מ דמרא דשמעתין הוא שמואל ושמואל ס"ל לקמן (דף כ"ד ע"ב) כל מקום ששנו חכמים פוסל פסול ופוסל רצ"ל אם בדיעבד נתן הגט פוסלה מן הבעל אם הוא כהן א"כ ודאי לק"מ הו"ל למתני חש"ו בלא שייר וזה ל"ה שייך למיתני פסול דלאו בני דעה נינהו ולאו ביכולתם לפוסלה מן הכהונה אבל נכרי בן דעה הוי' ודאי כתיבתן פוסלת מן הכהונה ובמתני' קתני להתיר חש"ו לרבותא אף דלאו בני דעה נינהו ודו"ק וזה דרך טוב וישר לפי דעתי וק"ל:

## דף כג.

בתוס' ד"ה ור"י וכו' עד או לא יעלה סלע מן הכיס והקשה במהרש"ל והא דפריך מר' יהודא נ"ל דלק"מ ע"ש ומהרש"א השיג בזה ואמר דאליבא דר"י דאיירי באומר מעת שאני בעולם אין זה מקרי עומד דבר להתברר בודאי ועיין בזה באריכות וקשה לי טובא לשיטת מהרש"א מהא דמרובה דקאמר התם אמרי לא סגי דלא מתהפכת מתני' דבהא מתני' קתני דאית לי' לרבי' ברירה ושמעינן לי' לר"י דלית לי' ברירה דתנן הלוקח יין ולא ניחא לי' לחלק בין תולה בדעת לדעת אחרים וגם לא ס"ד דטעמא דר"י היא משום שמא יבקע הנוד א"כ קשה לדידך דר"י אדר"י והא ר"י ע"כ אית לי' ברירה בפ' מי שאחזו דתנן מה היא באותו הימים ר"י הרי היא כא"א לכל דברי ולכי מיית הוי גיטא אלמא אית לי' ברירה בשלמא לשיטת מהרש"ל ניחא דיש לחלק כמו שחילקו תוס' דהתם בגיטין עומד הדבר להתברר בוודאי בהכי או יחי' או ימות אבל לשיטת מהרש"א דאליבא דר"י דאמר מעת שאני בעולם לא מקרי דבר העומד להתברר בודאי א"כ קשה טובא למאי דס"ד שם מהאי דלוקח יין דס"ל לר"י אין ברירה הא ר"י ס"ל דיש ברירה מהאי דתנן מאי היא באותו הימים וצ"ע:

**דף כה:**

בתוס' ד"ה הא אמר תנו נותנין תימא מנ"ל למידק וכו' עד וכיון שראינו בידה פשיטא דיחזור אפי' אינו שלה עכ"ל עיין בבבא מציעא (דף י"ח) בד"ה הא אמר דמהרש"ל שהביא שם דברי הגליון ומה שהוסיף להקשות עליו שאין הבעל מודה אמאי הקשו תוס' שיחזור לראי' שמא יהי' זמנה קודם. נ"ל דלק"מ דהא בלאלתר איירי הברייתא ולאלתר לא חיישינן שמא גט של יוסף בן שמעון אחר היא ומהרש"ל הבין אהא דמקשה תוס' ואפילו אין הבעל מודה הסיב לחלוקה אפי' אינו שלה ולא כן עמדי אלא שחוזר לדבריו ראשונות אי איירי בלאלתר ע"כ ראינו בידה א"כ אפילו אין הבעל מודה כיון דלאלתר איירי הברייתא ומה שתירץ מהרש"ל דלפי האמת לא חיישינן לכל זאת כדמשני תלמודא לקמן שיאמרו לה הלקוחות אייתי ראי' אימת מטי גיטא לידך וכו' ע"ש באריכות אינו דומה דהא באמת היא אינו צריכה להביא ראי' אף אך שהי' בידה הגט קודם הנפילה וכיון דהי' בידה קודם הנפילה תו לא חיישינן שמא כתב ללוה בניסן ולא נתן עד תשרי דמסתמא ביום הכתובה נמסר כמו כל שטרי וליכא למימר כל שטרי לא ריעי והך כיון דאיתריע בנפילה חיישינן אם לא לוה כלל ועתה רוצה ללות בו שיש לו טורח לכתוב שטר אחר וגם כדי להרויח פשיטי דספרי ויש הוכחה דמשום פסולו לא נזהר לשומרו יש לנו לומר הכי משא"כ אם לוה כבר ופשיטא שנזהר לשומרו וע"כ צ"ל שע"פ הסיבה נאבד מידו וכ"ז כתבו תוס' בב"מ (דף י"ב ע"ב) בד"ה ולא לוה וא"כ אינה צריכה להביא ראי' רק אך שהי' בידיה הגט קודם הנפילה. א"כ עדיין הלקוחות יפסידו דחיישינן שמא הגט הזה של יב"ש אחר הוא והוא מוקדם אף שיש לפקפק ולחלק קצת בין שאר שטרות לגיטין דבגיטין יש לנו לומר מאחר שלא נזהרה לשומרה אף דיש עדים שהי' בידה קודם נפילה. אנו תולין שזמן הכתיבה והמסירה לא הי' ביום א' ואין דעתה לגבות בגט זה מזמן המוקדם ומיום המסירה אינה צריכה לגט דיש לה להביא ראי' עדי המסירה משא"כ בשאר שטרות אם לוה כבר רק זמן השטר הוא בניסן ולא לוה עד תשרי ע"כ צריך הוא לשטר לגבות ממשעבדי אני עומד במקומי ואומר דע"כ ליכא לחלק בין גיטין לשאר שטרות ודלא כתי' מהרש"ל דאלת"ה א"כ אין מקים לקושיית הגליון דליכא למיחש דשמא זה הגט זמנו קודם לגט זה שנתגרשה בו דהלקוחות יאמרו אייתי ראי' אימת מטי גיטא לידך. וליכא למימר דקושיית הגליון הוא על דברי תוס' שם שכתבו ומאי קמ"ל והלא וכו' אימא דקמ"ל הך סברא דיחזיר לה ולא חיישינן שמא גט אחר הוא ומהטעם דהלקוחות אייתי ראי'. דזה ליתא דהתוס' קאי אחלוקה חוץ אפי' ידעינן שהגט אינה שלה ע"ז הקשו תוס' שפיר דמאי קמ"ל פשיטא דיחזיר לראי' דלקוחות אמרי אייתי ראי'

וכ"ת דהך סברא גופא קמ"ל היכא נשמע לן דהא אית לן לאוקמי הברייתא בלאלתר ומשו"ה לא חיישינן שמא גט של יב"ש אחר הוא שבלאלתר לא חיישינן אבל אי ידעינן דגט זה אינה שלה זה באמת לא ידעינן אלא ע"כ ש"מ דאין לחלק בין גיטין לשאר שטרות וא"כ לא שייך למימר אייתי ראי' דאפי' אי אייתי ראי' מ"מ איכא למיחש שמא זה גט אחר היא דלא כמהרש"ל וק"ל:

ועוד אני אומר ראי' לדברי מהא דכתבי מהרש"ל ומהרש"א בתוס' ד"ה כאן במקום דהכא אכתי לא אסיק אדעתייהו הך סברא דאינו משקר במזיד ע"ש וזה דוחק גדול אבל לפי דברינו ניחא מאוד דודאי אינו ישקר להתקלקל לה באיסור א"א לנאמין לו שגירשה אלא שקושיית תוס' אזלא וא"ת היכי מהדרינן מנא ידעינן דשל זה היא וזה מוקדם ויפסידו הלקוחות כקושיית הגליון והיינו דקושיית תוס' אזלי במאי דדייקינן במתני' הא אמר תני נותנין דלא שייך תירץ הגליון דהא לא קתני מודה הבעל. ובזה ניחא מאוד דעל ר' זירא לא קשה קושיית תוס' דידע תוס' מזה הסברא דאינו משקר להכשילה ואי משום פסידא דלקוחות דזמן הגט הזה יהי' מוקדם דבברייתא קתני מודה כתירוץ הגליון ור' ירמי' דמוקי לה לקמן ומעולם לא חתמנו משום דאינו משקר אינו קאי אלא לתי' הברייתא וא"כ לא קשה קושיית הגליון דהא מודה קתני כ"ז ניחא לשיטתו אבל אם נאמר כשיטת מהרש"ל ויש לחלק בין גיטין לשאר שטרות ונאמר אייתי ראי' ודאי אין מקום לקושיית תוס' כיון דאינו משקר במזיד וכ"ת דקושייתם אזלי דהלקוחות יפסידו דהא הלקוחות יאמרו אייתי ראי' ודו"ק אלא דלפי שיטתו יש להקשות בתוס' ד"ה הא אמ' תנו תימא מנ"ל למידק הא אמר תנו נותנין וכו' שם הי' לו לבעל הגליון להקשות על קושיית תוס' דא"כ למה לי טעמא דחיישינן שמא נמלך ומאי תאמר אי לא הוי חיישינן לנמלך הי' מחזירן לה הגט דבסתמא ביום שנכתב נמסר מ"מ בלא טעמא דנמלך יש לחוש שמא זה גט אחר ומקודם הוא כקושיית הגליון ובמתני' לא שייך תירץ הגליון ובראי לשיטות מהרש"ל מקשין תוס' שפיר דאין לחוש שמא גט אחר ומוקדם הוא דהלקוחות יאמרו אייתי ראי' אבל לפי הנחתי קשה ויש לומר דבלא"ה קשה מה שכתבו תוס' ועוד אומר ר"י דדייק לזמן מרובה דמשמע לי' דומיא דשטרי חלוצה ומיאון וכו' הלא אפי' לפי תירוץ זה צריכין לומר דרבה דייק ונמלך מכח קושייא קמייתא מנ"ל למידק הא אמר תנו נותנין א"כ ה"ל להניח בתירץ ראשון דרבה דייק אי לאלתר פשיטא ור' זירא לא דייק ונמלך ועל קושיא שני מנ"ל לר' זירא למידק מברייתא לזמן מרובה ה"ל ע"ז תירוץ דאי לאלתר ע"כ ראינו גט בידה וכו' וכדי לישב קושייא זו צריכין אני לומר דבהאי תירוצא לא דייק רבה כלל ונמלך וקושיא ראשונה מנ"ל למידק הא אמר תנו נותנין דבלא"ה

לק"מ דא"כ למה לי טעמא שאני אומר וליכא למימר אי לא הוי חיישינן לנמלך הי' מחזירין לה הגט דמסתמא ביום שנכתב נמסר מ"מ בלא טעמא דנמלך יש לחוש שמא גט אחר הוא ומוקדם ע"כ צ"ל כשיטתו דלא שייך למימר דהלקוחות יאמרו אייתי ראי' ודלא כשיטת מהרש"ל ומעתה מיושב היטב הדק דודאי לעיל בתחילת קושיית תוס' אין מקום לקושיית הגליון (דה"א דקושיית תוס' היא על המקשין מנ"ל לך לדייק הא אמר תנו נותנין ואימא כשיטות מהרש"ל) דשפיר שייך שינוי דהלקוחות יאמרו אייתי ראי' אבל בתי' שני תקע יתד במקום נאמן הבעל גליון דע"כ צ"ל דהתוס' בתירץ שני ס"ל דלא כשיטות מהרש"ל דאלת"ה קשה כמו שהקשתי דה"ל לתוס' לפרש דרבה דייק ונמלך א"כ קשה לאלתר פשיטא ור"ז לא דייק מברייתא דייק לזמן מרובה דאי לאלתר ראינו הגט בידה וכו' אלא ע"כ צ"ל דלא דייק ונמלך בתי' זה וקושיא ראשונה צריכין לתרץ ע"י קושיית הגליון ועתה בא בקושיא א"כ עדיין על ר' זירא קשה דהיכא דייק מברייתא וע"ז תירץ שפיר דבברייתא דייק שפיר מדקתני ומודה ודו"ק:

עוד יש להקשות לשיטתו מאי פריך ר' זירא מברייתא אימא דאיירי הברייתא בראינו בידה הגט ואיירי הברייתא לזמן מרובה ומ"מ בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה וליכא לאקשויי דא"כ כשאין הבעל מודה נמי יחזור דהא ראינו בידה הגט איכא למימר דהיינו טעמא דחיישינן שמא זה גט אחר ומוקדם הוא ואתי' למטרף לקוחות שלא כדין בשלמא לשיטות מהרש"ל ניחא דהלקוחות יאמרו אייתי ראי' אבל לשיטתו קשה וי"ל בדרך חריף דהא טעמא דר' זירא לא פריך ממתני' וצ"ל כדמשני מי קתני הא אמר תנו נותנין דילמא אפי' אמר תנו אין נותנין כקושיית תוס' וכפי' מהרש"א אלא דע"ז קשה א"כ למה לי טעמא שאני אומר וצ"ל דאי לאו האי טעמא הוי מחזירין לה לראי' דהא ביום שנכתב נמסר אלא דעדיין אין מחזירין לה משום פסידא דלקוחות דחיישינן שמא גט אחר מוקדם הוא וצ"ל דמשום האי חששא ליכא למיחש דהלקוחות יאמרו אייתי ראי' וא"כ ע"כ צ"ל כשיטות מהרש"ל א"כ פריך ר' זירא שפיר מהברייתא דליכא למימר דראינו הגט בידה ואיירי בלזמן מרובה דא"כ כשאין הבעל מודה נמי יחזיר וליכא למיחש משום פסידא דלקוחות דהלקוחות יאמרו אייתי וא"ת דלא כשיטת מהרש"ל דלא שייך למימר הלקוחות אייתי ראי' וכמו שבררתי דלא כשיטת מהרש"ל א"כ קשה ממתני' וא"כ קושיית ר' זירא אזיל בדרך ממ"נ או ממתני' או מברייתא ודו"ק: ע"ב בגמרא מי קתני הא אמר תנו נותנין אפי' לזמן מרובה דילמא אמר תנו נותנין ולעולם כדקיי"ל לאלתר ותיבת אלו אך למותר ולהבין דברי חכמים אמרתי ליישב בתחילה מה שמקשין תוס' בד"ה הא אמר תנו נותנין תימא מנ"ל למידק הא אמר תנו נותנין וכו' הא מתני' איירי בין לזמן מרובה ובין לאלתר

ובלאלתר ע"כ אם אמר תנו נותנין א"כ ה"ה בזמן מרובה ומצאתי קי' זו בספר ת"ח ויש ליישב ע"פ מ"ש הרשב"א בחידושיו תימא בין לרבה ובין לר' זירא דמוקי מתני' במקום ששיירות מצויית מאי איכפת לן בין עבר או שהה שם אדם ניחוש שמא גט זה נפל מקודם מהשייירא דהא מקום מעבור הרבים היא ומיושב בדוחק כיון דלא נמצא אלא גט זה ודאי אמרינן זה שנפל ממנו דאל"כ גיטו של זה להיכן אזיל עיי"ש באריכות:

הנה כ"ז ניחא למאן דאמר או עבר או שהה אדם שם אבל לאידך תנאי ודאי קשה ניחוש שמא נפל מקודם וליכא לאכוחי גיטה של זה להיכא אזיל אימא אדם אחר מצאו או נדחף ע"י רגלי ב"א כמו בלזמן מרובה. ועפ"ז יש ליישב קושיית תוס' שאזלי דילמא אם אמר תנו אינם נותנין דמתני' איירי בין לזמן מרובה בין לאלתר היינו לאידך מ"ד דמקרי לאלתר בכדי שתשרה שיירא או כדי לכתוב את הגט ולקרותו ובלאלתר בכגון זה בין לזמן מרובה שפיר מקשין תוס' מנ"ל דאם אמר תנו נותנין ועפ"ז מיושב היטב קושיית מהרש"א אמאי דחי ר' זירא דילמא כדקיימ"ל לאלתר כיון דלא דייק ונמלך הל"ל דליכא במתני' דיוקא כלל כקושיית תוס' איכא למימר דליכא למימר דבמתני' הא אמר תנו אין נותנין בלזמן מרובה דהא מתני' איירי נמי בלאלתר ובלאלתר ודאי אי אמר תנו נותנין ומאי תאמר דמתני' איירי בלאלתר לפי אינך תנאי זה ס"ל לר' זירא לדוחק דאי תנא דמתני' ס"ל כאידך תנאי וא"כ קיי"ל כוותי ואנן קיי"ל כמאן דאמר לא שהה או לא עבר כמו שכתב הרי"ף והרא"ש וזה שדייק ר' זירא מי קתני אם אמר תנו נותנין אפי' לזמן מרובה דלמא אם אמר תנו נותנין ולאלתר ואם באת להקשות ה"ל לר' זירא לתרץ טפי דממתני' ליכא לדיוקא כלל הא אמר תנו נותנין ע"ז בא כמתרץ דבריו ולעולם כדקיי"ל לאלתר היינו באם לא שהה או עבר ובכהא"ג ודאי הא אמר תנו נותנין כמ"ש הרשב"א וא"כ אי איירי בלזמן מרובה נמי צ"ל תנו נותנין משו"ה מוקי מתני' בלאלתר וק"ל. ועפ"ז קושיא במקומו עומדת מאי פריך ר' זירא מברייתא אימא דאיירי בראינו בידה הגט ולזמן מרובה ובשאינו מודה לא יחזיר מטעם פסידא דלקוחות דשמא זה הגט מוקדם ולא מהני מה שהלקוחות יאמרו אייתי ראי' כמו שפרשתי לפי שיטתי ולא כהמהרש"ל וכ"ת כדשנינן דא"כ קשה ממתני' וע"כ צ"ל דממתני' ליכא דיוקא כלל וכמו שהקשו תוס' דהא לפי מ"ש ליכא לתרוצי מתני' בכה"ג דהא סתמא קתני בין לאלתר ובין לזמן מרובה ובלאלתר ודאי אי אמר תנו נותנין ודוק:

בתוס' ד"ה הא אמר תנו וכו' הא אי לא הוי חיישינן לנמלך כל דאינו צריכה אלא לרא' בעלמא עיין מה שהקשה מהרש"א פה מדברי תוס' דלקמן בד"ה בזמן שהבעל מודה דאין נאמן למפרע. ותו מה שכתב מהרש"א בדיבור התוס' אלו בבבא שלאחר זה דה"ל

לר' זירא לומר מה"ט לא אמר כרבה כקושית תוס' דנמלך לא ס"ל לדיוק ע"ש על זה בפני' ואמר אדמו"ר הגאון דדברים אלו יש לתרץ דלק"מ דודאי האי שהוכרח התוס' לפרש ד"ה בזמן וכו' דאינו נאמן למפרע ומגו דלא נאמן למפרע אף מכאן ולהבא אינו נאמן היינו אליבא דר"ז דמקשה מברייתא אבל אליבא דרבה י"ל דנאמן להבא אף דלא נאמן למפרע כמו שיש בזה פלוגתא (בב"ב דף קל"ד) ומזה הטעה באמת אמר בשמעתין רבה מ"ט לא אמר כרב זירא מתני' אלימא ר"ל דמברייתא לא רצה להקשות אליבי' דהך מ"ד דס"ל דנאמן מכאן ולהבא כקו' תוס' ומעתה ודאי אין מקים לקושיא א' של מהרש"א דהתוס' מקשין אליבא דרבה ומעתה ודאי ליתא נמי קושי' ב' דלר"ז ל"ק קושית תוס' דלר"ז אמרינן ע"כ דאין נאמן להבא כמו למפרע וא"כ אליבי' ודאי יש לתרץ קושית תוס' כמו שהקשה מהרש"א בקושיא ראשונה ודו"ק:

ומעתה מתורץ היטב מה שהרגיש בחידושי מהר"ם מלובלין בתוס' ד"ה הא אמר תנו וכו' עד אבל ברייתא דקתני בזמן שהבעל מודה וכו' והקשה דלפי האמת אינו נאמן ויחזיר דקתני היינו בעדים כמ"ש התוס' בד"ה בזמן שהבעל מודה. אבל לפי מ"ש מיושב היטב דברי תוס' דאליבי' לא צריכנא להאי כיון דאין נאמן למפרע אין נאמן להבא וא"כ ודאי המקשן שם בב"מ רצה להקשות אליבא דכ"ע אליבא דרבה נמי לכך הוצרך להקשות על ברייתא וליחוש וכו' ודו"ק:

## דף כז.

בתוס' ד"ה משום בזיון דבעל אי נמי ירגיש בדבר וכו' עכ"ל הקשה מהרש"א לטעמא דמילי לא מימסרן וכו' לא שייך למימר האי טעמא וכו' ע"כ איברא כבר הקשה רשב"א בחידושיו ועלה בידו דלרבא באמת גבי שלשה כיון שהם בית דין לא צריכין לתנם הם בעצמם רק כתיבה צריך וע"ז הקשו העולם א"כ לדבריו הו"ל למימר בשמעתין איכא בנייהו בין לרבא ובין לאביי אי צריך שלשה ליתנו בעצמן ולאביי צריך ולרבא ל"נ ודוחק לומר דידוע לש"ס דס"ל לרבא נמי טעם בזיון ע"כ אמר אדמו"ר דודאי מיתנו מעולם לק"מ ולא עלה על דעת המקשן למירמי מתני' אהדדי וי"ל דלקמן איירי בדלא חלה אלא כל עצמו של מקשן הוא מדתני לקמן לענין כתיבה אפי' אמר דב"ד שבירושלים ילמדו ויכתבו וא"כ למאן דלא בקיאי בכתיבה מיקרי ג"כ אונס כמו חלה ומ"מ יכתבו הם בעצמם לכך אכתיבה שפיר משני רבא מילי לא מימסרי לשליח אף ללישנא מציעא דבהולך לא צריך חלה קשה מיתנו לא ס"ל הך אוקימתא אלא דמתני' אתי' כרשב"ג כתי' בתרא משום הכי הצרכו תוס' לפרש אליבא דאביי ע"ד אחר דאל"כ הוי שנוי אמצעי דלא כמאן ודו"ק:

**דף כט.**

בתוס' ד"ה איהו דלא טרח וכו' נזדמן אצל אשתו ממילא או שלוחו עיין מ"ש מהרש"א למיתני רבותא בחד מנייהו אצ"ל אשתו או שלוחו זה דוחק ואינו מן הצורך אלא ודאי כונת תוס' למתני תרווייהו לרבותא דאי תני אם נזדמן הוא אצל אשתו ה"א שליח לא מהני ואי תני נזדמן שליח ה"א בכי הא אם הגיע גט לידה אין יכול לבטלו אבל אם בעל נזדמן לה יכול לבטל וא"כ ודאי ליתני רבות' יותר בנזדמן הוא או שלוחו וק"ל: ע"ב בתוס' ד"ה מבוטלת הוא תיבטל עד אלא מסיפא פריך דקתני בטילה ותדע ומשני לא דבריו קיימים דלא הדרא למרא וכו' עיין מה שהניח מהרש"א כאן בצ"ע ולי לק"מ דזה בעצמו מתורץ תוס' באמרם אח"ז וה"ה דהוי מצי לתרוצי ומיהו השתא משני שפיר בלא"ה כונתם אבל מסקנא דהתם יש לתרץ באופן אחר כמו שהקשו בתוס' ודבריו קיימין והדרא למרא כי זה דוחק לומר דבריו קיימין להפקרא ומעתה פריך הכא שפיר וזה פשוט:

**דף לב.**

בתוס' בד"ה אבל נישאת אין מדירין אותה וא"ת וידירוה בפני בעלה ויאמר קיים לכי וכו' וא"ת וידירוה על דעת רבים דאין לה הפרה כדאמר אמימר לקמן עכ"ל נראה לפרש למה שהקדימו תוס' קושיא זרה מפ' נערה המאורסה ואח"כ מקשין תוס' מהך שמעתתא דקאמינא ועוסקין בה הכי כי בפוסקים מחולקים הא דאמרינן צריך לפרוט הנדר אי צריך לפרוט ג"כ הסיבה מפני מה נדר או לא והנה איכא לתרץ מה שלכאורה משמע דפריך וניחוש דלמא אזלי לגבי חכם אדר"ה אבל בלא ר"ה ל"ה קשי' לי' המתני' ולמאי דפרישת אתי שפיר דאמתני' ליכא למיפרך דהא איכא למימר דידע דצריך לפרוט הנדר והסיבה אבל ר"ה דקאמר אבל ניסת ל"ק ידירוה בפני בעלה ויאמר לה קיים לכי וצ"ל כמו שתירץ הרא"ש דשמא ישאל על ההקם ואח"כ יפר לה ואי ס"ל לר"ה צריך לפרוט הנדר והסיבה והאיך יכול לשאול על ההקם וע"ז משני קסבר צריך לפרוט הנדר ולא הסיבה ולק"מ על ר' הונא ודו"ק וא"כ איכא למימר דהיא הדין והיא הטעם שלא מקשין תוס' בתחילה וידירוה על דעת רבים דידע לחלק בין בעל לחכם אלא דקשי' להו דלהך סברא בלא ר"ה הוי מצי למפרך על מתני' וניחוש דילמא וכו' כמו שהק' תוס' בד"ה ליחוש אלא דאיכא למימר דאמתני' לק"מ כדפרי' דאמרינן צריך לפרוט הנדר והסיבה כמו שאמרנו וענינו משו"ה הקדימו תוס' באמרם מהא דקיים לכי לק"מ דחיישינן שמא יפר לה בלחש א"כ ליכא למימר דהשתא פריך לר' הונא אי ס"ל דצריך לפרוט הנדר והסיבה ידירוה בפני בעלה ויאמר קיים לכי דחיישינן שמא יפר לה בלחש וק"ל:

בתוס' ד"ה כסבר צריך לפרוט הנדר בירושלמי משמע וכו' עד ומיהו לא קיימי מסקנא הכי ע"כ (ובערכין דף כ"ג ע"א) בתוס' ד"ה מ"ס יש לו הפרה הקשו שם קושיא זו ותירצו באופן אחר דאין צריך לפרוט סיבות הנדר כי אם הלשון עיי"ש ואמינא דדא ודא אחת אלא דהתם בעירכין לא הזכירו תוס' כלל מהאי דירושלמי אלא מהא דאמר קסבר צריך לפרוט את הנדר וע"ז שפיר תירצו כמו שכתבנן שם אבל הכא בשמעתין העמידו דבריהם להך דירושלמי דר' בון ומזה המציאו הפוסקים דצריך לפרוט הנדר והסיבה עיין בב"י סי' רכ"ח שם תמצאנו ומשו"ה צריכי תוס' לתרץ בענין אחר דמסקנא לא קיימי הכי וזה פשוט ולפ"ז אמרתי ליישב קושית מהרש"א שהניח בצ"ע בתוס' ד"ה אבל ניסת עיי"ש בפני' דבערכין רוצה לאוקמיא ר"א ור"י בנדר שהודר ע"ד רבים ופריך אלא הא דאמר אמימר ע"ד רבים אין לו הפרה לימא כתנאי אמר לשמעתא והנה לפי מ"ש מהרש"א בשבת (דף ח') בשם ספרי סוגי' דפריך לימא כתנאי דה"ל לפסוק הלכה כאותו תנא ולכאורה אין כאן לישב סוגי' זו על דרך זה דאם ואמר אמימר הלכתא כר"א ה"א דפליגי בהודר ברבים ובהא אפי' הלכתא כר"א ופשוט דהכי פרישו דקים לן כאמימר ואי פליגי ר"א ור"י בנדר ע"ד רבים א"כ קיימא אמימר בשיטת ר"א ואנן קיימ"ל ר' אליעזר ור"י הלכה כר"י וקשיא אהלכתא וא"כ ודאי בתי' ראשון של תוס' קיי"ל אמימר מוסכם והלכתא ור"ה לא פליג אאמימר וא"כ ליכא למימר דפליג ר"א ור"י בנדר ע"ד רבים דע"כ צ"ל דפליגי בהודר ברבים והיינו דקאמר תנאי היא והניחא למ"ד וכו' היינו תנאי ר"א ור"י וסוגי' דשמעתין אזלו בהך אוקמתא שם דרצה לאוקמא דפליגי ר"א ור"י בהודר ברבים משא"כ בתורץ שני דר"ה פליג אאמימר ואינו הלכתא א"כ איכא למימר דר"א ור"י פליגי בנדר על דעת רבים וא"כ ודאי מוכרחים תוס' לפרש דהך מ"ד דס"ל דיש לו הפרה היא רבנן דפליגי על ר' יהושע ואם תקשי לך איך אפשר לומר דשמעתין אזלו הכא באוקמתא דר"א ור"י פליגי בהודר ברבים א"כ תקשי כדפריך התם לעיל לימא כתנאי אומר ר"ה לשמעתי' דר"י סבר אין צריך לפרוט את הנדר וצ"ל דסוגי הכא אזלו במסקנא דהתם וי"ל כמו שתירצו תוס' בעירכין וכמו שכתבתי אלא שתוס' הכא לא ניחא להו בתירוצם כדי להשות מעשה דירושלמי עם תלמוד דידן ודו"ק:

ועוד ע"פ דרך אחר י"ל קושיית מהרש"א דודאי בתי' ראשון מוכרחין ג"כ לומר דהך מ"ד דס"ל הודר ברבים יש לו הפרה היא רבנן דפליגי אדר' יהושע אלא בתירץ שני חדשו תוס' בזה להקשות ע"ז קושיות וא"ת לאמימר והא על דעת רבים אין לו הפרה וכו' אבל בתי' ראשון לק"מ דלענין נדרי אשתו אין לחלק בין ברבים או על דעת רבים אלא דלגבי חכם היא דמחלק אמימר וק"ל. ומעתה נולד לי קושייא אלימתא בתוס' שכתבו והוי

מצי לשנוי דאדרה על דעת רבים אלא דבלא"ה משני שפיר והא ע"פ מ"ש בחידושי על הרמב"ם בפ"ו מהלכו' ביאת מקדש ד"ט כהן שהי' נשוי וכו' אין עובד עד שידור ע"ד רבים ותפסו עליו אחרוני' דבש"ס לא מוקי לה ע"ד רבים אלא אליב' דר"נ דס"ל אין צריך לפרט אבל לפי מה דקיי"ל צריך לפרוט הנדר וכמו שכתב הרב בעצמו בהל' נדרים צ"ע למה מדרינן ע"ד רבים ובפ' משניות כתב וז"ל ועל מנת שידור ע"ד רבים שאין לו הפרה אלא לדבר מצוה ואין אנו חוששין שמא ילך אצל חכם ויאמר לו נדר נדרתי ע"ד רבים ודבר מצוה באה לידי ואני רוצה להתיר לי הנדר מחמתו לפי שהחכם יאמר לו על איזה דבר נדרת לפי שהעיקר בידינו שצריך לפרוט את הנדר ע"כ והנה נתוסף בזה קושי הבנה הלא הנודר הזה בא לצאת ידי שמים להתיר נדרו והנה דבר מצוה שמתירין לו נדר שהודר על דעת רבים אינו כי אם דבר מצוה שהיא גלוי לעין כל כמו שכתבו הפוסקים וכעובדא דר' שמואל בר יהודא ואם אמת אתו למה אין מתירין אותו ואי אין האמת אתו למה יאמר דבר מצוה בא לידי מ"מ אף שמטעהו לחכם הנדר אינו מופר. והנראה דס"ל להרמב"ם בנדר ע"ד רבים בדעבד הותר הנדר כמ"ש רמ"א בסי' רכ"ח בשם מהרי"ק אלא דמ"מ החכם לא יתיר לו לכתחלה משו"ה יאמר לפני החכם שדבר מצוה בא לידו ומשו"ה כתב הרמב"ם העיקר בידינו שצריך לפרוט את הנדר משום מלתא דאסורא. א"כ היא הדין והיא הטעם דצריך לברר המצוה הבא לידו אם אמת היא אם לאו אבל אם אין צריך לפרוט הנדר ונאמין להנודר ולא ניחוש למלתא דאסורא מצד הסברא נאמניהו גם לדברי זה אם אומר שדבר מצוה בא לידו וליכא לאקשוי עליו דא"כ מאי משני דמדרינן לי' על דעת רבים והא ר"נ ס"ל אין צריך לפרוט הנדר וצריכין לומר אליבא דמסקנא ס"ל לר"נ משום מלתא דאסורא צריך לפרוט הנדר ולא הסיבה ור' פפא פליג עליו וס"ל דצריך לפרוט הנדר והסיבה וק"ל. ומה שהביא הרמב"ם לכל זה נראה לומר משום דהוי קשה לי' קושיית תוס' מאי פריך דלמא אזלא לגבי חכם משרי לי' ה"ל לשנוי' דאדרה ע"ד רבים אלא ודאי צריך לומר דמוכרח שנוי' דקסבר ר"ה דצריך לפרוט את הנדר דאי לא הוי משני הכי וקסבר אין צריך לפרוט הנדר לא מהני בזה דנדרה ע"ד רבים דבדיעבד יש לו הפרה אלא דלכתחילה לא יתיר לו החכם יאמר לפניו דבר מצוה בא לידי ואני רוצה להתיר לי הנדר מחמתו ודו"ק:

ומעתה קשה לי טובא במאי דדחקו תוס' בשנוי' קמא ואמרו דהוי מצי לשנויי אלא דעדיפי משני דה"ל לתוס' לתרץ בתירוץ נכון כמו שכתבתי ע"ד הרמב"ם. ובשלמא בישוב שני שכתבתי על קושיית מהרש"א איכא למימר דכל כח התוס' בשנויי קמא לחלק בין בעל לחכם דאל"כ לר' הונא לא ס"ל הא דאמימר קשה להו קושיית תוס' וא"ת

לאמימר והא על דעת רבים אין לו הפרה וכו' משו"ה הוכיח תוס' לפרש בשנויי קמא דלא כרמב"ם דאל"כ תקשי להו מנ"ל לחלק בין חכם ובעל אבל בישוב הראשון איכא למימר דמשו"ה מוכרחים תוס' לחלק בין חכם ובעל כדי דאמימר מוסכם והלכתא מאן דאמר יש לו הפרה היא ר"א והוי שפיר תנאי והניחו דקאמר בשמעתין משא"כ אם רב הונא פליג עם אמימר קשה מן מאן הא תנא דס"ל יש לו הפרה א"כ ודאי קשה למה לא מתרצינן תוס' עפ"י פי' הרמב"ם שכתבתי וצ"ע:

**דף לה:**

בתוס' ד"ה אלמא אמר אמימר עיין מה שהקשה מהרש"א קושיא ג' אין לו שחר דהא קיי"ל השתא לאידך אמימר דלא ס"ל הכי וצ"ל דקושיתו היא דילמא מוקי לה ר"י אליבא דתנאי הלא זה קושיא ב' גם מה שתירץ מהרש"א שסמכו עצמם אמה דפסק ר"י גופי לקמן כרבנן דאבא שאול וליכא לאוקמי ר"י אליבא דתנאי דר"י ע"כ פסק כרבנן עיי"ש ולפי דבריו קשה האי דר"א דמפקיר עבדו ליכא לאקשוי מברייתא די"ל תנאי הוא כמו שכתבו תוס' וכל עצמו קושייתו ר' אבא אינו אלא שסמך אר' יוחנן דלקמן ה"ל לאקשוי לאמימר בלא זה לפי מה דפסק ר"י כרבנן דאבא שאול וא"כ אמימר לא פליג אר' יהודא רבו וקשה על אמימר בכל אופנים ועוד קשה אמאי נקטו תוס' רבנן דאבא שאול וצ"ל דכיון דהשתא כל קושייתם האי אדר"י מדרבנן לכן נקטי תוס' בדבריהם ורבנן דאבא שאול זה דוחק גדול ועוד תמוה מנ"ל הא דר"י פסוק כרבנן דאבא שאול הא ר"י לא אמר אלא אין הלכה כאבא שאול כלומר שאין הפקר לקטן כלום אלא הלכה כרבנן ואם מפקיר לקטן אין אחר יכול לזכות בו אלא הוא זוכה בעצמו אבל לענין יציאת חירות אין הלכה כרבנן דר"י מצריך גט שחרור דלא כרבנן אלא לענין זכות קטן היא כרבנן לכך נראה כל דברי מהרש"ל כפשוטו תי' א' מה שהגי' רבנן ואבא שאול משום דאיכא לאוקמי כתנאי אבל לר' אבא לא ניחא לי' לאוקמא כתנאי ודאי דידע מתנאי דלא כמו שכתב מהרש"ל בזה ומשני עבדו דגר וע"ז מקשי מאמימר כלומר לדבריך דלא ניחא לך לאוקמי ר"י אליבא דתנאי א"כ קשה מאמימר ודוק. ועכ"ז לבי מהסס א"כ למה אסיק דאמימר ק' ה"ל לומר למסקנא תנאי היא ועוד ה"ל לר' אבא להקשות מתנאי דיבמות שהביאו תוס' לר"י דלא ניחא לי' לאוקמי כתנאי ואדמו"ר מישב שיטות מהרש"א באופן ס"ד דהסוגי' זו ידע הא דאמר ר' יוחנן טעמא דרבי משום לה לה מאשה וקדייק מיני' כאשה לזה שפיר דייק מרי' דפסק כרבנן ובזה מיושב מאי דאמר לי' דמי האי כדלא גמירי אינשי שמעתתא עבדו דגר כי אשתו ורבנן ס"ל דגמרינן לה לה בין קטן ובין גדול ואבא שאול מה אשה אסורא ולא ממנא דע"כ ידע מהאי דרבנן גמרי לה לה דאל"כ מאי

מקשי אדר"י הא איכא למימר תנאי וע"כ צ"ל דידע מהאי דר"י דאמר לרבי גמר לה לה מאשה ובזה מרגינתא אתי' שמעתין בהרבה דברים בלימוד הישיבה דו"ק ותשכח:

## דף לט.

בתוס' ד"ה הא אמרי עיין מהרש"א שכתב וה"ה דאיכא לאקשוי מהא דפסק ר"י לעיל כרבנן דאבא שאול עיין שם כתב זה לשיטתו וכבר כתבתי בזה דאין ראי' מדברי ר' יוחנן דפסק כרבנן דאבא שאול לענין חירות גם לשיטת הגאון ליכא לאקשוי לפי האמת דחי הא דר"י דלמא לאידך גיסא וק"ל:

בא"ד כתב מהרש"א לדברי הרי"ף דמחלק בין גר שמת ומפקיר לישראל לק"מ מדלעיל והרא"ש דחה דבריו מתוך הסוגי' דלעיל ע"ש ר"ל דא"כ מאי הקשה מאמימר דתני דברי' בישראל אבל תימא גדולה על הרא"ש דהחילק בין ישראל לגר דישראל יש לו זכי' לירש זכותו לבניו ולא גמרינן מאשה אלא איסור ולא ממנא א"כ פשיטא קשה לאמימר דאמר המפקיד אין לו תקנה דאיסורא לא מצי מורית הלא בישראל מ"מ מקרי ממונא ואסירא וע"כ צ"ל לאמימר דמקרי איסור לבד כיון שהפקיר א"כ פשיטא גר וישראל שווין ופשיטא קשה ודו"ק. אלא דלא ניחא לתוס' לחלק בין גר לישראל כסברת הרי"ף ומה שהביא הרא"ש בשם ר"י דיש לחלק דעובדא דר"ה כיון דהי' שם רבו עליהן בשעת מיתת רבו הראשון אין המיתה מפקיע ולא רמזי בתוס' כלום וצ"ל דבתי' א' שכתבו התוס' דהסוגי' דלעיל אזיל אליבא דר"ש בר אבא מ"מ קשה אנן דפסקינן כרבינא דפסק כרב דימי אם אמר בלשון שחרור ופסקינן נמי דמיתה מפקיע א"כ קשה הלכתא אהלכתא לכך כתב ר"י דאליבא דרבינא יש לחלק כיון דבשעת מיתה עדיין רשות רבו עליהן ומה שתירצו התוס' באמרם דסוגי' אזיל כר' שמואל לתרץ בתחילה שאמר באיכא דאמרי אמימר האמר בלשון שחרור ודו"ק: שם ע"ב:

בתוס' ד"ה חיישינן האי חיישינן הוי ודאי וכו' וכתב מהרש"א לא ידענא מי הכריחם לזה ולא כשמעתם בכל הש"ס עכ"ל ונראה דהכריחו לזה דהא חיישינן שמא זכה לו ע"י אחר אליבא דד"ה ודאי היא דהא הנותן נאמן במיגו דאי בעי לכתוב לעבד עתה גט שחרור וא"כ אע"ג דיש בע"ח לנותן אינו יכול לגבות מהעבד אפי' עשה לו אפותקי דקיי"ל כרבא דשחרור מפקיע מידי שיעבוד אפילו באפותקי מפורש אמר רבא דמפקיע מידי שיעבוד כמו שכתבו התוס' להדיא בד"ה מזיק שעבודו לכך כתבו התוס' דהאי חיישינן ודאי היא ודו"ק וכך מצאתי בספר בית חדש סי' רמ"ה בח"מ ע"ש: בתוס' ד"ה הודעת ב"ד כמאה עדים דמי פי' בעלמא הי' עי' מ"ש מהרש"א פי' בעלמא ולא קאי אברייתא וכו' בודאי חסרון וטעות סופר יש כאן כי א"א להבין דבריו ולומר דפריך הכא משמעתין אד עלמא

ולא ידענא היכא ולא ראיתי כהנה דבר תימא בכל הספר אך כפי מה שמפרש במהדורא בתרא שיטות תוס' כפי' מהרש"ל היא דרך נכון עיי"ש ודו"ק:
בד"ה הקדש חמץ וכו' והא דלא חשיב מכח דעשה שורו אפותיקי וכו' עיין מה שהקשה מהרש"א דהוי לי' להקשות טפי במכר שורו אמאי מפקיע טפי מקדושת דמים גם זה תימא הלא בודאי נמי ידע מגמרא ערוכה משום תקנת השוק דמכר לית לי' קלא גבי שור כמ"ש תוס' בתירוצים אך דקשי' לי' מ"מ הו"ל למיחשוב בהני תלתא דבין כך ובין כך מפקיעי' מידי שיעבוד וק"ל:

## דף מ.

בתוס' ד"ה אמר אביי וכו' עד אלא אדרבא ר"ע דאמר בדמזיק שיימינן מחמיר טפי כמו שאפרש בסמוך עכ"ל עיין מהרש"א שהקשה לפי מ"ש תוס' בסמוך למ"ד בשלו הן שמין למד או כסף או מיטב משלם כסף לר"י ע"ש מקשין העולם אמאי לא מקשה נמי למ"ד בשל עולם הן שמין משום שיש לדחות דאביי ס"ל כמ"ד בשלו הן שמין א"כ עדיין ל"ק דאביי לא ס"ל כהך שינוי' דכסף או מיטב דהא אביי גופא הי' שם דבעי ישוב לכדאמר ואי משים דלבסוף דחי לי' ר' אחא בר יעקב עדיין א"ל דס"ל כר"פ וכר' הונא בר"י דר"י. תו בא"ד דלהכי טעי טפי במלתא דר"י אכל כחושה משלם שמנה מתוך חשיבתו שאמר לא בעי הכתיב משמע שר"י ס"ל חומרא א"כ מאי משני ר"א ב"י הכי במאי עסקינן כגון שהיתה עדיות דניזק עדיין לא מתורץ מה שהי' קשה ממשמעות לא בא הכתוב יאי ס"ל דפליגי נמי בניזק במשוייר עיקר חסר מן הספר ומה שתירץ מהר"ם בב"ק דלרב אחא לא קאי לא בא הכתיב להחמיר אלא דלדידי' אהני ג"ש ואהני קרא פעם בדניזק ופעם בדמזיק וע"ז אמר ר"ע לא כי אלא תמיד שיימינן בדמזיק א"כ חוזרים אני להקשות על אביי מנ"ל דבמשויר פליגי ואמינא לזה דבהא פליגי ר"א בר יעקב ואביי ונראה דעוד מקשין העולם אמאי לא מוקי לה הש"ס דאהני לה קרא כגון שהי' עדיות דמזיק כזיבורית דניזק דנותן לו מיטב דמזיק וקמ"ל שאינו מחויב לקנות אלא צ"ל דא"כ ס"ל לרב ישמעאל דתמיד בדניזק שיימינן אלא שהמזיק אינו מחויב לקנות אבל קשה מאי לא בעי הכתוב שאמר ר"ע כ"ז לר"א ב"י אבל לאביי באמת ס"ל דאהני לה קרא לזה בשעדיות דמזיק וזיבורית דניזק וא"כ מאי לא בעי הכתוב אלא ש"מ שר"י סבר דהכתוב בא להחמיר על המזיק שנידון במשויר וע"ז אמר לא בא הכתוב להחמיר אלא שצ"ל הכל מנ"ל לאביי אימא אהני קרא לקדמוקי לה ר"א בר יעקב שהיינו טעמא דאביי ס"ל נמי למסקנא או כסף או מיטב וא"כ ליכא למימר דאהני קרא אם זיבורית דידי' לא שוי' כעדיות דניזק פשיטא הוא ס"ל לאביי דצריך ליתן לו ממיטב דידי' ואת"ל שאתי' קרא שאם אית לי'

עדיות בינונית וזיבורית שלו אינו שוה כעדיות דניזק דצריך ליתן לו ממיטב דמזיק קשה באמת למה צריך ליתן לו עדיות יתן לו בינונית או כסף אבל ר' אחא ב"י לא ס"ל או כסף או מיטב אלא דוקא צריך ליתן לו מיטב אי אית לי' ואתי' קרא דצריך ליתן לי' מזיק ממטיב דידי' א"כ נשמע מן הדא דאביי ע"כ ס"ל או כסף או מיטב והקשה מהרש"א שפיר וכ"ת אי ס"ל לאביי או כסף או מיטב לדידך נמי תקשי לך למאי אהני קרא אי לא שוה מיטב דמזיק כעדיות דניזק שאינו חייב לקנות פשיטא הוא שיכול ליתן לו כסף ז"א דאיירי שאין לו כסף ואשמועינן הקרא שא"צ המזיק להטריח במכירה להשתדל לו כסף אלא דדי בזה אם יתן לו מיטב שלו ודו"ק:

בא"ד ולהכי טעי טפי במלתא דר"י מדברי ר"ע וכו' והקשתי בזה אימא משו"ה טעה טפי בדר"י דלר"י קשה דאמר שדהו של ניזק דהיינו דיליף גז"ש קרא מאי אהני לה ואכתי לא ידע הך דר' אחא בר יעקב אלא ע"כ הכי פרישו מיטב שדהו של ניזק לא קאי אעדיות דניזק אלא כלומר אם אכל כחושה צריך לשלם מיטב שמינה דניזק וקרא אהני למגבי מעדיות מהך דמשלם ממזיק אבל בדר"ע מהיכי תיתי לומר אכל כחושה משלם שמינה דהיא לא יליף ג"ש ומשו"ה אמר לא בא הכתוב אלא לגבות לנזיקן מן העדיות דמזיק. וניחא לי' מדפריך כאקימתא דר' אחא מ"ט דר"י נאמר שדה למטה משמע דעד השתא לא יליף מג"ש אלא ממשמעות דקרא מיטב שדהו קאי אתחילת קרא ובער בשדה אתר היינו שדה דניזק ילפותא בעלמא קאמר א"כ אמאי טעי בדר"י אלא דאיכא למימר דמשו"ה טעי דהוי קשה קראי אהדדי מיטב אן כסף לא וכתיב ישיב לרבות אפי' סובין משו"ה עלה בדעתו דהאי מיטב דקרא קאי אם אכל כתושה משלם שמינה אבל התשלומין אפי' בסובין. וא"כ מאי טעי טפי בדר"י בדר"ע נמי צ"ל הכי ודו"ק:

## דף מח.

בתוס' ד"ה שור רעהו תימא וכו' עד דהא כי מוקי לה כר"ש בן מנסי' לא פרכינן מה להדיוט שכן יפה כוחו לענין ריבית ואונאה עיין מהרש"א מה שהניח בצ"ע. ועוד כתב דבתוס' פ"ק דב"ק דברי' אלו ליתנהו ע"כ ואני אומר שגם תירץ ר"ש מרודעש ליתא שם משו"ה השמיטו תי' זה ג"כ ע"פ הנחה שהניח עם זה מתורצת נמי קושיית מהרש"א כי לפי מה שכתבו תוס' ד"ה ור"ע דיליף קרן מקרן דקרן הקדש חמור לפום סברת הרב ר' שלמה וקשה קרן הקדש מנ"ל נ"ש וכ"ת דא"כ לכתוב רחמנא רעהו גבי מועד אימא דמועד דמשלם מן העליי' היינו חן העדוית אין צריך מיעוט כי מי ידעינן מעדיות דהקדש אלא תוס' אזלו לפי המסקנא דר"ע ס"ל בדמזיק שיימינן אבל לפום מאי ס"ד דפריך דילמא כ"ע בדניזק שמעינן וקמפליגי בפלוגת דר' שמעון בן מנסי' ורבנן אלא ע"כ

צ"ל דר"ע יליף נזק שלם בהקדש מכח ק"ו דהק"ו גלי דרעהו לחיוב אתי' כמו שהקשה מהרש"א בסמוך וא"כ מעתה מיושב קושיית מהרש"א שזה שכתבו התוס' דהא כי מוקי לה כר"ש בן מנסי' לא פרכינן מה להדיוט שכן יפה כחו לענין ריבית ואונאה לכוונתם בסמוך והמקשן דפריך בסמוך דר"ע ס"ל בניזק שיימינן וסבר לה כר"ש בן מנסי' וכל זה לסברת הרב ר' שלמה משו"ה בפ"ק דב"ק לא הי' להם תירץ ר' שלמה משו"ה לתנייהו שם תירץ זה דאין מקום לתי' זה מכח קושיית מהרש"א ודו"ק:

בגמרא א"ה ממה דבעדיות דניזק וזיבורית דמזיק פליגי דילמא כ"ע בדניזק שמעינן י"ל לדקדק ה"ל בקיצור ממאי דבניזק ובמזיק פליגי דלמא כ"ע בדניזק שמעינן ועוד קשה ה"ל לשנוי' הא תני בהדי' דפליגי בדניזק ומזיק ומאי צריך להני תרי ומאי לא בא הכתוב ועוד מה ק"ו ועוד יש לדקדק מאי ס"ד דהמקשן א"כ מאי לא בא הכתוב ועוד מה ק"ו וע"כ לבי אומר לו אם היות שקאמר דילמא כ"ע בדניזק שמעינן אינו אלא דוקא אלא בהך מלתא דנקיט כשעדיות דניזק כזיבורית דמזיק אבל בגוונא אחרינא ודאי יש לנו לומר דפליגי ולהכי דייק בלישנא ממאי דבעדיות דניזק ובזיבורית דמזיק פליגי ועד"ז יש לפרש על שלשה דרכים. אחד דהא אי נמי יליף מג"ש דבדניזק שיימינן ס"ל לר"י דהני קרא דאי אית לי' למזיק עדיות וזיבורית וזיבורית דידי' לא שווי' כעדיות דניזק דמשלם ממיטב ור"ע ס"ל דלא רמי דניזק אעדיות דמזיק ולישקל מה דמשכח גבי' כאלו לא הוי לי' עדיות וקרא קאי אמזיק הקדש דאי אפשר למישם בדניזק אתי' קרא להורות דלגבי הקדש בדמזיק שיימינן. ב' איכא למימר דאיכא בנייהו למאן דאמר בשלו הן שמין כגון דעדיות דמזיק כזיבורית דניזק דר"י סבר בדניזק שיימינן ומשלם לי' בכסף וכ"ת קרא למאי אתי לזיבורית דמזיק לא שוי כעדיות דניזק דה"א דלשקול מאי דמשכח גבי' כאלו לא הוי לי' עדיות הא בכה"ג צריך ליתן לו כסף וי"ל לפי מה שכתב הרא"ש בפ"ק דב"ק ויש מי שאומר שאפילו הי' לו למזיק עדיות בינונית וזיבורית ולא שוי זיבורית דמזיק כעדיות דניזק ובינונית שוי טפי מעדיות דניזק ואפ"ה יהיב לי מעדיות ור"ע ס"ל באם זיבורית דניזק כעדיות דמזיק בכהא"ג כיון דלא יכיל ליתן לו מעדיות דניזק אתי' קרא להורות דאזלינן בתר עדיות דמזיק וע"ז אומר ק"ו להקדש שגובה נמי מיטב נימא נמי דא"א לגבי הקדש לגבות מעדיות דניזק יש לגבות ממיטב שדהו דמזיק כמו הדיוט בהדיוט דאם אין למזיק עדיות דניזק. ג' למ"ד בשל עולם הן שמין איכא בנייהו דזיבורית דמזיק כעדיות דעלמא ועדיות דידי' כעדיות דניזק דלר"י גובה מעדיות דמזיק משום שהמה כעדיות דניזק וקרא אהני לכדמוקמי לה בגמרא דלר"ע אינו מגבייהו אלא מזיבורית דידי':

ועפ"ז מתורץ הכל דהתרצן צריך לכל ג' תירוצים דלאופן א' אינו מספיק הני שני תירוצים מה לא בא הכתוב ומאי ק"ו להקדש דה"ק ר"ע לא בא הכתוב להחמיר על המזיק ואין צריך ליתן לו אלא זיבורית וק"ו להקדש נמי שפיר לפי' ר' שלמה דהא מיטב שדהו האיך דקא משלם אתי' להקדש משו"ה מייתי הא תני בהדיא דפליגי בניזק ומזיק. ובהנך תרתי קושיית מאי ק"ו להקדש ועוד תני' בהדיא אין לדחות הקושי' לפי מה שפרשתי באופן הב' דאיכא לאוקמי הך ברייתא דר' אשי דר"י סבר בדניזק שיימינן תמיד ואי זיבורית דניזק כעדיות דמזיק צריך ליתן לו כסף ור"ע סבר בדמזיק שיימינן וק"ו להקדש נמי שפיר לפי' הרב ר' שלמה דהא בדמזיק שיימינן משו"ה צריך לקושיא קמייתא מאי לא בא הכתוב ודלא כפי' רש"י אלא הכי פריך דלא בא הכתוב איכא לפרש בתרי פנים או ששמע מר"י שהיא מחמיר ואמר לא בא הכתוב להחמיר או כפי' שפי' מהר"ם בבבא קמא דלר"י פעמים בדניזק פעמים כדמזיק ולר"ע כל פעם בדמזיק ולפי מה שהצעתי הקושיא באופן הב' לא שייך למימר לא בא הכתוב דלר"י פעמים בדניזק ולפעמים בדמזיק דהא לר"ע נמי כך פעם דניזק פעם בדמזיק ואי משום שרי' מחמיר הא אין שייך קולא וחומרא בזה דלר"י בכסף ולר"ע בזיבורי' דאיכ' דניח' לי' בכסף ואיכא דניחא לי' בזיבורית כמ"ש מהרש"א בזה בתוס' ד"ה אמר אביי ואי לא הוי מתרץ אלא הנך ב' תירוצים מאי לא בא הכתוב ועוד תני' בהדיא אכתי הוי קשה הקושיא כפי מה שכתבתי על דרך השלישי. דר"י מחמיר ור"ע אומר לא בא הכתוב להחמיר ובריייתא דר"א איכא לאוקמי דפליגי בזיבורית דמזיק כעדיות דעלמא דלר"י צריך ליתן לו עדיות דמזיק שהמה כעדיות דניזק ולר"ע אין צריך ליתן לו כ"א זיבורית שהמה עדיות דעלמא ודאמר ר"ע מיטב שדהו וכרמו של מזיק למעוטי דניזק ולא של עולם להכי צריך לתרץ השני ועוד מאי ק"ו להקדש דהא ס"ל בדניזק שיימינן וכ"ת שקאמר וק"ו להקדש כשהזיבורית דמזיק כעדיות דעלמא א"כ לאקולא אתי וכ"ת דצריך ק"ו דמשלם מעדיות ולא מזיבורית הא באופן הג' באמת לר"ע משלם מזיבורית דמזיק ודו"ק:

## דף מט.

בתוס' ד"ה שליש נאמן ואין לפרש וכו' ועוד דאי חשוב מיגו לא הוי פליג ר' הונא דהיכא דאיכא מיגו מודה ר' הונא וכו' עכ"ל וקשה לי לפי ס"ד לפי' זה דטעמא דר"ח משום מיגו לא צריכנא לומר דאיירי שהיא עשתה שליח לקבלה בפני עדים אלא דהשליח נאמן מכח מיגו. א"כ אית לן למימר דלר"ה לית לי' מיגו דשמא האשה לא תתקבל הגט מדלא יהיב לדידה כיון שהוא והיא בעיר אחת וע"כ לאו לגירושין יהיב לשליח אבל ר' חסדא לא ס"ל הך סברא דאיכא למימר משום כסופא לא יהיב לה ומשו"ה מקבלת משא"כ בהך

מודה ר"ה כשאומרת קמאי דידי יהיב ניהלי' אית מיגו ונראה לתרץ דעוד קשה דלפי ס"ד פי' זה לא איירי שעשתה שליח לקבלה בעדים א"כ מאי קאמר א"א לדידה הוי יהיב לה אימא משום כסופא כקושיית הרשב"א ומה שתירץ דהא היא לא מכספה דעשתה שליח קבלה בפני עדים הא איירי דלא עשתה שלוח בפני עדים תו קשה מאי מיגו איכא אף שיהי' הגט ביד אשה אכתי הבעל יערער שאומר לפקדון נתתי לשליח אלא ע"כ צ"ל לפי ס"ד אין לפרש הפירוש לדידה הוי יהיב לה היינו השליח הי' לו ליתן לידה כפי אית דמפרשי דהביא הרשב"א משו"ה אם יש הגט בידה נאמן השליח ולפי זה סותר תוס' שפיר פי' זה דא"כ ר' הונא מודה היכא דאית לי' מיגו וכ"ת דהיא אינה מקבלת לר' הונא משום הך סברא דאם איתא לדידה הוי יהיב לה הבעל ר"ה נמי לית לי' הך סברא דאימא משום כסופא מהא דאמר א"א לדידה הוי יהיב היינו ע"כ קאי לפי' זה השליח דאלת"ה פשיטא דאין מקום לפי' זה בלא"ה כדפרשתי ודו"ק:

ולפ"ז צדקו דברי הרי"ף ומה שתפס ר"א דהקושיא אזיל אף לר' הונא והיינו בשאינו הבטל לפנינו ומכחיש כי מעתה אני אומר שזה שכתבו תוס' דלא חשוב מיגו דהא אין ביד השליח למוסרו שמא האשה לא תתרצה לקבל הגט כיון דבעלה אומר לפקדון ע"כ אינו אלא לתרץ ר' חסדא דקאמר הא הימנה בתורת שליש ולא קאמר משום מיגו ולדידי כשהבעל אינו מכחיש בפנינו ואומר לפקדון אית לן למימר דשליש נאמן מכח מיגו אבל לר' הונא אפי' בכהא"ג אינו מקבלו שחושדו לפקדון כיון דלידה לא מסר לה וזה מוכח דבן לב מקשה לפי מאי דמחלק לר' הונא בין איסורא לממונא א"כ ל"ל לר' הונא לומר טעמא משום איתא וכו' בלא"ה באיסורא לא שייך נאמנת אבל לפי הצעה שהצעתי ניחא שצריך ר"ה להך טעמא אפי' כשאינו הבעל מכחיש מ"מ אנו אומרים שמא לפקדון נתנו ואי לא האי טעמא הי' השליש נאמן מכח מיגו א"כ הוכחת הרי"ף דע"כ לר' הונא אפי' כשאין הבעל מכחיש מ"מ השליש אינו נאמן דאל"כ תקשי לך קושיית הבן לב וק"ל:

אמנם דלשיטת תוס' אין מקום להוכחה זו מכח קושיית הבן לב דאי אפשר לומר לדידיהו דכשבעל מכחיש דנאמן הבעל בלא הך סברא דאם איתא אפי' כשלא הי' שלשתן בעיר אחת דא"כ קושיית תוס' ד"ה הבעל נאמן מה הועילו חכמים בתקנתם אכתי יערער וכו' במקומו עומדת. בשלמא הרי"ף איכא למימר דמתרץ קושיית תוס' בדרך אחר כמו שכתב הרא"ש ריש מכילתין עיי"ש אבל התוס' לא ניחא להו בזה היישב וא"כ אין לנו הוכחה דס"ל לתוס' כשאין הבעל מכחיש לית נאמנות לשליש מכח מיגו. אברא במקומי אני עומד דלשיטת תוס' נמי מוכח. דהא כתבו תוס' ד"ה בעל אומר הא דלא נקיט בעל אומר להולכה וכו' ואיכא למידק אמאי לא מהימן לי' במאי דקאמר שליח להולכה שוי'

במיגו דהוי מצי למימר דלפקדון יהבי' בידה ומאי שתירץ בספר בן לב בשני אופנים דחוקים כמו שכתב בעצמו אבל לשיטתו ניחא דכשאין הבעל מכחיש יש לשליש ג"כ מיגו וא"כ מאי אולמא הך מיגו מהך מיגו משו"ה הוצרך להך סברא דאם איתא וכו' וא"כ האשה לא תתקבל מחששא דאם איתא ואזלו מיגו דשליש ובאמת להרי"ף שמפורש הסוגי' בעל אומר לגירושין היינו שליח להולכה א"כ בלא"ה אין מקום לקושיית תוס' דהבעל צ"ל לפקדון כיון דהשליש בעצמו אומר להולכה וא"כ לא ק' קשיית בן לב. יען בשיטת הרי"ף הוכחנו סברא זו מאידך קושיית בן לב כדאמרן. ומעתה לא צריכנא לדוחק מהרש"א דהתוס' לא ניחא להו שהגמ' פריך אליבא דר' הונא וכשאין הבעל מכחיש דאפשר לאוקמי המתני' כשהבעל מכחיש וזה דוחק אבל לדידי ניח' דלר' הונא אפי' כשאין הבעל מכחיש הבעל נאמן וק"ל, ועוד הוכחתי כפי מה שפרשתי דבח"מ סימן נ"ו טפרש מפרש הש"ך דהא דקאמר בעל אומר לפקדון נתתי על תנאי כך וכך שאם תתקיים היא התנאי תתן לה הגט ולא קיימי התנאי א"כ היא לפקדון אבל אם לא האמינה לשם אישות כגון שאמר לו שנתן לו לפקדון לחוד לא עשאו לשליח ולא הימנו בכה"ג ר' חסדא מודה דהשליש אינו נאמן וקשה א"כ מאי פריך ממתני' ולהימנו לשליש אימא דמכחיש לי' הבעל ואומר לא האמנתו אלא לפקדון נתתי לו ובהא ר"ח נמי מודה דהשליש אינו נאמן ודאי לפי' רש"י איכא למימר דפריך שלא הכחיש הבעל אבל התוס' לפי' מ"ש מהרש"א דלר"ה לא פריך דמוקי לי' למתני' כשהבעל מכחיש א"כ לר"ח נמי. וליכ' למימר דהתוס' לא ס"ל כדעת הש"ך אלא דלר"ה נאמן אפי' כשאומר הבעל לפקדון גריד' מסרתי דא"כ אין מקום לקושיית תוס' ד"ה בעל אומר לפקדון הא דלא נקיט בעל אומר להולכה אמאי דרבות' קמ"ל דאפי' אומר הבעל לפקדון ולא האמנתי בעניני אישות מ"מ ס"ל לר' חסדא דהשליש נאמן אבל לפי מ"ש לעיל דאפי' לפי פי' תוס' אית לן למימר דפריך כשאין הבעל מכחיש. והא דלא פריך לר"ה דמשום הך טעמ' דאם אית' וכו' האשה אינה מתקבלת הגט אפי' כשאין הבעל מכחיש א"כ ודאי יש לנו לומר דהתוס' ג"כ ס"ל כדעת הש"ך ודו"ק:

ומעתה מיושב מה שרבים מדקדקו בתוס' ד"ה בעל נאמן וכו' והא דפריך לר"ח ממתני' משמע דלר' הונא ניחא וכו' האיך שייכו דבריהם למאי שקדם הא כבר חילקו תוס' במתני' בין שלשתן בעיר ורש"י ג"כ מפורש להדיא דדוקא כששלחן בעיר היא דבעל נאמן אבל עם דברינו יובן דלכאורה יש לתמוה מנ"ל לתוס' דלמ' באמת קושיות הגמ' קאי נמי אדר' הונא דמתני' משמע בכל גוונא אפי' אין שלשתן בעיר וצ"ל דא"כ ה"ל להקשות האי רומיא בלא פלוגתא דר' הונא ור' חסדא אכן לפי' מה שכתבתי קושיא זו חוזר וניעור

יהא דלא הקשה בלא פלוגתא דהייתי אומר השליש טוען להלכה אז השליש נאמן אבל כשטוען לקבלה נתנו כ"ע מודים דהבעל נאמן כמו שהקשה הר"ן דהלא הבעל יכול לומר לא ידעתי שהי' שליח לקבלה א"נ דידע דילמא להלכה נתתי לו ולא נתן לו נאמנות לענין קבלה וזה הטעם נמי שלא פריך ממתני' תיכף על ר"ח דכמו כן הייתי מפורש הא דאמר ר"ח שליש נאמן היינו כשאומר שליח הלכה אני ולגירושין מסר לו דהא הימנו אבל לקבלת אין השליש נאמן משום הכא הקדים מה שמשני שאני ממון דאתייהב למחילה א"כ קשה קושיית מה"ר בן לב דל"ל טעמא דאם איתא דזה אין שייך אלא כשלשתן בעיר הא אפי' אין שלשתן בעיר נאמן הבעל דלגבי איסורא לא שייך נאמנות וצ"ל כמו שאמרנו לעיל דצריך להך טעמא אפי' במקום שאין הבעל מכחיש דלא נאמין לשליש מכח מיגו נמצא דע"כ צ"ל דר"ח פליג אפי' השליש אומ' שהוא שליח קבלה ועדיין הגט בידו דאי אין הגט בידו לית לי' מיגו ברם כבר כתבתי דהתוס' לא ס"ל כתי' מהריב"ל דא"כ קושיית תוס' ד"ה הבעל במ"ע משו"ה הקדימו תוס' דבריהם שמכח זה א"א לומר כתי' מהריב"ל אלא אע"ג דבמילתא איסורא שאין להאמין השליש אלא כששלשתן בעיר נמצא דצ"ל דליתא לסברת הר"ן א"כ ע"כ הקושיא לר"ת דוקא דאל"כ הו"ל למפריך בלא פלוגתא ודו"ק. אבל אחר כ"ז עדיין קו' העולם במקומה עומדת בתוס' דאין לפרש דנאמן השליש מטעם מיגו היאך ס"ד לפרש הכי א"כ מאי פריך תינח אמרה קיבלה למה לי הא לית לי' מיגו ואמרתי דכ"ז כונת תוס' לתרץ מאי פריך קיבל ל"ל אימא טעמא דר"ח היא משום מיגו ע"ז כתבו מהך דזה בורר מוכח דשליש נאמן אפי' בלא מיגו ומשם למד דלר"ח שליש נאמן אפי' במקום דליכא מיגו אלא שעדיין פש לנו לתרץ מאי האי שהוכיחו ועוד אי חשיב מיגו לא הוי פליג ר"ה לאיזה צורך כתבו הוכחה זו אם תאמר נמי לתרץ וליישב דברי המקשן חדא מדסידר התלמודא הך ומודה ר"י אחר כל שקלי וטרי' משמע דלא ידע עדיין מהך ומודה ר"ה ואף א"ת שהמקשן ידע מהך ומודה א"כ מתחלה הו"ל להוכיח משמעתין לחוד, ואח"כ מפיק זה בורר. וצ"ל דודאי האין לפרש אליבא דר"ח לומר שום מיגו נסתר מהך דפ' זה בורר. אלא דעדיין אית לן למימר דיש כאן מיגו וא"כ הא דפריך וליהמנו לשליש אאמירה נמי פריך ומטעם מיגו ולא צריכנא לדוחק שכתבו תוס' בסמוך תינח אמרה קיבל למ"ל שאאמיר' לא פריך מתחל' משו"ה כתבו דלרב הונ' ליכ' למימר דיש מיגו דא"כ הי' מודה ר"ה וא"כ הו"ל לתלמודא ליפרוך המתני' גופא בלא הך מימרא אאמירה מהימנא במיגו אע"כ דלא מיקרי מיגו דאכתי היא הלא רצתה לקבל וכו' אבל לפי מ"ש למעלה דלרב הונא אין להוכיח דלא אמרינן מיגו לר"ח דלר"ה ל"ח מיגו לא חשיב מיגו מהך סברא דאם איתא לדידה הוי' יהיב לה

אלא שהתוס' קאמרי א"כ אם תפרש אם איתא לדידה מסר לה הבעל כמו שפי' רש"י א"כ בלא"ה אין מקום לפרש הטעם משום מיגו כמו שפירשתי מכח ב' קושיית זה דרך לסתור האין לפרש בדרך ממנ"פ אבל זה עדיין פש לנו אמאי לא מפרשי תוס' שפריך ממתני' להימנא לשליש הא אאמירה מטעם מיגו ודוקא לר"ח אבל לר"ה לית לי' מיגו מטעם אם איתא האשה אינו מתקבלת וצ"ע:

**דף סד.**

בגמ' אלא ר"י תרתי אמר וכו' הקשה מהרש"א ז"ל ע"כ פלוגתא דלקמן בכשר ולא תעשה אליבא דר"מ היא וא"כ מי הכריחו לקמן דתרתי קאמר ר"י לפסול. אימא דלא פליגי לקמן אלא אליבא דר"מ אבל לר"י דכ"ע באומר אמרו כשר ולא תעשה ולא שכיחי עכ"ל ולכאורה אין קושייתו מבוררת ומאי זה טעם נאמר דלר"מ כשר ותעשה ולא גזרינן הא אטו הא דלר"י גזרינן הא אטו הא מנ"ל להמציא פלוגתא חדשה דר"מ לא ס"ל הך גזירה וצ"ל דהיינו טעמא דגזרינן לר"י טפי דהוא ס"ל התם סופר כשר דלכך לא תעשה משום חורבה אבל לר"מ איכא למימר דס"ל חתם סופר ועד פסול א"כ למה לי לעול' לומר מטע' משום שמא תשכור ה"ל לא תעש' כדי שלא תיפוק חורב' וצ"ל כמ"ש מהרש"א ומשו"ה לא ה"ל לתקנוי דהכא לא תעשה אלא דתעשה וה"ל למפסל חתם סופר ועד ע"כ א"כ קשה למה נאמר לר"י טפי לא תעשה מדר"מ אי משום דלא תיפוק חורבא ה"ל למפסל חתם סופר ועד והנראה דכוונת מהרש"א אינו כפשוטו דה"ל לתקנוי דהכא תעשה וה"ל למפסל חתם סופר ועד דמאי חזית לפסל זה יותר מזה. ואדרבה הסברא נותנת משום חשש תקנות עגונות יותר יש לנו לתקן דחתם סופר ועד כשר דלפעמים לא יזדמנו ב' עדים אלא דהכי פרישו אי משום חשש זה כדי שלא תיפוק חורבא מיני' צריך לתקנוי לא תעשה בין אמר לשלשה כתבו ותנו ובין אמר לשנים אמרו לסופר ואתם חתימי וטפי ה"ל לרבנן לתקנוי בהני תרי דתעשה וחתם סופר ועד ה"ל למפסלי משו"ה הקשה מהרש"א שפיר דלפי האמת דבאומר לשתים אמרי היא כשר ול"ת מטעם שמא תשכור א"כ גבי אתם חתימי שפיר אית לי' דלר"י דל"ת כי היכי דלא ניפוק מיני חורבה וזה פשוט. ועפ"ז ניחא מה שגמגם בו העולם בתוס' ד"ה מתני' מני וכו' ולא חיישינן שמא תשכור עדים וכו' כיון דאומר אמרו כשר. וקשה למאן קאמרי אי למ"ד באתם חתימי כשר ולא תעשה ולפי פי' רש"י דה"ט דגזרינן הא אטו הא א"כ בשלשה אמר תנו נמי לגזור ואי למ"ד כשר ותעשה א"כ בלא"ה ליכא לאוקמי אמתני' דחתם סופר ועד כשר דתיפוק חורבא באתם חתמי. ולפי דברינו ניחא דתוס' לא ס"ל כפי' רש"י לקמן דבאתם חתימי למ"ד כשר ולא

תעשה אינו מטעם גזירה אלא משום דלא תיפוק חורבא מיני' דלר"מ חתם סופר ועד כשר אבל למ"ד כשר ותעשה ע"כ בלא"ה צ"ל דס"ל לר"מ חתם סופר ועד פסול ודו"ק:
ומעתה מיושב מה שתפסו על רש"י בד"ה לא שכיחא בין לר"י ובין לר"מ כשר חתם סופר ועד קשה הא אף דמשני כשר ולא תעשה מ"מ ניחוש לתקלא אחריתי כמו שהוכיח תוס' אבל לפי מה שאמרנו וענינו צדקו דבריו דרש"י אזיל לשיטתו שפירש באתם חתימי דלא תעשה גזירה הא אטו הא א"כ באומר לשלשה תנו נמי כשר ולא תעשו הוא דגזרינן הא אטו הא וא"כ לא ניחוש לתקלה דאינו כשר לכתחילה וזה הי' כוונת מהרש"ל שהקשה למאן דאמר כשר ולא תעשה אמאי לא מוקי מתני' כר"מ והשיגו מהרש"א דלר"מ פסול חתם סופר מטעם תקלא אחריתי כמ"ש תוס' דקושיית מהרש"ל אזיל בשיטות רש"י וכדפרישית ודו"ק:
ברש"י במתני' בד"ה הנ"ל משמע שמפורש האיבעי דחתימ' ידם היא ודאי אלא אכתיב' הגט קא מבעי' לי' והקשה הרשב"א הא מתני' ע"כ כתב ידן קאמר דהא אית לי' לר"ט מילי ממסרי לשליח והלכך חתם סופר ועד פסול כדאמר ר' חסדא בסמוך מתני' מני כלומר מתני' דחתם סופר ועד כשר כו' ר"י הוא מילי דאמר לא ממסרי לשליח ואי מתני' כתב הגט היא ה"ל חתם סופר ועד והיכא קתני יכתבהו ויתנו ותי' דמספקא לי' כיון דכשר ולא תעשה ולא שכיח וא"כ איכא למימר חתם סופר ועד כשר. וזה תמוה דהא לפי מאי דמסיק ר"י תרתי אמר א"כ הני אמוראי ע"כ אליבא דר"מ פליגו אבל קשה לפי האמת הניחא למאן דאמר לא תעשה למ"ד כשר ותעשה מא"ל ועוד קשה דאי לר"מ נמי ס"ל חתם סופר ועד כשר. וא"כ קשה אמאי מוקי לה ר"ח כר"י הא לר"מ נמי אתי' וצ"ל דר' חסדא סבר אליבא דר"י אומר אמרי פסול לגמרי אבל משום לא תעשה עדיין חייב שמא נפיק בי' חורבא ושמואל פליג עליו וס"ל כיון דלא תעשה ולא שכיח לא גזרו א"כ בתחילה מאי פריך מדר' חסדא אדשמואל כקושיית התוס' הא שמואל ס"ל כתב סופר שנינו והנראה לישב דברי רש"י דבתחילת הסוגי' ס"ל לשמואל אליבא דר"מ חתם סופר ועד כשר ולהכי שפיר קמבעי וכ"ת דתיפוק מיני חורבא דשמואל לא חש לחורבה כלל דמשום כיסופא דהסופר לא מקלקלה בא"א. ומעתה אני אומר דרש"י מתרץ קושיית תוס' אע"ג דשמואל ס"ל כתב סופר שנינו מ"מ אם אומר אמרי כשר אפי' בכתב סופר ניחוש לחורבה כמ"ש הרמב"ן דזמנין אמר לשניים אמרי לסופר וכו' ומשני כיסופא דסופר חיישי ולא מחתמי אלא לחד ומכשרי לי' בכתב סופר מובהק ועד אחד ובעל לא אמר הכי אלא בלא הא דר"ח לא מצי פריך דה"א שמואל לא חש לחורבה כלל כדפרישא אלא מכח הא דר"ח דמוקי לה כר"י ולא כר"מ דס"ל מילי ממסרי לשליח וחייש דתיפוק מיני

חורבה ובהא לא מסתבר דפליג אדר' חסדא ומשני דכשר ולא תעשה ושמואל ס"ל לר"מ כשר אחתימה ולדידי' באמת אתי' מתני' בין לר"מ ובין לר"י אלא דשמואל ס"ל כתב סופר ועד שנינן כדפרישי. ועפ"ז מיושב מאי פריך הניחא וכו' לשמואל אימא שמואל ס"ל כמ"ד כשר ולא תעשה אבל לדברינו ניחא דקפריך למ"ד כשר ותעשה ובמאי מוקי לה מתני' דבין כתב סופר שנינו ובין חתם סופר שנינו תיפוק מיני חורבה וע"ז משני דר"י תרתי אמר וכו' מכח ברייתא דלקמן כמ"ש מהרש"א וא"כ למ"ד תעשה לא קשה דס"ל חתם סופר שנינו וכדר"י והא דקאמר כשר ותעשה אליבא דר"מ אבל שמואל ס"ל להאי תירוצא כמאן דאמר אליבא דר"מ כשר ולא תעשה וחתם סופר ועד כשר ולא תיפוק חורבה כיון דלא תעשה ודו"ק:

והשתא ניחא מה שיש לדקדק בתוס' ד"ה לא שכיחא פי' בקונטרס וכו' מ"מ צ"ל נמי אליבא דלא וכו' דמתחלה לא הקשו וכו' עכ"ל לכאורה יש לדקדק הא כבר כתבו תוס' לעיל בד"ה ועוד מ"ש מ"מ צ"ל נמי ולדברינו יבוא על נכון דלפי' רש"י אפי' כר"מ נמי אתי' א"כ קשה מה פריך הא שמואל סבר כתב סופר ואין לומר כמו שכתבו תוס' דלא פליג אדר' חסדא הא רש"י פי' דלר"מ חתם סופר כשר א"כ מאי משני כיון דאמר מר וכו' מ"מ אמאי לא מוקי ר"ח המתני' כר"מ נמי וצ"ל דפליגי אע"ג דלא שכיחי תיפוק חורבה וע"כ צ"ל דקושיית הש"ס כמו שכתב הרמב"ן ע"ז כתבו תוס' מ"מ אפי' לפי' רש"י ל"ל נמי אליבי' וכו' דמתחלה לא הקשו אלא מכח דלא מסתבר דפליגי וכו' דאלח"ם לקשי בלא ר"ח וצ"ל כמו שכתבתי ודו"ק. אלא שיש לפקפק ע"ז דהא רש"י פי' דחתם סופר לשמואל כשר לר"מ קשה הא יש תקלה אחריתי כמו שכתבו תוס' וצ"ל דס"ל לרש"י דלא חייש להאי תקלה דעיקר תקלה דכיון דאומר אמרי כשר ולא תעשה לא יחתום הסופר אם לא שידע בודאי שעשאן הבעל ב"ד ולא יחקור יותר אף שהיא ספרא דייקנא בקי בדינן ורש"י ס"ל כיון דספר דייקנא הוא אוקי על האמת שהמה צווי לו לכתוב הגט ולשניים אחרים לחתום וא"כ ליכא תקלה ולפד"ז אין חש חורבה שזכרתי בשם הרמב"ן דהא כתב סופר אינו כשר אלא בספרא דייקנא ויחקור על האמת. אמנם לפי מה שכתבתי בדרך הראשון וישבתי דברי רש"י מעתה י"ל דס"ל דחיישינן לחורבה אפי' בכתב סופר ועד ע"ד שפירשו הרמב"ן ודו"ק:

ובדרך חידוד נ"ל דכך הצעת הש"ס דמעיקרא קס"ד דלא בפי' שמיע לי' שמואל הא דרבי אלא מכללא שמעינן מהא דסתם רבי לקמן במתני' כוותי' במתני' דמי שאחזו וממתני' דחתם סופר כדמפורש הרשב"א דהא דקתני כתב סופר היינו כל כתב סופר בין כתב סופר ובין חתם סופר ולזה פריך הש"ס שמואל ע"כ סבר כר"ח דאל"כ תקשי מנ"ל דאין

לומר ממתני' דמי שאחזו דהא משם מוכח דאומר אמרו פסול אם תוקי מתני' כשנוי' דר' אשי ושמואל סבר אומר אמרי כשר אלא צ"ל דמתני' דמי שאחזו חוקי כשנוי קמא רישא ר"מ וסיפא ר"י והא דרבי סבר כר"י ע"כ מהך מתני' דחתם סופר ושפיר משני ופריך כיון דאמר מר כשר ולא תעשה מעתה לעולם שמואל לית לי' דר' ירמי' ודר' חסדא וממתני' דמי שאחזו לקח דרבי סבר כר"י וכהאי שנוי' אמצעי שם כולה ר"י היא ופריך הניחא וכו' וסבר לי' כוותי' וע"ז קאמר תלמודא גופי אמר שמואל וכו' אמר לפני רבי וכו' ורבי בפירש אמר הלכה כר' יוסי א"כ מעתה לא צריכנא לכל הני שקלא וטרי' אלא דשמואל לא סבר כלל כר' ירמי' ור' חסדא ושמואל כתב סופר שנינו ס"ל ודו"ק:

## דף סז.

גרסינן בגמרא ר"ל אמר כותבין ונותנין גט לאלתר ר"י אמר אין כותבין לכשיחפה מ"ט דר"ל דקתני אין בדברי האחרונים כלום ור"י אמר לך אין דבריו האחרונים כלום לכו מתציל לא צריך למהדר ולאמלוכי בי' ולעולם אין כותבין אלא לכשישתפה וכו' כל הסוגי' עד גמירא. וזה הסוגי' ודאי יש תמיהת רבות כאשר גלוי לכל עיין הקורא ואפרט לפניך כל הנתהוות וקושיית ודוקדוקי מה שנפלו בזה הסוגיא הא מאי דפריך ור"י נמי נדמי' לישן וכו' ור"ל נדמי' לשוטה וכו' יש לדקדק בממ"נ איזה סברא מסתבר אי סברת ר"י מאי פריך ור"י נמי נדמי' לישן ואי סברת ר"ל עיקר א"כ מאי פריך תי' לר"ל נמי נדמי' לשוטה. ועוד צריכין לדקדק תיבת ור"י נמי וכו' ור"ל נמי תיבת נמי מיותר. וע"ק מאי פריך ר"ל מ"ט לא אמר כר"י דלא דברי ר"ל מוכרחין במתני' מדקתני אין בדבריו כלום לישנא יתירא כמו שכתבו תוס' ודאי ר"י מוקי מתני' בדוחק י"ל דר"י מ"ט מוקמי מתני' בדוחק הל"ל כר"ל ונדמי' לישן ועוד קשה יש כאן תימא רבתא אלישנא דגמ' דפריך מי אמר ר"י הכי האמר שמואל שחט וכו' וכי גברא אגברא קרמית ועוד קש דפריך מי אמר שמואל הכי האמר שמואל שחט בו שנים וכו' מעידין עליו שמת הוי' לי להקשות בל"ז שמואל אדשמואל כאשר באמת מקשה הש"ס דיבמות בפ' בתרא צלותא אלא דהתרצן משני דלא דמי לרישא ועל שעת צוה מסתמא דעתא צלותא ודו"ק:

ומעתה עולה היטב נמי מאי שיש לתמוה ה"ל למפרך בל"ז שמואל אדשמואל כאשר באמת כל הסוגי' מקשין ומתרצין נסדרו שם ביבמות פי' בתרא אלא דהאמת לא בא כאן להקשות אלא הש"ס מסדר לה הכי ר"ל דהא בלא"ה קשה שמואל אדשמואל וכו' אלא מעתה וכו' וצ"ל שמא הרוח בלבלתו איכא בנייהו ביתא דשישא וא"כ בשחט בו שנים איכא למימר סמא בידי כתירץ הרשב"א וא"כ מעתה נולד כל כוונת המקשן ותרצן כפי

הנחתי ולזה הוכרח מסדר הש"ס כדי לתרץ במקשן ותרצן כל קושיית תוס' ואינך מה דמקשה מגברא לגברא ודו"ק:
ואמרתי דזה באמת כוונת התוס' בסוף דבריהם אי נמי דליכא בינייהו אלא דהש"ס מסדר להו הכי. ודברים אלו כפשוטם אין להם שחר ופליאה הם בעיני כל אבל לפי הנחתי וודאי מיושב כוונת דבריהם לתרץ כל קושייתם דהש"ס מסדר לה הכי להורות תירץ הרשב"א דשחט שנים מקרי סמא בידי' וכלהו כדכתבינא ודוק היטב וברור:
והשתא אתי שפיר דברי הגהות מיימני שהביא בשם תוס' רי"ד ואמר איירי בבדיקה ובתוס' שלפנינו אינו כן דהוכיחו דע"כ איירי בלא בדיקה דאי בבדיקה לא פריך מדר"י אדשמואל אבל לפי מה שפירשתי כוונת תוס' בסוף דבריהם דכונתם כאשר כתבתי לעיל בפירוש הגמ' וא"כ מעתה איכא למימר דאיירי בבדיקה וא"ת מה מקשה ר"י אדשמואל דבאמת לא מקשה מידי מר"י אדשמואל אלא ממתני' אדשמואל כקושיית תוס' ובמתני' ליכא לחלק הכי דמ"מ יקשה הו"ל למימר נמי לבדוק במתני' כקושיית מהרש"א וליכא לתרץ כתירוצם דשמואל צולא דעתי' דהא לפי הנחתי אכתי לא סליק אדעתי' דמקשין לומר דצולא דעתי' אפי' בשעת אמירה לא צולא דעתי' סליק אדעתא ולהכי הביא ב' תירוצם בשם תוס' דהך תי' דאיירי בבדיקה קמי בסיף דבריהם שכתבו א"נ הש"ס מסדר לה הכי ודו"ק:
ומעתה לפי דברי אלו עולין דברי הירושלמי יפה ומנופה בר זעירא דהא מירושלמי א"א לפרש דכונתו הי' להקשות למתני' כקושיית תוס' וכדכתיבנא דהא הוא ידע לחלק כמ"ש תוס' כאשר באמת הוא מפורש כקושייתו ותוס' נמי לקחו סברתם מהירושלמי כמ"ש הרשב"א להדי' וע"כ צ"ל דר' זעירא מקשה כפשוטו מדתני צלוב וכו' אר"י (ולא ס"ל לחלק בין דיעבד לכתחלה דס"ל לר"ל דאמר לפי שיטת הירושלמי לכשישתפה אם הי' כותב ונותן לאלתר פסול לגמרי) ולכך הניחו בקושיא וליכא לתרץ דעתי' צלולה והכא דעתי' שגישתא זה ל"ל אפי' בשעת נתינה יהי' דעתי' צלותא כמו שמתמיה התוס' והש"ס דילן לא מתרץ דעתי' צלותא אשעת נתינה אלא משעת אמירה ולכך לא הביא ומקשה בירושלמי משמואל דהא לפי שיטתו קאי הקושיא כפשוטו וזה לא שייך להקשות אר"י וכי גבר הגברא קרמית אבל מברייתא פריך שפיר אדר"י ולכך הניחו בקושיא אבל הש"ס דילן ידע לחלק בין צלוב למגוייד דעדיף ומגוייד דעדיף מקורדייקוס לכך מקשה משמואל וכן מתרץ בחי' הרשב"א מאי דלא פריך מש"ס דילן להברייתא לחוד ודו"ק היטב כי ברור ונכון לדעתי: ועוד יש לאלוקי מילין ועוד אחת יש להודיע מה שיש לתמוה בדברי הרמב"ם וכו' והנראה דהכי פריך דא"כ קש' מריש דמתני' דקתני מי שאחזו

קורדייקוס לא אמר כלום ולר"י לא מהני ברישא אפי' לכשישתפה כמ"ש הב"י דהא ר"י מוקי סיפא דמתני' דקתני אין בדבריו כלום היינו לכשישתפה וע"ז קתני ברישא דמתני' לא אמר כלום משמע אפי' כשישתפה וא"כ ודאי פריך שפיר משמואל אדר"י וליכא למימר דה"ט דשמואל כיון דלית לי' תקנה מיקרי דיעבד א"כ הרישא דמתני' נמי יהי' גט מה"ט דהא לרש"י לא מהני אפי' לכשישתפה והא ליכא למימר דא"א לי' תקנה בנתינות גט מחדש דזה מיקרי דיעבד דאלת"ה לר"י אמאי מהני בסיפא ליתן לכשישתפה נימא לי' ליתן גט מחדש א"ו דזה אינו סברא משא"כ לר"ל ליכא למיפרך מדשמואל דיש לחלק כמו שהקשתי ומרישא דמתני' ליכא לאותבי' דהא לר"ל מהני לכשישתפה וע"ו משני התרצן דלא דמי למתני' דהתם גבי שחט וושט צולא דעתי' משא"כ גבי קורדייקוס דעתי' שגישתא וא"כ יש לחלק בין שמואל לר"י דגבי שחט וושט מיקרי דיעבד וממתני' ליכא לאותובי דבמתני' דעתי' שגישתא ומעתה ג"כ אין מקום לכל הקושיית תוס' כדכתיבנא ע"ד ראשון ואפשר לומר דזה הוכרח להרמב"ם לפר מילתא דר"י שאינו פוסל אלא מדרבנן דקשה לי' כל קושיות של תוס' והוכרח לפרש דברי ר"י מדרבנן פסול ופי' הגמ' כמ"ש ודו"ק ובזה יש לתמוה על תוס' הו"ל למימר כפי' זה וליכא למימר דתוס' לא ס"ל כפי' הרמב"ם דתוס' מפרש דברי ר"י דפוסל אפי' מדאורייתא דהא לפי מ"ש בפי' ראשון לתרץ מ"ש תוס' בסיף שמעתין א"נ ליכא בינייהו דהש"ס מפרש לה הכי ע"כ ס"ל לתוס' שיטת הרמב"ם א"כ קשה וצ"ל לתוס' לפרש ע"ד זה שפירשתי וק"ל:

## דף ע.

בגמרא אמר רב הונא וכו' ומה גיטא אע"ג דלא פריש לפי מה שפירש"י לעיל (דף ס"ד ע"א) ד"ה כמתנתו ומנה ילפינן אנן נמי דמה גיטו משמע שזו אינו מדברי ר' הונא וא"כ בודאי קשה מאוד לאיזה צורך הביא הכא הך דיוקא דדייקינן מנה ומה גיטו ונראה לפרש ע"פ מ"ש מהרש"א בתוס' ד"ה אמר רב הונא כו' דאפי' עמד והלך בלא משענת כיון דשוב דמת מאותו חולה אינו חוזר וק"ק מה"ט לפירש"י מאי פריך ממתני' לר' הונא אימא רב הונא דוקא בתנאי סתם קאמר אם עמד דחוזר אבל בתנאי אם מותו מחולי זה מגרע גרע טפי דגם אם עמד שוב נתקיים התנאי דמת מחולי זה עכ"ל ובאמת לא קשה מידי דרב הונא סתם קאמר גיטו כמתנתו ובמתנה אפי' הותנה בתנאי אם מת מחולי זה אם עמד חוזר דהתם ליכא למיגזר שמא יאמרו יש מתנה לאחר מיתה וא"כ גיטו כמתנתו משמע ג"כ אפי' בתנאי דאם מת מחולי זה ג"כ אם עמד חוזר. אלא דאיכא למימר דבדוקא קאמר ר"ה גיטו כמתנתו לענין תנאי סתם אבל לא בתנאי אם מת מחולי זה אמנם חזינן דדייקינן

מרב הונא דמתנה כגט דס"ל לרב הונא דגט ומתנה שווין לכל מילי וזה שהוצרך להקדים קודם קושייתו דפריך תנן זה גיטך דבל"ז ה"א כקושיית מהרש"א ודו"ק:

**דף עב**:

בתוס' ד"ה ורמינהו וכו' דא"כ ה"ל למתני בהדי' ומת עכ"ל ומקשין העולם א"כ מאי האי דמשני רבא ומוקי בברייתא בדמפרש ה"נ ה"ל למיתני בהדי' במפורש יום א' ומה שמתרץ במהדורא בתרא דבריו דחוקים ודחוים ע"ש. תו בא"ד דאי דוקא לא הוי פריך מידי ע"כ קשה דודאי איכא למימר דמ"מ פריך שפיר דא"כ בסיפא אם מניקתו שעה אחת נמי נימא דמהוי נט דמ"ש ברישא שהותנה שתינקתו יום אחד דוקא אם שמשתו שעה אחת ומת הוי גט א"כ בסופה נמי אם הותנה שתי שנים ומת נמי נימא דסגי בשעה אחת אלא שקושיית תוס' אזלא לפי' רש"י דלא פי' הכי בסמוך מ"מ י"ל דרש"י לא רצה לפרש הפיכא הכי דמנ"ל להקשות לרב אשי אימא ס"ל סתם כמפורש יום א' דמי לאו דוקא יום אחד אלא שעה אחת וע"ז מפורש רש"י באם יום א' לאו דוקא א"כ ע"כ כגון שמת ולא הניקתו כלל א"כ קשה הרישא ואמאי הרי זה גט הא לא נתקיים כלום מן התנאי ועפ"ז מיושב קושיית הרשב"א לשיטות רש"י אמאי לא פריך מרישא לחודא ולדברינו אתי שפיר דמרישא לחודי' ליכא למיפרך דאיכא למימר דרב אשי בדוקא נקיש סתמא כמפורש יום אחד דוקא וא"כ איכא לאוקמי הרישא ומת בהניקתו קצת. לכך פריך אי יום אחד דוקא קשה מ"ש רישא ומ"ש סיפא ולפנינו תראה ישוב קושיית אלו: בתוס' ד"ה מת הבן כו' ואין נראה דאם מת האב כששימשתו יום א' פשיטא דהוי גט כיון ששימשתו עד שמת דמה יש לה לשמש יותר עכ"ל נראה לתרץ קושיא זו על פירש"י וזהו דהא מה שפי' רש"י במת בתוך שתי שנים אינו אלא לאידך אמוראי אבל לר' אשי ה"נ פירש"י דלדידי' צ"ל דולא הניקתו כלל איירי מתני' וא"כ לאידך אמוראי איכא למימר דמשו"ה תני במתני' מת האב כי היכי דלא נטעה לומר דמסתמא כמפורש יום א' דמי ומשו"ה קתני מת האב א"כ ע"כ צ"ל דסתמא לאו כדמפורש יום א' דמי דהא קתני ומת האב הרי זה גט וע"כ איירי בששימשתו קצת כדי לקיים התנאי ואי סתמא כדמפורש יום א' דמי ויום א' לאו דוקא אלא לפי שעה אחת מאי ארי' מת אפי' לא מת נמי אלא ע"כ צ"ל דסתמא שתי שנים משמע ומשו"ה בדוקא נקיט התנא ומת האב אבל בלא מת לא מהני שימשתו קצת וכ"ת זה ידעינן נמי אם הי' שונה במתני' מת הבן לחוד איכא למימר דמהאי בבא דקתני מת הבן לא הוי ידעינן דאיכא לאוקמי מתני' בשכר הנקה אבל מהך דקתני מת האב שמעינן שפיר דליכא לאוקמי בשכר שימוש דא"כ הוי משנה יתירה ולפי ישוב זה על פירש"י אין מקום לקושיית תוס' ד"ה ורמינהו שאין להקשות לפי'

הקונטרס דאיירי דאחר הניקתו קצת אמאי לא מוקי הך ברייתא שמת לאחר ששימשתו והניקתו קצת דא"כ אם מת האב כששימשתו יום אחד פשיטא דהוי גס כיון ששימשתו עד שמת וליכא לשנויי דאשמועינן מסתמא לא כדמפורש יום א' דמי היכי ידעינן זה היא לא קתני בהדי' בברייתא ומת. ולבי אומר לי דזהו בעצמו כוונת תוס' באמרם דא"כ ה"ל למתני בהדיא ומת ועפ"ז מיושב קושיית העולם דודאי אין כוונת התוס' דה"ל למתני בהדיא ומת וכמו שלא חש רבא מזה בתירוצו וכן היא הסוגי' בכל הש"ס דמפרשינן הברייתא בגונא חדא אע"ג דלא תני בהדיא אלא שכוונת התוס' ע"ד שפרשתי ודו"ק:
ומעתה מיושב נמי קושיא שני שהקשתי דהכי כוונת תוס' אין לתרץ דא"כ מאי ארי' יום אחד אפי' שעה אחת נמי דהא ע"כ מוכח לפירש"י דיום אחד לאו דוקא אלא אפי' שעה אחת דהא לפי' רש"י קשה אי איירי כששימשתו קצת א"כ מת האב פשיטא דהוי גט וע"כ צ"ל דתני הכי אשמועינן דסתמא לאו כמפורש יום אחד דמי וזה נדע א"א יום אחד לאו דוקא וא"כ מאי ארי' מת אפי' לא מת נמי משא"כ אם נאמר יום א' דוקא עדיין לא נשמע דסתמא לאו כמפורש יום אחד דמי אלא בלא מת צריך יום אחד ובמת אפי' שעה אחת. אמנם בהרא"ש וברשב"א מתרצים קושיית תוס' על פירש"י דמ"ה תני מת האב איידי סיפא וע"ז כתבו תוס' ואם מתרצי כך א"כ לא פריך מידי דאיכא לאוקמי אריש כשנתקיים התנאי שהניקה יום אחד ומת והאי דנקט ומת איידי סיפא וכמו שתירץ הר"ן אלא בלא"ה איכא למימר דאינך אמוראי לא ניחא להו למימר הכי דתני בבא דרישא איידי סיפא אבל השתא מכח קושיית התוס' ע"כ צ"ל דאינך אמוראי נמי ס"ל הך תירץ דתני רישא איידי סיפא אלא שעדיין יש לפקפק ע"ו דפריך שפיר דלר' אשי צריך לאוקמי המתני' בששימשתו והניקתו קצת ויום א' לאו דוקא וה"ה בלא מת והך דנקיט מת הבן ומת האב תרוויהו משנה שאינה צריכה בכה"ג לא ניחא לאינך האומרים לומר איידי כל הבבא איידי סיפא אבל קושיית תוס' על רש"י דקאי לאינך אמוראי דס"ל דסתמא ב' שנים קאמר וא"כ מת הבן צריכה רבה היא אלא האב מיותר שפיר א"ל איידי דתני בן תני נמי אב ולא משום איידי דסיפא. ומ"מ עדיין אני במקומי עומד דהא מת הבן נמי משנה שאינה צריכה היא אף להני מ"ד דסתמ' שתי שנים משמע דידעינן דהוי גט מדיוקא דסיפ' דוקא במפורש ב' שנים מת הבן אינו גט משמע הא בסתמ' הוי גט וכ"ת דלא סמיך התנא אדיוק' דסיפ' דהא ע"כ סמוך בזה מסיפ' דאמאי לא תני א"א אינו גט בריש' וע"כ צ"ל דהוי גט כתי' הרשב"א א"כ עדיין קשה אמאי לא תני הך דינ' בהדי' כשאומר א"א דהוי גט אלא ע"כ דזה ידעינן מדיוקא דסיפא ודו"ק:

אמנם לפי מה שאבאר בסמוך דקושיית הרשב"א מתוספת' דקתני בה בתנאי סתם כשאמר האב א"א דאינו גט במקומה עומדת וע"כ צ"ל תי' אחר א"כ איכ' למימר דפריך שם כדאמרן ודו"ק:

ע"ב בגמרא אלא לר' אשי ל"ל שתי שנים ביום אחד סגי ובירושלמי פריך לה אמר ר' אבין בשכר מניקה שני' ופי' הרשב"א כלומר לא במתנה עלי' ע"מ שתינקי את בני קמפלגי אלא במתנה על מנת שתתן שכר מניקה להניק את בנו דהתם איכא למימר לצעורא קא מכוון ובדוק' הותנה משתתן שכר זמן הנקת הבן דהיינו שתי שנים דה"ל כאלו התנה עמה ע"מ שתתן לו מאתים זוז והתלמוד' דידן לא ניחא לה לאוקמי המתני' בכה"ג נראה דקמפלגי ע"פ מה שהקש' הדרישה לפי מה שפסק הרמב"ם בפ"ח מהלכות גירושין אמר לה הרי זה גיטך ע"מ שתתנו לי מאתיים זוז ולא קבע לה זמן ומת קודם שנתנה אינה יכולה ליתן ליורשיו שהרי לא התנה עלי' אלא שתתן לו ולא בטל הגט שהרי לא קבע לה זמן א"כ בסיפא דמתני' בהתנה עלי' ע"מ שתמשי' את אביו ב' שנים אם מת האב אינו גס ומותרת להתיבם הא לא קבע ומן ולא ביטל התנאי בפועל ותירץ בספר משנה למלך שכל המתנה שתעשה איזה פעולה זמן מה דעתו שתקיים התנאי תיכף ומיד כמו שפי' הר"ן בר"פ הנושא את האשה ופסקה לזון את בתה ה' שנים וכיון שמת האב בשתי שנים הראשונים הרי נתבטל בפועל שהרי אותו יום שלא שמשה אין לו תשלומין אבל באומר ע"מ שתתנו לו מאתיים זוז בחייו כל זמן שתרצה יכולה ליתן והיתה מקיימת תנאה אף שמת המגרש לא נתבטל הגט בפועל דכשהותנה ע"מ שתתנו מאתיים זוז שהפעולה אינו נמשכת בזמן אלא בפעם אחת שתקיים תנאי סגי משו"ה אמרינן דכל זמן שתקיים תנאו מהני ע"כ ולפי הנחה זו א"א לאוקמי מתני' בשכר מניקה דא"כ תקשי לך סיפא דקתני ע"מ שתשמשי את אבא שתי שנים נמי איירי בשכר מניקה והוי כאילו הותנה עמה ע"מ שתתן לו מאתיים זוז והפעולה אינה נמשכת בזמן א"כ אמאי קתני בסיפא אינו גט ומתיבמת ה"ל למתני חולצות ואינה מתיבמת זה שיטות תלמודא דידן אבל בבית שמואל (סי' קמ"ב ס"ק י"ד) תירוץ כיון שהוא הותנה עמה ע"מ תנאי זה א"כ אחר שמת האב יכול לתובעה לקיים התנאי ואימתי שתבעה מחייבת היא לקיים התנאי כמו הקובע זמן פרעון לשלם אחר הפסח וכשתבעה והיא אינה יכולה לקיים התנאי מיד הגט בטל אבל כשהותנה ע"מ שתתן לו מאתיים זוז אין שום אדם יכול לתובעה דהא זה תנאי בי' שתתן לו א"כ אי אפשר שיבטל התנאי בפועל ולפ"ז הא דקתני אינו גט אינו אלא כשתבעה היא אבל אם לא תבעה הוא לא נתבטל הגט בפועל אינו מתיבמת וצריכה

חליצה ע"כ ומזה אנו אומרים דזה שיטות הירושלמי ומשו"ה נוכל לפתור המתני' בשכר מניקה וק"ל:

ומעתה לפי הנחה זו קושיית הרשב"א במקומו עומדת אמאי לא תני ברישא או שאמר האב א"א אינו גט וליכא למימר דבתנאי סתם משום הרווחה היא כ"ע ס"ל דהוו גט מדלא הותנה עליו זמן ידוע זה אינו דהא בתוספתא תני' בהדי' אפי' בתנאי סתם ס"ל לת"ק אם אמר האב אי אפשי שלא בהקפדה אינו גט. ואמינא דהתוספתא איירי בתנאי סתם וכשלא הניקתה ולא שימשתה כלל מ"ה אינו גט דלא קיימתה לתנאי אבל כשהניקתה שעה אחת התוספתא מודה דלרבנן הוי גט ומתני' איירי לפי' רש"י כשהניקתה ושימשתו קצת אבל לפי מה שהונחתי א"א לומר דהתוספתא איירי בלא הניקתה כלל דהא לר' אשי לפי' רש"י יום א' לאו דוקא אלא אפי' כשהניקתה שעה אחת סגי ושעה אחד לאו דוקא אלא אפי' שעה מועטת וא"כ הוי כתנאי של מאתיים זוז שאינו נמשכת בזמן ולא קבע זמן ובפעם אחת שתקיים התנאי סגי והתנאי אינו מתבטלת בפועל וא"כ אמאי לא הוי גט ומתיבמת:

ומעתה אני אומר שצדקו דברי הרמב"ם בפ"ח מהל' גירושין בהותנה סתם ע"מ שתשמשי אם מת הבן או האב קודם שתניק או שתשמש אינו גט. א"כ מאי פריך מ"ש רישא ומ"ש סיפא בשלמא ברישא נתקיים התנאי דהניקה ושימשה משא"כ בסיפא דהא לשיטתו אפי' לר' אשי צריך הנקה ושימש קצת אלא שיש לישב דבריו דהכי פריך דיום אחד לר' אשי כמפורש יום אחד דוקא וא"כ אף דמת אחר הנקה ושימוש קצת מ"מ לא נתקיים התנאי אע"כ צ"ל דמה לעשות הלא הניקה ושימשה כל צרכו א"כ בסיפא נמי נימא דסגי בשעה אחת איברא שיש לפקפק ע"ז מאי פריך אימא ר' אשי סבר יום אחד לאו דוקא אלא ה"ה שעה אתת וא"כ בתנאי סתם קיימת לתנאי בהניקתו ושמשתו שעה אחת משא"כ בסיפא פריך בתנאי ב' שנים אבל לפי הנחה שהנחתי ע"כ צ"ל לר' אשי יום אחד דוקא דאל"כ קשה אמאי תני בתוספתא בתנאי סתם כשאמור א"א שלא בהקפדה דאינו גט כיון דיום א' לאו דוקא הוי כאין קבע לה זמן לתנאי וחולצות ולאו מתיבמת ודו"ק:

## דף עה.

בתוס' ד"ה ושם עירו עד ולהכי לא מוקי בבעל ובשינה מקום עמידתו כדמוקי אסופר הקשה העולם משמע מלשון התוס' דבלאו הכי לא הוי ניחא דה"ל לאוקמי בבעל ובשינה מקום עמידתו דלמא להיפך דזה תורה דמשני מקום דירה פסיל כמו משני מקום דירה ואי קשיא הו"ל לאוקמי בבעל ובשינה כו' משום דאי אוקמי הי' במזרח וכתב במערב אמשנה מקים עמידתו הוי קשה לערבינהו וליתני משנה שמו ושמה וכו' עם הי' במזרח

וכתב במערב ואת"ל דפליגי רבנן אהי' במזרח וכו' וסברי דכשר הא מקום דירה עם מקים עמידתו שוה בשוה אם זה פסול זה נמי פסול ולכך צריך לאוקמי הי' במזרח וכתב במערב אמשנה מקום סופר כדאומר רב וכו' לכך לא יוכל לרבינהו ולתני. ולי נראה דלק"מ דתוס' כתבו שינה שמו ושמה לאו דוקא שינה א"כ י"ל השתא לפשיטא דמתני דלא ידע מר' יהודא אמר שמואל ולא מר' אבא אמר רב קשה ל"ל ערבינהו שינה שמו עם שאר בבא דמתני' וי"ל דלהכי לא ערבינהו להיפך מסברת הגמרא דלהכי לא ערבינהו להורות דרבנן פליגי אשינה שמו וכו' וסברי דהולד כשר משום דשינה שמו לאו דוקא והי' במזרח וכתב במערב עם משני שם מלכות סברי דפסול לכך לא ערבינהו דהיינו גבי משני שם מלכות אע"ג דלא סברי כל המשנה וכו' משום שלום מלכות לא הוי ממזר כדפריך בגמרא לר"מ י"ל ממזר מדרבנן מ"מ הוי וא"כ שפיר מוכיח תוס' דשינו מקום עמידה דכשר דאל"כ ה"ל לאוקמי בבעל וכו' וא"ת א"כ הוי קשה לערבינהו ולתני דהא לפי מה דפרשתי י"ל להיפך במאי דלא ערבינהו ותני ודו"ק:

אבל לאחר העיון אמרתי דלעולם קושיית העולם על תוס' במקומו עומדת דע"כ מוכח דהמקשה ידע מר"י ומכולהו מ"ד לקמן בשמעתין דסברי דברישא פליגי רבנן ובשינה שמו ושמה מודים לר"מ דאלת"ה קשה מאי הקשה המקשן מאן אי לימא בעל היינו שינה שמו ושמה דילמא שינה שמו ושמה לאו דוקא שינה והי' במזרח וכו' שינה ממש וא"ת למה לי' הי' במזרח ואי להורות ששינה שמו ושמה לאו דוקא שינה מכח משנה יתירה הא בלא"ה מוכח דשינה שמו לאו דוקא שינה כדמוכח בפ"ב (דף כ') בגיטין וא"כ שפיר הקשה המקשן אי קאי אבעל ושינה שמו לאו דוקא א"כ קשה ל"ל בבא דהי' במזרח וכו' אבל קשה דלמא להכי איצטריך להורות דרבנן פליגי אשינה שמו ושמה וסברי כשר מכח דלא ערבינהו ואי לא תני בבא דמזרח וכתב במערב ה"א דמודים חכמים לר"מ וסברי דהולד פסול וממזר וכ"ת דה"ל לערבינהו ולתני זהו לאו קושיא משים דכל העולם הי' מדקדק מאי מקשה דה"ל לערבינהו וליתני דלמא משו"ה לא תני דלא הוי שינה ופסולות שוה הכא שינה בבעל ובאשה והתם שינה בזמן ובשינה שם מלכות רק זה לק"מ דה"א משום בהדר משנה שם מלכות הי' במזרח וכתב במערב והא נמי לא דמיא ומ"מ תני ולכך מקשה אמאי לא ערבינהו ותני אבל אם האי בבא דהי' במזרח וכתב במערב לא הוי תני במתני' ה"א דלא פליגי רבנן גבי משנה שמו ושמה וסברי פסיל כמו ר"מ והא דלא ערבינהו ותני עם משנה שם מלכות משום דלא דמי' ולכך צריך מתני' ללמוד הי' במזרח וכתב במערב א"כ מוכח דפליגי רבנן אסיפא וסברי רבנן כשר משום דלא ערבינהו. וכ"ת משום דלא דמי' הא תני הי' במזרח עם משנה שם מלכות וא"כ מאי הקשה המקשן

דלמא לעולם אבעל ושינה שמה ושמו לאו דוקא שינה ממש ומ"מ צריך לתרוייהו למתני כדפרישות אלא ודאי וברור דמקשן נמי סבר כר"י אמר שמואל ור' אבא אמר רב דברישא פליגי רבנן וסברי דכשר ובסיפא מודים וא"כ שפיר מקשי אליתא בעל היינו שינה שמו ושמה אם תאמר שינה שמו וכו' לאי דוקא פשיטא קשה לערבינהו ולתני אם רבנן פליגי בהי' במזרח וכתב במערב דהוי שינה ממש מכ"ש בלא שינה ממש וא"כ הק"ל על תוס' מנ"ל לתוס' להוכיח דשינה מקום עמידתו כשר דלמא כולה כדפרישית ובזה אמרתי לישב במה שיש לדקדק אמאי לא אמר ר' יהודא אוקמתא דילי' על מתני' אבל לפי מה דפרישית קאמר ר' יהודא כפתור ופרח בלא זה על מתני' לא יוכל לומר דהוי אמינא מנ"ל לר' יהודא ולר' אבא דילמא היפך וסברי ברישא כר' מאיר ובסיפא פליגי וסברי כשר משים דשינה שמו לאו דוקא שינה אבל השתא דמתרץ הגמרא דקאי אסופר קשה לר"י למה לא אוקמיא בבעל וכקושיא שהקשתי לעיל דשינה לאו שינה ממש ומ"מ צריך הי' במזרח להורות דרבנן פליגי בסיפא וברישא מודים אלא דצ"ל להיפך דברישא פליגי ובסיפא מודים והשתא שפיר אמר ר"י דמוכח מילתא דידיה ודו"ק:

ותו יש לדקדק דתוס' פירשו בשינה שמו וכו' לאו דוקא ופי' מהרש"א דאי דוקא הו"ל למיתני רבותא טפי בלא כתבו כלל יש לדקדק לפי דברי אלה א"כ גבי הי' במזרח וכתב במערב דליכא להולמו לא שינה ממש דאם הי' במזרח לא הי' במערב א"כ קשה במנ"פ אי לא כתבו כלל פסיל ה"ל למתני רבותא טפי בלא כתבו כלל וכ"ת בלא כתבו כלל כשר הא בתוס' כתבו ד"ה ושם עירו ושם עירה אבל עיר שנולד בה אפי' שינה כשר כיון שא"צ לכתבו משמע היכא דלא כתבו כשר שינה נמי כשר וא"כ קשה בממנ"פ ונראה לתרץ דצריך למיתני רביתא אליבא דרבנן דאפי' גבי שינה ופליגי וסברי דכשר וזה דוקא אליבא דשיטת ר"ת אבל אליבא שיטת רש"י צריכין לתרץ בדרך אחר וק"ל:

## דף פ.

בתוס' ד"ה אפי' לא נתגרשה אלא מאשה פסולה וא"ת והא ודאי וכו' וי"ל דהכא מייתי וכו' עד וא"ת אמאי לא תני ביבמות ברישא ט"ז נשים פוטרות צרותיהן עכ"ל יש כאן תימא רבתא אמאי הציגו דבריהם כאן ולא הקשה מיד כשפשט רבינא דאלא דמתני' חוץ אבל בעל מנת מודה רבנן אמאי לא תני ביבמות ט"ז נשים פוטרות צרותיהן ונראה לפרש דבריהם עפמ"ש הרמב"ם פ"ח אם אמר ה"ז גיטך ע"מ שלא תינשא לפלוני אינו גט אבל אם אמר ע"מ שלא תינשא לפלוני על משך זמן ה"ז גט וכל הפוסקים לא חלקו בזה עיין בהמגיד ועניתי ואמרתי מה הכריח להרמב"ם שבירר דרך לעצמו משום דבאותו פרק פסק דבתנאי דאם אין לה להנשא עד שתתקיים התנאי אבל בתנאי ע"מ כך וכך יש לה

להינשא לכתחלה אע"פ שעדיין לא נתקיים התנאי וא"כ קשה לשיטתו מהאי דלקמן ע"מ שלא תבעלי לאבא לאביך אין חוששין שמא תבעול להם הא לאחר חוששין כמו שהקשו תוס' ומה שתירצו תוס' דהתם היינו טעמא דחיישינן שמא יבוא עלי' באונס ליתא דהא פסק בכל תנאי ע"מ יש לה להינשא לכתחלה ולא חיישינן שמא תעבור על תנאי בין באונס בין ברצון דלא חשדינן אינשי ברשיעא ועוד הי' נתקשה בזה מה שהקשו תוס' אמאי לא תני ברישא ביבמות ט"ז נשים פוטרות צרותיהן משו"ה תפס הרמב"ם החילוק אם אמר ע"מ שלא תינשא לפלוני אינה מגורשת דהוי כמו כל ימי חייכי וא"כ קושיא הראשונה מתיישבת ע"ד פשוט דהא דלא תני לקמן ע"מ שלא תבעלי לפלוני אין מטעם דחוששין שמא תבעל לו אלא משו"ה אינו גט דהוי כל ימי חייכי משא"כ באבא לאביך דלעולם לא הוי שיור וזה פשוט. וקושיא שניה נמי מתורצת ע"פ שיטתו דבריש יבמות כתבו תוס' טעם לדבר אם יבמה נדה היא אמאי לא פטר מחליצה משום דיכול להמתין עד אחר עת נדתה ע"ש וא"כ בנידון זה לשיטת הרמב"ם דלא מצי למיתני ט"ז נשים אם יאמר על מנת שלא תינשא לפלוני דממנ"פ אם אמר בסתם אין זה גט דהוי כמו כל ימי חייכם ואם קבע לה זמן היא דומה לנדה וצריכה חליצה ודו"ק. והנה למה שתי' תוס' דהכא מייתי דכיון דאפי' לא נתגרשה אלא מאישה פסולה לכהונה וכו' סברא הוא תי' זה אינו עולה בשיטת הרמב"ם דהא אפי' לא נתגרשה אלא מאישה פסולה לכהונה וכי אמר ע"מ שלא תינשא לפלוני סתמא ולא קבע לה זמן ל"ה גט וכ"ת משום דלא הוי כריתות א"כ בע"מ שלא תינשא לפלוני בקבע לה זמן נמי נימא דלא הוי כריתות כיון דשייר באשות וכדפריך ראב"ע ואי תידחי דאוקי הקרא על כל ימי חייך שלא תשתה יין א"כ בלא קבע לה זמן נמי נימא מן הסברא דלהוי גט וקרא קאי על כל ימי חייך שלא תשתה יין אבל ע"מ שלא תינשא לפלוני יש לה היתר אחר מיתת פלוני והשתא א"ש בל"ז לא מצי לאקשויי וא"ת אמאי לא תני ברישא ביבמות ט"ז נשים דה"א כשיטת הרמב"ם לכך הקדימו לכתחלה וא"ת והא ודאי דאיסור כהונה שאני וכו' וצ"ל דהכי מייתי וכו' סברא הוא וכו' ומזה מוכח דליכא למימר כשיטת הרמב"ם כמו שפרשתי ע"ז סמכו כאן דבריהם וא"ת אמאי לא תני בריש יבמות ט"ז נשים פוטרות צרותיהן ודו"ק:

בגמ' ע"ב: ומתני' דאוקמינהו בחוץ מ"ט דר"א. ונראה לפרש הא דנטיר עד הכא ולא הקשה תיכף כדפשיט רבינא דאלא דמתני' חוץ הוא מ"ט דר"א משום דאיכא למימר דידע מהך דרשא והיתה לאיש אחר ואפי' לא התירו אלא לאיש אחר אלא דקשה לי' אי דרשא הוא ולא אמרינן דיבר הכתוב בהווה א"כ מ"ט דרבנן מאי דרשי בהאי קרא וא"כ בלא זה ל"ה ק"מ דה"א דטעמא דרבנן דאוקמינהו הקרא במסתבר בתנאי בעל מנת שלא

תינשא ולא תבעלי וכ"ת לרבנן דאוקי קרא במסתבר לוקי במסתבר טפי בעל מנת שלא תנשאי גרידא דה"א דעל תנאי זה לא צריך קר מידי דהוי אכל תנאי שבעולם אבל השתא דמפרש דפליגי בברייתא בע"מ שלא תינשא בסברא דרבנן סברי כל תנאי דעלמא לא שייר לה בגט הכא שייר לה בגט ודאי קשה מ"ט דרבנן אי אוקמי לה הקרא במסתבר נוקי קרא במסתבר טפי ועל מנת שלא תינשא גרידא וק"ל: ומעתה אני אומר שאין מקום לקושיית תוס' והא דמוקי לה בחוץ אדמקשי ר"י הגלילי לר"א מחוץ ליפרך להו לרבנן דמודי בע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי דלא הותרה אצלו בזנות דאיכא למימר ודאי מצד הסברא לא מודי רבנן אלא בע"מ גרידא אבל בעל מנת שלא תנשאי ולא תבעלי איכא למימר דלא מודי רבנן אלא דר"י הגלילי סובר דרבנן נמי דרשי הקרא כר"א שאפי' לא התירו אלא לאיש אחר אלא דבהא פליגי דר"א מוקי לה הקרא בתנאי חוץ ורבנן דרשי הקרא במסתבר בתנאי ע"מ שלא תנשאי ולא ולא תבעלי וא"כ לא מצי ר"י הגלילי לפרוך לרבנן בע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי דה"א גזירת הכתוב היא כמו שהקשו התוס' לקמן בשלמא לר"א יש להשיב על דבריו דמסתבר לאוקמי הקרא טפי כדדרשי רבנן אבל לרבנן ליכא לתרוצי הכי דבתנאי ע"מ גרידא סברא חוץ הוא דשרי כמו כל תנאי דעלמא. גם אידך קושיא הא דלא מוקי לה בע"מ ופריך לר"א מע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי דאיכא למימר גזה"כ הוא וע"כ צריך לאוקמי הקרא בע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי וליכא למימר דהקרא אתי להתיר בע"מ שלא תנשאי גרידא דע"ז ל"צ קרא דידעינן מסברא דס"ל לר"א דל"ה שיורא והוי ככל תנאי דעלמא אבל אי פליג ר"א בחוץ פריך שפיר דמפני שיש להשיב על דבריו מסתבר לאוקמי כדדרשי רבנן בע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי (אע"ג דר' ינאי אמר טעמא דבעינן לכל איש ואיש א"כ כל זה אינו מ"מ לא יכול ר"י הגלילי לפרוך לרבנן בע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי דאימא טעמייהו דרבנן דמוקמי הקרא במסתבר בע"מ וגם משו"ה לא מצי למיפרך לר"א בע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי אימא גזירת הכתוב הוא):

אלא מעתה נתחזקה הוכחה הראשונה מדלא תני בברייתא אלא ע"מ שלא תנשאי גרידא דקושיא ראשונה יש לדחות כמ"ש המהרש"א דתני ע"מ שלא תנשאי גרידא לרבותא דרבנן אמנם לפי דרכינו הנ"ל יש לנו אקומתא חדשה דאפילו בברייתא לא פליגי בסברא. ובין ר"א ובין רבנן דרשי הקרא לאיש אחר לכל איש ואיש. אלא דרבנן דרשי לה הקרא דקאי אפי' בתנאי דע"מ גרידא. ור"א מוקי לה הקרא אמסתבר אתנאי דחוץ. וא"כ כיון דהילפותא דידהו מהאי קרא והיתה לאיש אתר לכל איש ואיש איכא למימר דלא הקפידה תורה אלא אהוית שצריכה להיות מותרת לקדש לכל איש ואיש אבל אם הותנה

בתנאי ע"מ שלא תבעלי גרידא. איכא למימר דמודי רבנן דלא הוי שיורא כיון דמותרת להתקדש לו ולענין הוי' לא הוי שיורא וא"כ אי אתי לאשמועינן רבותא אליבא דרבנן ה"ל לאשמועינן טפי בע"מ שלא תבעלי דפליגי רבנן דלא נטעה לומר כמו שאמרנו. אלא ע"כ צ"ל דזה אינו סברא כלל לומר לאוקמי שריותא דקרא אמסתבר אי דרשינן להיתרא א"כ קאי בכל גוונא אפי' אתנאי דחוץ ואי דרשי קרא לאיסורא א"כ קאי אפי' בתנאי דע"מ. וא"כ ליכא למימר בברייתא דפליגי ר"א ורבנן בקרא דממ"נ אי דריש ר"א הקרא להתירא א"כ אפי' בחוץ נמי ואי דריש קרא לאיסורא א"כ בתנאי ע"מ נמי ידרוש לאיסור וע"כ צ"ל דהתנא דברייתא לא ס"ל כלל הך דרשא והיתה לאיש אחר דדיבר הכתוב בהוה אלא בתנאי דע"מ פליגי בסברא דלרבנן הוי שיור א"כ ה"ה והיא הטעם ידעינן נמי דאסרי רבנן בתנאי ע"מ שלא תבעלי גרידא דהוי שיור לענין אשות. וא"כ מתורץ הקושיא שהקשתי שאין מקום לקושיית תוס' מהא דר"י הגלילי לקמן דבממ"נ הוכיחו תוס' דבע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי לא מודי רבנן או מכח הברייתא דבסמוך או מאינך ב' קושיית מהך דר"י הגלילי ודו"ק היטב. ובזה מיושב מה שמקשין העולם מה שתירץ מהרש"א ב' תירוצים בפי' ר"י דקתני בברייתי' בפלוגת' דר"א ורבנן בע"מ שלא תנשאי גרידא ע"ש והוא דוחק גדול אם התוס' לא הזכירו הנך ב' תירוצים בפי' ר"י דלא חש לקושיא זו ואין צריך לכותבם מרוב פשיטות. א"כ על מה זה שהביא תוס' בתחילה להוכיח דבע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי לא מודי רבנן מדלא תני בברייתי' בתנאי ע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי הא לק"מ כמ"ש המהרש"א ע"ז ב' תירוצים ואי לא ניחא לתוס' בהנך ב' תירוצים א"כ מה תאמר בפי' ר"י על קושיא זו אבל לפמ"ש ניחא דלא צריך תוס' להזכיר בשיטות ר"י אמאי לא תנא בברייתא לא תנשאי ולא תבעלי דתני על מנת שלא תנשאי גרידא לרבות' דרבנן וזה שהביא תוס' בתחלה ראי' מהך ברייתא דלא תני אלא ע"מ שלא תנשאי גרידא' אינו אלא לאלומי אינך ב' ראיות כדפירשתי וזה ע"פ תי' ראשון של מהרש"א ואף גם לתי' שני של מהרש"א יש לישב מבלעדי זאת דודאי לפי' ר"י יש לתרץ דתני הכי בברייתא בתנאי ע"מ שלא תנשאי גרידא' משום ר"א דמתיר אפי' בחיי אותו פלוני מה שאין בתנאי דלא תבעלי דחיישינן שמא יבוא עלי' באונס והוי אשת איש למפרע ובנים ממזרים אבל לפי מה שעלה על דעת תוס' לכאורה אין חששא זו כיון דע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי חשיב שיור כמו בחוץ מפלוני א"כ שרי' לי וכי נשאת בתחלה לאיש אחר דנתרוקן כל האישות ופקע אשה של ראשון לגמרי כמ"ש תוס' ביבמות (דף י') ד"ה לעולם ודו"ק:

ובמה שהוצעתי לעיל מזה מיושב היטב מ"ש תוס' בס"ד ובסמוך דקאמר ומתני' דאוקמי בחוץ מ"ט דר"א וכו' לכאורה אין שייכות לפי' ראי' דאדרבה מתחלה הו"ל לתוס' להביא ראי' בתחלת דבריהם שהי' מפרשים לכאורה ולפמ"ש ניחא דלא תקשי להו דטפי עדיף לפרש כפי' ריצב"א דל"ל לדחוקי כמ"ש הרא"ש ומיאן מפי' ר"י ע"ז תירצו דבסמוך דקאמר מתני' דאוקמי בחוץ מ"ט דר"א וכו' ולא קפריך בע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי מ"ט דרבנן. ולפי' ר"י ניח' אבל לפי' ריצב"א קשה דהא מוכח דרבנן מודים אפי' בתנאי ע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי כמו שהוכיח ר"י וא"כ אמאי לא פריך מ"ט דרבנן דהא אכתי לא ידע מטעמא דקרא אלא שיש לישב פי' ריצב"א:

בחו"מ סי' קנ"ה ש"ך ס"ק כ"ט שלטי גבורים פרק המוכר את הספינה (דף ר"ב ע"ב) דהאומר לחבירו תן או הולך ללוי דהוי כזכי ולא זכה בה שמעון השליח דחשיב כהפקר ומצי למימר אני זכיתי ללוי וכיון דלוי לא זכה ה"ז הפקר ואני קודם לזכות בו, ע"כ ובספר כנסת הגדולה סי' הנ"ל על הטור ס"ק כ"א הקשה וז"ל דבריו מוכיחין שבמתנה קמיירי וקשה דאפי' נימ' דס"ל כרמב"ם דתן כזכי דמי אפי' במתנה הרי אפסיקא הלכתא פרק השולח דהולך במתנה לאו כזכי דמי ע"כ ע"ש באריכות ואדמ"ו תירץ שכיון לדעת התשובה מבי"ט שהביא ש"ך ס"ק כ"ח וז"ל וכתב בתשובת מבי"ט חלק ב' סי' קצ"ה בס"ד דאפי' ר"ת דאמר תן במתנה לאו כזכי מודה דכל היכא שהשליח הוליכו למקום המקבל דהוי כזכי כיון שהי' יכול המקבל ליטלו ע"ש עכ"ל וא"כ ודאי השלטי הגבורים כיון לזה אף שבש"ך חולק בזה מ"ח כונת ש"ג בודאי כך הוא ונסתלק התימה של הכנה"ג ודו"ק:

סליק מס' גיטין:

## דף פב:

בר"ן במתני' וכי תנן התם בכל הכנוין וכו' ומהני ולא כמשביע בשמי' ובארץ עכ"ל וכן הא דמשני ברישׁ שבועות הדינים אפי' תימא רבנן דאמרי בכינוי ר"ל שבועת סתם ולמיעטא בשמים ובארץ ודוחק וק"ל. שם אפי' לר"ל דאמר לשון שבדו להם חכמים הרי הם ג"כ כנדר גמור מדאוריית' הכי נמי משמע ברישׁ נזיר וכו' הו"ל למימר הניחא לר"י אלא לריש לקיש מאי איכא למימר וכו' עכ"ל ונראה בשמעתין ומקשה הניח' למ"ד לר"י אלא למ"ד לשון שבדו חכמים מא"ל משום דמשני ידות דאתיין מדרש' א"כ למ"ד לשין שבדו כנויי נמי אתי' מדרשא אע"ג דלא גרע הסכמתן מהסכמת האומות מ"מ מדרש חכמים הוא שלא יוציא שם שמים לבטלה. משא"כ ברישׁ נזיר דמשני עיקר קרבן תני ברישׁא ודאי אפי' למ"ד לשון שבדו מ"מ נמי מדאוריית' לענין קרבן היא כיון שתקנו חכמים לשון זה הוא גומר בלבו לנדר ומביא קרבן על נזירתו ולא הוי חולין בעזרה. ובתוס' אומר בשם

רב אילא דבירושלמי משמע דלמ"ד לשין שבדו חכמים אינו חייב בכינוי אלא מלקות ולא קרבן וזה נגד ש"ס שלנו דמשני התם בנזיר תנא קפתח בעיקר קרבן ואי ס"ל דלישנא שבדי אינו מחויב קרבן ה"ל לאקשויי הניח' לר"י אלא לר"ל הא איני חייב קרבן וק"ל וכ"כ הר"ן לקמן (דף ו') בד"ה מודה ר"ע:

## קידושין

### דף ג:

בתוס' ד"ה חופה שגומרת ואת לדידן דאמרינן חופה אינו קונה נימא דכסף גמרה. והקשה מהר"י אבן לב אמאי לא תקשי להו גם לרב הונא דאדרבה נימא להיפך הק"ו וכיון דסתרי הדדי כל חד תיקום אדוכתי' ועיין מהרש"א מה שתירץ בזה. ולי לק"מ ע"פ מה שנדקדק עוד בקושיית תוס' דליכא למילף ק"ו מחופה דמה לחופה שקונה בע"כ גבי יעוד אפי' בע"כ של אב וניחא דהא פריך מה להצד השוה שבהן שכן ישנם בע"כ דהא אשכחינהו חופה ג"כ בע"כ וצ"ל כמו שתירצו התוס' שהייעוד יכול לעשות בע"כ דאב אבל החופה צריך לעשות מדעת כל זה לדידן אבל לר"ה עכצ"ל דס"ל דלגבי יעוד אפי' החופה יכול לעשות בע"כ דאב דלפי מה שתי' הרא"ש אע"ג דגמ' אית לי' לעיל הך סברא דרב הונא דכסף מיהו בע"כ באישות לא אשכחן וכו' דהכא איכא למיפרך שכן ישנו בע"כ אע"פ שאין הפירכא שוה בכולן פרכינן שפיר דעל מה הצד פרכינן פירכא כל דהו ורב סבר דאפי' פירכא כל דהו לא חשיבא ומאי טעמא אע"כ צ"ל דס"ל חופה נמי יכול לעשות בע"כ דאב גבי יעוד וה"ק כסף באישות לא אשכחן כי אם גבי יעוד דמה שמקבל האב קידושי בתו הוא מדעת אב שהוא במקום בתו אלא גבי יעוד מצינו כסף בע"כ דאב א"כ חופה גבי יעוד נמי בע"כ דאב א"כ א מקום לתוס' להקשות על ר"ה נימא הק"ו להיפוך דמה לחופה שהיא בע"כ ודו"ק:

### דף ה:

בגמ' נימא בהא קמיפלגי ואיכא לדיוקא דלמא באמת נימא הכי ומאי מוכיח לן ועוד קשה מאי בעי המקשן שהזכיר בכאן אשה בהאי דעבד ונראה לפרש דהמקשן הי' סבר דר"מ סבר דאין קנין אפי' ע"מ שתרצ' ורבנן הוי סברי דיש קנין בסתם מדלא מפליג מתני' וכמו כל נימא דהש"ס והשתא הכי פריך על המתני' דנדרים דצריך שיאמר ע"מ שאין וכו' אלא מה שאת וכו' וכמאן אתי' אי כר"מ אפי' ע"מ לא מהני ואי כרבנן אפי' בסתם מהני. ולפי' ר"י דיש חילוק בין אשה לעבד קשה קושיית הש"ס על שמואל דאמר אפי' אמר מה שתרצה וכו' מהני ומוקי מתני' דצריך תרווייהו כר"מ כמו שפי' הר"ן שם א"כ

פריך אי אמרינן דפליגי בין בסתם בין בעל מנת א"כ שמואל דלא כמאן אי כר"מ א"כ מתני' דלא כמאן דהא רבנן סברי אפי' בסתם מהני וגם כרבנן לא אתי' שמואל דהא הם אפי' בסתם מהני ודו"ק:

**דף כג:**

בגמ' דריש רב בהמה גסה וכו' אשכחינהו שמואל לתלמידי דרב מי אמר רב במשיכה והא אנן במסירה וכו' הוא דאמר כהאי תנא דתני' וחכ"א זו וזו נקנית במשיכה וקשה לפי פי' רש"י שפירש במתני' דבהמה גסה נקנית במסירה פי' דוקא במסירה ולא במשיכה דמסירה עדיפא מה מתרץ הגמ' רב דאמר כי האי תנא דאמר זו וזו נקנית במשיכה פי' אף במשיכה איך שביק מתני' ועביד כברייתא דהיא חכמים דמתני' לא פליגי אלא בבהמה דקה מדלא קאמרי זו וזו נקנית במשיכה ונ"ל דהשתא דמצינו לרבנן דברייתא שפיר יש להוכיח דלרבנן דמתני' דקאמרי בהמה דקה נקנית לאו דוקא בדקה קאמרי אלא ה"ה בגסה ומה דשייר במתני' קא מפרש בברייתא דלא קאמרי רבנן אלא בהמה דקה במשיכה כדי למעטה ממסירה כסתם מתני' דנכסים שאין להם אחריות אין נקנים אלא במשיכה ובהמה גסה דוקא במסירה היינו טעמא משום דאין דרכה במשיכה כפי' רש"י ולכך לא קאמרי אלא בהמה דקה ואם הי' אומר זו וזו ה"א אף במשיכה. ואין להקשות מנ"ל דלמא דוקא בדקה קאמרי י"ל דקשה לי' מתני' דהיו שנים רוכבים ע"ג בהמה דמשמע דבהמה גסה נקנה במשיכה והכא קתני במסירה לכך תני במשיכה לפי דחכמי' דקאמרי הכא בהמה דקה לאו דוקא אלא ה"ה בגסה ומה דשייר במתני' קמפרש בברייתא וא"ל מאי פריך שמואל ארב מי אמר רב במשיכה וכו' הא ע"כ צ"ל דלאו דוקא כדי שלא תקשי מתני' ס"ל דלשמואל הי' נ"ל לחלק בין מציאה למקח וממכר והתם איירי במציאה דלא הי' נ"ל לפרש דחכמים דקאמרי במתני' בהמה דקה לאו דוקא מדלא קאמרי זו וזו דלשמואל ל"ה ידע הנך ברייתא ומשני הוא דאמר כי האי תנא ומאי דשייר במתני' מפרש בברייתא וק"ל:

בגמ' דריש רב בקימחוניא בהמה גסה נקנית במשיכה וכו' הוא דאמר כי האי תנא דתני' וחכ"א זו וזו נקנית במשיכה ר"ש אומר זו וזו בהגבהה מתקיף לי' ר"י אלא מעתה פיל לר"ש במאי יקנה א"ל אביי בחליפין וקשה דהלשון אלא מעתה אינו מדוקדק הכי הו"ל למימר פיל לר"ש וכו' ונ"ל דבלאו האי שנויא הוא דאמ' כי האי תנ' ע"כ צ"ל דלא הי' יכול להקשות פיל לר"ש דהייתי אומר במשיכה במציאה ובמכירה במסירה ור"ש לא פליג אלא היכא דאפשר בהגבהה כקושיית מהרש"א אבל השתא דאמר הוא דאמר כי האי תנא ע"כ צ"ל דלית לן לפליגי בהכי כפי' מהרש"א דאל"כ תקשי מנ"ל דהוא אמר כי האי

תנא דילמא רב איירי במקח וממכר וחכמים דאמרו זו וזו נקנית במשיכה במציאה לכך מייתי ר"ש דאמר זו וזו בהגבהה לאורויי דליכא למימר דאיירי במציאה דא"כ תקשי פיל במאי קני דא"ל במסירה דמאן מסר לי' דליקני כתי' תוס'. אבל עדיין יש להקשות דילמא לעולם איירי במציאה וא"ת פיל לר"ש במאי קני דילמא במשיכה כקושיית מהרש"א אלא ע"כ צ"ל דל"ל לפליגי בהכי בבהמה גסה וכתירוץ מהרש"א ולית לן לאוקמי אלא במקח וממכר והשתא פריך שפיר אלא מעתה אכתי פיל לר"ש במקח וממכר במאי קנה ואין לומר במסירה דהא ע"כ מדאמר הוא דאמר כהאי תנא לית לך לפליגי הכי כנ"ל ודו"ק:

בתוס' ד"ה בהמה גסה נקנית במסירה וכו' מיהא הך פירכא איכא לשנויי ולחלק בין מציאה למקח וממכר וכו' אבל אכתי קשה לרי"ו וכו' לכך פי' ר"י בהמה גסה וכו' וכן סבר רשב"א דמשיכה עדיפא ממסירה דאביי ורבא דאמרי תרווייהו מסירה קינה ברשות הרבים ומשיכה קינה בסימטא ופי' רשב"ם וכו' עיין במהרש"א שכתב שבתוס' בבא בתרא הקשו מאי פריך הגמרא ארב דילמא רב איירי בסימטא ומתני' איירי בר"ה ונראה דקשה כאן הי' להם להקשות ולמה להקשות התם אסוגי' דהכא ונראה לי דלק"מ דכאן אין להקשות דילמא כאן איירי בר"ה ורב איירי בסימטא דהמקשה הקשה מנ"ל לרב דמשיכה קונה בר"ה דילמא מתני' איירי בין בר"ה ובין בסימטא וקתני מתני' דאינו קונה אלא במסירה וכפי' מהרש"א דפירש שם בבבא בתרא (דף ע"י) בד"ה דספינה נקנית במסירה דלא פריך אלא לפי' זה דמסירה לא מהני בסימטא אבל לפי' ר"ת ניחא דמתני' בין בר"ה בין בסימטא קא איירי ודוקא במסירה ואין להוכיח מסתם מתני' דהתם דקתני אחד רוכב ואחד מנהיג דמשמע דמשיכה קונה ומתני' דהכא קתני דוקא מסירה אלא ע"כ צריך לחלק בין רה"ר לסימטא תיקשי מנ"ל לחלק בין רה"ר לסימט' דילמא התם איירי במציא' וכאן במקח וממכר כפי' תוס' בעצמם שתי' כבר מקודם על האי דפריך דלפרוך לר"מ ולר"א בהמה גסה במציאה ונכסי הגר במאי קנה כי היכי דפריך לר"ש פיל במאי קנה לכך אין להקשות דילמא מתני' איירי בר"ה ורב איירי בסימטא דקשה מנ"ל לחלק כנ"ל אבל התם דלא מסקו תוס' אכתי אדעתי' לחלק בין מציאה למקח וממכר עד לבסוף יש להוכיח שפיר ממתני' דאחד רוכב קני במקח וממכר וקשה אמתני' דהכא וע"כ צ"ל בין רה"ר לסימטא ופריך תוס' שפיר מאי פריך הגמרא דילמא רב איירי בסימטא ומתני' איירי בר"ה ודוק. והרא"ש בסוגי' זו הביא הלשון רב אלפס דפוסק הלכתא כרב דאמר בהמה גסה נקנית במשיכה ובפ' המוכר את הספינה העתיק דברי רב אלפס שפסק כאביי ורבא דאמרי מסירה קונה בר"ה ועיין שסובר כדברי רשב"ם דמשיכה עדיפא ממסירה

וא"כ הא דקאמר רב במשיכה היינו דוקא במשיכה וקשה האיך פוסק כאביי ורבא ע"ש ונ"ל דסבר דהא דאמר רב בהמה גסה נקנית במשיכה היינו בסימטא כפי' רשב"ם לכן פוסק שפיר כאביי ורבא דאמרי מסירה קינה בר"ה ואין להקשות מאי פריך הגמרא בסוגי' דקידושין מי אמר רב וכו' והא אנן במסירה תנן דילמא הא דתנן במסירה היינו בר"ה ורב איירי בסימטא כקושית התוס' בפ' המוכר את הספינה על פי' ר"ס דהמקשה פריך מנ"ל דדוקא במשיכה דילמא אף במסירה ומשני הוא דאמר כהאי תנא דאמר זו וזו נקנית במשיכה וקשה מתני' אדרבנן דברייתא אלא ע"כ צ"ל דמתני' איירי בר"ה ורבנן דברייתא איירי בסימטא לכך אמר רב במשיכה דהיינו בסימטא ודוקא במשיכה כרבנן דברייתא דאמר זו וזו נקנית במשיכה לכך פסק שפיר כרב דאמר במשיכה דהיינו בסימטא כנ"ל וכאביי רבא דאמרי מסירה בר"ה כמתני' כן נ"ל ליישב דברי רב אלפסי אך על הרא"ש קשה דפסק ג"כ כרב וכאביי ורבא ומסיק דרב דאמר במשיכה הוי במשיכה דוקא ולא במסירה אפי' בר"ה כתי' תוס' שם בפרק הספינה ע"ש ודוק וצ"ע:

**דף כה**:

ברש"י בד"ה הכי גרסינן אלא לאו ע"י גלגול לא גרסינן דקנה לה כשהיא ארוסה ואסתתרה ונכנסה לחופה וכו' עכ"ל וצ"ב היכי ס"ד לגרוס הכי הא עולא בא להוכיח גלגול שבועה ואי באסתתרה ונכנסה לחופה גלגול שבועה מנ"ל ונראה דמ"מ אית לן גלגול שבועה דהא קתני בברייתא ארוסה ונשואה ודאי ארוסה איכא למימר מילי מילי קתני אבל בנשואה מאי קמ"ל אם נשואה לא שיתית מאן שתי' אלא דהכי קאמר ארוסה משקי לה כשנכנסה לחופה ואז מגלגלין עלי' על זנות דנישואין אלא שרש"י מוחק גירסא זו דהא אמר עולא מניין גלגול שבועה מן התורה ומנ"ל מן התורה אימא אמן אתי דמשקינן לה ארוסה כשהיא נכנסה לחופה דקרינן לה תחת אישה וק"ל: ולי נראה ליישב פי' רש"י דהיינו טעמא דעולא לא ס"ל האי שנויא בבא עלי' ארוס בבית אביה דא"כ אי מילי מילי קתני משקין נמי לשומרת יבם והא אין משקין לשומרת יבם אפי' לר' יאשי' אם לא בבא עלי' ארוס בבית אחיו והאי שומרת יבם אי אפשר לפרש הכי דא"כ שומרת יבם קרי לי' לרב דס"ל דקני לכל דבר היינו כנוסה כמו שפי' תוס' בפ' שני שם ביבמות (דף מ"ו ע"ב) וכ"ת א"כ כיון דלעולא אין הוכחה משלא שטית ארוסה כ"א משומרת יבם א"כ בקיצור ה"ל להוכיח גלגול שבועה משומרת יבם איכא למימר דמשומרת יבם לחוד א"א לעולא להוכיח דאיכא לאוקמא בשומרת יבם בלא בא עלי' יבם וכ"ת מבלעדי אישך כתיב ה"א שכיבת בעל ראשון קדמה לשכיבת בועל ומתני' אתי' כר' יאשי' דס"ל דמשקין לשומרת יבם וכ"ת לר' יאשי' אמן למ"ל תיפוק לי' מאיש איש י"ל דאי לא כתיב אמן

ה"א איש איש אתי לרבויי כשבא עלי' יבם להכי כתיב אמן יתירא לאשמועינן דמשקין לה אפילו בלא בא עלי' ארוס דשכיבת בעל ראשון קדמה לשכיבת בועל ולהכי לעולא ליכא ילפותא על גלגול שבועה משומרת יבם לחוד משלא שטית ארוסה נמי לחוד ליכא ילפותא דאיכא למדחי דמתלי' מילי מילי קתני ואסתתרה כשהיא ארוסה ומשקה לה כשהיא נשואה ע"י כניסתה לחופה לחוד ובא עלי' בבית חמיו וכ"ת אמן מאי קמ"ל דיש חופה לפסולות אבל השתא פריך בממ"נ אם קמ"ל אמן דיש חופה לפסולות א"כ תינח ארוסה שומרת יבם מאי איכא למימר וכ"ת נמי בבא עליה בבית אחיו שומרת יבם קארי לי' לרב דקני לכל כנוסה היא וכ"ת בלא בא עליה מיירי ושכיבת בעל ראשון קדמה לשכיבת בועל קשה מנ"ל לתנא הך דרשא מאמן אימא אמן אתי לרבויי ארוסה שמשקין לה כשנכנסה לחופה וצריך ריבוי לאשמועינן דיש חופה לפסולות וא"ל לפירושו שם ביבמות דלר' יאשי' מוקמינן לה בשומרת יבם שתי' אפי' בלא בא עלי' יבם בבית אחיו ושכיבת בעל ראשון קדמה לשכיבת בועל. א"כ מנ"ל לעילא גלגול שבועה אימא מילי מילי קתני וארוסה שותה כשהיא נכנסה לחופה ולא נבעלה ובא עלי' ארוס בבית חמי' וקרא דאמן קמ"ל דיש חופה לפסולות שומרת יבם איירי בלא בא עלי' ולא צריך אמן לשומרת יבם דאתיא מאיש איש ונ"ל כיון דתנא מסמיך לי' שלא שטיתי שומרת יבם הקרא דאמן משמע דמאמן יליף ולר' יאשי' הילפותא הוא מאיש איש:

**דף כז:**

בתוס' ד"ה כל מצות התליות בארץ וכו' עד סוף הדיבור ובירושלמי נמי משמע דחדש נוהג אף בשל נכרי דפריך עלה ממתני' דקתני אף החדש אמאי לא תני חלה וכו' עכ"ל עיין ביו"ד בב"ח סי' רצ"ג מה שנתקשה בדיבור זה. והנה הרב הברכת הזבח בקונטר' האחרון במס' מנחות טרח ליישב ולתרץ קו' הנ"ל וכעת נדפס מחדש ספר קטן נקרא אסיפת חכמים בפ' שלח לך בשם אדמ"ו הג' הגדול מוה"ר אברהם ברודא נ"ע ע"ש ותמצא נחת שחיזק קו' הב"ח ולא מטעמי' והנה האיר ד' את עיני להעמיד דברי תוס' ולכונם ולשכללם ע"ד פשטות ובתחלה אדקדק דיקדוק קטן דלכאורה לפי הבנת תוס' דפריך עלה דמתני' דקתני אף החדש קאי אמתני' דקידושין כמו שהביא הגאון אדמ"ו הנ"ל א"כ למה העלימו בדבריהם בעל השמועה שהוא ר"א כיון דכל הוכחתם להוכיח אליבא דר"א שס"ל דחדש נוהג בשל נכרי גם מתחלה כתבו תוס' וז"ל ונראה דחדש נוהג בזמן הזה וכונתם כמו שכתבו הפוסקים דהלכה כר"א מכח דסתים לן תנא כוותי' בסוף מס' ערלה א"כ ג"כ קשה למה כתבו בסתם הו"ל לומר ונראה דהלכה כר"א דמתני' ואנא ידענא דס"ל דחדש נוהג אף בחו"ל מפני כך נראה דהוכחת התוס' הוא מהך דירושלמי

דפריך על האי מתני' דמס' ערלה. דקתני אף החדש רצ"ל דתני אף חדש גבי ערלה וכלאים וע"ז פריך בירושלמי אמאי לא תני חלה ומשני לפי שאינם של נכרי משמע דחדש דקתני במתני' גבי ערלה וכלאים נוהג בנכרי ובזה נסתלק כל הקו' הנ"ל כי תעיין היטב שם בדבריהם וכן מצאתי שם במס' ערלה בירושלמי שפריך על הך מתני' ומצאתי און לי בסמ"ג במצות ל"ת מצוה קמ"ב דמשמע דקושיית הירושלמי והוכחת תוס' אזלו מהך מתני' דערלה ומהירושלמי. ומעתה מתורץ ג"כ דקדוק הב' דהא ודאי לאיפה ואבימי חריפי דפומפדיתא דס"ל אליבא דר"א אין ערלה בחו"ל וצ"ל בר"א דמתני' לא תני אף החדש אלא חדש ופליג על ערלה וכלאים וא"כ סתם מתני' דסוף ערלה אמאן תרמיי' אילימא ר"א הא פליג אערלה וכלאים ואי כת"ק הא לא ס"ל דחדש נוהג בחוץ לארץ וע"כ צ"ל דלדידהו הת"ק ס"ל אף חדש ולא פליג ר"א אלא בערלה וכלאים וא"כ הך סתמא דסוף ערלה אתי' כת"ק ולדידן דר"א פליג את"ק בחדש לחוד ומודה לת"ק בערלה וכלאים אתי' הך מתני' כר"א ומשו"ה כתבו בסתם ונראה דחדש נוהג בחו"ל מכך הך מתני' דסוף מס' ערלה ובממנ"פ פסקינן הך אמתני' אליבא דידן אתי' כר"א ואליבא דחריפי דפומפדיתא אתי' כת"ק וע"ז סיימו בדבריהם ובירושלמי נמי מוכח דנוהג בשל נכרים דפריך על הך מתני' דתני אף חדש כלומר אהך מתני' דתני ערלה וכלאים וחדש ודו"ק היטב. ועוד נראה להחזיק הראי' שהביא בבה"ז מהא דפ"ק דר"ה (דף י"ג) דפריך דאקריבו עומר והדר אכלו מהיכן הקריבו וא"כ קשה למה לא פריך ממחרת הפסח אכול מעיקרא לא אכול הא אינו נוהג חדש בתבואה של נכרי וה"ל לאכול מעיקרא מתבואה שנתגדל ברשות נכרי וכן הוא בש"ך ביו"ד סימן רצ"ג אלא דבזה יש לפקפק באמת יכול למיפרך הכי אלא דהסוגי' לקיים קו' הראשונה שהקשה עומר מהיכן הקריבו ונראה דקושיתם דמ"מ על קושיא זו אינו משיב כלים דמשני בהקריב עומר דלא עייל ביד נכרי מ"מ מעיקרא אמאי לא אכלו מתבואה של נכרי אלא ש"מ דחדש נוהג בשל נכרים:

**דף לו.**

בתוס' בד"ה תנן התם וכו' ומיהו קשה דלקמן בשמעתין וכו' אבל מ"מ מתחלה הוי ס"ד דמיירי ביש לה אב ואפ"ה משמע כשיגיע גט לידה מגורשת עכ"ל ולי נראה ליישב קו' זו לפי' רש"י לפי מה שמצינו בחולין פ"ק (דף ט"ו) בתוס' ד"ה להודיעך ולא חייש לאשמועין כח דהיתרא דר' חייא דכבר אשמועינן בברייתא דבכל שוחטין בין בתלוש בין במחובר. כמו כן בסוגיא דידן איכא למימר ה"ה בקטנה והא דקתני בנערה להודיעך כוחו דר"י ולא חייש לאשמועינן כח דהיתרא דרבנן דהיתרא דקטנה כבר אשמועינן מהך מתני' דקתני עד שיגיע הגט לידה ש"מ אם בא גט לידה מגורשת כ"ז למאי דס"ד דאיירי

מתני' כשיש לה אב אבל לבתר דמשני דאיירי מתני' באין לה אב ע"כ צ"ל דדוקא נערה דאי קטנה ה"ל לאשמועינן רבותא לרבנן כמו שהקשה הרמב"ן ושאר מפורשים וליכא למימר דסמך אמתני' אם הגיע גט לידה הא מתני' איירי דאין לה אב ודו"ק:

**דף מג:**

בגמ' בה ובשלוחה לא עיקר הפירכא משם דבה לא קתני אבל שלוחה שפיר לא קתני לכ"ע דאין היא עושה שליח כדפשיט ר"נ זה דחק מהרש"א לפרש הא דמשני ובשלוחה ס"ל כר"י היינו קבלת גט דידה מקרי יד דשליחות דאבי' ע"ש וכ"ז דוחק גדול ולי נראה לקיים שיהי' דברי חכמים קיימים כי נראה דכחו דר"ל כאומר מחלוקת לגירושין כך מחלוקת בקידושין אע"ג דהתנא לא תני אלא בגירושין משום ויצאה והיתה אם נאמר דנערה דקתני דוקא ולא קטנה מתגרשת ע"י עצמה א"כ בכולי מלתא מקשינן יציאה להוי' ואם נאמר נערה וה"ה קטנה א"כ נתבטל ראייתו מויצאה והיתה דהא אפי' לר"ל לא מקיש הוי' ליציאה שהרי בקטנה היא מתגרשת ע"י עצמה ואינו מתקדשת ע"י עצמה כמ"ש התוס' ד"ה צווח אלא שלפ"ז יש לו הוכחה למה לא תני רבותא דרבנן דאפי' בקטנה יש לה יד אלא ש"מ כמחלוקת בגירושין כך מחלוקת לקידושין ומשו"ה לא קתני קטנה איידי קידושין דאינה מתקדשת ע"י עצמה אלא דלפי מה שפשוט ר"נ דאין נערה עושה שליח עכ"ל משו"ה קתני נערה ולא קטנה לאשמעינן ואפי' בנערה דוקא היא מקבלת גיטה ולא שלוחה אלא ע"כ צ"ל דלא ס"ל לר"ל כר"נ ואפי' שלותה יכול לקבל את גיטה א"כ שפיר פריך לר"ל בו ובשלוחו אין בה ובשלוחה לא ומותיב לה משים דבה לא קתני וגם מבשלוחה ודו"ק:

ע"ב בגמ' אע"ג דשידכו והקשה בתוס' אלמא ס"ל גמרא שהדבר פשוט היא דבשידכו צריך מיאון לפי' רש"י ללישנא דאיכא דאמרי דאמרינן דלא צריך ואין זו סברא לומר שתהי' חלוקה כל כך ולי נראה ליישב דהא דפריך תלמודא אפי' שידכו לאו מכח סברא פריך אלא דהכי פריך לר"נ דאמר והיא ששידכו הלא דרך אמוראים לפרש וסתמא קאמר לי' משמע בין שידכו ובין לא שידכו כדפי' רש"י בלישנא דאיכא דאמרי אלא צ"ל דר"נ מוכרח לפרש דוקא בשידכו דאל"כ תקשי' לי' לשמואל מהא ושווין שמכרה אלמנה לכה"ג ומה דאוקי לי' ר"י בקדושי ייעוד ואליבי' דר"י בר' יהודא לא ניחא לי' לר"נ דכיון שנתייעדה אין לאביה רשות למכרה דהוי כשפחות אחר אישות לר"י בר יהודא ועיין בחידושי הרשב"א מזה ומשו"ה אי אפשר לאוקמי כמו כן בשידוך כיון דצריכה גט שוב אין לו רשות לאב למוכרה דהוי כשפחות אחר אישות כיון דשידוך ונתרצה האב משו"ה אוקי ר"נ האי דשמואל בשידכו א"כ בלא שידוך מודה שמואל דצריך מיאון ולא גט

ואוקי הך דמוכרין דאלמנה לכה"ג בלא שידוך ומשו"ה פריך התלמודא שפיר לעולא אפי' שידכו א"כ קשיא לעולא מהך ברייתא מוכרין אלמנה לכה"ג אלא ע"כ צ"ל דעולא מוקי בקדושי ייעוד ואליבא דר"י בר יהודא ש"מ דלר"י בר יהודא לא הוי כשפחות אחר אישות א"כ עדיין תקשי לך לר"נ מנ"ל דשמואל דוקא בשידכו דשמואל נמי מוקי לה הך ברייתא דושווין כר"י בר' יהודא וע"ז משני מאן דמתני הא ודוק:

בטור אבן העזר סי' מ"ה ס"א באו עדים שראו סבלונות הובלו לה חוששין שמא נתקדשה וצריכה גט מספק אע"פ שרוב אנשי עיר אינם משלחין סבלונות אלא קודם הקידושין עכ"ל משמע דרצה לגרס גרסת ר"ח עם פי' רש"י וקשה לי דהא לפי' רש"י לישנא דמקדשי והדר כתבו דחוק דמשמע כפי' תוס' והרמב"ן רוצה ליישב ואמר דאירי הכא באתרא דמסבלו והדר מקדשי ומקדשי והדר כתבו והוא הי' מסבל ויש לו כתובה דממ"נ עשה נגד מנהג וטוב לנו לחוש דעשה נגד מנהג דמסבלי עכ"ל וכל זה לגרסת רש"י דמסבלי וה"א לא חיישינן אפי' מיעוט עשה כנגדו אבל לפי גרסת ר"ח דאם המיעוט עשו כנגדם חיישינן אלא א"כ כלהו מסבלי תחילה לא מתרץ הרמב"ן מידי דעדיפא לנו לחוש דעשה נגד מנהג דכתבו שאינו אלא רוב ממנהג דמסבלי דנהוגין כולם וצ"ע. דאין לומר דאפי' הכי חיישינן להחמיר א"כ קשה מאי פריך הש"ס פשיטא הא צריך לאשמועינן זה וצ"ע:

## דף מד.

בגמרא אלא לאו רצתה דאמרה אין וכו' נתקשה בזה העצמות יוסף דילמא הברייתא נקיט ב' קצוות רצתה דאמרה אין לא רצתה דאמרה לא הא אישתקא הוי ספיקא ומשעת מתן מעות אפי' אישתקא הוי קידושין לפי' תוס' דגרסי הכי מקודשת סתם ולי נראה לישב דהא במקודשת סתם אפי' אישתקא משמע כדאמרינן לקמן לפ"ז דייק רבא שפיר דאי איכא חלוקא אמצעי לא ה"ל לברייתא למימר רק רצתה מקודשת דהא איני צריכה לאשמועינן וע"כ צ"ל דשתקה הוי ספק דאלת"ה דמקודשת ודאי לתני מקודשת סתם אבל לפ"ז קשה למה צריך הש"ס לתרץ מכלל דרישא כי וכו' ה"ל לתרוצי לתני רצתה וכמו שכתבתי. זה אינו דא"כ קשה דצריכא לאשמועינן לא רצתה דבשעת מתן מעות אפי' אמרה לא נמי הוי מקודשת ע"ז פריך הש"ס שפיר מכלל וכו' ודוק. והשתא דאתינא להכי מתורץ קושית מהרש"א בעובדא דוורשכי וז"ל אע"ג דרישא איכא לדיוקי בהפך וכו' ותי' דוחק אבל לי נראה דלק"מ דהכי פריך הש"ס ע"כ צ"ל שתקה מקודשת ודאי דאלת"ה לתני רצתה לבד ומה אמרת דה"א אשתקא נמי הוי קידושין א"כ לתני מקודשת סתם ודוק:

הקשה הריטב"א בשם תוס' היכי דשתקה אחר מתן מעות אינו כלום הא אמרינן לקמן (דף מ"ד) התקדשי לי בפקדון והלכה ומצאה שנגנב או נאבד אם נשתייר הימנו שוה פרוטה מקודשת ואם לאו אינו מקודשת ותי' דהתם בדשדיך והכא בדלא שדיך עכ"ל וקשה לפירושים למה מחלק הברייתות בין אמרה אין לאישתקא נפלוג ונתני בשתיקה גופי בין שדיך ללא שדיך דאין לומר דברייתא דלקמן שביק הברייתא דהכא ז"א דא"כ לא פריך תוס' מידי דהא הרמב"ן תירץ קושיתם דהתם איירי דאמרו אין והברייתא שבקי אהדדי ואי תוס' נמי סברי דברייתות שבקי אהדדי לא פריך מידי:

## דף נג.

בתוס' ד"ה מתני' ר' יהודא היא הקשה הרב ר' יעקב מקוצי לר"י נמי איכא למיפרך הרי גר מצרי שנשא ממזרת וכו' כדאמר לקמן דמודה הוא בפסולי קהל וכו', עכ"ל וזהו אוקימתא דרבא לקמן (דף ע"ד ע"ב) אבל קשה מי לא איכא למימר דר"י ס"ל כאוקמתא דר"נ ממזר מאחותו וממזר מאי איכא בנייהו ולפי אותו תירוץ איכא למימר דר"י אוסר אפי' בגר פסול קהל לישא ממזרת ועוד הקשה הרשב"א בחידושיו היאך מוקי לה ר' יוחנן מתני' כר"י הא מתני' דידן ס"ל דאין ממזר מחייבי לאווין דהא קתני אלמנה לכה"ג דיש קידושין וגם בסיפא קתני דוקא מחייבי כריתות דהוי ממזר שיש על אחרים קידושין ור"י ס"ל ביבמות לא יגלה באנוסת אביו וסמיך לי' לא יבוא ממזר משמע דס"ל דיש ממזר מחייבי לאווין ותי' בדוחק. וניחא לי ע"פ מה שהקשה תוס' לקמן ד"ה מאי קמ"ל וא"ת מאי איצטריך למיפרך תנינא הל"ל למפרך דר"י אדר"י וכו' וביבמות קאמר לא יגלה דאיירי באנוסת אביו וסמיך לי' לא יבא ממזר משמע דס"ל דיש ממזר מחייבי לאווין וי"ל דר"י סבר התם דאשת אב דכתיב בין לא יקח ובין לא יגלה וכו' וא"כ למדרשה לומר דלא יבוא ממזר דוקא מא"א ע"ש והנה שם פירשו תוס' האי דכתיב אשת אב היינו בחיי אב והוי ממזר מא"א אבל ר"י דהכא מפרש האי דכתיב אשת אב היינו אחר מיתת אב והוי ממזר מחייבי כריתות ובזה סרה קושית רשב"א ומעתה מיושב היטב דקושית ר"י מקוצי אזלו דע"כ ר"י מפרש לה הברייתא דלקמן כאוקמתא דרבא דאי כר"נ אי אפשר לאוקמי מתניתין דהכא כר"י דמתני' דהכא ס"ל דיש ממזר מחייבי כריתות ובאוקמתא דר"נ ע"כ צ"ל דר"י ס"ל דאין ממזר אלא מא"א וא"כ תקשי לך דר"י אדר"י ודו"ק:

## דף סג.

ברש"י דה"ל בלא מוחזק הלכך אמר יש לי מנה וכו' נאמן ואי אתי אח וכו' והקשה מהרש"א משמע דאי ל"ה אמר יש לו בנים הוי לן להאמין להאי את דאתי ואמאי נאמינו להאי אח לאפוקי מחזקה דהא לבעלים גופא לא נאמן באומר יש לי אחים וגדולה מזו

כתוב הטור באבן העזר ואמר אני אחיו אינו נאמן אפי' עד אחד מעיד עליו שהוא אחיו אינו נאמן להוציא מחזקתו והניח המהרש"א בצ"ע ותי' הרב מהר"ן ווייל דרש"י סבר כתירץ ראשון שכתב תוס' לקמן דנקיט הכי לא מוחזק לן באחי משום סיפא באומר שיש לו אחין וכמו שכתב מהרש"א אך דע"ז קשה היאך ס"ד דרש"י סבר כתירץ קמא של תוס' א"כ למאי צריכא למימר האי סברא אפי' אתי' אח אח"כ י"ל דקשה לי' למה תני ברישא יש לו בנים ליפלוג ולתני בדידי' באחים גופי' דאם אמר אין לו אחים אינו נאמן כדומי' דסיפא יש לי' וכו' לכך מוכרח רש"י דאי אמר אין לי' אחים ה"א דוקא למפרע נאמן אבל להבא אי אחי אח אח"כ ואמר אחי דמיתנא אנא ואחזק חזקה קמייתא נאמן לכך תני יש לי בנים ואתי לאשמועינן דאפי' על להב' אפי' אי אתי אח אח"כ אינו נאמן וליכ' לאקשוי' ולפ"ז דתני ברישא יש לי בנים אמאי לא נפליג וליתני בבנים גופא בסיפא אם אמר אין לי בנים אינו נאמן זה אינו דהתנא רצה להורות לנו דברישא נאמן אפי' על להבא וזה מוכח מדלא מפליג באחים גופא כמו בסיפא אבל אי תני בסיפא נמי בנים לא הי' מוכח מדי דנאמן אף על להבא דהייתי אומר דמפליג בבנים כמו בסיפא לכך תני בסיפא אחין וברישא בנים ודו"ק:

סליק מס' קידושין:

## דף סו.

בתוס' ד"ה ורבנן היא דאצטריך פ' בקונטרס משום דאיכא דאשכח כתוב ועומד וכו' וקשה דבהחזיק שני יוסף בן שמעון אפי' נכתב לשמו פסול לגרש בו וכו' עכ"ל וי"ל קושיא זו דאיכא למימר חששא דאיכא דאשכח אין אנו חוששין מצד הדין אלא דהבעל יערער ויאמר שהוא אשכח כתב וא"כ איכא לאוקמא בדלא החזיקו שני יוסף בן שמעון ולפי' רש"י דממילא שאלינן לי' נמי אם יש שם עוד יוסף בן שמעון ואומר שאין שם עוד ותו לא יבא הבעל לערער בשלמא אם אמרינן דאנו חוששין מצד הדין ע"כ איירי בהחזיקו דאי בלא החזיקו אין אנו חוששין דהא אפי' רבה לא חייש אלא בהחזיקו כמו שכתב הרשב"א באריכות וא"כ אין השליח יוכל להעיד שאין שם עוד יוסף בן שמעון דהא בהחזיקו איירי וק"ל. ומעתה לפי הנחה זו יש ליישב קושיית הרשב"א הא דמשני אתי למגזייהו והוי משנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הא ר' אסי אוקי מתני' כר"י ור"י פליג אר"מ ואומר אם לא אמר בפני נכתב שיחזור ויטלנו ממנו אף שמשנה ממטבע הולד לאו ממזר ואליבא דר"א איכא למימר דס"ל דסתמא לשמה קמסהיד ול"ק לדידי' ונימא לשמה והא דפריך ולרבה נימא לשמה היינו להך אקומתא דמתני' אתי' כר"מ או כר"א ואלייהו צריך להיות מוכח מתוכו כמו שהקשו תוס' וצ"ל דשאלינן לי' לשליח

עם יש עוד יוסף בן שמעון ושאלינן נמי על לשמה ע"ז פריך שפיר ונימא לשמה וכל זה לשיטת רש"י ולשיטת ר"י דהא דאצריכו רבנן היינו כדי שלא יערער ויאמר שכתב הסופר להתלמד ועד"ז יש לחשוש לכל הפסולין מחובר וכל שאר פסולי גט על כל פסולין א"א לומר סתמא לשמה וצ"ל דשאלינן לי' וע"ז פריך שפיר ונימא לשמה ואליבא דר"מ ור"א שפיר משני אתי' למגזייהו והוי משנה ממטבע והולד ממזר. ואם נפשך לומר דאליבא דאקומתא דר"א תקשי לך רבא מ"ט לא אמר כרבה וליכא לתרץ נימא לשמה דהא סתמא לשמה קא מסהיד ותרצתי בזה דהא יש להקשות מאי פריך ורבא מ"ט לא אמר כרבה הל"ל משו"ה לא אמר כרבה דאליבי' אתי' מתני' כר"א והלכתא כוותי' בגיטין או כר"מ דסתם מתני' כוותי' אבל אליבא דרבה צריך לאוקמי מתני' כר"י דוקא וצריכין לומר דבאמת אליבא דר"א לא קשה מידי אלא דהש"ס מפו' למאי דאקימנא אליבא דרבה כר"א או כר"מ וק"ל. אלא דעדיין יש להקשות לדברינו אין מקום לפי' ר"י דסתמא לשמה קא מסהיד כמו שפי' מהרש"א על דרך וסברת רשב"א מדאמר בפני נכתב ע"כ סבר השליח דצריך לומר בפני נכתב משום לשמה כיון דלפי' ר"י חיישינן להתלמד איכא למיחש משום מחובר ושאר פסולי אימא משום אינך פסולים ומצריכין אנו לומר בפ"נ אלא דעדיין במקומי אני עומד דכל זה שאמרנו וענינו בשיטת רש"י אבל לשיטת ר"ת דבכל הלכות בקיאין אלא דהך דרשה דלה לא ס"ל א"כ אף חששא דלהתלמד ג"כ נוכל לומר סתמא לשמה דהא בכל הלכות גיטין בקיאין א"כ ליכא למיחש שיטעון בעל דהסופר כתב להתלמד במחובר שהבעל אין נאמן בכך דהא הכל בקיאין בהלכות גיטין ומעתה אני אומר דר"י בעל תוס' ג"כ סבירא כשיטת רש"י ולא כפי' ר"ת אלא דנקט לשמה וה"ה שאר הלכות גיטין והא דפירש ר"י דסתמא לשמה קא מסהיד אינו אלא אליבא דמסקנא דמוקי ר"א מתני' כר"י וכדפרשנו לשיטת רש"י וזהו שדקדקו תוס' באמרם ואומר ר"י דמסתמא לשמה קאמסהיד כדפי' בקונטר' נמי ודו"ק. ועתה אביא ראי' לדברי דהא קשה מסודר הלשון בתוס' שמאריך בקושיא ואח"כ מברר התוס' דפשט והא דאמר לפי שאין בקיאין אי משום דשאלינן אי סתמא לשמה הו"ל לתוס' להקדים המאוחר כמו שהרגיש מהרש"א בספרו ומה שתירץ שם אינו נכון כמו שהקשו עליו כל העולם דלדבריו קשה איך כתבו התוס' בתחלת הדיבור וא"ל דנקט לשמה דשכיח טפי וה"ה אינך וא"כ ע"כ צ"ל דשיילינן לי' וא"כ הו"ל למימר א"ב א"ל לשאול ועוד דלא משתמט בשום דוכתא שיהי' צריך לשאול א"ו ברור דר"י ס"ל כפי' רש"י כמו שאמרנו באריכות. ול"ק מהאי דלקמן דקאמר ותו בין לרבה ובין לרבא והא איכא מחובר דזה פריך התם אליבא דמסקנא דמוקי ר"א כר"י ואליבי' דר"י ע"כ צ"ל סתמא לשמה. והמשך דברי התוס' כך היא וא"ת

וכו' ופירוש ר"ת דבכל הלכות גירושין ומעתה הקשה לדברי ר"ת הא דפי' בקונטרס דממילא שאלינן וכו' וע"כ צ"ל פירש ר"י דמסתמא לשמה קמסהיד וא"כ קשה לדבריהם הא דאמר בסמוך מי קתני בפ"נ לשמה והא סתמא לשמה בשלמא לשיטת רש"י ור"י לק"מ דזה אמר רבה ע"כ אליבא דר"מ ור"א ואלייהו קיימינן דממילא וכמו שאמרנו באריכות שפיר אמר רבא מי קתני בפני נכתב אבל לפי' ר"ת דס"ל דבכל הלכות גיטין בקיאין וא"כ אפי' לר"מ ור"א דצריכין לומר אלייהו חששא להתלמד מ"מ נוכל לומר סתמא לשמה קמסהיד דהא בכל הלכות בקיאין וא"כ ודאי קשה לפי' ר"ת מאי פריך בסמוך מי קתני בפ"נ לשמה הא סתמא לשמה קמסהיד וע"ז תירצו בדוחק דלפי' ר"ת כיון דעיקר התקנה משום לשמה נהי דסתמא לשמה קמסהיד מ"מ הו"ל למימר בהדי' בפ"נ לשמה ודו"ק היטב:

ומעתה כיון שזכינו לדין נחזור לראשונות ואמרתי ליישב שיטת מהרש"ל בשמעתין שאנחנו עוסקין בו היום ואבנה הבנין שכל זה אזלי ע"פ הצעה שהצעתי שר"י בעל התוס' ס"ל כשיטת רש"י ולא כפי' ר"ת ובתחלה ליישב מה שמקשין העולם גם מהדורא בתרא של מהרש"א במה שכתבו תוס' ד"ה מאן האי תנא וכו' עד דהא כיון דצ"ל בפ"נ משום לשמה ל"ש משום אחלופי ע"כ ויש להקשות אכתי נימא דאלו מהני ידענו הייתי אימר דאין צ"ל בפ"נ משום לשמה רק משום דלא אתי לאחלופי ולכן הוצרכנו לתקן דידענו לא מהני וא"כ ע"כ הא דצ"ל בפ"נ היינו משום לשמה ובסוגנן זה יש להקשות מאי פריך מאן תנא אימא ר"מ הוא ובפ"נ משום לשמה ובפני נכתב צ"ל משום דאלו לא הוי אמר רק בפני נחתם ה"א דחתימה לא בעינן לשמה רק משום קיום והא דלא מהני ידענא משום אחלופי לכן הוצרכו לתקן בפני נכתב וא"כ כיון דידענו לא מהני עכצ"ל הא דצריך לומר בפני נתתם היינו משום לשמה. והנה לפי מה שכתבתי והוכחתי בשיטת ר"י דס"ל כפי' רש"י ולא כפי' ר"ת לק"מ משום דודאי אי אמרינן סתמא לשמה קמסהיד וכמ"ש הרשב"א דמימר אמר השליח מ"ט איטרחיהו רבנן למימר בפני נחתם ודאי משום דצריך לשמה ועד דידע דנכתב לשמה לא אמר בפני נחתם ולפ"ז ודאי יש להקשות דמימר אמר השליח דטעם דאצרכוה רבנן למימר משים קיום וידענו לא מהני משום איחלופי וכמו כן לר"א וכמו שהקשינו אבל אם אמרינן דממילא שיילינן לי' אי נכתב לשמה א"כ מה בכך אם יטעה השליח דאצרכוה רבנן לומר בפ"נ משום קיום מכ"מ שיילינן את פיהו אי נכתב לשמה או לא וכבר אמרנו ועניני דלר"מ ור"א צ"ל דממילא שיילינן לי' ומשום הכי פריך שפיר מאן תנא אי ר"מ חתימה בעי ולא כתיבה אי ר"א כתיבה ולא חתימה וליכא לתרוצי כמ"ש דהא אלייהו מוכח דממילא שיילינן לי' ודו"ק. ומעתה יש לקיים

ולפרש פי' מהרש"ל בתוס' ד"ה הא מני ר"י הא ומה שהשיג מהרש"א דהא רבה לא בעי לאוקמי כר"מ ונחתם משום קיום כיין דידענו לא מהני כמו שכתבו התוס' לעיל ד"ה מאן תנא ע"כ לק"מ דאנן השתא בתירוצא של ר' אשי קאמינן אליבא דר"י דסתמא לשמה קא מסהיד ודאי שפיר תירצו תוס' באמרם בהא ס"ל כר"י דסתמא לשמה וצ"ל בפ"נ ובפ"נ ולא מטעמי' אלא דס"ל כר"א דכתיבה לשמה ובפני נחתם משום קיום והא דלא מהני ידעינן כי היכא דנידע דאצריכוהו רבנן לומר בפני נכתב משום לשמה דה"א דתקנו רבנן משום אחלופי כדאמרן משא"כ לעיל כתבו תוס' ד"ה מאן תנא אליבא דר"א ואליבא דר"א ע"כ צ"ל דממילא שאלינן ולק"מ כדאמרן ודו"ק היטב: ומעתה מיושב היטב מה שהקשה מהרש"א בתוס' ד"ה דתנן וכו' בפשיטות הוי מצי לאוכיחו הכי לר"מ כיון דבעי חתימה לשמה ע"כ ידענו לא מהני וליכא למיחש לאחלופי ע"כ והניח בצ"ע ולי לק"מ דה"א לר"מ בעי נכתב כי היכי דנדע דחתימ' היא משום לשמ' דה"א דהא דאצריכוהו רבנן לומר בפ"נ משים קיים והא דידענו לא מהני משום דלא ליתי לאחלופי וה"א דר"מ ס"ל סתמא לשמה קא מסהיד לכך כתבו התוס' אבל לרבה קשה דלית לי' טעמא דאחלופי אף לפי המסקנא דרבה אית לי' דרבא כמו שפרשנו דא"כ קשה מאי פריך מאן תנא אימא ר"מ היא או ר"א היא אלא ע"כ צ"ל דאליבא דר"א ור"מ צ"ל דממילא שאלינן וא"כ שפיר קשה אליבא דר"מ בפני נכתב למה לי ואי משום אחלופי הא ידענו לא מהני משום אחלופי ואי משני כי היכא דנדע דחתימה לשמה מה בכך הא שאלינן את השליח אי נכתב לשמה ודו"ק. ועפ"ז ישבתי מה שכתבו תוס' ד"ה מאן האי תנא וכו' ודוחק לומר דכולה הך סוגי' וגם ר' אשי דאמר לקמן ר"י היא איירי למאי דס"ד מעיקרא ע"כ ולכאורה אין הבנה לדברי תוס' מה שדיקדק בתמיהתם ביותר על ר' אשי לומר דאיירי אליבא דס"ד אמנם לפי מה שפרשתי וקיימתי פי' מהרש"ל א"כ אליבא דר' אשי ע"כ צ"ל דתנא קמא דר"י ס"ל דצ"ל בפ"נ ובפ"נ על הכתיבה צ"ל משום לשמה ובפני נחתם משום קיום א"כ ש"מ דלא ס"ל לר"א לדוחק דחד תנא ס"ל שני טעמים משום לשמה ומשום קיום וזה שדיקדק בתמיהתם וגם ר' אשי צ"ל דאיירי אליבא דס"ד ודו"ק. אלא לפ"ז שתרצתי וישבתי כל קושיית מהרש"א מעתה נולד קושיית מהרש"א שהקשה במהדורא בתרא בתוס' ד"ה הכא בפני וכו' מנ"ל לתוס' דרבה ורבא פליגי בידענו דילמא תרווייהו ס"ל דידענו מהני אך בהא פליגי אי נימא כיון דגבי שנים מהני ידענו כמו בעלמא אתי לאחלופי גם בחד או לא ע"כ ודאי בלא זה לק"מ דה"א דהוכחת התוס' ע"כ דלרבה ידענו לא מהני דאל"כ תקשי קושיית תוס' מאי פריך מאן תנא אימא ר"א היא וכתיבה משום לשמה ובפ"נ

משום קיום וע"כ צריך לתרץ דלפי האמת ידענו לא מהני וא"כ ע"כ צ"ל דההחתימה ג"כ צריך לשמה וק"ל:

אמנם לפי מה שכתבתי קושייתו במ"ע ואין להקשות קושיית תוס' דה"א דכל הסוגי קאי בס"ד דלא ידע מהך סברא רבה אית לרבא וכ"ת דהא ע"כ מוכח מהא דמוקי כר' אשי מתני' כר"י ותקשי לך קושיית תוס' וע"כ צ"ל כמו שתירצו תוס' דהא דס"ל כר"י כמו שפי' מהרש"ל הכתיבה משום לשמה והחתימה משום קיום דלפי ס"ד דידענו מהני לכ"ע לא קשה כלל קושיית תוס' מת"ק דר"י דאיכא למימר דס"ל כר"מ דחתימה בעי לשמה ובפני נכתב דהיכי דנדע דההחתימה היא לשמה דאי לא אמר בפ"נ ה"א הא דאמר בפני נחתם משום קיום דהא ידענו מהני וכ"ת אמאי לא מוקי ר' אשי מתני' כר"מ דחתימה משום לשמה ובפני נכתב כי היכי דנדע דההחתימה משום לשמה ולא משום קיום דהא לר"מ לפי מה שאמרנו ע"כ צ"ל דשאלינן לי' וא"כ לא צריך בפני נכתב להוכיח דבפני נחתם משום לשמה ולא משום קיום דמאי נ"מ דהא שאלינן לי' אמנם ת"ק דר"י איכא לאוקמא כר"מ בהא ס"ל דההחתימה משום לשמה וסתמא לשמה קא מסהיד ודו"ק:

ד"ב ע"א:

בתוס' ד"ה אשקלון וכו' עד אבל קשה דרקם וחגר וכו' ל"ל אמאי לא הניחו לתוס' לאקושיא הך קושיא גם לעיל בדברי ר"ג ועיין מ"ש מהרש"א בזה דוחק גדול ולי נראה דודאי לעיל בדברי ר"ג לק"מ די"ל דר"ג פליג אספרי וס"ל דר"ג דרקם וחגר לא כבשוהו עילי בבל וא"כ לא בתי דינם שם ולא רבנן שכיחי כמו שכתבו תוס' על אשקלון אבל על ר"י ודאי שפיר מקשין תוס' דהא סתם ספרא ר"י היא כמו שאמרינן בש"ס בכמה דוכתי וסתם ספרי ר' ישמעאל וכולהו אליבא דר"ע ומסתמא לא פליג על רבותיו כ"ע ור"י ודו"ק וזה פשוט:

ומעתה לפ"ז ודאי קשה לעיל בתוס' ד"ה אף המביא וכו' הל"ל לתוס' לפרש דתרי רקם הוי ומה שכתב מהרש"א דלא מסתבר לומר דאותו רקם שהי' בא"י לא הי' דרים בו ישראל וברקם דח"ל הי' דרים בה ישראל ע"כ וכ"ז לשיטתו דס"ל דרקם וחגר דר' גמליאל נמי צ"ל רקם דלצד מזרח אבל לפי מ"ש דס"ל לתוס' לר"ג צ"ל בפ"נ ובפ"נ אפילו ברקם לצד מערב דפליג אספרי וא"כ ודאי קשה ה"ל לתוס' לפרש תרי רקם הוי דרקם דר"ג היא בצד מערב בא"י. ונראה דעוד צריכין לדקדק בדברי תוס' בד"ה במדינת הים אי נקט חו"ל הוי משמע אפי' רקם נמי ע"כ איך אפשר לומר הכי א"כ מאי פליג עם ר"ג. אבל לפי מ"ש לק"מ דה"א דת"ק ס"ל אפי' חו"ל אפי' רקם והיינו רקם לצד מזרח אבל רקם לצד מערב לא מקרי חו"ל ור"ג מוסיף אף רקם וחגר לצד מערב דפליג אספרי וזה פשוט.

ומעתה ודאי שפיר מקשין תוס' אמתני' דם הנדה. ושני דיבורי תוס' בדיבור אחד נאמרו. וכונת תוס' להקשות דמ"מ ה"ל למתני חו"ל וא"ל דה"א אף רקם וחגר נמי צריך לומר בפ"נ ובפ"נ ועכצ"ל דה"א אותו רקם וחגר לצד מזרח דאל"כ מאי פליג עם ר"ג ולכך כתבו תוס' דבריהם בדברי ר"ג איך ס"ד הכי דברקם לצד מזרח דרין בה ישראל הא אמרינן בפרק דם הנדה וכו' ודו"ק:

ע"ב בתוס' ד"ה לפי שאין בקיאין לשמה וכו' והא דפי' בקונטרס דממילא שאלינן עיין מה שכתב מהרש"א בזה ויש לפרש דבריו עם מה שכתב בחי' רשב"א הא דפירוש ר"י דשליח מסתמא לשמה קמסהיד דשליח הוכיח בעצמו למה שואל אותי אי בפ"נ ובפ"נ אע"כ דצריך להיות לשמה וא"כ מסהיד בפ"נ ובפ"נ ומסתמא לשמה קמסהיד והיינו אי ליכא חששא זולת לשמה דאין בקיאין אבל מחובר ונכתב ביום וזולתם בקיאין וא"כ ודאי מסתמא לשמה קמסהיד וא"כ וודאי אי אמרינן דה"ה בשאר הלכות גיטין אין בקיאין א"כ ודאי ליכא למימר סתמא לשמה קא מסהיד דמנ"ל לשליח לומר בפ"נ משום לשמה דילמא משום מחובר ואינך וע"כ צריך לומר דשאלינן כך י"ל בדברי מהרש"א אלא שעדיין קשה לדבריו איך כתבו תוס' בתחלת הדיבור וא"ל דנקט לשמה דשכיח טפי וה"ה אינך וע"כ צ"ל דשאלינן לי' דא"כ הל"ל אבל א"ל לשאול ועוד דלא משתמיט בשום דוכתא שיהא צריך לשאול וק"ל וצ"ע: אבל לפי מ"ש הר"ן דהטעם דסתמא לשמה קמסהיד דמימר אמר השליח ל"ל לרבנן לשאלו אם נכתב ונחתם בפניו ש"מ שיש כתובים וחתומים בגט שהוא פסולה ואלא לא נכתב לשמה הי' אומר כך וכך אירע מעשה א"כ ודאי להא סברא ודאי ליתא למהרש"א דגם אם ל"ה בקי דצריך לכתוב שלא במחובר או נכתב ביום ונחתם בלילה מ"מ סתמא לשמה במחובר בנכתב ביום ונחתם קמסהיד מדלא אמר כך אירע מעשה וצ"ע:

בתוס' בד"ה דאתויי בי תרי וקשה דאטו בכיפא תלי לה עיין מה שדקדק כאן מהרש"א אין שורש מקום לקושייתו מ"מ קשה קושי' ב' למ"ל לאתוי' בי תרי כך שוים שנים מן השוק ועוד קשה הו"לל מקוים א"ב דלפי דבריו מקוים אינו בכלל דאתויי בי תרי:

תולדות נתנאל הקדמה

זה ספר תולדות הגאון ר' נתנאל ווייל ז"ל. ב"ה. אחת ממשפחות העתיקות אשר כגפן פורי' בכרם בית ישראל היא משפחת ש"ווייל" שרשה ומקורה היא מדינת אשכנז, הרבה רבנים מפורסמים גאוני הדור וגדולי התורה יצאו ממשפחה הזאת אשר אך למותר לחשבם בכאן, ומהם הידוע לנו הוא הגאון ר' יעקב ווייל אבד"ק נירגבורג המפורסם ע"י ספריו, שו"ת מהרי"ו ובפרט ספרו שחיטות ובדיקות מהרי"ו, אשר זכה שכל ישראל

פוסקים כוותי', והוא הרביץ תורה עם תלמידים אשר היו ג"כ גדולי הדור מפורסמים בתורתם ומהם הגאון ר' ישראל מברונא מח"ס שו"ת כהר"י מברונא, ועוד הרבה מגדולי ארץ אשכנז היו תלמידיו אשר מהם נתפשטה לימוד התורה בכל ארצות, בנו של הגאון מהרי"ו הי' הגאון מהר"ם ווייל אבד"ק אילמנא והמדינה (ר"ת של מהר"ם נעלם ממני, וסדר היחס הלזה העתקתי מדברי הגאון ר"י טיאה ווייל שנדפסו בספרו של לעווינשטיין צד 42) הוא הי' אבי החסיד והפרוש הגאון מוהר"ר יעקב הנקרא יוקל וייל שהי' אבד"ק דונאווערטה ורב בכל מדינת בייערן אבי הגאון מופת הדור מהור"ר יונה אבד"ק בורגא במדינת שוואבן ומדינת שוויץ ולו שני בנים א' הרב ר' שמואל אורי שרגא מובא בהקדמת ה' קרבן נתנאל, והשני הי' הרב הגאון מהור"ר יעקב ווייל ממלא מקום אביו והי' ג"כ אבד"ק בורנא ושוואבין ושווייץ, ולו בן ג"כ בשמו שמואל אורי שרגא מבורנא אבי התורני מהור"ר משה מאיר הנקרא מהר"ם משטלצקינגין והי' תלמיד המהר"ם מלובלין והי' עשיר גדול ובנה בהכנ"ס בעיר שטעלינגין ותמור מים לגבל הסיד לקח יין אדום (לשון הגרי"ס ווייל שם):

ובני ר' משה מאיר היו א) הקדוש הר"ר נפתלי המכונה ר' הירש ב) ר' אייזיק (מבני ר' אייזיק הי"ד לא נודע לי מאומה:) הי"ד, ובנו השלישי של מאיר הי' החסיד ופרוש ובקי בש"ס וסדר קדשים וחזר בכל יום ח"י פרקים משניות ה"ה הרב מהור"ר אלעזר המכונה ליפמאן ווייל ל"ש שהי' דר בפראג (תמי' לי שבס' משפחת ק"ק פראג לא נמצא זכרו) והקדוש ר' נפתלי הירש הנ"ל הוליד מאשתו הראשונה שני בנים ובת, אי הקצין כמהר"ם ומהור"ר אליעזר מקיפנהיים והבת מ' בריינדיל וכשמתה אשתו נשא אח"כ את אחותה הצנועה מרת מרים וממנה הוליד ג"כ שני בנים ובת א' הגאון מהור"ר נתנאל ווייל נושא ספרנו ואחיו הקצין מהור"ר משה ווייל מזולצבורג והבת מ' פעסלי מראפישוויר, ואם רבינו נתנאל מרת פרים הנ"ל התיחסה אחר הגאון ר' אפרים ב"ר אפרים הגבור אחד מבעל תוס' ונזכר בתוס' פסחים דף ל"ו ע"א ד"ה במקום וכו' עיי"ש) (כ"ז מספר לנו הגרי"ט ווייל שם) שהי' דר בעיר רעגנשבורג (ולכן נחקק על מצבת ר' נתנאל "מגזע בעלי תוס' הגבורים) ר' אליעזר ליפמאן ווייל הנ"ל נולד בשנת ת', בנעוריו עזב את עיר מולדתו שטעלינגין ונסע לעיר פולדא ושם למד בישיבת האב"ד דשם הגאון מהר"ם שיף זצ"ל, ואח"כ נסע משם לעיר פראג ששם ישב בקביעות, שני אחיו הנ"ל ר' נפתלי הירש ור' אייזיק נשארו בעיר שטעלינגין ושם ישבו בשלום ושלוה ונתפרנסו בכבוד והיו להם ימים טובים ימי מנוחה ושלוה וחיו חיי נחת ועושר, אולם פתאום התקדרו שמי הצלחתם בעבים שחורים כי תושבי העיר התנפלו על היהודים לשלול שלל ולבוז בו ואז נהרגו

שני האחים הקצינים הנ"ל הי"ד, ורבינו נתנאל בן ה' שנים הי' כשנהרג אביו הקדוש ר' נפתלי הירש בשנת תנ"ב וכאשר חי' בן ט' שנים הוליכתו אמו הצנועה לעיר פראג ושם הי' בבית דודו הקצין ר' אליעזר ליפמאן ווייל הנ"ל, ואז בשנת ט' לחייו הי' יודע בע"פ שיר השירים (לשון הגרי"ט שם) ודודו גידל אותו בדרך הישר ולמדו שדם בעיון ובשקידה כי ראה ששכלו חריף והי' מכריע את כל חבריו שלמדו עמו בבית רבן עד שנעשה בחור ושנון, ואז נכנס לישיבת הגאון ר' אברהם ברודא שחי' ר"מ בפראג (ר"ל, תכף בבואו לפראג נכנס לישיבת הגר"א ברודא ז"ל) ולמד אצלו ח"י שנים, וכאשר ראה רבו שעולה ומצליח בתורתו אמר רו אלו הי' לי בת פנוי' הייתי מתחתן בך אבל אין לי כעת בת רק מאחותי הצנועה מרת חיילה (הגר"ש ברודא קרא שם בתו הצעירה על שם אחותו הזאת אולם מתה בילדותה ראה ראה האק צד 49 גי' 728) יש אצלי בת אחת קטנה בתולה טובת מראה בת עשר שנים מרת פיגלא ואם תרצה לקחתה אהי' אני חמיך (כי היא ובעלה ר' ידירי' נפפרו בימי הנוצר ובתם הצעירה הקטנה שהשאירו אחריהם מ' פיגלא נתגדלה בבית הגר"א ברודא) וכאשר אין לאחותי בן זכר אזי אני אחי' אחי אם של בניך, ובהשתדלות הדברים התרצה לכך וכך נראה לו בחלום שהיא זיווגו והוכרח להמתין בנשואי' עד שנעשית בת י"ב שנים וששה חדשים ואז לקח אותה לאשה ברוב חדוה בעיר פראג, ובשעת הנשואין שמח רבו הגר"א ברודא שמחה גדולה והוליכו בכל חוצות עיר פראג ואמר אם הסוחר יש לו סחורה טובה מראה לרבים יפי', וכנראה היתה החתונה שלו בחורף דשנת תס"ט, באותה שנה נתקבל הגר"א ברודא לאב"ד ולר"מ בק"ק מיץ וקודם נסיעתו למיץ כבד את תלמידו רבינו שיאמר חילוקא דרבנן בישיבתו וכן עשה והוא עמד עליהם ונהנה מאוד, ואחר ט' שבועות לחתונתו אמר לו רבו הנ"ל הלא ידוע לך שאין שר בבא נוסע ממדינה אם לא יקח שרי חיל עמו, וכוונתו הי' שיסע עמו למיץ ורבינו שמע לדבריו ונסע אחריו למיץ, ושם למד ג"כ בישיבתו כל ימי ישיבתו שם עד שנת תע"ה שאז נתקבל רבו לאב"ד ולר"מ בק"ק פפד"ם ולשם נסע ג"כ רבינו כי הי' אהוב מאד בעיני רבו ונפשו קשורה בנפשו, ורבו השתדל עבורו שיהי' רב בעיר אופענבאך הסמוכה לפפד"ם וכל ימי השבוע יחי' אצלו, וכן עשה רבינו, ונסע מפפד"מ חזרה לפראג לסדר ענייניו ולמכור שם חפציו וליסע אח"כ שוב לפפד"ם להיות סמוך אצל רבו, אבל רבות מחשבות בלב איש כי בעת היותו בפראג נפטר רבו בפפד"ם ביום ב' דר"ח אייר תע"ז לפ"ק, וכאשר הגיעה השמועה הרעה הזאת לפראג קרע רבינו את בגדיו, ונתיישב בפראג ישיבת קבע, ושם למד עם תלמידים בישיבת רבו, אבל עוד ר"מ אחד הי' שם איש כערכו במעלה אך צעיר ממנו הי' כעשר שנים הוא הגאון ר' יהונתן

אייבשיץ שנתקבל ג"כ אז לר"מ בפראג, ועוד הי' שם הרבה ישיבות בעת ההיא כי עיר פראג היתה מקום תורה בימים ההם והיתה מטרפולין דמדינה ועיר ואם בישראל מלאה חכמים וסופרים, ורבינו לא קבל פרס מהקהלה כי לא רצה ליהנות משל אחרים, רק שלח במסחר ידו ועסק במסחר וגם בתורה ושניהם הצליחו בידו. אך אח"כ ירד מסחרו וסבל דוחק ונתקבל למו"ש בפראג והפרס שלקח מהקהלה הספיק לו כדי חייו בצמצום כי הי' מטופל אז ולכן עזרו לו ידידיו ומכיריו והקציו ר' יעקב איגר הלוה לו סך נ' טהאלער ור' דוד האמבורג עזר לו בהלואה (ר' דוד ויסבורג הי' תלמיד הגר"י אייבשיץ ותשובות ממנו נעתקו בס' שו"ת מהר"י טיאה ווייל כת"י, והי' אח"כ אבד"ק קרשמויר. ראה בספרי גדולת יהונתן ח"ב פרק ז' גו' 48) כדי להחזיקו שיוכל לישב על התורה ועל העבודה כאות נפשו, בעת היותו בפראג כאשר הי' בן כ"ו שנים נפטר אליו דודו מדריכו בנעוריו הוא חרב ר' אליעזר ליפמאן ווייל הנ"ל שנפטר בעיר פראג ביום ט"ז אדר ראשון דשנת תפ"ג לפ"ק (נוסח מצבתו ראה להלן פרק ד') ורבינו התאבל עליו ומצא תנחומין בלימוד התורה כי בעת ההוא אמר לו חברו הגאון ר' שמואל קראקאווער תלמיד הגר"א ברודא "הנה אי לאו דסגי נהור אנכי הייתי מחבר חיבור על הרא"ש מה ששייר האי תנא הר"ב תוס' יו"ט, ואם יזכהו ד' למר לחבר מחברת הקודש אזי יעשה חיבור על הרא"ש ודברי צדיק נכנסו באזניו והתחיל לחבר חיבור ער עמודי יכין ובועז הרא"ש ז"ל וגמרו וזכה להדפיסו עוד בחייו וקרא שמו קרבן נתנאל וכל ישראל נהנין מריח נחוח של קרבנו הלזה, בהיות רבינו בפראג למד ג"כ חכמת הקבלה אצל הגאון המקובל ר' משה חסיד והוא וריעו ר' משה גינצבורג (חתן הר"ש קראקאווער הנ"ל) למדו ביחד אצל ר"מ חסיד הנ"ל ורבינו למד יותר ממאה עלין כתבי האר"י ז"ל, אבל עשה עצמו כאלו לא ידע כלום בקבלה כי הי' הצנע לכת, וג' שנים איזן וחיקר בהלכות ודיני ס"ת והתחיל לכתוב בעצמו ס"ת בעשרה תקונים של ר' משה זכותא ז"ל וכתב עד פ' וישלח בעצמו, אבל כאשר ראה שמבטל הרבה עי"ז מלימודו שכר לו סופר מהיר שיגמור הס"ת ורבינו כתב בעצמו השמות ע"פ קבלה כי הי' מקובל גדול כנ"ל (לשון הגרי"ט ווייל בספרו של לעווינשטיין) מהתמדתו בתורה יספר לנו בנו וז"ל "מהתמדת לימודו אי אפשר לספר, ראשון הי' חוור כל ימיו מידי יום ביומו עד יום מותו ח"י פרקים משניות, שנית למד ברבים בישיבה עם תלמידים כל הש"ס אפי' סדר זרעים וטהרות. אף גם זאת כל יום ויום הי' רגיל לעמוד לאחר חצות הלילה לסדר תיקון חצות ולחזור על לימודו, גם למד תנ"ך מידי שנה בשנה ושאר חובות הלימוד שאנחנו לא נדע (ג"ז שם) כה ישב רבינו על התורה ועל העבודה עד שנת ת"ק לפ"ק שאח"כ נעשה חדשות שם

ראה להלן: ויהי בשנת ת"ק כ"מ שנאמר ויהי אינו אלא צרה כי בעת ההיא פרצה מלחמה אחרי מות הקיסר קארל הששי בין בתו הקיסרית מאריא טהערויא יורשת כסאו ובין מלך מרייסין פריעדריך הגדול בצרוף חיל הצרפתים, ואז באה עיר פראג במצור והרבה צרות סבלו יהודי עיר פראג במשך ימי המלחמות כי כאז כן עתה היו היהודים תמיד השה לעולה וכפעם בפעם נפלו עליהם שודדים והרגו וטבחו ולא חמלו על נער וזקן, וביותר חיל הפנדורין אשר גוי עז פנים המה אשר הרבו לפשט בעיר לשלול שלל ולבוז בז ולהרוג כל יהודי שפגעו בלי שום חמלה, וביום כ"ב כסליו תק"ה לפ"ק בזזו ושללו חיל הפאנדורין בעיר פראג ונהרגו ג"כ הרבה יהודים אז, ל"ו שעות עשו שמות בעיר ולערך ת"ק יהודים נפצעו ברחובות העיר, השודדים הללו נפלו על בית רבינו באור ליום ועש"ק כ"ב כסליו הנ"ל אולם נסוגו אחור לא נודע סיבת הדבר ולמחרת התנפלו עוד הפעם על בית רבינו והפחידו את אנשי הבית בהרג ושלל, ותשעה פעמים ירו חצים על בית רבינו אולם רבינו ובניו ויתר היהודים שנתאספו אצלו לחסות בצלו חגרו עוז וגבורה נגד המתנפלים עליהם וזרקו אבנים כל השודדים וגרשו אותם מן הבית ונצולו כולם בעזהי"ת. אולם איזה שבועות אח"ז אחזום חיל ורעדה כי נשמעה גזרת המלכה לגרש כלה את כל היהודים מעיר פראג, הגזרה הרעה הזאת המיטה שואה על כל יושבי העיר וברוב יגון ואנחה עזבו כל יהודי עיר פראג את עיר הזאת שהיתה חביבה עליהם למאוד, גם רבינו וב"ב עזבו את עיר פראג, (ותלמידיו נתפזרו כבר מקודם אנה ואנה), ואז נתקבל רבינו לאבד"ק מאהרינגצן וגליל שווארצוואלד, בשנת תק"ה נכנס לעיר לשבת שם על כסא הרבנות ושם כתב הלאה ספרו קרבן נתנאל שהתחיל עוד לכתבו בפראג כנ"ל, ובנו ר' שמעון הירש עזר לו במלאכת הכתיבה כי סופר מהיר הי' כאביו: חמש שנים ישב רבינו בעיר הזאת על התורה והעבודה ולמד עם תלמידים הנוגים, ובשנת תק"י נתקבל רבינו לאבד"ק טורלאך ובאדען אשר בממשלת מארקגראפען, ונתקבל לאב"ד רק על ג' שנים כי כן שרר שם חוק המושל קארל פריעדריך שלא לקבל רב רק על ג' שנים, אח"כ נתקבל רבינו לאבד"ק קארלסרוה והמדינה זמן ביאתו לשם כנראה היתה לערך שנת תקי"ד, ובשנת תקי"ז ביום כ"ו אייר הסכים שם הסכמתו הראשונה על ה' פרי חדש, אבל לא נעים הי' לרבינו לשבת שם בדד כי לא הורשה לו שם לנהל ישיבה ע"כ עם אל רבו לגמור את אשר התחיל, ושם בשנת תקט"ו הדפים ספרו קרבן נתנאל בסיוע של חתנו ר' נפתלי ליבערלש, והקריב קרבן תודה לד' על מזבח הדפוס אשר הציל אותו מכף כל אויב ושודד ועשה לו נסים ונפלאות: בעת היותו שם פתח דלתותיו לכל הדופקים אצלו לשאול שאלות, והשיב תשובות לכל השואלים מאתו דבר ד' זו הלכה, והריץ תשובותיו

עם חכמי הזמן הרבנים והגאונים, והרבה תשובות נשארו ממנו כת"י וקצת מהם היו למראה עיני הגאון ר' שאול אבד"ק אשכנזים באמשטרדאם וראה הסכמת הנו"ב לס' תורת נתנאל. בעיר הזאת כתב רבינו יתר ספריו הן אשר נדפסו והן אשר עודם בכתובים, ל"ה הסכמות נדפסו ממנו על ספרים שונים שהסכים בעיר הזאת וכל מחברי ספרים שבדורו רצו לעטר ספריהם עם הסכמתו, (ראה בס' מפתח הסכמות צד 202):

לערוך ט"ו שנים ישב רבינו בעיר קארלסרוה על התורה והעבודה, וכל שלשלת ימי חייו הם שלשלת ארוכה של עבודת ד' יומם ולילה, הגם שאך מעט תלמידים היו לו בעיר הזאת, אולם לעומת זה הקדיש ימיו רק לעבודת ד', הנהיג אנשי עדתו על מי מבועי התורה והיראה, וכפעם בפעם דרש דרושי מוסר לעורר את העם לעבודת ד' וללכת בדרכי ד' ותורתו, בשנת תקכ"ג הדפים שם הרב ר' יוסף דארמשטאט ספרו עץ יוסף על מסכתות וקודם הדפסתו לקח הסכמה מרבינו אולם בתוך הספר כתב השנות על ס' קרבן נתנאל, ורבינו לא הקפיד ע"ז וכתב חשובות על השגותיו ויצו עליו להדפיס תשובותיו בתוך ספר וכך עשה, אולם הוא השיג ג"כ על התשובות ראה ע"ז באריכות בספרי עטרת יהושע:

גם בניו הדריך על דרכי התורה והיראה ושש בנים ירלדה לו אשתו ועל כל אחד מהם הטיל גורד שיקח לו חלק אחד מסדרי המשניות ללמוד תמיד, על בנו בכורו הרב ר' ידידי' טיאה נפל סדר נשים לגורלו, ולהרב ר' אליעזר ליפמאן נפל סדר קדשים, ולר' שמעון הירש סדר מועד, ולר' אברהם סדר נזיקין, והיו לו עוד שני בנים ומתו בנערותם והתאבל עליהם רבינו כי אמר ששני סדרים נאבדו ממנו, עוד נהג בלמדו עם בניו בתחלה למד עמהם נביאים ראשונים ואח"כ דניאל עזרא נחמי' כדי שידעו מתחלת הבריאה וסדר הדורות עד בנין בית שני ואח"כ התחיל ללמוד עמהם מס' ברכות ושבת והלכותיו ואח"ז למד עם כל אחד מה שעלה לגורלו כנ"ל, ואף גם זאת הי' רגיל בכל שנה ושנה ללמוד הל' שבת ומס' נדרים כי כן קבל עליו בשעת הדבר שניצל ממנו. כ"ז מספר לנו בנו הגרי"ט ווייל בספרו של לעווינשטיין צד 44. בסוף ימיו בשנת תקכ"ט נתאספו פו"מ דעיירות אשר בגלילות מארקגנראף באדען בעיר רוישטאט הרחוקה מעיר הבירה קארלסרוה מהלך ה' שעות להתיעץ אודות זכיות שרצו להשיג אז משרי עיירות אשר בגלילות הנ"ל, ועל האסיפה הזאת הזמינו גם את רבינו שיבא אליהם לשאול ממנו עצה ותושי', ההזמנה הזאת קשה היתה בעיני רבינו לקיימה כי בן פ"ב שנים הי' וכבד הי' לו לעשות אף נסיעה קלה של שעה אחת, אולם הם הפצירו בו שיבא אליהם, וכן עשה וביום א' אסרו חג של פסח דשנת הנ"ל נסע מעיר קארלסרוה לעיר רוישטאט, ובא לשם בתחלת הלילה, ולמחרתו כאשר הוצרכו לפתוח האסיפה נחלה רבינו ונפל למשכב, כאשר קיבלה

אשת רבינו השמועה המחרידה הזאת מיהרה כעל כנפי נשרים לנסוע אליו לרוישטאט לשמשו בעת חליו, והמחלה התגברה מיום ליום, כל אנשי עיר קארלסרוה לא נתנו שינה לעיניהם ולעפעפיהם תנומה רק קראו בחזקה אל ד' והרבו תפלות ובקשות בעד רבם האהוב להם, כל הדרך מקארלסרוה עד רוישטאט הי' מלא אנשים ונשים שנסעו בלי הרף מעיר לעיר להתראות עם מורם ומדריכם, אולם ד' שתם תפלתם ונצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקודש ויצאה נשמתו בקדושה ובטהרה ביום א' דר"ח אייר יום הראשון למלאכה לפנות בוקר בשעה שהי' רגיל ללמוד שעוריו כסדרן בשעה זו שבק חיים לכל ישראל בעיר רוישטאט. אולם לאשר נפטר בעיר לא לו יצאה פקודת שר העיר לקברו שם וע"י פעולות והשתדלות של אנשי ק"ק קארלסרוה שהשתדלו אצל אדון העיר שם וע"י הקציו ר' זלמן וויזל משם השיגו רשיון ביום ב' ב' דר"ח להוליכו מרוישטאט לקארלסרוה, ונסים ונפלאות נעשה בעת קבורתו כי מהלך ה' שעות יש מעיר רוישטאט לקארלסרוה והם נשאו המטה על כתפותם והלכו לאט ובמשך ג' שעות באו לעיר קארלסרוה וד' קצר לפניהם את הדרך בזכות רבינו שנשאוהו על כתפיהם, ומושל העיר שלח גם אנשי חיל ללוותו עם כלי זיינם לכבוד רבינו וכל הדרך הי' מלא מאנשים מבני ישראל וגם מעם העיר הנוצרים שציווהו בכבוד, ונקבר בכבוד גדול ויללה רבה בעיר קארלסרוה, ועל הבית עלמין הספידוהו איזה רבנים ורק מקצת שבחו אמרו בפניו כי מי ימלל כל שבחו וצדקתו אשר אין לשער ולספר:

ועל מצבתו נרמזו הנסים שנעשו אז לכבודו, וזה נוסח מצבתו, גם בספרו של לעווינשטיין הנ"ל. פ"נ הרב הגאון הגדול המפורסם מופת הדור לכל חסידיו מרנא ורבנא נתנאל וויזל זצוק"ל שהי' אב"ד ור"מ דמדינת טירלאך ובאדין ושווארץ וואלד, ואפילאנד בק"ק פראג. ששבק לן חי' ביום א' אד"ר חודש אייר יום ה'ז'ה' ש'ב'י'ר'י' לפ"ק תנצב"ה:

ועל עבר השני כתוב. נתנאל עלה למרום זקן ושבע ימים, ויושב בישיבה שמו מפארים, חריף ושנון בש"ס ופוסקים. חיבר חיבורים חכם וסופר מחוברים, ו'י ו'י י'לולי י'ליל ל'שברים, מגזע מהרי"ו ומהר"ם מר"ב ובעלי תוס' הגבורים, כמה נסים נעשו לו כנודע באיי העברים, בהוליכו פה לקברים, לעמוד לקץ הימין לדור דורים:

גם אחר עבור איזה ימים לפטירתו ערכו יהודי עיר קארלסרוה יום אבל ורבנים אחדים הספידוהו בבהכנ"ס וכן עשו בעיר באדען וטורלאך וכן בשאר עיירות אשר שם רבינו הי' חביב בעיניהם, ובפרט הספידו בנו בכורו ממלא מקומו הגאון ר"י טיאה ווייל אשר כתב ההספד בספרו לבוש הבדים כת"י סיפור הנס אשר קרה בעת שנשאו את

רבינו מרוישטאט לקארלסרוה נדפס אז בעתון האשכנזי היחידי שיצא לאור אז בעיר קארלסרוה ביום ע"א: 8 מאי ע"א:

789

ובספרו של לעווינשטיין נעתקו כל הדברים ממ"ע ראה שם ביילאגע נו' 5, גם מדפיס מעיר קארלסרוה ושמו ר' צבי הירש בן ר' משה ווירמיז הדפים מאמר בחרוזים סיפור מפטירת וקבורת רבינו, המאמר הלז נחלק לכ"ז חרוזים וכל חרוז בו ארבע שורות נדפס בלשון זארנון המדוברת אז בימיהם ובכתב עברית אשכנזית שדומה לכתב רש"י, ואעתיק פה ראש המאמר וסופו איינע מעריקווערטיגה אונד טרואריגי בשרייבונג מפטירת הרב והגאון הגדול החריף והשנון המפורסם בדורו ולו דומי' תהלה, זקן ושבע ימים אשר לא נס ליחו ולא כהתה עינו כמה"ו יעקב נתנאל ווייל (אפשר להיות כי הוסיפו לו שם יעקב קודם פטירתו ע"ש זקנו הגאון מהרי"ז:) ע' שהי' אב"ד בק"ק קארלסרוא ומדינות טורלאך ובאדן בעל המחבר ספר הק"ן: הערט צי איר לייט וואש אייך ערצילן וויל וויא עש איזט צו ננאננן בפטירת הגאון המפורסם כטה"ו נתנאל ווייל אב"ד ור"מ איוט ער גווען בק"ק קארלסרוא אויך כל מדינות טורלאך ומדינות באדען דער צו: חרוז האחרון אב הרחמן אנזרי טרעהרן טוא אין דיין אוצר איין שליטן דפן זכות פון דען צדיק לאז אונז תמיד גניסן בשירמן אונש בשיצן זאלשטו אונש פר אלין דער גלייכן ענינים יא דער נביא האט גשפראכן ומחה ד' דמעה מעל כל פנים:

נדפס בק"ק קארלסרוא צי האבין אצל הזעציר צבי הירש בן כ' משה ווירמייז מק"ק קארלסרוא והנה אחר הרבה שנים נגזר גזרה משרי הממשלה להעתיק את בית הקברות על מקום אחר אולם הב"ע ששם נקברו רבינו ובנו הרב ר"י טיאה נשאר על מקומו עד היום הזה. וקורות ב"ע דשם יספר לעווינשטיין בספרו צד ע"א:

8 הערה 4 באריכות עיי"ש. ורמז רמזו סופרי הדור ההוא על רבינו שהי' חביב על הגר"א ברודא כבן כי ב"ן שנים מקודם הוא יום א' אדר"ח אייר תע"ו נפטר הגר"א ברודא זצ"ל בפפד"מ ובאותו יום ובאותו חודש נפטר תלמידו רבינו ב"ן שנת אחריו ואשת רבינו מרת פיגלה בת ר' ידידי' מפראג האריכה ימים אחרי מות רבינו י"א שנים, רבינו נשאה לאשה בשנת תס"ח וישב עמה בכבוד ס"א שנים והיא נפטרה זקנה בת פ"ד שנים ביום ג' אדר א' בשנת תק"מ וביום ה' ז' אלול תק"ט העמידו מצבה על קבורתה ובעת הקמת המצבה הספידה בנה הגדול ר"י שיאה ווייל ההספד הלז נכתב בספרו לבוש הבדים כת"י:

ווה נוסח מצבתה מר לי יום ד' ג' א"ר ע"ל מ"ו"ת' זו בפרט. קראו למקוננת לי פה מוטמנת, ק"ן צפור טהורה מקוננת, אשה גדולה והרבנית מרת נפש, פיגלה בת מהור"ר ידידי' ז"ל אשת הגאון החסיד מו"ה נתנאל ווייל בת אחות הגאון מהור"ר אברהם ברודא זצ"ל:

תולדות נתנאל פרק ב

תולדות בני רבינו, ומשפחתו, ספריו, הסכמותיו, ועוד איזה הוספות: רבינו הגאון ר' נתנאל ווייל הוליד ו' בנים וג' בנות, אולם ב' בנים מתו בנערותם כאמור למעלה, ואלה שמות בניו הנותרים. א). ר' ידידי' טיאה ווייל. ב). ר' אליעזר ליפמאן ווייל. ג). ר' שמעון צבי ווייל. ד). ר' אברהם ווייל. ושמות בנותיו לא נודעו לי רק ב' מהן אחת שמה חיילה ואחת שמה אסתר. ושם הראשונה לא נודע לי. ואלה תולדות בניו בנו בכורו הרב הגאון ר' ידידי' סיאה ווייל נולד בעיר פראג בליל יו"כ שחל ביום ד' לאחר חצות הלילה שנת תפ"ב (לשונו בספרו כת"י) עוד בנערותו הראה כשרונותיו המופלאים כי חננו ד' בשכל חריף ובלשון למודים. ולו נפל סדר נשים לגורלו כאמור למעלה, ורבינו אהבו מכל בניו כי נדמה לו בכל ענייניו. והוא עמד לפני אביו ולמד אצלו עד שנעשה כבן עשר שנים ואז נכנס לישיבת הגאון מהור"ר יהונתן אייבשיץ והוא נחשב לרבו מובהק כי למד אצלו עד נסיעתו מפראג למיץ, אולם הוא נשאר בפראג עוד שנה אחת ובימי המהומות בשם בשנת תק"ג עזב את העיר ונסע לעיר ברעסלויא, ושם עסק בתורה בשקידה, ובמשך חודש אחד סיום א' אדר עד יום א' ניסן כתב חבורו הראשון ס' דברי שלום ואמת חידושים על הרמב"ם על הל' מגילה ושלח את הה' לאביו במתנה, ובשנת תק"ד בא חזרה לפראג ובאותו שנה נשא את העלמה מרת גיטל איגר בת הקצין ר' יעקב איגר מפראג לו לאשה ובשנת תק"ה נסע למיץ וכן מספר לנו בהספידו על הגאון מהרי"א זצ"ל "וזכורני כי היינו בישיבה שם במיץ בשנת תק"ו למנין הו"ת בשמעתין דשאלה ושכורה והי' לומד בכל שבוע מבוקר עד ערב כל השבוע בלי טעימה עד שעת קריאת המנחה" וכו'. ראה בספרי גדולת יהונתן ח"ב פרק ה' אות כ"ו באריכות. ובשנת תק"ח כאשר נפתחו שערי עיר פראג לפני היהודים והמלכה נתנה רשות ליהודים להתיישב בק"ק פראג שנית אז שב גם הוא לפראג. ובאותה שנה היא שנת תק"ח העתיק את הס' מלבושי יו"ט מעצם כתב ידו של התוס' יו"ט. הס' חכרנ הוא השגות בעל תוס' יו"ט על הלבוש ונדפס בפעם הראשונה בווארשא תרנ"ד ר' יעקב איגר הנ"ל הי' ראש הקהל בפראג ונפטר שם בחודש אלול תקכ"ט ד' חדשים אחר פטירת מחותנו בעל קרבן נתנאל, ואשתו מ' מרים בת הקצין ר' נתן פרידלאנד נפטרה לפניו בחודש אדר תקכ"ב, אבי ר' יעקב הי' הקצין ר' ליב איגר, ואבי ר' ליב איגר חי' הקצין ר' אלי' איגר שבנה בהמ"ד בפראג ונקרא על שמו

והוא הי' חותן הגאון הפני יהושע זצ"ל בזיווג ג'. ר' נתן פרידלאנד השתדך עם בני הגאון בעל תוס' יו"ט ועם משפחת מירלש, לכן כתב הגרי"ט וייל כי הוא ממשפחת בעל חכם בבי וממשפחת בעל תוס' יו"ט ובשנת תק"ז נסע לעיר מירינגען אל אביו שהי' שם אב"ד והקהל דשם כבדוהו לדרוש בבהכנ"ס וכן עשה והדרוש הלז הוא בספרו בכת"י, וכאשר שב חזרה לפראג כנ"ל לא רצה ליהנות מכתרה של תורה כאביו רק שלח ידו במסחר ועשה לו חנות עם סחורות בד שקורין ליינואנד אולם לא ראה ברכה במסחרו והרבה פעמים התאונן לפני אביו כי אם תזדמן לו איזה רבנות יעזוב את מסחרו שאינה מספיקה לו לפרנסתו. וד' הזמין לו רבנות ובשנת תקי"ד נתקבל לאבד"ק אוטיץ והגליל. ומשם הריץ שאלותיו אל אביו ראה בס' נתיב חיים הל' שבת סימן רמ"ח, וכבר כתבתי בספרי גדולת יהונתן ח"ג פרק ד' כי הגרי"ט ואביו לא רבו להתערב במחלוקת שהיתה בימיהם על הגאון מהר"י אייבשיץ ואף שהגרי"א הי' רבו מובהק ובעת היותו הגרי"ט בפראג כתבו וחתמו חכמי פראג על מכתבים שנדפסו בס' לוחות עדות אולם הוא ואביו לא רבו להתערב בריב הלז ולכן לא חתם הוא על המכתבים מחכמי פראג שם בעיר אוטיץ ישבו על כסא הרבנות לפניו רבנים מפורסמים ומהם הרב ר' ליב ווארמש, מובא בס' נתיב חיים הנ"ל, והרב ר' חיים אשר בנו ר' נטע הי' אבד"ק באמבערג, ועוד כמוהם, ובשנת תקי"ד ביום ג' בחודש סיון התאספו כל טובי הקהל ושלחו לו כתב רבנות וחתומים עליו י"א איש פרנסי ומנהיגי הקהלה, זמן הרבנות היתה על משך שלש שנים. ואחשבה כי לא למותר יהי' להעתיק פה את נוסח כתב הרבנות אות באות יען שספרו של לעווינשטיין אינו מצוי ביד כל וזהו נוסחו:

ב"ה. רבי דרש ידרוש כתרי אותיות (ידיד-יה ז'ה המ'כונן טיאה ר'בה ר'ב (צ"ל המכונה. והרבה טעותים וקושי לשון בכתב רבנות הזה:) ר'ב. מ'הר נ'תן א'ל ר'ון שיר (שבח) (שבח יקר וגדולה לאל החונן והנותן לאדם דעת גימטרי' ופרפראות לחכמה. והחכמה מעיון תמצא דברים הדברים הנתנין בקרי וכתיב אור תורה דרש מכ'ה דרש מכ'ה) ידידיה המכונה טיאה בן הרב מהור"ר נתנאל נר"ו:

ותקהל העדה עדת ישורון שבטי ישראל על התורה ועל העבודה עבודת הקודש קדשי קדשים לשבתות וחדשים, חדשים כישנים לקדש חודש בשעתו ובזמנו לבל יעבור הזמן לקבל פני רב פני השכינה לשכון בינינו, ואתנו כלנו יחד סביב מקהלות הקהלות והגליל שלנו להגדיל תורה ולהאדירה, ברוב עוז ותפארה, והסכימו כלם בשפה אחת, דברים אחדים בפה נחת. נחת לתתא ונחת לעילא לשם ד' המבורך ידידי' לשכון לבטח בקרבינו, הלא הוא אדונינו מורינו ורבינו, לכתור בכתר תורה וכתר שם טוב משמן טוב עולה

יעלה ויבא ויגיע ויראה וירבה לנו לשם ולתהלה חכם השלם ידידיה המכונה טיאה בן הרב מהור"ר נתנאל גרוו יאיר ויזרח, ככוכב הנוגה בגבול מזרח, אורו זרח ויזרח, עד לביאת המבשר טוב לבוא לירושלים עיר הקודש לבנין בית מקדשינו ותפארתינו בזריחת השמש ממזרח ותשועת חן חן לו, חן מלמעלה וחן מלמטה, ותנא חשיב פירי למעלה ושורש למטה, מתוקן כדבש ותמרים (אפשר צ"ל מתוקים כדבש) לברך עליו ברכת הנהנין, ברכות ראשונות וברכות אחרונות ברכות יאט"ה מורה בראשיתו, ותקוה לאחריתו, וקורין לעייני"ן אלפי"ן אלפי ברכות מאתנו, וד' יוסיף עד בלי די לכולנו אכי"ר:

'ישרים 'דרכי 'ד' 'דעת 'יכון ה'כסא לקוראה, להורות לנו הדרך אשר נלך בה ואת המעשה אשר יעשה האדם וחי בהם, לדרוש את ד' ותורתו התמימה. להיות לנו פחד ואימה. בהתחלת עשרת הדברות אנכי 'אמירה 'נעימה 'כתיבה 'יהיבה, ומורא רבינו כמורא שמים יהי' על לבנו ימים ימימה:

'המוציא משחק 'כוכבי 'ושמש 'נוגה 'המאירים, יום ליום ולילה ללילה יחוה דעת צדקו צדק צדק לרדוף אחד לדין ואחד לפשרה, ידין ידין יורה יורה לאסור איסור מעל נפשו להתירה, על פיו הטהור לצאת ולבא וחס מלדבר סרה, נסור למשמעתו לשמור ולעשות באזהרה, במפקד ובמספר לעבדה ולשמרה, כדת וכשורה:

'טובים 'ישרים 'אפודים 'היקרים, יקר מפז ומפנינים, פנוי מקום כבודו בבית הכנסת הקודש בקרן זויות מזרחית ודרשינן, עוד איה מקום כבודה לאיתתא דרבנן בעזרת נשים, ובכתבי הקודש נאמר לקרא להרב נר"ו בכל שבתות השנה ויומי רגלים, וימים נוראים שווין לטובה כלם כאחד לחיובו לעלותו, לברכו בתורה תחלה כדינו בתוך קהל עדתו, ובר"ה וחולי המועד ויומי קריאת ס"ת רשות להביאו בתוך הבאים לברך לשם כבוד מלכותו: 'ביאר 'נעשה לנשמע היטב בשבעים לשון למודים בתורה שבכתב ותורה שבע"פ בדרשות שאול לן מר ביומי דכלה שמעית מיני' תרתי משמע, חדא בשבת הגדול לדרוש הלכות ודיני, דיני פסח והנעלה, לשמוע תורת אמת והנה חכו כלם מחמדים בחן וחמלה, ועוד ידרשנו לטובה, בשבת תשובה, בשובה ונחת תושעון לעורר העם בתוכחות מגולה, וחוט המשולש לקו הישר, לדרוש עוד דברי מוסר, לחברי קדושה דג"ח בער"ח שבט ער בית עלמין וממשמיעיה' משמיעי' על השקלים לקמן:

'המשפיע 'רב 'ברכות 'אירוסין ונשואין ועניני טהרות וטבילות, והשגחות מעולות, על קרן קיימת לעולם הבא שכלו טוב במעשה רב למלמדי תנוקות, והוא עיקר שלא לעשות מלאכת ד' ברמי', וכיון דעל על שוחטים ובודקים לבדוק אחריהם בחקירות ודרישות, ישנו לקרואם וישנו למסירה הם וחלופיהם, ולחדד סכיניהם, לשמוע דברי כבושים מפי

הרב והחכם יחכים אם דיניהם שגורים בפיהם. וחידודם כחרב חדה פר צוואריהם, ודורן להרב בערכם יהיו תשלומיהם:

מ'ורה ה'מתפלל ו'מעורר ר'חמים ר'בים לנעילת שער הוא הרב נר"ו וכבודו לאחר לא יותן, ותהלת ד' ידבר פיו הוא לנו לפה ולמליץ יושר ברעדה וחלחלה ובגילה. נשיש ונגיל בשמחת תורה כי הוא לנו עוז ואורה. לתתן לו כבוד בהתחלת ברכת וזאת הברכה קריאת התורה, והב בסופה לחתן תורה. מרשות כל הקהל להשליט התורה, תורה היא עץ חיים לכלם חיים בזכות לומדי תורה:

נ'ותן ת'שועה נ'טע א'ילן ל'פירי פירות פרי עץ הדר. הידור הוא לכל החתומים לו, ודברי לקט שכחה ופאה ושארי פרסי דברים שאינם נאמרים עדיין הכלל כלו יצא לבאורים. אחר עניני סיום סיפור הנהגות האמורים מלמעלה וניתנן למטה בראשי פרקים בכסף ובשטר ואזכרת ראשית ואחרית ותקון גדול. אז עתה יבא אמרות טהורות תורה לשמור תעודה לנצור בחכמה דרשום מקטן ועד גדול:

נ'חקקים ר'ום ו'עמקי הלכות הליכות עולם לו עורים ויורדים לים התלמוד המביא לידי מעשה רב לרב רבינו איתן מושבו יהי' בבית קהל מטה ומעלה שמה ישב עם בני ביתו שיחיו לכונן כסא שלם ושם טוב שלם ושלם בגופו בהונו ושלום מלא בתורתו להגדיל תורה בישיבה שיש בו סמיכת חכמים להחזיק חמשה בחורים מול חמשה חומשי תורה. בחור חמד בוחר בטוב חובר לתורה חבור מחוכם רוחב לב טהור טהורים יהיו וגם פירושיהם פרושים מעבירות ורודפים למצוות ד' ברה למאירת עיניהם:

עד כאן דברי עניני כללים הנוגעים אל הנשמה מכאן ואילך עניני פרטים הנוגעים בגוף ואל הממון. ט'ובים י'היו א'חרית ה'דברים לראשיתם כלל גדול נאמר במשנה אם אין קמח אין תורה משום הכי צריך להיות קשר של קיימא לפרנסה ולכלכלה כדי לקיים והגית בו יומם ולילה להחזיק תורה כתיקוני קהל והגליל יצ"ו הנכתבים ונרשמים להרב נר"ו א). הקהלה יצ"ו נותנים להרב משך שנה בשנה חמשים זהובים כל רביעי שנה שנים עשר זהובים וחצי ב). מהגליל כפי ערך סכום אשר יושת עליהם מכל זהב אחד צ"ל וחצי שנה בשנה. ג). מקאסא המדינה כל שנה חמשים זהובים ד). מעשיית סכום בקהלה אחד שפעצי' הגר. ה). משני דרשות שבת הגדול ושבת תשובה יחד ארבע זהובים. ו). מתוכחות מוסר על בית עלמין יום כנ"ל מחבר' קדישא אחד זהב. ז). מקנינים שטרות ומעות קידושין הן בקהלה והן בגליל כפי מנהג המדינה. מפסקים ופשרות כפי המשפט להבדל בין רב למעט. ח). קימחא דפסחא אחד שטראך חיטין. ובחג האסיף בפרי עץ הדר וכפות תמרים מהגליל יצ"ו:

עתה ראו אתם חוט כפול שמונה את זה לעומת זה נעשה שמונה פרטים לעיל קרן קיימת לעלמא דאתי. ושמונה כללים בעלמא דין לכסא הוראה וד' יכונן כסאו ירבה ויוסיף תורת לקח טוב בעולם הזה וחיי נצחיית במתיבתא דרקיע לעולם הבא:

כל הא מהתחלה עד גמירא קבלנו על עצמינו בחיוב גמור משך שלשה שנים רצופים תמימים ואין לגרוע אלא להוסיף וחיי חיים ושלום יוסיפו מן השמים. נכתב ונחתם בזריזות ולא בעצלתיים. ביום תליתאי שהוכפל בו כי טוב לתליתאי. בירחה תליתאי לקבלת אורייתא תליתאי. לסדר כל' ע'ד'ת' י'שראל יעשו אותו לפ"ק:

קאפל כ"ץ מחלימניץ אהרן נעווקלוו. הקטן יעקב בהר"ר יצחק ז"ל מאטיץ נאום וואלף בן הר"ר חיים פשעסטיץ ז"ל שמעון בן ר' שלמה קלאבר מאטיץ הקטן נפתלי בן כהר"ר ליבל א"ש מאטיץ אברהם בן הר"ר שלמה די קלאבר מאטיץ העשיל בן כהר"ו נתן גאנז מאטיץ נאום חיים מנ"ל מנייסאוויץ נאום זלמן ווסאקי. נאום שמחה ביעכטיץ. כפי הנראה מכתב רבנות הזה נתקבל הגרי"ס וייל לאבד"ק אוטיץ והגליל רק על שרש שנים ושם ישב מסוף שנת תקי"ד עד אמצע שנח תקי"ח בהיותו שם הריץ שו"ת אל אביו ראה בס' נתיב חיים הל' שבת סימן דמ"ח. בנתיים חלה על עיניו מחמת עיונו בלילה בספרים ע"כ נסע משם לעיר קארלסבאד ושם נתרפא בע"ה:

והנה הגרי"ט בא לעיר אוטיץ בחודש אלול. ובש"ק פ' שופטים דרש דרשתו הראשונה שש הלא היא כתובה על ספרו לבוש הבדים כת"י. באמצע שנת תקי"ח בא חזרה לפראג. ראה בשו"ת נו"ב מהדו"ת סימן ל"ז. תורת נתנאל סימן כ"ה. בשנת תקי"ט כתב מכתב לאביו כי ישתדל עבורו את הרבנות בעיר באמבערג (כפי הנראה נפטר או האב"ד דשם הגאון ר' יוסף חתן הגר"א ברודא) אולם עזב את מחשבתו זאת כי שמע ביש בפראג הרבה משתדלים אודות הרבנות הזאת צבור הרב ר' בנימין וואלף אויסטרליץ ועוד הרבה בעלנים יש על הרבנות הזאת ע"כ ישב במנוחה בפראג והי' מצפה לתשועת ד'. בשנת תקכ"ד כתב מכתב לאביו ביום ב"ך אדר שני ביחד עם אחיו הרב ר' אליעזר ליפמאן. ראה להלן פרק ד':

בחודש אלול תקכ"ג נסע הוא ואחיו הנ"ל לציר קארלסרוא לבית אבותיו לקיים מצות כיבוד או"א ונסע דרך עיר פיורדא ושם התראה עם אחיו ר' שמעון צבי הירש ובהיותו שם כבדוהו אנשי הקהל לאמר דרוש בבהכנ"ס וכן עשה והדרוש הלז הוא בספרו הנ"ל בכת"י. וכאשר בא חזרה לפראג עסק במסחר כמקודם. אבל לא ראה ברכה במסחרו ובמכתבו לאביו בשנת תקכ"ח התאונן לפניו כי במשך העת אבד במסחרו הסך ז' מאות זהובים. וחותנו ר' יעקב איגר הנ"ל עור בידו לעשות לו מסחר אחר:

בעת ההיא השתדל להשיג הרבנות דעיר מאנהיים ובקש מאביו שיכתוב מכתב להקצין ר' שמעון אולמא משם (כן הגאון ר' דוד אולמא אבד"ק היידילבערג המובא בספרי גדולת יהונתן ח"ג פרק ד') שהוא ישתדל להשיג עבורו הרבנות הזאת אבל גם מחשבתו זאת עלתה בתוהו כמו הרבנות דבאטבערג הנ"ל. וכאשר רצו פו"מ דק"ק פיורדא לקבל אב"ד נסע גם הוא לשם ודרש דרוש בבהכנ"ס אחרי שדרשו שם כבר ג' קאנדידאטין אחרים והם הרב שמואל הילמאן והרב ר' טעבלי שייער וחרב ר' דוד אולמא הנ"ל. אולם גם עמלו זה עלה בתוהו, ובעת ההיא נתרוקן עבורו הרבנות דק"ק קארלסרוא כי אביו הגאון נפטר בשנת תקכ"ט. וכסא הרבנות דק"ק קארלסרוא היתה פנוי' שנה תמימה כנראה לא הי' הגרי"ט ווייל מוכן למלאות מקום אביו כי מחמת רוב ענותנותו חשב עצמו שאינו ראוי למלאות מקום אביו. או אפשר רצה להיות בפיורדא כי שם יוכל להרביץ תורה ברבים עם תלמידים רבים כאות נפשו אשר בקארלסרוא לא הי' אפשר זאת כי לא הי' אז ישיבה שם. או אפשר להיות כי בפיורדא היתה המשכורת יותר מאשר בקארלסרוא, יהי' איך שיהי'. אולם ואת נודע כי שנה תמימה עבדה בקארלסרוא בין אב לבן וכל שנת האבל היתה כסא הרבנות פנוי'. ובחודש ניסן תק"ל אחר החג דרש דרש בעיר פיורדא. ובחג שבועות דשנת תק"ל בא לעיר קארלסרוא לישב על כסא אביו ודרש שם דרשתו הראשונה בשב"ק פ' נשא, סוף כל סוף נתמלה בקשתו כי ישב על כסא אביו ובאמת הי' ממלא מקום אביו בכד דבר כי גדול בתורה הי' כמותו. ודרשן מופלא חי' ודבש וחלב תחת לשונו. בשנת תקל"ב נתן מתנה לביבליאטהעק של הממשלה "סדר תפלות מכל השנה" שנכתב בשנת נ"ב לאלף הנוכחי. והוא שם בביבליאטהעק עד היום הזה. ועל שער הס' כתוב בלשון אשכנזית הדברים הללו "הסדר תפלות מכל השנה שנכתב בשנת נ"ב היא שנת ע"א:

נתן הרב המדינה דפה מתנה למזכרת נצח להביבליאטהעק של הממשלה. קארלסרוא ה פעבער ע"א:

אנשי עדתו אהבו אותו אהבה עזה בלי מצרים וכאשר נחלה במחלת החזה בשנת תקל"ח בחג הפסח התאספו כל אנשי עירו אנשים ונשים וטף לביהכנ"ס ושפכו שיח לפני ד' שישלח רפואה שלמה לרבם האהוב להם וד' שמע לקול תפלתם וברו"ח אייר יומא דהלולא של הגר"א ברודא ואביו ר"נ ווייל זצוק"ל באותו יום שב לאיתנו וכאשר קם ממיטתו בא לבהכנ"ס ודרש דרוש תורה לד' ובו נתן תודה גם לאנשי עדתו שהתפללו עבורו. בשנת תק"מ נפטרה עליו אמו כאמור למעלה. בשנת תקמ"א הוסיפו לו הקהל על משכורתו 25 זהובים לשנה גם בעד הדרשות והנשואין העלו שכרו יותר מכפי שהיתה

מקודם: והנה הגרי"ט ווייל לא לבד שהנהיג את עדתו על מי מבוע התורה והיראה, אך גם השתדל טובות להטיב מצד עדתו גם בגשמיות כי מצא חן בעיני שר הער העיר מארקגראף קארל פריעדריך ופעל הרבה טובות אצלו עבור אנשי קהלתו להטיב מצבם הן בגשמיות והן ברוחניות. כי באמת השר הנ"ל הי' היחידי בין שרי ממשרת מדינות אשכנז אשר הטיב עם יהודי מדינתו כפעם בפעם. ובשנת תקמ"ג פטר את יהודי מקומו ממס המתים (שהי' נהוג שם מקדמת דינא לשלם מם להכומרים מכל מת שהיו קוברים). ורבינו הגרי"ט ווייל חבר תפלת תודה עבור השר הנ"ל ונדפס בלשון אשכנז ואמרו התפלה הזאת בבהכנ"ס שם. ודברים הללו כתובים שם:

לכבוד אדונינו המרומם השר הנכבד האדון קארל פריעדריך מארקגראף באדען טורלאך והאכבערג תודה וברכה על שפטר אותנו ממס המתים וממס הובלת המתים ממקום למקום. כל אנשי עדתנו בפה חגנו היום הזה יום כ"ט אקטאבער ברוב פאר וחדוה ובשירים ותשבחות ובצדקות שנתחלקו לכבוד היום הזה ע"י ראשי ונכבדי הקהלה. וע"י הרב הגאון אבד"ק ר' ידידי' סיאה ווייל נסדרה תפלה לשלום השר מלוקט מס' תהלים ומספרי הנביאים ותוכנן נעתק ללשון אשכנזית ע"כ בראש התפלה. התפלה בעצמה לא נדפסה בספרו של לעווינשטיין בשנת תקמ"ח ביום י"ט טבת נפטרה עליו אשתו הראשונה בעיר קארלסרוא:

וזה נוסח מצבתה. פ"נ הרבנית המפורסמת מרת ניטל אשת הרב אב"ד פה מו"ה ידידי' טיאה ווייל שמה טוב גדלה ונפטרה בשם טוב ב'ט'ו'ב' טבת בשנת ש'ב'ר' ג'ד'ו'ל' ב'א' עלי לפרט:

ג"דול י'ללה ט'עמתי ל'נפילה. אש'ת י'דידי' הרבנית ביראה מהול'לה. ט'ובה י'ונתי א'ילת האהובים לבעלה. ו'י' ו'י' ל'י' שעטרת ראשי נפלה. כל מעלות אשת חיל דיי' לה. י'חסנית גברתנית רחמנית צדקנית גדולה. הרבנית הצנועה גיטל בת המעולה. הקצין פ"ו כ"ה יעקב איגר מפראג זלה"ה ולקץ ימין תעמוד לגדולה תנצב"ה:

ובחודש אב בעת הקמת המצבה נתחמם עלי' בעלה הרב בהספידו והיפר בשבחה ומעלותי' הרמות כי היתה לו כאם שהשגיחה עליו ביותר ודאגה לשלום בריאותו והיתה מעוררת השחר לתפלתה. וביום הכפורים מן כל נדרי עד אחר תפלת נעילה לא דברה דבור חול. צדקתה אשר עשתה אין לשער ולספר: והנה אחיו לקח אשה שנית ושמה ס' שינכה בת ר' מרדכי אופנהיים מפפד"מ. אבל גם עמה לא ישב ומן הרבה כי באמצע שנת תקנ"ז נפטרה בעיר פפד"מ: וזה נוסח מצבתה א"ח ח"ה הרבנית מ' שינכא א' הגאון מהר"ר טיאה נר"ו אב"ד דק"ז דק"ק קארלרסרוא בת המנוח כ' מרדכי אופנהיים ז"ל פ"ט.

שהיתה צנועה מנעורי' בית אביה וכבדה מאד אבי' ואמה. יראת ד' חופפת על פניה. משכמת ומערבת להתפלל בזמנה נ"ח עם כל רואי' כל כבודה בת מלך פנימה כל ימי' הטיבה עם לומדי תורה ב"ו תנצב"ה:

אח"ז לקח אשה שלישית ושמה מ' פראדא בת ר' גבריאל מייא מק"ק מאנהיים אלמנת ר' מאיר שוואבאך. אבל גם עמה לא ישב זמן הרבה כי נפטרה ג"כ בחייו בחודש חשון תקס"א לפ"ק (לעווינשטיין קורות היהודים בקורפפאלץ בל"א צד ע"א:

בשנה שלאחרי' כאשר הגיע לגבורות כתב צוואתו הנפלאה וגם נוסח מצבתו כתב בעצמו וכמו שעשה רבו בעל כרו"פ) והצוואה מסודרת בי"ח סעיפים ובסופה נוסח המצבה. אחר כתיבת הצוואה חי עוד ד' שנים ובליל ה' אור ליום א' דחוה"מ סוכות תקס"ו נפטר בשם טוב והלך לעולמו בשיבה טובה בקדושה ובטהרה:

וזה נוסח מצבתו אשר כתב בעצמו:

יוזלו דמעה ידי הגוזר בו נגעה טפלו יחד אל השמועה. ו'יתאוננו ו'יקוננו י'לולי י'ליל ל'הרעה. העמיד תלמידים הרבה והי' לצאנו רועה. פה ק"ר ל"ו שנים והוכיחם לסור מדרך תועה. ה"ה רבי ידידי' המכונה טיאה בהגאון החסיד מו"ה נתנאל ווייל מגזע מהרי"ו ומהר"ם ויתר גאוני בעלי תוספות זצ"ל. נפטר בליל ה' ונקבר ביום ועש"ק ב' דחוה"מ דסוכות תקט"ו לפ"ק תנצב"ה:

ובפנקס דח"ק בק"ק קארלסרוא כתוב לאמר י'בכו כל ישראל את השריפה אשר שרף ד' אלהינו. ד"מע כנחל ופלגי מים תרד עינינו י'ען כי נפלה עטרת ראשינו ד'וי' חסר מאתנו מחסינו. ה'וי על הוי אקרא וישמע קול בכיותינו. ו'י ו'י י'צעקו י'עלו ל'שמים קולינו. כי עלה מות בחלונינו. שר התורה מופת דורינו הרב החריף הגאון הגדול כקש"ת כמו"ה ידידי' המכונה טיאה בן הרב הגאון הגדול המפורסם כקש"ת כמו"ה נתנאל אשכנזי ווייל זצ"ל מגזע מהרי"ו ומהר"ם מרויטנבורבנ ושאר בעלי תוספות שנעדר מאתנו איה שוקל איה סופר אותיות בתורתינו הי' מעמיד תלמידים למאות ולאלפים הרבה היושבים על כסא הוראה בדורינו. הי' נאה דורש ונאה מקיים ורבים השיב מעון במליצותיו המתוקים מדבש לשמוע ממנו זכינו. שלשים וששה שנים הי' אצלינו עומד לנס עמים בקהלתינו ובמדינתינו. ובנחל צאן קדשים על פי דעת תורתינו הי' סיני ועוקר הרים ועשה ספרים חרבה זקוקין דנורין מפיו יוצאין ראינו על כל זאת דאבה נפשינו. דבקה לארץ בטנינו וחשכה תואריינו, כי הוא נסע למנוחה ואנחנו כיתומים בלא אב דמינו, ונהפך לאבל ימי שמחותינו ימי שמחותינו ביום ו' ב' דחוה"מ של סוכות לסדר קינו"ת לפרט תנצב"ה. ועל עלה א' הנדבק שם בסוף הפנקס כתוב עוד בזה"ל שביום ה' ג' דחוה"מ ש"ם תקס"ה.

(כל הפרם טעות סופר הוא. ודו"ק) אחזו אראלים ומצוקים בארון הקודש ונצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקודש ונפלה עטרת ראשינו ה"ה אדונינו מ"ו הרב הגאון אב"ד כמ"ה טיאה ווייל זצ"ל. וצוה קודם מותו שכל העומדים בחדרו בשעת גסיסה עד אחר יציאת נשמתו וכד המתעסקים עמו אחר מותו יהיו טהורים שיטבלו במקוה מים ויטילו עליהם ט' קבין. וכל הנשים העוסקים בתפירת תכריכין יטבלו מקודם במקוה. וגם כל תכריכין יטבלו במקוה אם יהי' באפשרי שיחרבו קודם הקבורה. ולאחר יציאת נשמתו עד שעת הקבורה יהיו יו"ד לומדים ובני תורה לומדים בחדר לימוד שלו משניות ממס' קידושין ואם גמרו ישנו ואם שנו יפרשו באופן שלא יפסקו מללמוד ותיכף אחר יציאת נשמתו כששוכבין אותו על הארץ יניחו סביביו כל ספרי חידושין שלו אשר חידש וחיבר על התורה וש"ס ופוסקים ודרשות ותוכחות מוסר שדרש ברבים והוכיח בשבתא דרגלא ובכל ומן שהי' פה. ובשעת טהרתו יעמידו אותו על רגליו בכלי אחד ויטילו על גופו ט' קבין בעמידה ולאחר שיניחו אותו בארון ישאו את ארונו ויעמדו אותו לפני פתה בהכנ"ס ויניחו סביב הארון את כל ספרי חידושין אשר חידש וחיבר כנ"ל. ויו"ד אנשים לומדי תורה יקיפו את הארון ז' פעמים בשופר ובכל הקפה יתקעו תשר"ת ויאמרו והוא רחום יכפר עון וכו' גם ילמדו יו"ד לומדים שלשים יום כל יום דרשה אחת מספר בגדי בד (הס' בגדי בד כולל דרשות לליל יו"כ לערך ל"ו דרשות שדרש בעיר קארלסרוא לבד:) שמא אשר חיבר ודרש כל יו"כ קודם כל נדרי. מכל הנ"ל לא נפל דבר ארצה את הכל קיימנו ועשינו כמו שצוה. ונקבר בשם טוב בין קבר אביו הרב הגאון אב"ד כמו"ה נתנאל ובין הגאב"ד כמו"ה נתן וב"ר ושבק לנו ולכ"י חיים ע"כ: ואלה תולדות בניו הרב ר"י טיאה ווייל הוליד ג' בנים ושתי בנות בנו ר' ארי' ליב ווייל נולד בפראג שנת תק"ו ונפטר בקרלסרוא גם אשתו מ' שינלא נפטרה בקארלסרוא בחורף שנת תקפ"ד בנו השני ר' אברהם ווייל נולד ג"כ בפראג בשנת תקי"ד (נקרא על שם דו"ז הגר"א ברודא). בשנת תקל"ח נתקבל לאבד"ק מירינגען (ששם ישב ג"כ על הכסא זקנו בער ק"ג ראה לעיל פרק א') גליל שווארצוואלד שם ישב לערך כ' שנים. ומשם כתב שאלה אל הגאון ר"ם זלמן הכהן בפיורדא ראה בס' שו"ת בגדי כהונה סימן ה': ובשנת תקנ"ח נתקבל לאבד"ק זולצבורג והמדינה, ונפטר שם בשנת ע"ז לחייו היא שנת תקצ"א לפ"ק אשתו הראשונה מ' דבורה בת הרב ר' משה אבד"ק ברוכזאל נפטרה בשנת תקע"ח. והשנית מ' מלכה בת הנגיד ר"מ מנלי הירש נפטרה ג"כ בחייו בשנת תקפ"ב ובעלה הראשון הי' הרב ר' זאב וואלף הכהן אבד"ק ראנדעג בנו השלישי ר' נתן ווייל נולד ג"כ בפראג בשנה תקס"ז (נקרא ע"ש זקנו ר' נתן פרידלאנד הנ"ל בפרק א') הוא דר (עד תיבת זצ"ל הוא כתב

ידו. ומן נפטר והלאה הוסיפו אחר פטירתו:) כל ימיו ביחד עם אביו בעיר קארלסרוא ושם נפטר בשנת תקפ"ט לפ"ק. אשתו מ' עלקעלי בת הרב ר' יצחק פפאלסבערג חתן הגאון מהרר"י אייבשיץ זצ"ל (והיא נקראת ע"ש אשת הגאון מהרר"י אייבשיץ) נפטרה בקארלסרוא בחודש אלול תקנ"ב לפ"ק:

ואלה בניהם אחריהם בנו השני של הגרי"ט הרב ר' אברהם הוליד ארבעה בנים ואלו הם. ר' נתנאל. ר' יעקב ר' בכי הירש. ר' טיאה ר' נתנאל נולד בקארלסרוא תקל"ג. ולו ב' בנים ר"א ליב ור' יוסף. וג' בנות מ' ניטל ומ' פראדל ומ' דבורה הרב ר' יעקב אשתו מ' יוטלא בת הרב ר' יצחק עטלינגער ואבי הרב ר' אהרן אבי הגאון ר' יעקב יוקב עטליגער אבד"ק אלטונא מח"ס ערוך לנר. (ש"ס) (ר' יצחק עטלינגער הי' לו עוד בן ר' אברהם אבי מ' רעכל אטו של הרב ריי"ל לעווינשטיין אבד"ק מאפכאך המח"ס מפתח הסכמות וש"ס:) הרב ר' יעקב ווייל הי' מנהל ישיבה בקארלסרוא והרביץ תורה עם תלמידים שם. וחיבר ס' תורת שבת נדפס שם שנת תקצ"ט. וס' תורת יו"ט נשאר בכת"י שם. נפטר שם בשנת תרי"א ואשתו הנ"ל נפטרה אחריו בשנת תרכ"ב. ולהם ד' בנים וב' בנות לא נודע לי מהם מאומה רק מבתו הראשונה שהיתה אשת בן אחיו הנ"ל. הרב ר' צבי הירש נולד בשנת תק"ם ובשנת תקס"ז נשא לאשה את מ' ריזל בלאך מעיר לעראך. ג' בעיר זולצבורג בשנת תרט"ז. ולהם ד' בנים וד' בנות ואלו הם. א). ארי' ליב מורה בעיר דערבראנן נ' בעיר פאריז ושם הניח ב' בנים. ב). שלמה זלמן דר ג"כ בפאריז. ג). אלי' דר בזולצבורג ונ' שם. ד). ר' נתנאל נולד בשנת תקע"ח בזולצבורג. למד אצל אביו את התלמוד ואח"כ אצל אחרים ומהם אצל הרב ר' זלמן ראטהשילד במילהיים. ולקח לאשה את מ' חנה בת דודו ר' יעקב הנ"ל. ואח"כ הי' מורה בבה"ס בעיר ווירצבורג. ואח"כ בעיר אויריך. ובשנת תרי"ט נתקבל לרב בקארלסרוא. וג' שם בקיץ דשנת תרנ"ב לפ"ק וד' בנותיו שד ר' צבי הירש הלזה. א). מ' דבורה אשת אחי אבי' מ' סיאה ווייל דרו בעיר פאריז. בז. מ' חוה אשת מ' גאלד-שמידט בעיר עמעדינגען. ג). מ' קילא אשת מ' גינצבורג בפאריז. ד). מ' יולכען אשת מ' מאדעל בעיר אשאפענפורג. ומ' דבורה הנ"ל נ' בפאריז שנת תרכ"ג לפ"ק ר' נתן ווייל הנ"ל הניח אחריו ו' בנות ורק ה' נודעו שמותן מ' פיגלא. מ' מרים. מ' רבקה. מ' ניטל. מ' שרה. יותר אדותן לא נודע לי מאומה וב' בנותיו שר הגאון ר"י טיאה ווייל זצ"ל אחת מ' שרל אשת ר' משה יופרו בעיר מערניטוס, והשנית מ' פייארל אשת ר' יעקב הלוי בעיר פראג. ואביהם מזכירן במכתבי לאביו הנ"ל ע"כ תולדות בנו הגאון ריי"ש ווייל ובני בניהם אחריהם עד ימינו אלה:

תולדות נתנאל פרק ג

תולדות שאר בני רבינו בעל קנ. ספריו. הסכמותו.
תשובותיו וכן מבני הגרי"ט ועוד הוספות:
הרב ר' שמעון צבי הירש בנו השני של רבינו עליו נפל סדר מועד לגורלו כנ"ל. נולד בשנת תפ"ט בפראג. למד בישיבת אביו בהיותו לערך י"ב שנה באה עיר מולדתו במצור כנ"ל והי' ג"כ בימי המהומות שם. ובספרו שהשאיר בכת"י מספר הצרות שהיו להם בפראג שרק לחם יבש היו להם לאכול ופ"א קנה אצל אופה לחם ומצא בהלחם תולעים חיים ונסע עם אביו יחד לעיר מירינגען. ומשם לעיר קארלסרוא. שם שקד על תלמודו וכתב ס' חידושים על התלמיד וקרא שם הס' מרוצת נפתלי (כנראה הי' שמו ר' שמעון נפתלי צבי הירש. והס' הלז נשאר בכת"י:) אבל נשאר בכת"י עד היום. בשנת תקס"ו נשא לאשה את מ' בת הנגיד ר' שמחה מערצבאך בעיר פיורדא וקבע שם דירתו בקביעות. ובשנת תקכ"ו הו"ל שם ס' שו"ת חכם צבי. ובשנת תקמ"ד הו"ל הס' שו"ת תורת נתנאל מאביו הגאון זצ"ל. ובשנת תקנ"ה את הס' תורת נתנאל עה"ת. ובשנת תקל"ג כאשר נדפס שם ט' שו"ת זכרון יוסף מהגר"י שטיינהארט אב"ד דשם נדפס בתוך הס' חידו"ת ממנו (שם סימן ק"י) כי הוא הגיה הס' הוה חותנו ר' שמחה הנ"ל הי' בן חרב ר' יעקב מערצבאך דיין דשם. ר' שמעון הירש הוליד ב' בנים וד' בנות. אבל לא נודע לי מהם מאומה, וגם זמן פטירת ר' שמעון הירש נעלם ממני כעת:
הרב ר' אליעזר ליפמאן בנו השלישי של רבינו, עליו נפל סדר קדשים לגורלו כנ"ל נולד בפראג ושם אשתו מ' פערל בת הנגיד ר' צבי הירש ולו ב' בנים ר' יעקב ור' אברהם. ומזכירם במכתבו לאביו הגאון זצ"ל הנ"ל. ולו הי' בית חופה בעיר פראג ברחוב היהודים ונשרף בשנת תקי"ד ובנה אותו מחדש כמקדם י' שנים אח"כ ראה בס' הקובץ על הרמב"ם הל' ברכות פרק י' הלכה א' ד"ה ומלשון רבינו עייי"ש. ובשנת תק"ד כנראה עדיין לא הי' לו שם בית. ובדעתו הי' לקנות אחר ראה במכתבו להלן. יותר מקורותיו ומבניו הנ"ל וזמן ומקום פטירתו לא נודע לי מאומה כעת. ועוד חזון למועד אי"ה:
הרב ר' אברהם ווייל בנו הרביעי של רבינו עליו נפל סדר נזיקין לגורלו כנ"ל. הוא הי' ראבד"ק ליטא. ונפטר בימי עולמיו בחיי אביו הגאון זצ"ל בשנת תקי"ח. והשאיר רק בת יחידה מ' יהודית אשת הרב ר' אהרן דורלאך שנפטר בעיר קארלסרוא בחורף שנת תקפ"ד לפ"ק ויותר אדותיו לא נודע לי מאומה כעת:
וג' בנותיו של רבינו. א) מרת חיילה אשת ר' ירמי' קעצלש ממונה דט"מ בפראג. נפטרה בפראג בחודש חשון תקכ"ה. האק צד 323 נו' 3488 ובעלה נפטר לערך סוף שנת תקכ"ד. (לעווינשטיין צד 22) ולהם ב' בנים ובת אחת. ואלו הם. א) ר' טיאה. ובאוצר הספרים

לעדת בנ"י בפראג נמצא שם ס' קרבן נתנאל ועל דף הראשון כתב יד המחבר בזה"ל "דורון דרשה מהגאון בעל המחבר נר"ו לנכדו ה"ה בן בתו כהר"ר טיאה קעצעלעש ביום ד' ח"י טבת תקכ"ט לפ"ק" הדברים הללו נכתבו ד' חדשים קודם פטירת רבינו בז. ר' בער קעצלש והבת מ' חיילה אשת ר' הירש מפראג. יותר לא נודע לי אדותם כעת:

בתו האחרת של רבינו מ' אסתר היא היתה בתו הצעירה. והיתה אשת הרב ר' נפתלי הירש ליברליש מפראג בנעוריו הי' מורה בעיר סירענץ בבית ר' שמשון אולמא. ר"נ הירש נפטר בקארלסרוא שנת תקכ"ח. ולהם בן יחיד בשמו ר' טיאה ועוד איזה בנות ולא נודע לי כמה) אשר האריכו ימים אחריו. גם אשתו האריכה ימים אחריו. ר' טיאה בנו דאר בעיר קירכהאן ושם נהל ישיבה עם תלמידים. ושם נולד לו בן בשמו הרב ר' אליעזר זוסמאן שהי' אבד"ק ברעטטען. ובעת מחלוקת הרעפורמער שם עמד לצד הארטאדאקסען ונפטר שם בימי עולמיו בשנת המ"ח לימי חייו, היא שנת תרל"ב לפ"ק. יותר לא נודע לי אדותם כעת. אולם בתו הבכורה של רבינו לא נודע לי שמה. והיתה אשת הרב ר' זלמן קאסאוויץ אבד"ק שמיהיים, יותר לא נודע לי אודותם: משפחת רבינו.

הרב ר' ידידי' מפראג אשר בתו היתה אשת רבינו בעל ק"ב הי' לו עוד בת אחת ושמה מ' פינקיל ושם בעלה ר' וואלף איידליץ. הם דרו בפראג וגיסם רבינו עזר להם בתמיכת כסף כי עניים היו. ולפ"ד ר' וואלף געצלש ב"ר אברהם איידליץ. הנפטר בפראג, מובא אצל האק צד ע"א: 3

סוף העמוד הוא ר' וואלף חתן ר' ידידי'. הגרי"ט ווייל מזכירם במכתבו לאביו הגאון זצ"ל. ראה להלן הרב ר' אליעזר ליפמאן ווייל ל"ש מפראג הנ"ל בפרק א' דוד רבינו נפטר בפראג בן פ"ג שנים ביום ט"ז אדר א' תפ"ג לפ"ק:

וזה נוסח מצבתו ט"ז אדר ראשון תפ"ג לפ"ק:

פ"נ ר' אליעזר ליפמאן ל"ש (אפשר דר א' מקודם בעיר ל"ש לכן נשתקע שמו ע"ש העיר הזאת:) בן מהר"ר משה מאיר המכונה מהר"ם אשכנזי ווייל איש את קדשים לו יהי'. צמוד ומחובר גמר וסבר חכם ומבין דבר מתיב ומפרק. מכל התמנות פירש ועזב. פ"ג שנים בגדולתו כגפן שורק. תנצב"ה: גם בנו הקצין ר' וואלף נפטר שם ביום ג' תשרי שנת תקי"א לפ"ק: ונוסח מצבתו כך היא ר' ואלף ווייל ל"ש אשכנזי תקי"א יום ג' תשרי שבת א"ח לפ"ק:

בכה אבכה. נרו חשכה. יקרו נהפכה. מר לי על ככה. נלקח ממנו ברכה. ה"ה הישיש והזקן נשוא פנים. שתדלן בזמן הגירוש בענינים טובים ונכונים. קם לפני מלכים ושרים. מושלים במעלות ומדות שונים ה"ה האלוף והראש והקצין וואלף בן החסיד מהר"ר

ליפמאן זצ"ל ווייל ל"ש אשכנוי על האי ספר ספר"א דבלע בעפר. קיים בעצמו לכתוב ספר. הורידו דמעה כנחל. כי אש קדחה ותאכל. ארז אשר בלבנון. לבנימין אמר ישכון. לבטח ושאנן. מיתתו כיום הולדו מלא ימיו ושנות חלדו תנצב"ה:

ר' משה ווייל אחי רבינו נולד בשנת תמ"ח. ודר בעיר זולצבורג והי' היהודי העשיר מכל יהודי העיר הזאת מובא בספרו של אחיו ס' שו"ת תורת נתנאל סימן ז'. בתו מרת שיינלה היתה אשת הרב ר' יצחק הכהן אבד"ק זולצבורג והמדינה. ונפטר שם בשנת תקנ"ז לפ"ק, אחריו נתקבל שם לאב"ד ר' אברהם בן הגרי"ט ווייל הנ"ל ר' יצחק הכהן כתב שו"ת לדודו. ראה בס' שו"ת תורת נתנאל סימן ד' מוזכר ג"כ בהקדמת ס' כל בו (דפוס פיורדא תקמ"ב). בנו ר' ליב הכהן דר ג"כ בעיר הנ"ל. והנה ידוע מנוסח מצבת רבינו שהי' ממשפחת הגאון מהר"ם מרוטנבערג אבל לא אוכל לברר באיזה אופן:

אוצר הספרים מרבינו הגאון ר' נתנאל. נדפסו הספרים הללו:

א) ס' קרבן נתנאל על הרא"ש. הדפיס רבינו בעצמו בקארלסרוא תקט"ו: ב) נתיב חיים על שו"ע אור"ח נדפס פיורדא תקל"ט:

ג) תורת נתנאל שו"ת. נדפס פיורדא תקמ"ד:

ד) תורת נתנאל. דרושים עה"ת. שם תקנ"ה:

ה) מנחת נתנאל דפוס בילגורייא אצל ישראל ווייגבערג תרצ"ו:

תשובות לו נדפסו בשו"ת נו"ב מהדו"ק אה"ע ג', ל"ז. ועוד נשארו ממנו תשובות כת"י בס' שו"ת מהרי"ם ווייל לבנו:

הסכמות ממנו נדפסו על ס' פרי חדש, מחזור, יורה דעה, משניות המגיד, סדר תפלה, דרכי משה, שו"ע אה"ע, שבט מוסר, מזרחי, באר רחובות, קצור סמ"ג, עובר אורח, מחזור, יד החזקה. מנחת יעקב, הל' ר' אלפס. של"ה, עץ יוסף. חשן משפט, קהלת שלמה, אור הישר, חובות הלבבות, לחם הפנים, עמודי בית יהודא, סדר תפלה. מראות הצובאות, שו"ת מהר"י מינץ, ים של שלמה, מאיר עיני חכמים, ים של שלמה, (יש"ש הראשון על מס' חולין והשני על מס' ביצה:) המגיד תפלה, דרך ישרה, שו"ת מהר"י מטראני, ששה שיטות, תורת משה אלדד הדני, סדר הדורות ס"ה ל"ח:

מבנו הגאון רי"ט ווייל נדפס ס' מרבה לספר באור על הגדה ש"פ. בדפוס קארלסרוא תק"ן יש מפקפקים אם הבאור הזה הוא שלו יען כי על שער הס' לא נזכר שמו בפירוש, ובפרט כי כתב בעצמו הסכמה על הגדה הזאת. אולם יגיד עליו רעו הגאון מהרא"ף בס' שו"ת תשובה מאהבה סימן רל"ט ששם העיד שהוא ממנו. תשובות נדפסו ממנו בס' שו"ת תורת נתנאל לאביו סימן ב' נתיב חיים הל' שבת סימן רמ"ח, נו"ב מהדו"ק יור"ד

סימן ע"ה. נשאר ממנו בכת"י הספרים הללו. ס' דברי שלום ואמת הנ"ל בפרק ג', שו"ת מהרי"ט ווייל, כת"י בעיר גריבוב. ס' בגדי בד בו דרשות לליל יו"כ קודם כל נדרי שדרש בקארלסרוא משנת תקל"א עד תקס"ג ג ס"ה ל"ג דרשות. בכל הדרשות הי' נוהג להתחיל הפסוק כי ביום הזה יכפר ולסיים בפסוק אור זרוע לצדיק וגו', דרוש אחד מס' הזה לליל יו"כ דשנת תקנ"ב נדפס בס' של לעווינשטיין בסוף הס', וזהו חלק א' וס' לבוש הבדים כת"י בו דרשות והספדים שהספיד לגדולי הדור שנפטרו בימיו. דרוש הראשון דשם הוא הספד על רבו הגאון מהרר"י אייבעשיץ אשר העתקתי קצת ממנו לספרי גדולת יהונתן ח"ב פרק ה' אות כ"ו. וזהו חלק ב'. ועוד נשארו ממנו י"ד כרכים גדולים כת"י על מסכתות ועל שער הס' מרבה להפר ר"ת של החרוז הוא שמו כי כן כתוב שם ידיד יהי' המספר, בהלל ופסח יספר. יזכה לבנין בית הבחירה לכפר. ר"ת ידידי ווייל גם בפיוט אז רוב נסים חתום הקטן ידידי ווייל. גם הגר"א ברודא מוזכר שם בצד ל"ח ע"א. ושם דף ד' ע"ב, ל"ה ע"א, ל"ז ע"א, בג' מקומות הללו מזכיר סדר תפלה כת"י שנכתב בשנת קס"ו. ע"ש:

ואלו הסכמות שנדפסו ממנו על ס' שמות בארץ. חידושי מהר"ל מפראג. שו"ת תרומת הדשן יור"ד. יערות דבש הראשון נדפס בהשתדלותו עיי"ש בהקדמה. נחלת שבעה. אבן העור. יערות דבש ח"ב. דברי בנימין. צמח דוד. הגדה ש"פ עם באור מרבה לספר הנ"ל, סליחות. סדר תפלה:

תולדות נתנאל פרק ד

א). בשנת ת"ץ כתב הגאון ר"נ ווייל מכתב אל הקציו שארו ר' שבעון אולמא דעיר פפערשא (גם בעיר מאנהיים הי' לו קרוב בשם ר' שמעון אולמא הנ"ל:) שישתדל עבורו הרבנות דשם ובמכתבו מזכיר את רבו הגר"א ברודא בזה"ל "תעשו למען אדמ"ו מחותני שהי' רבן של כל בני הגולה מרן הגאון מר' דאברהם רחימא נ"ע אשר נתגדלתי על ברכו זה שמונה עשר שנים הייתי אצלו אמון פדגוג ובכל מקום אשר הלך והדריך בנעליו לא משתי מתוך אהלו ולמדתי ממנו דרכי הרבנות והנהגת המדינה ולמען כבודו הגדול אשר אני נושא כליו ואני חתן אחותו החסודה ובזכות דאילנא רברבא נחסה ונתלונן ולפי דעת לעווינשטיין הי' רבינו בעצמו בעיר פפערשא ושם ראה אצל קרובו הנ"ל ש"ם בבלי כת"י ומזכיר זאת בסו"ס קרבן נתנאל. גם בתשובותיו על השגות של בעל עץ יוסף, אבל לא בא הדבר לידי גמר וישב עוד בפראג:

ב). הגרי"ט ווייל בקש קודם פטירתו להפו"מ שיקבלו לממלא מקומו את בנו הרב ר' אברהם והרבה לספר בשבחיו. אבל דבריו לא הועילו ועל מקומו נתקבל לאב"ד הגאון ר' אשר בהגאון בעל שאגת ארי' זצ"ל:

ג) ואלה שמות הרבנים אשר הגרי"ט ווייל הספידם בספרו לבוש הבדים אשר הי' למראה עיני, ומונח כת"י בעיר פולדא. הרב ר' יהונתן אייבעשיטץ. הרב ר' נתנאל ווייל. הרב ר' דוד האמבורג, אבד"ק קרעמזיר. הרב ר' מאיר פישל'ס, ראבד"ק פראג ר' שמעון ב"ר מאיר בקארלסרוא מח"ס עובר אורח. הרב ר' אליעזר קאצינעלבוגין, אבד"ק האגנויא. הרב ר' יצחק בוקסווייליר, ממיץ. הרב ר' גרשון פיליץ, אבד"ק ג"ש. הרב ר' פייבוש, אבד"ק ליסא. הרב ר' יהושע העשל לבוב, אבד"ק שוואבאך. הרב ר' יוסף, אבד"ק בראד. הרב ר' דוד בערלין, אבד"ק אה"ו הרב ר' בער כ"ץ, מק"ק מוטציג. הרב ר' אנשיל, מק"ק שאפפלאך. הרב ר' מאדל שטרויס, מק"ק קרייצינאך. הרב ר' שמשון, אבד"ק פייערשדארף. הרב ר' יוסף שטיינהארט, אבד"ק פיורדא. ר' זלמן וועזיל רה"ק בקארלסרוא. הרב ר' צבי אויערבאך, אבד"ק ווימיישא. הרב ר' שמעלקא סג"ל הורוויץ, אבד"ק נ"ש. הרב ר' מתתי' נייגרעשל, אבד"ק רוידניץ. הרב ר' זלמן קאסאוויץ, גיסו אבד"ק שמיהיים הנ"ל, נפטר בשנת תקל"ח. הרב ר' ליב ראפיפורט אבד"ק היידינגספעלד, הרב ר' יוסף ליבערליש דיין בפראג. הרב ר' זרח איידליץ דרשן שם. הרב ר' אהרן אבד"ק אנשבאך. הרב ר' טעבלי שייער אבד"ק מאגנצא. הרב ר' ליב קאסוויץ דיין בפראג. (אחי ר' זלמן קאסאוויץ הנ"ל). הרב ר' וואלף ביהל, יושב בהמ"ד בעיר נידערהיים. הרב ר' שמואל דארמשטאט, דיין במאנהיים. הרב ר' ארי' ליב, אבד"ק מיץ. הרב ר' שלמה, אבד"ק לבוב מח"ס מרכבת המשנה. הרב ר' שלמה בעריש, אבד"ק גלונא. הרב ר' ליב גוגענהיים, אבד"ק מיץ. הרב ר' יעקב שמש, דיין בפפד"מ. הרב ר' שאול הלוי, אבד"ק האב הרב ר' אברהם בהילדעסהיים. הרב ר' צבי הירש מיאנוב, אבד"ק פיורדא הרב ר' שאול, אבד"ק אשכנזים באמשטרדאם, מהר"ם ברבי, אבד"ק פרעשבורג הר' ר' יהודא הכהן אבד"ק באסבערג הר' ר' ארי' ליבוש, אבד"ק הנובער. הר' ר' משולם זיסל ענוש, אבד"ק ראפשוויר. ר' ליבוש, בעיר גאקיסהייס. הרב ר' יצחק כ"ץ ראפיפורט, דיין בעיר בונא. הרב ר' אברהם ברודא, אבד"ק מערגיטום. הר' ר' יחזקאל סג"ל לאנדא, אבד"ק פראג. הרב ר' ראובן שמעון פלעגנא, אבד"ק דארמשטאט. הר' ר' זלמן פוזנער, אבד"ק פרידבערג. הר' ר' אליקום גאטשליק, אבד"ק מערכינגען. הרב ר' זלמן חסיד, דיין בפפד"ם. הר' ר' דוד דישבעק, דיין בק"ק מיץ. הר' ר' יוסף העס, אבד"ק העסין. הר' ר' ליב פאהרענבאך, אבד"ק היידינגספעלד. הר' ר' זלמן עמריך, דיין בפראג הר' ר' יעקב,

דיין בשגייטוך. הר' ר' אברהם טריער, רב בקלויז בפפד"מ. הרב ר' נתן מז, דיין בפפד"מ. מח"ס בנין שלמה:

מכתב מהרב רי"ט ווייל ומאחיו הרב ר' אליעזר ליפמאן ווייל לאביהם רבינו הגאון זצ"ל:

ב"ה ב"ך אדר שני לפרט תקכ"(ד):

(הגהה - בכת"י חסר פה אות אחרונה. ולפ"ד נכתב בשנת תקכ"ד): בין גאולה לגאולה. יהי' לו שמחה ובהלה. חדוה וגילה. ישנה כארז בלבנון למעלה. צדיק כחמר יפרח לעילא ולעילא. החריף ומתמיד יומם ולילה. בידו להעמיד הדת על תלה. קרבנו יבוסם תדיר וכלולה. במנחת סולת בלולה. שמו נודע בכל הגולה. נאה בתהלה. מושלם במעלה. טללי אורות התורה ראשו נמלא, קוצות החסידות רסיסי לילה. ה"ה אבי אבי רכב ישראל ופרשיו יד הגדולה. ס"ו הגאון המפורסם חד ממצוקי ארץ סלה, אב"ד ור"מ ע"ה פ"ה כ"ק שמו מפארים מורי מהור"ר נתנאל נ"ר ישראל על ראשי גולה. ואמי הרבנית המהוללה עטרת בעלה זר מפעלה. הצנועה החסידה המושכלה. יקרה מאבני סגולה. מרת פיגלא תחי' היא ואפרוחי' לבעלה. בעל הק"ן שתה ביתה לה:

אשתומם בקרבי. בהעלותי על לבי. מדוע בושש רכבו מלבא ואחרו פעמי מרכבות קן קולמסו זה ומן רב מיום כ"ט שבט, וכבר עברו שתי עונות בינונית. ועם היות שאין לו לכתוב דבר שנתחדש עם כל זה שאון העביר המועד המוגבל לידע ולהודיע מהות הבריאות השלם. ואנן נענין אחריו לאמר כה לחי אתה שלום וביתך שלום וכל אשר לך שלום, כה יהי' לעולם, וזה תפלתינו מאדון העולם, להאיר שמשי ואורו יפיע עלינו לדור דורים, ובאמת )עד כאן נמצא(: